

VI MOŽETE RAZUMJETI BIBLIJU!

*Pavao ograničen, Evandjelje neograničeno:
Pisma iz zatvora
(Kološanima, Efežanima i Filemonu,
onda kasnije, Filipljanima)*

BOB UTLEY
UMIROVLJENI PROFESOR HERMENEUTIKE
(TUMAČENJE BIBLIJE)

BIBLE LESSONS INTERNATIONAL,
MARSHALL, TEXAS
2012.

www.BibleLessonsIntl.com
www.freebiblecommentary.org

Copyright ©2013. od [Bible Lessons International](http://www.BibleLessonsIntl.com). Sva su prava pridržana. Nijedna prijepiska ili nijedan dio ove građe ne smije biti učinjen dostupnim ni na koji način. Za takve prijepiske mora biti zatražena dozvola od dr. Bob Utleyja i mora uključivati reference na www.freebiblecommentaries.org

Osnovni biblijski tekst korišten u ovome komentaru je: *New American Standard Bible* (Ažuriran, 1995.) Copyright ©1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977, 1995 od *The Lockman Foundation*, P. O. Box 2279, La Habra, CA 90632-2279

SADRŽAJ

SKRAĆENICE KORIŠTENE U OVOME KOMENTARU	i
Riječ Autora: Kako Vam Ovo Tumačenje Može Pomoći?	iv
Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja: Osobno Traganje Za Dokazivom Istinom	vi

Komentari

UVOD U U POSLANICU KOLOŠANIMA	1
POSLANICA KOLOŠANIMA 1	8
POSLANICA KOLOŠANIMA 2	68
POSLANICA KOLOŠANIMA 3	92
POSLANICA KOLOŠANIMA 4	119
UVOD U POSLANICU EFEŽANIMA	127
POSLANICA EFEŽANIMA 1	134
POSLANICA EFEŽANIMA 2	174
POSLANICA EFEŽANIMA 3	200
POSLANICA EFEŽANIMA 4	211
POSLANICA EFEŽANIMA 5	231
POSLANICA EFEŽANIMA 6	258
UVOD U FILEMONU POSLANICU	274
FILEMONU POSLANICA	276
UVOD U POSLANICU FILIPLJANIMA	286
POSLANICA FILIPLJANIMA 1	290
POSLANICA FILIPLJANIMA 2	311
POSLANICA FILIPLJANIMA 3	328
POSLANICA FILIPLJANIMA 4	343

PAVAO OGRANIČEN, EVANĐELJE NEOGRANIČENO: PISMA IZ ZATVORA (KOLOŠANIMA, EFEŽANIMA I FILEMONU, ONDA KASNIJE, FILIPLJANIMA) POPIS SADRŽAJA POSEBNIH TEMA

POSLANICA KOLOŠANIMA

Poslati (apostellō), od čega dolazi “apostol”, 1:1	9
Nadahnuće (inspiracija), 1:1	9
Prosvjetljenje (iluminacija), 1:1	10
Kanon, 1:1	10
Imena za Božanstvo, 1:1	11
Mesija (iz Knjige proroka Daniela 9:26), 1:1	14
Volja (thelema) Božja, 1:1	15
NZ-na svetost /posvećenje, 1:2	16
Sveti (hagios), 1:2	16
Vjera, uvjerenje, ili pouzdanje (pistis [imenica], pisteuō, [glagol], pistos [pridjev] u NZ-u), 1:2	17
Mir (shalom) (SZ), 1:2	18
Očinstvo Boga, 1:2	19
Zahvaljivanje, 1:3	21
Trojstvo, 1:3	23
Gospodin (kurios), 1:3	24
Krist Isus kao Gospodin (iz 2. Poslanice Korinćanima 4:5), 1:3	25
Zastupnička molitva, 1:3	26
Vjera, povjerenje, ili pouzdanje, 1:4	28
Nada (elpis, kod Pavla), 1:5	29
“Istina” u Pavlovima pisanjima, 1:5	30
Evangelje, 1:5	31
Pavlova uporaba pojma kosmos (svijet), 1:6	31
Znati (slikovito pokazano iz Ponovljenoga zakona), 1:6	32
Đakoni (iz Poslanice Filipljanima 1:1), 1:7	33
Duh (pneuma) u Novome zavjetu, 1:8	34
Ispunjen Duhom (iz Poslanice Efežanima 5:18), 1:9	35
Vjernikova baština (iz 1. Petrove poslanice 1), 1:12	37
YHWH-in vječni iskusiteljski naum, 1:12	37
Pad čovječanstva, 1:12	38
Vlast (exousia), 1:13	39
Kraljevstvo Božje, 1:13	41
Sin Božji, 1:13	42
“Sinovi od...” (BDB 119, KB 137), 1:13	42
Anđeli i demoni, 1:13	44
Monoteizam, 1:13	45
Otkupnina /iskupljenje, 1:14	46
Oproštenje u SZ-u, 1:14	48
Gnosticizam, 1:14	48
Prvorođenac, 1:15	50

Ktisis, 1:16.....	51
Anđeoski stupnjevi u Pavlovim pisanjima, 1:16.....	51
Archē, 1:16	52
Crkva (ekklēsia), 1:18.....	52
Mir (eirēnē) (NZ), 1:20.....	54
Meso (sarx), 1:22.....	55
Sveti, 1:22.....	56
Besprijekornost, nevinost, nedužnost, bez prigovora, 1:22	57
Ustrajnost 1:23.....	58
Vjera (NZ) – iz Poslanice Titu 1:1, 1:23.....	60
Đakonica, 1:23.....	61
Služeće vodstvo, 1:25	62
Tajna, 1:26.....	64
Isus i Duh, 1:26.....	65
Dovršetak ili potpunost (telos) u Poslanici Hebrejima, 1:28	66
Srce (NZ), 2:2.....	69
Paraclete (iz Evanđelja po Ivanu 14:16: “Drugi Pomagač”), 2:2.....	69
Primiti (iz 1. Poslanice Solunjanima 2:13), 2:6	71
Što znači “Primiti”, “Vjerovati”, “Ispovjediti se /Priznati”, i “Pozvati se”?, 2:6.....	73
Obilovati (periseuō), 2:7.....	75
Kršćanska sloboda nasuprot kršćanskoj odgovornosti (iz Poslanice Rimljanima 14:1 - 15:13), 2:8.....	76
Istočnjačka književnost (biblijski paradoksi), 2:8.....	77
Osnovna načela (stoicheia), 2:8	78
Krštenje, 2:12.....	80
Uskrsnuće, 2:12	81
Pad (Knjiga Postanka 3; vidjeti egzegetske bilješke online u komentarima Postanka) u NZ-u, 2:14	82
Pavlovo gledište o Mojsijevskome Zakonu, 2:14	83
Smjelost (parrhēsia), 2:15	84
Osuđivanje (smiju li kršćani suditi jedan drugoga?), 2:16.....	85
Glava (kephalē), 2:19.....	88
Uništiti, upropastiti, pokvariti (phtheirō), 2:22.....	90
Mane i vrline u NZ-u, Okvirni uvidi, C, 3	92
Antropomorfički jezik za opis Božanstva, 3:1	94
NZ-ni pojmovi za Kristov povratak, 3:4.....	95
Ljudska seksualnost, 3:5	97
Sud u NZ-u (peirazō i dokimazō), 3:6	99
Ljudski govor, 3:8.....	100
Obnova (anakainōsis), 3:10	101
Rasizam, 3:11	102
Savez, 3:12.....	104
Izbor /predestinacija i potreba za teološkom ravnotežom, 3.12	105
Pozvan 3:15	110
Ime Gospodinovo (NZ), 3:17.....	111
Pokornost (hupotassō), 3:18	112
Muško vodstvo (iz bilježaka komentara Poslanice Efežanima 5:23), 3:18-19	112
Poštuj oca i majku, 3:20.....	114
Hetitski (sirezenski) ugovori, 3:20.....	115
Pavlove opomene robovima, 3:22.....	116
Plemenito /iskreno (haplotēs), 3:22	116
Kristovo sudačko sjedalo (iz 2. Poslanice Korinćanima 5:10), 3:25	117
Učinkovita molitva, 4:2	119
“Vrata” u NZ-u, 4:3	121
Barnaba, 4:10.....	123
Ovo doba i dolazeće doba, 4:11	124

POSLANICA EFEŽANIMA

Osobnost Duha, Okvirni uvidi u Poslanicu Efežanima 1:1-23	135
SZ-ni naslovi za posebnoga dolazećeg, 1:1	136
Šin Čovječji (iz Knjige proroka Daniela 7:13), 1:1	137
Ugaoni kamen (“kamen” [BDB 6, KB 7] i “ugaoni kamen” [BDB 819, KB 944]), 1:1	137
Isus Nazarećanin, 1:1	138
Milost, milosrđe, i mir kod Pavla (iz 1. Timoteju poslanice 1), 1:2	140
Ljubaznost /blagost /dobrota (hesed), 1:2	140
On nas je odabrao, 1:4	142
Sigurnost, 1:5	145
Apostazija /otpadništvo (aphistēmi), 1:5	146
Kršćaninova sigurnost, 1:5	148
Osobine Boga Izraelova (SZ), 1:5	149
Osobine Boga Izraelova (NZ) - iz 1. Timoteju poslanice, 1:5	150
Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu, 1:5	151
Slava [kabod] (SZ), 1:5	153
Zauvijek (‘olam) (grčki idiom), 1:5	154
P Starozavjetna proroštva o budućnosti vs. novozavjetnim proroštva (“Ključan uvod” u Otkrivenje), 1:5	156
Skori Povratak, 1:5	160
Zakašnjeli Drugi dolazak (skorašnji Kristov povratak vs. zakašnjelaj parusiji), 1:5	161
Slava [doxa] (NZ), 1:5	162
Grčka glagolska vremena korištena za spasenje, 1:7	163
Kerygma, 1:7	164
Pečat, 1:13	166
Pavlova molitva, veličanje, i zahvaljivanje Bogu, 1:15-23	167
Pavlova uporaba huper složenica, 1:19	170
Pravednost, 2:1	175
Osobno zlo, 2:2	178
“sinovi Božji” u Knjizi Postanka 6, 2:3	181
Vladavina u Kraljevstvu Božjem, 2:6	183
Spasenje (SZ-ni pojam), 2:8	185
Novozavjetni dokaz za nečije spasenje, 2:8	186
Hvastanje (NZ), 2:9	186
Ništavno i nevažće – bezvrijedno (katargeō), 2:15	190
Mojsijevski Zakon i kršćanin, 2:15	191
Novozavjetno proročanstvo, 2:20	193
Starozavjetno proročanstvo, 2:20	195
Izgrađivati, 2:21-22	198
Kršćanstvo je skupno, 3:12	205
Nevolja (thlipsis), 3:13	205
Biti ojačan, 3:16	207
Amen, 3:21	209
Kršćenje Duhom, 4:5	214
Nebesa i Treće nebo, 4:10	215
Praktične smjernice kako vjernici mogu znati koji su njihovi duhovni darovi, 4:11	216
Starješina, 4:11	217
Biskupi /nadzornici (iz Poslanice Filipljanima 1:1), 4:11	217
Đavao, 4:27	222
Sotona (iz Poslanice Galaćanima 1:13), 4:27	223
Krađa (Knjiga Izlaska 20:15, BDB 170, KB 198), 4:28	224
Bogatstvo, 4:28	225
Pojmovi za Drugi dolazak, 4:30	228
Dan Gospodinov, 4:30	228
Umirujući miomiris (BDB 926 i 629), 5:2	232
Žrtve u Mezopotamiji i Izraelu te njihov značaj, 5:2	232
Ljudska seksualnost, 5:3	240
Žudjeti (Izlazak 20:17, BDB 326, KB 325), 5:5	242

Grčki pojmovi za preispitivanje i njihova suzvučja, 5:10.....	245
Budalasto, 5:17	247
Biblijski stavovi prema alkoholu i zloraba alkohola, 5:18.....	248
Žene u Bibliji, 5:21	250
Strah (SZ), 5:21	252
Kupelj obnove (iz Poslanice Titu 3:5), 5:25	255
Poštivanje oca i majke, 6:2	259
Hetitski (sizerenski) ugovori, 6:2.....	260
Kopno, država, Zemlja (erets), 6:2	261
Pavlove opomene robovima, 6:5	263
Stupnjevi nagrada i kazne, 6:8.....	264
Krune za vjernike u NZ-u, 6:8.....	265
Budite jaki, 6:10	267
Stav (histēmi), 6:11.....	268

FILEMONU POSLANICA

Timotej, stih 1a	277
Koinōnia (zajedništvo), stih 6.....	280

POSLANICA FILIPLJANIMA

Moj sluga, 1:1	291
Pretorijska straža, 1:12.....	299
Pavlova pravna obrana (zajednički elementi u Djelima apostolskim), 1:16	300
Gdje su mrtvi? (Šeol /Hades, Gehena, Tartarus)?, 1:23.....	304
Zašto kršćane trpe?, 1:29	308
Božanstvo Krista iz SZ-a (Knjiga proroka Miheja 5:2), 2, Okvirni uvidi 2:1-11	312
Ispovjediti se /priznati, 2:11.....	316
Djeca Božja, 2:15.....	319
Izliveno (NZ), 2:16	321
Iscjeljenje, 2:27.....	323
Hebrejska poezija, 3:1	325
Farizeji, 3:5	330
Kraj ili dovršenje (telos) u Poslanici Hebrejima, 3:12.....	334
Biblija (njena jedinstvenost i nadahnutost), 3:15.....	335
Oblik (tupos), 3:17.....	337
Sramota (nekoliko hebrejskih i grčkih riječi) u teološkome smislu, 3:19	339
Nebo (SZ), 3:20	339
Isusov povratak svakoga trenutka nasuprot ne-još povratak (NZ-ni paradoks), 3:20	340
Dvije Božje knjige, 4:3	345
Maranatha, 4:5	346
Molitva, neograničena a ipak ograničena, 4:19	351

Dodaci

KRATKE ODREDBE GRČKIH GRAMATIČKIH POJMOVA	355
TEKSTUALNI KRITICIZAM	364
RJEČNIK.....	367
BOBOVA DOKTRINARNA IZJAVA	375

SKRAĆENICE KORIŠTENE U OVOME KOMENTARU

- AB *Anchor Bible Commentaries*, izdao William Foxwell Albright i David Noel Freedman
- ABD *Anchor Bible Dictionary*, (6 tomova), izdao David Noel Freedman
- ABPS *American Baptist Publication Society* [Američko baptističko izdavačko društvo]
- AKOT *Analytical Key to the Old Testament*, John Joseph Owens
- ANE Drevni Bliski Istok
- ANET *Ancient Near Eastern Texts* [Drevni blisko-istočni tekstovi], James B. Pritchard
- ASV Američka standardna verzija
- AV Autorizirana verzija
- BAGD Grčko-engleski leksikon Novoga zavjeta i rano-kršćanske literature, Walter Bauer, 2. Izdanje, F. W. Gingrich i Fredrick Danker
- BDB *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament* [Hebrejski i engleski leksikon Staroga zavjeta], F. Brown, S. R. Driver i C. A. Briggs
- BHS *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, GBS, 1997.
- DSS Svitci s Mrtvoga mora
- EJ *Encyclopedia Judaica* [Enciklopedija Judaica]
- IDB *The Interpreter's Dictionary of the Bible* (4 toma), izdao George A. Buttrick
- ISBE *International Standard Bible Encyclopedia* [Internacionalna standardna biblijska enciklopedija], (5 tomova), izdao James Orr
- JB *Jerusalem Bible* [Jeruzalemska Biblija]
- JPSOA *The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation* (The Jewish Publication Society of America [Židovsko izdavačko društvo Amerike])
- KB *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* [Hebrejski i aramejski leksikon Staroga zavjeta], Ludwig Koehler i Walter Baumgartner
- KJV *King James Version* [Verzija kralja Jamesa]

- LAM *The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts* [Sveta Biblija iz drevnih istočnjačkih rukopisa] (Pešita), Georg M. Lamsa
- LUCIAN Recenzija Septuaginte od drugoga stoljeća iz Antiohije, Sirija
- LXX *Septuagint* ([Septuaginta], grčko-engleska) od Zondervana, 1970.
- MOF *A New Translation of the Bible* [Novi prijevod Biblije] od Jamesa Moffatta
- MT *Masoretic Hebrew Text* [Msoretski hebrejski tekst]
- NAB *New American Bible Text* [Novi američki biblijski tekst]
- NASB *New American Standard Bible* [Nova američka standardna Biblija]
- NCV *New Century Version* [Verzija novoga vijeka], Thomas Nelson, izdao Harper Collins Christian Publishing, 2005.
- NEB *New English Bible* [Nova Engleska Biblija]
- NET *NET Bible: New English Translation* [NET Biblija: Novi engleski prijevod], drugo Beta izdanje
- NIDNTT *New International Dictionary of New Testament Theology* [Novi internacionalni rječnik novozavjetne teologije], (4 toma), Colin Brown
- NIDOTTE *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis* [Novi internacionalni rječnik starozavjetne teologije i egzegeze], (5 tomova), izdao Willem A. VanGemeren
- NIV *New International Version* [Nova internacionalna verzija]
- NJB *New Jerusalem Bible* [Nova Jeruzalemska Biblija]
- NKJV *New King James Version* [Nova verzija kralja Jamesa]
- NRSV *New Revised Standard Bible* [Nova revidirana standardna Biblija]
- OTPG *Old Testament Passing Guide* [Vodič za prolazak kroz Stari zavjet], Todd S. Beall, William A. Banks i Colin Smith
- REB *Revised English Bible* [Revidirana Engleska Biblija]
- RSV *Revised Standard Version* [Revidirana standardna verzija]
- SEPT *The Septuagint* [Septuaginta] (grčko-engleska), Zondervan, 1970.
- TCNT *The Twentieth Century New Testament* [Novi zavjet dvadesetoga stoljeća]
- TEV *Today's English Version* [Današnja engleska verzija] od *United Bible Societies*
- UBS⁴ *United Bible Societies' The Greek New Testament* [Grčki Novi zavjet od *United Bible Societies*], četvrto revidirano izdanje

YLT *Young's Literal Translation of the Holy Bible* [Youngov doslovan prijevod Svete Biblije], Robert Young

ZPBE *Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia* [Zondervanova Ilustrirana biblijska enciklopedija], izdao Merrill C. Tenney

Riječ Autora:

Kako Vam Ovo Tumačenje Može Pomoći?

Biblijsko tumačenje jeste razumski (umni) i duhovni postupak koji nastoji shvatiti drevnoga nadahnutog pisca na takav način da Božja poruka može biti razumljiva i primjenjiva u našoj današnjici.

Duhovni postupak od presudne je važnosti ali teško ga je odrediti. On obuhvaća našu podatljivost i otvorenost prema Bogu. Mora postojati glad: (1) za Njim, (2) za spoznajom Njega, i (3) za služenje Njemu. Takav postupak uključuje molitvu, ispovijed i voljnost za promjenom načina života. U postupku tumačenja od presudne je važnosti Duh, ali tajna je zašto iskreni i bogobojazni kršćani različito shvaćaju Bibliju.

Razumski postupak lakše je opisati. Moramo biti dosljedni i nepristrani prema tekstu i ne biti pod utjecajem osobnih, kulturoloških, ili denominacijskih predrasuda. Svi smo mi povijesno uvjetovani. Nitko od nas nije objektivan, neutralan tumač. Ovo tumačenje nudi pomni razumski postupak obuhvaćajući tri načela tumačenja ustrojena tako da nam pomognu nadvladati naše predrasude.

Prvo načelo

Prvo načelo jeste ustanoviti povijesnu pozadinu u kojoj je biblijska Knjiga napisana i posebno povijesne prilike za njeno autorstvo (ili kad je uređena). Izvorni je pisac morao navijestiti svrhu i poruku. Tekst ne može značiti nešto nama što nije nikad značio izvornome, drevnome, nadahnutom piscu. Njegova nakana – ne naša povijesna, emocionalna, kulturološka, osobna ili denominacijska potreba – jeste ključ. Primjena je sastavni sudionik tumačenja, ali primjeni uvijek mora prethoditi ispravno tumačenje. Neprestano mora biti ponavljano da svaki biblijski tekst ima jedno i samo jedno značenje. To značenje je ono što je izvorni biblijski pisac namjeravao kroz vodstvo Duha navijestiti svome vremenu. To jedno značenje može imati više mogućih primjena na različite kulture i okolnosti. Sve te primjene moraju biti povezane sa središnjom istinom izvornoga pisca. Zbog toga razloga, ovaj vodič za tumačenje osmišljen je tako da omogući kratak uvod u svaku Knjigu Biblije.

Drugo načelo

Drugo načelo jeste odrediti književne jedinice. Svaka biblijska Knjiga je jedinstveni spis. Tumači nemaju pravo izdvojiti jedan vid istine isključujući druge. Stoga, prije negoli tumačimo pojedinačne književne jedinice moramo stremiti razumjeti svrhu čitave biblijske Knjige. Pojedinačni dijelovi – poglavlja, odlomci, ili stihovi – ne mogu značiti ono što čitava jedinica ne znači. Tumačenje se mora pomaknuti s deduktivnoga pristupa cjelini na induktivni pristup pojedinim dijelovima. Stoga, ovaj vodič za tumačenje napravljen je da pomogne svakome učeniku raščlaniti građu svake književne jedinice podjelom na odlomke. Odlomak, kao i poglavlje, to jest podjele nisu nadahnuti, ali oni nam pomažu u prepoznavanju kroz jedinice.

Tumačenje na razini poglavlja – ne na razini rečenice, članova, izričaja ili riječi – jeste ključ za slijeđenje nakane biblijskoga pisca. Odlomci su temeljeni na jedinstvenome predmetu, često nazvanome tema ili tematska rečenica. Svaka riječ, izričaj, član i rečenica u odlomku povezani su nekako s tom jedinstvenom temom. Oni je ograničavaju, proširuju je, objašnjavaju, i/ili preispituju. Stvarni ključ za pravilno tumačenje je slijeđenje izvorne piščeve misli od-odlomka-do-odlomka temeljeno na pojedinačnim književnim jedinicama koje čine biblijsku Knjigu. Ovaj vodič za tumačenje osmišljen je da pomogne učeniku to napraviti usporedbom suvremenih engleskih prijevoda. Ovi su prijevodi izabrani jer koriste različite teorije prevođenja:

- A. Grčki tekst od *The United Bible Society* revidirano je četvrto izdanje (UBS⁴). Ovaj tekst suvremeni su tekstualni znanstvenici podijelili u odlomke.
- B. *The New King James Version* (NKJV) je riječ-po-riječ doslovno prevođenje temeljeno na tradicionalnome grčkom rukopisu (manuskriptu) poznatome kao Textus Receptus. Njihove podjele na odlomke su dulje nego kod drugih prijevoda. Takve dulje jedinice pomažu učenicima uočiti jedinstvenost glavnih tema.
- C. *The New Revised Standard Version* (NRSV) izmijenjeni je prijevod riječ-za-riječ. On oblikuje središnju misao između narednih dviju suvremenih verzija. Njegove podjele na odlomke od velike su pomoći u utvrđivanju subjekata.
- D. *The Today's English Version* (TEV) dinamički je ekvivalentniji prijevod izdanome od United Bible Society. On nastoji prevesti Bibliju na takav način da suvremeni engleski čitatelj ili govornik može razumjeti značenje izvornoga teksta.

- E. *The Jerusalem Bible* (JB) - dinamički je ekvivalent prijevoda temeljenog na Francuskome katoličkom prijevodu. S europskoga gledišta on je velika pomoć kod usporedbe podjele na odlomke.
- F. Tiskani tekst ažuriran 1995. je *New American Standard Bible* (NASB), koji je prijevod riječ-za-riječ. Stih po stih komentari slijede ovu podjelu na odlomke.

Treće načelo

Treće načelo jeste čitanje Biblije u različitim prijevodima kako bi se dohvatio najširi mogući smisao (semantičko polje) kojeg mogu imati biblijske riječi ili izričaji. Često se izričaj ili riječ može razumjeti na nekoliko načina. Takvi različiti prijevodi iznose ove mogućnosti te pomažu ustanoviti i objasniti rukopisne razlike. Oni ne utječu na doktrinu, ali pomažu nam da se pokušamo vratiti na izvorni tekst zapisan od nadahnutoga drevnog pisca.

Ovaj komentar nudi učenicima brz način provjere njihovih tumačenja. On nije osmišljen kao konačan, nego prije kao obavijestan i onaj koji navodi na razmišljanje. Često, druga moguća tumačenja pomažu nam da ne budemo tako ograničeni, dogmatski, i denominacijski nastrojeni. Tumači trebaju imati širi raspon mogućnosti tumačenja da prepoznaju kako drevni tekst može biti višeznačan. Zapanjujuće je kako ima malo suglasja među kršćanima koji Bibliju proglašavaju svojim izvorom istine.

Ova načela pomogla su mi nadvladati mnoge moje povijesne uvjetovanosti tjerajući me boriti se s drevnim tekstom. Nadam se da će i vama to biti blagoslov.

Bob Utley
27. lipanj 1996. god.

Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja: Osobno Traganje Za Dokazivom Istinom

Možemo li znati istinu? Gdje je pronaći? Možemo li je logički dokazati? Postoji li konačan autoritet? Postoje li apsoluti [bezuovjetnosti] koji mogu voditi naše živote, naš svijet? Je li tamo smisao života? Zašto smo ovdje? Kuda idemo? Ta pitanja – pitanja o kojima svi razumni ljudi promišljaju – proganjala su ljudski um od početka vremena (Prop 1:13-18; 3:9-11). Mogu se sjetiti vlastite potrage za središnjom poveznicom moga života. Vjernikom u Krista postao sam u mladoj dobi, prvenstveno temeljem svjedoka istaknutih članova obitelji. Kako sam rastao do zrele dobi, tako su rasla i pitanja o meni samome i mome svijetu. Jednostavni kulturološki i religijski obrasci nisu me doveli do iskustava o kojima sam čitao ili bio suočen. Bilo je to vrijeme zbunjenosti, traganja, čežnje, i često osjećaja beznađa u dodiru s bezosjećajnošću, tvrdim svijetom u kojem sam živio.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na ova konačna pitanja, ali nakon proučavanja i razmatranja otkrio sam da su njihovi odgovori temeljeni na: (1) osobnim filozofijama, (2) drevnim mitovima, (3) osobnim iskustvima, ili (4) psihološkim projekcijama. Trebao sam neki stupanj potvrde, neki dokaz, neku razumnost na kojoj ću temeljiti svoj pogled na svijet, moju središnju poveznicu, moj razlog za život.

To sam pronašao u svome proučavanju Biblije. Započeo sam tražiti dokaz za njenu pouzdanost, što sam pronašao u: (1) povijesnoj pouzdanosti Biblije kao potvrđene arheologijom, (2) u točnosti proročanstava Starog zavjeta, (3) jedinstvenosti biblijske poruke pisane više od tisuću šesto godina, i (4) osobnih svjedočanstava ljudi čiji su životi bili trajno promijenjeni kroz dodir s Biblijom. Kršćanstvo, kao jedinstven sustav vjere i vjerovanja, ima sposobnost baviti se sa složenim pitanjima ljudskoga života. Ne samo da mi je ono dalo razumsku okosnicu, nego mi je iskustveni vid biblijske vjere donio emocionalnu radost i stabilnosti.

Mislio sam da sam pronašao središnju poveznicu za svoj život – Krista, kao što sam razumio kroz Pismo. To je bilo opojno iskustvo, jedno emocionalno oslobođenje. Međutim, još se uvijek mogu prisjetiti zapanjenosti i bola kad mi je počelo svitati kako je zagovarano mnogo različitih tumačenja te Knjige, ponekad čak i unutar istih crkava i škola za proučavanje. Utvrđivanje nadahnutosti i pouzdanosti Biblije nije bio kraj, već samo početak. Kako da dokažem ili osporim raznovrsna i sukobljena tumačenja mnogih teških odlomaka u Pismu od onih koji su svojitali njegov autoritet i pouzdanost?

Taj je zadatak postao moj životni cilj i put kroz život vjere. Znao sam da mi je moja vjera u Krista: (1) donijela velik mir i radost. Moj je um čeznuo za nekim apsolutima u okružju relativnosti moje kulture (postmodernizam); (2) dogmatizam sukobljenih religijskih sustava (svjetske religije); i (3) denominacijsku oholost. U mome traganju za ispravnim pristupima tumačenja drevne književnosti, bio sam iznenađen otkrićem vlastitih povijesnih, kulturoloških, denominacijskih i iskustvenih predrasuda. Često sam čitao Bibliju jednostavno zato da učvrstim svoja vlastita gledišta. Koristio sam je kao izvor dogme da napadnem druge u vrijeme potvrđivanja svoje vlastite nesigurnosti i nedoraslosti. Kako je bolna za mene bila ta spoznaja!

Iako ne mogu nikada biti potpuno nepristran, mogu postati boljim čitateljem Biblije. Svoje predrasude mogu ograničiti prepoznajući ih i spoznajući njihovu prisutnost. Još nisam slobodan od njih, ali sukobio sam se s vlastitim slabostima. Tumač je često najgori neprijatelj dobroga čitanja Biblije!

Dozvolite mi dati vam popis pretpostavki koje sam unio u svoje proučavanje Biblije kako biste ih vi, čitatelji, mogli preispitati zajedno sa mnom.

I. Pretpostavke

1. Vjerujem da je Biblija nadahnutu isključivo samo-otkrivenjem jednoga istinskog Boga. Prema tome, ona mora biti tumačena u svjetlu nakane izvornoga Božanskog Autora (Duha) posredstvom ljudskoga pisca u osobitoj povijesnoj pozadini.
2. Vjerujem da je Biblija pisana za običnu osobu – za sve ljude! Bog je prilagodio Sâm Sebe kako bi nama jasno govorio unutar povijesnoga i kulturološkog okvira. Bog nije skrio istinu – On želi da je mi razumijemo! Stoga, ona mora biti tumačena u svjetlu toga vremena, a ne našega. Biblija nam ne bi smjela značiti ono što nikad nije značila onima koji su je prvi čitali ili čuli. Ona je razumljiva prosječnome ljudskome umu i koristi uobičajene ljudske komunikacijske oblike i tehnike.
3. Vjerujem da Biblija ima jedinstvenu poruku i svrhu. Ne proturječi sama sebi, iako sadržava teške i paradoksalne odlomke. Tako, najbolji tumač Biblije jeste Biblija sama sebi.
4. Vjerujem da svako poglavlje (isključujući proročanstva) ima jedno i samo jedno značenje, temeljeno na nakani izvornoga, nadahnutog autora. Premda ne možemo nikad biti potpuno sigurni, mi znamo izvornu piščevu nakanu, mnogi pokazatelji ukazuju u njenome smjeru:
  - a. žanr (književna vrsta) odabran kako bi izrazio poruku

- b. povijesna pozadina i/ili određena okolnost objelodanjena spisom
- c. književni okvir čitave Knjige kao i svake književne jedinice
- d. tekstualni dizajn (u osnovnim crtama) književnih jedinica kao što se one odnose prema čitavoj poruci
- e. posebne gramatičke značajke uporabljene za naviještanje poruke
- f. riječi odabrane za predstavljanje poruke.

Proučavanje svakoga tog područja postaje predmetom našeg proučavanja poglavlja. Prije negoli objasnim svoju metodologiju dobrog čitanja Biblije, dopustite mi u glavnim crtama opisati neke od neprimjerenih metoda korištenih danas koje uzrokuju tako mnogo različitosti u tumačenju, i čijih se posljedica valja kloniti:

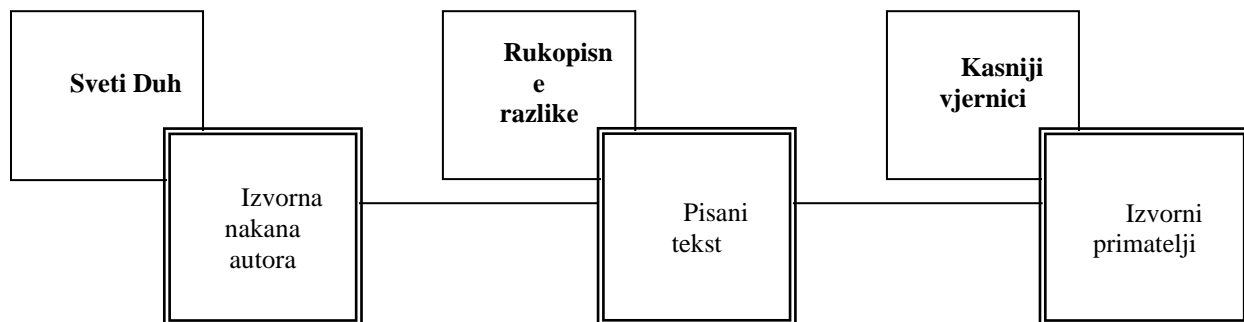
II. Neprimjerene metode

1. Zanimarivanje književnoga okvira biblijske Knjige i uporaba svake rečenice, rečeničnoga dijela, ili čak pojedinačne riječi kao izjave istine koje se ne odnose na piščevu nakanu ili širi okvir. To se često naziva “proof-texting” [vidjeti [Dodatak: Rječnik](#)].
2. Zanimarivanje povijesne pozadine Knjige zamjenjivanjem pretpostavljene povijesne pozadine koja ima malo ili nema potporu od samoga teksta.
3. Zanimarivanje povijesne pozadine Knjige i njeno čitanje kao jutarnjih gradskih novina pisane prvenstveno za suvremenoga pojedinačnog kršćanina.
4. Zanimarivanje povijesne pozadine Knjige alegoriziranjem teksta pretvarajući ga u filozofijsko/teološku poruku u potpunosti nepovezanu s prvim slušateljima i s izvornom autorovom nakanom.
5. Zanimarivanje izvorne poruke zamjenjivanjem jednim vlastitim teološkim sustavom, omiljenom doktrinom, ili suvremenim rješenjem koje nije povezano s izvornom autorovom nakanom i iznesenom porukom. Ovaj fenomen često prati početno čitanje Biblije kao sredstvo učvršćivanja govornikovog autoriteta. Na to se često upućuje kao ma “odaziv čitatelja” (“što-tekst-znači-meni” tumačenje).

Najmanje tri pripadajuće komponente mogu biti nađene u svakoj ljudskoj pisanoj komunikaciji:

U prošlosti, različite tehnike čitanja bile su usredotočene na jednu od tri komponente, ali za istinsku potvrdu jedinstvene nadahnutosti Biblije, prikladniji je promijenjeni dijagram:

U postupak tumačenja zapravo moraju biti uključene sve tri komponente. U svrhu potvrde, moje se tumačenje usredotočuje na prve dvije komponente: izvorni autor i tekst. Ja vjerojatno reagiram na zloporabe koje sam opazio: (1) alegoriziranje ili produhovljavanje teksta i (2) “odaziv čitatelja” tumačenja (što-to-znači-meni). Zloporaba se može dogoditi na svakoj razini. Uvijek moramo provjeriti naše pobude, predrasude, tehnike, i primjene. Ali kako ih provjeriti kad ne postoje granice tumačenja,

nema ograničenja, nema mjerila? Tu mi autorova nakana i tekstualna građa osigurava neko mjerilo za ograničavanje dosega mogućih valjanih tumačenja.

U svjetlu tih neprimjerenih tehnika čitanja, koji su neki mogući pristupi dobroga čitanja i tumačenja Biblije što nude stupanj potvrde i dosljednosti?

III. Mogući pristupi dobrome čitanju Biblije

Na ovoj točki ne raspravljam o jedinstvenim tehnikama tumačenja posebne književne vrste nego o općim načelima hermeneutike što vrijede za sve vrste biblijskih tekstova. Dobra knjiga za posebne pristupe književnoj vrsti je *How to read The Bible For All Its Worth*, od Gordona Feeja i Douglasa Stuarta, izdavač Zondervan.

Moja metodologija usredotočuje se početno na čitatelja dopuštajući Svetome Duhu osvijetliti Bibliju kroz četiri kruga osobnoga čitanja. To čini Duh, tekst i čitatelj prvenstveno, ne drugotno. Ovo također štiti čitatelja da bude neopravdano pod utjecajem tumača. Čuo sam da je rečeno: "Biblija baca mnogo svjetla na komentare." To ne znači da je to podcjenjujući komentar o pomagalima za proučavanje, nego radije molba za primjereno vrijeme njihove uporabe. Moramo biti sposobni podržati naša tumačenja iz sâmog teksta. Pet područja osigurava barem ograničenu potvrdu:

1. povijesna pozadina
2. književni okvir
3. gramatičke građe (sintaksa)
4. suvremena uporaba riječi
5. odgovarajućih usporednih odlomaka
6. žanra.

Iza naših tumačenja moramo biti sposobni osigurati razloge i logiku. Biblija je naš jedini izvor vjere i primjene. Žalostno, kršćani se često ne slažu s onim što ona uči ili tvrdi. Samo-poražavajuće je tvrditi nadahnutost za Bibliju i potom za vjernike ne biti sposobnim složiti se o tome što ona uči i zahtijeva!

Četiri kruga čitanja osmišljena su kako bi osigurali sljedeće uvide u tumačenje:

1. Prvi krug čitanja:

- a. čitajte Knjigu odjednom. Pročitajte je ponovno u drukčijem prijevodu, po mogućnosti iz različitih teorija prijevoda:
  - (1) riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
  - (2) dinamički ekvivalent (TEB, JB)
  - (3) parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
- b. tražite središnju svrhu cjelokupnoga pisanja. Odredite njegovu temu
- c. izdvojite (ako je moguće) književnu jedinicu, poglavlje, odlomak ili rečenicu što jasno izražava ovu središnju svrhu ili temu
- d. odredite prevladavajuću književnu vrstu:
  - (1) Starog zavjeta
    - a) hebrejska pripovijetka
    - b) hebrejska poezija (mudrosna književnost, psalam)
    - c) hebrejsko proročanstvo (proza, poezija)
    - d) kôdeks Zakona
  - (2) Novoga zavjeta:
    - a) pripovijesti (Evandjelja, Djela apostolska)
    - b) parabole (Evandjelja)
    - c) pisma/poslanice
    - d) apokaliptička književnost.

2. Drugi krug čitanja:

- a. čitajte ponovno čitavu Knjigu, tražeći odredbu glavnih tema ili subjekata
- b. skicirajte glavne teme i u jednostavnome obrazloženju kratko objasnite njihove sadržaje
- c. provjerite vaše obrazloženje i proširite skicu s pomagalima za proučavanje.

3. Treći krug čitanja:

- a. čitajte ponovno čitavu Knjigu, iz sâme biblijske Knjige tražite odredbu povijesne pozadine i posebne okolnosti za pisanje
- b. popišite povijesne pojedinosti spomenute u biblijskoj Knjizi:
  - (1) autora
  - (2) nadnevak
  - (3) primatelje
  - (4) posebne razloge za pisanje
  - (5) vidove kulturološke pozadine povezanih sa svrhom pisanja
  - (6) reference na povijesne ljude i događaje
- c. proširite svoj kratki pregled na razinu odlomka za onaj dio biblijske Knjige što tumačite. Uvijek odredite i skicirajte književnu jedinicu. To može biti nekoliko poglavlja ili odlomaka. To vam pomaže slijediti izvornu autorovu logiku i tekstualnu osmišljenost
- d. provjerite svoju povijesnu pozadinu uporabom pomagala za proučavanje.

4. Četvrti krug čitanja:

- a. čitajte ponovno određenu književnu jedinicu u nekoliko prijevoda:
  - (1) riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
  - (2) dinamički ekvivalent (TEB, JB)
  - (3) parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
- b. tražite književnu ili gramatičku građu:
  - (1) ponovljeni izričaji, Poslanica Efežanima 1:6.12.13
  - (2) ponovljena gramatička građa, Poslanica Rimljanima 8:31
  - (3) oprečne zamisli
- c. popišite sljedeće pojedinosti:
  - (1) značajni pojmovi
  - (2) neuobičajeni pojmovi
  - (3) važne gramatičke građe
  - (4) posebno teške riječi, rečenični dijelovi, i rečenice
- d. tražite odgovarajuća usporedna poglavlja:
  - (1) potražite najjasniji odlomak za proučavanje vašega subjekta što koristite: a) knjige “sustavne teologije”; b) biblijske reference; c) konkordance
  - (2) tražite moguće paradoksalni par između svojih subjekata. Mnoge biblijske istine predstavljene su u dijalektičkim parovima; mnogi denominacijski sukobi dolaze iz polovičnoga dokazivanja “proof-textinga” biblijske napetosti. Sve je u Bibliji nadahnuto, i mi moramo istražiti njenu potpunu poruku radi osiguravanja ravnoteže Svetoga pisma za naše tumačenje
  - (3) tražite usporednice unutar iste Knjige, istoga autora, ili iste književne vrste; Biblija je svoj najbolji tumač jer ima jednoga Autora, Duha
- e. koristite pomagala za proučavanje kako biste provjerili svoja zapažanja o povijesnoj pozadini ili okolnosti:
  - (1) biblijsku studiju
  - (2) biblijske enciklopedije, priručnike i rječnike
  - (3) biblijske uvode
  - (4) biblijske komentare (na ovoj točki vašega proučavanja, dopustite vjerujućoj zajednici, prošloj i sadašnjoj, da pomogne i ispravi vaše osobno proučavanje).

IV. Primjena tumačenja Biblije

Na toj se točki okrećemo primjeni. Morate uzeti vremena kako biste razumjeli tekst u njegovoj izvornoj pozadini; sad ga morate primijeniti na vaš život, vašu kulturu. Ja biblijski autoritet određujem kao “razumijevanje što je izvorni biblijski autor rekao u svoje vrijeme i primjenjivanje te istine na naše vrijeme.”

Primjena mora slijediti tumačenje izvorne autorove nakane i u vremenu i u logici. Ne možemo primijeniti poglavlje Biblije na naše vrijeme dok ne znamo što je bilo rečeno za ondašnje vrijeme! Biblijsko poglavlje ne može značiti ono što nikad nije značilo!

Vaša podrobna skica, na razini odlomka (treći krug čitanja #3), bit će vaš vodič. Primjena bi morala biti napravljena na razini odlomka, ne na razini riječi. Riječi imaju značenje samo u okviru; kratke rečenice imaju značenje samo u okviru; rečenice imaju značenje samo u okviru. Jedina nadahnuti osoba uključena u postupak tumačenja jeste izvorni autor. Mi samo slijedimo njegovo vodstvo prosvjetljenjem Svetoga Duha. Ali prosvjetljenje nije nadahnuće. Za reći “tako je rekao Gospodin”, moramo ostati u izvornoj autorovoj nakani. Primjena se mora odnositi posebno na opću nakanu čitavoga pisanja, na posebnu književnu jedinicu i razinu odlomka misaonog razvoja.

Nemojte dozvoliti da današnje prilike tumače Bibliju; dozvolite Bibliji neka govori! To od nas može zahtijevati izvlačenje načela iz teksta. To je valjano ako tekst podupire načelo. Nažalost, često su naša načela samo to, “naša” načela – ne načela teksta.

U primjenjivanju Biblije, važno je podsjetiti se da je (osim u proročanstvu) valjano jedno i samo jedno značenje za određeni biblijski tekst. To je značenje vezano na nakanu izvornoga autora kako je on naslovio krizu ili potrebu njegovog vremena. Iz toga jednoga značenja mogu biti izvedene mnoge moguće primjene. Primjena će biti temeljena na potrebama primatelja, ali ona mora biti povezana s izvornim autorovim značenjem.

V. Duhovni vid tumačenja

Dosad sam razmatrao logički postupak uključen u tumačenje i primjenu. Sad mi dozvolite kratko razmotriti duhovni vid tumačenja. Od pomoći bio mi je sljedeći popis provjere:

1. Molitva za pomoć Duha (usp. I. Kor 1:26 - 2:16).
2. Molitva za osobno oprostjenje i očišćenje od znanoga grijeha (usp. I. Iv 1:9).
3. Molitva za većom čežnjom za spoznajom Boga (usp. Ps 19:7-14; 42:1 nadalje; 119:1 nadalje).
4. Trenutačna primjena na vaš vlastiti život svake nove spoznaje.
5. Ostati ponizan i poučljiv.

Tako je teško održati ravnotežu između logičkoga postupka i duhovnoga vodstva Svetoga Duha. Uravnotežiti to dvoje pomogli su mi sljedeći navodi:

1. od Jamesa W. Sireja, *Scripture Twisting*, str. 17-18:

“Prosvjetljenje dolazi do umova ljudi Božjih – ne samo do duhovne elite. U biblijskome kršćanstvu ne postoji razred gurua, niti prosvjetljeni, ni ljudi preko kojih mora doći svo mjerodavno tumačenje. I tako, dok Sveti Duh daje posebne darove mudrosti, znanja i sposobnosti duhovnoga razumijevanja, On neće dati tim darovitim kršćanima da budu jedini autoritativni tumači Njegove Riječi. Do svakoga je pojedinoga Njegovog čovjeka da uči, sudi i raspoznaje pozivajući se na Bibliju koja stoji kao autoritet čak i onima kojima je Bog dao posebne sposobnosti. Sažeto, drskost što činim kroz cijelu knjigu je ta da je Biblija Božje istinsko otkrivenje čitavome čovječanstvu, da je ona naš konačan autoritet o svim stvarima o kojima govori, i nije potpuna tajna nego može biti dovoljno razumljiva običnim ljudima u svakoj kulturi.”

2. od Kierkegaarda, nađeno u *Protestant Biblical Interpretation*, str. 75, od Bernarda Ramma:

Prema Kierkegaardu gramatičko, leksičko, povijesno proučavanje Biblije bilo je neophodno ali i pripremno za istinsko čitanje Biblije. “Onaj tko čita Bibliju kao *Božju riječ* mora ju čitati sa srcem u svojim ustima, od korice do korice, s gorljivim očekivanjem, u razgovoru s Bogom. Čitanje Biblije bezbrižno ili nemarno ili akademski ili profesionalno nije čitanje Biblije kao Riječi Božje. Kad ju netko čita kao što se čita ljubavno pismo, onda ju taj čita kao Riječ Božju.”

3. H. H. Rowley u *The Relevance of the Bible*, str. 19:

“Ne tek umno razumijevanje Biblije, koliko god ono bilo potpuno, može posjedovati sva njena bogatstva. Ne prezire se takvo razumijevanje, jer je ono bitno za potpuno razumijevanje. Ali ono mora biti vođeno duhovnim razumijevanjem duhovnih bogatstava te Knjige ako želi biti potpuno. A za takvo duhovno razumijevanje potrebno je nešto više od umnoga opreza. Duhovne stvari duhovno su raspoznatljive, i učenici Biblije trebaju stav duhovnoga shvaćanja, gorljivost za pronalaženje Boga koju će potpuno pokoriti Njemu, ako je prešao iznad svoje znanstvene studije prema bogatijoj baštini te najveće od svih Knjiga.”

VI. Metoda ovog komentara

Vodič *Study Guide Commentary* osmišljen je kao pomoć vašem načinu tumačenja na sljedeće načine:

1. Kratki povijesni pregled uvodi svaku Knjigu. Nakon što ste proveli “treći krug čitanja #3” provjerite tu zabilješku.
2. Na početku svakoga poglavlja napravljeni su tekstualni uvodi. Oni vam pomažu vidjeti postavljenu građu književne jedinice.
3. Na početku svakoga poglavlja ili glavne književne jedinice podijeljenoga odlomka i njihovih opisnih naslova dato je nekoliko suvremenih prijevoda:
  - a. grčki tekst od *The United Bible Society*, četvrto revidirano izdanje (UBS⁴)
  - b. *The New American Standard Bible*, ažurirano 1995. (NASB)
  - c. *The New King James Version* (NKJV)
  - d. *The New Revised Standard Version* (NRSV)
  - e. *Today's English Version* (TEV)
  - f. *The New Jerusalem Bible* (NJB).

Podjele na odlomke nisu nadahnete. One moraju biti utvrđene iz okvira. Usporedbom nekoliko suvremenih prijevoda iz različitih teorija prevođenja i teološkoga stajališta, sposobni smo raščlaniti pretpostavljenu građu izvorne autorove misli. Svaki odlomak ima jednu glavnu istinu. To je nazvano “glavna rečenica” ili “središnja zamisao teksta”. Ta jedinstvena misao je ključ valjanoga povijesnoga, gramatičkoga tumačenja. Nitko ne bi smio nikad tumačiti, propovijedati ili učiti na manje od odlomka! Također nemojte zaboraviti da je svaki odlomak vezan na okolne odlomke. Zbog toga je pregled čitave Knjige na razini odlomka tako važan. Moramo biti sposobni slijediti logički tijek subjekta kojeg je odredio izvorni nadahnuti autor.

4. Bobove bilješke slijede stih-po-stih pristup tumačenju. To nas prisiljava slijediti izvornu autorovu misao. Zabilješke osiguravaju izvješća iz nekoliko područja:
  - a. književni okvir
  - b. povijesni, kulturološki uvidi
  - c. gramatičke obavijesti
  - d. proučavanja riječi
  - e. odgovarajućih usporednih odlomaka.
5. U određenim točkama komentara, tiskani tekst *New American Standard Version* (ažuriran 1995.) bit će dopunjen prijevodima nekoliko drugih suvremenih verzija:
  - a. *The New King James Version* (NKJV), koja slijedi rukopise “Textus Receptus” teksta
  - b. *The New Revised Standard Version* (NRSV), što je riječ-za-riječ revizija od *National Council of Churches of the Revised Standard Version*

- c. *The Today's English Version* (TEV), što je dinamički ekvivalent prijevoda od *American Bible Society*
  - d. *The New Jerusalem Bible* (NJB), koja je engleski prijevod temeljen na Francuskome katoličkome dinamičkom ekvivalentnome prijevodu.
6. Za one koji ne čitaju grčki, uspoređivanje engleskih prijevoda može pomoći u identificiranju problema u tekstu:
- a. rukopisne varijacije
  - b. alternativna značenja riječi
  - c. gramatički različiti tekstovi i građa
  - d. višeznačni tekstovi. Iako engleski prijevodi ne mogu riješiti probleme, oni ih ciljaju kao mjesta za dublje i temeljitije proučavanje.
  - e. na kraju svakoga poglavlja nalaze se relevantna pitanja za raspru koja nastoje ciljati glavne probleme za tumačenje toga poglavlja.

UVOD U U POSLANICU KOLOŠANIMA

UVODNE IZJAVE

- A. Hvala Bogu za heretike u Kolosima; zbog njih Pavao je napisao ovo snažno pismo. Zapamtite da kako bismo razumjeli Poslanicu, moramo biti povezani s njenom povijesnom okolnošću. Pavlova pisma nazvana su “prigodni spisi” zato jer se lokalnim problemima bavio sveopćim istinama Evanđelja. Hereza u Kolosima bila je neuobičajena mješavina grčke filozofije (gnosticism) i judaizma (legalizam).
- B. Kozmičko Gospodstvo Isusa (ili rečeno na drukčiji način, Isusa kao Stvoritelja, Iskupitelja, i Gospodina čitavoga Stvorenja i njegovih implikacija za kršćansko življenje) jeste središnja tema (usp. Kol 1:15-17). Kristologija ove Poslanice je nenadmašna! Poslanica Kološanima oblikuje temeljni okvir za Poslanicu Efežanima. Pavao je znao da će se hereza širiti u Maloj Aziji. Poslanica Kološanima napada kriva učenja dok Poslanica Efežanima razvija svoje središnje teme kako bi pripremila druge crkve za herezu u nastajanju. Naglasak Poslanice Kološanima je Kristološki dok je naglasak Poslanice Efežanima jedinstvo svega u Kristu, koji je Gospodin svega.
- C. Pavao pobija legalizam, i židovski i grčki, u vrlo snažnim pojmovima (Kol 2:6-23). Uzimajući ovo pismo kao uzorak, pitanje je kako bi Pavao naslovio suvremene hereze. On bi ih jamačno zaručio!

GRAD

- A. Izvorno je grad Kolosi bio dio Kraljevstva Pergama unutar Frigije. Godine 133.pr.Kr. bio je predan Senatu Rima.
- B. Kolosi je bio veliko trgovačko središte prije Pavlova vremena (usp. od Herodota *Histories* VII:30 i od Ksenofonta *Anabasis* 1:2:6).
  1. Dolina u kojoj je grad Kolosi bio smješten bila je u drevnome mediteranskome svijetu vodeći proizvođač vune, posebno crne vune, te obojene vune, ljubičaste i grimizne. Vulkansko tlo proizvodilo je izvrsne pašnjake i vapnenu vodu što se dodavala u procesu bojenja (Strabo, 13:4:14).
  2. Vulkanska aktivnost (Strabo, 12:8:6) bila je uzrokom uništenja grada nekoliko puta u njegovoj povijesti; zadnji puta dogodilo se to godine 60. (Tacit) ili godine 64. (Euzebij).
- C. Kolosi su bili smješteni na rijeci Lykus ili Licije, pritoku rijeke Maender koja je tekla od Efeza, 100 milja nizvodno. U ovoj jednoj dolini bilo je nekoliko malih mjesta gdje je Epafra započeo crkve: Hijerapolis (6 milja dalje) i Laodiceja (10 milja dalje, usp. Kol 1:2; 2:1; 4:13.15-16) i Kolosi.
- D. Nakon što su Rimljani izgradili svoju glavnu cestu istok-zapad, *Via Ignatia*, što je obilazila Kolose, on se smanjio na gotovo ništa (Strabo). To je bilo slično onome što se dogodilo Petri u palestinskome području Transjordanije.
- E. Grad je bio sastavljen uglavnom od pogana (frigijskih i grčkih naseljenika), ali bilo je i brojnih Židova. Josip Flavije kaže nam da je Antioh III. (223.-187.g.pr.Kr.) prebacio 2.000 Židova iz Babilona u Kolose. Zapisi pokazuju da je godine 76., 11.000 Židova-muškaraca živjelo u distriktu čiji je glavni grad bio Kolosi.

AUTOR

- A. Postoje dva pošiljatelja, Pavao i Timotej (usp. Kol 1:1). Međutim, glavni autor je Pavao; Timotej je poslao svoje pozdrave kao Pavlov su-radnik i moguće njegov pisar (*amanuensus*).
- B. Drevna književnost je jednodušna da je apostol Pavao bio autor:
  1. Marcion (koji je došao u Rim 140.-ih godina), protu-starozavjetni heretik, uključio je ga je u svoj Pavlovsku zbirku
  2. popisana je s Pavlovim pismima u Muratorijevu kanonu (popis kanonskih Knjiga iz Rima oko 180.-200.g.)
  3. nekoliko rano-crkvenih očeva navode iz nje i poistovjećuju Pavla kao autora:
    - a. Irenej (napisao godine 177.-190.)
    - b. Klement Aleksandrijski (živio godine 160.-216.).

KNJIŽEVNI ODNOS IZMEĐU POSLANICA KOLOŠANIMA I EFEŽANIMA

- A. Povijesni odnos između ova dva pisma iz zatvora slijedi ovaj kratak pregled:
  1. Epafra (Kol 1:7; 4:12; Flm 1:23) obratio se tijekom Pavlova posjeta Efezu (Djela 19):
    - a. Epafra je vratio svoju novo-nađenu vjeru natrag u svoje kućno područje, dolina rijeke Licije (usp. Kol 4:12)
    - b. Epafra je započeo tri crkve: Hijerapolis, Laodiceja (usp. Kol 4:13), i Kolose

- c. Epafra je pitao Pavla za savjet kako neka se bori protiv ovoga spajanja kršćanstva, judaizma, i grčke misli, što su naučavali heretici. Pavao je bio utamničen (usp. Kol 4:3.18) u Rimu (rane 60.-te)
2. krivi učitelji branili su grčku metafiziku:
- duh i materija bili su su-vječni
  - Duh (Bog) bio je dobar
  - materija (Stvorenje) je zlo
  - nizovi *aeons* (anđeoski stupnjevi), posebice u spisima Valentina, postojali su između dobrog visokog Boga i nižega boga koji je oblikovao materiju
  - spasenje je bilo temeljeno na znanju tajnih lozinki što su pomogle ljudima u napredovanju kroz anđeoske stupnjeve (*aeons*) do visokoga dobrog Boga.
- B. Književni odnos između Pavlova dva pisma:
- Pavao je čuo o herezi u ovim crkvama koje nikad nije osobno posjetio (usp. Kol 1:7-8)
  - Paul je napisao oštro pismo u kratkim, emocionalnim rečenicama, usmjereno krivim učiteljima. Središnja tema bila je Isusovo kozmičko gospodstvo. To je poznato kao Pavlovo pismo Kološanima
  - očito, brzo nakon pisanja Kološanima, s vremenom s rukama u zatvoru, on je razvio teme u pismu što poznajemo kao Poslanicu Efežanima. On je znao da će se ta nakana spajanja grčke misli i Evanđelja u svrhu stvaranja kršćanstva “odgovarajućega” grčkoj kulturi proširiti na sve nove crkve u Maloj Aziji. Poslanica Efežanima okarakterizirana je dugim rečenicama i razvijenim teološkim pojmovima (Kol 1:3-14.15-23; 2:1-10.14-18.19-22; 3:1-12.14-19; 4:11-16; 6:13-20). Poslanicu Kološanima uzima kao početnu točku i iz nje izvlači teološke implikacije. Njena središnja tema je jedinstvo svega u Kristu, što je suprotno *eonima* (anđeoskim stupnjevima) početnome gnosticizmu.
- C. Povezana književna i teološka građa:
- temeljna građa:
    - ona imaju vrlo slične uvode
    - svaka od njih ima doktrinarni odjeljak što se prvenstveno bavi s Kristom
    - svaka ima praktički odjeljak što naglašava kršćanski način života koristeći ste grupacije, pojmove, i izričaje
    - one praktički imaju istovjetne zaključne stihove. U grčkome dijele 29 uzastopnih riječi; Poslanica Kološanima dodaje samo dvije dopunske riječi (“i drug okovani rob”). Usporediti Poslanicu Efežanima 6:21-22 s Kološanima 4:7-9.
  - Iste riječi ili kratki izričaji:

Efežanima 1:1c i Kološanima 1:2a	“vjerni”
Efežanima 1:4 i Kološanima 1:22	“sveti i besprijekorni”
Efežanima 1:7 i Kološanima 1:14	“iskupljenje ... oprostjenje”
Efežanima 1:10 i Kološanima 1:20	“sve stvari ... nebesima ... zemlji”
Efežanima 1:15 i Kološanima 1:3-4	“čuli . . . ljubav za sve svete”
Efežanima 1:18 i Kološanima 1:27	“bogatstvo slave”
Efežanima 1:22 i Kološanima 1:18	“glava ... crkve”
Efežanima 2:1 i Kološanima 2:13	“vi bijaste mrtvi”
Efežanima 2:16 i Kološanima 1:20	“pomiriti ... križ”
Efežanima 3:2 i Kološanima 1:25	“službenikom”
Efežanima 3:3 i Kološanima 1:26.27	“tajna”
Efežanima 4:3 i Kološanima 3:14	“jedinstva”
Efežanima 4:15 i Kološanima 2:19	“glave” i “rastom”
Efežanima 4:24 i Kološanima 3:10.12.14	“obucite se”
Efežanima 4:31 i Kološanima 3:8	“bijes”, “gnjev”, “zlobu”, “klevetu”
Efežanima 5:3 i Kološanima 3:5	“nećudorednost”, “nečistoća”, “pohlepa”
Efežanima 5:5 i Kološanima 3:5	“idolopoklonstvo” (žudnja /strast)
Efežanima 5:6 i Kološanima 3:6	“gnjev Božji”
Efežanima 5:16 i Kološanima 4:5	“iskorištavajući prigodu”.
  - Isti izričaji ili rečenice:

Efežanima 1:1a i Kološanima 1:1a
 Efežanima 1:1b i Kološanima 1:2a
 Efežanima 1:2a i Kološanima 1:2b
 Efežanima 1:13 i Kološanima 1:5

Efežanima 2:1 i Kološanima 2:13
Efežanima 2:5b i Kološanima 2:13c
Efežanima 4:1b i Kološanima 1:10a
Efežanima 6:21.22 i Kološanima 4:7-9 (29 uzastopne riječi osim za “*kai syndoulos*” u Kol).

4. Slični izričaji ili rečenice:

Efežanima 1:21 i Kološanima 1:16
Efežanima 2:1 i Kološanima 1:13
Efežanima 2:16 i Kološanima 1:20
Efežanima 3:7a i Kološanima 1:23d.25a
Efežanima 3:8 i Kološanima 1:27
Efežanima 4:2 i Kološanima 3:12
Efežanima 4:29 i Kološanima 3:8; 4:6
Efežanima 5:15 i Kološanima 4:5
Efežanima 5:19.20 i Kološanima 3:16.

5. Teološki sinonimni pojmovi:

Efežanima 1:3 i Kološanima 1:3	molitva zahvala
Efežanima 2:1.12 i Kološanima 1:21	otuđenost od Boga
Efežanima 2:15 i Kološanima 2:14	neprijateljstvo Zakona
Efežanima 4:1 i Kološanima 1:10	dostojno hodanje
Efežanima 4:15 i Kološanima 2:19	Kristovo Tijelo raste k zrelosti iz njegove Glave
Efežanima 4:19 i Kološanima 3:5	seksualna nečistoća
Efežanima 4:22.31 i Kološanima 3:8	“odložite” grijeh
Efežanima 4:32 i Kološanima 3:12-13	kršćani ljubazni jedan prema drugome
Efežanima 5:4 i Kološanima 3:8	kršćanski govor
Efežanima 5:18 i Kološanima 3:16	ispunjenost Duhom = Kristova riječ
Efežanima 5:20 i Kološanima 3:17	zahvaljivanje Bogu za sve
Efežanima 5:22 i Kološanima 3:18	žene moraju biti podložne muževima
Efežanima 5:25 i Kološanima 3:19	muževi ljubite svoje žene
Efežanima 6:1 i Kološanima 3:20	djeco slušajte svoje roditelje
Efežanima 6:4 i Kološanima 3:21	očevi nemojte razdraživati djecu
Efežanima 6:5 i Kološanima 3:22	robovi slušajte gospodare
Efežanima 6:9 i Kološanima 4:1	gospodari i robovi
Efežanima 6:18 i Kološanima 4:2-4	Pavlov zahtjev za molitvom

6. Pojmovi i izričaji korišteni i u Poslanici Kološanima i Efežanima što nisu nađeni u drugoj Pavlovskoj literaturi:

a. “punina” (što je bio grčki gnostički pojam za anđeoske stupnjeve)
Efežanima 1:23 “punina Njega koji ispunjava sve u svima”
Efežanima 3:19 “biti ispunjeni do sve punine Boga”
Efežanima 4:13 “k punini Krista”
Kološanima 1:19 “za svu puninu da obitava u Njemu”
Kološanima 2:9 “Jer u Njemu sva punina Božanstva obitava”

b. Krist kao “Glava” Crkve:

Efežanima 4:15; 5:23 i Kološanima 1:18; 2:19

c. “otuđeni”

Efežanima 2:12; 4:18 i Kološanima 1:21

d. “iskorištavajući prigodu /vrijeme”

Efežanima 5:16 i Kološanima 4:5

e. “ukorijenjeni”

Efežanima 3:17 i Kološanima 1:5

f. “riječ istine, evanđelje”

Efežanima 1:13 i Kološanima 1:5

g. “strpljivo”

Efežanima 4:2 i Kološanima 3:13

h. neuobičajeno izražavanje i pojmovi (“držati zajedno”, “opskrba”)

Efežanima 4:16 i Kološanima 2:19.

D. Sažetak

1. Više od jedne trećine riječi u Poslanici Kološanima nalaze se i u Efežanima. Procijenjeno je da 75 od 155 stihova u Efežanima imaju usporednicu u Kološanima. Obje Poslanice tvrde Pavlovo autorstvo dok je u zatvoru.
2. Obje su bile poslone po Pavlovu prijatelju Tihiku.
3. Obje su bile poslone u isto područje (Mala Azija).
4. Obje se bave s istom Kristo-loškom.
5. Obje naglašavaju Krista kao Glavu Crkve.
6. Obje ohrabruju kršćansko življenje.

E. Glave točke različitosti

1. Crkva je uvijek mjesna u Poslanici Kološanima ali sveopća u Efežanima. Ovo može biti zbog cirkularne prirode Poslanice Efežanima.
2. Hereza, što je toliko istaknuta osobina Poslanice Kološanima, uopće je nema u Efežanima. Međutim, oba pisma koriste karakteristične gnostičke pojmove (“mudrost”, “znanje /spoznaja”, “punina”, “tajna”, “kneževine i sile” i “upravljanje”).
3. Drugi dolazak je skorašnji u Poslanici Kološanima ali zakašniji u Efežanima. Crkva je bila, i jeste, pozvana služiti u palome svijetu (Kol 2:7; 3:21; 4:13).
4. Nekoliko karakterističnih Pavlovskih pojmova upotrijebljeno je različito. Jedan primjer je pojam “tajna”. U Poslanici Kološanima tajna je Krist (Kol 1:26-27; 2:2; 4:3), ali u Efežanima (Ef 1:9; 5:32) to je Božji prijašnji skriveni, ali sad otkriveni, naum za jedinstvo pogana i Židova.
5. Poslanica Efežanima ima nekoliko smjerenja na Stari zavjet (Ef 1:22 – Ps 8; Ef 2:17 – Iz 57:19) (Ef 2:20 – Ps 118:22) (Ef 4:8 – Ps 68:18) (Ef 4:26 – Ps 4:4) (Ef 5:15 – Iz 26:19.51:17.52:1.60:1) (Ef 5:31 – Post 2:24) (Ef 6:2-3 – Izl 20:12) (Ef 6:14 – Iz 11:5.59:17) (Ef 6:15 – Iz 52:7) ali postoji samo jedno ili dva u Poslanici Kološanima, Kološanima 2:3 – Knjiga proroka Izaije 11:2, i moguće Kološanima 2:22 – Knjiga proroka Izaije 29:13.

F. Iako vrlo slične u riječima, izričajima, i često skicama, pisma također uključuju jedinstvene zamisli:

1. trinitarni blagoslov milosti, Poslanica Efežanima 1:3-14
2. odlomak o milosti, Poslanica Efežanima 2:1-10
3. udruživanje Židova i pogana u jedno novo Tijelo, Poslanica Efežanima 2:11-3:13
4. jedinstvo i darovitost Kristova Tijela, Poslanica Efežanima 4:1-16
5. “Krist i crkva” kao obrazac za “muž i žena”, Poslanica Efežanima 5:22-33
6. odlomak o duhovnome ratovanju, Poslanica Efežanima 6:10-18
7. Kristo-loški odlomak, Poslanica Kološanima 1:13-18
8. ljudski religijski rituali i pravila, Poslanica Kološanima 2:16-23
9. tema o kozmičkoj važnosti u Kristu u Kološanima nasuprot teme jedinstva svega u Kristu u Efežanima.

G. U zaključku, čini se kako je najbolje slijediti A. T. Robertsona i F. F. Brucea u tvrdnji da je Pavao napisao oba pisma iz neposredne blizine i razvio misli Kološana unutar svoga završnoga kamena predstavljanja istine, Poslanica Efežanima.

NADNEVAK

- A. Nadnevak Poslanice Kološanima povezan je s Pavlovim utamničenjima (Efez, Filipi, Cezareja, ili Rim). Rimsko zatvoreništvo najbolje odgovara činjenicama iz Djela apostolskih.
- B. Budući se pretpostavlja kako je Rim mjesto zatvoreništva, izniče pitanje – u koje vrijeme? Djela apostolska zapisuju da je Pavao bio u zatvoru ranih 60-ih godina. Međutim, on je bio oslobođen i napisao je Pastoralna pisma (1. i 2. Tim i Tit) i onda bio ponovno uhićen te ubijen prije 9. lipnja, godine 68. (nadnevak Neronova samoubojstva), vjerojatno godine 67.
- C. Najbolje obrazovno ocjenjivanje za pisanje Poslanice Kološanima (Ef i Flm) je Pavlovo prvo utamničenje, ranih 60-ih. (Fil je bilo zadnje od pisama iz zatvora, vjerojatno pisano sredinom 60-ih.)
- D. Tihik, zajedno s Onezimom, vjerojatno je uzео pisma Kološanima, Efežanima, i Filemonu za Malu Aziju. Kasnije, moguće nekoliko godina poslije, Epafrodit, oporavljen od svoje fizičke bolesti, uzео je pismo Filipljanima natrag u svoju kućnu crkvu.
- E. Moguća kronologija Pavlovih pisanja slijedi F. F. Brucea i Murry Harrisa s manjim prilagodbama.

<u>Poslanica</u>	<u>Nadnevak</u>	<u>Mjesto pisanja</u>	<u>Odnos prema Djelima</u>
1 Galaćanima	48.	Sirijska Antiohija	Djela 14:28; 15:2
2 1. Solunjanima	50.	Korint	Djela 18:5
3 2. Solunjanima	50.	Korint	
4 1. Korinćanima	55.	Efez	Djela 19:20
5 2. Korinćanima	56.	Makedonija	Djela 20:2
6 Rimljanima	57.	Korint	Djela 20:3
7-10 Pisma iz zatvora			
Kološanima	rane 60-e	Rim	
Filemonu	rane 60-e	Rim	
Efežanima	rane 60-e	Rim	
Filipljanima	kasne 62-63.	Rim	Djela 28:30-31
11-13 Četvrto misijsko putovanje		Efez (?)	
1. Timoteju	63. (ili kasnije,	Makedonija	
Titu 63.	ali prije 68.)		
2. Timoteju	64.	Rim	

PRIMATELJI I PRILIKE

- A. Crkvu je očito započeo Epafra (usp. Kol 1:7.8; 2:1; 4:12-13), koji se vjerojatno preobratio preko Pavla u Efezu (usp. Kol 1:7-8 i usporediti Kol 2:1). Ona je većinom bila sastavljena od pogana (usp. Kol 1:21; 3:7). Epafra je došao Pavlu u zatvor kako bi ga izvijestio o problemu s krivim učiteljima koji su naučavali mješavinu kršćanstva s grčkom filozofijom nazvanom gnosticizam (Kol 2:8) i židovskim legalizmom (usp. židovski elementi, Kol 2:11.16.17; 3:11; štovanje anđela, Kol 1:16; 2:15.18 i asketizam, Kol 2:20-23). Postojala je vrlo velika židovska zajednica u Kolosima koja je postala vrlo helenistička. Sržnost problema bila je usredotočena na Kristovu osobu i djelo. Gnosticici su nijekali da je Isus bio u potpunosti čovjek ali tvrdili su da je On bio u potpunosti Božanski zbog njihova vječnoga antagonističkoga dualizma između materije i duha. Oni bi potvrdili Njegovo Božanstvo ali nijekali Njegovu ljudskost. Također su nijekali Njegovu posredničku nadmoć. Za njih su postojali mnogi anđeoski stupnjevi (*eoni*) između dobrog visokoga boga i ljudstva; Isus, čak premda Najviši, bio je samo jedan od bogova. Oni su i stremili bivanju intelektualnom elitom (usp. Kol 3:11.14.16.17) i naglašavali su posebno ekskluzivno tajno znanje (usp. Kol 2:15.18.19) kao put do Boga umjesto Isusove otkupljujuće, posredničke žrtve i odaziva čovječanstva u pokajničkoj vjeri na Njegovu besplatnu ponudu oprostjenja.
- B. Zbog ove teološke, filozofijske atmosfere, Poslanica Kološanima naglašava:
1. jedinstvenost Kristove Osobe i Njegova završenoga djela spasenja
  2. kozmološko vlasništvo, vladavinu i važnost Isusa iz Nazareta – Njegovo rođenje, Njegova naučavanja, Njegov život, Njegovu smrt, Njegovu uskrsnuće i Njegovu uznesenje! On je Gospodin svega!

SVRHA

- A. Pavlova svrha bila je pobiti herezu Kološana. Kako bi izvršio svoj cilj, on je uzvisivao Krista kao:
1. savršenu sliku Boga (Kol 1:15) Stvoritelja (Kol 1:16)
  2. pred-postojećega Održavatelja svega (Kol 1:17)
  3. Glavu Crkve (Kol 1:18)
  4. Prvoga koji je uskrsnuo (Kol 1:18)
  5. puninu Božanstva u tjelesnome obličju (Kol 1:19, 2:9)
  6. Pomiritelja između Boga i čovječanstva (Kol 1:20-22).
- B. Takav, Krist je bio u potpunosti dovoljan. Pavao koristi naslov “Krist” 25 puta u ovoj kratkoj Poslanici! Vjernicima je “dana punina u Kristu” (Kol 2:10). Hereza u Kolosima bila je posve nedovoljna za osiguranje duhovnoga spasenja. To je bila prazna i obmanjujuća filozofija (Kol 2:8), kojoj je nedostajala bila kakva sposobnost suzbijanja stare grješne naravi (Kol 2:23).
- C. Ponavljajuća tema u Poslanici Kološanima je potpuna dostatnost Krista kao oprečje praznini puke ljudske filozofije. Ova dostatnost izražena je u kozmičkome Gospodstvu Isusa. On je vlasnik, stvoritelj i suvereni vladar nad svim, vidljivim i nevidljivim (usp. Kol 1:15-18).

KRATAK PREGLED

- A. Tradicionalni Pavlovski uvodi:
  - 1. poistovjećivanje s pošiljateljem, Poslanica Kološanima 1:1
  - 2. poistovjećivanje s primateljima, Poslanica Kološanima 1:2a
  - 3. pozdravi, Poslanica Kološanima 1:2b.
- B. Kristovo vrhovništvo (teme 1-10 uzete iz NKJV pregleda po odlomcima):
  - 1. vjera u Krista, Poslanica Kološanima 1:3-8
  - 2. Kristova nadmoćnost, Poslanica Kološanima 1:9-18
  - 3. pomirenje u Kristu, Poslanica Kološanima 1:19-23
  - 4. žrtvena služba za Krista, Poslanica Kološanima 1:24-29
  - 5. ne filozofija, nego Krist, Poslanica Kološanima 2:1-10
  - 6. ne legalizam, nego Krist, Poslanica Kološanima 2:11-23
  - 7. ne tjelesnost, nego Krist, Poslanica Kološanima 3:1-11
  - 8. stavite na Krista, Poslanica Kološanima 3:12-17
  - 9. neka Krist utječe na vaš dom, Poslanica Kološanima 3:19-4:1
  - 10. neka Krist utječe na vaš svakodnevni život, Poslanica Kološanima 4:2-6.
- C. Pavlovi glasnici, Poslanica Kološanima 4:7-9
- D. Pavlovi prijatelji šalju svoje pozdrave, Poslanica Kološanima 4:10-14
- E. Pavao šalje pozdrave, Poslanica Kološanima 4:15-17
- F. Pavlovo je zaključio pismo svojom vlastitom rukom, Poslanica Kološanima 4:18.

GNOSTICIZAM

- A. Većina našega znanja o ovoj herezi dolazi iz gnostičkih spisa drugoga stoljeća. Međutim, početne ideje bile su prisutne u prvome stoljeću (Svici s Mrtvoga mora).
- B. Problem u Kolosima bio je hibrid kršćanstva, početni gnosticizam, i legalistički judaizam.
- C. Neka izjavljena pravila gnosticizma Valentinijana i Cerinta drugoga stoljeća:
  - 1. materija i duh bili su su-vječni (ontološki dualizam). Materija je zla, duh je dobar. Bog, koji je duh, ne može biti izravno uključen u oblikovanje zle materije
  - 2. postoje emanacije (*eoni* ili anđeoski stupnjevi) između Boga i materije. Zadnji ili najniži bio je YHWH Staroga zavjeta koji je oblikovao svemir (*kozmos*)
  - 3. Isus je bio emanacija kao YHWH ali viši na ljestvici, bliži istinskome Bogu. Neki Ga stavljaju kao najvišega ali ipak nižega od Boga i jamačno ne utjelovljeno Božanstvo (usp. Iv 1:14). Budući je materija zla, Isus ne može imati ljudsko tijelo a ipak biti Božanski. On se samo pojavio kao čovjek, ali zapravo je bio duh (usp. 1. Iv 1:1-3; 4:1-6)
  - 4. spasenje je bilo dobiveno kroz vjeru u Isusa plus posebno znanje, što je poznato samo posebnim osobama skupine. Znanje (lozinke) bile su potrebne za prolaženje kroz nebeske sfere. Židovski legalizam također je zahtijevao doseganje Boga.
- D. Gnostički krivi učitelji branili su dva oprečna etička sustava:
  - 1. za neke, način života bio je posve nepovezan sa spasenjem. Za njih, spasenje i duhovnost bili su zatvoreni u tajno znanje (lozinke) kroz anđeoske sfere (*eoni*)
  - 2. za druge, način života bio je ključan za spasenje. U ovoj Poslanici, krivi učitelji naglašavali su asketski način života kao dokaz istinske duhovnosti (usp. Kol 2:16-23).
- E. Neki dobri referentni materijali:
  - 1. *The Gnostic Religion* od Hans Jonasa, izdao Beacon Press
  - 2. *The Gnostic Scriptures* od Bentley Laytona, *Anchor Bible Reference Library*
  - 3. *The Dictionary of New Testament Background*, IVP, "Gnosticizam", str.. 414-417

ČITANJE KRUGA JEDAN (iz "[Vodič Dobroga Biblijskoga Čitanja](#)")

Ovo je studijski vodič komentar, što znači da ste vi odgovorni za svoje vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Vi, Biblija, i Sveti Duh su prvenstvo u tumačenju. To ne morate prepustiti komentatoru.

Zato, pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Izrecite središnju temu knjige svojim vlastitim riječima (čitanje kruga #1):

- 1. tema čitave Knjige
- 2. vrsta književnosti (žanr).

ČITANJE KRUGA DVA (iz “[Vodič Dobroga Biblijskoga Čitanja](#)”)

Ovo je studijski yodič komentar, što znači da ste vi odgovorni za svoje vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati svjetlu kojeg imamo. Vi, Biblija, i Sveti Duh su prvenstvo u tumačenju. To ne morate prepustiti komentatoru. Zato, pročitajte čitavu biblijsku Knjigu drugi puta odjednom. Iscrtajte glavne subjekte (čitanje kruga #2) i izrecite subjekt u jednom rečenici:

1. subjekt prve književne jedinice
2. subjekt druge književne jedinice
3. subjekt treće književne jedinice
4. subjekt četvrte književne jedinice
5. Itd.

POSLANICA KOLOŠANIMA 1

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pozdrav 1:1-2	pozdravljanje 1:1 1:2a 1:2b	pozdrav 1:1 1:2a 1:2b	pozdrav 1:1 1:2a 1:2b	naslovljavanje 1:1-2
Pavao zahvaljuje Bogu za Kološane 1:3-8 Kristova Osoba i djelo 1:9-20	njihova vjera u Krista 1:3-8 Kristova nadmoćnost 1:9-18	zahvaljivanje i posredovanje 1:3-8 1:9-14 Kristovo vrhovništvo	molitva zahvaljivanje 1:3-8 1:9-14 Kristova Osoba i djelo	zahvaljivanje i molitva 1:3-8 1:9-12 1:13-14 Krist Glava svega Stvorenja 1:15-20 Kološani imaju svoj udio u spasenju 1:21-23 Pavlovi napori u služenju poganima
1:21-23 Pavlova služba crkvi	izmirenje u Kristu 1:19-23 žrtvenička služba za Krista	1:15-20 1:21-23 Pavlovo zanimanje za Kološane (1:24-2:7)	1:15-20 1:21-23 Pavlov rad kao sluge crkve (1:24-2:5)	1:15-20 Kološani imaju svoj udio u spasenju 1:21-23 Pavlovi napori u služenju poganima
1:24-2:5	1:24-29	1:24-2:5	1:24-2:3	1:24-29

*Premda nije nadahnuta, podjela odlomaka ključ je za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sažeo podjele na odlomke kako ih je razumio. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdvaja određenu temu na svoj vlastiti način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli stihova.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegovu temu (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu sljedeći njegovu logiku i predstavljanje na stupnju odlomka uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine u svome vremenu i svojim životima.

Zabilježite da su svi tehnički izrazi i kratice objašnjeni u DODACIMA: [Kratke odredbe grčke gramatičke građe](#), [Tekstualni kritičizam](#) i [Rječnik](#).

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:1-2

¹Pavao, apostol Isusa Krista voljom Božjom, i Timotej, naš brat, ²svetoj i vjernoj braći u Kristu koji su u Kolosima: Milost vam i mir od Oca našega Boga.

1:1 “Pavao” Savao iz Tarza prvi je put nazvan Pavao u Djelima apostolskim 13:9. To je vjerojatno zato jer je većina Židova iz “dijaspore” (Židovi koji su živjeli izvan Palestine) imali hebrejsko ime i grčko ime. Ako je tako, onda su mu Savlovi roditelji dali ovo ime ali zašto se, onda, “Pavao” iznenada pojavljuje u Djelima apostolskim 13? Moguće:

1. drugi su ga započeli zvati tim imenom
2. on je započeo upućivati na sebe pojmom “mali” ili “zadnji”.

Grčko ime *Paulos* znači “mali”. Isticalo se nekoliko teorija o podrijetlu njegova grčkog imena:

1. tradicija drugoga stoljeća da je Pavao bio nizak, debeli, ćelav, krivonog, ćupavih obrva, i izbočenih očiju moguće je izvor toga imena, povučenog iz ne-kanonske knjige Solunjanima nazvane *The Acts of Paul and Thecla*
2. odlomci gdje Pavao sebe naziva “zadnji od svetih” zato jer je progonio Crkvu kao što je navedeno u Djelima apostolskim 9:1-2 (usp. 1. Kor 15:9; Ef 3:8; 1. Tim 1:15).

Neki su vidjeli ovo “zadnji” kao podrijetlo samo-odabranoga naslova. Međutim, u knjizi kao što je Poslanica Glaćanima, gdje on naglašava svoju neovisnost i jednakost s jeruzalemskom Dvanaesticom, ovo je nekako nesigurno (usp. 2. Kor 11:5; 12:11; 15:10).

▣ **“apostol”** Ovo dolazi od grčke riječi “poslati” (*apostellō*). Isus je odabrao dvanaesticu muškaraca da budu s Njim u posebnome smislu i nazvao ih “apostoli” (usp. Lk 6:13). Taj pojam često je koristio Isus o bivanju poslanim od Oca (usp. Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48; Iv 4:34; 5:24.30.36.37.38; 6:29.38.39.40.57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3. 8.18.21.23.25; 20:21). U židovskim izvorima, apostol je bio netko poslan kao službeni predstavnik drugoga, slično “ambasadoru” (usp. 2. Kor 5:20).

[Vidjeti Posebnu temu dolje: Slati \(*apostellō*\), iz čega dolazi “apostol”.](#)

POSEBNA TEMA: POSLATI (*apostello*), OD ČEGA DOLAZI “APOSTOL”

Ovo je uobičajena grčka riječ za “poslati /slati” (tj. *apostellō*). Taj pojam ima nekoliko teoloških uporaba.

1. U klasičnome grčkom i kod rabina taj je pojam korišten za nekoga pozvanog i poslanog kao službenoga predstavnika drugog, nešto kao današnji engleski “ambasador /veleposlanik” (usp. 2. Kor 5:20).
2. Evanđelja često koriste taj GLAGOL o Isusu koji je bio poslan od Oca. U Evanđelju po Ivanu pojam uzima Mesijanske prizvuke (usp. Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48 i posebice Iv 5:36.38; 6:29.57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3.8.18.21.23.25; 20:21 [i “apostol” i njegov SINONIM *pempō* upotrijebljen u stihu 21]). Često je korišten o Isusu koji šalje vjernike (usp. Iv 17:18; 20:21 [i *apostello* i njegov SINONIM *pempo* u Iv 20:21]).
3. NZ koristi IMENICU “apostol” za učenike:
  - a. izvorna Dvanaestorica nutarnjega kruga učenika (npr. Mk 6:30; Lk 6:13; Djela 1:2.26)
  - b. posebna skupina pomagača i su-radnika apostola:
    - (1) Barnaba (usp. Djela 14:4.14)
    - (2) Andronik i Junije (KJV, Junije, usp. Rim 16:7)
    - (3) Apolon (usp. 1. Kor 4:6-9)
    - (4) Jakov Gospodinov polubrat (usp. Gal 1:19)
    - (5) Silvan i Timotej (usp. 1. Sol 2:6)
    - (6) moguće Tit (usp. 2. Kor 8:23)
    - (7) moguće Epafrodit (usp. Fil 2:25)
  - c. trajan dar u crkvi (usp. 1. Kor 12:28-29; Ef 4:11).
4. Pavao koristi taj naslov za sebe u većini svojih pisama kao način potvrđivanja njegovoga Bogom-danog autoriteta kao Kristova predstavnika (usp. Rim 1:1; 1. Kor 1:1; 2. Kor 1:1; Gal 1:1; Ef 1:1; Kol 1:1; 1. Tim 1:1; Tim 1:1; Tit 1:1).
5. Problem s kojim se mi suvremeni vjernici suočavamo jeste taj da NZ nikad ne definira što ovaj trajan dar uključuje ili kako je on identificiran u vjernicima. Očito se mora napraviti razlika između izvorne Dvanaestorice (#3a) i kasnije uporabe (#3b). [Vidjeti Posebne teme: Nadahnuće \(inspiracija\); i: Prosvjetljenje \(iluminacija\).](#) Ako suvremeni “apostoli” nisu nadahnuti za pisanje još Pisma (tj. Kanon je zaključen, usp. Juda stih 3; [vidjeti Posebnu temu: Kanon](#)), onda što oni čine da je različito od NZ-nih proroka ili evanđelista (usp. Ef 4:11)? Ovdje su navedene moje mogućnosti:
  - a. misijska crkva započinje u neevangeliziranim područjima (korišteno kao takvo u *Didahama*)
  - b. vođe pastora u datome području ili denominaciji
  - c. nitko ne zna.

POSEBNA TEMA: NADAHNUĆE (INSPIRACIJA)

Ovo je tvrdnja vjere da je Bog bio djelatno uključen Svojim Duhom u objavljivanju Svojih djela, obećanja, i volje za čovječanstvo. To je “ta” Božanska samo-objava! Ova samo-objava nazvana je “otkrivenje”.

Njegova objava za buduće naraštaje nazvana je “nadahnuće”.

Jedina uporaba riječi “nadahnuće” u Bibliji je u 2. Timoteju poslanici 3:16 i doslovno znači “Bog je izdahnuo”.

Zabilježite kako “Pismo” u NZ-u uvijek upućuje na SZ (tj. 2. Tim 2:15 upućuje na Timotejev židovski odgoj).

Zabilježite dvostruku svrhu Pisma:

1. mudrost što vodi k spasenju, 2. Timoteju poslanica 3:15
2. vježbanje u pravednosti, 2. Timoteju poslanica 3:16.

Zabilježite kako Evanđelje po Ivanu 5:39; 1. Poslanica Korinćanima 15:3-4; i 1. Petrova poslanica 1:10-12 vide SZ kao usmjeravanje prema Kristu. Osobno Isus potvrđuje to u Evanđelju po Luki 24:25-27! Duh je vodio SZ-ne pisce (usp. 2. Pt 1:20-21). Crkva je prihvatila kanon ([vidjeti Posebnu temu: Kanon](#)) SZ-a. Oni su ga vidjeli kao potpuno nadahnutoga (usp. Mt 5:17-19). Međutim, oni su također shvatili kako je NZ, što sadrži Isusove riječi i djela, bio konačno otkrivenje (usp. Mt 5:21-48; Heb 1:1-2). Isus je puno, konačno, i dovršeno otkrivenje YHWH (usp. Iv 1:1-5.14; Kol 1:15-16). On ispunjava SZ-na obećanja o Mesiji (tj. Mt 26:31.56; 14:27.49; Lk 20:17; Iv 12:14-16; 13:18; 15:25; 17:12; 19:24-36; Djela 1:16; 3:18.21-26; 4:25-28).

Duh mora otvoriti um i srce prije negoli netko može razumjeti (usp. Djela 8:34-35; 13:27). Duh je vodio biblijske pisce da ljudskim riječima, idiomima, i slikovitim prikazima izraze istine Božje samo-objave u Isusu (usp. Iv 14:26; 15:26-27; 1. Kor 2:10-11.13-16).

Dobra kratka raspra je u *Christian Theology*, 2. izdanje, str. 224-245 od Millarda J. Ericksona.

Dobra raspra o književnome postupku društva što je temeljen na "usmenome" do pisanih spisa nalazi se i u *The Lost World of Scripture* (2013.) od Johna H. Waltona i D. Brent Sandyja.

POSEBNA TEMA: PROSVJETLJENJE (ILUMINACIJA)

Bog je djelovao u prošlosti kako bi jasno otkrio Sebe čovječanstvu (tj. stvaranje, Potop, poziv patrijarsima, Izlazak, osvajanje, itd.). U teologiji je to nazvano "otkrivenje". On je izdvojio određene ljude kako bi objavio i objasnio ovo samo-otkrivenja (npr. Iv 14:26; 16:12-15). U teologiji je to nazvano "nadahnuće". On je poslao Svoga Duha da pomogne čitateljima razumjeti Njega i Njegova obećanja i odredbe, posebice Dolazak Mesije. U teologiji se ovo naziva "prosvjetljenje" (iluminacija). Poteškoća izniče, ako je Duh uključen u razumijevanje Boga – zašto dakle postoji toliko mnogo tumačenja Njega te Njegove volje i načina?

Dio ove poteškoće leži u čitateljevom pred-razumijevanju ili osobnim iskustvima. Često je osobni djelokrug rada određen uporabom Biblije u *proof-textingu* ili atomističkome [sitničavome – op.prev.] načinu [*proof-texting*: [vidjeti Dodatak: Rječnik](#)]. Često je teološka mreža nametnuta iznad Biblije dozvoljavajući joj govoriti samo u izvjesnim područjima i na odabrane načine. Prosvjetljenje jednostavno ne može biti izjednačeno s nadahnućem premda je Sveti Duh uključen u svako. Nadahnuće je ([vidjeti Posebnu temu: Nadahnuće \[inspiracija\]](#)) bilo završeno s NZ-om (tj. Juda stihovi 3.20). Većina NZ-nih tekstova što se odnose na prosvjetljenje upućuju na spoznaju o Evanđelju i Kristo- sličnome životu (tj. Rim 8:12-17; 1. Kor 2:10-13; Ef 1:17-19; Fil 1:9-11; Kol 1:9-13; 1. Iv 2:20-27). Ovo je, ustvari, jedno od obećanja "Novoga saveza" (usp. Jer 31:31-34, posebice stih 34).

Najbolji pristup dozvoljavanja Svetome Duhu da pomogne vjernicima u razumijevanju otkrivenja može biti pokušaj traženja središnje zamisli odlomka, a ne tumačenje svake pojedinosti teksta. Glavna misao je ona što izražava izvornu autorovu središnju istinu. Izradba glavnih crta Knjige ili književne jedinice pomaže u slijeđenju nakane izvornoga nadahnutog autora. Nijedan tumač nije nadahnut. Mi ne možemo ponovno stvoriti metodu tumačenja biblijskoga pisca (tj. nadahnuće). Mi možemo i moramo nastojati razumjeti što su oni govorili svome vremenu i potom prenijeti tu istinu u naše vlastito vrijeme. Postoje dijelovi Biblije koji su višeznačni ili skriveni (do određenoga vremena ili razdoblja). Postojat će također neslaganja o nekim tekstovima i subjektima ali mi moramo jasno izreći središnje istine i dozvoliti slobodu za pojedinačna tumačenja vjernika unutar granica izvorne autorove nakane. Tumači moraju hodati u svjetlu kojeg imaju, uvijek bivajući otvorenima za više svjetla od Biblije i Duha. Bog će nas suditi temeljem stupnja našeg razumijevanja i načina kako živimo to što razumijemo.

POSEBNA TEMA: KANON

- A. Protestantски kanon sadrži sve nadahnute Knjige ([vidjeti Posebnu temu: Nadahnuće \[inspiracija\]](#)) – Kanon je zaključen! (Juda stih 3). Ovo je pretpostavljena izjava:
1. prihvaćen SZ od Židova
  2. dvadeset i sedam Knjiga u NZ-u (napredujući povijesni proces).

- B. Autori Novoga zavjeta povezani s Isusom ili apostolom (napredujući povijesni proces):
1. Jakov i Juda s Isusom (Njegova polu-braća)
  2. Marko s Petrom (preokrenuo je njegove propovijedi u Rimu u Evanđelje)
  3. Luka s Pavlom
  4. tradicionalni Židovi s Pavlom.
- C. Teološko jedinstvo s apostolskim učenjem (kasnije “pravilo vjere”):
1. zbog pojavka hereze (tj. adopcionizam, gnosticizam, marcionizam, i montanizam)
  2. zbog odgođenoga Drugog dolaska
  3. zbog smrti dvanaest apostola.
- D. Trajno i moralno promijenjeni životi slušatelja.
- E. Opća suglasnost ranih crkava, kroz suglasnost širega zemljopisnog i različitoga kulturološkog okvira, prije negoli su glavni crkveni sabori mogli biti viđeni u ranim popisima kanonskih Knjiga:
1. Origen (185.-254.) tvrdi kako su postojala četiri Evanđelja i Poslanice apostola
  2. Muratorijev fragment datiran između godine 180.-200. iz Rima (jedina preslika danas dostupna oštećena je, kasni latinski tekst). On popisuje istih 27 Knjiga protestantskoga NZ-a (ali dodaje Petrovu Apokalipsu i Pastir Herme)
  3. Euzebij Cezarejski (265.-340.) uveo je trostruku oznaku (kao što je učinio i Origen) za opis kršćanskih spisa: (1) “primljeno” te time prihvaćeno; (2) “osporavano” te time razlike među crkvama; i (3) “lažno” te time neprihvatljivo i ne smije biti čitano u crkvama. One u osporavanim skupinama bile su: Jakovljeva poslanica, Judina, 2. Petrova, i 2. i 3. Ivanova poslanica
  4. Cheltenhamov popis (na latinskome) iz Sjeverne Afrike (godine 360.) ima istih 27 Knjiga (osim Poslanice Hebrejima, Jakovljeve, i Judine [Hebrejima poslanica nije posebice spomenuta, ali može biti uključena u Pavlova pisma]), kao protestantski NZ, ali u neobičnome poretku
  5. Atanazijevo *Uskršnje pismo* iz godine 367. prvo je što popisuje istih 27 Knjiga kao protestantski NZ bez dodataka
  6. zamisao i sadržaji autoritativnoga popisa o jedinstvenosti Knjiga bio je povijesni i teološki napredak.
- F. Predloženo za čitanje:
1. *The Canon of the New Testament* od Bruca Metzgera, izdavač *Oxford Press*
  2. Članci o Kanonu u *Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia*, tom 1. str. 709-745
  3. *Introduction to the Bible* od Williama E. Nixa i Normana Geislera, izdavač *Moody Press*, 1968. (posebice karta na str. 22)
  4. *Holy Writings - Sacred Text: The Canon in Early Christianity* od Johna Bartona, izdavač *Westminster John Knox Press*, 1997.
- G. Stari i Novi zavjet jedine su književne produkcije Drevnoga Bliskog Istoka što su bile kanonizirane kao poseban Dolazak i otkrivenje Božanskih svrha. Ne postoje nikakvi drugi religijski popisi što se razlikuju između kanonskih (tj. autoritativnih) vs. ne-kanonskih religijskih pisanja.
- Kako, zašto, i kad su se ti povijesni procesi dogodili?:
1. Je li to bilo odlukama crkvenih koncila trećega i četvrtoga stoljeća naše ere?
  2. Je li to bilo uporabom kršćanskih pisaca drugoga stoljeća?
  3. Je li to bilo od crkava kasnoga prvog - do četvrtoga stoljeća?
- Ova pitanja ne mogu biti konačni odgovori. Katolički i pravoslavni vjernici odabiru #1, dok protestanti odabiru # 3.

▣ “**Isusa**” Ovo aramejsko ime znači “YHWH spašava”, “YHWH je spasenje”, “YHWH donosi spasenje”. To je isto kao SZ-no ime “Jošua”. “Isus” je povučeno iz hebrejske riječi za spasenje, *hosea*, sa sufiksom zavjetnome imenu za Boga “YHWH” (vidjeti [Posebnu temu: Imena za Božanstvo](#), D). To je bilo ime određeno od Boga po anđelu GOSPODINOVU (usp. Mt 1:21).

POSEBNA TEMA: IMENA ZA BOŽANSTVO

- A. *El* (BDB 42, KB 48)
1. Izvorno značenje srodnoga drevnoga pojma za božanstvo je neizvjesno, iako mnogi znanstvenici vjeruju kako dolazi od akadškoga korijena, “biti jak” ili “biti snažan /silan” (usp. Post 17:1; Br 23:19; Pnz 7:21; Ps 50:1).
  2. u kanaanskome panteonu visoki bog je *El* (tekstovi iz Raš Šamre), nazvan “otac bogova” i “gospodin neba”.

3. U Bibliji je *El* često složenica s drugim pojmovima. Ove složenice postaju način karaterizacije Boga:
    - a. *El-Elyon* (“Bog Previšnji”, BDB 42 i 751 II), Knjiga Postanka 14:18-22; Ponovljeni zakon 32:8; Knjiga proroka Izaije 14:14
    - b. *El-Roi* (“Bog koji vidi” ili “Bog koji otkriva Sebe”, BDB 42 i 909), Knjiga Postanka 16:13
    - c. *El-Shaddai* (“Bog Svemoćan” ili “Bog svakoga milosrđa” ili “Bog planine”, BDB 42 i 994), Knjiga Postanka 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Izlazak 6:3
    - d. *El-Olam* (“Vječan Bog”, BDB 42 i 761), Knjiga Postanka 21:33. Ovaj pojam teološki je povezan na Božje obećanje Davidu, 2. Knjiga o Samuelu 7:13.16
    - e. *El-Berit* (“Bog Saveza”, BDB 42 i 136), Knjiga o Sucima 9:46.
  4. *El* je isto s:
    - a. YHWH u Knjizi Brojeva 23:8; Psalmu 16:1-2; 85:8; Knjizi proroka Izaije 42:5
    - b. *Elohim* u Knjizi Postanka 46:3; Job 5:8, “Ja sam El, Elohim tvoga oca”
    - c. *Shaddai* u Knjizi Postanka 49:25; Brojeva 24:4.16
    - d. “Ijubomorani” u Knjizi Izlaska 34:14; Ponovljenome zakonu 4:24; 5:9; 6:15
    - e. “milosrdan” u Ponovljenome zakonu 4:31; Knjizi o Nehemiji 9:31
    - f. “velik i strašan” u Ponovljenome zakonu 7:21; 10:17; Knjizi o Nehemiji 1:5; 9:32; Knjizi proroka Daniela 9:4
    - g. “znanje” u 1. Knjizi o Samuelu 2:3
    - h. “moja jaka utvrda” u 2. Knjizi o Samuelu 22:33
    - i. “moj osvetnik” u 2. Knjizi o Samuelu 22:48
    - j. “svetac” u Knjizi proroka Izaije 5:16
    - k. “moćan” u Knjizi proroka Izaije 10:21
    - l. “moje spasenje” u Knjizi proroka Izaije 12:2
    - m. “velik i silan” u Knjizi proroka Jeremije 32:18
    - n. “odmazda” u Knjizi proroka Jeremije 51:56.
  5. Kombinacija svih glavnih SZ-nih imena za Boga nađena je u Knjizi o Jošui 22:22 (*El, Elohim, YHWH*, nizovi ponovljeni).
- B. *Elyon* (BDB 751, KB 832)
1. Temeljno značenje je “visok”, “uzvišen”, ili “podignut” (usp. Post 40:17; 1. Kr 9:8; 2. Kr 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:13).
  2. Korišten je u usporednome smislu s nekoliko drugih imena /naslova o Bogu:
    - a. *Elohim* – Psalm 47:1-2; 73:11; 107:11
    - b. *YHWH* – Knjiga Postanka 14:22; 2. Samuelova 22:14
    - c. *El-Shaddai* – Psalm 91:1.9
    - d. *El* – Knjiga Brojeva 24:16
    - e. *Elah* – često korišteno u Knjizi proroka Daniela 2 - 6 i Knjizi o Ezri 4 - 7, povezano s *Illair* (aramijski za “Visokoga Boga”) u Danielu 3:26; 4:2; 5:18.21.
  3. Često su ga koristili ne-Izraelci:
    - a. Melkisedek, Knjiga Postanka 14:18-22
    - b. Balaam, Knjiga Brojeva 24:15
    - c. Mojsije, kad je govorio o narodima u Ponovljenome zakonu 32:8
    - d. Lukino Evanđelje u NZ-u, pisano poganima, također koristi grčki ekvivalent *Hupsistos* (usp. 1:32.35.76; 6:35; 8:28; Djela 7:48; 16:17).
- C. *Elohim* (MNOŽINA), *Eloah* (JEDNINA), korišteno prvenstveno u poeziji (BDB 43, KB 52)
1. Ovaj pojam ne nalazi se van Staroga zavjeta.
  2. Ova riječ može označavati Boga Izraela ili bogove naroda (usp. Izl 3:6; 20:3). Abrahamova obitelj bila je politeistička (usp. Jš 24:2).
  3. Ona može upućivati na izraelske suce (usp. Izl 21:6; Ps 82:6).
  4. Pojam *elohim* korišten je i o drugima duhovnim bićima (anđelima, demonima) kao u Ponovljenome zakonu 32:8 (LXX); Psalmu 8:5; Knjizi o Jobu 1:6; 38:7.
  5. U Bibliji to je prvi naslov /ime za Božanstvo (usp. Post 1:1). Isključivo je korištena sve do Knjige Postanka 2:4, gdje je kombinirana s YHWH. U osnovi (teološki) upućuje na Boga kao Stvoritelja, Održavatelja, i Osiguravatelja svega života na ovoj planeti (usp. Ps 104).

Istoznačna je s *El* (usp. Pnz 32:15-19). Također može biti usporedna s YHWH kao u Psalmu 14 (*Elohim*, stihovi 1,2,5; YHWH, stihovi 2,6; čak *Adon*, stih 4).

6. Iako je to MNOŽINA i korištena je o drugim bogovima, ovaj pojam često označava Boga Izraela, ali obično ima JEDNINSKI GLAGOL za označavanje monoteističke uporabe (vidjeti [Posebnu temu: Monoteizam](#)).
7. Čudno je što je zajedničko ime za monoteističkoga Boga Izraela MNOŽINA (također zabilježite “nas” u Post 1:26; 3:22; 11:7)! Premda ne postoji izvjesnost, evo teorija:
  - a. hebrejski ima mnogo MNOŽINA, često korištenih za naglasak. Blisko povezano s ovima je kasnije hebrejsko gramatičko svojstvo nazvano MNOŽINA VELIČANSTVA, gdje je MNOŽINA upotrijebljena za veličanje zamisli
  - b. ovo može upućivati na Anđeosko vijeće, s kojim se Bog sastaje u Nebu i kojem On naređuje (usp. 1. Kr 22:19-23; Job 1:6; Ps 82:1; 89:5.7)
  - c. čak je i moguće da ovo odražava NZ-no otkrivenje jednoga Boga u tri Osobe. U Knjizi Postanka 1:1 Bog stvara; u Postanku 1:2 Duh lebdi, a iz NZ-a Isus je Božji posrednik u stvaranju (usp. Iv 1:3.10; Rim 11:36; 1. Kor 8:6; Kol 1:16; Heb 1:2; 2:10).

D. YHWH (BDB 217, KB 394)

1. Ovo je Ime što odražava Božanstvo kao Boga koji stvara Savez; Boga kao Spasitelja, Iskupitelja! Ljudi krše Saveze, ali Bog je vjeran Svojoj riječi, obećanju, Savezu (usp. Ps 103).

Ovo je Ime prvi puta spomenuto u kombinaciji s *Elohim* u Knjizi Postanka 2:4. Ne postoje dva izvješća o stvaranju u Postanku 1 - 2, nego dva naglasaka:

  - a. Bog kao Stvoritelj svemira (fizičkoga; Ps 104)
  - b. Bog posebno kao Stvoritelj ljudi (Ps 103).

Knjiga Postanka 2:4 - 3:24 započinje s posebnim otkrivenjem o povlaštenome položaju i svrsi čovječanstva, kao i s problemom grijeha te pobune povezane s tim posebnim položajem.
2. U Knjizi Postanka 4:26 rečeno je “ljudi su započeli zazivati ime Gospodinovo” (YHWH). Međutim, Knjiga Izlaska 6:3 podrazumijeva da su raniji zavjetni ljudi (patrijarsi i njihove obitelji) znali Boga jedino kao *El Shaddai*. Ime YHWH objašnjeno je samo jednom u Izlasku 3:13-16, posebice u stihu 14. Međutim, Mojsijeva pisanja često tumače riječi popularnim igrama riječi, a ne etimologijama (usp. Post 17:5; 27:36; 29:13-35). Postojalo je nekoliko teorija o značenju ovoga Imena (uzeto iz IDB, tom 2, str. 409-411):
  - a. iz arapskoga korijena, “pokazati gorljivu ljubav”
  - b. iz arapskoga korijena “puhati” (YHWH kao Bog oluje)
  - c. iz ugaritskoga korijena (kanaanskoga) korijena “govoriti”
  - d. slijedeći fenicijski natpis, uzročno načelo znači “Onaj koji izdržava”, ili “Onaj koji učvršćuje”
  - e. iz hebrejskoga *Qal* oblika “Onaj koji jeste”, ili “Onaj koji je prisutan” (u FUTUR GLAGOLSKOME VREMENU, Onaj koji će biti”)
  - f. iz hebrejskoga *Hiphil* oblika “Onaj koji da bude”
  - g. iz hebrejskoga korijena “živjeti” (npr. Post 3:21), u značenju “Onaj koji uvijek živi, Onaj koji je jedino živ”
  - h. iz okvira Knjige Izlaska 3:13-16 igra na IMPERFEKT oblik upotrijebljena u PERFEKT GLAGOLSKOME VREMENU, “Ja ću nastaviti biti ono što sam nekad bio” ili “Ja ću nastaviti biti ono što sam uvijek bio” (usp. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, str. 67). Puno Ime YHWH često je izraženo kraticama ili moguće izvornim oblikom:
    - (1) *Yah* (npr. Hallelu - yah, BDB 219, usp. Izl 15:2; 17:16; Ps 89:8; 104:35)
    - (2) *Yahu* (“iah” završetak imena, npr. *Isaiah* - Izaija)
    - (3) *Yo* (“Jo” početak imena, npr. *Joshua* - Jošua ili Joel).
3. U kasnijem judaizmu ovo zavjetno Ime postalo je toliko sveto (tetragram) da su se Židovi bojali izgovoriti ga kako ne bi prekršili zapovijed iz Knjige Izlaska 20:7; Ponovljenoga zakona 5:11; 6:13. Tako oni su zamijenili hebrejski pojam za “vlasnika”, “gospodara”, “muža”, “gospodina”—*adon* ili *adonai* (moj gospodin). Kad su došli do YHWH u svojim čitanjima SZ-nih tekstova oni su izgovarali “gospodin”. To je razlog zašto je YHWH pisano GOSPODIN u engleskim prijevodima.
4. Kao i s *El*, YHWH je često kombiniran s drugim pojmovima kako bi se naglasile određene osobine Izraelova Boga Saveza. Budući postoji mnogo mogućih složenih pojmova, ovdje su neki od njih:
  - a. YHWH – *Yireh* (YHWH će providjeti, BDB 217 i 906), Knjiga Postanka 22:14
  - b. YHWH – *Rophekha* (YHWH je tvoj iscjelitelj, BDB 217 i 950, *Qal* PARTICIP), Knjiga Izlaska 15:26
  - c. YHWH – *Nissi* (YHWH je moj stijeg, BDB 217 i 651), Izl 17:15

- d. YHWH – *Meqaddishkem* (YHWH Onaj koji te posvećuje, BDB 217 i 872, *Piel* PARTICIP), Knjiga Izlaska 31:13
- e. YHWH – *Shalom* (YHWH je mir, BDB 217 i 1022), Knjiga o Sucima 6:24
- f. YHWH – *Sabaoth* (YHWH nebeskih vojska, BDB 217 i 878), 1. Knjiga o Samuelu 1:3.11; 4:4; 15:2; često u Prorocima
- g. YHWH – *Ro'I* (YHWH je moj pastir, BDB 217 i 944, *Qal* PARTICIP), Psalam 23:1
- h. YHWH – *Sidqenu* (YHWH je naša pravednost, BDB 217 i 841), Knjiga proroka Jeremije 23:6
- i. YHWH – *Shammah* (YHWH je tamo, BDB 217 i 1027), Knjiga proroka Ezekielia 48:35.

▣ **“Krista”** Ovo je grčki ekvivalent hebrejskoga pojam *messiah*, što znači “pomazani”. To podrazumijeva “pozvan i opremljen od Boga za poseban zadatak”. U SZ-u tri skupie vođa: svećenici, kraljevi, i proroci, bili su pomazani. Isus je ispunio sve tri od ovih pomazanih službi (usp. Heb. 1:2-3).

[Vidjeti Posebnu temu: Mesija.](#)

POSEBNA TEMA: MESIJA (iz Knjige proroka Daniela 9:26)

Poteškoća u tumačenju ovoga pojma leži u različitim uporabama povezanim s pojmom “Mesija” ili “pomazanik” (BDB 603, KB 645). Pojam je bio korišten za stavljanje posebnoga ulja na osobu kako bi se označio Božji poziv i opremanje za određeni zadatak vodstva:

1. korišten o židovskim kraljevima (npr. 1. Sam 2:10; 12:3; 24:6.10; 2. Sam 19:21; 23:1; Ps 89:51; 132:10.17; Tuž 4:20; Hab 3:13; “Pomazani knez” u Dn 9:25)
2. korišten o židovskim svećenicima (tj. “pomazani svećenici”, Izl 29:7; npr. Lev 4:3.5.16; 6:15; 7:36; 8:12; moguće Ps 84:9-10; i 133:2)
3. korišten o patrijarsima, i prorocima (usp. Post 26:7; 1. Ljet 16:22; Ps 105:15, što upućuje na zavjetni narod skupno; moguće Hab 3:13)
4. korišten o prorocima (usp. 1. Kr 19:16; moguće 1. Ljet 29:22)
5. korišten o Kiru (usp. Iz 45:1)
6. #1 i #2 kombinirane su u Psalmu 110 i Knjizi proroka Zaharije 4
7. korišten o Božjemu posebnom dolasku, Davidovskome Kralju kako bi donio Novo doba pravednosti:
  - a. loza Jude (usp. Post 49:10)
  - b. dom Jišaja (usp. 2. Sam 7)
  - c. sveopća vladavina (usp. Ps 2; Iz 9:6; 11:1-5; Mih 5:1-4 i dalje)
  - d. služba potrebitima (usp. Iz 61:1-3).

Ja sam osobno privučen identifikacijom “pomazanika” s Isusom iz Nazareta (usp. Iv 1:41; 4:25) zbog:

1. uvođenja vječnoga Kraljevstva u Knjizi proroka Daniela 2 tijekom Četvrtoga kraljevstva
2. uvođenja “Sina Čovječjega” u Knjizi proroka Daniela 7:13 kome je bilo dato vječno Kraljevstvo
3. rečenice o iskupljenju u Knjizi proroka Daniela 9:24, čiji naglasak ide prema vrhuncu povijesti paloga svijeta
4. Isusove uporabe Knjige proroka Daniela u NZ-u (usp. Mt 24:15; Mk 13:14).

Mora biti dopušteno da je ovo rijedak naslov u SZ-u, moguće jedino u Knjizi proroka Daniela 9:25. Također se mora znati da Isus ne odgovara SZ-nim sveopćim opisima Mesije:

1. nije vođa u Izraelu
2. nije službeno pomazan od svećenika
3. nije Spasitelj samo Izraela
4. nije samo “Sin Čovječji”, nego šokantno i “Sin Božji”.

▣ **“voljom Božjom”** Ovaj isti uvodni izričaj upotrijebljen je u 1. Poslanici Korinćanima 1:1; 2. Korinćanima 1:1; Efeženima 1:1 i 2. Timoteju poslanici 1:1. Pavao je bio uvjeren kako ga je Bog odabrao da bude apostol. Ovaj poseban smisao pozivanja započinje na cesti za Damask pri njegovu obraćenju (usp. Djela 9:1-22; 23:3-16; 26:9-18).

Ovaj uvodni izričaj naglašava Pavlovo razumijevanje svoga Bogom-danom autoriteta.

[Vidjeti Posebnu temu: Volja \(*thelēma*\) Božja.](#)

POSEBNA TEMA: VOLJA (*thelēma*) BOŽJA

“Volja” Božja uključuje nekoliko kategorija.

IVANOVO EVANĐELJE

- Isus je došao izvršiti Očevu volju (usp. Iv 4:34; 5:30; 6:38)
- podići sve zadnjega dana koje je Otac dao Sinu (usp. Iv 6:39)
- da svi vjeruju u Sina (usp. Iv 6:29.40)
- odgovorene molitve povezane s vršenjem Božje volje (usp. Iv 9:31 i 1. Iv 5:14).

SINOPTIČKA EVANĐELJA

- vršenje Božje volje je ključno (usp. Mt 7:21)
- vršenje Božje volje čini brata i sestru jedno s Kristom (usp. Mt 12:50; Mk 3:35)
- Božja volja nije ni za koga da propadne (usp. Mt 18:14; 1. Tim 2:4; 2. Pt 3:9)
- Golgota je bila Očeva volja za Isusa (usp. Mt 26:42; Lk 22:42).

PAVLOVA PISMA

- zrelost i služenje svih vjernika (usp. Rim 12:1-2)
- vjernici oslobođeni od ovoga Doba zla (usp. Gal 1:4)
- Božja volja bila je Njegov iskupiteljski naum (usp. Ef 1:5.9.11)
- vjernici iskusuju i žive Duhom-ispunjene živote (usp. Ef 5:17-18)
- vjernici ispunjeni sa spoznajom Boga (usp. Kol 1:9)
- vjernici su učinjeni savršenima i potpunima (usp. Kol 4:12)
- vjernici su posvećeni (usp. 1. Sol 4:3)
- vjernici daju zahvale za sve (usp. 1. Sol 5:18).

PETROVA PISMA

- vjernici čine ispravno (tj. podlažu se civilnim vlastima) i, time upućuju budalaste ljude, osiguravajući tako prigodu za evangelizaciju (usp. 1. Pt 2:15)
- vjernici trpe (usp. 1. Pt 3:17; 4:19)
- vjernici ne žive živote usmjerene na sebe (usp. 1. Pt 4:2).

IVANOVA PISMA

- vjernici traju zauvijek (usp. 1. Iv 2:17)
  - vjernici su ključ za odgovorenu molitvu (usp. 1. Iv 5:14).

▣ **“Timotej, naš brat”** Timotejevo ime znači “poštovan od Boga” ili “štovatelj Boga”. On je imao židovsku majku (usp. Djela 16:1; 2. Tim 1:5) i grčkoga oca (Djela 16:1). Obratio se na Pavlovu prvome misijskom putovanju u Derbu /Listru (usp. Djela 16:1). Pavao ga je pozvao neka se pridruži misijskome timu na drugome misijskom putovanju, moguće kako bi zamijenio Ivana Marka (usp. Djela 15:36-41). Pavao ga je obrezao kako bi mu omogućio rad među Židovima (usp. Djela 16:3). On je postao Pavlov vjeran predstavnik, učenik i onaj koji je rješavao probleme (usp. Djela 16:1-17:14; 18:5-19:22; 20:4; Rim 16:21; 1. Kor 4:17; 16:10; 2. Kor 1:1.19; Fil 1:2; 2:19; Gal 1:1; Flm Kol 1:4; i 1. i 2. Tim).

Spomenut je s Pavlom u nekoliko pisama (usp. 2. Kor 1:1; Fil 1:1; 1. Sol 1:1; 2. Sol 1:1 i Flm). To ne podrazumijeva suautorstvo, nego Timotejevu prisutnost i pozdrave. Timotej je moguće djelovao kao Pavlov pisar, kao što su to bili Sila i Tihik.

1:2 “svetoj” “Sveti” (*hagioi*) je teološki povezano na SZ-ni pojam “svet” (*kadosh*), što podrazumijeva “odvojen za Božju službu” (usp. 1. Kor 1:2; 2. Kor 1:1; Rim 1:1; Ef 1:1; Fil 1:1). To je MNOŽINA u NZ-u osim jednom u Poslanici Filipljanima 4:21; čak i tamo, pojam je upotrijebljen u skupnome okviru. Biti spašen znači biti dio zavjetne zajednice vjere, obitelji vjernika, kojima moramo služiti (usp. 1. Kor 12:7).

Božji ljudi su sveti zbog pripisane Isusove pravednosti (usp. Rim 4 i 2. Kor 5:21). Božja volja je da oni žive svete živote (usp. Kol 1:22; 3:12; Ef 1:4; 2:10; 4:1; 5:27; 1. Pt 1:16). Vjernici su proglašeni svetima (položajno posvećenje) i pozvani na način života svetosti (napredujuće posvećenje).

[Vidjeti Posebne teme: NZ-na svetost /posvećenje; i Sveti \(*hagios*\).](#)

POSEBNA TEMA: NZ-na SVETOST /POSVEĆENJE

NZ tvrdi da kad se grješnici okrenu k Isusu u pokajanju i vjeri (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21), oni su trenutačno opravdani i posvećeni. To je njihov novi položaj u Kristu. Bila im je pripisana Njegova pravednost (usp. Post 15:6; Rim 4). Oni su proglašeni pravednima i svetima (Božje sudsko djelo).

Ali NZ bodri /poziva vjernike na svetost ili posvećenje. Oboje je teološki položaj u dovršenome djelu Isusa Krista te poziv bivanjem Kristo-sličnim u stavu i djelovanjima u svakodnevnome životu. Kao što je spasenje besplatni dar a košta svega u načinu života, tako je također, posvećenje.

početni odaziv

Djela apostolska 26:18

Rimljanima 15:16

1. Korinćanima 1:2-3; 6:11

2. Solunjanima 2:13

Hebrejima 2:11; 10:10,14; 13:12

2. Petrova 1:2

napredujuća Kristo-sličnost

Rimljanima 6:19

2. Korinćanima 7:1

Efežanima 1:4; 2 2:10

1. Solunjanima 3:13; 4:3-4.7; 5:2

1. Timoteju 2:15

2. Timoteju 2:21

1. Petrova 1:15-16

Hebrejima 12:14

POSEBNA TEMA: SVETI (*hagios*)

Ovo je grčki ekvivalent hebrejskoga *kadosh* (IMENICA, BDB 871; GLAGOL, BDB 872, KB 1066-1067; [vidjeti Posebnu temu: Svet](#)), što ima temeljno značenje smjestiti nekoga, neku stvar, ili neko mjesto odvojeno za YHWH-inu ekskluzivnu uporabu. On označava englesku zamisao “sveto”. Izrael je bio YHWH-in “sveti narod” (usp. 1. Pt 2:9, što je navod iz Izl 19:6). YHWH je odvojen od ljudstva Svojom naravi (vječna, ne-stvorena Svetost) i Svojom prirodom (moralno savršenstvo). On je mjerilo po kojem je sve ostalo mjereno i suđeno. On je transcendentan, Sveti Bog, Sveti Drukčiji.

Bog je stvorio ljude za zajedništvo, ali Pad je (Post 3) prouzročio odnosnu i moralnu granicu između Svetoga Boga i grješnoga ljudstva. Bog je odabrao obnoviti Svoje svjesno Stvorenje; prema tome, On poziva Svoj narod da bude “svet” (usp. Lev 11:44; 19:2; 20:7.26; 21:8). Odnosom vjere s YHWH-om Njegov narod postaje svet svojim zavjetnim

položajem u Njemu, ali narod Božji isto je tako pozvan živjeti svete živote ([vidjeti Posebnu temu: NZ-na svetost/posvećenje](#), usp. Mt 5:48; Ef 4:1.17; 5:2-3.15; 1. Pt 1:15).

Ovo sveto življenje moguće je jer su vjernici potpuno prihvaćeni i oprošteno im je kroz: (1) Isusov život i (2) djelo i prisutnost Svetoga Duha u njihovim umovima i srcima. To učvršćuje paradoksalno stanje vjernika:

1. bivanje svetim zbog Kristove pripisane pravednosti (tj. Rim 4)
2. pozvani živjeti sveto zbog prisutnosti Duha ([vidjeti Posebnu temu: NZ-na svetost /Posvećenje](#)).

Vjernici su “sveci /sveti” (*hagioi*) zbog:

1. volje Svetoga Boga (Oca, usp. Iv 6:29.40; 1. Pt 1:15-16)
2. djela Svetoga Sina (Isusa, usp. 2. Kor 5:21; 1. Pt 1:18-21)
3. prebivajuće prisutnosti Svetoga Duha (usp. Rim 8:9-11.27).

NZ uvijek upućuje na svete kao MNOŽINU (osim jednom u Fil 4:21, ali čak onda okvir to čini MNOŽINOM). Biti spašen znači biti dijelom obitelji, tijela, građevine! Biblijska vjera započinje s osobnim primanjem, ali ishodi u skupnome zajedništvu. Mi smo svi obdareni (usp. 1. Kor 12:11) za zdravlje, rast, i dobrobit u Tijelu Kristovu – Crkvi (usp. 1. Kor 12:7). Mi smo spašeni kako bismo služili! Svetost je obiteljska osobina!

To je postalo naslovom za vjernike (usp. Djela 9:13.32.41; 26:10; Rim 1:7; 1. Kor 1:2; 2. Kor 1:1; Ef 1:1; Fil 1:1; Kol 1:2) i način označavanja služenja drugima (usp. Rim 12:13; 16:2; Ef 1:15; Kol 1:4; 1. Tim 5:10; Heb 6:10). Pavao je uzeo jednokratni prinos od ne-židovskih crkava za siromašne u majci Crkvi u Jeruzalemu (usp. Rim 15:25 26; 1. Kor 16:1; 2. Kor 8:4; 9:1).

▣ **“vjernoj braći”** U knjizi pisanoj da suzbije heretičku skupinu krivih učitelja, ova kvalifikacija je važna! Pavao je vjerovao da je ova crkva ostala vjerna Evanđelju Isusa Krista, dano Pavlu, dano Epafrici, dano njima!

Riječi, “vjera”, “pouzdanje” i “vjerovati” sve imaju isti grčki korijen *pistis* (IMENICA) i *pisteuō* (GLAGOL). Prvenstveni naglasak riječi je na Božjoj pouzdanosti, ne na entuzijazmu ili iskrenosti ljudskoga odaziva. Vjernici moraju primiti i pouzdati se u

Njegovu pouzdanu narav i vječna obećanja. Ključ je objekt vjernikove vjere, a ne jačina te vjere (usp. Mt 17:20; Lk 17:6). Kršćanstvo je početni, pokajanje /vjera odaziv slijeđen načinom života vjernosti. Biblijska vjera su nizovi ljudskih odaziva - pokajanje, vjera, poslušnost, i ustrajnost. Božja vjernost stvara se u Njegovoj djeci. Slika Boga (usp. Post 1:26-27) je obnovljena i prisno zajedništvo je ponovno moguće!

[Vidjeti Posebnu temu: Vjera, uvjerenje, ili pouzdanje \(pistis \[imena\], pisteuō, \[glagol\], pistos \[pridjev\] u NZ-u\).](#)

POSEBNA TEMA: VJERA, POVJERENJE, ILI POUZDANJE (*Pistis* [IMENICA], *Pisteuō*, [GLAGOL], *Pistos* [PRIDJEV] U NZ-U

- A. To je veoma važan pojam u Bibliji (usp. Heb 11:1.6). Bio je subjekt Isusova ranoga propovijedanja (usp. Mk 1:15). Postoje najmanje dva zahtjeva Novoga saveza: pokajanje i vjera (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21).
- B. Njegova etimologija
- Pojam “vjera” u SZ-u znači odanost, vjernost, ili pouzdanost i bio je opis Božje naravi, ne naše.
  - Dolazi iz hebrejskoga pojma (*emun*, *emunah*, BDB 53, tj. Hab 2:4), što znači “biti siguran ili trajan”. Spasavajuća vjera je:
    - osoba kojoj se daje dobrodošlica (tj. osobno pouzdanje, vjera, usp. E.1., dalje)
    - istine koje se vjeruju o toj osobi (tj. Pismo, usp. E.5., dalje)
    - življenje života kao ta osoba (tj. Kristo-sličnost).
- C. Njegova SZ-na uporaba
- Mora biti naglašeno da Abrahamova vjera **nije** bila u budućega Mesiju, nego u Božje obećanje da će imati dijete i potomstvo (usp. Post 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14; Rim 4:1-5). Abraham se odazvao tome obećanju pouzdavajući se u Boga ([vidjeti Posebnu temu: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu](#)) i u Njegovu riječ. On je ipak imao sumnje i poteškoće s ovim obećanjem, koje je uzelo trinaest godina da bude ispunjeno. Njegova je nesavršena vjera, međutim, bila prihvaćena od Boga. Bog je voljan raditi s neispravnima ljudskim bićima koji se odazivlju Njemu i Njegovim obećanjima u vjeri, čak iako je ta vjera veličine gorušičinog sjemena (usp. Mt 17:20) ili mješovita vjera (usp. Mk 9:22-24).
- D. Njegova NZ-na uporaba
- Pojam “povjerova” iz grčkoga je pojma (*pisteuō*) koji također može biti preveden “povjerenje”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Primjerice, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali GLAGOL je korišten često. U Evanđelju po Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o iskrenosti predanosti mnoštva Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri ove površne uporabe pojma “povjerenje” su u Ivanu 8:31-59 te Djelima apostolskim 8:13.18-24. Istinska biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Ona mora biti slijeđena tijekom učenja (usp. Mt 13:20-22.31-32; 28:19-20).
- E. Njegova uporaba s PRIJEDLOGOM
- eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava da vjernici stavljaju svoje pouzdanje /vjeru u Isusa:
    - u Njegovo Ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; 1. Iv 5:13)
    - u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 17:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; 1. Pt 1:8)
    - u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
    - u Sina (Iv 3:36; 9:35; 1. Iv 5:10)
    - u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
    - u Svjetlo (Iv 12:36)
    - u Boga (Iv 14:1)
  - en* znači “u” kao u Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima apostolskim 5:14
  - epi* znači “u” ili na, kao u Mateju 27:42; Djelima apostolskim 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Poslanici Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; 1. Timoteju poslanici 1:16; 1. Petrovoj 2:6
  - PADEŽ DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Poslanici Galaćanima 3:6; Djelima apostolskim 18:8; 27:25; 1. Ivanovoj poslanici 3:23; 5:10
  - hoti*, što znači “povjerovati da”, daje sadržaj u što povjerovati:
    - Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
    - Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
    - Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
    - Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
    - Isus je Božji Sin (Iv 11:27; 20:31)
    - Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)

- g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
- h. Isus je došao od Oca (Iv 16:27.30)
- i. Isus je Sebe poistovjetio u Očevu zavjetnome Imenu, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
- j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
- k. Isus je umro i ponovo bio uzdignut (1. Sol 4:14).

▣ **“u Kristu”** Ovo je gramatička građa nazvana LOKATIV (SFERE). To je bio Pavlov omiljeni način opisivanja kršćana. Kao vjernici mi živimo i krećemo se i imamo naše biće /postojanje u Njemu (usp. Djela 17:28)! On je podrijetlo i izvor svih duhovnih blagoslova. Pavao koristi ovaj izričaj 64 puta (“u Kristu”, “u Njemu”, “u Ljubljenome”). Vidjeti punu bilješku u Poslanici Efežanima 1:4.

▣ **“Milost vam i mir”** Uobičajeno pozdravljanje u grčkim pismima bila je riječ “pozdrav” (*charein*, usp. Djela 15:23; 23:36; Jak 1:1). Pavao je svojstveno promijenio to u vrlo sličan po zvuku ali kršćanski pojam, milost (*charis*).

Mnogi su pretpostavljali kako je Pavao nekako kombinirao grčko pozdravljanje i hebrejsko pozdravljanje, mir (*shalom*). Iako je ovo privlačna teorija, ona može previše učitati u ovaj tipičan Pavlovski izričaj (usp. Rim 1:7; 1. Kor 1:3; 2. Kor 1:2; Fil 1:2; i Flm 3).

“Milost” je bila posebna riječ što je opisivala ljubeću, milosrdnu Božju narav. Ljudi su u ispravnome odnosu s Bogom zbog toga tko On jeste, a ne zbog toga tko su oni. Božja ljubazna, velikodušna, ljubeća, opraštajuća, na gnjev spora, obilna u suosjećaju milost jeste ona koja uobličuje jedinu nadu za palo čovječanstvo (usp. Izl 34:6-7; Neh 9:17; Ps 103:8-14; Joel 2:13; Mih 6:18-20)! Kršćanstvo je ukorijenjeno u nepromjenljivoj naravi Boga (usp. Mal 3:6; Jak 1:17), dovršenome djelu Isusa Krista (usp. Mk 10:45; 2. Kor 5:21) i službi Duha (usp. Iv 14:25-26; 16:7-15).

“Mir” je ishod razumijevanja naravi Boga i obećanja Evanđelja (usp. Iv 14:27; 16:33). Mir je vječna radost i trajnost odvojena od okolnosti, razornih krivih učenja ili progonstva (usp. Fil 4:7; Kol 3:15).

[Vidjeti Posebnu temu: Mir \(*shalom*\) \(SZ\).](#)

POSEBNA TEMA: MIR (*shalom*) [SZ]

Hebrejski pojam *shalom* (BDB 1022, KB 1532) uobičajen je u semitskim srodnim jezicima.

- A. Akadski:
  1. biti neozlijeđen
  2. stajati dobro
  3. biti u dobrome stanju.
- B. Ugaritski (kanaanski):
  1. biti neozlijeđen
  2. biti zdrav
- C. Arapski:
  1. biti zdrav
  2. biti u sretnome stanju.
- D. Aramejski:
  1. biti potpun
  2. doći do kraja /potpunosti
  3. zaključiti mir
  4. ostati neozlijeđen.
- E. Hebrejske konotacije:
  1. potpunost
  2. zdravlje
  3. dobrobit
  4. mir.

Danas je pojam *shalom* hebrejski pozdrav i oproštajna izjava. Još uvijek označava odsutnost zla i prisutnost dobra (tj. zadovoljstvo sa životom). Označava mentalno stanje sigurnosti i zadovoljstva. Zabilježite kako SZ govori o “zavjetnomemiru” (usp. Br 25:12; Ez 34:25; 37:26; također zabilježite Post 26:29.31; Jš 9:15). To se mora slijediti (usp.

Ps 34:14; Rim 14:19). AB, tom 5, str. 206, kaže: “Mir”, “istina”, i “pravda” usporedne su hebrejske zamisli (usp. Zah 8:16-19). YHWH je nazvan “Gospodin Mira” (usp. Suci 6:24; Rim 16:20; 2. Kor 13:11; Fil 4:9; 1. Sol 5:23). Mesija će bitinazvan “Knez Mira” (usp. Iz 9:5). Novi dan kad će mir, istina, i pravda biti stvarnost u ljudskome iskustvu (usp. Iz 60:17; 66:12.22). Onaj “veoma dobro” iz Knjige Postanka 1:31 ponovno je moguće, o da, obećanje (tj. “Novo nebo i Nova zemlja”).

▣ **“Oca našega Boga”** Ovo čitanje nađeno je u drevnima uncijalnim rukopisima B, D, K, L, drevnoj Vulgati, Pešiti i Koptskim prijevodima te u grčkim tekstovima što su koristili Origen i Ivan Zlatousti. Manuskripti 8, A, C, G dodaju “i našega Gospodina Isusa Krista”. Izričaj je prisutan u Poslanici Kološanima 1:3. To je bilo uobičajeno Pavlovo izražavanje u uvodnim molitvama (usp. Rim 1:7; 1. Kor 1:3; 2. Kor 1:2; Gal 1:3; Ef 1:2; Fil 1:2; 2. Sol 1:2; 1. Tim 1:2; 2. Tim 1:2 i Tit 1:4). UBS⁴ daje kraćem čitanju ocjenu “A” (izvjesno).

“Oca” nije upotrijebljeno u smislu seksualnoga naraštaja ili kronološkoga slijeda, nego prsnoga obiteljskog odnosa. Bog odabire obiteljske pojmove kako bi Sebe otkrio ljudstvu (usp. Hoš 2 - 3, gdje je Bog prikazan kao strastan, vjeran ljubavnik, i u poglavlju 11 gdje je pokazan kao ljubeći otac i majka).

Božanstvo otkrivenja nije Glavni pokretač ili Prvi uzrok grčke filozofije, nego Otac Krista Isusa. Biblija nije ljudska razumna filozofija nego Božansko otkrivenje, otkrivenje koje ne može biti otkriveno ljudskim raščlambama.

[Vidjeti Posebnu temu: Očinstvo Boga.](#)

POSEBNA TEMA: OČINSTVO BOGA

I. STARI ZAVJET

A. Postoji smisao da Bog jeste otac putem stvaranja:

1. Knjiga Postanka 1:26-27
2. Knjiga proroka Malahije 2:10
3. Djela apostolska 17:28.

B. Otac je analogija korištena u nekoliko smislova:

1. otac Izraela (pomoću izbora):
  - a. “Sin” – Knjiga Izlaska 4:22; Ponovljeni zakon 14:1; Knjiga proroka Izaije 1:2; 63:16; 64:8; Jeremija 3:19; 31:9.20; Hošea 1:10; 11:1; Malahija 1:6
  - b. “prvorodenac” – Knjiga proroka Jeremije 31:9
2. otac kralja Izraela (Mesijanski):
  - a. 2. Knjiga o Samuelu 7:11-16
  - b. Psalam 2:7; Djela apostolska 13:33; Poslanica Hebrejima 1:5; 5:5
  - c. Knjiga proroka Hošee 11:1; Evanđelje po Mateju 2:15
3. analogija o ljubećem roditelju:
  - a. otac (metafora):
    - (1) zbrinjava svoga sina – Ponovljeni zakon 1:31
    - (2) disciplinira – Ponovljeni zakon 8:5; Izreke 3:12
    - (3) osigurava (tj. Izlazak) – Ponovljeni zakon 32:6.10
    - (4) nikad neće napustiti – Psalam 27:10
    - (5) ljubi – Psalam 103:13
    - (6) prijatelj /vodič – Knjiga proroka Jeremije 3:4
    - (7) ozdravitelj /onaj koji oprašta – Knjiga proroka Jeremije 3:22
    - (8) davatelj milosrđa – Knjiga proroka Jeremije 31:20
    - (9) onaj koji obučava – Knjiga proroka Hošee 11:1-4
    - (10) poseban sin – Knjiga proroka Malahije 3:17
  - b. majka (metafora):
    - (1) nikad neće napustiti – Psalam 27:10
    - (2) ljubav njegujuće majke – Knjiga proroka Izaije 49:15; 66:9-13 i Hošee 11:4 (s predloženim tekstualnim popravkom “jaram” u “djetešce”).

II. NOVI ZAVJET

A. Trojstvo (tekstovi gdje su sva Trojica spomenuta):

1. Evanđelja:
  - a. Matej 3:16-17; 28:19
  - b. Ivan 14:26
2. Pavao:
  - a. Poslanica Rimljanima 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10
  - b. 1. Poslanica Korinćanima 2:8-10; 12:4-6
  - c. 2. Poslanica Korinćanima 1:21-22; 13:14
  - d. Poslanica Galaćanima 4:4-6
  - e. Poslanica Efežanima 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4
  - f. 1. Poslanica Solunjanima 1:2-5
  - g. 2. Poslanica Solunjanima 2:13
  - h. Titu poslanica 3:4-6
3. Petar – 1. Petrova poslanica 1:2
4. Juda – stihovi 20-21.

B. Isus:

1. Isus kao “jedinorođeni” – Evanđelje po Ivanu 1:18; 3:16,18; 1. Ivanova poslanica 4:9
2. Isus kao “Sin Božji” – Evanđelje po Mateju 4:3; 14:33; 16:16; Luka 1:32.35; Ivanu 1:34.49; 6:69; 11:27
3. Isus kao Ljubljeni Sin – Evanđelje po Mateju 3:17; 17:5
4. Isusova uporaba *abba* za Boga – Evanđelje po Marku 14:36
5. Isusova uporaba ZAMJENICA kako bi pokazale i Njegov i naš odnos s Bogom:
  - a. “Moj Otac”, npr. Evanđelje po Ivanu 5:18; 10:30.33; 19:7; 20:17
  - b. “vaš Otac”, npr. Evanđelje po Mateju 5:16.45.48; 6:1.4.6.8.14.15.18.26.32; 7:11; 10:20.29; 18:14
  - c. “naš Otac”, npr. Evanđelje po Mateju 6:9.14.26.

C. Jedna od mnogih metafora za opis prisnoga odnosa između Boga i ljudstva:

1. Bog kao Otac
2. vjernici kao:
  - a. sinovi Božji
  - b. djeca
  - c. rođeni od Boga
  - d. ponovno rođeni
  - e. posvojeni
  - f. rođeni
  - g. obitelj Božja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:3-8

³Mi dajemo hvale Bogu, Ocu našega Gospodina Isusa Krista, moleći uvijek za vas, ⁴budući smo čuli o vašoj vjeri u Kristu Isusu i ljubavi što imate za sve svete; ⁵zbog vaše nade položene za vas u nebu, o kojoj ste prije čuli u riječi istine, evanđelju ⁶koje je došlo k vama, baš kao što u cijelome svijetu neprestano daje plod i raste, čak *kao što je činila* u vama isto tako od dana kad ste čuli *o njoj* i razumjeli milost Božju u istini; ⁷baš kao što ste *je* čuli od Epafre, našega ljubljenog druga roba-sluge, koji je vjeran sluga Kristov u naše ime, ⁸i on nas je također obavijestio o vašoj ljubavi u Duhu.

1:3-8 Stihovi 3-8 su jedna rečenica u grčkome što znači da su oni jedna trajna molitva zahvale za vjeru crkve u Krista. Uvodne molitve zahvaljivanja za primatelje bile su uobičajene u grčkim pismima. U ovome pismu Pavao ima dvije uvodne molitve (tj. Kol 1:3-8 i Kol 1:9-14).

1:3 “hvale” “Hvale” je ponavljajuća tema u ovome pismu (usp. Kol 1:12; 2:7; 3:15; 4:2), kao što su “radost” u pismu Filipljanima. Zapamtite da je Pavao bio u zatvoru u Rimu i crkva u Kolosima prolazila je teška vremena.

[Vidjeti Posebnu temu: Zahvaljivanje.](#)

POSEBNA TEMA: ZAHVALJIVANJE

I. UVOD

A. Ovo je primjeren stav vjernika prema Bogu:

1. to je izvor naše zahvale Bogu kroz Krista:
  - a. 2. Poslanica Korinćanima 2:14
  - b. 2. Poslanica Korinćanima 9:15
  - c. Poslanica Kološanima 3:17
2. to je primjeren poriv za službu, 1. Poslanica Korinćanima 1:4
3. to je neprekidna tema Neba:
  - a. Otkrivenje 4:9
  - b. Otkrivenje 7:12
  - c. Otkrivenje 11:17
4. to je neprekidna tema vjernika:
  - a. Poslanica Kološanima 2:7
  - b. Poslanica Kološanima 3:17
  - c. Poslanica Kološanima 4:2.

II. BIBLIJSKA GRAĐA

A. Stari zavjet

1. Dvije temeljne riječi:
  - a. *yadah* (BDB 392, KB 398), što znači hvaliti /zahvaljivati /veličati
  - b. *todah* (BDB 392, KB 1695), što znači zahvaljivanje. Uobičajeno je korišteno o ponuđenim žrtvama (usp. 2. Ljet 29:31; 33:16)
2. David je imenovao posebne levite da slave i hvale Boga. To je nastavio Salamon, Ezekija, i Nehemija:
  - a. 1. Knjiga Ljetopisa 16:4.7.41
  - b. 1. Knjiga Ljetopisa 23:30
  - c. 1. Knjiga Ljetopisa 25:3
  - d. 2. Knjiga Ljetopisa 5:13
  - e. 2. Knjiga Ljetopisa 7:6
  - f. 2. Knjiga Ljetopisa 31:2
  - g. Knjiga Nehemije 11:12
  - h. Knjiga Nehemije 12:24.27.31.38.46
3. Psaltir je zbirka Izraelova slavljenja i hvaljenja:
  - a. zahvaljivanje YHWH-i za Njegovu vjernost Savezu:
    - (1) Psalam 107:8
    - (2) Psalam 103:1 i dalje
    - (3) Psalam 138:2
  - b. zahvaljivanje je bilo dio procesije u Hram:
    - (1) Psalam 95:2
    - (2) Psalam 100:4
  - c. zahvaljivanje je pratilo žrtve:
    - (1) Psalam 26:7
    - (2) Psalam 122:4
  - d. zahvaljivanje dato za djelovanja YHWH:
    - (1) oslobođenje od neprijatelja:
      - (a) Psalam 7:17
      - (b) Psalam 18:49
      - (c) Psalam 28:7
      - (d) Psalam 35:18
      - (e) Psalam 44:8
      - (f) Psalam 54:6
      - (g) Psalam 79:13
      - (h) Psalam 118:1.21.29

- (i) Psalam 138:1
- (2) oslobođenje od zatočeništva (metafora), Psalam 142:7
- (3) oslobođenje od smrti:
  - (a) Psalam 30:4,12
  - (b) Psalam 86:12-13
  - (c) Knjiga proroka Izaije 38:18-19
- (4) On obara bezbožnike i uzvisuje pravednike:
  - (a) Psalam 52:9
  - (b) Psalam 75:1
  - (c) Psalam 92:1
  - (d) Psalam 140:13
- (5) On oprašta:
  - (a) Psalam 30:4
  - (b) Knjiga proroka Izaije 12:1
- (6) On osigurava za Svoj narod:
  - (a) Psalam 106:1 i dalje
  - (b) Psalam 111:1
  - (c) Psalam 136:1,26
  - (d) Psalam 145:10
  - (e) Knjiga proroka Jeremije 33:11.

B. Novi zavjet

1. Glavna riječ korištena za zahvale i zahvaljivanje (neke reference):
  - a. *eucharisteō* (usp. 1. Kor 1:4,14; 10:30; 11:24; 14:17,18; Kol 1:3,12; 3:17)
  - b. euharistija (*eucharistos*) (usp. Kol 3:15)
  - c. *eucharistia* (usp. 1. Kor 14:16; 2. Kor 4:15; 9:11,12; Kol 2:7; 4:2)
  - d. *charis* (usp. 1. Kor 15:57; 2. Kor 2:14; 8:16; 9:15; 1. Pt 2:19)
2. Isusov primjer:
  - a. On je bio zahvalan za hranu:
    - (1) Evanđelje po Luki 22:17,19 (1. Kor 11:24)
    - (2) Evanđelje po Ivanu 6:11,23
  - b. On je bio zahvalan za odgovorenu molitvu, Evanđelje po Ivanu 11:41
3. drugi primjeri zahvalnosti:
  - a. za Božji dar Krista, 2. Poslanica Korinćanima 9:15
  - b. za hranu:
    - (1) Djela apostolska 27:35
    - (2) Poslanica Rimljanima 14:6
    - (3) 1. Poslanica Korinćanima 10:30; 11:24
    - (4) 1. Timoteju poslanica 4:3-4
  - c. za iscjeljenje, Evanđelje po Luki 17:16
  - d. za mir, Djela apostolska 24:2-3
  - e. za oslobođenje od opasnosti:
    - (1) Djela apostolska 27:35
    - (2) Djela apostolska 28:15
  - f. za sve okolnosti, Poslanica Filipljanima 4:6
  - g. za sve ljude, posebice vođe, 1. Timoteju poslanica 2:1-2
4. drugi vidovi zahvalnosti:
  - a. to je Božja volja za sve vjernike, 1. Poslanica Solunjanima 5:18
  - b. to je dokaz Duhom ispunjenoga života, Poslanica Efežanima 5:20
  - c. zanemariti to jeste grijeh:
    - (1) Evanđelje po Luki 17:16-17
    - (2) Poslanica Rimljanima 1:21
  - d. to je protuotrov za grijeh, Poslanica Efežanima 5:4

5. Pavlova zahvalnost:

- a. njegovi blagoslovi za crkvu:
- (1) za naviještanje Evanđelja:
    - (a) Poslanica Rimljanima 1:8
    - (b) Poslanica Kološanima 1:3-4
    - (c) Poslanica Efežanima 1:15-16
    - (d) 1. Poslanica Solunjanima 1:2
  - (2) za dodijeljenu milost:
    - (a) 1. Poslanica Korinćanima 1:4
    - (b) 2. Poslanica Korinćanima 1:11; 4:15
  - (3) za prihvaćanje Evanđelja, 1. Poslanica Solunjanima 2:13
  - (4) za zajedništvo u širenju Evanđelja, Poslanica Filipljanima 1:3-5
  - (5) za rast u milosti, 2. Poslanica Solunjanima 1:3
  - (6) za znanje o izboru, 2. Poslanica Solunjanima 2:13
  - (7) za duhovne blagoslove, Poslanica Kološanima 1:12; 3:15
  - (8) za plemenitost u davanju, 2. Poslanica Korinćanima 9:11-12
  - (9) za radost nad novim vjernicima, 1. Poslanica Solunjanima 3:9
- b. njegovo osobno zahvaljivanje:
- (1) za bivanje vjernikom, Poslanica Kološanima 1:12
  - (2) za oslobođenje od ropstva grijehu, Poslanica Rimljanima 7:25; 2. Korinćanima 2:14
  - (3) za požrtvovni rad drugih vjernika, Poslanica Rimljanima 16:4; 2. Korinćanima 8:16
  - (4) za neka djela što se nisu dogodila, 1. Poslanica Korinćanima 1:14
  - (5) za osoban duhovni dar, 1. Poslanica Korinćanima 14:18
  - (6) za duhovni rad prijatelja, Filemonu poslanica 4-5
  - (7) za fizičku snagu za službu, 1. Timoteju poslanica 1:12.

III. ZAKLJUČAK

- A. Zahvaljivanje je naš središnji odaziv Bogu jednom kad smo spašeni. To ne ishodi samo u pristanku izrečenome riječima, nego u načinu života zahvalnosti.
- B. Zahvaljivanje u svemu je cilj zreloga života o Božjoj skrbi (usp. 1. Sol 5:13-18).
- C. Zahvaljivanje je ponavljana tema i Staroga i Novoga zavjeta. Je li to i vaša tema?

▣ “Bogu, Ocu našega Gospodina Isusa Krista” Zabilježite Trojstvo u Poslanici Kološanima 1:3 i 8.

[Vidjeti Posebnu temu: Trojstvo.](#)

POSEBNA TEMA: TROJSTVO

Zabilježite djelatnost sve tri Osobe Trojstva u ujedinjenim okvirima. Pojam “trojstvo”, prvo skovana od Tertulijana, nije biblijska riječ, nego opće prihvaćena zamisao.

I. U NZ-u:

- A. Evanđelja:
1. Evanđelje po Mateju 3:16-17; 28:19 (i usporednice)
  2. Evanđelje po Ivanu 14:26.
- B. Djela apostolska – Djela 2:32-33.38-39.
- C. Pavao:
1. Poslanica Rimljanima 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10
  2. 1. Poslanica Korinćanima 2:8-10; 12:4-6
  3. 2. Poslanica Korinćanima 1:21-22; 13:14
  4. Poslanica Galaćanima 4:4-6
  5. Poslanica Efežanima 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
  6. 1. Poslanica Solunjanima 1:2-5

7. 2. Poslanica Solunjanima 2:13

8. Poslanica Titu 3:4-6.

D. Petar – 1. Petrova poslanica 1:2.

E. Juda – stihovi 20-21.II.

Na množinu u Bogu smjera se u SZ-u:

A. Uporaba MNOŽINA za Boga:

1. Ime *Elohim* je MNOŽINA ([vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo](#)), ali kad je korištena za Boga uvijek ima JEDNINSKI GLAGOL

2. “Nas” u Knjizi Postanka 1:26-27; 3:22; 11:7

3. “Jedan” u *Shema* (BDB 1033) iz Ponovljenoga zakona 6:4 može biti MNOŽINA (kao što je u Post 2:24; Ez 37:17).

B. “Anđeo Gospodnji” ([vidjeti Posebnu temu: Anđeo Gospodnji \[BDB 521 GRAĐA BDB 217\]](#)) bio je vidljiv predstavnik Božanstva:

1. Knjiga Postanka 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16

2. Knjiga Izlaska 3:2.4; 13:21; 14:19

3. Knjiga o Sucima 2:1; 6:22-23; 13:3-22

4. Knjiga proroka Zaharije 3:1-2.

C. Bog i Njegov Duh su odvojeni, Knjiga Postanka 1:1-2; Psalam 104:30; Knjiga proroka Izaije 63:9-11; Ezekiel 37:13-14.

D. Bog (YHWH) i Mesija (*Adon*) su odvojeni, Psalam 45:6-7; 110:1; Knjiga proroka Zaharije 2:8-11; 10:9-12.

E. Mesija i Duh su odvojeni, Knjiga proroka Zaharije 12:10.

III. Isusovo Božanstvo i osobnost Duha prouzročili su poteškoće za stroge, monoteističke ([vidjeti Posebnu temu: Monoteizam](#)), rane vjernike:

A. Tertulijanu – podređenost Sina Ocu

B. Origenu – podređenost Božanske biti Sina i Duha

C. Ariju – poricao je Božanstvo Sinu i Duhu

D. monarhijanizmu – vjerovalo se u postupno očitovanje jednoga Boga kao Oca, Sina, onda Duha.

IV. Trojstvo je povijesno razvijeno sustavno izlaganje uzeto iz biblijske građe:

A. Isusovo puno Božanstvo, jednakovrijedno Ocu, a bilo je potvrđeno godine 325. na Saboru u Niceji (usp. Iv 1:1; Fil 2:6; Tit 2:13)

B. puna Osobnost i Božanstvo Duha jednakovrijedno Ocu i Sinu bilo je potvrđeno na Saboru u Konstantinopolu godine 381.

C. doktrina o Trojstvu potpuno je iznesena u Augustinovome djelu *De Trinitate*.

Ovdje uistinu postoji tajnovitost. Ali izgleda da NZ potvrđuje jednu Božansku bit /esenciju (monoteizam) s tri vječna očitovanja kao Osobe (Otac, Sin, i Duh).

▣ “**Gospodina**” Pojam “gospodin” (*kurios*) može biti upotrijebljen u općem smislu ili u posebnome teološkome smislu. Može značiti “gospodin”, “*sir*” (usp. Iv 4:11.15.19.49; 5:7; 12:21; 20:15), “gospodar”, “vlasnik”, “muž”, ili “potpuno Bog-čovjek” (npr. Iv 4:1; 6:34.68; 11:2.3,12.21.27.34.39). Dobar primjer obje uporabe u jednome okviru je Evanđelje po Ivanu 9:36 i 9:38.

[Vidjeti Posebnu temu: Gospodin \(*kurios*\).](#)

POSEBNA TEMA: GOSPODIN (*kurios*)

Grčki pojam “Gospodin” (*kurios*) može biti upotrijebljen u općem smislu ili u razvijenom teološkome smislu. Može značiti “gospodin”, “*sir*”, “gospodar”, “vlasnik”, “muž” (usp. Iv 4:11) ili “potpuni Bog-čovjek” (usp. Iv 9:36.38). SZ-na (hebrejski, *adon*, BDB 10, KB 12) uporaba ovoga pojma dolazi od kasnijega židovskog ustezanja izgovaranja zavjetnoga Imena za Boga, YHWH, što je oblik hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Izl 3:14; [vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo](#)).

Oni su se bojali kršenja Zapovijedi što kaže: “Ne uzimaj ime Gospoda tvoga Boga uzalud” (usp. Izl 20:7; Pnz 5:11). Stoga, oni su mislili da ako ga neće izgovarati, oni ga ne mogu uzimati uzalud. Tako kad su čitali Pismo, zamijenili su ga s hebrejskom riječju *adon*, što ima slično značenje kao grčka riječ *kurios* (Gospodin). NZ-ni autori koristili su taj pojam kako bi naznačili Kristovo puno Božanstvo (usp. Djela 2:36; 10:36; 11:20; 2. Kor 4:5; Kol 2:6). Izričaj “Isus je Gospodin” bio je javna ispovijed vjere i formula kod krštenja u Ranoj crkvi (usp. Rim 10:9-13; 1. Kor 12:3; Fil 2:11).

▣ SZ-na uporaba ovoga pojma (*adon*) došla je od rabinskoga ustezanja izgovaranja zavjetnoga Imena za Boga, YHWH, od hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Izl 3:14). Oni su se bojali krštenja Zapovijedi što kaže: “Ne uzimaj ime Gospoda tvoga Boga uzalud” (usp. Izl 20:7; Pnz 5:11). Mislili su da ako ga neće izgovarati, ne mogu ga uzimati uzalud. Tako, zamijenili su ga s hebrejskom riječi, *adon*, što ima slično značenje kao grčka riječ, *Kurios* (Gospodin).

NZ-ni autori koristili su ovaj pojam za opis Kristova punoga Božanstva. Izričaj “Isus je Gospodin” bila je javna ispovijed vjere i formula kod krštenja u Ranoj crkvi (usp. Rim 10:9-13; 1. Kor 12:3; Fil 2:11).

[Vidjeti Posebnu temu: Isus Krist kao Gospodin \(iz 2. Poslanice Korinćanima 4:5\).](#)

POSEBNA TEMA: KRIST ISUS KAO GOSPODIN (iz 2. Poslanice Korinćanima 4:5)

Ovaj izričaj bio je ispovijed vjere Rane crkve kod krštenja (usp. Rim 10:9-13; 1. Kor 12:3; Fil 2:9-11). Sva tri glavna pojma korištena u NZ-u označavaju Obećanoga, Patećeg Slugu, upotrijebljena su u ovome izričaju.

1. Krist – ovo je grčki ekvivalent hebrejskoga pojma *messiah*, što znači “pomazani” (vidjeti [Posebnu temu: Mesija](#)). To podrazumijeva “nekoga pozvanog i opremljenog od Boga za poseban zadatak”. U SZ-u tri skupine vođa (svećenici, kraljevi, i proroci) ([vidjeti Posebnu temu: Pomazanje u Bibliji](#)) bili su pomazani. Isus ispunjava sve tri ove pomazane službe (usp. Heb 1:2-3).
2. Isus – ovo aramejsko ime znači “YHWH spasava” ili “YHWH donosi spasenje”. Ono je bilo otkriveno njegovim roditeljima od anđela (usp. Mt 1:21). “Isus” je povučeno od hebrejske riječi za “spasenje”, *hosea*, sa sufiksom kratice zavjetnoga Imena za Boga, “YHWH”. To je isto kao hebrejsko ime Jošua (vidjeti [Posebnu temu: Imena za Božanstvo](#)).
3. Gospodin – pojam “gospodin” (*kurios*) može biti upotrijebljen u općem smislu ili u posebnome teološkome smislu. Može značiti: (1) “gospodin”, “*sir*”, “gospodar”, “vlasnik”, “muž”, ili (2) “potpuni Bogo-čovjek” ([vidjeti Posebnu temu: Gospodin \[adon i kurios\]](#)). SZ-na uporaba ovoga pojma (*adon*) dolšla je od židovskoga ustezanja izgovaranja zavjetnoga Imena za Boga, YHWH, što je bilo od hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Izl 3:14). Oni su se bojali krštenja zapovijeda što kaže: “Ne uzimaj ime Gospodina svoga Boga uzalud” (usp. Izl 20:7; Pnz 5:11). Mislili su da ako ga ne izgovore, neće ga uzimati uzalud. Tako, oni su ga zamijenili hebrejsko riječju, *Adonai* (“moj Gospodin”), što je imalo slično značenje grčkoj riječi, *Kurios* (tj. značenje #1, usp. Iv 4:11). NZ-ni autori koristili su taj pojam za opis punoga Kristova Božanstva.

Postoji nekoliko ispovjednih izričaja korištenih o Isusu:

- a. Isus je Mesija /Krist – Djela apostolska 5:42; 9:22; 17:3; 18:5.28; 1. Poslanica Korinćanima 1:23
- b. Isus je Sin Božji – Djela apostolska 9:20; Poslanica Rimljanima 1:3-4; Hebrejima 4:14
- c. Isus je Gospodin – Djela apostolska 2:36; 10:36; 11:20; Poslanica Rimljanima 10:9; 2. Korinćanima 4:5; Filipljanima 2:11; Kološanima 2:6.

U nekome smislu ovi sažimaju shvaćanje Rane crkve Isusa iz Nazareta.

▣ “moleći uvijek za vas” “Uvijek” se može gramatički odnositi na “moliti” (NASB, NKJV, NJB) ili “zahvaljivati” (NRSV, TEV). Molitva i zahvaljivanje neodvojivo su povezani u Pavlovoj teologiji i praksi. Pavao je molio za njih (usp. Kol 1:9; Ef 1:16) i tražio da se i oni mole za njega (usp. Kol 4:3; Ef 6:18; 1. Sol 5:25). Pavao ovo ponovno spominje u Poslanici Kološanima 1:9. Čini se kako su postojale dvije molitve stavljene zajedno.

[Vidjeti Posebnu temu: Zastupnička molitva.](#)

POSEBNA TEMA: ZASTUPNIČKA MOLITVA

I. UVOD

- A. Molitva je značajna zbog Isusova primjera:
  - 1. osobna molitva, Evanđelje po Marku 1:35; Luka 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
  - 2. čišćenje Hrama, Evanđelje po Mateju 21:13; Marko 11:17; Luka 19:46
  - 3. uzorak molitve, Evanđelje po Mateju 6:5-13; Luka 11:2-4.
- B. Molitva je stavljanje u opipljivo djelo našeg povjerenja u osobnoga, brižnog Boga koji je prisutan, voljan i sposoban djelovati na našu i dobrobit drugih, kroz naše molitve.
- C. Bog je osobno ograničio Sebe kako bi djelovao na molitve Svoje djece u mnogo područja (usp. Jak 4:2).
- D. Najvažnija svrha molitve je naše zajedništvo i vrijeme s Trojedinim Bogom.
- E. Doseg molitve je bilo što ili bilo tko što se odnosi na vjernike. Možemo moliti jednom, vjerujući, ili opet i opet ponovo kao razmišljanje ili promišljeno vraćanje.
- F. Molitva može uključiti nekoliko dijelova:
  - 1. slavljenje i obožavanje Trojedinoga Boga
  - 2. zahvaljivanje Bogu za Njegovu prisutnost, zajedništvo, i zaštite
  - 3. ispovijedanje naše grješnosti, i prošle i sadašnje
  - 4. molba za naše osjetljive potrebe ili čežnje
  - 5. zastupanje kad donosimo potrebe drugih pred Oca.
- G. Zastupnička molitva je misterij. Bog ljubi one za koje molimo više nego što ih mi ljubimo, ali naše molitve često utječu na promjene, odaziv, ili potrebu, ne samo u nama samima, nego i u njima.

II. BIBLIJSKA GRAĐA

- A. Stari zavjet
  - 1. neki primjeri zastupničke molitve:
    - a. Abrahamovo zauzimanje za Sodomu, Knjiga Postanka 18:22 i dalje
    - b. Mojsijeve molitve za Izrael:
      - (1) Knjiga Izlaska 5:22-23
      - (2) Knjiga Izlaska 32:31 i dalje
      - (3) Ponovljeni zakon 5:5
      - (4) Ponovljeni zakon 9:18.25 i dalje
    - c. Samuel moli za Izrael:
      - (1) 1. Knjiga o Samuelu 7:5-6.8-9
      - (2) 1. Knjiga o Samuelu 12:16-23
      - (3) 1. Knjiga o Samuelu 15:11
    - d. David za svoje dijete, 2. Knjiga o Samuelu 12:16-18
  - 2. Bog traži zastupnike, Knjiga proroka Izaije 59:16
  - 3. poznati, neispovjeđeni grijeh ili stav nepokajivosti štetno djeluje na naše molitve:
    - a. Psalam 66:18
    - b. Izreke 28:9
    - c. Knjiga proroka Izaije 59:1-2; 64:7.
- B. Novi zavjet
  - 1. zastupnička služba Sina i Duha
    - a. Isus:
      - (1) Poslanica Rimljanima 8:34
      - (2) Poslanica Hebrejima 7:25
      - (3) 1. Ivanova poslanica 2:1
    - b. Sveti Duh, Poslanica Rimljanima 8:26-27
  - 2. Pavlova zastupnička služba
    - a. molitve za Židove:
      - (1) Poslanica Rimljanima 9:1 i dalje
      - (2) Poslanica Rimljanima 10:1

- b. molitve za crkve:
  - (1) Poslanica Rimljanima 1:9
  - (2) Poslanica Efežanima 1:16
  - (3) Poslanica Filipljanima 1:3-4.9
  - (4) Poslanica Kološanima 1:3.9
  - (5) 1. Solunjanima poslanica 1:2-3
  - (6) 2. Solunjanima poslanica 1:11
  - (7) 2. Timoteju poslanica 1:3
  - (8) Poslanica Filemonu, stih 4
- c. Pavao je molio crkve neka mole za njega:
  - (1) Poslanica Rimljanima 15:30
  - (2) 2. Poslanica Korinćanima 1:11
  - (3) Poslanica Efežanima 6:19
  - (4) Poslanica Kološanima 4:3
  - (5) 1. Solunjanima poslanica 5:25
  - (6) 2. Solunjanima poslanica 3:1
- 3. zastupnička služba Crkve:
  - a. molitva jedan za drugoga:
    - (1) Poslanica Efežanima 6:18
    - (2) 1. Timoteju poslanica 2:1
    - (3) Jakovljeva poslanica 5:16
  - b. molitva zahtijevana za posebne skupine:
    - (1) naše neprijatelje, Evanđelje po Mateju 5:44
    - (2) kršćanske radnike, Poslanica Hebrejima 13:18
    - (3) vladare, 1. Timoteju poslanica 2:2
    - (4) bolesne, Jakovljeva poslanica 5:13-16
    - (5) otpadnike, 1. Ivanova poslanica 5:16.

III. UVJETI ZA ODGOVORENU MOLITVU

- A. Naš odnos prema Kristu i Duhu:
  - 1. prebivati u Njemu, Evanđelje po Ivanu 15:7
  - 2. u Njegovu Imenu, Evanđelje po Ivanu 14:13.14; 15:16; 16:23-24
  - 3. u Duhu, Poslanica Efežanima 6:18; Judina poslanica 20
  - 4. prema Božjoj volji, Evanđelje po Mateju 6:10; 1. Ivanova poslanica 3:22; 5:14-15.
- B. Pobude:
  - 1. ne kolebljive, Evanđelje po Mateju 21:22; Jakovljeva poslanica 1:6-7
  - 2. poniznost i pokajanje, Evanđelje po Luki 18:9-14
  - 3. moljenje s pogrešnom nakanom, Jakovljeva poslanica 4:3
  - 4. sebičnost, Jakovljeva poslanica 4:2-3.
- C. Ostali vidovi:
  - 1. ustrajnost:
    - a. Evanđelje po Luki 18:1-8
    - b. Poslanica Kološanima 4:2
  - 2. zadržati se na moljenju:
    - a. Evanđelje po Mateju 7:7-8
    - b. Evanđelje po Luki 11:5-13
    - c. Jakovljeva poslanica 1:5
  - 3. nesloga u kući, 1. Petrova poslanica 3:7
  - 4. oslobođenost od znanog grijeha:
    - a. Psalam 66:18
    - b. Izreke 28:9
    - c. Knjiga proroka Izaije 59:1-2
    - d. Knjiga proroka Izaije 64:7.

IV. TEOLOŠKI ZAKLJUČAK

- A. Kakva povlastica. Kakva prilika. Kakva dužnost i odgovornost.
- B. Isus je naš primjer. Duh je naš vodič. Otac nestrpljivo čeka.
- C. Mogla bi promijeniti vas, vašu obitelj, vaše prijatelje, i svijet.

1:4 “budući smo čuli” MNOŽINSKA ZAMJENICA upućuje na Pavla i njegov misijski tim. Oni su čuli o problemima glede krivih učitelja i vjere vjernika od Epafre (usp. Kol 1:7.8) koji je utemeljio ovu crkvu.

1:4-5 “vjeri ... ljubavi ... nade” Ovo je bio omiljeni trostruki izraz Pavlove teologije (usp. Rim 5:2-5; 1. Kor 13:13; Gal 5:5-6; 1. Sol 1:3; 5:8). To izražava uvjerenje da vjernici imaju i sad (vjeru) i u određeno buduće dovršenje (nadu). Ovo uvjerenje treba dnevno živjeti u ljubavi.

1:4 “vašoj vjeri” Ovaj pojam (*pistis*) može imati tri različita suzvuka:

1. njegova SZ-na pozadina znači “vjernost” ili “pouzdanost”, prema tome, bio je korišten o pobožnim životima vjernika
2. bio je korišten o vjernicima koji prihvaćaju ili primaju Božju besplatnu ponudu oprosta u Kristu
3. bio je korišten u skupnome smislu o kršćanskoj doktrini ili istinama o Isusu (tj. “vjera”, usp. Djela 6:7 i Juda stihovi 3.20).

U nekoliko odlomaka teško je odrediti na što se misli.

[Vidjeti Posebnu temu: Vjera, povjerenje, ili pouzdanje.](#)

POSEBNA TEMA: VJERA, POVJERENJE, ILI POUZDANJE

- A. Ovo je vrlo važan pojam u Bibliji (usp. Heb 11:1.6). To je tema Isusova ranoga propovijedanja (usp. Mk 1:15). Postoje najmanje dva zavjetna zahtjeva: pokajanje i vjera (Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21).
- B. ETIMOLOGIJA POJMA
  1. Pojam “vjera” u SZ-u znači odanost, vjernost, ili vjerodostojnost i bio je opis Božje naravi, ne naše.
  2. Došao je od hebrejskoga pojma (*emun, emunah*, BDB 53, tj. Hab 2:4), što je izvorno značilo “biti siguran ili stabilan”. Spasavajuća vjera je:
    - a. osoba za dobrodošlicu (tj. osobno pouzdanje, vjera, usp. E. 1. dolje)
    - b. vjerujuće istine o toj osobi (tj. Pismo, usp. E. 5. dolje)
    - c. življenje života kao ta osoba (tj. Kristo-sličnost).
- C. SZ-na UPORABA POJMA

Mora se naglasiti da Abrahamova vjera nije bila u budućega Mesiju, nego u Božje obećanje da će imati dijete i potomke (usp. Post 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14; Rim 4:1-5). Abraham se odazvao na to obećanje pouzdajući se u Boga ([vidjeti Posebnu temu: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu](#)) i Njegovu riječ. On je ipak imao sumnje i brige glede ovoga obećanja, koje je trebalo trinaest godina da bude ispunjeno. Njegova nesavršena vjera, međutim, bila je prihvaćena od Boga. Bog je voljan raditi s manjkavim ljudskim bićima koji se odazivaju Njemu i Njegovim obećanjima u vjeri, čak ako je ona veličine gorušičina sjemena (usp. Mt 17:20) ili miješana vjera (usp. Mk 9:22-24).
- D. NZ-na UPORABA POJMA

Pojam “vjerovati” je od grčkoga GLAGOLA *pisteuō* ili IMENICA *pistis*, što je u engleski prevedeno kao “vjerovati”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Na primjer, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali GLAGOL je korišten često. U Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o iskrenosti predanosti Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Drugi primjeri ove površne uporabe pojma “vjerovati” su u Ivanu 8:31-59 i Djelima apostolskim 8:13.18-24. Istinska biblijska vjera više je od početnoga odaziva. To mora biti slijeđeno procesom učenja (usp. Mt 13:20-23.31-32; 28:19-20).
- E. UPORABA POJMA S PRIJEDLOZIMA
  1. *eis* znači “u /unutar /za”. Ova jedinstvena građa naglašava vjernikovo stavljanje pouzdanja /vjere u Isusu:
    - a. u Njegovo Ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; 1. Iv 5:13)
    - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 12:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; 1. Pt 1:8)
    - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
    - d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; 1. Iv 5:10)
    - e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)

- f. u Svjetlo (Iv 12:36)
- g. u Boga (Iv 14:1)
- 2. *ev* znači “u” kao u Evanđelju po Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima apostolskim 5:14
- 3. *epi* znači “u” ili “na”, kao u Evanđelju po Mateju 27:42; Djelima apostolskim 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Poslanici Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; 1. Timoteju poslanici 1:16; 1. Petrovoj poslanici 2:6
- 4. **DATIV SLUČAJ bez PRIJEDLOGA** kao u Evanđelju po Ivanu 4:50; Poslanici Galaćanima 3:6; Djelima apostolskim 18:8; 27:25; 1. Ivanovoj poslanici 3:23; 5:10
- 5. *hoti*, što znači “vjerovati da”, daje sadržaj što vjerovati:
  - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
  - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
  - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
  - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
  - e. Isus je Sin Božji (Iv 11:27; 20:31)
  - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
  - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
  - h. Isus dolazi od Oca (Iv 16:27,30)
  - i. Isus je Sebe poistovjetio u zavjetnome Imenu Oca, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
  - j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
  - k. Isus je umro i ponovno ustao (1. Sol 4:14).

▣ **“u Kristu Isusu”** Uobičajen **PRIJEDLOG** što je Pavao koristio za vjeru bio je “u” (*eis*) Kristu, što govori o Njemu kao objektu nečije vjere, ali ovdje je **PRIJEDLOG** “u” (*en*) što je upućivalo na Isusa kao sferu postojanja (usp. Kol 1:2; Djela 17:28).

▣ **“ljubavi što imate za sve svete”** Vjera prema Bogu izražena je u ljubavi prema drugima, posebice onih koji pripadaju kućanstvu vjere (usp. Gal 6:10). Uporaba riječi “sve” važna je u okolnosti što je narušena ekskluzivizmom krivih učitelja. Vjernici moraju biti kadri činiti razliku između onih koji su sveti i onih koji nisu!

Za “svete” [vidjeti Posebnu temu Sveti \(*hagios*\)](#).

1:5 “nade” Pavao je koristio ovaj pojam u nekoliko različitih ali povezanih smislova. Često je pojam bio povezan s dovršenjem vjere vjernika. Ovo može biti izrečeno kao slava, vječan život, konačno spasenje, Drugi dolazak, itd.

Dovršenje je izvjesno, ali vremenski element je budućnost i nepoznat je. Nada je često bila povezana s “vjerom” i “ljubavlju” (usp. Rim 5:2-5; 1. Kor 13:13; Gal 5:5-6; Ef 4:2-5; 1. Sol 1:3; 5:8).

[Vidjeti Posebnu temu: Nada \(*elpis*, kod Pavla\)](#).

POSEBNA TEMA: NADA (*elpis*, kod Pavla)

Pavao je koristio ovaj pojam često u nekoliko različitih ali povezanih značenja. Često je bio povezan s dovršenjem vjernikove vjere (npr. 1. Tim 1:1). Može biti izražen kao slava, vječni život, konačno spasenje, Drugi dolazak, itd. Dovršenje je izvjesno, ali vremenski element je budućnost i nepoznat je. Nada je često bila povezana s pojmovima “vjera” i “ljubav” (usp. 1. Kor 13:13; 1. Sol 1:3; 2. Sol 2:16). Djelomičan popis Pavlovih uporaba:

1. Drugi dolazak, Poslanica Galaćanima 5:5; Efežanima 1:18; 4:4; Titu poslanica 2:13
2. Isus je naša nada, 1. Timoteju poslanica 1:1 (Bog je naša nada, 1. Tim 5:5; 1. Pt 3:5)
3. vjernik biva predstavljen Bogu, Poslanica Kološanima 1:22-23; 1. Solunjanima 2:19
4. nada je položena u Nebu, Poslanica Kološanima 1:5
5. pouzdanje u Evanđelje, Poslanica Kološanima 1:23; 1. Solunjanima 2:19
6. konačno spasenje, Poslanica Kološanima 1:5; 1. Solunjanima 4:13; 5:8
7. slava Božja, Poslanica Rimljanima 5:2, 2. Korinćanima 3:12; Kološanima 1:27
8. spasenje pogana po Kristu, Poslanica Kološanima 1:27
9. sigurnost spasenja, 1. Poslanica Solunjanima 5:8
10. vječni život, Titu poslanica 1:2; 3:7
11. ishodi kršćanske zrelosti, Poslanica Rimljanima 5:2-5
12. iskupljenje čitavoga Stvorenja, Poslanica Rimljanima 8:20-22

13. dovršenje posinjenja, Poslanica Rimljanima 8:23-25
14. naslov za Boga, Poslanica Rimljanima 15:13
15. Pavlova žudnja za vjernike, 2. Poslanica Korinćanima 1:7
16. SZ kao vodič NZ-nim vjericima, Poslanica Rimljanima 15:4.

▣ **“položene za vas u nebu”** Ovo je bila metafora za Božansku zaštitu nade vjernika (usp. 2. Tim 4:8; 1. Pt 1:4). Krivi učitelji nisu mogli utjecati na dovršeno spasenje vjernika (nada).

▣ **“ste prije čuli”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA složenoga pojma, “čuti” i “prije”. Ovo je upućivalo na Epafrino propovijedanje Evanđelja, na kojeg su se Kološani već osobno odazvali vjerom. Vjernici moraju čuti, odazvati se, poslušati, i ustrajati.

▣ **“u riječi istine, evanđelju”** Ovaj izričaj može biti razumjet na nekoliko načina:

1. instrumentalno oni su čuli istinu putem Evanđelja
2. vremenski oni su čuli Evanđelje
3. dodatno kao način poistovjećivanja Evanđelja kao istinite riječi.

Zabilježite kako je u Poslanici Kološanima 1:6 Evanđelje okarakterizirano kao “milost Božju u istini”.

[Vidjeti Posebne teme: “Istina” u Pavlovima pisanjima](#); i: [Evanđelje](#).

POSEBNA TEMA: “ISTINA“ U PAVLOVIM PISANJIMA

Pavlova uporaba ovoga pojma i njegovih srodnih oblika dolazi od njegova SZ-noga ekvivalenta, emet, što znači vjerodostojno ili vjerno (BDB 53; [vidjeti Posebnu temu: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu](#)). U međubiblijskim židovskim pisanjima bio je korišten o istini u oprečju s obmanom. Možda bi najbliža usporednica bila “Oda zahvalnosti” u Svicima s Mrtvoga mora, gdje je pojam korišten o otkrivenim doktrinama. Članovi zajednice esena postali su “svjedoci istine”.

Pavao koristi pojam kao način upućivanja na Evanđelje Isusa Krista:

1. Poslanica Rimljanima 1:18.25; 2:8.20; 3:7; 15:8
2. 1. Poslanica Korinćanima 13:6
3. 2. Poslanica Korinćanima 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
4. Poslanica Galaćanima 2:5.14; 5:7
5. Poslanica Efežanima 1:13; 6:14
6. Poslanica Kološanima 1:5.6
7. 2. Poslanica Solunjanima 2:10.12.13
8. 1. Timoteju poslanica 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
9. 2. Timoteju poslanica 2:15.18.25; 3:7.8; 4:4
10. Titu poslanica 1:1.14.

Pavao također koristi ovaj pojam kao način izražavanja da je njegovo govorenje ispravno /posve istinito:

1. Djela apostolska 26:25
2. Poslanica Rimljanima 9:1
3. 2. Poslanica Korinćanima 7:14; 12:6
4. Poslanica Efežanima 4:25
5. Poslanica Filipljanima 1:18
6. 1. Timoteju poslanica 2:7.

On ga također koristi kako bi opisao svoje pobude u 1. Poslanici Korinćanima 5:8 i način života (i za sve kršćane) u Poslanici Efežanima 4:24; 5:9; Filipljanima 4:8. Ponekad ga koristi za ljude:

1. Bog, Poslanica Rimljanima 3:4 (usp. Iv 3:33; 17:17)
2. Isus, Poslanica Efežanima 4:21 (slično Iv 14:6)
3. apostolski svjedoci, Titu poslanica 1:13
4. Pavao, 2. Poslanica Korinćanima 6:8.

Pavao koristi oblik GLAGOLA (tj. *alētheuō*) samo u Poslanici Galaćanima 4:16 i Efežanima 4:15, gdje to upućuje na Evanđelje. Za daljnje proučavanje vidjeti od Colina Browna (izd.), *The New International Dictionary of New Testament Theology*, tom 3, str. 784-902.

POSEBNA TEMA: EVANĐELJE

Evanđelje po Marku vjerojatno je prvo pisano Evanđelje; ako je tako, to je prva uporaba pojma *euangelion* (usp. Mk 1:14.15; 8:35; 10:29; 13:10; 14:9) od pisca Evanđelja (Pavlova uporaba u Gal 2:2 i 1. Sol 2:9 bila bi kronološki ranija). Zanimljivo je zabilježiti kako Ivan nikad ne koristi IMENICU, niti to čine Poslanica Hebrejima i Jakovljeva poslanica. To je doslovno “dobre vijesti” ili “dobra poruka”. Ovo očito odražava Knjigu proroka Izaije 61:1 i moguće 40:9 i 52:7 (vidjeti LXX-u). Gramatički oblik Evanđelja može biti razumjet kao:

1. poruka dana od Isusa
2. poruka o Isusu.

Dictionary of Jesus and the Gospels, izdao IVP, kaže: “Genitiv (‘od’) vjerojatno je i subjektivan i objektivan: Isus navješćuje Evanđelje i ono navješćuje Njegovu priču” (str. 285).

Jerome Biblical Commentary kaže: “Markova uporaba riječi ‘Evanđelje’ srodna je onoj kod Pavla, gdje može značiti ili čin navješćivanja ili sadržaj o tome što se navješća.”

Pojam “Evanđelje” uključuje nekoliko vidova:

1. početne loše vijesti o grijehu i pobuni čovječanstva
2. Božje milosrdne odredbe da se bavi ljudskim grijehom (tj. smrt Krista)
3. otvoren poziv za bilo koga ili svima neka prihvate Božju odredbu pokajanjem i vjerom.

Za dobar popis teoloških predmeta o kojima su propovijedali rani apostoli, [vidjeti Posebnu temu: Kerygma](#).

Ove dobre vijesti o Isusu uključuju tri vida:

1. osobu kojoj treba dati dobrodošlicu (tj. Isus)
2. istine o toj osobi kojima se mora vjerovati (tj. NZ)
3. život koji oponaša tu osobu (tj. Kristo-sličan život).

Ako je ikoji od ova tri vida podcijenjen onda je Evanđelje oštećeno!

1:6 “u cijelome svijetu” Ovo je upućivalo na grčko-rimski svijet. To je bio uobičajen način NZ-anoga pretjerivanja (hiperbola), što je zbog Evanđelja po Mateju 28:18-20; Luki 24:46-47; Djelima apostolskih 1:8, postalo stvarnost. Grčki pojam (*kosmos*) ima nekoliko uporaba. Može upućivati na:

1. fizički planet
2. ljudstvo koje nastanjuje površinu ove planete
3. filozofe, strukture vlasti, obrazovne institucije i religijske sustave paloga čovječanstva koje im dopušta djelovati odvojeno od Boga.

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova uporaba pojma *kosmos* \(svijet\)](#).

POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPORABA POJMA *KOSMOS* (SVIJET)

Pavao koristi pojam *kosmos* na nekoliko načina:

1. čitav stvoreni red (usp. Rim 1:20; Ef 1:4; 1. Kor 3:22; 8:4.5)
2. ovaj planet (usp. 2. Kor 1:12; Ef 1:10; Kol 1:20; 1. Tim 1:15; 3:16; 6:7)
3. ljudi (usp. Rim 3:6.19; 11:15; 1. Kor 1:27-28; 4:9.13; 2. Kor 5:19; Kol 1:6)
4. ljudi uređeni i djelatni odvojeno od Boga (usp. 1. Kor 1:20-21; 2:12; 3:19; 11:32; Gal 4:3; Ef 2:2.12; Fil 2:15; Kol 2:8.20-23). To je vrlo slično Ivanovoj uporabi (tj. 1. Iv 2:15-17)
5. sadašnji svjetski ustroji (usp. 1. Kor 7:29-31; Gal 6:14; slično Fil 3:4-9, gdje Pavao opisuje židovske ustroje).

Na neke načine ove se preklapaju i teško je kategorizirati svaku uporabu. Ovaj pojam, kao i toliko mnogo njih u Pavlovoj misli, mora biti određen trenutačnim okvirom a ne unaprijed stvorenom odredbom. Pavlova je terminologija bila tečna (usp. James Stewartov, *A Man in Christ*). On nije namjeravao postaviti teološki leksikon, nego objaviti Krista.

▣ **“neprestano daje plod i raste”** Ovo su oba PREZENT PARTICIPA. Prvi je SREDNJE STANJE a drugi PASIVNO ali u ovome okviru ne postoji podrazumijevana teološka razlika, ali to slikovito pokazuje zavjetnu ravnotežu ljudskih i Božanskih djelovanja. Davanje ploda je znak obnove (usp. Kol 1:10; Mt 13:1-23; Iv 15:16; Gal 5:22-23; Jak 2:14.26).

NASB	“razumjeli”
NKJV, Pešita	“znali”
NRSV	“shvatili”
TEV	“doznali”
NJB	“prepoznali”

Ovo je pojačani oblik AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA od grčkoga pojma *epignōskō* što podrazumijeva “u potpunosti i iskustveno znati”. Kološani su primili Evanđelje koje i i Osoba i istina složeno značenje od “znati” iz hebrejskoga i grčkoga). Ovo je bila Pavlova reakcija na heretički krivi naglasak na ljudskome znanju (usp. Kol 1:9.10).

[Vidjeti Posebnu temu: Znati \(slikovito pokazano iz Ponovljenoga zakona\).](#)

POSEBNA TEMA: ZNATI (slikovito pokazano iz Ponovljenoga zakona)

Hebrejska riječ “znati” (*yada*, BDB 393, KB 390) ima nekoliko značenja u *Qal* osnovi:

1. shvaćati dobro i zlo – Knjiga Postanka 3:22; Ponovljeni zakon 1:39; Knjiga proroka Izaije 7:14-15; Jona 4:11
2. znati razumijevanjem – Ponovljeni zakon 9:2.3.6; 18:21
3. znati po iskustvu – Ponovljeni zakon 3:19; 4:35; 8:2.3.5; 11:2; 20:20; 31:13; Knjiga o Jošui 23:14
4. razmotriti – Ponovljeni zakon 4:39; 11:2; 29:16
5. znati osobno:
  - a. osobu – Knjiga Postanka 29:5; Izlazak 1:8; Ponovljeni zakon 22:2; 33:9; Knjiga proroka Jeremije 1:5
  - b. boga – Ponovljeni zakon 11:28; 13:2.6.13; 28:64; 29:26; 32:17
  - c. YHWH-u – Ponovljeni zakon 4:35.39; 7:9; 29:6; Knjiga proroka Izaije 1:3; 56:10-11
  - d. seksualno – Knjiga Postanka 4:1.17.25; 24:16; 38:26
6. naučena vještina ili znanje – Knjiga proroka Izaije 29:11,12; Amos 5:16
7. biti mudar – Ponovljeni zakon 29:4; Izreke 1:2; 4:1; Knjiga proroka Izaije 29:24
8. Božje znanje o:
  - a. Mojsiju – Ponovljeni zakon 34:10
  - b. Izraelu – Ponovljeni zakon 31:21.

Teološki #5 je vrlo važna. Biblijska vjera je dnevno, rastuće, prisno zajedništvo s Bogom ([vidjeti Posebnu temu: Koinōnia \[zajedništvo\]](#)). Ona nije samo kredo ili samo moralan život. To je osobni odnos vjere. To je razlog zašto je Pavao koristio kršćanski dom u Poslanici Efežanima 5:22-6:9 za slikoviti prikaz Kristove ljubavi za Crkvu.

▣ **“milost Božju u istini”** Ovo upućuje na Evanđelje Isusa Krista, što je konačno i potpuno izražena priroda i narav Božanstva ljudskoj rasi. Konačna nada vjernika je neprimjenjiva, milosrdna Božja narav (tj. Mal 3:6).

Grčka riječ “milost” (*charis*) bila je korištena u *koine* grčkom (200.g.pr.Kr. – 200.g.po.Kr.) i u Septuaginti (250. 100.g.pr.Kr.) u nekoliko različitih smislova – draž, ljepota, ljupkost, stvar odobravanja, dobrobit, čin naklonosti, ili davanja. U NZ-u prvenstveno je korištena o nezasluženoj, nezavrijeđenoj ljubavi i milosrđu Trojedinoga Boga koji daje pravednost i obnavlja zajedništvo palome čovječanstvu (usp. Ef 4:4-7). Naglasak je uvijek bio na dostojnosti davatelja (Bog), ne primatelja (čovječanstvo). Sve što je bilo potrebno Bog je osigurao! Sve što pojedinac može učiniti jeste odazvati se (usp. Ef 2:8-10)!

Za “istini” [vidjeti Posebnu temu: “Istina” u Pavlovima pisanjima.](#)

1:7 “Epafre” [Epafra] On je spomenut u Poslanici Kološanima 4:12-13 i Filemonu stihu 23. Bio je utemeljitelj triju crkava (Kolos, Hijerapolis, i Laodiceji) i dolini rijeke Likus, i Pavlov predstavnik (usp. Kol 1:7). Vjerojatno se obratio tijekom Pavlova bivanja u Efezu (usp. Djela 19:10). Njegovo ime bilo je skraćeni oblik od Epafrodit što je etimološki bilo povezano s boginjom Afroditom. Drugi čovjek istoga imena spomenut je u Filipljanima 2:25; 4:18. Međutim, on je bio iz drugoga zemljopisnog područja.

NASB	“vjeran sluga Kristov u naše ime”
NKJV, NRSV, Pešita	“o vjernome službeniku Krista u vašu korist”
TEV	“Kristovu vjernome radniku u naše ime”
NJB	“Pouzdan zamjenik za nas kao Kristov sluga”

Drevni grčki rukopisi razlikuju se u ZAMJENICAMA. Neki imaju “naše” a drugi imaju “vašu”. “Naše” izgleda kako je okvirno najbolje jer je nađen u ranim grčkim rukopisima P⁴⁶, $\aleph^*$, A, B, D*, F, i G. Ali znanstvenici *United Bible Society* osjećali su da je “vašu” izvornik zbog njegova mjesta u prijevodima rano-crkvenih očeva te ranim latinskim, aramejskim, i koptskim prijevodima (usp. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, str. 619-620).

[Vidjeti Posebnu temu: Đakoni \(iz Poslanice Filipljanima 1:1\).](#)

POSEBNA TEMA: ĐAKONI (iz Poslanice Filipljanima 1:1)

Ovo je grčki pojam za kućne sluge (*diakonoi*). Njegova izvorna etimologija bila je “podizati prašinu čišćenjem”. Postao je opći pojam za službu što se koristio o:

1. Isusu u Evanđelju po Marku 10:43-45
2. za Pavla – 1. Poslanica Korinćanima 3:5; 2. Korinćanima 3:6; 6:4; 11:15.23; Efežanima 3:7; Kološanima 1:23.25
3. za Apolona – 1. Poslanica Korinćanima 3:5
4. za Timoteja – 2. Poslanica Korinćanima 3:6; 6:4; 1. Timoteju poslanica 4:6
5. za Tihika – Poslanica Efežanima 6:21; Kološanima 4:7
6. za Epafra – Poslanica Kološanima 1:7
7. za kršćane u općem smislu sluga (kao Krist, usp. Mk 10:43-45) – 2. Poslanica Korinćanima 11:15.23; Efežanima 4:12; 2. Timoteju poslanica 4:11.

Očito je ova riječ korištena u nekoliko smislova:

1. služba služenja – Djela apostolska 1:17.25
2. kasnije naslov mjesnoga vodstva na čelu s pastorom – Poslanica Filipljanima 1:1
3. povezana s duhovnim darovima – 1. Poslanica Korinćanima 12:5
4. usporedna s *koinonia* (davanje) – 2. Poslanica Korinćanima 8:4; 11:8 (usp. Rim 15:25, novčanim darom).

Poslanica Filipljanima 1:1 podupire dvije djelatnosti vodstva u mjesnoj crkvi, iako su i starije žene (uloge udovica) također spomenute u 1. Timoteju poslanici 3:11. Ovi su pojmovi prvotno bile djelatnosti ali postali su naslovima i službama vrlo brzo (usp. 1. Klementova 42 te Ignacijeva *Letter to Tralles*, 3:1 i *Letter to Smyrna*, 8:1).

Često se tvrdi kako su prvi “đakoni” bili sedmorica muškaraca koje je odabrala jeruzalemska Crkva u Djelima apostolskim 6 kako bi pomagali apostolima. Ja osobno ne vjerujem da je to je točno (vidjeti moje bilješke *online*). Jedna poveznica što povezuje muškarce iz Djela apostolskih 6 s kasnijim đakonima jeste ta da su oni bili sluge! Đakoni su sluge, a ne menadžeri! Nikad ne bi smjelo postojati “đakonski upravni odbori”!

Kvalifikacije “đakona” popisane su u 1. Timoteju poslanici 3:8-13 (vidjeti moje egzegetske bilješke *online*, www.freebiblecommentary.org, “Written Commentary” / “Pisani komentar”).

1:8 “vašoj ljubavi u Duhu” Ovo je, iznenađujuće, jedina posebna referenca na Svetoga Duha u pismu iako se na Njega, moguće, smjera u “ispunjeni” u Poslanici Kološanima 1:9 i “obitava” u Kološanima 3:16. Objekt Duhom izazvane ljubavi može biti:

1. drugi vjernici
2. Pavao i njegov misijski tim
3. Epafra
4. svi gore navedeni i čak izgubljeni.

[Vidjeti Posebnu temu: Duh \(*pneuma*\) u Novome zavjetu.](#)

POSEBNA TEMA: DUH (*pneuma*) U NOVOME ZAVJETU

Grčki pojam za “duh” korišten je na nekoliko načina u NZ-u. Ovdje je nekoliko značajnih skupina i primjera:

- A. o Trojedinome Bogu ([vidjeti Posebnu temu: Trojstvo](#))
  - 1. o Ocu (usp. Iv 4:24)
  - 2. o Sinu (usp. Rim 8:9-10; 2. Kor 3:17; Gal 4:6; 1. Pt 1:11)
  - 3. o Svetome Duhu (usp. Mk 1:11; Mt 3:16; 10:20; Iv 3:5.6.8; 7:39; 14:17; Djela 2:4; 5:9; 8:29.35; Rim 1:4; 8:11.16; 1. Kor 2:4.10.11.13.14; 12:7)
- B. o sili ljudskoga života:
  - 1. o Isusu (usp. Mk 8:12; Iv 11:33.38; 13:21)
  - 2. o čovječanstvu (usp. Mt 22:43; Djela 7:59; 17:16; 20:22; Rim 1:9; 8:16; 1. Kor 2:11; 5:3-5; 7:34; 15:45; 16:18; 2. Kor 2:13; 7:13; Fil 4:23; Kol 2:5)
  - 3. ono što stvara Duh u i kroz ljudske duhove:
    - a. ne duh ropstva nasuprot duha posinjenja – Poslanica Rimljanima 8:15
    - b. duh ljubaznosti /nježnosti – 1. Poslanica Korinćanima 4:21
    - c. duh vjere – 2. Poslanica Korinćanima 4:13
    - d. duh mudrosti i otkrivenja u spoznaji Njega – Poslanica Efežanima 1:17
    - e. ne duh plahosti nasuprot sile, ljubavi, i stege – 2. Timoteju poslanica 1:7
    - f. duh zablude nasuprot duha istine – 1. Ivanova poslanica 4:6
- C. o duhovnoj kraljevini:
  - 1. duhovna bića:
    - a. dobra (tj. anđeli, usp. Djela 23:8-9; Heb 1:14)
    - b. zla (tj. demonsko, usp. Mt 8:16; 10:1; 12:43.45; Djela 5:16; 8:7; 16:16; 19:12-21; Ef 6:12)
    - c. duhovi (usp. Lk 24:37)
  - 2. duhovna moć rasuđivanja (usp. Mt 5:3; 26:41; Iv 3:6; 4:23; Djela 18:25; 19:21; Rim 2:29; 7:6; 8:4.10; 12:11; 1. Kor 14:37)
  - 3. duhovne stvari (usp. Iv 6:63; Rim 2:29; 8:2.5.9.15; 15:27; 1. Kor 9:11; 14:12)
  - 4. duhovni darovi (usp. 1. Kor 12:1; 14:1)
  - 5. nadahnuće Duha (usp. Mt 22:43; Lk 2:27; Ef 1:17)
  - 6. duhovno tijelo (usp. 1. Kor 15:44-45)
- D. daje osobinu:
  - 1. stavu svijeta (usp. Rim 8:15; 11:8; 1. Kor 2:12)
  - 2. misaonim procesima ljudi (usp. Djela 6:10; Rim 8:6; 1. Kor 4:2)
- E. o fizičkoj kraljevini:
  - 1. vjetar (usp. Mt 7:25.27; Iv 3:8; Djela 2:2)
  - 2. dah (usp. Djela 17:25; 2. Sol 2:8).

Očito je kako ovaj pojam mora biti tumačen u svjetlu trenutačnoga okvira. Postoje razne nijanse značenja na koje može upućivati: (1) fizički svijet; (2) nevidljiv svijet; (3) kao i na osobu fizičkoga svijeta ili duhovne kraljevine.

Sveti Duh je dio Trojedinoga Boga koji je u potpunosti djelatan na ovome stupnju povijesti. Novo doba Duha je došlo. Sve ono što je dobro, sveto, ispravno, i istinito odnosi se na Njega. Njegova prisutnost, darovi, i služba ključni su u promicanju Evanđelja i uspjehu Kraljevstva Božjeg (usp. Iv 14 i 16). On ne privlači pozornost na Sebe, nego na Krista (usp. Iv 16:13-14). On osuđuje, uvjerava, vabi, krsti, i razvija u zrelost sve vjernike (usp. Iv 16:8-11).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:9-14

⁹I iz toga razloga, od dana kad smo čuli *o tome*, mi nismo prestali moliti za vas i prositi da budete ispunjeni sa spoznajom Njegove volje u svakovrsnoj duhovnoj mudrosti i razumijevanju, ¹⁰tako da možete hodati na način dostojan Gospodina, ugoditi *Njemu* u svakom pogledu, roditi plod u svakome dobrom djelu i rasti u spoznaji Boga; ¹¹ojačani sa svakovrsnom snagom, prema Njegovoj slavnoj moći, za postizanje svake postojanosti i strpljivosti; radosno ¹²dajući hvale Ocu, koji nas je osposobio da sudjelujemo u baštini svetih u Svjetlu. ¹³Jer On nas je izbavio od vlasti tame, i prenio nas u kraljevstvo Svoga ljubljenoga Sina, ¹⁴u kojem imamo iskupljenje, oprostjenje grijeha.

1:9-20 Ovo je jedna rečenica u grčkome:

1. Poslanica Kološanima 1:9-12 je Pavlova molitva za ove vjernike
2. Poslanica Kološanima 1:13-14 opisuje što je Otac učinio za vjernike kroz Sina
3. stihovi 15-18 su moguće navod iz rane kršćanske ode ili ispovijedne izjave što se odnosi na službu Sina (tj. druge moguće ode, usp. Fil 2:6-11, 1. Tim 3:16, 2. Tim 2:11-12)
4. Poslanica Kološanima 1:19-20 su Pavlovi osvrti dodani odi.

Ovo je jedna od najvećih Kristo-loških ispovijedi u Pavlovim pisanjima (usporediti s Fil 2:6-11). Iznenadujuće je da nema usporednica ovoj velikoj Kristo-loškoj himni u Poslanici Efežanima.

1:9 “čuli o tome” Pavao nije započeo ovu crkvu, niti je poznao njene članove osobno. On je čuo o njihovoj vjeri i ljubavi od utemeljitelja, Epafre (usp. Kol 1:7-8).

▣ **“mi nismo prestali moliti za vas”** MNOŽINA upućuje na:

1. Pavla osobno (tj. urednička MNOŽINA)
2. Pavla i njegov misijski tim.

Vođe bi stalne trebali držati svoja stada za Gospodina.

[Vidjeti Posebnu temu: Zastupnička molitva.](#)

▣ **“da budete ispunjeni”** Ovo je AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA. Vjernici se ne mogu sami ispuniti, nego moraju dopustiti i surađivati s Duhom (usp. Ef 5:18). Poslanica Kološanima 3:16 strukturno je usporedna s Efežanima 5:18.

“Ispunjeni” je glavni GLAGOL Kološanima 1:9-12. To je prvi od dva zahtjeva što je Pavao iznio Ocu u korist vjernika u Kolosima. Drugi je da njihovo hodanje bude dostojno (Kol 1:10). Zabilježite da on povezuje spoznaju Boga s pobožnim načinom života (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Vjera bez djela je mrtva (usp. Jak 2:14-26).

[Vidjeti Posebnu temu: Ispunjen Duhom \(iz Poslanice Efežanima 5:18\).](#)

POSEBNA TEMA: ISPUNJEN DUHOM (iz Poslanice Efežanima 5:18)

Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA u značenju “morate stalno biti ispunjeni Duhom” ili “uvijek budite ispunjeni Duhom”. To je zapovijed, ne mogućnost! To je normalno stanje za sve vjernike, a ne iznimka. Ovaj izričaj podrazumijeva da vjernici moraju biti dostupni, osjetljivi, i poslušni Duhovu oblikovanju Krista u svojim dnevnim životima (usp. Rim 8:28-29; 2. Kor 3:18; 7:1; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; Kol 1:28; 1. Sol 3:13; 4:3.7; 5:23; 1. Pt 1:15). Vjernici ne mogu ispuniti sami sebe, nego moraju redovito dopuštati Duhu da ima slobodu i utjecaj (PASIVNO STANJE). Ljudska izvedba nije ključ učinkovitoga života nego je to Duh (usp. Gal 3:1-3). Međutim, vjernici se moraju dragovoljno otvoriti vodstvu i nadzoru Duha na dnevnoj osnovi.

Pojam “ispunjen” često je korišten u NZ-u za ono što motivira i karakterizira nečiji život. Vjernici imaju izbor u onome što ispunjava njihove živote. U Djelima apostolskim bivanje “ispunjenim” s Duhom povezano je s evangelizacijom. Petar je bio “ispunjen” nekoliko puta u Djelima apostolskim 2:4; 4:8.31. Ispunjavanje je bilo neprekidna potreba i iskustvo.

Strukturalna usporednica (Kološanima i Efežanima temeljene su gotovo na istoj konturi) u Poslanici Kološanima 3:16 promijenila je “uvijek budite ispunjeni Duhom” na “neka riječ Kristova bogato obitava u vama”. Oboje upućuje na dnevnu, namjeravanu pokornost Duhovu oblikovanju Kristo-sličnosti, posebice kad se odnosi na bavljenje s ljudima. Isus je umro za ljude. Ljudi su prvenstvo; samo su ljudi vječni.

▣ **“spoznajom Njegove volje”** Sadržaje ove spoznaje (*epignōskō*, tj. iskustvena spoznaja, usp. stih 6) jeste Evanđelje. Evanđelje je:

1. Tijelo istine kojem se mora vjerovati
2. Osoba koja mora biti primljena
3. život te Osobe koji se mora živjeti.

Božja volja je da se pojedinci osobno odazovu Kristu (usp. Iv 6:29.40) koji je cilj sve “duhovne mudrosti i razumijevanja”. Ovaj stih je igra na teologiju krivih učitelja. To je potvrđeno:

1. Pavlovom uporabom “ispunjeni” (*plerōma*), jednim od omiljenih pojmova gnostika za eone između visokoga boga i anđeoskih stupnjeva
2. njihovim naglaskom na tajnome znanju (usp. Kol 2:3).

Za Pavla, sva punina i znanje su u Kristu, koji jeste Božja mudrost (*sophia*, usp. Kol 1:28; 2:3.23; 3:16; 4:5; Ef 1:8.17; 3:10) i uskladba sve istine (*sunesis*, usp. Kol 2:2).

Zabilježite trostruko ponavljanje: “znanje”, “mudrost”, i “razumijevanje”. Ovo odražavao naglasak krivih učitelja na tajnoj istini (usp. Kol 2:3). Krist jeste istina Božja (usp. Iv 14:6)!

1:10 “hodati na način dostojan” Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. Definiran je s četiri PREZENT PARTICIPA (usp. Kol 1:10-12) što opisuju dostojno hodanje (usp. Kol 2:6; 3:7; 4:5; Ef 2:10; 4:1.17; 5:2.15; 1. Sol 2:12; 4:1). Božja volja je da Njegova djeca odražavaju Njegovu narav dnevno.

▣ **“roditi plod u svakome dobrom djelu”** Za “roditi plod” vidjeti bilješku u Poslanici Kološanima 1:6. Ovo je prvi od četiri PREZENT PARTICIPA (usp. Kol 1:10-12) što opisuje dostojne živote.

Božja volja jeste da svi vjernici žive pobožne živote. Moralna preobrazba vjernika je dokaz da je Božja slika obnovljena! To služi kao most za evangelizaciju. Ona odražava nove obiteljske osobine vjernika i pokazuje tko naš pravi otac jeste - Bog.

Biblijsko spasenje je besplatan dar, koji mora ishoditi u novome i drukčijem životu (usp. Ef 2:8-9.10).

▣ **“rasti u spoznaji Boga”** Ovo je drugi PREZENT PARTICIPA. To je jak složen pojam za iskustvenu spoznaju (*epignōskō*, usp. Kol 1:9.10; 3:10; Ef 1:17; 4:13). Vjernici moraju nastaviti dosežati značenje Evanđelja i nastaviti živjeti njegove implikacije.

1:11 “ojačani sa svakovrsnom snagom” Ovo je treći PREZENT PARTICIP što znači “bivanje osnaženim sa svom snagom”. Kao i spasenje, kršćanski život je nadnaravni dar, ne naporan, energičan napor vlastitom snagom ili predanost (usp. Gal 3:1-3). Vjernici se moraju predati Duhu kako bi proizveo učinkovite, pobožne živote (usp. Ef 5:18). Ovaj pojam uvijek je korišten o nadnaravnoj snazi (usp. Ef 1:19; Fil 4:13).

▣ **“prema Njegovoj slavnoj moći”** Ovaj izričaj pokazuje kako vjernici moraju biti “osnaženi sa svom snagom”. Oni se moraju predati Božjemu Duhu, a energija, snaga i slava su Njegovi!

▣ **“postojanosti i strpljivosti”** Pitanje je jesu li ovi pojmovi upotrijebljeni istoznačno. Oni imaju lagano različito žarište. Postojanost (*hupomonē*) znači strpljiva izdržljivost i postojanost, dok strpljivost (*makrothumia*) znači strpljiva izdržljivost zla ili patnje. Oboje su bile Pavlove česte opomene (usp. 2. Kor 6:4.6; 2. Tim 3:10). Vjernici su jedino kadri glede njih u Božjoj snazi. Ovi su pojmovi bili često korišteni za opis kako se Bog odnosi prema palome čovječanstvu (usp. Rim 2:4; 9:22; 1. Kor 6:6) i kako bi se iskupljeno čovječanstvo stoga trebalo odnositi jedan prema drugome (usp. Gal 5:22-23; Ef 4:2; Kol 3:12).

▣ **“radosno”** Ovo se gramatički može odnositi na Poslanicu Kološanima 1:11 (NKJV) ili Kološanima 1:12 (NASB, NRSV, TEV, NJB).

1:12 “dajući hvale” Ovo je zadnji od četiri PREZENT PARTICIPA Poslanice Kološanima 1:10-12 što opisuje dostojno hodanje kao neprekidno zahvaljivanje. Zahvaljivanje je osobina Duhom-ispunjenoga života (usp. Kol 3:17; Ef 5:20; 1. Sol 5:18).

▣ **“Ocu”** Kršćani se moraju neprekidno podsjećati da NZ-no žarište na službi Sina ne smije umanjiti njihovu hvalu Bogu Ocu. On je Onaj čija su narav i milost izloženi u Isusu. On je bio pošiljatelj i podupiratelj Sina (usp. Ef 1:3-14 i 15-23). To je Očevo kraljevstvo (usp. 1. Kor 15:24-28).

Postoji nekoliko varijacija grčkoga rukopisa u ovome izričaju. Međutim, ovo čitanje poduprto je drevnim grčkim rukopisima P⁶¹, A, C, D, K, i P kao i latinskim prijevodom Vulgatom. UBS⁴ daje mu ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

Ove varijacije, kao što su često i mnoge druge, ne utječu na smisao, istinu ili vjerodostojnost teksta. Rani pisari pokušali su tekst što su prepisivali učiniti jasnijim.

[Vidjeti Posebnu temu u Dodacima: Tekstualni kriticizam.](#)

▣	
NASB, NKJV	“osposobio”
NRSV	“omogućio”
TEV	“učinio vas je pogodnima”
NJB	“učinio vas je sposobnima”
Pešita	“prosvjetlio”

Ovaj pojam upotrijebljen je jedino ovdje i u 2. Poslanici Korinćanima 3:5-6 (PRIDJEV je upotrijebljen u 2. Kor 2:16; 3:5 i 2. Tim 2:2). Bog nas je osposobio:

1. proglašavajući nas pravednima u Kristu (opravdanje i položajno posvećenje)
2. razvijajući Kristo-sličnost u nama (napredujuće posvećenje).

[Vidjeti Posebnu temu: NZ-na svetost /posvećenje.](#)

▣ “nas” Drevni grčki tekstovi jednako su podijeljeni između “nas” (NASB, NKJV) i “vas” (NRSV, TEV, NJB). UBS⁴ daje “vas” ocjenu “B” (gotovo izvjesno). Ovaj “vas” moguće je bio napisan ovdje od prepisivača kako bi se podudaralo s Poslanicom Kološanima 1:13. Vidjeti Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*.

▣ “sudjelujemo u baštini” Baština je doslovno pojam “čestica /parcela”. U SZ-u Bog je obećao Abrahamu zemlju i sjeme /potomstvo (usp. Post 12:1-2). SZ usredotočio se na zemlju; NZ usredotočuje se na sjeme. U SZ-u, zemlja Palestine bila je dana kao plemenska baština za svu djecu Jakova (usp. Jš 12 - 19) osim levitima jer su oni služili Bogu na jedinstven način (usp. Br 4). Bog je rekao da je On njihova baština (usp. Br 18:20,24). U nekome smislu sav SZ-ni Božji narod bili su svećenici (Izl 19:4-6). Oni su bili kraljevstvo svećenika koji su morali dovesti čitav svijet Bogu. Za NZ-ni narod Božji govori se u SZ-nim pojmovima kao svećenicima (1. Pt 2:5,9; Otk 1:6). Kao što su leviti imali Boga kao svoju baštinu, tako sad imaju svi NZ-ni vjernici (usp. Djela 20:32; Rim 8:17; Gal 4:7).

[Vidjeti Posebnu temu: Vjernikova baština \(iz 1. Petrove poslanice 1\).](#)

POSEBNA TEMA: VJERNIKOVA BAŠTINA (iz 1. Petrove poslanice 1)

U SZ-u svako pleme osim Levijevog primilo je zemlju u baštinu (usp. Jš 14 - 22). Leviti, pleme svećenika, hramske sluge, i mjesni učitelji, bili su viđeni kao oni koji imaju Osobno YHWH-u kao svoju baštinu (usp. Ps 16:5; 73:23-26; 119:57; 142:5; Tuž 3:24). NZ-ni pisci često su uzimali prava i povlastice levita i primijenili ih na sve vjernike. To je bio njihov način potvrđivanja da su Isusovi sljedbenici istinski narod Božji te da su sad svi vjernici pozvani služiti Bogu kao svećenici (usp. 1. Pt 2:5,9; Otk 1:6), kao što SZ tvrdi za čitav Izrael (usp. Izl 19:4-6). NZ-ni naglasak nije na pojedincu kao svećeniku unutar određenih povlastica, nego na istini da svi vjernici jesu svećenici, što zahtijeva skupni službujući stav (usp. 1. Kor 12:7). NZ-nome Božjem narodu bio je dan SZ-ni zadatak za evangelizaciju svijeta (usp. Post 12:3; Izl 19:5b; Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8; vidjeti [Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#)).

Ovo je zamisao o Isusu kao vlasniku Stvorenja zato jer je On bio Očev posrednik u stvaranju (usp. Iv 1:3,10; 1. Kor 8:6; Kol 1:16; Heb 1:2-3). Mi smo su-baštini jer je On baštinik (usp. Rim 8:17; Gal 4:7; Kol 3:24). Pisma su govorila o vjernicima koji baštine (usp. Djela 20:32; 26:18; Ef 1:4; Kol 1:12; 3:24) mnoge stvari zbog njihova obiteljskoga odnosa s Isusom koji je baštinik svega (usp. Heb 1:2). Zato, oni su subaštini (usp. Rim 8:17; Gal 4:7):

1. Kraljevstva (usp. Mt 25:34; 1. Kor 6:9-10; 15:50; Ef 5:5)
2. vječnoga života (usp. Mt 19:29; Heb 9:15)
3. Božjih obećanja (usp. Heb 6:12)
4. Božje zaštite Njegovih obećanja (usp. 1. Pt 1:4-5).

POSEBNA TEMA: YHWH-in VJEČNI ISKUPITELJSKI NAUM

Moram priznati tebi čitatelju da sam pristran u ovome trenutku. Moja sustavna teologija nije kalvinizam ili dispencionalizam, nego je to Veliko poslanje evangelizacije (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8). Vjerujem da Bog ima vječni naum za iskupljenje čitavoga čovječanstva (npr. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Jer 31:31-34; Ez 18; 36:22-39; Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Rim 3:9-18,19-20,21-31), svih onih stvorenih u Njegovoj slici i sličnost (usp. Post 1:26-27). Savezi su ujedinjeni u Kristu (usp. Gal 3:28-29; Kol 3:11). Isus je Božja tajna, skrivena ali sad otkrivena (usp. Ef 2:11 - 3:13)! Evandjelje NZ-a, ne Izrael, ključ je Pisma.

Ovo pred-razumijevanje daje boju svima mojim tumačenjima Pisma. Ja čitam sve tekstove skroz! To je zasigurno pristranost (svi ih tumači imaju!), ali to je Pisamsko-obavještajna pretpostavka. Žarište Knjige Postanka 1 - 2 je YHWH-ino stvaranje mjesta gdje On i Njegovo najviše stvorenje, čovječanstvo, mogu imati zajedništvo (usp. Post 1:26,27; 3:8). Fizičko Stvorenje je pozornica za ovaj međuljudski Božanski raspored.

1. Sv. Augustin obilježio je to kao Božanski-oblikovanu cjelinu u svakoj osobi koja može biti ispunjena jedino od Sâmoga Boga.
2. C. S. Lewis nazvao je ovu planetu “dodirnuta planeta” (tj. pripremljena od Boga za ljude).

SZ ima mnoge nagovještaje ovoga Božanskog rasporeda.

1. Knjiga Postanka 3:15 prvo je obećanje da YHWH neće ostaviti čovječanstvo u strahovitome neredu grijeha i pobune. To ne upućuje na Izrael zato jer ni Izraela, niti zavjetnoga naroda nema, sve do poziva upućenog Abrahamu u Postanku 12.
2. Knjiga Postanka 12:1-3 je YHWH-in prvotni poziv i otkrivenje Abrahamu koji će postati zavjetni narod, Izrael. Ali čak i u tome prvotnom pozivu, Bog je imao oči na čitavome svijetu. Zabilježite stih 3!
3. U Knjizi Izlaska 20 (Pnz 5) YHWH daje Svoj Zakon Mojsiju za vođenje Svoga posebnog naroda. Zabilježite da u Izlasku 19:5-6 YHWH otkriva Mojsiju jedinstveni odnos što će Izrael imati. Ali isto tako zabilježite da su oni bili odabrani, kao Abraham, da blagoslove svijet (usp. Izl 19:5, "jer sva je zemlja Moja"). Izrael je morao biti mehanizam za narode da spoznaju YHWH-u i budu privučeni k Njemu. Tragično je to što su oni zakazali (usp. Ez 36:27-38).
4. U Psalmima: 22:27-28; 66:4; 86:9 (Otk 15:4).
5. Kroz proroke YHWH je nastavljao otkrivati Svoje sveopće iskusiteljske naume:
  - a. Izaiju - 2:2-4; 12:4-5; 25:6-9; 42:6.10-12; 45:22; 49:5-6; 51:4-5; 56:6-8; 60:1-3; 66:18.23
  - b. Jeremiju - 3:27; 4:2; 12:15-16; 16:19
  - c. Miheja - 4:1-3
  - d. Malahiju 1:11.

Ovaj je sveopći naglasak omogućen nužnošću "Novoga saveza" (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) ([vidjeti Posebnu temu: Savez](#)) što se usredotočuje na YHWH-ino milosrđe ([vidjeti Posebnu temu: Osobine Boga Izraelova \[SZ\]](#)), ne na izvedbu palih ljudi ([vidjeti Posebnu temu: Pad čovječanstva](#)). Postoji "novo srce", "novi um", i "novi duh". Poslušnost je ključna ali ona je nutarnji, a ne jedino vječni kôd (usp. Rim 3:21-31) ([vidjeti Posebnu temu: Čuvati /držati](#)).

NZ jasno na nekoliko načina pojačava sveopći iskusiteljski naum:

1. Veliko poslanje - Evanđelje po Mateju 28:18-20; Luka 24:46-47; Djela apostolska 1:8
2. Božji vječni naum (tj. predodređeni) – Evanđelje po Luki 22:22; Djela apostolska 2:23; 3:18; 4:28; 13:29
3. Bog želi da svi ljudi budu spašeni - Evanđelje po Ivanu 3:16; 4:42; Djela apostolska 10:34-35; 1. Timoteju poslanica 2:4-6; Titu 2:11; 2. Petrova 3:9; 1. Ivanova 2:2; 4:14
4. Krist ujedinjuje SZ i NZ - Poslanica Galaćanima 3:28-29; Efežanima 2:11 - 3:13; Kološanima 3:11. Sve ljudske prepreke i razlike uklonjene su u Kristu. Isus je "Tajna Božja", skrivena ali sad otkrivena (Ef 2:11 - 3:13).

NZ usredotočuje se na Krista, ne na Izraela. Evanđelje, a ne nacionalna ili zemljopisna regija, jeste središte. Izrael je bio prvo otkrivenje ali Isus je konačno otkrivenje (usp. Mt 5:17-48).

Nadam se da ćete uzeti vremena za pročitati [Posebne teme: Starozavjetna proroštva o budućnosti nasuprot novozavjetnim proroštva \("Ključan uvod" u Otkrivenje\); Evanđelje; Vjera, povjerenje, ili pouzdanje; Što znači "Primiti", "Vjerovati", "Ispovjediti se /Priznati", i "Pozvati se"?](#)

POSEBNA TEMA: PAD ČOVJEČANSTVA

A. STARI ZAVJET

Judaizam se ne usredotočuje na grješnost svih ljudi. U osnovi ističe napetost između "dobre nakane" i "zle nakane" u svakoj osobi (tj. dva *yetzera*). Čuvena židovska uzrečica je: "u svakome ljudskom srcu su crni i bijeli pas. Onaj koji se više hrani postaje najveći."

Neki rabinski Midraš ističe podrijetlo zla iz Knjige Postanka 6 ([vidjeti Posebnu temu: "sinovi Božji" u Knjizi Postanka 6](#)). Crkva se usredotočila na Postanak 3 kao podrijetlo grijeha i pobune u ljudima. Kršćanstvo je objasnilo zlo i patnju u ovome svijetu kao ishod ljudskoga grijeha i pobune, a ne kao Božansku volju. Ovo nije svijet kakvim je Bog nakanio da bude! Adamov i Evin odabir o samo-upravljanju nad Božjom riječju donijela je strašnu posljednicu svim ljudima. Ova teološka zamisao nazvana je "hebrejska korporativnost" ([vidjeti Posebnu temu: Biblijska vjera je korporativna](#)).

B. NOVI ZAVJET

Da je Pad utjecao na čitavo čovječanstvo (tj. hebrejska korporativnost) jasno je izrekao Pavao u Poslanici Rimljanima 5:12-21. Pavao razvija svoju teologiju u Poslanici Rimljanima o grješnosti svih ljudi. Prvi naglasak o "dobrim vijestima"

Evandjelja su loše vijesti o ljudskoj potrebi! Pavao razvija ovo iz Rimljanima 1:18- 3:18 (sažeti zaključak je u Rim 3:19-31; također zabilježite Ef 2:1-3). Poslanica Rimljanima opisuje izgubljenost, grješnost, i potrebu svih ljudskih bića:

1. nemoralnih pogana
2. moralnih pogana
3. Židova.

Svatko je odgovoran Bogu zbog:

- a. naravne objave, Poslanica Rimljanima 1:18-23
- b. unutarnjega moralnoga svjedoka, Poslanica Rimljanima 2:14-16.

Jedan od najstrašnijih opetovanih izričaja u Rimljanima 1 - 3 je: “Bog ih je predao ...” (usp. Rim 1:24.26.28; Ef 4:17-19). Šokantna litanija SZ-nih tekstova navedena je u Rimljanima 3:9-18! Ljudi su u dubokoj nevolji, potrebi, i pobuni! Netko ne treba “Spasitelja” sve dok ne shvati svoju potrebu”!

Rimljanima 5:12-21 rasprava je o Isusu kao o drugome Adamu (usp. 1. Kor 15:21-22.45-49; Fil 2:6-8). Ona daje naglasak na teološku zamisao i o grijehu pojedinca i o korporativnoj krivnji. Pavlov razvoj Pada čovječanstva (i Stvorenja, usp. Rim 8:18-23) u Adamu bio je jedinstven i drukčiji od rabinskoga, dok je njegovo stajalište o korporativnosti bilo vrlo slično rabinskome učenju. To pokazuje Pavlovu sposobnost da pod nadahnućem koristi, ili dopuni, istine što je učio na svojoj obuci u Jeruzalemu kod Gamaliela (usp. Djela 22:3). Vidjeti Alfred Edershim, *The Life and Times of Jesus the Messiah*.

C. TEOLOŠKI RAZVOJ

Doktrinu o podrijetlu grijeha iz Knjige Postanka 3, i Pavlovih pisanja, razvili su Augustin i Calvin. Ona tvrdi kako su ljudi rođeni grješni. Često su Psalmi 51:5; 58:3 i Knjiga o Jobu 15:14; 25:4 korišteni kao SZ-ni dokazni tekstovi. Alternativna teološka pozicija kako su ljudi moralni i duhovno odgovorni za svoje duhovne odabire i sudbinu prvo je razvio rabinski Midraš i onda u crkvi Pelagije i Arminije. Postoji neki dokaz o njihovu stajalištu u Ponovljenome zakonu 1:39; Knjizi proroka Izaije 7:15 i Jone 4:11; Evandjelju po Ivanu 9:41; 15:22.24; Djelima apostolskim 17:30; Poslanici Rimljanima 4:15. Potisak ove teološke pozicije bio bi taj da su djela nedužna sve do doba moralne odgovornosti (za rabine to je bilo 13 godina za dječake i 12 godina za djevojčice); [vidjeti Posebnu temu: Doba odgovornosti](#).

Postoji posrednička pozicija gdje su i urođena zla sklonost i doba moralne odgovornosti oboje istiniti! Zlo nije samo korporativno, nego razvijajuće zlo sebičnosti i grijeha (život odvojen od Boga). Nije problem grješnost ljudstva (usp. Post 6:5.11-12.13; Rim 3:9-18.23), nego kada – kod rođenja ili kasnije u životu?

▣ “svetih” [Vidjeti Posebnu temu: Sveti \(hagios\)](#).

▣ “u Svjetlu” Ovo je bilo ili:

1. etička izjava (usp. Iv 3:19)
2. izjava o Kristo-sličnosti u opreću s demonskim (usp. Ef 6:12; Djela 26:18).

1:13-14 Ovi stihovi djeluju kao prijelaz u predivnu Kristo-lošku vjeroispovijed Poslanice Kološanima 1:15-20. To opisuje što je Bog Otac učinio za vjernike kroz Sina.

1:13 “On nas je izbavio” ZAMJENICA upućuje na Oca. Ovaj AORIST SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA upotrijebljen je u smislu oslobođenja (NRSV, TEV, NJB).

▣ “od vlasti tame” Doslovno ovo je “autoritet (*exousia*; [vidjeti Posebnu temu: Vlast \[exousia\]](#)) tame” (usp. Kol 1:12; Lk 22:53). NJB ima “vladajuće sile tame”. Svjetlo i tama bili su često korišteni u judaizmu i u Svicima s Mrtvoga mora za predstavljanje dvije duhovne kraljevine dobra i zla (usp. Iv 3:19-21). Pavao koristi ovaj pojam nekoliko puta u Poslanici Kološanima (usp. Kol 1:13.16; 2:10.15).

POSEBNA TEMA: VLAST (*exousia*)

- I. LUKA – Zanimljivo je promatrati Lukinu uporabu pojma *exousia* (vlast, sila /snaga, ili zakonsko pravo).
  1. U Evandjelju po Luki 4:6 Sotona tvrdi kako je kadar dati Isusu vlast.
  2. U Evandjelju po Luki 4:32.36 židovski je narod bio začuđen kako Isus uči, koristeći Osobnu vlast.
  3. U Evandjelju po Luki 9:1 On je dao Svoju silu i vlast Svojim apostolima.

4. U Evanđelju po Luki 10:19 On je dao Svoju vlast sedamdesetorici misionara.
5. U Evanđelju po Luki 20:28 postavlja se pitanje o Isusovoj vlasti.
6. U Evanđelju po Luki 22:53 Zli je dozvolio vlast da se osudi i ubije Isusa.
Iako nije u Luki, Matejev uvod u Veliko poslanje (Mt 28:18), “dana Mi je sva vlast na Nebu i na Zemlji”, veličanstvena je izjava o Isusovoj vlasti.
ISUS je tvrdio kako On ima vlast zbog:
  1. toga jer je Bog izgovorio riječi Njemu kod Njegova:
    - a. krštenja (Lk 3:21-22)
    - b. preobraženja (Lk 9:35)
  2. SZ je ispunjeno proročanstvo o:
    - a. plemenu Jude (usp. Post 49:10)
    - b. obitelji Jišaja (usp. 2. Sam 7)
    - c. rođenju u Betlehemu (usp. Mih 5:2)
    - d. rođenju tijekom Četvrtoga carstva (Rim) Knjige proroka Daniela 2
    - e. pomaganju siromašnima, slijepima, potrebitima (Iz)
  3. Njegov egzorcizam otkriva Njegovu silu i vlast nad Sotonom i njegovim kraljevstvom
  4. Njegovo uskrsnuće od mrtvih pokazalo je Njegovu silu nad fizičkim životom i smrću
  5. sva Njegova čudesa otkrivaju Njegovu silu i vlast nad vremenskom, prostornom, i fizičkom:
    - a. prirodom
    - b. hranjenjem
    - c. iscjeljivanjem
    - d. čitanjem misli
    - e. lovljenjem riba.

II. PAVLOVA uporaba “vlasti” odnosi se na žene kršćanke.

O poteškoći vlasti također se raspravlja u 1. Poslanici Korinćanima 11 u vezi s pokrivanjem glave žena. Sljedeće je iz mojih bilježaka iz navedenoga teksta:

1. Poslanica Korinćanima 11:10: “Stoga žene moraju imati znak vlasti na svojoj glavi”. Uporaba vlasti u 1. Korinćanima može se razumjeti na nekoliko načina. Ključna poteškoća (u ovome okviru) jeste što ta “vlast” (*exousia*) predstavlja. Prvo, mora biti zabilježeno kako se *exousia* često odnosi na *dunamis* (sila /snaga). Otto Betz ima zanimljiv članak o *exousia* u *New International Dictionary of New Testament Theology*, tom 2, str. 606-611. Evo pet primjera: “Za NZ zanimljiva je osobina da su *exousia* i *dunamis* vezani na Kristovo djelo, posljedicu novoga poretka u stroja kozmičkih sila i osnaživanje vjernika” (str.609).

“*Exousia* vjernika. Vlast kršćanskoga vjernika nađena je u vladavini Krista i razoružanju svih sila. To podrazumijeva slobodu i služenje” (str.611).

“On je slobodan učiniti bilo što (1. Kor 6:12; 10:23 *exestin*); ova tvrdnja, što je prvotno bila izvedena od sektaških entuzijasta u Korintu, bila je preuzeta od Pavla koji ju je priznao ispravnom” (str. 611).

“U praksi, međutim, ova teorijska neograničena sloboda upravljana je razmatranjem o tome što je korisno drugim pojedinačnim kršćanima i kongregacijama kao cjelini obzirom na činjenicu da potpuno iskupljenje tek mora doći (1. Kor 6:12; 10:23)” (str. 611).

“‘Sve je zakonski [*exestin*] za mene’, ali nije sve korisno. ‘Sve je zakonski [*exestin*]’, ali nije sve na radnju. Neka nitko ne traži svoje vlastito dobro, nego dobro svoga bližnjega” (1. Kor 10:23 i dalje). Navod unutar ovih navoda vjerojatno su slogani slobodoumnika u Korintu. Pavao im se suprotstavlja priznajući im njihovu istinu, ali pokazuje da to nije čitava istina” (str. 611).

Pavao koristi ova dva pojma često u svojim pismima crkvi u Korintu:

1. *exousia*, 1. Poslanica Korinćanima 7:37; 9:4.5.6.12 (dva puta).18; 11:10; 2. Korinćanima 13:10
2. *dunamis*, 1. Poslanica Korinćanima 1:18; 2:4.5; 4:19.20; 5:4; 15:24.43; 2. Korinćanima 4:7; 6:7; 8:3 (dva puta); 12:9; 13:4 (dva puta).

Prava i sila bile su glavne poteškoće i za legaliste i za slobodoumnike. Pavao pokušava hodati po tankoj crti između jednoga i drugog ekstrema. U ovome okviru žene kršćanske bile su ohrabrivane neka prihvate Bogom-dani red stvaranja (tj. Krist – muškarac - žena) u svrhu širenja Kraljevstva. Pavao tvrdi izvornu uzajamnost (usp. Post 1:26-27; 2:18) u stihovima u 1. Korinćanima 11:11-12. Teološki je opasno:

1. izdvojiti jedan stih u ovome okviru
2. primijeniti krutu sustavnu denominacijsku mrežu o pitanju odnosa muškaraca i žena /muževa i supruga prvoga stoljeća na svaku kulturu u svakome stoljeću

3. promašiti Pavlovu ravnotežu između kršćaninove slobode i kršćaninove skupne zavjetne odgovornosti.

Gdje je žena kršćanka dobila slobodu sudjelovanja kao vođa u okupljenome (tj. kuća-crkva) štovanju? Jamačno ne od sinagoge. Je li to bilo kulturološko stremljenje rimskoga društva prvoga stoljeća? To je zasigurno moguće i po mome mišljenju pomaže objasniti mnoge vidove ovoga poglavlja. Međutim, također je moguće da je sila Evanđelja, obnove prvotne "slike Božje" izgubljene u Padu, izvor. Postoji šokantna nova ravnopravnost u svim područjima ljudskoga života i društva. Ali ova ravnopravnost može se okrenuti u dozvolu za osobnu izopačenost. Na ovo neprimjereno proširenje jeste ono na što Pavao upućuje.

F. F. Bruce, *Answers to Questions*, stvarno mi je pomogao u promišljanju kroz mnoga sporna pitanja povezana s crkvenim predajama suvremenoga zapadnjačkog kršćanstva. Kao egzegzet uvijek sam mislio da je ženino pokrivanje značilo pokazivanje Božje darovitosti (ili su-ravnopravnost iz 1:26.27), a ne vlast njenoga supruga. Međutim, ne mogu naći ovo tumačenje među biblijskim izvorima koje koristim, stoga, bio sam protivnik staviti to u svoje komentare ili propovijedati /učiti to. Još se uvijek sjećam uzbuđenja i slobode što sam osjetio kad je F. F. Bruce učio isto (vidjeti *Answers to Questions*, str. 95). Mislim da su svi vjernici pozvani, puno-vremenski, daroviti Kristovi službenici (usp. Ef 4:11-12)!

▣ **"prenio"** Ovo je doslovno "ponovno naseliti" ili "premjestiti". Oba GLAGOLA u ovome stihu su AORISTI. Ove je stvari Bog već izvršio za vjernike.

▣ **"kraljevstvo"** Isus je koristio ovu zamisao kao sadašnjost stvarnosti s budućim dovršenjem. Okvir naglašava što vjernici već posjeduju u Kristu (usp. Ef 2:5-6)!

Pavao nije koristio Isusov doslovan izričaj "Kraljevstvo Božje" često, moguće zato jer pogani ne bi razumjeli ovu židovsku zamisao.

[Vidjeti Posebnu temu: Kraljevstvo Božje.](#)

POSEBNA TEMA: KRALJEVSTVO BOŽJE

U SZ-u YHWH se smatrao Kraljem Izraela (usp. 1. Sam 8:7; Ps 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Iz 43:15; 44:6) a Mesija savršenim Kraljem (usp. Ps 2:6; Iz 9:6-7; 11:1-5). S rođenjem Isusa u Betlehemu (6.-4.g.pr.Kr.) Kraljevstvo Božje prodrlo je u ljudsku povijest s novom silom /snagom i iskupljenjem (Novi savez, usp. Jer 31:31.34; Ez 36:27-36). Ivan Krstitelj navješćivao je blizinu Kraljevstva (usp. Mt 3:2; Mk 1:15). Isus je jasno naučavao da je Kraljevstvo prisutno u Njemu i Njegovim učenjima (usp. Mt 4:17.23; 10:7; 12:28; Lk 10:9.11; 11:20; 17:21; 21:31.32). Ipak Kraljevstvo je i budućnost (usp. Mt 16:28; 24:14; 26:29; Mk 9:1; Lk 21:31; 22:16.18).

U sinoptičkim usporednicama u Evanđelju po Marku i Luki nalazimo izričaj: "Kraljevstvo Božje". To je bila uobičajena tema Isusovih učenja što su uključivala sadašnjost Božje kraljevine u ljudskim srcima, koje će jednoga dana biti dovršeno nad čitavom Zemljom. Ovo je odraženo u Isusovoj molitvi u Evanđelju po Mateju 6:10. Matej, pišući Židovima, davao je prednost izričaju koji nije koristio Božje ime (tj. Kraljevstvo nebesko), dok su Marko i Luka, pišući poganima, koristili uobičajenu oznaku, koja koristi ime Božanstva.

Ovo je tako ključan izričaj u Sinoptičkim Evanđeljima. Isusova prva i zadnja propovijed, i većina Njegovih usporedbi, bavi se s ovom temom. Ona upućuje na vladavinu Božju u ljudskim srcima sada! Iznenađujuće je da Ivan koristi ovaj izričaj samo dva puta (i nikad u Isusovim usporedbama). U Evanđelju po Ivanu "vječni život" ključna je metafora.

Napetost s ovim izričajem prouzročena je s dva Kristova dolaska. SZ usredotočio se na samo jedan Dolazak Božjega Mesije—vojnički, sudački, slavan dolazak—ali NZ pokazuje da je On prvi puta došao kao Pateći Sluga iz Knjige proroka Izaije 53 i ponizan Kralj iz Zaharije 9:9. Dva židovska Doba, Doba grješnosti i Novo doba pravednosti, preklapaju se. Isus sad kraljuje u srcima vjernika, ali jednoga će dana kraljevati nad čitavim Stvorenjem. On će doći kao što je SZ navijestio (usp. Otk 19)! Vjernici žive u "već" nasuprot "ne još" Kraljevstvu Božjem (usp. Gordon D. Fee i Douglas Stuart's *How to Read The Bible For All Its Worth*, str. 131-134).

▣ **"Svoga ljubljenoga Sina"** Bog Otac dao je ovaj naslov Isusu kod Njegovoga krštenja i preobraženja (usp. Mt 3:17; 17:5). Isus je jedinstveni Sin (*monogenēs*, usp. Iv 1:18; 3:16.18; 1. Iv 4:9). Vjernici su sinovi po Njemu.

[Vidjeti Posebnu temu: Sin Božji.](#)

POSEBNA TEMA: SIN BOŽJI

Ovo je jedan od glavnih NZ-nih naslova za Isusa. To jamačno ima Božanske suzvuke. Uključuje Isusa kao "Sin" ili "Moj Sin", kao što je i Bog naslovljen kao "Otac" ([vidjeti Posebnu temu: Očinstvo Boga](#)). U NZ-u pojavljuje se više od 124 puta.

Čak i Isusova samo-oznaka kao "Sina Čovječjega" ima Božanski suzvuk iz Knjige proroka Daniela 7:13-14.

U SZ-u oznaka "sin" može upućivati na četiri posebne skupine ([vidjeti Posebnu temu: "Sinovi od..."](#)).

- A. anđeli (obično u MNOŽINI, usp. Post 6:2; Job 1:6; 2:1)
- B. Kralj Izraela (usp.2. Sam 7:14; Ps 2:7; 89:26-27)
- C. narod Izraela kao cjelina (usp. Izl 4:22-23; Pnz 14:1; Hoš 11:1; Mal 2:10)
- D. izraelski suci (usp. Ps 82:6).

To je druga uporaba što je vezana na Isusa. Na ovaj se način "sin od Davida" i "sin od Boga /Božji sin" oba odnose na 2. Knjigu o Samuelu 7; Psalam 2 i 89. U SZ-u "sin od Boga /Božji sin" nikad nije posebnu upotrijebljen za Mesiju, osim kao eshatološka kralja kao jednu od "pomazanih službi" Izraela. Međutim, u Svicima s Mrtvoga mora naslov s Mesijanskim suzvicima uobičajen je (vidjeti posebne reference u *Dictionary of Jesus and the Gospels*, str. 770). Isto tako "Sin Božji" je Mesijanski naslov u dva među-biblijska židovska apokaliptička djela (usp. 2. Ezdra 7:28; 13:32.37.52; 14:9 i 1. Henok 105:2).

Njegova NZ-na pozadina kad upućuje na Isusa najbolje je sažeta u nekoliko skupina:

1. Njegovo pred-postojanje (usp. Iv 1:15-30; 8:56-59; 16:28; 17:5; 2. Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Heb 1:3; 10:5-8)
2. Njegovo jedinstveno (djevičansko) rođenje (usp. Iz 7:14; Mt 1:23; Lk 1:31-35)
3. Njegovo krštenje (usp. Mt 3:17; Mk 1:11; Lk 3:22. Božji glas s neba ujedinjuje Kralja iz Psalma 2 s Patećim Slugom iz Iz 53)
4. Njegova sotonska kupnja (usp. Mt 4:1-11; Mk 1:12.13; Lk 4:1-13. On je bio kušan kako su posumnjao u Svoje sinovstvo ili barem da izvrši svrhu drugim sredstvima a ne križem)
5. Njegova potvrda od strane neprihvatljivih ispovjednika:
  - a. demona (usp. Mk 1:23-25; Lk 4:31-37.41; Mk 3:11-12; 5:7; [vidjeti Posebnu temu: Anđeli i demoni](#))
  - b. nevjernika (usp. Mt 27:43; Mk 14:61; Iv 19:7)
6. Njegova potvrda od strane Njegovih učenika:
  - a. Evanđelje po Mateju 14:33; 16:16
  - b. Evanđelje po Ivanu 1:34.49; 6:69; 11:27
7. Njegova samo-potvrda:
  - a. Evanđelje po Mateju 11:25-27
  - b. Evanđelje po Ivanu 10:36
8. Njegova uporaba obiteljske metafore o Bogu kao Ocu:
  - a. Njegova uporaba *abba* za Boga:
    - 1) Evanđelje po Marku 14:36
    - 2) Poslanica Rimljanima 8:15
    - 3) Poslanica Galaćanima 4:6
  - b. Njegova ponavljana uporaba o Ocu (*patēr*) za opis Svoga odnosa s Božanstvom.

U sažetku, naslov "Sin Božji" imao je veliko teološko značenje za ine koji su poznavali SZ te njegova obećanja i kategorije, ali NZ-ni autori nisu bili sretni zbog njegove uporabe u krugu pogana zbog njovohe poganske pozadine "bogova" koji su uzimali žene šp je ishodilo potomcima koji su bili "titani" ili "giganti".

POSEBNA TEMA: "SINOVI OD ..." (BDB 119, KB 137)

Pojam "sin" (ili "djeca od ...") često je korišten za karakterizaciju skupine (ili pojedinca) za za nečije uključivanje u skupinu.

A. STARI ZAVJET

Hebrejska riječ za "sin" (BDB 119, KB 137) tečna je. Hebrejski *ben* (BDB 119-122) može značiti:

1. sin rođen od oca
2. djeca (čak bratići, npr. Br 36:11)

3. unuk (npr. Post 31:28.55)
4. član profesionalnoga ceha
5. predak /potomstvo (genealogije /rodoslovlja)
6. član plemena /naroda (npr. “sinovi Izraela”)
7. uobičajeno ljudi (sinovi zemlje)
8. član religije (sin od [ime boga]). Hebrejski kralj, Psalam 2; 2. Knjiga o Samuelu 7:14
9. anđeli (usp. Post 6:2.4; Job 1:6; 2:1)
10. idiom karakterizacije (npr. “sinovi Belijara”, “sinovi mudraca”, “sinovi junaštva”).

U Knjizi o Jošui 21 pojam je upotrijebljen nekoliko puta:

1. o osobi – sina Nuna, Jošua 21:1
2. o plemenu /narodnoj skupini – sinovi Izraela, Jošua 21:1.3.8.31
3. o profesionalnome cehu (tj. svećenici /leviti):
  - a. sinovi Arona, Jošua 21:4.10.13.19
  - b. sinovi Levija, Jošua 21:10 (usp. stih 27)
4. članovi pojedinačnih plemena:
  - a. sinovi Jude, Jošua 21:9
  - b. sinovi Šimuna, Jošua 21:9
5. članovi obiteljskih skupina:
  - a. sinovi Kehata, Jošua 21:5.20.26
  - b. sinovi Geršona, Jošua 21:6.27
  - c. sinovi Merarija, Jošua 21:34.

Ova vrsta tečnosti čini nemogućim dodati datume predaka i tako doći do datuma stvaranja (tj. Ušurova 4000. g.pr.Kr.). Često su, samo važnosti datuma (ili dobroga ili zla ili neke upamćene akcije) popisane. Nekoliko naraštaja često je izostavljeno (npr. rodoslovlja Isusa).

B. NOVI ZAVJET

Pojam “sin” (ili “djeca od ...”) često je korišten za karakterizaciju skupine (ili pojedinca) ili pokazuje nečije uključivanje u skupinu.

1. Karakterizacija skupine:
  - a. pozitivno:
    - (1) sinovi Kraljevstva, Evanđelje po Mateju 8:12; 13:38
    - (2) sinovi ljudski, Evanđelje po Marku 3:28; Poslanica Efežanima 3:5
    - (3) sinovi svjetla, Evanđelje po Luki 16:8; Ivanu 12:36; Poslanica Efežanima 5:8; 1. Solunjanima 5:5
    - (4) sinovi uskrsnuća, Evanđelje po Luki 20:36
    - (5) sinovi proroka, Djela apostolska 3:25
    - (6) sinovi Saveza, Djela apostolska 3:25
    - (7) djeca Božja, 1. Ivanova poslanica 3:10
  - b. negativno:
    - (1) sinovi Zloga, Evanđelje po Mateju 13:38; Ivanu 8:44; 1. Ivanova poslanica 3:10
    - (2) sinovi Pakla, Evanđelje po Mateju 23:15
    - (3) sinovi ovoga doba, Evanđelje po Luki 16:8; 20:34
    - (4) sinovi đavla, Djela apostolska 13:10; 23:6
    - (5) sinovi neposlušnosti, Poslanica Efežanima 2:2; 5:6.
2. Karakterizacija pojedinca:
  - a. pozitivno:
    - (1) sin ohrabrenja (tj. Barnaba), Djela apostolska 4:36
    - (2) sin farizeja (tj. Pavao), Djela apostolska 23:6
  - b. negativno:
    - (1) sinovi groma (tj. Jakov i Ivan), Evanđelje po Marku 3:17
    - (2) sin propasti (tj. Juda Iskariotski), Evanđelje po Ivanu 17:12
    - (3) sin uništenja (Antikrist), 2. Poslanica Solunjanima 2:3.

POSEBNA TEMA: ANĐELI I DEMONI

- A. Drevni ljudi bili su animalisti. Oni su pripisivali ljudska svojstva osobnosti silama prirode, životinjama, i prirodnim objektima. Život je bio objašnjen kroz interakciju duhovnih entiteta s čovječanstvom.
- B. Ova personifikacija vremenom je postala politeizam (mnogo bogova /mnogoboštvo). Obično su demoni (*geniji*) bili niži bogovi ili polubogovi (dobro ili zlo) što su utjecali na pojedinačne ljudske živote:
1. Mezopotamija, kaos i sukob
  2. Egipat, red i djelovanje
  3. Kanaan, vidjeti od W. F. Albrighta *Archaeology and the Religion of Israel*, peto izdanje, str. 67-92.
- C. SZ ne zadržava se niti razvija temu nižih bogova, anđela, ili demona, vjerojatno zbog svoga strogoga monoteizma ([vidjeti Posebnu temu: Monoteizam](#), usp. Izl 8:10; 9:14; 15:11; Pnz 4:35.39; 6:4; 33:26; Ps 35:10; 71:19; 86:8; Iz 46:9; Jer 10:6-7; Mih 7:18). Spominje lažne bogove poganskih naroda (*Shedim*, BDB 993, usp. Pnz 32:17; Ps 106:37) i tako ih imenuje ili personificira po njima:
1. *Se'im* (satiri ili dlakavi demoni, BDB 972 III, KB 1341 III, usp. Lev 17:7; 2. Ljet 11:15; Iz 13:21; 34:14)
  2. *Lilith* (žensko, zavodnički noćni demon, BDB 539, KB 528, usp. Iz 34:14)
  3. *Mavet* (hebrejski pojam za smrt korišten za kanaanskoga boga Podzemlja, *Mot*, BDB 560, KB560, usp. Iz 28:15.18; Jer 9:21; i moguće Pnz 28:22)
  4. *Resheph* (kuga, vatra, tuča kao kamenje, BDB 958, KB 958, usp. Pnz 32:24; Ps 78:48; Hab 3:5)
  5. *Dever* (pošast, BDB 184, usp. Ps 91:5-6; Hab 3:5)
  6. *Az'azel* ([Hazazel], ime neizvjesno, ali moguće pustinski demon ili ime mjesta, BDB 736, KB 736, usp. Lev 16:8.10.26).
- (Ovi primjeri uzeti su iz *Encyclopaedia Judaica*, tom 5, str. 1523.)
- Međutim, ne postoji dualizam ili anđeoska neovisnost od YHWH u SZ-u. Sotona je YHWH-in sluga (usp. Job 1 – 2; Zah 3), a ne neovisan, neprijatelj koji upravlja /usmjerava sam sebe (usp. A. B. Davidson, *A Theology of the Old Testament*, str. 300-306).
- D. Judaizam se razvio tijekom Babilonskoga izgnanstva (586.-538.g.pr.Kr.). Bio je pod utjecajem perzijskoga personificiranog dualizma Zoroastrijanizma, dobrog visokog boga nazvanog *Mazda* ili *Ormazd* /Ormuzd te zloga protivnika nazvanoga *Ahriman*. Ovo je omogućilo unutar judaizma nakon izgnanstva personificirani dualizam između YHWH i Njegovih anđela te Sotone i njegovih anđela ili demona.
- Judaistička teologija o personificiranome zlu objašnjena je i dobro dokumentirana od Alfred Edersheima u *The Life and Times of Jesus the Messiah*, tom 2, Dodatak XIII. (str. 749-863) i XVI. (str. 770-776). Judaizam je personificirao zlo na tri načina:
1. Satan /Sotona ili *Sammael*
  2. zla nakana (*yetzer hara*) kod čovječanstva
  3. Anđeo Smrti.
- Edersheim ga karakterizira kao:
1. Optužitelj
  2. Onaj koji iskušava
  3. Onaj koji kažnjava (tom 2, str. 756).
- Postoji upadljiva teološka razlika između judaizma nakon izgnanstva te NZ-noga predstavljanja i objašnjenja zla.
- E. NZ, posebice Evanđelja, tvrde postojanje i protivljenje zlih duhovnih bića ljudstvu i YHWH-i (u judaizmu, Sotona je bio neprijatelj čovječanstvu, ali ne i Bogu). Oni se suprote Božjoj volji, vladavini, i Kraljevstvu.
- Isus se suprotstavio i istjerivao ova demonska bića, također nazvana: (1) nečisti duhovi (usp. Lk 4:36; 6:18) ili (2) zli duhovi (usp. Lk 7:21; 8:2), iz ljudskih bića. Isus je jasno činio razliku između bolesti (fizičke i mentalne) i demonskoga. On je očitovao Svoju snagu i duhovni uvid prepoznajući i istjerujući /egzorcizam ove zle duhove. Oni su često prepoznali Njega i namjeravali Ga osloviti, ali Isus je odbacio njihovo svjedočenje, zapovjedi im da upute, i istjeravši ih. Egzorcizmi su znak poraza Sotonskoga kraljevstva.
- Postoji iznenađujući manjak obavijesti u NZ-nim apostolskim pismima o ovoj temi. Egzorcizam nije nikad opisan kao duhovni dar, niti su njegova metodologija ili obred dati za buduće naraštaje službenika ili vjernika.
- F. Zlo je stvarno; zlo je osobno; zlo je prisutno. Nije otkriveno niti njegovo podrijetlo niti njegova svrha. Biblija tvrdi njegovu stvarnost i odlučno se suprotstavlja njegovu utjecaju. S tvarnosti ne postoji konačan dualizam. Bog je u potpunome nadzoru; zlo je poraženo i osuđeno i bit će uklonjeno iz Stvorenja.
- G. Božji ljudi moraju pružiti otpor zlu (usp. Jak 4:7). Oni ne mogu biti nadzirani njime (usp. 1. Iv 5:18), ali mogu biti kušani i njihovo svjedočanstvo te utjecaj mogu biti oštećeni (usp. Ef 6:10-18). Zlo je otkriveni dio kršćanskoga

svjetonazora. Suvremeni kršćani nemaju pravo ponovno određivati zlo (demitologiziranje od Rudolfa Baltmanna); depersonalizirati zlo (društvene strukture od Paula Tillicha), niti ga nastojati objasniti u potpunosti psihološkim pojmovima (Sigmund Freud). Njegov utjecaj je prožimajući, ali ono je poraženo. Vjernici moraju hodati u Kristovoj pobjedi!

POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM

Čovječanstvo je uvijek osjećalo kako postoji više od stvarnosti negoli ove fizičke (tj. pod utjecajem stvari van njihova nadzora, kao što su oluje, pomrčine, komet, vrijeme, događaji, smrt, itd.). Antropolozi su nam rekli kako su oni našli stvari u grobovima primitivnih humanoida što su očito za naredni život, kojeg su vidjeli kao nastavak ovoga života.

Prva pisana kultura bila je Sumer (južne rijeke Tigris, Eufrat), koja je započela oko 10000 – 8000. g.pr.Kr. Oni su pisali spjeveve kako bi izrazili njihovo viđenje bogova i njihovo uzajamno djelovanje. Opetovano, više slično ljudima sa svima njihovim slabostima. Njihove predaje postojale su u usmenome obliku dugo vremena prije negoli su bile zapisane.

Postojao je teološki razvitak od:

1. animizma do
2. politeizma /mnogoboštva do
3. visokoga boga (ili dualizam).

Zamisao o “monoteizmu /jednoboštvo” (jedan i samo jedan osoban, etički Bog bez ženskoga ortaka /supruga), ne samo “visoki bog” politeizma ili dobar bog iranskoga dualizma (Zoroastrijanizam), jedinstven je Izraelu (Abraham i Job, 2000. g.pr.Kr.). Sa samo jednom rijetkom iznimkom nakratko u Egiptu (Amenhotep IV., također poznat kao Akhenaten /Eknaton, 1367.-1350. ili 1386.-1361. g.pr.Kr., koji je štovano *Atona*, boga Sunca, kao jedinoga boga). Vidjeti J. Assmann, *The Mind of Egypt*, str. 216-217.

Ova je zamisao izražena u nekoliko izričaja u SZ-a:

1. “nitko kao YHWH naš Elohim”, Knjiga Izlaska 8:10; 9:14; Ponovljeni zakon 33:26; 1. Kraljevima 8:23
2. “nitko drugi osim Njega”, Ponovljeni zakon 4:35.39; 32:39; 1. Knjiga o Samuelu 2:2; 2. Samuelova 22:32; Knjiga proroka Izaije 45:21; 44:6.8; 45:6.21
3. “YHWH je jedan”, Ponovljeni zakon 6:4; Poslanica Rimljanima 3:30; 1. Korinćanima 8:4.6; 1. Timoteju 2:5; Jakovljeva 2:19
4. “nitko kao Ti”, 2. Knjiga o Samuelu 7:22; Knjiga proroka Jeremije 10:6
5. “Ti si jedini Bog”, Psalam 86:10; Knjiga proroka Izaije 37:16
6. “Prije Mene nijedan bog nije bio načinjen i neće biti poslije Mene”, Knjiga proroka Izaije 43:10
7. “ne postoji drugi; osim Mene ... nema drugoga”, Knjiga proroka Izaije 45:5.6.22
8. “On je izvor svega”, Knjiga proroka Izaije 45:7 (usp. Am 3:6)
9. “ne postoji nitko drugi, nijedan drugi Bog”, Knjiga proroka Izaije 45:14.18
10. “ne postoji nijedan drugi bog osim Mene”, Knjiga proroka Izaije 45:21
11. “nema drugoga; ... ne postoji nijedan kao Ja”, Knjiga proroka Izaije 46:9.

Mora biti dopušteno da se ova ključna doktrina otkrivala na napredujuće načine. Rane izjave mogu biti razumijete kao “henoteizam” ili praktični monoteizam (postoje drugi bogovi, tj. Jš 24:15; 1. Kr 18:21), ali samo je jedan Bog za nas (usp. Izl 15:11; 20:2-5; Pnz 5:7; 6:4.14; 10:17; 32:12; 1. Kr 8:23; Ps 83:18; 86:8; 136:1-9).

Prvi tekstovi što počinju pokazivati singularitet /jedinstvenost (filozofijski monoteizam) su rani (usp. Izl 8:10; 9:14; 20:2-3; Pnz 4:35.39; 33:26). Pune i potpune tvrdnje nađene su u Knjizi proroka Izaije 43 - 46 (usp. 43:10-11; 44:6.8; 45:7.14.18.22; 46:5.9).

SZ podcjenjuje bogove naroda kao:

1. ljudska stvorenja – Ponovljeni zakon 4:28; 2. Knjiga o Kraljevima 19:18; Psalam 115:4-8; 135:15-18; Knjiga proroka Izaije 2:8; 17:8; 37:19; 40:19; 41:7.24.29; 44:10.12; 46:6-7; Jeremije 10:3-5; Otkrivenje 9:10
2. demone – Ponovljeni zakon 32:17; Psalam 106:37; Knjiga proroka Izaije 8:19; 19:3c; 1. Poslanice Korinćanima 10:20; Otkrivenje. 9:20
3. ništavnost, ispraznost – Ponovljeni zakon 32:21; 2. Knjiga o Kraljevima 17:15; Psalam 31:6; Knjiga proroka Izaije 2:18; 41:29; Jeremije 2:5; 8:19; 10:8; 14:22;
4. nema bogova – Ponovljeni zakon 32:21; 2. Knjiga Ljetopisa 13:9; Knjiga proroka Izaije 37:19; Jeremije 2:11; 5:7; 1. Poslanica Korinćanima 8:4-5; 10:20; Otkrivenje 9:20.

NZ smjera na Ponovljeni zakon 6:4 u Poslanici Rimljanima 3:30; 1. Korinćanima 8:4.6; Efežanima 4:6; 1. Timoteju poslanici 2:5; i Jakovljevoj poslanici 2:19. Isus navodi to kao prvu zapovijed u Evanđelju po Mateju 22:36-37;

Biblijski monoteizam okarakteriziran je:

1. Bog je jedan i jedinstven (ontologija se pretpostavlja, ne specificirana)
2. Bog je osoban /Bog je osoba (usp. Post 1:26-27; 3:8)
3. Bog je etički (usp. Izl 34:6; Neh 9:17; Ps 103:8-10)
4. Bog je stvorio ljude u Svojoj slici (Post 1:26-27) za zajedništvo (tj. #2). On je ljubomoran Bog (usp. Izl 20:5- 6).

Iz NZ:

1. Bog ima tri vječna, osobna očitovanja (vidjeti [Posebnu temu: Trojstvo](#))
2. Bog je savršenbo i potpuno otkriven u Isusu (usp. Iv 1:1-14; Kol 1:15-19; Heb 1:2-3)
3. Božji vječan naum za iskupljenje ljudstva jeste žrtveni prinos Njegova vlastita Sina (Iz 53; Mk 10:45; 2. Kor 5:21; Fil 2:6-11; Heb).

1:14 “u kojem imamo” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. U Kristu vjernici imaju i nastavljaju imati Božje obiteljske blagoslove.

▣ **“iskupljenje”** Ovo može biti smjeranje na ST-ne pojmove (*paduh*, “osloboditi ili iskupiti” i *gaal*, “sloboda kroz posrednika rođaka” [*go'el*]). Isus nas je otkupio iz ropstva (usp. Iz 53:11-12; Mk 10:45; Ef 1:7). Iskupljenje je sadašnja stvarnost (usp. Ef 1:7) i buduće dovršenje (usp. Ef 4:30).

[Vidjeti Posebnu temu: Otkupiti /iskupiti.](#)

POSEBNA TEMA: OTKUPNINA /ISKUPLJENJE

I. STARI ZAVJET

A. Postoje prvenstveno dva hebrejska zakonska pojma što izražavaju ovu zamisao:

1. *Ga'al* (BDB 145 I, KB 169 I), što u osnovi znači “biti slobodan od plaćanja cijene”. Oblik pojma *go'el* daje zamisli osobnoga posrednika, uobičajeno člana obitelji (tj. Srodnika iskupitelja). Ovaj kulturološki vid prava da se natrag otkupe predmeti, životinje, zemlja (usp. Lev 25; 27), ili rođaci (usp. Ruta 4:14; Iz 29:22) teološki je prenijeto na YHWH-ino oslobođenje Izraela iz Egipta (usp. Izl 6:6; 15:13; Ps 74:2; 77:15; Jer 31:11). On postaje “Iskupitelj” (usp. Job 19:25; Ps 19:14; 78:35; Izr 23:11; Iz 41:14; 43:14; 44:6.24; 47:4; 48:17; 49:7.26; 54:5.8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).
2. *Padah* (BDB 804; KB 911), što u osnovi znači “osloboditi” ili “izbaviti”:
  - a. iskupljenje prvorodca (Izl 13:13.14 i Br 18:15-17)
  - b. fizičko iskupljenje suprotstavljeno je duhovnome iskupljenju (Ps 49:7.8.15)
  - c. YHWH će iskupiti Izraela od njegova grijeha i pobune (Ps 130:7-8).

B. Teološka zamisao uključuje nekoliko povezanih stavaka:

1. postoji potreba, ropstvo, gubitak, kazna zatvora:
  - a. fizičko
  - b. društveno
  - c. duhovno (usp. Ps 130:8)
2. cijena mora biti plaćena za slobodu, oslobođenje, i obnovu:
  - a. naroda Izraela (usp. Pnz 7:8)
  - b. pojedinca (usp. Job 19:25-27; 33:28; Iz 53)
3. netko mora djelovati kao posrednik i dobrotvor. U *ga'al* taj jedan je uobičajeno član obitelji ili bliski rođak (tj. *go'el*, BDB 145)
4. YHWH često Sâm Sebe opisuje u obiteljskim pojmovima:
  - a. Otac
  - b. Suprug /Muž
  - c. Bliski rođak Iskupitelj /Osvetnik.

Iskupljenje je bilo osigurano osobnim posredovanjem YHWH; cijena je bila plaćena, i iskupljenje ostvareno!

II. NOVI ZAVJET

A. Postoji nekoliko pojmova korištenih za prijenos teološke zamisli:

1. *Agorazō* (usp. 1. Kor 6:20; 7:23; 2. Pt 2:1; Otk 5:9; 14:3-4). Ovo je trgovački pojam što odražava plaćenu cijenu za nešto. Mi smo krvlju-kupljeni ljudi koji ne nadziru svoje vlastite živote. Mi pripadamo Kristu.
2. *Exagorazō* (usp. Gal 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5). Ovo je također trgovački pojam. On odražava Isusovu nadomjesnu smrt za našu korist. Isus je podnio "prokletstvo" temeljeno na izvedbi zakona (tj. Mojsijevski Zakon, usp. Ef 2:14-16; Kol 2:14), što grješno čovječanstvo ne može ispuniti. On je podnio prokletstvo (usp. Pnz 21:23) za sve nas (usp. Mk 10:45; 2. Kor 5:21)! U Isusu, Božja pravda i ljubav spojeni su u potpuni oprost, prihvaćanje, i pristup!
3. *Luō*, "osloboditi":
  - a. *Lutron*, "cijena plaćena" (usp. Mt 20:28; Mk 10:45). Ovo su snažne riječi iz vlastitih Isusovih usta vezano na svrhu Njegova dolaska, da bude Spasitelj svijeta plaćanjem duga za grijeh kojeg On nije dugovao (usp. Iv 1:29)
  - b. *Lutroō*, "odriješiti":
    - (1) isкупiti Izraela (Lk 24:21)
    - (2) dati Sámog Sebe za isкупljenje i očišćenje naroda (Tit 2:14)
    - (3) biti bezgrješni nadomjestak (1. Pt 1:18-19)
  - c. *Lutrōsis*, "iskupljenje", "oslobođenje", ili "odriješenje":
    - (1) Zaharijino proročanstvo o Isusu, Evanđelje po Luki 1:68
    - (2) Anina molitva Bogu za Isusa, Evanđelje po Luki 2:38
    - (3) Isusovo bolje, jednom ponuđeno žrtvovanje, Poslanica Hebrejima 9:12
4. *Apolytrōsis*:
  - a. isкупljenje kod Drugoga dolaska (usp. Djela 3:19-21):
    - (1) Evanđelje po Luki 21:28
    - (2) Poslanica Rimljanima 8:23
    - (3) Poslanica Efežanima 1:14; 4:30
    - (4) Poslanica Hebrejima 9:15
  - b. isкупljenje u Kristovoj smrti:
    - (1) Poslanica Rimljanima 3:24
    - (2) 1. Poslanica Korinćanima 1:30
    - (3) Poslanica Efežanima 1:7
    - (4) Poslanica Kološanima 1:14.
5. *Antilytron* (usp. 1. Tim 2:6). Ovo je ključni tekst (kao što je Tit 2:14) što povezuje Isusovu nadomjesnu smrt na križu. On je jedna i jedina prihvatljiva žrtva, jedan koji je umro za "sve" (usp. Iv 1:29; 3:16-17; 4:42; 1. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14).

B. Teološka zamisao u NZ-u

1. Čovječanstvo je zarobljeno u grijeh (usp. Iv 8:34; Rim 3:10-18; 6:23).
2. Robovanje čovječanstva grijehu bilo je otkriveno SZ-nim Mojsijevskim Zakonom (usp. Gal 3) i Isusovom Propovijedi na gori (usp. Mt 5 - 7). Ljudska činidba postala je smrtna osuda (usp. Kol 2:14).
3. Isus, bezgrješno Janje Božje, došao je i umro umjesto nas (usp. Iv 1:29; 2. Kor 5:21). Mi smo očišćeni od grijeha kako bismo mogli služiti Bogu (usp. Rim 6).
4. Suzvučjem su obojica i YHWH i Isus "bliski srodnik" koji djeluju u našu korist. Ovo nastavlja obiteljske metafore (tj. otac, suprug /muž, sin, brat, bliski srodnik).
5. Isкупljenje nije bila cijena plaćena Sotoni (tj. srednjovjekovna teologija), nego pomirenje Božje riječi i Božje pravde s Božjom ljubavlju i potpunom opskrbom u Kristu. Na križu mir je bio obnovljen, pobuna ljudi oprostena, slika Božja u čovječanstvu sad je opet u potpunosti djelotvorna u prisnome zajedništvu!
6. Ipak postoji još uvijek budući vid isкупljenja (usp. Rim 8:23; Ef 1:14; 4:30), što uključuje uskrsnuće naših tijela i osobnu prisnost s Trojedinim Bogom ([vidjeti Posebnu temu: Trojstvo](#)). Naša uskrsna tijela bit će kao Njegovo (usp. 1. Iv 3:2). On je imao fizičko tijelo, ali s van - dimenzijskim vidom. Teško je odrediti paradoks 1. Poslanice Korinćanima 15:12-19 s 1. Poslanicom Korinćanima 15:35-58. Očito postoji fizičko, zemaljsko tijelo, i postojat će nebesko, duhovno tijelo. Isus je imao oba!

▣ **“oprostenje grijeha”** Postojalo je nekoliko grčkih pojmova za “oprostenje”. Ovaj (*aphesis*) znači “otпустiti”, što je bilo smjerenje na obred na Dan Pomirenja (usp. Lev 16). Jedna od žrtvenoga jarca simbolički je odnosio grijehe naroda. Drugi je bio žrtvovan (vidjeti [Posebnu temu: Oproštenje u SZ-u](#)).

POSEBNA TEMA: OPROŠTENJE U SZ-U

Ovdje je većina hebrejskih riječi ili idioma što izražavaju Božansko oprostjenje ljudskoga grijeha i pobune:

1. “oprostiti”, “ispričati se”, סלח – BDB 699, KB 757, tj. Knjiga Izlaska 34:9; Levitski zakonik 4:20.26.31, 35; 5:10.13.16.18; 6:7; 19:22; Brojevi 14:20; 15:25-28; 30:5.8.12; 1. Kraljevima 8:30.34.36.39.50; Psalam 25:11; 103:3; Knjiga proroka Izaije 55:7; Daniel 9:19; Amos 7:2 (ovaj pojam uvijek je korišten o Bogu, nikad o ljudima)
2. “obrisati”, “izbrisati”, נשא (vrlo uobičajen GLAGOL s mnogo značenja) – BDB 669, KB 724, tj. Knjiga Izlaska 23:21; 32:32; 34:7; Brojevi 14:18; Jošua 24:19; Psalam 25:18; 32:1.5; 85:2; 99:8; Knjiga proroka Miheja 7:18
3. “pokriti”, “okajati”, כפר – BDB 497, KB 493, tj. vrlo uobičajeno u Levitskome zakoniku; Psalam 65:3; 78:38; 79:9; Knjiga proroka Izaije 6:7; 22:14; Jeremija 18:23; Ezekiel 16:63; Daniel 9:24
4. “obrisati”, “izbrisati”, מחה – BDB 562, KB 567, tj. Knjiga o Nehemiji 4:5; Psalam 51:1.9; Knjiga proroka Izaije 43:25; 44:22; Jeremija 18:23
5. “iscijeliti”, רפא – BDB 950, KB 1272, tj. 2. Knjiga Ljetopisa 7:14; Psalam 41:4; 103:3; Knjiga proroka Izaije 6:10; 57:18; Jeremija 3:22; 17:14; 30:17; Hošea 5:13; 14:4
6. prijeći”, עבר – BDB 716, KB 778, tj. Izreke 19:11; Knjiga proroka Amosa 7:8; 8:2; Mihej 7:18
7. “oprati”, כבס – BDB 460, KB 459, tj. Psalam 51:2.7; Knjiga proroka Jeremije 2:22; 4:14
8. “čistiti”, טהר – BDB 372, KB 369, tj. Levitski zakonik 16:30; Psalam 51:7; Izreke 20:9; Knjiga proroka Ezekiel 24:13; 36:25
9. “baciti iza leda”, שלך – BDB 1020, KB 1527, tj. Knjiga proroka Izaije 38:17; Mihej 7:19
10. “očistiti”, חטא – BDB 306, KB 305, tj. Psalam 51:7 (ovaj suzvuk o Božanskome čišćenju od ovoga uobičajenoga GLAGOLA, nađen je samo ovdje)
11. “skriti Tvoje lice od”, סתר – BDB 711, KB 771, tj. Psalam 51:9
12. “sjetiti se” (negativno), זכר – BDB 269, KB 269, tj. Knjiga proroka Izaije 43:25
13. “gaziti /ići za” (doslovno “obuzdati”), כבש – BDB 461, KB 460, tj. Knjiga proroka Miheja 7:19.

Iz Irenejevoga djela *Heresies*, 1:21:2 učimo da su neki gnostički učitelji odvojili iskupljenje od oprostjenja odjednom i činjenicom o zrelosti. Pavao je moguće naslovljavao ovu obmanu.

The King James Version dodaje izričaj “kroz Njegovu krv”, što su kasnije pisari dodali iz usporednice u Poslanici Efežanima Ef 1:7.

[Vidjeti Posebnu temu: Gnosticizam.](#)

POSEBNA TEMA: GNOSTICIZAM (od grčke riječi *gnosis*, što znači “znanje”, usp. 1. Tim 6:20)

I. POZADINA PRVOGA STOLJEĆA

Rimski svijet prvoga stoljeća bilo je vrijeme eklekticizma između istočnjačkih i zapadnjačkih religija. Bogovi grčkoga i rimskoga panteona bili su na lošem glasu. Misteriozne religije bile su vrlo popularne zbog svoga naglaska na osobnome odnosu s božanstvom i tajnome znanju. Svjetovna grčka filozofija bila je popularna i stopljena s drugim pogledima na svijet. U ovaj svijet eklektičke religije ušla je isključivost kršćanske vjere (Isus je jedini put k Bogu, usp. Iv 14:6). Što god bila točna pozadina hereze, bila je to nakana da se isključivost kršćanstva (tj. Iv 14:6; 1. Iv 5:12) učini prihvatljivom i intelektualno prihvatljivom širem grčko-rimskome slušateljstvu. Moguće je da se gnostička misao začela u graničnima židovskim sektama (tj. jedan primjer: Sekta iz Svitaka s Mrtvoga mora). To može objasniti neke od židovskih elemenata NZ-nih Knjiga povezanih s gnosticizmom.

II. NEKA OD TEMELJNIH NAČELA HEREZE IZ DOKAZA UNUTAR 1. IVANOVA POSLANICE

- A. Nijekanje utjelovljenja Isusa Krista
- B. Nijekanje središnjega položaja Isusa Krista u spasenju

- C. Manjak primjerenoga kršćanskog načina života
- D. Naglasak na znanju (često tajnome)
- E. stremljenje prema ekskluzivizmu i elitizmu.

III. POČETNI Gnosticizam PRVOGA STOLJEĆA

- A. Temeljna učenja početnoga gnosticizma prvoga stoljeća imala su čini se naglasak na ontološkome (vječnom) dualizmu između duha i materije. Duh (visoki bog) bio je smatran dobrim, dok je materija bila u sebi zla. Ta dihotomija slični:
  1. platonističkome idealu nasuprot fizičkome
  2. nebeskome nasuprot zemaljskome
  3. nevidljivome nasuprot vidljivome. Postojao je također poseban naglasak na važnosti tajnoga znanja (lozinka ili tajni kodovi što su dopuštali duši proći kroz anđeoske sfere [eoni] do visokoga boga) neophodnoga za spasenje
  4. moguće utjecaj zoroastrijanizma.
- B. Postoje dva oblika početnoga gnosticizma što očito mogu biti u pozadini 1. Ivanove poslanice:
  1. doketski gnosticizam, što niječe Isusovu pravu ljudskost zato jer je materija zla
  2. cerintski gnosticizam [prema Cerintu – op.prev.], što poistovjećuje Krista s jednim od mnogo eona ili anđeoskih stupnjeva između dobrog visokog boga i zle materije. Taj “Kristov Duh” nastanio se u čovjeku Isusu kod njegova krštenja i napustio ga prije njegova raspeća
  3. od ovih dviju skupina neke su provodile asketizam (ako tijelo želi to, to je zlo), drugi antinominizam (ako tijelo želi to, napravi to).
- C. Ne postoji pisani dokaz o razvitku sustava gnosticizma u prvome stoljeću. Sve do sredine drugoga stoljeća nije postojao dokumentirani dokaz (vidjeti *Nagi Hammadi Texts*). Za daljnju obavijest o “Gnosticizmu” vidjeti:
  1. *The Gnostic Religion* od Hansa Jonasa, izdao Beacon Press
  2. *The Gnostic Gospels* od Elaine Pagels, izdao Random House
  3. *The Nag Hammadi Gnostic Texts and the Bible* od Andrewa Helmbolda.

IV. HEREZA DANAS

- A. Duh ove hereze prisutan je s nama danas kad ljudi pokušavaju usložniti kršćansku istinu s drugim sustavima misli.
- B. Duh ove hereze prisutan je s nama danas kad ljudi naglašavaju “ispravnu” doktrinu isključujući osobni odnos i način života vjere.
- C. Duh ove hereze prisutan je s nama danas kad ljudi okreću kršćanstvo u ekskluzivni intelektualni elitizam.
- D. Duh ove hereze prisutan je s nama danas kad se religijski ljudi okreću asketizmu ili antinominizmu kao najboljem načinu za pronalaženje Božje naklonosti.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:15-20

¹⁵On je slika nevidljivoga Boga, prvorodenac svega stvorenja. ¹⁶Jer po Njemu sve bijaše stvoreno, i u nebesima i na zemlji, vidljivo i nevidljivo, bilo prijestolja ili vladavine ili vladari ili vlasti svega stvoreno je kroz Njega i za Njega. ¹⁷On je prije svega, i u Njemu se sve drži zajedno. ¹⁸On je i glava tijela, crkve; i On je početak, prvorodenac od mrtvih, tako da će On Sâm imati prvo mjesto u svemu. ¹⁹Jer Očevo dobro zadovoljstvo bijaše za svu puninu da obitava u Njemu, ²⁰i po Njemu pomiri sve Sebi, tvoreći mir kroz krv Njegova križa; kroz Njega, ja kažem, bilo stvari na zemlji ili stvari na nebu.

1:15-20 Ovaj predivan poetski odlomak može odražavati himni ili kredo Rane crkve. Bavi se s: (1) Isusovim kozmičkim gospodstvom i (2) Njegovim iskupiteljskim djelima. Isti dvostruki vid vidi se u Poslanici Hebrejima 1:2-3. Odlomak odražava nekoliko gnostičkih pojmova, “prvorodenac”, “punina”, i zamisli kao što su anđeoski stupnjevi (tj. eoni) u Poslanici Kološanima 1:16, te Isusovo istinsku čovječnost i smrt u Kološanima 1:20.

Zabilježite kako je pojam “sve” upotrijebljen nekoliko puta (usp. Kol 1:15.16 [dva puta].17 [tri puta].18.20). Isusova služba je uključujuća, sve što jeste, od Njega je:

1. po Njemu je sve bilo stvoreno
2. sve je stvoreno po Njemu

3. On je prije svega
4. u Njemu se sve drži zajedno
5. On Sâm će doći kako bi imao prvo mjesto u svemu
6. sva punina obitava u Njemu
7. po Njemu sve je pomireno s Njim (ZAMJENICA “Njim” vjerojatno se odnosi na Oca).

Zabilježite koliko je često prisutna ZAMJENICA “Njemu” s različitim PRIJEDLOZIMA:

1. po Njemu, stih 16 (*eu*)
2. po Njemu /kroz Njega, stihovi 16.20 (dva puta, *dia*)
3. za Njega, stih 16 (*eis*)
4. u Njemu, stihovi 17,19 (*eu*)
5. isto kao #4
6. Sebi, stih 20 (*eis*).

1:15 “On je slika nevidljivoga Boga” Ista riječ (*eikōn*) upotrijebljena je o Isusu u Poslanici Kološanima 3:10 i 2. Korinćanima 4:4. Sličan teološki izričaj pojavljuje se u Evanđelju po Ivanu 1:18; 14:9; Filipljanima 2:6; Hebrejima 1:3. Odlomak Poslanice Hebrejima 1:3 ima jači grčki pojam (*charakter*, što znači točan prikaz, usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6; 1. Kor 11:7; Jak 3:9). Vidjeti Isusa znači vidjeti Boga! Nevidljivi Bog postao je vidljiv! Božanstvo je postalo čovjek (usp. Iv 14:9).

Isusova služba bila je obnova Božje slike u ljudstvu. U jednome smislu zajedništvo Edenskoga vrta bilo je obnovljeno kroz Isusa, drugoga Adama (usp. Rim 5:12-21; 1. Kor 15:20-28; Fil 2:6). Čak je i moguće da će Nebo biti obnovljen Eden:

1. Biblija započinje s Bogom, čovječanstvom /ljudima, i životinjama (usp. Post 1 - 2) i završava s Bogom i čovječanstvom u okolnosti vrta (prešutno sa životinjama, usp. Otk 21 - 22)
2. proročanstvo Knjige proroka Izaije 11:6-9 opisuje djecu i životinje zajedno u Novome dobu
3. Novi Jeruzalem silazi kako bi ponovno stvorio Zemlju (usp. 2. Pt 3:10-13; Otk 21:2).

▣ **“prvorodenac svega stvorenja”** Ovo je bila SZ-na metafora za Isusov jedinstveni i uzvišeni položaj:

1. rabini su rekli kako to znači nadmoćnost (usp. Izl 4:22)
2. u SZ-u to je bilo korišteno za najstarijega sina kao nasljednika i voditelja obitelji
3. u Psalmu 89:27 koristilo se u Mesijanskome smislu
4. u Izrekama 8:22 upućuje na Mudrost kao Božje prvo stvorenje i posrednika u stvaranju.

U okviru složene mogućnosti #1 i #2 izgledaju najbolje.

Ova izričaj ne smije biti shvaćen kao Isusovo bivanje prvim stvorenjem (#4). To bi se odigralo u ruke gnostičkih učitelja, koji su naučavali kako je Isus bio najvišu stupanj anđela odmah do visokoga boga. To mora biti tumačeno u njegovoj židovskoj SZ-noj okolnosti. Isus je bio jedinstveni Sin Božanstva (usp. Iv 1:18; 3:16.18; 1. Iv 4:9), ipak Isus je bio uvijek Božanstvo (usp. Kol 1:17; Iv 1:1; 5:18; 10:30; 14:9; 20:28). On je postao čovjekom u vremenu, u Betlehemu, tako da palo čovječanstvo može razumjeti i shvatiti Božanstvo (usp. Iv 1:14.18). Mislim da #3 najbolje odgovara.

[Vidjeti Posebnu temu: Prvorodenac.](#)

POSEBNA TEMA: PRVOROĐENAC

Ova riječ “prvorodenac” (*prōtotokos*) korištena je u Bibliji u nekoliko različitih smislova:

1. njena SZ-na pozadina upućuje na:
  - a. prvorodenac pripada YHWH-i (BDB 114, KB 131, usp. Izl 13:2.12; 22:29; 34:19; Br 3:13)
  - b. nadmoćnost prvorodenoga sina obitelji (usp. Pnz 21:17; Ps 89:27; Lk 2:7; Rim 8:29; Heb 11:28)
2. uporaba u Poslanici Kološanima 1:15 govori o Isusu kao prvome od stvorenja što je moguće SZ-no smjeranje na Izreke 8:22-31, ili Božji posrednik u stvaranju (usp. Iv 1:3; 1. Kor 8:6; Kol 1:15-16; Heb 1:2)
3. uporaba u Poslanici Kološanima 1:15.18; 1. Korinćanima 15:20.23; Otkrivenju 1:5 upućuje na Isusa kao prvorodenca od mrtvih
4. to je SZ-ni naslov korišten o Mesiji (usp. Ps 89:27; Heb 1:6; 12:23); to je naslov što objedinjuje nekoliko vidova Isusova prvenstva i središnjega položaja.

1:16 “po Njemu sve bijaše stvoreno” Isus je bio Božji posrednik stvaranja, i vidljivoga i nevidljivoga, zemaljske i nebeske sfere (usp. Iv 1:3.10; Rim 11:36; 1. Kor 8:6; Heb 1:2; 2:10). Ovo je pobijalo gnostički svjetonazor antitetičkoga odnosa između duha (Bog) i materije. Isus je bio taj koji je izgovorenom riječju svemir doveo u postojanje (usp. Post 1). Isus je bio taj koji je oblikovao Adama i udahnua u njega dah života (usp. Post 2).

GLAGOL “stvorenje” upotrijebljen je dva puta u Poslanici Kološanima 1:16. Prvi je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA a drugi na kraju stiha (u grčkome) je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. Potisak jeste taj da je Isus posrednik u stvaranju ali Otac je prvenstveni uzrok. Stvaranje je bilo u (*en*) Isusu, kroz (*dia*) Isusa i za (*eis*) Isusa!

[Vidjeti Posebnu temu: *Ktisis*.](#)

POSEBNA TEMA: *KTISIS*

Ovaj pojam, *ktisis*, korišten je u NZ-u u različitim smislovima. Leksikon od Louw i Nida popisuje sljedeće mogućnosti:

1. stvaranje (činjenica stvaranja, usp. Mk 13:19; Rim 1:20-22; Ef 3:9)
2. stvorenje (ono što je stvoreno živo, usp. Mk 10:6; Rim 1:25; 8:39; Kol 1:15.23)
3. svemir (sve što je bilo stvoreno, usp. Mk 13:19; Rim 8:20; Heb 9:11)
4. institucija /ustroj (usp. 1. Pt 2:13.[#42.39])
5. vlast /autoritet (usp. 1. Pt 2:13.[#37.47]).

Pavao također personificira Stvorenje u Poslanici Rimljanima 8:18-25. On daje osobine Božjemu novome Stvorenju, Novome dobu, Dobu Duha u 2. Poslanici Korinćanima 5:17 i Galaćanima 6:15. Vjernici bi trebali živjeti kao građani ovoga Novog doba (usp. Rim 6:4).

▣ “**prijestolja ili vladavine ili vladari ili vlasti**” U nekim okvirima ovi pojmovi mogu upućivati na zemaljske vladine čelnike (usp. Rim 13), ali i okviru Poslanice Kološana oni upućuju na anđeoske stupnjeve krivih učitelja (*eoni*, usp. Rim 8:38; 1. Kor 15:24; Ef 1:21; 3:10; 6:12; Kol 1:16; 2:10.15; 1. Pt 3:22). Drevni ljudi nisu vidjeli svijet samo u fizičkoj uzročnosti i učinkovitim odnosima, nego i kao duhovnu kraljevinu. Nemoguće je imati biblijski svjetonazor i nijekati duhovnu kraljevinu.

[Vidjeti Posebne teme: Anđeoski stupnjevi u Pavlovim pisanjima; i: *Archē*.](#)

POSEBNA TEMA: ANĐEOSKI STUPNJEVI U PAVLOVIM PISANJIMA

Rabini su mislili da su anđeli bili ljubomorni zbog Božje ljubavi i pozornosti (tj. davanje Njegova Zakona na planini Sinaj) prema palome čovječanstvu i, stoga, oni su bili neprijateljski prema njima. Gnostički krivi učitelji tvrdili su kako je spasenje moguće jedino tajnim lozinkama kroz neprijateljske anđeoske sfere (usp. Kol i Ef), koje su vodile do glavnoga, dobrog boga.

George Eldon Ladd ima dobar sažetak pojmova što je koristio Pavao za anđele u svojoj knjizi *A Theology of the New Testament*:

“Pavao ne upućuje samo na dobre i loše anđele, na Sotonu i na demone; on koristi još jednu skupinu riječi za označavanje rangova anđeoskih duhova. Terminologija je kako slijedi:

‘Vladar’ [*archē*], 1. Poslanica Korinćanima 15:24; Efežanima 1:21; Kološanima 2:10

‘Vladari’ [*archai*; RSV, ‘kneževine’], Poslanica Efežanima 3:10; 6:12; Kološanima 1:16; 2:15; Rimljanima 8:38

‘Vlast’ [*exousia*], 1. Poslanica Korinćanima 15:24; Efežanima 1:21; Kološanima 2:10

‘Vlasti’ [*exousiai*; RSV, “vlasti”], Poslanica Efežanima 1:21

‘Sila’ [*dynamis*], 1. Poslanica Korinćanima 15:24; Efežanima 1:21

‘Sile’ [*dynameis*], Poslanica Rimljanima 8:38

‘Prijestolja’ [*thronoi*], Poslanica Kološanima 1:16

‘Gospodstvo’ [*kyriotēs*; RSV, “vlast”], Poslanica Efežanima 1:21

‘Gospodstva’ [*kyriotētes*], Poslanica Kološanima 1:16

‘Svjetski vladari tame’, Poslanica Efežanima 6:12

‘Duhovno (neprijatelji) zlo u nebesima’, Poslanica Efežanima 6:12

‘Vlast tame’, Poslanica Kološanima 1:13

‘Svako ime što je imenovano’, Poslanica Efežanima 1:21

‘Nebeska, zemaljska, i podzemaljska bića’, Poslanica Filipljanima 2:10” (str. 401).

POSEBNA TEMA: *ARCHĒ*

Grčki pojam *archē* znači “početak” ili “podrijetlo” nečega:

1. početak stvorenog reda (usp. Iv 1:1; 1. Iv 1:1; Heb 1:10)
2. početak Evanđelja (usp. Mk 1:1; Fil 4:15; 2. Sol 2:13; Heb 2:3)
3. prvi očevici (usp. Lk 1:2)
4. početni znaci (čuda, usp. Iv 2:11)
5. početna načela (usp. Heb 5:12)
6. početna sigurnost temeljena na istinama Evanđelja (usp. Heb 3:14)
7. početak, Poslanica Kološanima 1:18; Knjiga Otkrivenja 3:14.

Koristi se kao “pravilo” ili “ovlast” kod:

1. ljudskih upravnih dužnosnika:
  - a. Evanđelje po Luku 12:11
  - b. Evanđelje po Luku 20:20
  - c. Poslanica Rimljanima 13:3; Poslanica Titu 3:1
2. anđeoskih vlasti:
  - a. Poslanica Rimljanima 8:38
  - b. 1. Poslanica Korinćanima 15:24
  - c. Poslanica Efežanima 1:21; 3:10; 6:12
  - d. Poslanica Kološanima 1:16; 2:10.15
  - e. Judina poslanica, stih 6.

▣ “i za Njega” Isus nije bio samo Očev posrednik u stvaranju, nego i cilj stvaranja (usp. Rim 11:36; Heb 2:10).

1:17 “On je prije svega” Nije postojalo vrijeme kad Isus nije bivao! Isus je pred-postojeće Božanstvo (usp. Iv 1:1-2; 8:58; 17:5. 24; 2. Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Heb 10:5-7)! Zabilježite empatičku uporabu “On” (*autos*) u Poslanici Kološanima 1:17 i 18, “On Sâm”, jeste prije svega” i “On, Sâm , jeste glava tijela”!

▣

NASB, NRSV, NJB	“u Njemu se sve drži zajedno”
NKJV	“u Njemu se sve sastoji”
TEV	“u jedinstvu s njim sve ima svoje primjereno mjesto”
Pešita	“po Njemu sve se održava”

Ovo je PERFECT AKTIVNOGA INDIKATIVA od *sun* složenice “stajati s” (*sunistēmi*) što podrazumijeva “nastaviti”, “ustrajati”, ili “postojati”.

Ovo je doktrina o providnosti (usp. Heb 1:3) i ona je osobna! “Sve” upućuje na materijalno i duhovno stvoreno. Isus je održavatelj kao i Stvoritelj svega. U SZ-u ove djelatnosti opisuju djelo *Elohima* (Boga; vidjeti [Posebnu temu: Imena za Božanstvo, C](#)).

1:18 “On je i glava tijela, crkve” Kao što je Isus bio pred-postojeći u stvaranju, tako je On i u Crkvi. Ovo upućuje na sveopću Crkvu (usp. Mt 16:18; Ef 1:22-23; 4:15; 5:23; Kol 1:18; 2:9). Vjernici su i pojedinačno (usp. 1. Kor 6:19) i skupno (usp. 1. Kor 3:16) Tijelo Kristovo (tj. Novi hram). Pavao je često govorio o Crkvi kao o Tijelu Kristovu (usp. 1. Kor 12:12-27), ali samo u Poslanici Efežanima i Kološanima navodi kako je Isus rekao da je On “Glava” toga Tijela. U stvarnosti On je Glava svega, čak i kneževina i sila (usp. Ef 1:22).

[Vidjeti Posebnu temu: Crkva \(*ekklēsia*\).](#)

POSEBNA TEMA: *CRKVA (ekklēsia)*

Ovaj je grčki pojam, *ekklēsia*, sastavljen iz dvije riječi, “iz” i “pozvan”. Ta riječ ima sekularnu /svjetovnu uporabu (tj. građani pozvani na susret, usp. Djela 19:32.39.41) i zbog uporabe u Septuaginti ovoga pojma za “kongregacija /skupština” Izraela (*Qahal*, BDB 874, KB 1078, usp. Br 16:3; 20:4; Pnz 31:30), ima religijsku uporabu. Rana crkva vidjela je sebe kao

nastavak SZ-noga naroda Božjeg. Oni su bili novi Izrael (usp. Rim 2:28-29; Gal 3:29; 6:16; 1. Pt 2:5.9; Otk 1:6), ispunjenje Božje misije diljem svijeta (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8; [vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#)).

Ovaj je pojam korišten u nekoliko značenja u Evanđeljima i Djelima apostolskim:

1. svjetovno gradsko okupljanje, Djela apostolska 19:32.39.41
2. sveopći narod Božji u Kristu, Evanđelje po Mateju 16:18 i Poslanica Efežanima
3. mjesna kongregacija vjernika u Kristu, Evanđelje po Mateju 18:17; Djela apostolska 5:11 (u ovim stihovima, crkva u Jeruzalemu); Djela apostolska 13:1; Poslanica Rimljanima 16:5; 1. Korinćanima 16:19; Kološanima 4:15; Filemonu stih 2
4. narod Izraela skupno, Djela apostolska 7:38, u Stjepanovu govoru
5. narod Božji u regiji, Djela apostolska 8:3; Poslanica Galaćanima 1:2 (Judeja ili Palestina).

Crkva su okupljeni ljudi, ne zgrada. Nisu postojale crkvene zgrade stotinama godina. U Jakovljevoj poslanici (jedna od najranijih kršćanskih Knjiga) na Crkvu se upućuje pojmom *synagōgē* (skupština /zajednica). Taj se pojam za Crkvu pojavljuje samo u Jakovljevoj poslanici (usp. Jak 2:2; 5:14).

▣ **“On je početak”** Na prvu ovo izgleda kao još jedno smjerenje na stvaranje (usp. Post 1:1), ali okvir se promijenio na Crkvu. U ovoj okolnosti pojam “početak” vjerojatno se odnosi na grčki smisao podrijetla ili izvora. Isus je Glava ili izvor života novoga Božjeg naroda, Židova i Grka, robova i slobodnjaka, muškaraca i žena (usp. Kol 3:11; Gal 3:28). On je novi Adam (usp. Rim 5:12-21). Glava nove rase, kršćanina (usp. Ef 2:11-3:13).

[Vidjeti Posebnu temu: Archē.](#)

▣ **“prvorođenac od mrtvih”** Konačan NZ-ni odlomak o uskrsnuću je 1. Poslanica Korinćanima 15. Isus je pred postojeći, “prvorođenac” u uskrsnuću kakav je bio u stvaranju (usp. Kol 1:15; Rim 1:4; Otk 1:5). Njegovo uskrsnuće je obećanje i znak da će svi vjernici biti uskrsnuti.

U 1. Korinćanima 15:20 i 23 Isus je nazvan “prvi plodovi”. Ovo je istoznačna SZ-na metafora. Isus je preteča u svim područjima. On je i “prvorođenac” (usp. Otk 1:5) i “prvi plodovi”.

[Vidjeti Posebnu temu: Prvorođenac.](#)

▣ **“tako da će On Sâm imati prvo mjesto u svemu”** Ovaj sažetak izjave sličan je Poslanici Efežanima 1:22-23. Otac je učinio Sina vrhovnim i nadmoćnim u svemu (usp. 1. Kor 15:27-28).

1:19 Ovo započinje s “jer” (*hoti*, klauzula o namjeni). Izjavljuje kako je Božja volja za Mesiju:

1. punina Božanstva koja je otkrivena u Njemu (usp. Kol 1:19)
2. izmirenje svega kroz Njega (usp. Kol 1:20).

▣

NASB	“za svu puninu da obitava u Njemu”
NKJV	“kako bi u Njemu obitavala sva punina”
NRSV	“Jer u Njemu sva punina Boga ... obitava”
TEV	“da Sin ima u sebi punu narav Boga”
NJB	“sva punina koja se moženaći u njemu”
Pešita	“dovršiti sve u Njemu”

Ovo je igra riječi “pun” (*plerōma*), što se korističa od krivih učitelja za opis anđeoskih stupnjeva između dobrog visokog boga i grješne naterije (usp. Kol 2:9; Ef 1:23; 3:19; 4:13). To je bila iznenadna izjava za opis tesara iz Nazareta koji je bio pogubljen s razlogom!

[Vidjeti Posebnu temu: Gnosticizam.](#)

1:20 “i po Njemu pomiri” Pojam (usp. Kol 1:22) znači “promijeniti od neprijateljstva do mira” posebice između osoba. grijeh je prouzročio odvojenje između Stvoritelja i stvorenoga. Bog je djelovao u Kristu kako bi obnovio zajedništvo (usp. Rim 5:18-19). Ovo je dvostruko složena riječ (*apokatallassō*) za teološki naglasak (usp. Kol 1:22).

Pavao je upotrijebio isti riječ u Poslanici Efežanima 2:16 i isti korijen u 2. Korinćanima 5:18-20.

▣ **“sve”** Ovo upućuje na cijelo Stvorenje, vidljivo i nevidljivo (usp. Rim 8:18 i dalje; 1. Kor 15:27-28; Ef 1:22-23).

▣ **“Sebi”** Ovi bi teološki trebalo upućivati na Oca ili Sina. Okvir je jedini vodič. Ovdje se čini Otac najboljom mogućnošću (usp. 1. Kor 15:25-28).

▣ **“tvoreći mir kroz krv Njegova križa”** Ovo je upućivalo na Isusovu žrtvenu smrt (usp. Rim 5:9; Ef 1:7; 2:13.16). Izmirenje nije bilo bez visoke cijene! Naglasak je moguće bio na Njegovoj čovječnosti (krv) kao i na Njegovo posredničko izmirenje (žrtva, usp. Iz 53; Mk 10:45; 2. Kor 5:21). Krivi učitelji tvrdili su Njegovo Božanstvo ali nijekali Njegovu ljudskost i smrt.

[Vidjeti Posebnu temu: Mir \(eirēnē\) \(NZ\).](#)

POSEBNA TEMA: MIR (*eirēnē*) [NZ]

Ovaj grčki pojam upućivao je na odsutnost sukoba, ali u LXX-i, postao je pojam što označava nutrašnji mir s Bogom i s nekim suradnikom (tj. Lk 2:14; 10:6). NZ, kao i SZ, koristi to kao pozdrav, “Mir vama” (tj. Lk 10:5; Iv 20:19.21.26; Rim 1:7; Gal 1:3) ili “zbogom, idi u miru” (usp. Mk 5:34; Lk 2:29; 7:50; 8:48; Jak 2:16).

Ovaj grčki pojam korišten je za “spajanje zajedno odnosa što su bili prekinuti” (tj. Rim 5:10-11). Postoje tri teološka načina kako NZ govori o miru:

1. objektivni vid, naš mir s Bogom kroz Krista (usp. Rim 5:1; Kol 1:20)
2. subjektivni vid, naše bivanje pravednima s Bogom (usp. Iv 14:27; 16:33; Fil 4:7)
3. da je Bog ujedinio u jedno novo tijelo, kroz Krista, i vjerujućeg Židova i poganina (usp. Ef 2:14-17; Kol 3:15).

Jednom kad imamo mir s Bogom, to mora ishoditi u miru s drugima!

Vertikala mora postati horizontala.

Newman i Nida, *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*, str. 92, imaju dobar komentar o “miru”:

“I u Starome zavjetu i u Novome zavjetu pojam mir ima široki opseg značenja. U osnovi opisuje bivanje nečijeg života u potpunome dobru /blagostanju; čak je bio usvojen među Židovima kao formula pozdrava (*shalom*). Ovaj pojam ima toliko dubinsko značenje da može biti korišten i od Židova kao opis Mesijanskoga spasenja. Zbog ove činjenice, postoje vremena kad je korišten gotovo istoznačno s pojmom ‘biti u ispravnome odnosu s Bogom’. Ovdje se pojam pojavljuje kao uporaba za opis skladnoga odnosa učvršćenog između čovjeka i Boga na temelju toga što je Bog stavio čovjeka u ispravan odnos sa Sobom” (str. 92).

▣ **“Njegova križa”** Ponovljeni zakon 21:23 (vidjeti bilješke *online*) tvrdio je kako je svatko tko visi na križu bio pod Božanskim prokletstvom (usp. Fil 2:8). Izvorno ovo je upućivalo na javno nabijanje na kolac nakon smrti umjesto primjerenoga ukopa. Međutim, do Isusova vremena rabini su to tumačili kao raspeće. Isus je uzeo prokletstvo grješnoga čovječanstva, prokletstvo Staroga saveza, na Sebe (usp. Kol 2:14; Gal 3:13; Fil 2:8).

▣ **“bilo stvari na zemlji ili stvari na nebu”** Ovaj izričaj usmjeren je na kriva proturječja između “duha” (Nebo) i “tvari” (Zemlja, usp. Kol 1:16).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:21-23

²¹I premda vi bijaste prije otuđeni i neprijateljski u umu, *baveći se zlim djelima*, ²²ipak On vas je sad pomirio u Svome mesnatom tijelu kroz smrt, zato da vas predstavi pred Njim svetima i besprijeekornima i van prigovora – ²³ako uistinu nastavite u vjeri čvrsto utemeljeni i nepokolebljivi, i ne udaljeni od nade evanđelja kojeg ste čuli, što je bilo naviješteno čitavome stvorenju pod nebom, i kojem sam ja, Pavao, bio učinjen službenikom.

1:21 “vi” Ovo upućuje na poganske vjernike. Zabilježite tri osobine njihovih prijašnjih života u poganstvu što slijede u ovome stihu. Pogani su bili potpuno oprečni (duhovno, usp. Ef 2:11-13) zavjetnome narodu (usp. Rim 9:4-5).

▣ **“bijaste prije otuđeni”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA rijetke složene riječi za stranca ili tuđinca što opisuje prijašnji odnos pogana prema Bogu. Teološki opis ovoga otuđenja nađen je u Poslanici Efežanima 2:1.3.11 22. Moralan opis je u Efežanima Ef 4:18-19. Moguće je taj pojam korišten o robovima u smislu “bivanja prenesenim drugome vlasniku”. Ako je tako, onda je 1:13 pozadina.

▣ **“neprijateljski u umu”** Umni sklop paloga čovječanstva je neovisnost (usp. Rim 1:28; 8:7; Jak 4:4; 1 Iv 2:15-16). Čovječanstvo, a ne Bog, postaje mjera svega (ateistički humanizam).

▣

NASB	“baveći se zlim djelima”
NKJV	“grješnim djelima”
NRSV	“čineći zla djela”
TEV	“zle stvari što činiste”
NJB	“vaše zlo ponašanje”
Pešita	“zbog vaših zlih djela”

Rabini tvrde da ono što osoba misli, to on /ona postaje. Zlo srce /um naposljetku odražava samo sebe u djelima zla prema Bogu i drugim ljudima (usp. Gal 5:19-21; 2. Tim 3:2-5; Tit 3:3).

1:22 “ipak On vas je sad pomirio” “Pomirio” je glavni GLAGOL Poslanice Kološanima 1:21-23. Vidjeti bilješku u Kološanima 1:20. Kakva se promjena dogodila zbog Boćjih djelovanja u Kristu prema ovima palim, otuđenim poganima (usp. Kol 1:20)!

Božje obećanje u Knjizi Postanka 3:15 da će iskupiti palo čovječanstvo ispunilo se. Ovo obećanje bilo je u potpunosti izvršeno Božjim djelom. Palo čovječanstvo nije bilo kadro vratiti se Stvoritelju (usp. Iz 53:6, navedeno u 1. Pt 2:25; i Rim 3:9-18 za nizove SZ-nih navoda). Kakva je to ljubav što se bavila grješnim, pobunjenim ljudstvom kroz vrijeme i u vremenu dala Svoga jedinoga Sina neka umre zbog nas (usp. Rim 5:8)!

▣ **“u Svome mesnatom tijelu kroz smrt”** Ovo se može odnositi na odbacivanje od strane krivih učitelja Isusove čovječnosti (usp. Kol 1:20). Isus je bio u potpunosti Bog i u potpunosti čovjek (usp. 1. Iv 4:1-3). On je imao fizičko tijelo (usp. Kol 2:11). On je uistinu bio jedan od nas.

[Vidjeti Posebnu temu: Meso \(sarx\).](#)

POSEBNA TEMA: MESO (sarx)

Ovaj je pojam vrlo često korišten od Pavla u Poslanici Galaćanima a njegov teološki razvoj je u Poslanici Rimljanima. Znanstvenici se ne slažu u tome kako okarakterizirati različita suzvučja pojma. Zsigurno postoji neko preklapanje u značenjima. Slijedi tek jednostavno nastojanje bilježenja širine semantičkoga polja toga pojma:

- A. ljudsko tijelo, Evanđelje po Ivanu 1:14; Poslanica Rimljanima 2:28; 1. Korinćanima 5:5; 7:28; 2. Korinćanima 4:11; 7:5; 12:7; Galaćanima 1:16; 2:16.20; 4:13; Filipljanima 1:22; Kološanima 1:22.24; 2:5; 1. Timoteju 3:16
- B. ljudsko potomstvo, Evanđelje po Ivanu 3:6; Poslanica Rimljanima 1:3; 4:1; 9:3.5.8; 11:14; 1. Korinćanima 10:18; Galaćanima 4:23.29
- C. ljudska osoba, Poslanica Rimljanima 3:20; 7:5; 8:7-8; 1. Korinćanima 1:29; 2. Korinćanima 10:3; Galaćanima 2:16; 5:24
- D. ljudsko govorenje, Evanđelje po Ivanu 8:15; 1. Poslanica Korinćanima 1:26; 2. Korinćanima 1:12; 5:16; 10:2; Galaćanima 6:12
- E. ljudska slabost, Poslanica Rimljanima 6:19; 7:18; 8:5-6.9; 2. Korinćanima 10:4; Galaćanima 3:3; 5:13.16.19-21; Kološanima 2:18
- F. neprijateljstvo ljudi prema Bogu, povezano s posljedicama Pada, Poslanica Rimljanima 7:14; 13:14; 1. Korinćanima 3:1.3; Efežanima 2:3; Kološanima 2:18; 1. Petrova 2:11; 1. Ivanova 2:16.

Mora biti naglašeno da “meso” nije viđeno kao zlo u NZ-u, kao što je to u grčkoj misli. Za grčke filozofe, “meso” je bilo izvor ljudskih poteškoća; smrt je oslobodila osobu od njegova utjecaja. Ali u NZ-u, “meso” je bojno tlo duhovnoga sukoba (usp. Ef 6:10-18), ipak ono je neutralno. Netko može koristiti fizičko tijelo za dobro ili za zlo.

▣ “zato da vas predstavi pred Njim” Ovo može upućivati na:

1. dan spasenja
2. vrijeme vjernikove smrti
3. Sudnji dan /Drugi dolazak (usp. Kol 1:28; Ef 5:27).

▣ “svetima i besprijekornima i van prigovora” Ova tri PRIDJEVA upotrijebljena su kao SINONIMI. Ovo opisuje čistoću vjernika u Kristu (usp. Fil 1:15). Oni nisu samo tuđinci, oni su potpuno promijenjeni! To je vrlo sličan naglasak Poslanice Efežanima 1:4; 4:1; 5:27.

Cilj opravdanja nije samo Nebo kad umremo, nego svetost sada (usp. Lev 11:44; 19:2; Mt 5:48; 1. Pt 1:16)!

Posvećenje je sadašnja stvarnost za vjernike kad dar od Krista (usp. Djela 26:18; 1. Kor 1:2.30; 6:11; Heb 10:10.14). To je i napredujuće, Kristo-slično življenje (usp. Ef 1:4; 2:10; 2. Tim 2:12; Jak 1:4; 2. Pt 3:14) i eshatološki cilj (usp. 2. Kor 11:2; Ef 5:27; 1. Sol 3:13; 5:23; 1 Iv 3:2).

Vidjeti Posebne teme: Sveti; i: Besprijekornost, nevinost, nedužnost, bez prigovora.

POSEBNA TEMA: SVETI

I. UPORABA U STAROME ZAVJETU (opisano većinom iz Knjige proroka Izaije)

- A. Etimologija pojma *kadosh* (BDB 872, KB 1072) je neizvjesna, moguće kanaanska (tj. ugaritska). Moguće da dio korijena (tj. *kd*) znači “podijeliti”. Ovo je izvor popularne odredbe “odvojen (iz kanaanske kulture, usp. Pnz 7:6; 14:2.21; 26:19) za Božju uporabu”.
- B. Odnosi se na kulturne stvari, mjesta, vremena, i osobe. Uobičajen u Knjizi Izlaska, Levitskome zakoniku, i Brojevima.
- C. U proročkoj književnosti (posebice Izaija i Hošea) osobni dio prethodno prisutan, ali nenaglašen, dolazi naprijed (vidjeti Posebnu temu: Svetac). To postaje načinom označavanja Božje biti (usp. Iz 6:3). Bog je svet. Njegovo Ime koje predstavlja Njegovu narav je Svet. Njegov narod koji je otkrio Njegovu narav jadnome svijetu je svet (ako su poslušni Savezu u vjeri).
  1. PRIDJEV, BDB 872 שֶׁדֶק, “svet”, “dragocjen /svet” korišten o:
    - a. Bogu, Knjiga proroka Izaije 5:16; 6:3 (tri puta); vidjeti Posebnu temu: Svetac
    - b. Njegovo Ime, Knjiga proroka Izaije 40:25; 49:7; 57:15
    - c. Njegovo prebivalište, Knjiga proroka Izaije 57:15
    - d. Njegov Sabat /subota, Knjiga proroka Izaije 58:13.
  2. GLAGOL, BDB 872 שָׁדַק, “biti odvojen”, “posvećen”:
    - a. Božja narav, Knjiga proroka Izaije 5:16; 29:23
    - b. Bog, Knjiga proroka Izaije 8:13; 65:5
    - c. Božji anđeli, Knjiga proroka Izaije 13:3
    - d. Božje Ime, Knjiga proroka Izaije 29:23
    - e. blagdan, Knjiga proroka Izaije 30:29
    - f. posvećeni ljudi, Knjiga proroka Izaije 66:17.
  3. IMENICA, BDB 871 שְׁדָקָה, “odvojenost”, “svetost”:
    - a. sveto sjeme, Knjiga proroka Izaije 6:13
    - b. sveta planina, Knjiga proroka Izaije 11:9; 27:13; 56:7; 57:13; 65:11.25; 66:20
    - c. rastaviti, Knjiga proroka Izaije 23:18
    - d. sveti put, Knjiga proroka Izaije 35:8
    - e. svetište, Knjiga proroka Izaije 43:28; 62:9; 64:11
    - f. sveti grad, Knjiga proroka Izaije 48:2; 52:1
    - g. Svetac, Knjiga proroka Izaije 49:7 (vidjeti Posebnu temu dolje: Svetac)
    - h. sveta ruka /mišica, Knjiga proroka Izaije 52:10
    - i. Sveti dan, Knjiga proroka Izaije 58:13
    - j. svet narod, Knjiga proroka Izaije 62:12
    - k. Sveti Duh, Knjiga proroka Izaije 63:10.11
    - l. Božje prijestolje, Knjiga proroka Izaije 63:15
    - m. sveto mjesto, Knjiga proroka Izaije 63:18
    - n. sveti gradovi, Knjiga proroka Izaije 64:10.

- D. Božje milosrđe i ljubav neodvojivi su od teoloških zamisli zavjetne, pravedne, i sržne naravi. U tome je napetost u Bogu prema nesvetome, palome, pobunjenom čovječanstvu. U *Synonyms of the Old Testament*, str. 112-113 od Roberta B. Girdlestonea, postoji zanimljiv članak o odnosu između Boga kao "milosrdnoga" i Boga kao "svetoga".

II. NOVI ZAVJET

- A. pisci NZ-a (osim Luke) su hebrejski mislitelji, ali bili su pod utjecajem *koine* grčkog (tj. Septuaginte). NZ-na Crkva koristila je grčki prijevod SZ-a, Septuagintu. Grčki prijevod SZ-a, a ne klasična grčka književnost, umovanje, ili religija jeste onaj što je nadzirao njihov rječnik.
- B. Isus je svet zato jer On od Boga i On je kao Bog (usp. Lk 1:35; 4:34; Djela 3:14; 4:27.30; Otk 3:7). On je Svetac i Pravednik (usp. Djela 3:14; 22:14). Isus je svet jer je On bezgrješan (usp. Iv 8:46; 2. Kor 5:21; Heb 4:15; 7:26; 1. Pt 1:19; 2:22; 1. Iv 3:5).
- C. Zato jer je Bog svet (usp. Iv 17:11; 1. Pt 1:156-16; Otk 4:8; 6:10), Njegova djeca moraju biti sveti (usp. Lev 11:44-45; 19:2; 20:7.26; Mt 5:48; 1. Pt 1:16). Zato jer je Isus svet, Njegovi sljedbenici moraju biti sveti (usp. Rim 8:28-29; 2 Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 1. Sol 3:13; 4:3; 1. Pt 1:15). Kršćani su spašeni kako bi služili u Kristo-sličnosti (svetost).

POSEBNA TEMA: BESPRIJEKORNOST, NEVINOST, NEDUŽNOST, BEZ PRIGOVORA

A. UVODNE IZJAVE

- Ova zamisao teološki opisuje izvorno stanje čovječanstva (tj. Post 1, Vrt Eden).
- Grieh i pobuna desetkovali su ovu okolnost savršenoga zajedništva (tj. Post 3).
- Ljudi (muško i žensko) teže za obnovom zajedništva s Bogom jer su oni stvoreni u Njegovoj slici i sličnosti (tj. Post 1:26-27).
- Bog se bavio grješnim čovječanstvom na nekoliko načina:
  - pobožnim vođama (tj. Abraham, Mojsije, Izaija)
  - žrtvenim sustavom (tj. Lev 1 - 7)
  - pobožnim primjerima (tj. Noa, Job).
- Konačno Bog je osigurao Mesiju:
  - kao puno otkrivenje Sebe Sâmog (usp. Iv 1:1-14; Kol 1:13-17; Heb 1:2-3)
  - kao savršenu žrtvu za grijeh (usp. Mk 10:45; 2. Kor 5:21).
- Kršćani su učinjeni besprijekornima:
  - zakonito kroz Kristovu pripisanu pravednost (usp. Rim 4:3.6.8.11.22.23.24; Jak 2:23)
  - napredujuće kroz djelo Duha (usp. Iv 6:8-11)
  - cilj kršćanstva je Kristo-sličnost (usp. Rim 8:28-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3; 5:23; 2. Sol 2:13; Tit 2:14; 1. Pt 1:15), koja u stvarnosti, jeste obnova Božje slike izgubljene u Padu Adama i Eve.
- Nebo je obnova savršenoga zajedništva Vrta Eden. Nebo je Novi Jeruzalem što silazi iz Božje prisutnosti (usp. Otk 21:2) kako bi pročistio Zemlju (usp. 2. Pt 3:10). Biblija započinje i završava na istim temama:
  - priso, osobno zajedništvo s Bogom
  - u okolnosti Vrta (Post 1 - 2 i Otk 21 - 22)
  - proročkom izjavom, prisutnost i društvo životinja (usp. Iz 11:6-9).

B. STARI ZAVJET

- Postoji toliko mnogo različitih hebrejskih riječi što prenose zamisao savršenstva, besprijekornosti, nevinosti tako da će biti teško imenovati i pokazati sve zamršene odnose.
- Glavni pojmovi što prenose zamisao savršenstva, nedužnosti, ili nevinosti (prema Robertu B. Girdlestonu, *Synonyms of the Old Testament*, str. 94-99) su:
  - shalom* (BDB 1022, KB 1532)
  - thamam* (BDB 1070, KB 1743)
  - calah* (BDB 478, KB 476).
- Septuaginta (tj. Biblija Rane crkve) prevodi mnoge od ovih zamisli u *koine* grčkim pojmovima korištenima u NZ-u (vidjeti C dolje).

4. Ključna zamisao povezana je sa žrtvenim sustavom:
    - a. *amōmos* (BDB 1071, usp. Izl 29:1; Lev 1:3.10; 3:1.6; Br 6:14)
    - b. *amiantos* i *aspilus* također imaju suzvučja kulta.
- C. NOVI ZAVJET
1. Zakonska zamisao:
    - a. hebrejski zakonski suzvuk kulta preveden je s *amōmos* (usp. BDB 1071, Ef 5:27; Fil 2:15; 1. Pt 1:19)
    - b. grčki zakonski suzvuk (usp. 1. Kor 1:8; Kol 1:22).
  2. Krist je Bezgrješan, Besprijekoran, Nevin Bog (*amōmos*, usp. Heb 9:14; 1. Pt 1:19).
  3. Kristovi sljedbenici moraju oponašati Njega (*amōmos*, usp. Ef 1:4; 5:27; Fil 2:15; Kol 1:22; 2. Pt 3:14; Juda stih 24; Otk 14:5).
  4. Ova zamisao također je korištena za crkvene vođe:
    - a. *anegklētos*, “bez optužbe” (usp. 1. Tim 3:10; Tit 1:6-7)
    - b. *anepileptos*, “iznad kritičizma” ili “bez mogućnosti prigovora” (usp. 1. Tim 3:2; 5:7; 6:14; Tit 2:8).
  5. Zamisao “neokaljan” (*amiantos*) korištena je za:
    - a. Krista Sâmog (usp. Heb 7:26)
    - b. kršćansku baštinu (usp. 1. Pt 1:4).
  6. Zamisao “cjelovitosti” ili “ispravnosti” (*holoklēria*) (usp. Djela 3:16; 1. Sol 5:23; Jak 1:4).
  7. Zamisao “bez mane”, nedužna nevinost prenesena je s *amemptos* (usp. Lk 1:6; Fil 2:15; 3:6; 1. Sol 2:10; 3:13; 5:23).
  8. Zamisao “bez predmeta za ukor” prenesena je s *amōmētos* (usp. 2. Pt 3:14).
  9. Zamisao “neokaljan”, “bez ljage” često je korištena u odlomcima što imaju također jedan od gornjih pojmova (usp. 1. Tim 6:14; Jak 1:27; 1. Pt 1:19; 2. Pt 3:14).
- D. Broj riječi u hebrejskome i grčkome što prenose ovu zamisao pokazuje njenu važnost. Bog je osigurao naše potrebe kroz Krista i sad nas poziva da budemo kao On.
- Vjernici su položajno, sudski objavljeni “pravima”, “ispravnima”, “besprijekornima” djelom Krista. Sad vjernici moraju zaposjesti svoj položaj. “Hodati u svjetlu kao što je On u svjetlu” (usp. 1. Iv 1:7). “Hodati dostojno poziva” (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Isus je obnovio sliku Božju. Priso zajedništvo sad je moguće, ali upamtite Bog želi ljude koji odražavaju Njegovu narav, kao što je učinio Njegov Sin, izgubljenome svijetu (tj. narodima). Mi smo pozvani na ništa manje negoli na svetost (usp. Mt 5:20.48; Ef 1:4; 1. Pt 1:13-16). Božju svetost, ne samo zakonsku, nego egzistencijalnu!

1:23 “ako uistinu nastavite u vjeri” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Pavao je pretpostavljao da će nastaviti, što je bio dokaz njihova istinskoga obraćenja (usp. 1 Iv 2:19; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21).

Vjera (DATIV bez ČLANA) upućuju ili na:

1. osobno pouzdanje u Isusa
2. vjernost Kristu
3. kršćansku doktrinu (usp. Djela 6:7; 13:8; 14:22; Gal 1:23; 6:10; Juda stihovi 3.20, i pastoralne Poslanice).

Kršćanska zrelost uključuje:

1. osobnu vjeru
2. pobožan život
3. doktrinarnu ispravnost.

U okviru krivih učitelja, svako od ovoga je ključno!

[Vidjeti Posebne teme: Ustrajnost](#); i: [Vjera \(NZ\) – iz Poslanice Titu 1:1](#).

POSEBNA TEMA: USTRAJNOST

Teško je objasniti odnos biblijske doktrine prema životu kršćanina zato jer su iznesene u tipičnim istočnjačkim dijalektalnim parovima ([vidjeti Posebnu temu: Istočnjačka književnost \[biblijski paradoksi\]](#)). Ovi parovi izgledaju oprečni, iako su oba pola biblijska. Zapadnjački kršćani imaju stremljenje odabiru jedne istine i zanemarivanju ili podcjenjivanju oprečne istine. Neki primjeri:

1. Je li spasenje početna odluka o pouzdanju u Isusa ili doživotna obaveza za učenje?

2. Je li spasenje izbor pomoću milosti suverenoga Boga ili vjerujućeg čovječanstva i opetovani odgovor na Božansku ponudu?
3. Je li spasenje, jednom primljeno, nemoguće izgubiti, ili postoji potreba za neprekidnom pozornošću? Pitanje o ustrajnosti bilo je prijeporno kroz crkvenu povijest. Poteškoća započinje s prividno sukobljavajućim odlomcima u NZ-u.
  1. tekstovi o jamstvu:
    - a. Isusove izjave u Evanđelju po Ivanu (Iv 6:37; 10:28-29)
    - b. Pavlove izjave (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5.8-9; Fil 1:6; 2:13; 2. Sol 3:3; 2. Tim 1:12; 4:18)
    - c. Petrove izjave (1. Pt 1:4-5)
  2. tekstovi o potrebi ustrajnosti:
    - a. Isusove izjave u sinoptičkim Evanđeljima (Mt 10:22; 13:1-9.24-30; 24:13; Mk 13:13)
    - b. Isusove izjave u Evanđelju po Ivanu (Iv 8:31; 15:4-10)
    - c. Pavlove izjave (Rim 11:22; 1. Kor 15:2; 2. Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23; 2. Tim 3:2)
    - d. izjave autora Poslanice Hebrejima (2:1; 3:6.14; 4:14; 6:11)
    - e. Ivanove izjave (1. Iv 2:6; 2. Iv 9; Otk 2:7.17.20; 3:5.12.21; 21:7).

Biblijsko spasenje proizlazi iz ljubavi, milosrđa, i milosti suverenoga Trojedinog Boga. Nijedan čovjek ne može biti spašen bez početnoga podstreka Duha (usp. Iv 6:44.65). Božanstvo dolazi prvo i postavlja raspored, ali zahtijeva ljudski odaziv u vjeri i pokajanju, oboje i početno i neprekidno. Bog radi s čovječanstvom u zavjetnom odnosu. Postoje povlastice i odgovornosti!

Spasenje je ponuđeno svim ljudima. Isusova smrt bavi se s poteškoćom grijeha paloga Stvorenja! Bog je osigurao način i želi sve ovo učiniti prema Svojoj slici kako bi se odgovorilo na Njegovu ljubav i opskrbu u Isusu.

Želite li više čitati o tome predmetu vidjeti:

1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981. (str. 348-365)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969.
3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961.

U ovome području Biblija naslovljava dvije različite poteškoće: (1) uzimanje jamstva kao dozvolu da se živi besplodan, sebičan život i (2) ohrabivanje onih koji se bore sa službom i osobnim grijehom. Poteškoća je ta što krive skupine uzimaju krivu poruku i grade teološke sustave na ograničenim biblijskim odlomcima. Neki kršćani očajnički trebaju poruku o jamstvu, dok drugi trebaju stroga upozorenja o ustrajnosti! U kojoj ste vi skupini?

Postoji povijesna teološka borba mišljenja što uključuje Augustina nasuprot Pelagija te Calvina nasuprot Arminija (semi-pelagijanizam). Predmet uključuje pitanje spasenja: ako je netko uistinu spašen, mora li on ustrajati u vjeri i plodnosti?

Kalvinisti se postavljaju iza onih biblijskih tekstova koji potvrđuju Božju suverenost i držanje-moći (Iv 10:27 30; Rim 8:31-39; 1. Iv 5:13.18; 1. Pt 1:3-5) i GLAGOLSKIH VREMENA poput PERFEKTA PASIVNIH PARTICIPA Poslanice Efežanima 2:5.8.

Arminijanisti se postavljaju iza biblijskih tekstova koji upozoravaju vjernike na "izdržati", "odoljeti", ili "nastaviti" (Mt 10:22; 24:9-13; Mk 13:13; Iv 15:4-6; 1. Kor 15:2; Gal 6:9; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7). Ja osobno ne vjerujem kako je Poslanica Hebrejima 6 i 10 primjenjiva, ali mnogi je arminijanisti koriste kao upozorenje protiv otpada [apostazija – op.prev.]. Parabola o sijaču u Evanđelju po Mateju 13 i Marku 4 naslovljava pitanje prividnoga uvjerenja, kao što čini Evanđelje po Ivanu 8:31-59. Kao što kalvinisti navode GLAGOLE u PERFEXT GLAGOLSKOME VREMENU koristeći ih za opis spasenja, arminijanisti navode odlomke u PREZENT GLAGOLSKOME VREMENU kao 1. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2; 2. Korinćanima 2:15.

Ovo je savršen primjer kako teološki sustavi zlorabe proof-texting metodu tumačenja. Uobičajeno je vodeće načelo ili glavni tekst korišten za gradnju teološke mreže kroz koju su viđeni svi ostali tekstovi. Budite pozorni od mreža iz ikojeg izvora. One dolaze iz zapadnjačke logike, ne otkrivenja. Biblija je istočnjačka Knjiga. Ona predstavlja istinu u napetošću-ispunjenim, naizgled paradoksalnim parovima. Kršćanima je namijenjeno potvrđivanje obojeg i življenje unutar napetosti. NZ predstavlja oboje i sigurnost vjernika i zahtjev za nastavljajućom vjerom i pobožnošću. Kršćanstvo je početni odaziv pokajanja i vjere slijeđen neprekidnim odazivom u pokajanju i vjeri.

Spasenje nije proizvod (ulaznica za Nebo ili polica osiguranja protiv požara), nego odnos. Ono je odluka i učenje. U NZ-u to je opisano u svim GLAGOLSKIM VREMENIMA:

AORISTU (dovršeno djelovanje), Djela apostolska 15:11; Poslanica Rimljanima 8:24; 2. Timoteju 1:9; Titu 3:5

PERFEKTU (dovršeno djelovanje s nastavljaćim ishodima), Poslanica Efežanima 2:5.8

PREZENTU (neprekinuto djelovanje), 1. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2; 2. Korinćanima 2:15

FUTURU (budući događaji ili izvjesni događaji), Poslanica Rimljanima 5:8.10; 10:9; 1. Poslanica Korinćanima 3:15; Poslanica Filipljanima 1:28; 1. Solunjanima 5:8-9; Hebrejima 1:14; 9:28.

POSEBNA TEMA: VJERA (NZ) – iz Poslanice Titu 1:1

IMENICA nema ODREĐENI ČLAN; prema tome, može upućivati na:

1. nečije osobno pouzdanje u Krista
2. vjerno življenje (SZ-ni smisao)
3. tijelo kršćanske doktrine (s ČLANOM, usp. Djela 6:7; 18:8; 14:22; Gal 1:23; 3:23; 6:10; Fil 1:27; Juda stihovi 3.20).

Pavlova misija bila je ili za:

1. poticanje vjere onih koji su već bili spašeni
2. dovođenje onih izabranih od vječnosti u osobnu vjeru (“dozivanje pozvanih”).

Oboje je neophodno, ali što biva naglašenih u ovome okviru (tj. Tit 1:1) neizvjesno je.

Pavao koristi *kata* nekoliko puta u uvodnome poglavlju:

1. obzirom na vjeru, Poslanica Titu 1:1
2. obzirom na pobožnost, Poslanica Titu 1:1
3. obzirom na zapovijed, Poslanica Titu 1:3
4. obzirom na zajedničku vjeru, Poslanica Titu 1:4
5. obzirom na propis, Poslanica Titu 1:5 (složena riječ)
6. obzirom na nauk, Poslanica Titu 1:9.

Očigledno postoji standard istine i ponašanja (usp. Tit 3:5.7).

▣ **“čvrsto utemeljeni”** Ovo je PERFECT PASIVNOGA PARTICIPA (isti GLAGOLSKI oblik kao “otuđeni” u Kol 1:21). “Oni su bili i nastavljaju čvrsto biti utemeljeni (implikacija, od Boga)”. Ovo je građa metafore za siguran temelj (usp. Kol 2:7; Mt 7:25; Ef 3:17). To može biti igra na zemljopisni položaj Kolosa u zemljotresnom području.

NASB, Pešita “i ne udaljeni od”
NKJV “i nisu uklonjeni”
NRSV “bez pomicanja od”
TEV “i ne morate sebi dopustiti biti potresenima od”
NJB “nikada si ne dopuštajući rastaviti se”

Ovaj pojam upotrijebljen je jedino ovdje u NZ-u. To je negativan izričaj prethodne pozitivne izjave. Može biti PASIVNO STANJE (Bog nas čuva, usp. NASB, NKJV) ili SREDNJE STANJE (vjernici moraju vježbati marnost, usp. NRSV, TEV, NJB).

▣ **“nade evanđelja”** Pavao je često koristio pojam “nada” u nekoliko različitih ali povezanih smislova. Često je to bilo povezano s dovršetkom vjere vjernika.

Ovo može biti izraženo kao “slava”, “vječan život”, “konačno spasenje”, “Drugi dolazak”, itd. Dovršenje je izvjesno, ali vrijeme je nepoznato.

[Vidjeti Posebnu temu: Nada \(*elpis*, kod Pavla\).](#)

▣ **“što je bilo naviješteno čitavome stvorenju pod nebom”** “Čitavo Stvorenje” je hiperbola za Rimsko Carstvo (usp. Kol 1:6).

Gramatički oblik ovoga je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA. Međutim, to ne odgovara okviru. To mora biti upotrijebljeno u smislu PREZENTA AKTIVNOGA PARTICIPA. Mora biti zapamćeno da je gramatički oblik podložan književnome okviru, kao što je i leksička odredba riječi. Okvir, a ne gramatički oblik ili leksičko značenje, uvijek ima prvenstvo!

▣ **“službenikom”** Ovo je bio opći pojam za “slugu” ili “službenika” (*diakonos*, usp. Kol 1:7.23.25; 4:7; Ef 3:7; 6:21). Isus koristi ovaj pojam za Sebe u Evanđelju po Marku 10:45. To je postalo naslovom za sluge-đakone mjesne crkve (usp. Fil 1:1).

[Vidjeti Posebne teme: Đakoni \(iz Poslanice Filipljanima 1:1\); i: Đakonica \(iz 1. Poslanice Timoteju 3.](#)

POSEBNA TEMA: ĐAKONICA (iz 1. Timoteju poslanice 3)

Ovo je ŽENSKI oblik pojma *diakonos* (AKUZATIV JEDNINE ŽENSKOGA RODA). To je opći grčki pojam za službenika /slugu. Korišten je:

1. o Kristu u Evanđelju po Marku 10:45; Poslanici Rimljanima 15:8
2. o Pavlu u Poslanici Efežanima 3:7; Kološanima 1:23.25
3. o đakonicama u Poslanici Filipljanima 1:1; 1. Timoteju poslanici 3:11.

Postoji dokaz i u NZ-u i ranima poslije-biblijskim crkvenim pisanjima za službu đakonica. Još jedan primjer žena u mjesnom službi u NZ-u je “uloga udovica” u Pastoralama (usp. 1. Tim 3:11; 5:3-16). RSV, *Amplified*, i *Phillips* prijevodi imaju “đakonice” u Poslanici Rimljanima 16:1. NASB i NIV imaju to u fusnotama. NEB ima “koja obnaša dužnost”. Svi vjernici su pozvani, daroviti, puno-vremenski službenici (usp. Ef 4:12). Neki su pozvani za uloge službe vodstva. Naše predaje moraju dati put Pismu! Ove rani đakoni i đakonice bili su sluge, a ne izvršni odbori.

M. R. Vincent, *Word Studies*, tom 2, str. 752 i 1196, kaže da *Apostolical Constitutions* [Apostolske institucije], što datiraju od kasnoga drugoga i ranoga trećeg stoljeća, čine razliku između obveza i rukopolaganja ženskih crkvenih pomagačica:

1. đakonica
2. udovica (usp. 1. Tim 3:11; 5:9-10)
3. djevica (usp. Djela 21:9 i moguće 1. Kor 7:34).

Ove dužnosti uključivale su:

1. brigu za bolesne
2. brigu za ne koji su bili fizički progonjeni
3. posjećivanje onih u zatvoru koji su bili progonjeni zbog vjere
4. učenje novih vjernika
5. pomaganja u krštenju žena
6. neke koje nadgledaju ženske članice crkve.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:24 – 2:5

²⁴Sad ja se radujem u svojim patnjama zbog vas, i u svome mesu ja činim svoj dio u ime Njegova tijela, koje je crkva, u dopunjavanju onoga što nedostaje Kristovim mukama. ²⁵Od te crkve ja bijah učinjen službenikom u skladu uprave od Boga što mi je dodijeljena za vašu korist, tako da mogu potpuno ispuniti *propovijedanje* riječi Božje, ²⁶to jest, tajnu koja je bila skrivena od *prošlih* vjekova i naraštaja, ali sad je očitovana Njegovim svetima, ²⁷kojima je Bog želio učiniti poznatim što je bogatstvo slave ove tajne među poganima, koja je Krist u vama, nada slave. ²⁸Mi propovijedamo Njega, opominjući svakoga čovjeka i učeći svakoga čovjeka sa svom mudrošću, tako da možemo predstaviti svakoga čovjeka potpunoga u Kristu. ²⁹Za tu svrhu i ja radim, težeći sukladno Njegovoj snazi, koja silno djeluje u meni. ^{2:1}Jer ja vam želim da znate kako sam veliku borbu imao u vašu korist i za one koji su u Laodiceji, i za sve one koji nisu osobno vidjeli moje lice, ²kako bi njihova srca mogla biti ohrabrena, da budu združeni u ljubavi, i *doseći* za sve bogatstvo što dolazi od pune sigurnosti razumijevanja, što *ishodi* u istinskoj spoznaji Božje tajne, *to jest*, Krista *Osobno*, ³u kojem su skrivena sva bogatstva mudrosti i znanja. ⁴Ja govorim ovo tako da vas nitko ne bi obmanuo s uvjerljivim dokazom. ⁵Jer čak premda sam odsutan u tijelu, usprkos tome ja sam s vama u duhu, radujući se da vidim dobru stegu i postojanost vaše vjere u Kristu.

1:24 “ja se radujem u svojim patnjama zbog vas” Pavao je svoje utamničenje vidio kao korist za crkvu (usp. Fil 2:17 i 2. Kor 1:5). Pavao je svoj život vidio kao prinos Bogu u korist ove crkve. Ovaj dio Dobrih vijesti ne dopada nam se (usp. Mt 5:10-12; Rim 5:3; 8:17; 2. Kor 4:7-11; 6:3-10; Fil 1:29, 2:17; 2. Tim 3:12; Heb 5:8; 1. Pt 1:7-8; 4:12-16)! Kao što je Isus patio u korist drugih, tako moraju i Njegovi sljedbenici (usp. 2. Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1 Iv 3:16). Samo Duh može okrenuti progonoštvu u radost!

▣ “u svome mesu” [Vidjeti Posebnu temu: Meso \(sarx\).](#)

▣ “u dopunjavanju onoga što nedostaje Kristovim mukama” Ovaj naglašen DVOSTRUKI SLOŽENI GLAGOL (*anti, ana, plēroō*) nađen je jedino ovdje u NZ-u. PRIJEDLOZI snažno potvrđuju “u korist od” ili “i ispuniti potpuno”. Ovo je vrlo teška rečenica za tumačenje. Neke teorije o značenju ovoga stiha su:

1. Kristovo izmirenje nije bilo dovoljno bez crkve, tj. rimokatoličkih zasluga svetaca
2. vjernici, kao i crkva, dijele Kristove patnje (ne posrednički), nego vršenjem Očeve volje u palome svijetu (usp. Mt 5:10-12; Mk 10:39; Iv 16:1 i dalje; 2. Kor 4:10; Gal 2:20; Fil 3:10)
3. Krist trpi s vjericima (usp. Djela 9:4-5; 2. Kor 1:5; Iz 63:9)
4. Trpljenje je potrebno zbog sazrijevanja (usp. Heb 5:8)
5. Mi moramo ispuniti “porođajne bolove” za Novo doba (usp. Mk 13:8)
6. Pavao je odbijao hvatati gnostički izričaj.

Ovaj pojam za “trpjeti” nikad nije upotrijebljen u NZ-u za Kristovu smrt na križu. Ovir Poslanice Kološanima 1:13-18 u potpunosti isključuje #1! Meni se najviše dopada #5!

▣ “crkva” *Ekklēsia* je bila od dvije grčke riječi, “iz” i “pozvati”. Korištena je u *koine* grčkom za opis ikoje vrste okupljanja, takvo kao što je gradsko sastajanje (usp. Djela 19:32). Crkva je odabrala ovaj pojam jer je bio upotrijebljen u Septuaginti (grčki prijevod Petoknjžja, pisanog već 250. g.pr.Kr. za knjižnicu u Aleksandriji, Egipat).

Ovaj pojam prevodio je hebrejski *qahal* što se koristio u izričaju “skupština /zborovanje Izraela” (usp. Br 20:4). NZ ni pisci tvrdili su kako su bili “Božanski pozvani” oni koji su morali biti Narod Božji u njihovu vremenu. Oni nisu vidjeli radikalni prijelom između SZ-noga Naroda Božjeg i sebe, NZ-noga Naroda Božjeg. Vjernici moraju tvrditi da je Crkva Isusa Krista, ne suvremeni rabinski judaizam, istinska baština SZ-nih Pisama.

U Poslanici Efežanima, okružnome pismu, pojam “crkva” uvijek ima sveopće značenje, ali u Kološanima ima mjesno značenje. Crkva je i skupna, upućujući na sve Božje ljude, i pojedinačna, upućujući na mjesnu zajednicu vjernika. U ovome tekstu Pavao upućuje na sveopći vid crkve.

[Vidjeti Posebnu temu: Crkva \(*ekklēsia*\).](#)

1:25 “ja bijah učinjen službenikom” Pavao upućuje na svoj apostolski poziv da propovijeda poganima (usp. Djela 9:15; 22:21; 26:17; Rim 1:5; 11:13; 15:16; Gal 1:16; 2:7; Ef 3:1-2.8; 1. Tim 2:7; 2. Tim 4:17). Međutim, Pavao je vidio svoj poziv i darovitost kao slugu, roba, poslužitelja! U Bibliji vodstvo je služenje.

[Vidjeti Posebnu temu: Služeće vodstvo.](#)

POSEBNA TEMA: SLUŽEĆE VODSTVO

I. U SZ-u (“Moj Sluga”)

Ovo je bio naslov poštovanja i poziva (BDB 713, KB 774).

A. Koristio se u skupnome smislu:

1. patrijarsi kao skupina – Ponovljeni zakon 9:27
2. proroci – 2. Knjiga o Kraljevima 9:7; 17:13; Ezra 9:11; Knjiga proroka Jeremije 7:25; 26:5; 29:19; 35:15; 44:4
3. Izrael – Psalam 105:6; 136:22; Knjiga proroka Izaije 41:8-9; 42:18-19; 44:1.2.21; 45:4; 48:20; 49:3; Jeremija 30:10; 46:27.28
4. Septuaginta dodaje izričaj Knjizi proroka Izaije 42:1, što čini da upućuje na nacionalni Izrael (“Jakob je moj sluga, Ja ću mu pomoći; Izrael je moj odabrani”).

B. Koristio se u pojedinačnome smislu:

1. Abraham – Knjiga Postanka 26:24; Psalam 105:6
2. Job – Knjiga o Jobu 1:8; 2:3; 42:7.8
3. Izak – Knjiga Postanka 24:14
4. Jakov – 1. Knjiga Ljetopisa 16:13; Psalam 105:6; Knjiga proroka Ezekiel 28:25
5. Mojsije – Knjiga Izlaska 14:31; Brojevi 12:7-8; Ponovljeni zakon 34:5; Knjiga o Jošui 1:1-2.7.13.15
6. Jošua – Knjiga o Jošui 24:29; Suci 2:8
7. Kaleb – Knjiga Brojeva 14:24
8. David – Knjiga proroka Ezekiel 37:25
9. Zerubabel – Knjiga proroka Hagaja 2:23
10. Salomon – 1. Knjiga o Kraljevima 3:8

11. Izaija – Knjiga proroka Izaije 20:3; 44:26
12. Isus – Evanđelje po Mateju 12:15-21 navodi Knjigu proroka Izaije 42:1-4.

II. U NZ-u (posebice Poslanica Korinćanima)

Božji vođe su darovi crkvi (Ef 4:11), ali oni su ipak sluge, ne šefovi! Pavao koristi nekoliko pojmova za naslovljavanje zamisli o sluzi /službujućem u korintskim pismima:

A. kućna pomoć (izvorno “podići prašinu”):

1. *diakonos*, 1. Poslanica Korinćanima 3:5; 2. Korinćanima 3:6; 6:4; 11:15 (dva puta).23
2. *diakonia*, 1. Poslanica Korinćanima 16:15; 2. Korinćanima 3:7.8.9 (dva puta); 4:1; 5:18; 6:3; 8:4; 9:1.13; 11:8
3. *dialoneō*, 2. Poslanica Korinćanima 3:3

B. sluga ili asistent, *hupēretēs* (u NZ-u korišteno o mnogima različitim vrstama poslužitelja), 1. Poslanica Korinćanima 4:1

C. rob (onaj koji je vlasništvo i usmjeravan od drugoga):

1. *doulos*, 1. Poslanica Korinćanima 7:21.22 (dva puta).23; 2. Korinćanima 4:5
2. *douloō*, 1. Poslanica Korinćanima 9:19

D. suradnik, su-pomagač (složenica *sun* + radnik), *sunergos*, 2. Poslanica Korinćanima 1:24

E. opskrbljivač (izvorno onaj koji financira zbor):

1. *chorēgeō*, 1. Poslanica Korinćanima 9:10
2. *epichorēgeō*, 2. Poslanica Korinćanima 9:10

F. službujući (korišteno u Septuaginti za Josipa Potifarua, Jošui Mojsiju, Samuela Eliju, Abišaja Davidu i levitima Izraelu [*leitourgia*, tj. opći pojam za službu u Septuaginti, 2. Kor 9:12).

Svi od ovih pojmova pokazuju Pavlovo razumijevanje službe. Vjernici pripadaju Kristu. Kao što je Krist služio druge (usp. Mk 10:45), vjernici služe druge (usp. 1. Iv 3:16). Crkveno vodstvo je službujuće vodstvo (usp. Mt 20:20-28; Mk 10:32-45; Lk 22:24-27). Ovi bahati, ponosni frakcionaši u Korintu potpuno su krivo shvatili Evanđelje i promašili razumjeti Isusovo srce i službu!

Vjernici su dio obitelji. Cilj nije usmjeren prema pojedinačnome vjerniku nego prema zdravlju i rastu Tijela, obitelji, njihove, hramske građevine (sve NZ-ne skupne metafore). Svaki je vjernik nadaren (usp. 1. Kor 12:11) za zajedničko dobro (usp. 1. Kor 12:7). Mi smo spašeni kako bismo služili!

▣ **“u skladu uprave od Boga”** Svi vjernici su upravitelji ili povjerenici Evanđelja (usp. 1. Kor 4:1-5; Ef 3:2.9; Tit 1:7; 1. Pt 4:10). Pavao koristi ovaj pojam u nekoliko različitim smislova:

1. apostolsko ovlaštenje za naviještanje Evanđelja (usp. 1. Kor 9:17; Ef 3:2; Kol 1:25)
2. vječan naum iskupljenja (usp. Ef 1:10; 3:9; 1. Kor 4:1)
3. vježbanje u naumu iskupljenja i prateći način života (usp. 1. Tim 1:4).

[Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

NASB

“tako da mogu potpuno ispuniti propovijedanje riječi Božje”

NKJV

“da ispunim riječ Božju”

NRSV

“da riječ Božju učinim posve znanom”

TEV

“u potpunosti naviještam njegovu poruku”

NJB

“ono od dovršenja Božje poruke”

Pešita

“u potpunosti propovijedati riječ Božju svugdje”

Ovo je isti korijen pojma “ispuniti” (*plēroō*) upotrijebljenog u Poslanici Kološanima 1:24. Pavlovo utamničenje i propovijedanje bili su izvršenje Božje svrhe za pogane (usp. Djela 9:15-16; 22:21; 26:17; Rim 11:13; 15:16; Gal 1:16; 2:7; Ef 3:2.8; 1. Tim 2:7; 2. Tim 4:17).

1:26 “tajnu” [Vidjeti Posebnu temu: Tajna.](#)

POSEBNA TEMA: TAJNA

I. U SZ-u

Ova aramejska riječ (BDB 1112, KB 1980), *raz*, znači “skruti”, “čuvati tajnu”. Upotrijebljena je nekoliko puta u Knjizi proroka Daniela (usp. Dn 2:18.19.27.28.29.30.47; 4:9). Ona je postala središnja tema u apokaliptičkoj književnosti i često se spominje u Svicima s Mrtvoga mora. Bog otkriva Sebe skrivenim savjetom Svojim prorocima (usp. Post 18:17; Jer 23:18; Dn 9:22; Am 3:7).

Zajednica u Svicima s Mrtvoga mora Božje je otkrivenje posredovala putem: (1) poruke SZ-nih proroka (*raz*), ali i (2) tumačenjem (*peshet*) “učitelja pravednosti”. Ovaj dvostruki obrazac otkrivenja i tumačenja osobina je apokaliptičke književnosti.

II. U Sinoptičkim Evanđeljima “tajna” je korištena o duhovnim uvidima prikupljenima iz Isusovih parabola:

1. Evanđelje po Marku 4:11
2. Evanđelje po Mateju 13:11
3. Evanđelje po Luki 8:10.

III. Pavao je koristi na nekoliko različitih načina.

1. Djelomično otvrdnuće Izraela kako bi se dopustilo poganima biti uključenima. Ovo ulijevanje pogana djelovat će kao mehanizam za Židove da prihvate Isusa kao Krista proročanstva (usp. Rim 11:25-32).
2. Evanđelje je obznanjeno narodima, rekavši im da su oni svi uključeni u Krista i kroz Krista (usp. Rim 16:25-27; Kol 2:2).
3. Nova tijela vjernika kod Drugoga dolaska (usp. 1. Kor 15:5-57; 1. Sol 4:13-18).
4. Sažetak svega u Kristu (usp. Ef 1:8-11).
5. Pogani i Židovi kao su-baštinici (usp. Ef 2:11-3:13).
6. Prisnost odnosa između Krista i Crkve opisana je u bračnim pojmovima (usp. Ef 5:22-33).
7. Pogani su bili uključeni u zavjetni narod i u njima obitava Duh Kristov kako bi proizveo Kristo-sličnu zrelost, to jest, obnova bračne slike Boga u čovjeku (usp. Post 1:26-27; 5:1; 6:5.11-13; 8:21; 9:6; Kol 1:26-28).
8. Kraj vremena Anti-Krista (usp. 2. Sol 2:1-11).

IV. Himna Rane crkve ili katekizam o tajni Evanđelja nađeno je u 1. Timoteju poslanici 3:16.

V. U Ivanovom Otkrivenju korištena je o značenju Ivanovih apokaliptičkih simbola:

1. Otkrivenje 1:20
2. Otkrivenje 10:7
3. Otkrivenje 17:5.6.

VI. Ove tajne su istine što ljudi ne mogu otkriti; one moraju biti otkrivene od Boga.

VIII. [Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

▣ **“koja je bila skrivena od prošlih vjekova i naraštaja”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA, Bog je skrio je nastavlja skrivati (implikacija) u prošlosti. Ova tajna držana je u tajnosti od:

1. pogana
2. Židova
3. čak i od anđela (usp. 1. Pt 1:12).

Proroci su imali kratak pogled na nju, ali nikad potpunu istinu o njoj (usp. Heb 1:1).

Izričaj “vjekova” i “naraštaja” koristili su gnosticici kao upućivanje na anđeoske stupnjeve (*eone*).

[Vidjeti Posebnu temu: Gnosticizam.](#)

▣ **“ali sad je očitovana Njegovim svetima”** O je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA GLAGOLA što znači “jasno otkriti” ili “dovesti k svjetlu” (usp. Kol 1:27; Rim 3:21; 16:26). Ovo što je bilo skriveno sad je potpuno otkriveno. Evanđelje je jasno i otvoreno svima, ne samo odabranj nekolicini!

▣ **“Krist u vama”** Gramatički je moguće da to bude prevedeno “Krist među vama”, što bi upućivalo na tajnu Evanđelja a ne na obitavajućega Krista. Isti grčki PRIJEDLOG, *en*, preveden je “među” u prijašnjemu izričaju, “među poganima”. Izgleda kako ovo najbolje odgovara okvru.

Postoji tečnost između djela Sina i Duha. G. Campbell Morgan je rekao kako je najbolje ime za Duha “drugi ”Isus”. Slijedeće prikazuje kratki pregled usporedbe djela i naslova Sina i Duha.

[Vidjeti Posebnu temu: Isus i Duh.](#)

POSEBNA TEMA: ISUS I DUH

Postoji tečnost između djela Duha i Sina. G. Campbell Morgan rekao je kako je najbolje ime za Duha “drugi Isus” (međutim, oni su različite, vječne Osobe). Slijedi kratak pregled usporedbe djela i naslova Sina i Duha:

1. Duh je nazvan “Duh Isusa” ili sličnim izričajima (usp. Rim 8:9; 2. Kor 3:17; Gal 4:6; 1. Pt 1:11)
2. obojica su nazvani istim pojmovima:
  - a. “istina”:
    - 1) Isus (Iv 14:6)
    - 2) Duh (Iv 14:17; 16:13)
  - b. “zagovornik”:
    - 1) Isus (1. Iv 2:1)
    - 2) Duh (Iv 14:16.26; 15:26; 16:7)
  - c. “Svet”:
    - 1) Isus (Mk 1:24; Lk 1:35; Djela 3:14; 4:27.30)
    - 2) Duh (Lk 1:35)
3. obojica su uvijek prisutni u vjernicima:
  - a. Isus (Mt 28:20; Iv 14:20.23; 15:4-5; Rim 8:10; 2. Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27)
  - b. Duh (Iv 14:16-17; Rim 8:9.11; 1. Kor 3:16; 6:19; 2. Tim 1:14)
  - c. Otac (Iv 14:23; 2. Kor 6:16)
4. zadatak Duha je dovoditi svjedoke Isusu (usp. Iv 15:29; 16:13-15).

1:27 “bogatstvo slave ove tajne među poganima” Pavao je upotrijebio pojam “bogatstva” nekoliko puta za opis Božjih veličanstvenih djela i opskrbe za paloga čovjeka (usp. Kol 1:27; 2:2; Rim 2:4; 9:23; 11:33; 2. Kor 8:2; Ef 1:7.18; 2:7; 3:16; Fil 4:19).

Bog je uvijek imao naum ujediniti Židove i pogane u spasenju (usp. Ef 2:11 - 3:13). Počeci ovoga nauma iskupljenja mogu biti viđeni u:

1. Božjem obećanju u Knjizi Postanka 3:15, što podrazumijeva svu djecu Adama
2. Božjem pozivu upućenome Abrahamu koji bi blagoslovio sve ljude (usp. Post 12:3)
3. Božje pozivanje kraljevstva svećenika da dosegnu svijet (usp. Izl 19:5)
4. čak i Salomonov Hram imao je implikaciju za pogane da se pokaju i povjeruju te budu dio (usp. 1. Kr 8:43.60)
5. mnogobrojne reference u Prorocima (posebno u Izaiji) na Božju sveopću kraljevinu i poziv čitavome čovječanstvu.

[Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

▣ **“nada slave”** Ovo upućuje na Dan uskrsnuća kad će sveti primiti svoja nova proslavljena tijela (usp. 1. Iv 3:2). Odabir, opravdanje, i posvećenje ishodiće u slavljenju (usp. Rim 8:29-30). Vidjeti puniju bilješku o “slavi” u Poslanici Efežanima 1:6.

[Vidjeti Posebnu temu: Nada \(*elpis*, kod Pavla\).](#)

1:28 “Mi propovijedamo Njega” Kršćanstvo prvenstveno nije ispravna teologija, etički standardi, ili religijski obredi, nego osoban odnos s Isusom. Jednom kad je to učvršćeno, drugi vidovi imaju svoje primjereno mjesto (usp. 2. Tim 3:15.16-17).

▣ **“opominjući”** Ova riječ korištena je za “obučavanje djece” u Septuaginti (usp. Job 23:15; 30:1; 34:16). U NZ-u koristi se za vjernike koji potiču jedan drugoga (usp. Djela 20:31; Rim 15:14). Često nosi negativan suzvuk o upozorenju zbog neprimjerenoga kršćanskoga ponašanja (usp. 1. Sol 5:14; 2. Sol 3:15).

▣ **“svakoga čovjeka”** Ovaj izričaj upotrijebljen je tri puta u ovome stihu za naglasak. Ova uključivost toliko je različita od isključivosti krivih učitelja. Evanđelje je za sve ljude (usp. Iv 3:16; 1. Tim 2:4; Tit 2:11; 3:4; 2. Pt 3:9), ne samo za odabranu nekolicinu.

▣ **“sa svom mudrošću”** Božja mudrost toliko je različita od ekskluzivizma i tajnovitosti takozvanoga znanja krivih učitelja.

▣ **“tako da možemo predstaviti svakoga čovjeka”** Božji cilj za crkvu jeste zrelost svakoga vjernika u Kristu (usp. Kol 4:12; Ef 4:13; 1. Kor 2:6; 14:20; Fil 3:15). Ne postoje posebne skupine, činovi, darovi, znanje, ili povlastice u Kristovu Tijelu, nego samo sluge!

▣

NASB “potpunoga”
NKJV, NJB, Pešita “savršenoga”
NRSV, TEV “zreloga”

Ovo je grčki pojam *telos* (također općenito korišten u gnostičkoj literaturi drugoga stoljeća), što znači “potpuno opremljen za određeni zadatak” (usp. Ef 4:12). Bio je korišten o:

1. slomljenim udovima koji su bili iscijeljeni i ponovno postali uporabljivi
2. mrežama za ribe koje su bile zakrpane i tako ponovno sposobne za hvatanje riba
3. brodovima koji su bili opremljeni konopima i jedrima za more
4. pilićima koji su dovoljno izrasli da budu uzeti na tržište.

Pojam ne podrazumijeva bezgrješnost, nego djelatnu zrelost.

[Vidjeti Posebnu temu: Dovršetak ili potpunost \(*telos*\) u Poslanici Hebrejima.](#)

POSEBNA TEMA: DOVRŠETAK I POTPUNOST (*telos*) U POSLANICI HEBREJIMA

Ova kulminacija duhovnih stvari opetovana je tema u Poslanici Hebrejima:

1. *telos* dovršetak /kraj, ispunjenje (Heb. 3:6.14; 6:8.11)
2. *teleiōo*, “učiniti savršenim”:
  - a. (Isus) učini savršenim začetnika njihova spasenja kroz patnju (usp. Heb 2:10)
  - b. (Isus) bivajući učinjen savršenim kroz patnju (usp. Heb 5:8-9)
  - c. Zakon ne čini išta savršenim (usp. Heb 7:19)
  - d. Sin, savršen zauvijek (usp. Heb 7:28)
  - e. čini štovatelje savršenima (usp. Heb 9:9)
  - f. čini savršene one koji pristupaju (usp. Heb 10:1)
  - g. On je učinio savršenima za sva vremena one koji su posvećeni [one koje On posvećuje] (usp. Heb 10:14)
  - h. osim nas neće biti učinjeni savršenima [bez nas ne postignu savršenstvo] (usp. Heb 11:40)
  - i. duh pravедnosti ljude čini savršenima (usp. Heb 12:23)
3. *teleios*, narav /priroda (usp. Heb 5:14)
4. *teleios*, savršenije Svetište (usp. Heb 9:11)
5. *teleiotēs*, vršiti pritisak na zrelost (usp. Heb 6:1)
6. *teleiōsis*, ako je savršenstvo bilo kroz levitsko svećenstvo (usp. Heb 7:11)
7. *teleiōtēs*, začetnik i usavršitelj vjere (usp. Heb 12:2).

Isus donosi zrelost i potpunost što Mojsijevski Savez nikad nije mogao učiniti!

1:29 “ja radim, težeći” Ova ista dva jaka grčka pojma upotrijebljena su zajedno u 1. Timoteju poslanici 4:10 za opis Pavlove službe.

▣ **“težeći”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA. To je ili atletski pojam (usp. 1. Kor 9:25; 1. Tim 6:12; 2. Tim 4:7) ili vojni pojam (usp. Kol 2:1; Iv 18:36). Od ovoga grčkog korijena dobivamo englesku riječ “*agony* [agonija]”. Crkveni rad nije lak!

▣ **“Njegovoj snazi, koja silno djeluje u meni”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA. To je Božja snaga /sila, što “daje energiju” za službu (usp. 1. Kor 2; Ef 1:19; 3:7.20; Fil 3:21; 1. Tim 1:12). Ovo ZAMJENICA i PARTICIP od istoga su grčkoga korijena što znači: “Njegova mi energija daje snagu”.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto Pavao koristi standardni uvod u svoja pisma? Po čemu se razlikuje ovo otvaranje?
2. Tko je započeo ovu crkvu? Što je bio razlog da Pavao napiše ovo pismo?
3. Popišite razloge za Pavlovo zahvaljivanje za ove svete.
4. Popišite tri vida Božje volje (Kol 1:9).
5. Popišite četiri elementa Pavlove molitve što se odnose na “dostojne živote” (Kol 1:10-12).
6. Popišite što Pavao govori o Isus (Kol 1:15-19; 2:9-10).
7. Zašto Pavao toliko snažno naglašava Isusovu smrt?
8. Može li netko otpasti iz stanja milosti (Kol 1:23; 2:16-23)?
9. Što Poslanica Kološanima 1:24 znači?
10. Odredite što znači “tajna”.

POSLANICA KOLOŠANIMA 2

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavlova služba Crkvi (1:24 - 2:5)	ne filozofija, nego Krist	Pavlovo zanimanje za Kološane (1:24 - 2:7)	Pavlov rad kao sluga crkve (1:24 - 2:3)	Pavlova briga za vjeru Kološana
punina života u Kristu	2:1-10		2:4-5 punina života u Kristu	2:1-3 2:4-5 živjeti prema istinskoj vjeri u Krista, a ne prema krivome nauku
2:6-15		upozorenje protiv krivog nauka 2:8-15	2:6-7 2:8-10	2:6-7 2:8 jedino Krist je prava Glava svega ljudstva i anđela
	ne legalizam nego Krist 2:11-23	2:11-15	2:9-10	2:9-10 2:11-13 2:14-15 protiv lažnoga asketizma temeljenoga na načelima ovoga svijeta
2:16-19 novi život u Kristu		2:16-19	2:16-19 umrijeti i živjeti za Krista	2:16-19
(2:20 - 3:17) 2:20 - 3:4		2:20-23	2:20-3:4	2:20-23

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora dodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:1-5

¹Jer ja vam želim da znate kako sam veliku borbu imao u vašu korist i za one koji su u Laodiceji, i za sve one koji nisu osobno vidjeli moje lice, ²kako bi njihova srca mogla biti ohrabrena, da budu združeni u ljubavi, i *doseći za sve bogatstvo što dolazi od pune sigurnosti razumijevanja, što ishodi u istinskoj spoznaji Božje tajne, to jest, Krista Osobno,* ³u kojem su skrivena sva bogatstva mudrosti i znanja. ⁴Govorim ovo tako da vas nitko ne bi obmanuo s uvjerljivim dokazom. ⁵Jer čak premda sam odsutan u tijelu, usprkos tome ja sam s vama u duhu, radujući se što vidim dobru stegu i postojanost vaše vjere u Kristu.

2:1 “kako ... veliku borbu” “Borbu” je atletske ili vojničke pojame (usp. Kol 1:29; 4:12). Ovdje je upotrijebljen kao:

1. metafora za zastupničku molitvu
2. Pavlov rad u korist svih pogana.

▣ **“Laodiceji” [Laodiceja]** Ovaj grad bio je vrlo blizu, samo 1 milju udaljen od Kolosa, u istoj dolini (usp. Kol 4:13.15.16; Otk 3:14). Epafora je očevidno započeo crkvu u svakome od ovih gradova doline rijeke Lycus ili Licije – Kolosi, Laodiceja, i Hijerapolis (usp. Kol 4:13). Ovo pismo moralo je biti pročitano u svakoj od njih.

▣ **“sve one koji nisu osobno vidjeli moje lice”** Pavao nije započeo ovu crkvu niti druge dvije u dolini rijeke Lycus. Započeo ju je Epafora (usp. Kol 1:7). Ipak Pavao se za njih molio u agoniji. Pavao je ljubio Crkvu, i ove crkve!

2:2 “kako bi njihova srca mogla biti ohrabrena” Ovo je NAMJENSKA KLAUZULA s AORISTOM PASIVNOGA KONJUNKTIVA. Ona je iz istoga korijena kao *paracletos*, što se koristi o Svetome Duhu u Evanđelju po Ivanu 14:16.26; 15:26; 16:7 i o Isusu u 1. Ivanovoj poslanici 2:1. Temeljno značenje je “pozvati usporedno za pomoć i ohrabrenje”. To je bila metafora iz Rimskoga zakonskog sustava; zamisao o odvjetnikovoj obrani dolazi od ove riječi.

[Vidjeti Posebnu temu: Srce \(NZ\)](#); i: [Paraclete \(iz Evanđelja po Ivanu 14:16: “Drugi Pomagač”\)](#).

POSEBNA TEMA: SRCE (NZ)

Grčki pojam *kardia* korišten je u Septuaginti i NZ-u kako bi odrazio hebrejski pojam *lēb* (BDB 523, KB 513). Korišten je na nekoliko načina (usp. Bauer, Arndt, Gingrich i Danker, *A Greek-English Lexicon*, str. 403-404):

1. središte fizičkoga života, metafora za osobu (usp. Djela 14:17; 2. Kor 3:2-3; Jak 5:5)
2. središte duhovnog života (tj. moral):
  - a. Bog poznaje srce (usp. Lk 16:15; Rim 8:27; 1. Kor 14:25; 1. Sol 2:4; Otk 2:23)
  - b. korišteno za duhovni život čovječanstva (usp. Mt 15:18-19; 18:35; Rim 6:17; 1. Tim 1:5; 2. Tim 2:22; 1. Pt 1:22)
3. središte misaonog života (tj. um, usp. Mt 13:15; 24:48; Djela 7:23; 16:14; 28:27; Rim 1:21; 10:6; 16:18; 2. Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jak 1:26; 2. Pt 1:19; Otk 18:7; srce je izostznačnica razuma u 2. Kor 3:14-15 i Fil 4:7)
4. središte htijenja (tj. volja, usp. Djela 5:4; 11:23; 1. Kor 4:5; 7:37; 2. Kor 9:7)
5. središte osjećaja (usp. Mt 5:28; Djela 2:26.37; 7:54; 21:13; Rim 1:24; 2. Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Fil 1:7)
6. jedinstveno mjesto djelatnosti Duha (usp. Rim 5:5; 2. Kor 1:22; Gal 4:6 [tj. Krist u našim srcima, Ef :17])
7. srce je metaforički način upućivanja na čitavu osobu (usp. Mt 22:37, navod Pnz 6:5).
Misli, pobude, i djelovanja pripisane su srcu koje potpuno otkriva vrstu pojedinca. SZ ima neke upadljive uporabe pojma:
  - a. Knjiga Postanka 6:6; 8:21: “Bog je bio ožalošćen u Svome srcu”, također zabilježite Knjigu proroka Hošee 11:8-9
  - b. Ponovljeni zakon 4:29; 6:5; 10:12: “sa svim svojim srcem i svom svojom dušom”
  - c. Ponovljeni zakon 10:16: Knjiga proroka Jeremije 9:26: “neobrezano srce” i Poslanica Rimljanima 2:29
  - d. Knjiga proroka Ezekiel 18:31-32: “novo srce”
  - e. Knjiga proroka Ezekiel 36:26: “novo srce” nasuprot “kamenom srcu” (usp. Ez 11:19; Zah 7:12).

POSEBNA TEMA: PARACLETE (iz Evanđelja po Ivanu 14:16: “Drugi Pomagač”)

Pojam “drugi” prevodi grčki pojam (*allos*) što znači “drugi od iste vrste”. Sveti Duh je od G. Campbell Morgana nazvan “drugi Isus”.

Drugi pojam je grčki pojam *paraklētos* što je korišten o Isusu u 1. Ivanovoj poslanici 2:1 (kao posrednik /zagovornik) i o Svetome Duhu u Evanđelju po Ivanu 14:26 i 16:7-14 (vidjeti [Posebnu temu: Isus i Duh](#)). Njegova etimologija je “netko pozvan sa strane kako bi pomogao”, u pravnome smislu. Stoga, pojam “Branitelj” ispravno prevodi tu riječ. Oblik ovoga istog grčkog korijena, “utjeha” (*parakalēō*, vidjeti [Posebnu temu: Utjeha](#)), korištena je o Ocu u 2. Poslanici Korinćanima 1:3-11.

Prijevod IMENICE “branitelj” (*paraklētos*) dolazi od Rimskoga zakonskoga sustava. Wycliffe je prvi puta upotrijebio “Tješitelj” i izrazio uporabu oblika GLAGOLA (*parakaleō*) u Septuaginti (tj. 2. Sam 10:4; 1. Ljet 19:3; Job 16:2; Ps 69:20; Prop 4:1; Iz 35:4). To može biti ANTONIM za Sotonu (optužitelj).

I Filon Aleksandrijski i Josip Flavije koristili su ovu riječ u smislu “posrednik /zastupnik” ili “savjetnik”.

▣ **“budu združeni”** Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA od *sun* složenice. Koristila se u Septuaginti za “uputu” (usp. Iz 40:13; 1. Kor 2:16). U Pavlovim pisanjima korištena je kao metafora od fizičkoga tijela koje raste u zrelo jedinstvo (usp. Kol 2:19; Ef 4:16). Ovaj rast i jedinstvo mogući su (PASIVNO STANJE) samo u Kristu, u Duhu i u ljubavi. Jedinstvo je bilo veoma važno u heretičkoj situaciji (usp. Ef 4:1-3.13).

▣

NASB	“sve bogatstvo“
NKJV, NRSV, Pešita	“sva bogatstva”
TEV	“puno bogatstvo”
NJB	“ona su bogata”

Pavao često koristi pojam “bogatstva” za opis Božje ljubavi u Kristu (usp. Rim 2:4; 9:23; 11:12.33; Ef 1:7.18; 2:7; 3:8, 16; Fil 4:19; Kol 1:27; 2:2). Vjernici su duhovno bogati (usp. Jak 1:9) zbog Božjega bogatstva i velikodušnosti /darežljivosti u Kristu (usp. 2. Kor 8:9; 9:15). Ovdje je “bogatstvo” (“sva bogatstva”, usp. Kol 2:3) u vjernikovu razumijevanju Evanđelja. Zaustavite se samo na trenutak i razmislite o daru otkrivenja!

▣ **“pune sigurnosti razumijevanja”** Pavao nastavlja uporabu pojmova i zamisli korištenih od gnostičkih krivih učitelja. U ovome izričaju, “pune sigurnosti” je složenica od *plērōma*, što su heretici koristili za upućivanje na anđeoske stupnjeve.

Pojam “razumijevanja” (*sunesis*) također je *sun* složenica. Povezana je s *plērōma* u Poslanici Kološanima 1:9. Etimološko podrijetlo je bilo zbližavanje tokova misli. Ovi krivi učitelji nastojali su kršćanstvo učiniti razumljivim, odgovarajućim, i primjenljivim na grčko društvo i kulturu. Ovaj isti poriv povlači mnoge suvremene heretike na prisiljavanje Evanđelja u suvremene oblike ili skupine misli.

▣ **“istinskoj spoznaji”** Opetovano ovo se mora promatrati kroz pozadinu naglaske krivih učitelja na i tvrdnji o “tajnoj” konačnoj spoznaji glede spasenja. Za Pavla, “istinska spoznaja” (*epignōskō*) nalazila se samo u Kristovu Evanđelju, koji je “Tajna Božja”.

▣

NASB, NKJV, NRSV, Pešita	“tajne”
TEV	“tajna istina”
NJB	“skriveni razlog za sve od ovoga”

Bog ima objedinjenu svrhu za iskupljenje ljudstva (usp. Ef 2:11 - 3:13) što je čak prethodila Padu (usp. Post 3). Navještaji ovoga nauma otkriveni su u SZ-u (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6 i opći odlomci u Prorocima). Međutim, ovaj potpuni raspored nije ipak posve bio otkriven sve do otkrivenja Evanđelja Isusa Krista (usp. 1. Kor 2:1-8). S dolaskom Isusa i Duha to započinje postajati očevidnije. Pavao je koristio pojam “tajna” za opis ovoga potpunoga nauma iskupljenja (usp. 1. Kor 4:2; Ef 6:19; Kol 4:3; 1. Tim 3:9).

[Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

▣

NASB	“to jest, Krista Osobno”
NKJV	“to jest, Krist Osobno”
NRSV, Pešita	“i od Oca i od Krista”
TEV	“što je Krist Osobno”

Postoji nekoliko grčkih rukopisnih varijacija. Neuobičajena sintaksa u P⁴⁶, “od Boga, od Krista”, bolje objašnjava podrijetlo svih drugih varijacija (usp. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, str. 622). Tajna Božja je Krist – Njegov život, naučavanje, patnja, smrt, uskrsnuće, uznesenje, i Drugi dolazak! Tajna Očeva vječnog, sveopćeg nauma iskupljenja ostvarena je utjelovljenim Sinom.

2:3 “u kojem su skrivena sva bogatstva mudrosti i znanja” Ovaj stih poriče naglasak krivih učitelja i veliča Osobu Krista. Božja tajna (otkrivenje) je osoba, Božji naum u osobi (usp. NASB, NKJV, NRSV, TEV), i Božje spasenje u osobi, a ne u ljudskome znanju ili naporu.

Gramatički je moguće da je ovaj uvodni izričaj SREDNJEGA RODA (“u kome”), a ne MUŠKOGA (“u kojem”) i prema tome, upućuje na tu Tajnu (usp. NJB).

2:4 “da vas nitko ne bi obmanuo s uvjerljivim dokazom” Ovo je NAMJERAVANA KLAUZULA s PREZENTOM SREDNJEGA (deponent) KONJUNKTIVA. Ovaj GLAGOL bio je korišten na dva načina:

1. prevariti ili obmanuti sebe (usp. Jak 1:22)
2. lažno rasuđivati, prevariti ili iskriviti.

Ova obmana bila je činjena putem rječitoga razlaganja, prihvatljivih činjenica i /ili uvjerljivoga govora. Krivi učitelji uvijek su logični, privlačni, uvjerljivi pojedinci (toliko drukčiji od Pavla, usp. 1. Kor 2:1-5).

2:5 “čak premda” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Pavao očito nije bio s njima fizički, ali molio se za njih i osjećao jedno s njima.

[Vidjeti Posebnu temu: Grčki gramatički pojmovi, Dodaci.](#)

▣ **“odsutan u tijelu”** Ovo je doslovno “odsutan u mesu”.

[Vidjeti Posebnu temu: Meso \(*sarx*\).](#)

▣ **“ja sam s vama u duhu”** Pavlovo srce i molitve bili su neprestano s ovom izoliranom, malom, progonjenom ispostavom Kraljevstva Božjega! Ovdje riječ “duhu” upućuje na pravo javstvo ljudske osobe. Ovaj je isti izričaj upotrijebljen u 1. Poslanici Korinćanima 5:3.

[Vidjeti Posebnu temu: Duh \(*pneuma*\) u Novome zavjetu.](#)

▣

NASB	“dobru stegu ... postojanost ”
NKJV	“dobar red ... postojanost ”
NRSV	“moral ... nepokolebljivost”
TEV	“odlučnu čvrstoću s kojom stojite zajedno”
NJB	“dobro poredano ... čvrsto”
Pešita	“urednost ... iskreno”

Ovo su:

1. vojni pojmovi za organizaciju i postojanost (usp. Ef 6:10-17)
2. gradbeni pojmovi za čvrst, siguran temelj (usp. 2. Tim 2:14-19; 1. Pt 5:9).

Ovi pojmovi opisuju vjeru vjernika u Kolosima čak i usred napada i zbrke krivih učitelja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST:2:6-7

“Stoga kao što ste primili Krista Isusa Gospodina, tako hodajte u Njemu, ⁷čvrsto ukorijenjeni i sad nadograđivani u Njemu i učvršćeni u svojoj vjeri, baš kao što ste bili upućeni, i preplavljeni zahvalnošću.

2:6 “Stoga kao što ste primili Krista” GLAGOL upotrijebljen ovdje (*paralambanō*, AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA) ima dva suzvuka:

1. dobrodošlicu osobi (usp. Mt 1:20; Iv 1:11; 14:3)
2. primanje “tradicije” (usp. 1. Kor 11:23; 15:1.3; Gal 1:9.12; Fil 4:9; 1. Sol 2:13; 4:1; 2. Sol 3:6).

Kološani su čuli sadržaj Evanđelja preko Epafrinog propovijedanja; onda su osobno dali dobrodošlicu Osobi Evanđelja (Iv 1:12). Biblijska vjera je Savez. Bog postavlja raspored i čini prvi kontakt (usp. Iv 6:44.65), ali pojedinci se moraju odazvati pokajanjem, vjerom, poslušnošću, i ustrajnošću (Kol 2:6)! Poruka krivih učitelja iskrivila je teologiju i sadržaj i Osobu Evanđelja.

[Vidjeti Posebne teme: Primiti \(iz 1. Poslanice Solunjanima 2:13\); i: Što znači “Primiti”, “Vjerovati”, “Ispovjediti se /Priznati”, i “Pozvati se”?](#)

POSEBNA TEMA: PRIMITI (iz 1. Poslanice Solunjanima 2:13)

“Primiti” u 1. Poslanici Solunjanima 2:13 je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA. To pokazuje neophodnost našega osobnog odaziva. Tamo, to upućuje na poruku; u Evanđelju po Ivanu upućuje na Osobu Krista; u 1. Solunjanima 4:1, upućuje na način života. Evanđelje se usredotočuje na tri naglaska:

1. osobni odnos (usp. Kol 2:6)

2. doktrinarnu istinu (usp. 2. Sol 3:6; 1. Kor 15:1-4)
3. način života Kristo-sličnosti (usp. Fil 4:9).

Vjernik se mora odazvati na sve troje za zrelost.

Izričaj “primiše Riječ Božju” postaje idiom za “primiti Evanđelje” (“on tko čuje Moju riječ i povjeruje u Njega koji Me posla”, Iv 5:24):

1. *dechomai* – Evanđelje po Luki 8:13; Djela apostolska 8:14; 11:1; 17:11; 1. Poslanica Solunjanima 1:16
2. *paralambanō* – 1. Poslanica Solunjanima 2:13
3. *paradechomai* – Evanđelje po Marku 4:20
4. *apolambanō* – Jakovljeva poslanica 1:21.

Zabilježite kako postoje spoznajni element i voljni element.

NZ ima nekoliko stvari povezanih s GLAGOLOM prevedenim “primiti”:

A. negativne stvari:

1. Poslanica Rimljanima 8:15 – ne primiti (*lambanō*) duha ropstva
2. 1. Poslanica Korinćanima 2:14 – naravni čovjek ne prima (*apolambanō*) stvari od Duha Božjeg
3. 1. Poslanica Korinćanima 2:12 – ne primiti (*lambanō*) duh svijeta
4. 2. Poslanica Korinćanima 6:1 – ne primiti (*apolambanō*) milost Božju uzalud
5. 2. Poslanica Solunjanima 2:10 – oni nisu primili (*apolambanō*) ljubav istine tako da budu spašeni

B. pozitivne stvari:

1. Djela apostolska 1:8 – primiti (*lambanō*) snagu
2. Djela apostolska 2:33 – primiti (*lambanō*) Očevo obećanje
3. Djela apostolska 2:38; 8:15.17.19; 10:47; 19:2 – primiti (*lambanō*) dar Svetoga Duha
4. Djela apostolska 10:43; 26:18 – primiti (*lambanō*) oprostjenje
5. Poslanica Rimljanima 5:11 – primiti (*lambanō*) pomirenje
6. Poslanica Rimljanima 5:17 – primiti (*lambanō*) obilje milosti i dar pravедnosti
7. Poslanica Rimljanima 8:15 – primiti (*lambanō*) duh posinjenja
8. Poslanica Galaćanima 3:14 – primiti (*lambanō*) obećanje Duha kroz vjeru
9. Poslanica Kološanima 2:6 – primiti (*paralambanō*) Isusa Krista
10. Poslanica Hebrejima 10:36 – primiti (*komizō*) obećane stvari
11. Poslanica Hebrejima 11:17 – primiti (*anadechomai*) obećanja
12. Poslanica Hebrejima 12:28 – primiti (*paralambanō*) Kraljevstvo koje ne može biti uzdržano
13. Jakovljeva poslanica 1:21 – primiti (*apolambanō*) riječ usađenu koja je kadra spasiti duše
14. 1. Petrova poslanica 5:4 – primiti (*komizō*) besmrtnu krunu slave
15. 1. Ivanova poslanica 2:27 – primiti (*lambanō*) pomazanje.

Vau, kakav opseg predivnih stvari dolazi s Evanđeljem!

“primiti ... prihvatili” Ovi istoznačni pojmovi opisuju potrebu za ljudskim odazivom Božanskoj ponudi Evanđelja! Palo čovječanstvo mora se pokajati i povjerovati Evanđelju (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21), i neprekidno se kajati, vjerovati, i živjeti Evanđelje.

Prethodna je riječ složen pojam nađen u Evanđelju po Ivanu 1:12. Potonji znači dati dobrodošlicu kao gostu. U ovo-me okviru, mora se dati dobrodošlica Evanđelju. NZ opisuje Evanđelje i kao Osobu i kao poruku.

“riječ Božju” Pavlovo propovijedanje (poruka Evanđelja) bilo je otkrivenje nadahnuto od Boga (usp. 2. Tim 3:15-17; 1. Pt 1:23-25; 2. Pt 1:20-21; 3:15-16). U 1. Poslanici Solunjanima 2:13 to ne upućuje na Bibliju, nego na apostolsko naviještanje i učenje. NZ zapisuje samo izdvojeni dio Isusovih riječi i djela te poruku apostola.

Nedavno sam razmišljao o ovome problemu “primanja” Krista. Molim vas pogledajte [Posebnu temu: Što znači “Primiti”, “Vjerovati”, “Ispovjediti se /Priznati”, i “Pozvati se”?](#).

POSEBNA TEMA: ŠTO ZNAČI “PRIMITI”, “VJEROVATI”, “ISPOVJEDITI SE /PRIZNATI”, I “POZVATI SE”?

Kao evanđeoski Veliki nalog uskrsloga Gospodina, Evanđelje po Mateju 28:18-20 ima za mene prvenstvenu važnost. Moje protestantstvo zahtijeva osobni susret s Bogom kroz Krista. Uvijek sam razmišljao što “učiniti učenicima” znači. Obično one kršćanske skupine koje naglašavaju model početnoga osobnog susreta govore o:

1. “primanju” – Evanđelje po Ivanu 1:12
2. “vjerovanju” – Evanđelje po Marku 1:15; Ivanu 3:16.18.36; 6:40; 11:25-26; Djela apostolska 10:43
3. “isповјediti se” /“priznati” – Evanđelje po Mateju 10:32; Luki 12:8; Ivanu 9:22; 12:42; 1. Timoteju poslanica 6:12; 1. Ivanova 2:23; 4:15
4. “pozvati se” – Poslanica Rimljanima 10:9-13
ali Veliki nalog koristi “učiniti učenicima” i “učiti ih vršiti sve što sam Ja učio vas”. Isusova raspra o vratima (početni osobni susret) i uskome putu (dnevno pobožno življenje) u Evanđelju po Mateju 7:13-14; Luki 13:24 dala mi je ključnu teološku zamisao – spasenje je proces ([vidjeti Posebnu temu: Grčka glagolska vremena upotrijebljena za opis spasenja](#)). Ono započinje s mehanizmom “susreta” ali nije točno jasno kako je to učinjeno! Zasigurno to je početno vabljenje Duha (Iv 6:44.65) i osjećaj osobnoga grijeha i duhovne potrebe, sastavljeno od voljnosti za pokajanjem i vjerovanjem (usp. Mk 1:15; Djela 2:38; 3:16.19; 20:21; 26:20). Ovaj početni susret (aha trenutak) mora potom ishoditi u Kristo-sličnome životu (usp. Rim 8:28-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3; 5:23; 2. Sol 2:13; Tit 2:14; 1. Pt 1:15).

Opravdanje i posvećenje ne mogu, ne smiju, biti odvojeni! Došao sam do uvjerenja da zrelo spasenje mora uključivati:

1. pokajanje, početno i stalno ([vidjeti Posebne teme: Pokajanje u Starome zavjetu](#); i: [Pokajanje u Novom zavjetu](#))
2. vjeru /pouzdanje /uvjerenje, početno i stalno ([vidjeti Posebnu temu: Vjera, uvjerenje, ili pouzdanje \(pistos\) \[imenica\], pisteuō, \[glagol\], pistos \[pridjev\] u NZ-u](#))
3. ustrajnost kroz život ([vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost](#)).

Kako ja vidim, postoje dvije opasnosti:

1. prenaplašeno početno spasenje što vidi spasenje kao kartu za Nebo na kraju života ili policu osiguranja nepovezanu s odabirima dnevnoga načina života
2. prenaplašeni put kao proces gdje pitanje postaje “hoće li moja dobra djela prevagnuti moja loša djela?” (oblik djela pravednosti).

Spasenje je:

1. osoba kojoj se daje dobrodošlica (Isus)
2. istine o toj osobi kojima se mora vjerovati (Biblija)
3. život kao što živi ta osoba (Kristo-sličnost).

Spasenje je besplatan dar (Rim 3:24; 6:23) Božjega milostivoga, Kristom dovršenoga djela, i vodstvo Duha.

Kršćanski život također je dar milosti koji mora biti priman dnevno. Ovdje je teološko pitanje: “Kako netko prima /vjeruje /poziva se /ispovijeda se ili priznaje?”. Molim vas pogledajte sljedeće bilješke i Posebne teme:

1. primiti – [vidjeti bilješku u Evanđelju po Ivanu 1:12](#)
2. vjerovati – [vidjeti Posebnu temu gore: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu](#)
3. ispovijed /priznanje – [vidjeti Posebnu temu: Ispovijed /Priznanje](#)
4. pozvati se – [vidjeti bilješke u Poslanici Rimljanima 10:9-13](#).

Spasenje su “vrata” (početni osobni susret) i put (dnevno pobožno življenje). Ovo ne može biti odvojeno ili okrenuto u vremenu! Uobičajen ishod spasenja je:

1. Kristo-sličnost (usp. Rim 7:1; 8:28-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3; 5:23; 2. Sol 2:15; 1. Pt 1:15)
2. služenje (usp. Mt 25:31-46).

“Samo vjeruj, samo vjeruj” ili “čini bolje” su neprimjerene izjave.

Pretpostavljam kako je razlog za ovu Posebnu temu moj sukob u evangeliziranju među pravoslavnom ili katoličkom populacijom. Susreo sam toliko mnogo ljudi koji očito poznaju i ljube Isusa ali ne odgovaraju na “moja pitanja” na način za koji osjećam da je zadovoljavajući. Ali mislim kako je poteškoća s mojim predajama. Tvrditi kako netko mora moliti “molitvu grješnika”, kad to nije naglasak u NZ-u, pokazuje teološku predrasudu. Ja **vjerujem** u neophodnost mehanizma susreta, ali moram proširiti svoje vlastito razumijevanje što to uključuje. Izjava osobe o vjeri i plodu načina života uzima prednost nad izvjesnom metodologijom ili teološkom građom.

Samo teološka strana o “plodu”. Moje razumijevanje toga dolazi od Isusova dva odlomka:

1. Propovijedi na gori – Evanđelje po Mateju 7:13-23
2. usporedbi o tlima – Evanđelje po Mateju 13:1-24; Marku 4:1-20; Luki 8:4-15.

“Plod” nije način da se bude spašen nego dokaz istinskoga preobraćenja (usp. Jak 2:14-26). Nema ploda, nema korijena! Vječni život ima vidljive osobine!

Još jedna teološka strana nekih od neprimjerenih *proof-text* [[vidjeti Dodatak: Rječnik – op.prev.](#)] metoda korištenih od evangelizatora:

1. korištenje Knjige Otkrivenja 3:20 kao poziva na početno spasenje kad je to dio pisama sedmerim crkvama (Otk 2 - 3)
2. korištenje “rimске ceste” kao “toga” puta da se bude spašen. Prva tri stiha:
  - a. Poslanica Rimljanima 3:23
  - b. Poslanica Rimljanima 6:23
  - c. Poslanica Rimljanima 5:8

sažimaju poruku Evanđelja, ali ne postoji stih o “susretu” u književnoj jedinici Poslanice Rimljanima, poglavljima 1 – 8, tako da skačemo na sljedeću književnu jedinicu o “zašto Izrael nije povjerovao Evanđelju?” (Rim 9 - 11) i navodima u Rimljanima 10:9-13 kao zaključnome činu u “tome” naumu spasenja.

Neki čak tvrde da zbog Rimljanima 10:9-13, to mora biti izgovorena molitva (tj. Rim 10:9)

3. ili kao što sam spomenuo u ovoj Posebnoj temi, mi činimo “molitvu grješnika” (što vjerojatno dolazi iz usporedbe o farizeju i grješniku, usp. Lk 18:9-14) “tim” modelom za spasenje svih.

Ponovno, želim potvrditi neophodnost mehanizma “susreta” ali mislim da postoje mnogi načini:

1. poseban trenutak otkrivenja (tj. navođenje vjerovanja)
2. poseban trenutak štovanja (tj. slušanje svjedočanstva ili pjevanje himne)
3. životne krize
4. susret u snu
5. jamačno je molitva pravovaljani način
6. i mnogi drugi načini.

Bog gleda na najmanji odaziv kako bi nas preplavio Svojom milošću i spasenjem!

Spasenje je volja Božja za sve ljude (usp. Iv 1:12; 3:16; 1. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14) stvorene u Njegovoj slici za zajedništvo ([vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#)). Isusov život, učenja, i smrt platili su kaznu za ljudski grijeh i pobunu (usp. Rim 1 - 3). Sad “čija god želja”, “itko tko”, “svi”, “koliko god” postaje otvoreni poziv! Vabljenje Duha dozvoljava palim ljudima shvatiti njihovu potrebu, shvatiti Božju opskrbu u Isusu, a to isto tako zahtijeva: (1) osobnu, konačnu odluku (tj. dragovoljan odabir) i (2) promjenu načina života.

Evanđelje nije teško, zamršeno, ili zbunjujuće nego dostupno, razumljivo, i otvoreno za sve! Učenici su oni koji:

1. slušaju
2. razumiju
3. odazivaju se
4. poslušaju
5. nastavljaju ([vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost](#)).

Neka bi Bog oprostio denominacijskoj oholosti i ograničenjima što su stvorili ljudi, ali isto tako neka bude “ekskluzivistički skandal” Evanđelja po Ivanu 10:1-8; 14:6; Djela apostolskih 4:12; 1. Timoteju poslanici 2:5 naviješten svima! Svi mogu doći i oni mogu doći na različite načine, ali oni svi moraju doći kroz Isusa i živjeti za Njega (tj. Biti promijenjeni, usp. Mt 28:20)! Postoje samo jedna vrata ali ona su širom otvorena (usp. Djela 14:27; Kol 4:3; Otk 3:78) – “koliko god”, “čija god želja”, “svi koji” žele ući!

▣ **“Krista Isusa Gospodina”** “Isus je Gospodin” bila je javna ispovijed vjere Rane crkve kod krštenja (usp. Rim 10:9-13; 1. Kor 12:3; 2. Kor 4:5; Fil 2:11). To je bila potvrda da je Isus iz Nazareta SZ-ni Mesija i utjelovljeno Božanstvo (usp. Fil 2:6-11).

[Vidjeti Posebnu temu: Krist Isus kao Gospodin \(iz 2. Poslanice Korinćanima 4:5\).](#)

▣ **“tako hodajte u Njemu”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Kršćanstvo nije samo teološki kredo; ono je i način života vjere (“hodajte”, usp. Kol 1:10; Ef 4:1.17; 5:2.15). Spasenje nije proizvod kojeg posjeduju vjernici nego Osoba koja posjeduje njih! Pavao se ovdje usredotočuje na osobni vid kršćanske vjere kao što čini Evanđelje po Ivanu (usp. Iv 1:12; 3:16; 6:40; 11:25-26).

2:7 Ovaj stih sadrži četiri PARTICIPA (upotrijebljenih kao IMPERATIVI) što opisuju dostojno hodanje (usp. Kol 2:6):

1. **“čvrsto ukorijenjeni”** Ovo je PERFEKT PASIV što je ostvareno bivanja stanje koje je proizveo Bog. Ovaj ratarski metaforički izričaj jedinstven je Poslanicama Kološanima i Efežanima (usp. Ef 3:17)
2. **“nadograđivani u Njemu”** Ovo je PREZENT PASIV što je neprekinuti proces proizveden od Boga. Pavao je često koristio ovu metaforičku građu za opis naroda Božjega (usp. 1. Kor 3:5; Ef 2:20.22). Može upućivati na svete kao na hram (pojedinačno, 1. Kor 6:19 i skupno, 1. Kor 3:16)
3. **“učvršćeni u svojoj vjeri”** Ovo je još jedan PREZENT PASIV što je neprekinuti proces proizveden od Boga. IMENICA (“potvrda”) nalazi se u Filipljanima 1:7; i Hebrejima 6:16. GLAGOL podrazumijeva “potvrditi” (usp. 1. Kor 1:6.8; 2. Kor 1:21), “ojačati”, i “ovjeriti” često dokazom (usp. Rim 15:8, 1. Kor 1:8). Izričaj “u svojoj vjeri” može se razmjeti kao:
  - a. subjektivna vjera, pouzdanje u Krista
  - b. objektivna vjera, doktrine o Kristu (usp. Juda stihovi 3.20)
4. **“preplavljeni zahvalnošću”** Ovo je PREZENT AKTIVNI što je neprekinuti proces proizveden od Boga. Kršćanski život je život zahvaljivanja Bogu za Njegovu milost u Kristu. To je izraženo radosnom poslušnošću i ustrajnošću! Poznati Evanđelje znači radovati se neizrecivom radošću (usp. Kol 1:12) i živjeti primjereno (usp. Kol 1:10-11) sa zahvalnošću (usp. Kol 3:17).

[Vidjeti Posebnu temu: Obilovati \(*periseuō*\).](#)

POSEBNA TEMA: OBILOVATI (*periseuō*)

Ovaj pojam uglavnom koristi Pavao. On označava ono što se prelijeva do viška (tj. pozitivan smisao).

1. Istina Božja obiluje Njegovom slavom, Poslanica Rimljanima 3:7.
2. Besplatan dar u milosti od toga jednoga čovjeka, Isusa Krista, obilovao je, Poslanica Rimljanima 5:15.
3. Vjernici obiluju u nadi, Poslanica Rimljanima 15:13.
4. Vjernici nisu predani Bogu jedenjem ili ne jedenjem određenih hrana, 1. Poslanica Korinćanima 8:8 (usp. Mk 7:15.17-23).
5. Vjernici obiluju u izgradnji Crkve, 1. Poslanica Korinćanima 14:12.
6. Vjernici obiluju u djelu Gospodinovu, 1. Poslanica Korinćanima 15:58.
7. Vjernici sudjeluju obilno u Kristovoj patnji i obilju Kristove utjehe, 2. Poslanica Korinćanima 1:5.
8. Služba pravednosti obiluje u slavi, 2. Poslanica Korinćanima 3:9.
9. Zahvaljivanja vjernika obiluju slavom Božjom, 2. Poslanica Korinćanima 4:15.
10. Izobilje radosti vjernika, 2. Poslanica Korinćanima 8:2.
11. Vjernici obiluju u svemu (vjeri, izražavanju, znanju, ozbiljnosti, i ljubavi), i u daru za jeruzalemsku Crkvu, 2. Poslanica Korinćanima 8:7.
12. Sva milost obiluje vjericima, 2. Poslanica Korinćanima 9:8.
13. Vjernici obilno zahvaljuju Bogu, 2. Poslanica Korinćanima 9:12.
14. Bogatstva Božje milosti obilna su na vjericima, Poslanica Efežanima 1:8.
15. Ljubav vjernika može obilovati sve više i više, Poslanica Filipljanima 1:9.
16. Povjerenje vjernika da Pavao obiluje u Kristu, Poslanica Filipljanima 1:26.
17. Imati obilje, Poslanica Filipljanima 4:12.18.
18. Vjernici su preplavljeni zahvalnošću, Poslanica Kološanima 2:7.
19. Vjernici se obogaćuju i obiluju u ljubavi jedan za drugoga, 1. Poslanica Solunjanima 3:12.
20. Obilje u pobožnome načinu života, 1. Poslanica Solunjanima 4:1.
21. Obilje u ljubavi za drugove vjernike, 1. Poslanica Solunjanima 4:10.

Pavlovo razumijevanje milosti Božje u Kristu bilo je “povrh svega”, tako je također, potreba vjernika da hodaju u ovoj “povrh svega” milosti i ljubavi u svojim dnevним životima!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:8-15

⁸Pazite da vas nitko ne zarobi kroz filozofiju i ispraznu obmanu, sukladno ljudskoj predaji, sukladno osnovnim načelima svijeta, radije negoli sukladno Kristu. ⁹Jer u Njemu sva punina Božanstva obitava u tjelesnome obliku, ¹⁰i u Njemu vi ste bili učinjeni potpunima, i On je glava nad svakom vladavinom i vlašću; ¹¹i u Njemu vi ste i obrezani s obrezanjem učinjenim bez ruku, u odstranjivanju tijela od mesa obrezanjem Kristovim; ¹²ukopani ste s Njim u

krštenju, u kojem bijaste i podignuti s Njim kroz vjeru u Božje djelo, koji Ga je podignuo od mrtvih. ¹³Kad bijaste mrtvi u vašim prijestupima i neobrezanosti vašega mesa, On vas učini živima zajedno s Njim, oprostivši vam sve vaše prijestupe, ¹⁴poništio je potvrdu o dugu što se sastoji od proglašenja protiv nas, koja bijaše neprijateljska prema nama; i On ju je uništio na način, pribivši je na križ. ¹⁵Kad je On razoružao vladare i vlasti, On ih je javno izložio, pobjedonosno kroz Njega.

2:8-15 Ovo je jedna duga rečenica, jedno ravnomjerno predstavljanje u grčkome.

2:8

NASB, NRSV, TEV

“Pazite”

NKJV, Pešita

“budite pozorni”

NJB

“budite sigurni”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Kršćani moraju nastaviti čuvati svoju slobodu u Kristu od krivih učitelja dok popuštaju slabijoj braći (usp. Rim 14:1 - 15:13; 1. Kor 8; 10:23-33; vidjeti [Posebnu temu: Kršćanska sloboda nasuprot kršćanskoj odgovornosti \[iz Poslanice Rimljanima 14:1 - 15:13\]](#)).

Često je teško iskazati razliku između ove dvije skupine. Krivi učitelji izopačuju istinu, dok slaba braća brane osobna prvenstva.

POSEBNA TEMA: : KRŠĆANSKA SLOBODA NASUPROT KRŠĆANSKE ODGOVORNOSTI (iz Poslanice Rimljanima 14:1 - 15:13)

- A. Poslanica Rimljanima 14:1 - 15:13 pokušava uravnotežiti paradoks kršćaninove slobode i odgovornosti. Književna jedinica ide od Rimljanima 14:1 - 15:13.
- B. Problem što je opteretio ovo poglavlje bio je moguće napetost između pogana i židovskih vjernika u crkvi u Rimu. Prije obraćenja Židovi su stremili bivanju legalističkima a pogani nemoralnosti. Zapamtite, ovo je naslovljeno na iskrene Isusove sljedbenike. To poglavlje ne naslovljava putene vjernike. Najviši motiv pripisan je obojima skupinama. Postoji opasnost u krajnostima s obje strane. Ova raspra nije dopuštenje za cjepidlački legalizam niti za gizdavi liberalizam.
- C. Vjernici moraju biti pozorni da svoju vlastitu teologiju ili etiku ne učine mjerilom za sve druge vjernike (usp. 2. Kor 10:12). Vjernici moraju hodati u svjetlu što imaju ali razumjeti da njihova teologija automatski nije Božja teologija. Vjernici su još uvijek pod utjecajem grijeha. Mi moramo ohrabriti, poticati, i učiti jedan drugoga iz Pisama, prosudbe, i iskustva, ali uvijek u ljubavi. Što netko više zna on /ona više zna da ne zna (usp. 1. Kor 13:12)!
- D. Nečiji stav i porivi pred Bogom su stvarni ključevi u procjeni djelovanja kršćanskoga brata /sestre. Kršćani će stati pred Krista kako bi bili suđeni o tome kako su se odnosili jedan prema drugome (usp. Djela 15:10.12 i 2. Kor 5:10).
- E. Martin Luther je rekao: “Kršćanin je najslobodniji gospodin, nikome podložan; kršćanin je najposlušniji sluga svima, podložan svima.” Biblijska istina često je predstavljena u napetošću-ispunjenome paradoksu ([vidjeti Posebnu temu: Istočnjačka književnost \[biblijski paradoksi\]](#)).
- F. S ovom teškom ali ključnom temom bavi se čitava književna jedinica Poslanice Rimljanima 14:1 - 15:13 te također 1. Korinćanima 8 - 10 i Kološanima 2:8-23.
- G. Međutim, mora se izjaviti da pluralizam među iskrenim vjericima nije loša stvar. Svaki vjernika ima jakosti i slabosti. Svatko mora hodati u svjetlu što on /ona ima, uvijek otvoren prema pismu i Bibliji za još više svjetla. U ovome razdoblju gledanja kroz mračno staklo (1. Kor 13:8-13) moramo hodati u ljubavi (Djela 15:15), i miru (Djela 15:17.19) zbog uzajamne izgradnje.
Naše različitosti kao vjernika su Božja otvorena vrata kako bi različiti nevjernici našli oprost i obnovu u Kristu. Kršćanski pluralizam, unutar biblijskih granica, dobar je za evangelizaciju!
- H. Naslovi “jači” i “slabi” što Pavao daje ovim skupinama predrasude su prema nama. To zasigurno nije bila Pavlova nakana. Obje skupine bile su iskreni vjernici. Mi ne smijemo pokušavati ukalupiti druge kršćane u nas same! Mi prihvaćamo jedan drugoga u Kristu!
- I. Čitava raspra može se iscertati kao:
  1. prihvatiti jedan drugoga jer Bog prihvaća nas u Kristu (Rim 15:14:1.3; 15:7)
  2. ne suditi jedan drugoga jer Krist je naš jedini Gospodar i Sudac (usp. Rim 14:3-12)
  3. ljubav je važnija od osobne slobode (usp. Rim 14:13-23)
  4. slijediti Kristov primjer i položiti svoja prava za izgradnju i dobro drugih (usp. Rim 15:1-13).

POSEBNA TEMA: ISTOČNJAČKA KNJIŽEVNOST (biblijski paradoksi)

1. Ovaj uvid (tj. da je Biblija istočnjačka Knjiga, a ne zapadnjačka) bio mi je osobno od velike pomoći kao nekome koji ljubi i vjeruje Bibliji kao Riječi Božjoj. U pokušaju uzimanja Biblije ozbiljno postaje očitim kako različiti tekstovi otkrivaju istinu na odabrane, a ne sustavne načine. Jedan nadahnuti tekst ne može poništiti ili podcijeniti drugi nadahnuti tekst! Istina dolazi u poznavanju čitavoga Pisma (čitavo je Pismo, ne samo neko, nadahnuto, usp. 2. Tim 3:16-17), a ne navođenju pojedinačnog odlomka (*proof-texting*: [vidjeti Dodatak: Rječnik](#))!
2. Većina biblijskih istina (istočnjačka književnost) predstavljena je u dijalektičkim ili paradoksalnim parovima (zapamtite da su autori NZ-a, osim Luke, hebrejski mislitelji, pisali na uobičajenome grčkom). Mudrosna književnost i poetska književnost predstavljaju istinu u usporednim redcima. Oprečan paralelizam djeluje kao paradoks. (Ovaj sintetički paralelizam djeluje kao usporedni odlomci.) Nekako su oboje istiniti! Ti su paradoksi teški /bolni za naše njegovane, pojednostavljene predaje!:
  - a. predestinacija nasuprot ljudskoj slobodnoj volji
  - b. sigurnost vjernika nasuprot potrebi za ustrajnošću ([vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost](#))
  - c. izvorni grijeh nasuprot voljnome grijehu
  - d. Isus kao Bog nasuprot Isusu kao čovjeku
  - e. Isus kao jednak Ocu nasuprot Isusu kao podložnome Ocu
  - f. Biblija kao Riječ Božja nasuprot ljudskome autorstvu
  - g. bezgriješnost (perfekcionizam, usp. Rim 6) nasuprot griješenju manje
  - h. početno trenutačno opravdanje i posvećenje nasuprot napredujućem posvećenju ([vidjeti Posebnu temu: NZ-a svetost /posvećenje](#))
  - i. opravdanje vjerom (Rim 4) nasuprot opravdanju potvrđenome djelima (usp. Jak 2:14-26)
  - j. kršćaninova sloboda (usp. Rim 14:1-23; 1. Kor 8:1-13; 10:23-33) nasuprot kršćaninove odgovornosti (usp. Gal 5:16-21; Ef 4:1)
  - k. Božja transcendentnost nasuprot Njegovoj imanentnosti
  - l. Bog kao konačno nespoznatljiv nasuprot spoznatljivosti u Pismu i Kristu
  - m. Pavlove brojne metafore za spasenje:
    - (1) posinjenje
    - (2) posvećenje
    - (3) opravdanje
    - (4) iskupljenje
    - (5) proslavljenje
    - (6) predestinacija
    - (7) izmirenje
  - n. Božje kraljevstvo kao sadašnjost nasuprot budućem dovršenju
  - o. pokajanje kao dar Božji (usp. Djela 11:18; Rim 2:4; 2. Tim 2:25) nasuprot pokajanju kao naredbenome odazivu za spasenje (usp. Mk 1:15; Djela 20:21)
  - p. SZ je trajan nasuprot SZ-u koji je prošao te je ništavan (usp. Mt 3:17-19 nasuprot Mt 5:21-48; Rim 7 nasuprot Gal 3)
  - q. vjernici su sluge /robovi ili djeca /nasljednici.

▣ “da vas nitko ne zarobi” Ovo je NEGATIVNI PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Ovaj jak grčki pojam, upotrijebljen jedino ovdje u NZ-u, znači:

1. oti
2. zvesti (2. Tim 3:6)
3. uzeti kao roba.

Krivi učitelji uvijek žele nadzor!

▣ **“kroz filozofiju”** Ovo nije osuda ljudskoga racionalnog razmišljanja (usp. 1. Kor 1 - 2). Ljudi su stvoreni u slici Boga i moraju štovati Njega svojim čitavim bićem, uključujući i svoje umove (Pnz 6:5; Mt 22:32; Mk 12:29-30; Lk 10:27). Ovo je odbacivanje spekulativne filozofije /teologije krivih učitelja (usp. Kol 2:23; 1. Kor 1:26-2:8; Ef 4:13; 5:6; 1. Tim 6:20).

▣ **“ispraznu obmanu”** Ovaj pojam može se prevesti “prijevara, obmana, ili zabluda” (usp. Mt 13:22; Ef 4:22; 2. Sol 2:10; Heb 3:13). Krivi učitelji često su iskreni, ali obmanjujući!

▣ **“sukladno”** Ovo je grčki pojam *kata*. Ponovljen je tri puta za odredbu “filozofije i isprazne obmane”:

1. **“ljudskoj predaji”** Mnogo toga od ljudske religioznosti je kulturološko, a ne biblijsko (usp. Iz 29:13; Kol 2:23). Često prenosimo na ono što smo primili bez provjeravanja Biblije za sebe!
2. **“osnovnim načelima”** Većina riječi razvija se od doslovnoga, fizičkoga smisla na metaforičko proširenje. Ovaj pojam (*stoicheia*; vidjeti [Posebnu temu: Osnovna načela \[stoicheia\]](#)) izvorno je upućivao na nešto po redu, nizovima. To se razvilo u nekoliko suzvuca:
  - a. građenje osnovnih fizičkih elemenata svijeta (zrak, voda, Zemlja, i vatra, usp. 2. Pt 3:10.12)
  - b. osnovna učenja o subjektu (usp. Heb 5:12; 6:1 za judaizam)
  - c. anđeoske sile iza nebeskih tijela (usp. 1. Hen 52:8-9; oci Rane crkve; Kol 2:8.20; 1. Kor 15:24) ili anđeoski rangovi (*eoni*) gnostičkih krivih učitelja (usp. Kol 2:10.15; Ef 3:10)
  - d. anđeli neprijateljski nastrojeni prema čovječanstvu koji su pokušavali zaustaviti davanje Zakona Mojsiju (usp. Djela 7:38; Heb 2:2)
  - e. moguće neosobni ustroji našega palog svijeta što dopuštaju palome čovječanstvu nastupati neovisno od Boga (obrazovanje, vlada, medicina, religija, itd. (usp. Gal. 4:3.8-9 i od Hendrik Berkhofa *Christ and the Powers* - Herald Press, str. 32).
3. **“negoli sukladno Kristu”** Temelji se na ljudskome rasuđivanju, iskustvu, ili nagađanju.

POSEBNA TEMA: OSNOVNA NAČELA (*stoicheia*)

Ovaj pojam (*stoicheia*) definiran je kao:

1. temeljna načela (usp. Heb 5:12. 6:1)
2. osnovni elementi svijeta, kao što su Zemlja, vjetar, voda ili vatra (usp. 2. Pt 3:10.12)
3. osnovni duhovi, (usp. Gal 4:3.8-9; Kol 2:8; Ef 6:10-12)
4. nebeska tijela (usp. *Henok* 52:9-10 i očeve Rane crkve koji su mislili kako to upućuje na sedam planetarnih sfera, usp. Baur, Arnt, Ginrich, Danker's *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, str. 776).

Osnovna etimologija bila je “nešto u nizovima” ili “redu”.

Pavao je život vidio kao duhovnu borbu (usp. Rim 7; Ef 2:2-3; 6:10-18). Ljudi su bili pritisnuti zlom iznutra (pala narav, usp. Post 3), sustavom paloga svijeta (usp. Post 3) i osobnim zlom (Sotona, demon i *stoicheia*).

James Stewart, u *A Man in Christ*, ima zanimljiv osvrt:

“Griješ nije nešto što je čovjek učinio: to je bilo nešto što ga je preuzelo, nešto što je čovjek bio, nešto što ga je okrenulo u otvorenoga neprijatelja Boga koji ga je ljubio. To je donijelo vanjske kazne: ‘ono što čovjek sije, ono će i žeti’. Ali daleko strašnije od ovih bili su njegovi nutarnji ishodi. Mučila ga je savjest: ‘O, bijedan li sam čovjek!’ Griješ je doveo volju u ponižavajuće ropstvo: ‘dobro što želim, ne činim, ali zlo što ne želim, to činim’. Uništio je zajedništvo s Bogom: ljudi su bili ‘otuđeni’, ‘bez Boga u svijetu’. Otvrdnuo je srce, i zaslijepio prosudbu, i izopačio moralni osjećaj: ‘Bog ih je predao pokvarenome umu’. Uništio je i život: ‘plaća za grijeh je smrt’.

Takva je procjena apostola o važnosti nadmoći grijeha. I kroz sve to, čak i kad se grijeh smatra vječnom silom koja čeka da iskoristi ljudsku narav u njenoj slabosti, on neće dopustiti da se činjenica o osobnoj odgovornosti zamagli. Kneževine i sile mogu čekati, ali u konačnici je čovjekov odabir, čovjekova odgovornost, i čovjekova propast” (str. 106 107).

Ali, u svojoj knjizi *Christ and the Powers*, Hendrik Berkhof izjavljuje kako su ove sile bezlični ustroji (kao što su politika, demokracija, društvena klasa, javni običaji, sportovi, obrazovanje, medicina, itd.) u našoj prirodi, palome svijetu koji teži ujediniti čovječanstvo odvojeno od Boga (usp. str. 32). Oni postaju načini čovječanstva za udovoljavanje njegovih /njenih potreba (tj. humanizam). Oni nisu loše stvari same po sebi, ali postaju zlo kad postanu konačne. Ovo tumačenje odgovara biblijskim primjerima.

2:9 “u Njemu” Ovaj izričaj je na istaknutome mjestu. “U Njemu” je bio ključan izričaj u Pavlovoj teologiji (“u kome” Kol 2:3; “u Kristu” Kol 2:5; “u Njemu” Kol 2:6.9.10.11; “s Njim” Kol 2:12.13, također zabilježite Ef 1:3.4.7.9.10.12.13.14). Pavao se ponovno okreće na Kristologiju kao što je napravio u Poslanici Kološanima Kol 1:15-20. To je glavna točka a glavna točka jeste Osoba!

▣ **“sva punina Božanstva”** Ovaj dvojni vid Kristove naravi poricali su krivi učitelji (usp. Kol 1:15-20). Oni su se slagali da je On bio u potpunosti Bog, ali nijekali su da je On bio i u potpunosti čovjek (usp. 1. Iv 1:1-4 i 4:1-3). Pojam “punina” (*plērōma*) bio je gnostički pojam za andeoske stupnjeve (*eone*) između visokoga dobrog boga i zle materije (usp. Iv 1:16; Kol 1:19, Ef 1:23, 3:19; 4:13).

Ovaj apstraktni pojam za “božanstvo” (*theotās*) upotrijebljen je samo ovdje u NZ-u. Isus je puno i potpuno otkrivenje Boga, a ne andeoskih stupnjeva (*eona*) ili tajnoga znanja krivih učitelja. Moguće je to bio jedan od ključnih pojmova gnostičkih učitelja. Pavao često koristi njihovu terminologiju za opis Krista.

[Vidjeti Posebnu temu: Gnosticizam.](#)

▣ **“obitava”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Neki od gnostičkih krivih učitelja vjerovali su da je “Krist duh” sišao na Isusa na određeno vremensko razdoblje (tj. između njegova krštenja i netom prije njegove smrti na križu). Ovaj stih tvrdi da su Isusove dvije prirode bile u trajnome jedinstvu.

▣ **“u tjelesnome obliku”** Ovo je bila istina što gnosticizam nije mogao potvrditi zbog svoga grčkog dualizma između dobroga boga i zle materije. To je ključno u kršćanstvu (usp. 1. Iv 4:1-3).

2:10 “vi ste bili učinjeni potpunima” Ovo je PERFECT PASIVNOGA PARTICIPA od *plerōma* (usp. Kol 2:9; Iv 1:16; Ef 3:19). Kršćanin je bio i nastavlja biti ispunjen po Njemu i za Njega! Isus nas je učinio potpunima!

▣ **“On je glava nad svakom vladavinom i vlašću”** Ovo upućuje na stajalište gnostičkih krivih učitelja o spasenju. Za njih spasenje se sastoji u tajnome znanju (lozinka ili tajno ime) što im je dopuštalo kretati se kroz andeoske sfere između materije (svijeta) i duha (Boga, usp. Kol 1:16; 2:15; Ef 1:22-23; 3:10; 6:12). Pavao je tvrdio da je spasenje u Kristu. On je Glava andeoskih /demonjskih kraljevina (usp. Rim 8:38-39)! [Vidjeti Posebnu temu: Andeoski stupnjevi u Pavlovim pisanjima.](#)

George Ladd u *A Theology of the New Testament*, ima zanimljiv odlomak o Pavlovoj terminologiji:

“Studija jezika što Pavao koristi za označavanje ovih andeoskih duhova sugerira da je Pavao namjerno koristio nejasnu i raznovrsnu terminologiju. Ovo je djelomično vidljivo u njegovoj promjeni između jedninskih i množinskih oblika nekoliko od tih riječi. Nemoguće je uspješno grupirati ovu terminologiju u jasno određeni redosljed andeoskih bića, niti je uopće jasno da tim raznolikim riječima Pavao namjerava označiti različite vrste ili redove anđela. Vjerojatno se Pavao suočio sa stajalištima što razrađuju različite redove anđela, i svojim namjeranim izrazito fleksibilnim jezikom, koji se gotovo može nazvati simboličkim, on je tvrdio kako su sve zle sile, koje god one bile, ili osobne ili neosobne, dovedene u podređenost smrću i uzvišenjem Krista i na kraju će biti uništene kroz njegovu mesijansku kraljevinu” (str. 402).

Za “vlašću” vidjeti [Posebnu temu: Vlast \(exousia\).](#)

2:11 “vi ste i obrezani s obrezanjem” Pavao koristi SZ-ni zavjetni znak (usp. Post 12:8-14) u duhovnome smislu (usp. Pnz 10:16; 30:6; Jer. 4:4; Rim 2:28-29; Fil 3:3). Ovo mora biti slikovit jezik ili su pak krivi učitelji imali neke judaističke sklonosti. Postoji toliko toga što je nepoznato i neizvjesno o heretičkim skupinama NZ-a. Na neke načine ovi su krivi učitelji kombinacija grčkoga gnosticizma i židovskoga legalizma (usp. Kol 2:11.16.18). Komentator Lightfoot tvrdio je da su oni bili slični esenima (zajednica iz Svitaka s Mrtvoga mora koja je bila separatistička skupina sektaških Židova prvoga stoljeća koji su živjeli u pustinji).

▣ **“obrezanjem učinjenim bez ruku”** Ovo je metaforička uporaba obrezanja kao zavjetnoga znaka u SZ-u. Ovo “novo” obrezanje jeste novo srce i novi odnos s Bogom kroz Krista (usp. Rim 2:28-29; Fil 3:3). Čak i kad se u SZ-u raspravljalo o novome Savezu (usp. Jer 31:31-34 i Ez 36:22-38), obrezanje nikad nije bilo čak ni spomenuto, a još mnogo manje naglašeno.

▣ **“odstranjivanju tijela od mesa”** Ovo upućuje na staru palu prirodu, a ne na fizičko tijelo (usp. Rim 6:6; 7:24; Gal 5:24; Kol 3:5).

2:12 “ukopani ste s Njim u krštenju” Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA od *sun* složenice što znači “su-ukopan”. To je metafora za krštenje kao uranjanje koje je analogno ukopu (usp. Rim 6:4). Kao što vjernici dijele Isusove patnje, smrt, i ukop, oni će isto tako dijeliti Njegovo uskrsnuće i slavu (usp. Kol 2:12b; Rim 8:17; Ef 2:5-6).

Za Pavla krštenje je bilo način potvrđivanja smrti starome životu (star čovjek) i slobode novoga života (novi stvor, usp. 2. Kor 5:17; Gal 6:15) za služenje Bogu (usp. Rim 6:2-14; 1. Pt 2:24).

[Vidjeti Posebnu temu: Krštenje.](#)

POSEBNA TEMA: KRŠTENJE

I. KRŠTENJE U ŽIDOVSKOME ŽIVOTU

A. Baptizam je bio zajednički obred među Židovima prvoga i drugog stoljeća:

1. priprema za štovanje u Hramu (tj. obred očišćenja)
2. krštenje prozelita

Ako je netko iz poganske pozadine želio postati punopravno dijete Izraela, morao je izvršiti tri zadatka:

- a. obrezanje, ako je bio muško
  - b. krštenje uranjanjem, u prisutnosti tri svjedoka
  - c. prinošenje žrtve u Hramu
3. čin pročišćenja (usp. Lev 15).

U sektaškim skupinama Palestine prvoga stoljeća, takvim kao što su eseni, krštenje je očito bilo zajedničko, ponavljano iskustvo. Međutim, za glavnu liniju judaizma, Ivanovo krštenje pokajanja za prirodnu djecu Abrahama bilo je ponižavajuće prolaženje kroz poganski obred prihvaćanja.

B. Neki SZ-ni presedani mogu se navesti iz obrednoga pranja:

1. kao simbol duhovnoga očišćenja (usp. Iz 1:16)
2. kao redovit obred izveden od svećenika (usp. Izl 19:10; Lev 16).

Trebalo bi zabilježiti da su sva druga krštenja u prvome stoljeću židovske kulture bila samo-rukovođena. Jedino je poziv Ivana Krstitelja za krštenjem uključivao njega kao procjenitelja (usp. Mt 3:7-12) i upravitelja ovoga čina pokajanja (usp. Mt 3:6).

II. KRŠTENJE U CRKVI

A. Teološke svrhe:

1. oprostjenje grijeha – Djela apostolska 2:38; 22:16
2. primanje Svetoga Duha – Djela apostolska 2:38 (Djela 10:44-48)
3. sjedinjenje s Kristom – Poslanica Galaćanima 3:26-27
4. članstvo u crkvi – 1. Poslanica Korinćanima 12:13
5. simbol duhovnoga okretanja – 1. Petrova poslanica 3:20-21
6. simbol duhovne smrti i uskrsnuća – Poslanica Rimljanima 6:1-5.

B. Krštenje je bilo rano-crkvena mogućnost za javnu vjeroispovijed neke osobe (ili ispovijed). Ono nije bilo /nije mehanizam za spasenje, nego prigoda potvrde vjere riječima (tj. vjerojatno, “Isus je Gospodin”). Zapamtite, Rana crkva nije imala zgrade i sastajala se u kućama ili često na tajnim mjestima zbog progona.

C. Mnogi komentatori tvrdili su da je 1. Petrova poslanica propovijed na krštenju. Iako je to moguće, nije jedina mogućnost. Istina je da Petar često koristi krštenje kao ključan čin vjere (usp. Djela 2:38.41;10:47). Međutim, ono nije bilo /nije sakramentalni /svetootajstveni događaj, nego događaj vjere, što simbolizira smrt, ukop, i uskrsnuće dok se vjernik poistovjećuje s Kristovim vlastitim iskustvom (usp. Rim 6:7-9; Kol 2:12). Čin je simboličan, ne sakramentalan; taj je čin prigoda za vjeroispovijed, ne mehanizam spasenja.

III. KRŠTENJE I POKAJANJE U DJELIMA APOSTOLSKIM 2:38

Curtis Vaughan, u Djelima apostolskim u fusnoti na str. 28 ima zanimljiv osvrt što se odnosi na Djela 2:38:

“Grčka riječ za ‘kršten’ je treća osoba imperativa; riječ za ‘pokajanje’, druga je osoba imperativa. Ova promjena zapovijedi od izravnije druge osobe na manje izravnu treću osobu ‘kršten’ podrazumijeva da je Petrov temeljni prvenstveni zahtjev pokajanje.”

Ovo slijedi naglasak u propovijedi Ivana Krstitelja (usp. Mt 3:2) i Isusa (usp. Mt 4:17). Pokajanje je izgleda moralo biti duhovni ključ a krštenje vanjski izražaj ove duhovne promjene. Novi zavjet nije znao ništa o nekrštenim vjernicima! Za Ranu crkvu krštenje je bilo javno ispovijedanje vjere. To je prigoda za javno ispovijedanje vjere u Krista, a ne mehanizam za spasenje! Treba biti zapamćeno da krštenje nije spomenuto u Petrovoj drugoj propovijedi, iako pokajanje jeste (usp. Djela 3:19; Lk 24:17). Krštenje je bio primjer postavljen od Isusa (usp. Mt 3:13-18). Krštenje je bilo zapovjedbena od Isusa (usp. Mt 28:19). Suvremeno pitanje o neophodnosti krštenja za spasenje nije naslovljeno u Novome zavjetu; od svih se vjernika očekuje da budu kršteni. Međutim, mora se zaštititi od sakramentalnoga /svetootajstvenoga mehanizma! Spasenje je pitanje vjere, a ne pitanje čina na pravome mjestu, s pravim riječima, s pravim obredom!

▣ **“bijaste i podignuti s Njim”** Ova je složenica sa *syn* usporedna s “bili ste ukopani” (usp. Kol 2:13; 3:1; Rim 6:4-5; Ef 2:6). Vjernikov ukop i uskrsnuće povezani su kao dvije strane potpunoga događaja. Oni su bili “su-ukopani” i “su podignuti” u Poslanici Efežanima 2:5-6, također, korištenjem *sun* složenica, što znači “zajedničko sudjelovanje s”.

▣ **“koji Ga je podignuo od mrtvih”** Isus je prvi plod Uskrsnuća (usp. 1. Kor 15:20.23). Duh koji Ga je podignuo isto će tako podignuti vjernike (usp. Rim 8:10-11.23).

Ovaj izričaj izvrsna je mogućnost pokazivanja da NZ često dodaje djela iskupljenja svim trima Osobama Boga.

Vidjeti [Posebnu temu: Uskrsnuće](#).

POSEBNA TEMA: USKRSNUĆE

U Bibliji ima tri očitovanja bivanja dovođenja natrag od mrtvih:

- oni koji nisu umrli nego su otišli kako bi bili s Bogom (tj. Henok, usp. Post 5:24; Ilija, usp. 2. Kr 2:11), što je nazvano “bivanje prenesenim”
- neki su, kroz Božju snagu, bili dovedeni natrag od vrata smrti do fizičkoga zdravlja. Ovo je nazvano “oživljavanje”. Oni će umrijeti u nekome trenutku u budućnosti
- postojalo je samo jedno uskrsnuće (tj. Isus). On je umro ali je uskrsnuo od mrtvih (tj. *Hades*) i bilo Mu je dato novo tijelo pripremljeno za vječni život s Bogom. On je prvenac umrlih (usp. 1. Kor 15:20.23; “prvoroden od umrlih”, usp. Kol 1:15.17). Zbog Njega, vjernici će uskrsnuti kod Drugoga dolaska (usp. Ps 49:15; 73:24; Iz 26:19; Dn 12:2; Mt 22:31-32; Mk 12:26-27; Iv 5:25.28-29; 6:39-40.44.54; Rim 8:11; 1. Kor 15; 1. Sol 4:13.18; 1. Iv 3:2).

Dokaz za uskrsnuće:

- pedeset (50) dana poslije na Pedeseticu, uskrsnuće je postalo ključna značajka Petrove propovijedi (usp. Djela 2). Tisuće koji su živjeli u području gdje se to dogodilo povjerovali su!
- životi učenika bili su temeljito promijenjeni od obeshabrenosti (oni nisu očekivali uskrsnuće) do smjelosti, čak mučeništva
- Pavao popisuje mnoge očevice u 1. Poslanici Korinćanima 15:5-8, uključujući i sebe (usp. Djela 9).

Značenje uskrsnuća:

- pokazuje kako je Isus bio Onaj za kojeg je tvrdio da jeste (usp. Mt 12:38-40, pretkazivanje smrti i uskrsnuća)
- Bog je stavio Svoje odobrenje na Isusov život, učenje, i nadomjesnu smrt! (usp. Rim 4:25)
- pokazuje nam obećanje svim kršćanima (tj. uskrsnuće tijela, usp. 1. Kor 15).

Tvrđenje od Isusa da će On uskrsnuti od mrtvih:

- Evangelje po Mateju 12:38-40; 16:21; 17:9.22.23; 20:18-19; 26:32; 27:63
- Evangelje po Marku 8:31; 9:1-10.31; 14:28.58
- Evangelje po Luki 9:22-27
- Evangelje po Ivanu 2:19-22; 12:34; poglavlja 14 – 16.

I Petar i Pavao tvrde da Psalam 16 upućuje na Isusa, Mesiju:

- Petar u Djelima apostolskim 2:24-32
- Pavao u Djelima apostolskim 13:32-37.

Daljnja proučavanja:

- Evidence That Demands a Verdict* od Josha McDowella
- Who Moved the Stone?* od Franka Morrisona
- The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, “Uskrsnuće”, “Uskrsnuće Isusa Krista”.

1. Bog Otac podignuo /uskrisio je Isusa (usp. Djela 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rim 6:4.9)
2. Bog Sin podignuo /uskrisio je Sebe (usp. Iv 2:19-22; 10:17-18)
3. Bog Duh podignuo /uskrisio je Isusa (usp. Rim 8:11).

Ovaj isti Trojstveni naglasak može se vidjeti u Poslanici Kološanima 2:9-10.

[Vidjeti Posebnu temu: Trojstvo.](#)

2:13 “Kad bijaste mrtvi” Ovo je PREZENT PARTICIPA što znači “biti mrtav”. To odražava ishode Pada – duhovnu smrt (usp. Post 3; Rim 5:12-21; Ef 2:1-3). Pogani su bili grješnici odrezani od zavjetnoga naroda (usp. Ef 2:11-12). Biblija govori o tri stupnja smrti:

1. duhovna smrt (usp. Post 3; Iz 59:2; Rim 7:10-11; Ef 2:1; Jak 1:15)
2. fizička smrt (usp. Post 5)
3. vječna smrt, “druga smrt”, “ognjeno jezero” (usp. Otk 2:11; 20:6.14; 21:8).

▣ **“neobrezanosti vašega mesa”** Ovo je bio način upućivanja na pogane (usp. Kol 2:11).

▣ **“On”** Ovo mora upućivati na Oca. Ako je tako, ZAMJENICE kroz Poslanicu Kološanima 2:15 upućuju na Oca.

▣ **“vas učini živima zajedno s Njim”** Postoje tri *sun* složenice u Poslanici Kološanima 2:12-13 (su-ukopani, Kol 2:12; su podignuti /uskrsli, Kol 2:12; i su-oživljeni, Kol 2:13) što pokazuje kako se već duhovno dogodilo vjernicima (AORISTI). Ovo je vrlo slično Efežanima 2:5-6. U Efežanima 1:20 Bog je djelovao u korist Isusa a Isus je djelovao u korist vjernika u Efežanima Ef 2:5-6.

▣ **“oprostivši vam sve vaše grijehove”** Ovo je AORIST SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA. “Oprostiti” je od istoga korijena riječi “milost” (usp. Rim 5:15.16; 6:23; 2. Kor 1:11; Kol 3:13; Ef 4:32). Zabilježite Bog besplatno oprašta “sve” grijehove kroz Krista (osim nevjere)!

2:14

NASB

“poništi je potvrdu o dugu”

NKJV

“izbrisao je rukom pisane zahtjeve”

NRSV

“obrisao zapis”

TEV

“poništi nepovoljan zapis o našim dugovima”

NJB

“On je poništio zapis o našem dugu prema Zakonu”

Pešita

“on je poništio pisanu obveznicu o našim grijesima”

Ovaj poprilično zagonetan jezik vjerojatno se nekako odnosi na krive učitelje. Upućuje na Mojsijevski Savez (usp. Ef 2:15, što može biti okarakterizirano kao “čini i živi” - “griješi i umri” (usp. Pnz 27:26; Ez 18:4). Pavao jasno uči o grješnosti čitavoga čovječanstva (usp. Rim 3:9.19.23; 11:32; Gal 3:22; vidjeti [Posebnu temu: Pad \[Knjiga Postanka 3; vidjeti egzegetske bilješke online u komentarima Postanka\] u NZ-u](#)). Prema tome, SZ postao je smrtnom kaznom za čitavo čovječanstvo! [Vidjeti Posebnu temu: Pavlovo gledište o Mojsijevskome Zakonu.](#)

Pojam “certifikat /potvrda” bio je korišten o:

1. potpisani IOU [obično neformalni dokument kojim se priznaje dug – op.prev.]
2. potpisano priznanje
3. pravna optužnica.

SZ-ni certifikat bio je prokletstvo! Ovaj grčki pojam dolazi u engleski kao “autograf” (svojeručni potpis).

POSEBNA TEMA: PAD (Knjiga Postanka 3; vidjeti egzegetske bilješke *online* u komentarima Postanka) U NZ-u

Da je Pad utjecao na čitavo čovječanstvo jasno je izrekao Pavao u Poslanici Rimljanima 5:12-21. On razvija svoju teologiju grješnosti svih ljudi u Poslanici Rimljanima. Prvi naglasak “dobrih vijesti” Evanđelja su loše vijesti o ljudskoj potrebi! Pavao razvija to od Poslanice Rimljanima 1:18-3:18 (sažeti zaključak je Rim 3:19-31). Poslanica Rimljanima opisuje izgubljenost, grješnost, i potrebu svakoga ljudskog bića:

1. nemoralnih pogana
2. moralnih pogana
3. Židova.

Svatko je odgovoran Bogu zbog:

1. prirodnoga otkrivenja /prirodne objave, Poslanica Rimljanima 1:18-23
2. nutarnjega moralnoga svjedoka, Poslanica Rimljanima 2:14-16.

Jedna od najstrašnijih ponavljajućih izričaja u Rimljanima 1 - 3 : “Bog ih je izručio preko...” (usp. Rim 1:24.26.28; Ef 4:17-19). Šokantna litanija SZ-nih tekstova navedena je u Rimljanima 3:9-18! Ljudi su u dubokoj nevolji, potrebi, i pobuni! Nitko ne treba “Spasitelja” sve dok on /ona ne shvati svoju potrebu!

Poslanica Rimljanima 5:12-21 rasprava je o Isusu kao o drugome Adamu (usp. 1. Kor 15:21-22.45-49; Fil 2:6-8). Ona daje naglasak na teološku zamisao i o grijehu pojedinca i skupnoj krivnji. Pavlov razvitak Pada čovječanstva (i Stvorenja, usp. Rim 8:18-23) u Adamu bio je jedinstven i drukčiji od rabinskoga, dok je njegovo gledište o skupnosti bilo vrlo slično rabinskomu učenju. To pokazuje Pavlovu sposobnost pod nadahnućem da koristi, ili dopuni, istine što je naučio tijekom svoje obuke u Jeruzalemu kod Gamaliela (usp. Djela 22:3).

Doktrinu o podrijetlu grijeha iz Knjige Postanka 3, i kod Pavla, razvili su Augustin i Calvin. Ona tvrdi da su ljudi rođeni grješni. Često su Psalmi 51:5; 58:3 i Knjiga o Jobu 15:14; 25:4 korišteni kao SZ-ni dokazni tekstovi. Alternativni teološki položaj da su ljudi moralni i duhovno odgovorni za svoje vlastite odabire i sudbinu prvo su razvili rabini te onda u crkvi Pelagije i Arminije. Postoji neki dokaz za njihovo stajalište u Ponovljenome zakonu 1:39; Knjizi proroka Izaije 7:15 i Jone 4:11; Evanđelju po Ivanu 9:41; 15:22.24; Djelima apostolskim 17:30; Poslanici Rimljanima 4:15. Potisak ovoga teološkoga položaja bio bi da su djeca nedužna sve do doba moralne odgovornosti (za rabine to je bilo 13 godina starosti za dječake i 12 godine za djevojčice).

Postoji posrednički položaj u kojem je i urođena zla sklonost i doba moralne odgovornosti istinito! Zlo nije samo skupno, nego i razvijajuće zlo sebičnosti i grijeha (život odvojen od Boga). Grješnost ljudstva nije pitanje (usp. Post 6:5.11-12.13; Rim 3:9-18.23), nego je pitanje kada, kod rođenja ili kasnije u životu?

POSEBNA TEMA: PAVLOVO GLEDIŠTE O MOJSIJEVSKOME ZAKONU

Dobar je i od Boga je (usp. Rim 7:12.16):

- A. to nije put pravednosti i prihvaćanja od strane Boga (čak može biti i prokletstvo, usp. Gal 3). [Vidjeti Posebnu temu: Mojsijevski Zakon i kršćanin](#)
- B. još uvijek je on Božja volja za vjernike zato što je to Božja samo-objava (Pavao često navodi SZ kako bi presvjedočio i/ili ohrabrio vjernike)
- C. vjernici su spoznati kroz SZ (usp. Rim 4:23-24; 15:4; 1. Kor 10:6.11), ali nisu spašeni kroz SZ (usp. Djela 15; Rim 4; Gal 3; Heb). On djeluje u posvećenju ali ne u opravdanju
- D. on djeluje u Novome savezu kako bi:
  1. pokazao grješnost (usp. Gal 3:15-29)
  2. vodio iskupljeno čovječanstvo u društvu
  3. obavijestio kršćane o etičkim odlukama.

On je taj teološki spektar vezan na Zakon, od prokletstva (usp. Gal 3:10-13) i smrti do blagoslova i trajnosti što uzrokuje poteškoću u pokušavanju razumijevanja Pavlova gledišta o Mojsijevskome Zakonu. U *A Man in Christ*, James Stewart pokazuje Pavlovo paradoksalno razmišljanje i pisanje:

“Očekivali biste čovjeka koji se postavlja kao onaj koji gradi sustav razmišljanja i doktrine kako bi što je moguće točnije odredio značenje pojmova što je upotrijebio. Očekivali biste da on smjera na točnost u frazeologiji svojih vodećih zamisli. Mogli biste zahtijevati da bi riječ, što je pisac jednom upotrijebio na određen način, trebala nositi taj smisao diljem čitavog teksta. Ali očekivati to od Pavla znači biti razočaran. Većina frazeologije je tečna, ne stroga... ‘Zakon je svet’ on piše: ‘Uživam u Božjem zakonu u unutarnjem čovjeku’ (usp. Rim 7:12.22) ali jasan je i drugi pogled na *nomos* zbog čega na drugom mjestu kaže: ‘Krist nas je otkupio od prokletstva zakona’ (usp. Gal 3:13)” (str. 26).

▣ **“On ju je uništio na način”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, Ovaj isti GLAGOL upotrijebljen je u Evanđelju po Ivanu 1:29 i 1. Ivanovoj poslanici 3:5 za upućivanje na uklanjanje grijeha. Isus je živio pod i ispunio je zahtjeve Mojsijevskoga Saveza. On je izvršio ono što grješno, palo čovječanstvo ne bi moglo učiniti. Njegova smrt bila je, dakle, ne za osoban grijeh, nego je On postao savršena žrtva (usp. Iz 53) za grijeh. On je postao “proklet” (usp. Pnz 21:23) kako bi čovječanstvo moglo biti oslobođeno od prokletstva Zakona (usp. Gal 3:13)!

▣ **“pribivši je na križ”** Ovo je upućivalo ili na:

1. javnu obavijest
2. optužbe stavljene nad razapetom osobom.

Križ (Isusova smrt) nadvladala je neprijateljstvo Zakona (SZ-ne proglase, usp. 2. Kor 5:21).

2:15

NASB, NKJV, NRSV	“razoružao”
TEV	“oslobodio”
NJB	“skinuo”
Pešita	“izložio”

Ovo je rijedak pojam, AORIST SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA. Njegova temeljna etimologija bila je skinuti odjeću. Izgleda kako bi morao značiti “skinuti s/ od”. Upućivao je na uzimanje oružja s mrtvih vojnika (usp. Arndt i Gingrich, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, str. 82). U ovome okviru odnosi se na Božansko (Otac i Sin) uništenje sila duhovne kraljevine koja je bila neprijateljska prema čovječanstvu (tj. gnostički eoni, usp. Ef 6:12). Vjernikova pobjeda je od Boga kroz Krista i po Duhu.

Ako je ovaj rijedak GLAGOL tumačen kao SREDNJE STANJE onda TEV izražava misao “oslobodio se od sila duhovnih vladara”. Ako je tumačen kao AKTIVNO STANJE onda je: “On razoruža vladare” (usp. NASB, NKJV, NRSV).

▣ **“vladare i vlasti”** Ove su pojmove upotrebljavali gnostici (krivi učitelji) za anđeoske stupnjeve (*eone*, usp. Kol 2:10; Ef 1:21, 3:10; 6:11-12; Rim 8:38-39; 1. Kor 15:24).

[Vidjeti Posebnu temu: Anđeoski stupnjevi u Pavlovim pisanjima.](#)

▣

NASB	“On ih je javno izložio, pobjedonosno kroz Njega”
NKJV	“On je od njih napravio javni prizor, trijumfirajući nad njima u njemu”
NRSV	“učinio je javni primjer od njih, trijumfirajući nad njima u njemu”
TEV	“on je napravio javni prizor od njih vodeći ih kao zarobljenike u svojoj pobjedonosnoj povorci”
NJB	“i vodeći ih u povorci javno, iza sebe u svojoj pobjedonosnoj povorci”

Ova povijesna pozadina ovome bila je pobjedonosna povorka u Rim za pobjedničkoga vojskovođu (usp. 2. Kor 2:14). Zarobljenici su marširali iza njega u lancima. Njegovom smrću na križu i Njegovim uskrsnućem Isus je nadvladao:

1. prokletstvo Zakona
2. neprijateljske anđeoske sile.

Kao što je iz suvremenih prijevoda vidljivo ZAMJENICA na kraju stiha može se razumjeti na dva povezana načina:

1. Kristu
2. križu.

To je SREDNJI ROD i većina prijevoda povezuju to s Kristovom pobjedom nad zlom putem Njegove žrtvene smrti.

▣ **“javno izložio”** Vidjeti drugi odlomak [Posebne teme: Smjelost \(*parrhēsia*\)](#).

POSEBNA TEMA: SMJELOST (*parrhēsia*)

Ovaj grčki pojam složenica je od “svi” (*pan*) i “govor” (*rhēsis*). Ta sloboda ili smjelost u govoru često je imala suzvuk smjelosti usred suprotstavljanja ili odbacivanja (usp. Iv 7:13; 1. Sol 2:2).

U Ivanovim pisanjima (upotrijebljen 13 puta) često označava javno objavljivanje (usp. Iv 18:20, također u Pavlovim pisanjima, Kol 2:15). Međutim, ponekad to naprosto znači “jasno /otvoreno” (usp. Iv 10:24; 11:14; 16:25.29).

U Djelima apostolskim apostoli govore poruku o Isusu na isti način (sa smjelošću) kao što je Isus govorio o Ocu te Njegovim naumima i obećanjima (usp. Djela 2:29; 4:13.29.31; 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31). Pavao je i molio za molitvu kako bi mogao smjelo propovijedati Evanđelje (usp. Ef 6:19; 1. Sol 2:2) i živjeti Evanđelje (usp. Fil 1:20).

Pavlova eshatološka nada u Kristu dala mu je smjelost i pouzdanje da propovijeda Evanđelje u ovome sadašnjem Dobu zla (usp. 2. Kor 3:11-12). On je također imao pouzdanje da će Isusovi sljedbenici djelovati primjereno (usp. 2. Kor 7:4).

Postoji još jedan vid za ovaj pojam. Poslanica Hebrejima koristi ga na jedinstven način o vjernikovoj smjelosti, u Kristu, da pristupi Bogu i govori Mu (usp. Heb 3:6; 4:16; 10:19.35). Vjernici su u potpunosti prihvaćeni i dobrodošli u prisnost s Ocem kroz Sina (usp. 2. Kor 5:21)!

Korišten je na nekoliko načina u NZ-u:

1. pouzdanje, smjelost, ili sigurnost vezana na:
  - a. ljude (usp. Djela 2:29; 4:13.31; 2. Kor 3:12; Ef 6:19)

- b. Boga (usp. 1. Iv 2:28; 3:21; 4:12; 5:14; Heb 3:6; 4:16; 10:19)
- 2. govoriti otvoreno, jasno, ili nedvojbeno (usp. Mk 8:32; Iv 7:4.13; 10:24; 11:14; 16:25; Djela 28:31)
- 3. govoriti javno (usp. Iv 7:26; 11:54; 18:20)
- 4. povezan oblik (*parrhēsiazomai*) korišten je za smjelo propovijedanje usred teških okolnosti (usp. Djela 18:26; 19:8; Ef 6:20; 1. Sol 2:2).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:16-19

¹⁶Prema tome nitko neka ne djeluje kao vaš sudac u vezi s hranom ili pićem ili u odnosu na blagdan ili mladak ili subotnji dan – ¹⁷stvari koje su *puka* sjena onoga što mora doći; a samo bivstvo pripada Kristu. ¹⁸Neka vas nitko ne nastavlja varati o vašoj nagradi oduševljenjem u samo-odricanju i štovanju anđela, zauzimajući svoj stav na *videnjima* što je vidio, napuhan bez razloga u svome tjelesnom umu, ¹⁹a ne držeći se čvrsto Glave, od koje čitavo tijelo, bivajući opskrbljeno i držano zajedno zglobovima i tetivama, raste s rastom koji je od Boga.

2:16-23 Stihovi 16-23 su snažne osude religijskoga legalizma u Pavlovim pisanjima. Kad se Pavao bavio sa “slabim” vjernicima on je bio nježan (usp. Rim 14:1-15:13; 1. Kor 8 - 10), ali kad je naslovljavao religijski samo-pravedne legaliste (tj. krive učitelje) on je bio beskompromisan. Ova samo-pravednost bila je ta što je donijela takvu osudu od Isusa glede farizeja i književnika /pisara. Pavao je dobro poznao religiju usmjerenu na vršenje. Njegov susret na cesti za Damask (usp. Djela 9) promijenio je sve!

Postojale su dvije vrste gnostičkih krivih učitelja:

1. spasenje je putem tajnoga znanja i, stoga, nije važno kako živite (antinominalni libertanci)
2. spasenje je putem tajnoga znanja plus vrlo ograničen način života (legalisti).

2:16

NASB

“Prema tome nitko neka ne djeluje kao vaš sudac”

NKJV

“neka vas nitko ne sudi”

NRSV

“nemojte dopustiti nikome da vas osuđuje”

TEV

“neka nitko ne donosi pravila”

NJB

“nikad nemojte dopustiti nikome da vas kritizira”

Pešita

“Nemojte dopustiti nijednome čovjeku stvaranje nemira”

Ovo je PREZENT IMPERATIVA s NIJEČNIM PARTICIPOM, što znači zaustaviti djelo što je već u postupku. Ovo je upućivalo na:

1. pitanja glede hrane (usp. 1. Tim 4:3)
2. posebnih dana (usp. Rim 14:5; Gal 4:10)
3. štovanje ovih anđeoskih stupnjeva (usp. Kol 2:8.20).

Postoji očevidna usporednica između Poslanice Kološanima 2:16 (“djeluje kao vaš sudac”) i Kološanima 2:18 (djeluje kao “izabrani sudac”). Budite pozorni zbog religijskoga legalizma i od Židova, Grka, ili od suvremenika.

[Vidjeti Posebnu temu: Osuđivanje \(smiju li kršćani suditi jedan drugoga?\).](#)

POSEBNA TEMA: OSUĐIVANJE (SMIJU LI KRŠĆANI SUDITI JEDAN DRUGOGA?)

A. U 1. Poslanici Korinćanima 5:12 Pavao i crkva moraju se baviti s članovima (stih 12 očekuje “da” odgovor), ali vjernici moraju dopustiti Bogu da se bavi s ne-članovima. Vjernici ne smiju osuđivati jedan drugoga (usp. Mt 7:1.5.15.20; Rim 14:1-15:13), ali:

1. mi moramo pomno istražiti plodove jedan drugog za položaje vodstva (usp. 1. Kor 6:1-3; Mt 7)
2. mi moramo ocijeniti crkvenu stegu kad je ugled crkve u opasnosti.

Ovo je često tanka crta! Prešutno Pavao u 1. Poslanici Korinćanima 5 tvrdi kako čovjek koji griješi mora biti stavljen u vladavinu Božje osude (tj. izvan Crkve).

Pitanje je kako se ovaj okvir odnosi prema suvremenim društvima gdje vjernici i nevjernici imaju mogućnost glasovanjem urediti društvena mjerila. Smiju li vjernici odlučno sudjelovati u političkome procesu? Ovaj okvir ograničen je na osudu povezanu s crkvenom stegom a ne na zapadnjačku, suvremenu demokraciju. Vjernici su građani

dvije kraljevine s obvezama i povlasticama u obje! Božji Duh, Božja volja, i Božja Knjiga pomažu nama kao vjernicima naći svoj put u ovome palom svijetu, ali nevjernici su iskorištavani i manipulirani grijehom, sebičnošću, i Sotonom. Oni trebaju naše svjedočanstvo i sućut, a ne našu osudu i samo-pravednost. Oni nisu kadri razumjeti naše pobude, svrhe, i djelovanja.

Problem o tome kada i kako kršćani smiju “suditi” jedan drugoga uzrokovalo je da nekoliko grčkih rukopisa preinače ovaj tekst:

1. vrlo stari rani rukopis na papirusu P⁴⁶ (oko 200. g.) kao i *Bahairic* koptski prijevod (III. st.) i Pešita sirijski prijevod (V. st.) jednostavno ispuštaju negativ i prevode rečenicu kao imperativ: “Sudite one koji su unutra [crkvi]” (usp. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, str. 551)
2. *Sahidic* koptski prijevod (III. st.) stavlja negativ s prethodnom rečenicom: “Jer što moram učiniti s osuđivanjem onih koji su vani a ne onima koji su unutra? Sudimo one koji su unutra” (Metzger, str. 51)
3. UBS⁴ tekst čak ne poznaje mogućnosti ovih inačica kao izvornih.

B. S ovim se predmetom treba baviti na dva načina:

1. vjernici su opomenuti neka ne sude jedan drugog (usp. Mt 7:1-5; Lk 6:37.42; Rim 2:1-11; Jak 4:11-12)
2. vjernici su opomenuti neka procjenjuju vođe (usp. Mt 7:6.15-16; 1. Kor 14:29; 1. Sol 5:21; 1. Tim 3:1-13; i 1. Iv 4:16).

Neko mjerilo za primjerenu procjenu može biti korisno:

1. procjena bi morala biti u svrhu potvrde (usp. 1. Iv 4:1 – “ispit[ivanje]” s pogledom prema odobrenju)
2. procjena bi trebala biti učinjena u poniznosti i krotkosti (usp. Gal 6:1)
3. procjena se ne smije usredotočiti na osobne predmete kojima se daje prednost (usp. Rim 14:1-23; 1. Kor 8:1-13; 10:23.33)
4. procjena mora identificirati one vođe koji “nemaju ručke za kriticizam” unutar crkve ili zajednice (usp. 1. Tim 3).

2:17

NASB, NRSV

“a sâmo bivstvo pripada Kristu”

NKJV

“a sâmo bivstvo je Kristovo”

TEV

“stvarnost je Krist”

NJB

“stvarnost je tijelo Kristovo”

Pešita

“a glavni cilj je Krist”

Postoji oprečje između “sjena” (*skia*, Kol 2:17a) i “sâmo bivstvo” (*sōma*, doslovno “tijelo”, Kol 2:17b). Religijski obredi, revnost, i posebni dani štovanja nisu loši sami po sebi osim ako oni postaju krajnji propisi. Krist, a ne ljudska izvedba u bilo kojem području, žarište je Evanđelja.

Pavao je vidio religijski ritualizam i zahtijevanu religijsku izvedbu krivih učitelja kao puku sjenu stvarne duhovnosti. Pitanje za tumačenje je što “tijelo Kristovo” znači? Dvije glavne teorije su:

1. Filon Aleksandrijski i Josip Flavije tumače “tijelo” u smislu “sâmo bivstvo /sržnost” (NASB, NKJV) ili “stvarnost” (TEV), “prava duhovnost u Kristu”
2. istinska duhovnost očitovana je u Crkvi koja je Tijelo Kristovo (NJB, usp. Rim 12:4-5; 1. Kor 10:17; 12:12.27).

Autor Poslanice Hebrejima također koristi pojam “sjena” (*skia*, Kol 2:17a) za usporedbu Mojsijevskoga saveza s Novim savezom u Kristu (usp. Heb 8:5; 10:1).

2:18

NASB

“Neka vas nitko ne nastavlja varati o vašoj nagradi”

NKJV

“Neka vas nitko ne vara o vašoj nagradi”

NRSV

“Nemojte dopustiti nikome da vas ograničava”

TEV

“Nemojte si dopustiti da budete osuđeni ni od koga”

NJB

“Nemojte biti obmanuti ni od koga o vašoj nagradi”

Pešita

“Nemojte dopustiti nijednome čovjeku, pod izgovorom iskrenosti, da vas osuđuje”

Ovo je PREZENT IMPERATIVA s NIJEČNIM PARTICIPOM, što znači zaustaviti djelo što je već u postupku. Ovaj pojam upotrijebljen je jedino ovdje u NZ-u. To je jedna od Pavlovih atletskih metafora za kršćanski život (usp. 1. Kor 9:24.27; Gal 2:2; Fil 3:14; 2. Tim 4:7). Vjernici ne smiju dopustiti legalistima da djeluju kao suci koji im kradu njihovu slobodu u Kristu (usp. Rim 14:1-15:13; 1. Kor 10 – 12. Williams prijevod NZ-a hvata atletski potisak, prevodeći ovo “da vas prevare kao neki sportski sudac”). Ova “nagrada” jeste istinska sloboda u Kristu (usp. Gal 2:4; 5:1.13; 1. Pt 2:16)!

Sloboda služenja Bogu, ne sebi. Sloboda od prošlih strahova i zabrana, sloboda od, a ne sloboda za (Rim 6)!

NASB	“oduševljenjem u samo-odricanju”
NKJV	“govoreći s uživanjem u lažnoj poniznosti”
NRSV	“inzistirajući na samo-odricanju”
TEV	“inzistirati na lažnoj poniznosti”
NJB	“koji odabire puziti pred anđelima”
Pešita	“ponosan na svoje umne snage”

Ovaj izričaj teološki je povezan s Poslanicom Kološanima 2:23. U drevnome grčko-rimskom svijetu asketizam je bio viđen kao religijska pobožnost. To je bio dio gnostičkoga omalovažavanja fizičkoga. Za njih, i grčku misao općenito, tijelo je bilo zlo. Prema tome, nijekanje tijela bilo je znak duhovnosti. Ovo stajalište još uvijek živi u crkvi!

Ova grčka riječ, što NASB prevodi kao “samo-odricanje”, znači “niskost”, “skromnost”, “poniznost” i ona nije negativan pojam u NZ-u. Pavao ju koristi u pozitivnome smislu u Djelima apostolskim 20:19; Poslanici Efežanima 4:2; Filipljanima 2:3; Kološanima 3:12. To je motiv što ju pretvara u duhovnu šaradu!

▣ **“i štovanju anđela”** Ovo očito upućuje na gnostičke anđeoske stupnjeve (usp. Kol 2:8.10.15). Također je moguće kako se to odnosi na židovsku teološku opsjednutost s anđeoskom kraljevinom. Pokret “New Age” u naše vrijeme čini se kako će biti usmjeren prema ovome smjeru. Anđeli su “službujući duhovi” za iskupljene ljude (usp. Heb 2:14).

▣ **“zauzimajući svoj stav”** Ovaj pojam koristio se za inicijacije u Misterijske religije (usp. Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, str. 206). To upućuje na takozvana tajna otkrivenja ili lozinke gnostika za koje su mislili da donose spasenje kroz anđeoske sfere kako bi se dosegnula prisutnost visokoga, svetog boga.

▣ **“na viđenjima što je vidio”** Ovo moguće upućuje na tvrdnje krivih učitelja o posebnim otkrivenjima. *King James Version* dodaje NEGATIV, čineći da stih podrazumijeva što oni nisu vidjeti nego su samo tvrdili da su vidjeli. Ovo je, međutim, kasniji pisarski dodatak manuskriptima $\aleph^2$ i D^2 . Drevni grčki rukopisi P^{46} , $\aleph^*$, A, B, i D^* nemaju taj NEGATIV.

UBS⁴ ocjenjuje kraći tekst ocjenom “B” (gotovo izvjesno).

▣ **“napuhan bez razloga”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA. Doslovno to znači “uzalud napuhan”. Pavao koristi taj pojam često u svome prvom pismu Korinćanima (usp. 1. Kor 4:6.18.19; 5:2; 8:1; 13:4). Neizrečeni posrednik PASIVNOGA STANJA bio je njihov vlastiti pali um. Nevjernici i krivi učitelji često su iskreni i zaneseni.

▣ **“u svome tjelesnom umu”** Za Pavla postoji očevidna dihotomija između razmišljanja paloga svijeta i kršćana. Vjernici su primili um Kristov koji je u sukobu s mentalnim sklopom svijeta koji radi i djeluje odvojeno od Boga (usp. Kol 1:21; Rim 7:22-23; 8:5-7; 11:34; 1. Kor 2:16; Ef 2:3; 4:17-23). [Vidjeti Posebnu temu: Meso \(sarx\)](#).

Ovi legalistički religiozni ljudi moraju biti odbijeni iz tri razloga:

1. njihovi uvidi su puke sjene stvarnosti (Kol 2:17)
2. njihova viđenja su kriva jer su ona obavijest tjelesnoga uma (Kol 2:18)
3. oni su se prestali držati za Krista (Kol 2:19).

Legalistički krivi učitelji još uvijek su s nama! Pazite! Budite informirani!

2:19 Pavao ponovno naglašava glavnu istinu o potrebi paloga čovječanstva za odnosom s Kristom (pojedinačno) i isto tako s Njegovim Tijelom, Crkvom (skupno, usp. Kol 2:8; Ef 4:16). Mi trebamo spasenje od grijeha i mudrost od Boga o tome kako živjeti, Krist osigurava oboje!

NASB, NKJV, NRSV	“ne držeći se čvrsto glave”
TEV	“prestali su se držati za Krista”
NJB	“nema veze s Glavom”
Pešita	“ne podržava Glavu”

Ovo je negativan PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Implikacija je ta da su se jedno vrijeme ovi krivi učitelji držali za Krista. To se može razumjeti na nekoliko načina:

1. oni su bili kao dva sjemena u paraboli o Sijaču (usp. Mt 13:20-23) što su proklijala ali otpala i nisu donijela plod
2. oni su bili kao “oni vjernici” iz Evanđelja po Ivanu 8:31-59 koji su se okrenuli protiv Isusa
3. oni su bili kao članovi crkve koji su je napustili u 1. Ivanovoj poslanici 2:18-19

4. oni su bili kao vjernici u crkvi u Efezu koji su ostavili svoju “prvu ljubav” (usp. Otk 2:4).

▣ “Glave” Pavao često koristi analogiju Božjega naroda kao Tijela (usp. Rim 12:4; 1. Kor 10:17; 12:12.14.20; Ef 4:4.16; Kol 3:15), ali samo u Poslanici Efežanima (1:22; 4:15; 5:23) i Kološanima (1:18; 2:19) Krist je poistovjećen kao “Glava”. Ovaj cijeli stih govori o Kristu kao nezamjenjivome osnivaču, vodi i održavatelju Crkve.

[Vidjeti Posebnu temu: Glava \(*kephalē*\).](#)

POSEBNA TEMA: GLAVA (*kephalē*)

Postoji opsežna teološka raspra o značenju pojma “glava” (*kephalē*). Pojam može biti razumjet kao:

1. njegova SZ-na istoznačnica je *rosh* (BDB 910, KB 1164), što može značiti :
  - a. glava
  - b. poglavar
  - c. početak ili podrijetlo (usp. Izr 8:23; Prop 3:11; Iz 41:4)
  - d. potpuni iznos(usp. *Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, tom 3, str. 1015-1020)
2. u LXX-i *rosh* je preveden grčkom riječju:
  - a. *archē* (početak, usp. Ps 137:6)
  - b. *prōtotokos* (prvo, usp. 1. Ljet 5:12)
  - c. *kephalē* (glava):
    - (1) ljudska glava
    - (2) životinjska glava
    - (3) vrh planine
    - (4) vrh kule (usp. Mt 21:42)
3. u NZ-u *kephalē*:
  - a. ljudska glava (usp. 1. Kor 11:4.5.7)
  - b. životinjska glava
  - c. idiomski za čitavu osobu
  - d. početak ili izvor (usp. 1. Kor 11:3)
  - e. iznos /svota (usp. Rim 13:9)
  - f. vođa:
    - (1) Isus je glava nad svim vladarima i vlastima, usp. Poslanica Kološanima 2:10
    - (2) Isus je glava Crkve (usp. Ef 4:15; 5:23; Kol 1:18; 2:19)
  - g. suprug /muž (usp. Ef 5:23)(usp. *Dictionary of New Testament Theology*, tom 2, str. 156-163).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:20 -3:4

²⁰Ako ste umrli s Kristom osnovnim načelima svijeta, zašto, kao da živite u svijetu, sebe podvrgavate proglasima, takvima kao što su: ²¹“Ne držite, ne kušajte, ne dirajte!” ²²(što sve *upućuje* na stvari određene da nestanu s korištenjem) – prema zapovijedima i učenjima ljudi? ²³Ovo su stvari koje imaju, jamačno, izgled mudrosti u samostvorenoj vjeri i samo-poniženju i teškome postupanju prema tijelu, *ali one su bez vrijednosti za tjelesno ugađanje*. ^{3:1}Prema tome ako ste uskrsnuli s Kristom, tražite stvari što su gore, gdje je Krist, sjedeći kod desne ruke Boga. ²Razmišljajte o stvarima što su gore, ne o stvarima što su na zemlji. ³Jer vi ste umrli i vaš život skriven je s Kristom u Bogu. ⁴Kad Krist, koji je naš život, bude otkriven, i vi ćete biti otkriveni s Njim u slavi.

2:20 “Ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Vjernici su ujedinjeni s Kristom i trebali bi biti odvojeni od sila i struktura sustava ovoga palog svijeta.

▣ “**ste umrli**” Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ova je smrt simbolizirana u krštenju (usp. Kol 2:12; Rim 6:4), i ona je slika vjernikove smrti starome životu i slika uskrsnuća novome životu, Božjemu vječnome životu. Krštenje je, kao i obrezanje, vanjski znak unutarnje duhovne stvarnosti (usp. Kol 2:11.13).

Dnevna smrt osobnoj ambiciji i osobnim prvenstvima nalog je učinkovite službe (usp. Rim 6:7; 2. Kor 5:14-15; 1. Iv 3:16). Međutim, to nije legalizam sastavljen od pravila, nego sloboda od tiranije pale sebičnosti! Dnevna duhovna smrt sebičnosti donosi istinski život!

▣ **“s Kristom”** Ovo je još jedna uporaba grčkoga PRIJEDLOGA *sun*, što znači zajedničko sudjelovanje s. Ovdje su tri gramatičke značajke:

1. *sun* složenice
2. AORIST GLAGOLSKO VRIJEME Poslanice Kološanima 2:11.12.13.15.20
3. PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE Poslanice Kološanima 2:20 pokazuje koji su vjernici već u Kristu!

▣

NASB	“osnovnim načelima svijeta”
NKJV	“od temeljnih načela svijeta”
NRSV	“osnovnim duhovima svemira”
TEV	“od vladajućih duhova svemira”
NJB	“načelima ovoga svijeta”
Pešita	“od načela svijeta”

Ovaj pojam (*stoicheia*) određen je kao:

1. temeljna načela (usp. Heb 5:12; 6:1)
2. temeljni elementi svijeta, kao što su Zemlja, vjetar, voda ili vatra (usp. 2. Pt 3:10.12)
3. elementarni duhovi (usp. Gal 4:3.8-9; Kol 2:8; Ef 6:10-12)
4. nebeska tijela (usp. *Henoch* 52:9-10 i oci zemaljske crkve koji su mislili kako ovo upućuje na sedam planetarnih sfera, usp. od Baura, Arnta, Ginricha, Dankera *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, str. 776).

Osnovna etimologija bila je “nešto u nizovima” ili “buka /vika”. Vidjeti bilješku u Poslanici Kološanima 2:8.

Pavao je vidio život kao duhovnu borbu (usp. Ef 2:2-3; 6:10-18). Ljudi su opsjednuti iznutra zlom (pala narav, usp. Post 3), palim sustavom svijeta (usp. Post 3) i osobnim zlom (Sotonom, demonskim i *stoicheia* [Euklidovi elementi – op.prev.]).

Jak Stewart, u *A Man in Christ*, ima zanimljiv osvrt:

“Grieh nije nešto što je čovjek učinio: to je bilo nešto što ga je obuzelo, nešto što je čovjek *bio*, nešto što ga je okrenulo u otvorenoga Božjeg neprijatelja koji ga je ljubio. To je donijelo vanjske kazne: ‘što god je čovjek posijao, to će i žeti’. Ali daleko strašniji od ovih bili su njegovi unutarnji ishodi. Mučila ga je savjest: ‘O jadan sam ja čovjek!’ Volju je doveo u prezreno ropstvo: ‘dobro što želim, ne činim, nego zlo što ne želim, to činim’. Uništio je zajedništvo s Bogom: ljudi su bili ‘otuđeni’, ‘bez Boga u svijetu’. Otvrđnuo je srce, i oslijepio prosudbu, i iskrivio moralan osjećaj: ‘Bog ih je predao pokvarenome umu’. Uništio je sâm život: ‘plaća za grijeh je smrt’.

Takva je apostolova procjena o nadmoći grijeha. I kroz sve to, čak i tamo gdje se grijeh smatra vanjskom silom koja čeka da iskoristi ljudsku prirodu u njenoj krhkosti, on neće dopustiti zamagljivanje činjenice o osobnoj odgovornosti. Kneževine i sile mogu čekati, ali u konačnici je čovjekov odabir, čovjekova odgovornost, i čovjekova osuda” (str. 106 107).

Za “svijet(a)” vidjeti [Posebnu temu: Pavlova uporaba pojma kosmos \(svijet\)](#).

▣ **“proglasima”** Ovaj pojam ima isti korijen kao Poslanica Kološanima 2:14. Krist nije oslobodio vjernike od Mojsijevskoga zakona kako bi opet bili uvučeni u gnostička pravila ili ikoje ljudske naredbene zahtjeve (tj. Židovski legalizam). Oh, vjernici imaju slobodu u Kristu! Oh, bol dobro-namjernih religioznih legalista!

2:21 “Ne držite, ne kušajte, ne dirajte” Ovi nizovi nemaju VEZNIKE, što ih čini izrazitima! To je možda bio slogan krivih učitelja. Ovo su primjeri ljudskih religijskih pravila koje ne donose istinsku pravednost. Ljudi su uvijek imali asketsko, legalističko stremljenje (usp. Iz 29:13; Mt 15:10-12; Mk 7:19; Rim 14:17.21), ali to je isprazna religija sebičnoga napora, sebične slave i sebične samodostatnosti (usp. Kol 2:22-23).

2:22 “(što sve upućuje na stvari određene da nestanu s korištenjem)” U Evanđelju po Mateju 15:7-20 i Marku 7:6-23 Isus raspravlja o ovoj istoj vrsti problema u odnosu na zakone o hrani u Levitskome zakoniku 11.

▣ **“nestanu”** Vidjeti [Posebnu temu: Uništiti, upropastiti, pokvariti \(phtheirō\)](#).

POSEBNA TEMA: UNIŠTITI, UPROPASTITI, POKVARITI (*phtheirō*)

Temeljno značenje ovoga pojma *phtheirō* je uništiti, upropastiti, pokvariti, ili opljačkati. Može se koristiti za:

1. novčano upropaštenje (moguće 2. Kor 7:2)
2. fizičko uništenje (usp. 1. Kor 3:17a)
3. moralnu iskvarenost (usp. Rim 1:23; 8:21; 1. Kor 15:33,42,50; Gal 6:8; Otk 19:2)
4. seksualno zavođenje /prijevanu (usp. 2. Kor 11:3)
5. vječno uništenje (usp. 2. Pt 2:12,19)
6. uništavajuće ljudske predaje (usp. Kol 2:22).

Često je ovaj pojam korišten u istome okviru kao negativno oprečje (usp. Rim 1:23; 1. Kor 9:25; 15:50,53).

Zabilježite usporedne suprotivosti između naših zemaljskih fizičkih tijela i naših nebeskih vječnih tijela:

1. raspadljivo nasuprot neraspadljivome, 1. Poslanica Korinćanima 15:42,50
2. sramota nasuprot slave, 1. Poslanica Korinćanima 15:43
3. slabost nasuprot snazi, 1. Poslanica Korinćanima 15:43
4. prirodno tijelo nasuprot duhovnome tijelu, 1. Poslanica Korinćanima 15:44
5. prvi Adam nasuprot posljednjem Adamu, 1. Poslanica Korinćanima 15:45
6. slika zemaljskoga nasuprot slici nebeskoga, 1. Poslanica Korinćanima 15:49.

2:23 “izgled mudrosti u samo-stvorenoj vjeri i samo-poniženju i teškome postupanju prema tijelu” Ovo je bila Isusova osuda pisara i farizeja (usp. Iz 29:13).

Pavao opisuje religijske prakse krivih učitelja s tri pojma:

1. **NASB** “samo-stvorenoj vjeri”
NKJV “samo-nametnutoj vjeri”
NRSV “samo-nametnutome božanstvu”
TEV “prisilnome štovanju anđela”
NJB “Gajenje volje”

Ovaj pojam upotrijebljen je jedino ovdje u NZ-u. Moguće ga je skovao Pavao ili raniji kršćani. NASB čini se da je uhvatio sržnost pojma: “samo-stvorenoj vjeri”. TEV pretpostavlja da to odražavao Poslanicu Kološanima 2:18.

2. **NASB** “samo-poniženju”
NKJV, TEV “lažnoj poniznosti”
NRSV “poniženju”
NJB (kombinira drugi i treći pojam)

Ova ista grčka riječ upotrijebljena je u Poslanici Kološanima Kol 2:18. Doslovno ona znači “poniženje”, ali okvir daje prednost NKJV i TEV prijevodu.

3. **NASB, NRSV, TEV** “teškome postupanju prema tijelu”
NKJV “zanemarivanju tijela”
NJB “poniženju što ne vodi računa o tijelu”

Ovo odražava asketsko religijsko stajalište kako nijekanje tjelesnih potreba pokazuje ili razvija religijsku pobožnost. Primjeri su:

1. zanemarivanje tjelesne hrane
2. celibat
3. manjak odjeće u zimi, itd.

Ovo slijedi grčko stajalište da je tijelo (materija) bila zlo.

[Vidjeti Posebnu temu: Kršćanska sloboda nasuprot kršćanskoj odgovornosti \(iz Poslanice Rimljanima 14:1 - 15:13\).](#)

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Opišite doktrinu krivih učitelja. Zašto su oni bili toliko opasni?
2. Tko ili što su “elementarna načela” (*stoicheia*, usp. 2:8.20)?
3. Je li Isus Bog ili čovjek? Zašto je to toliko važno?
4. Kako je Isus povezan s anđeoskim silama?
5. Zašto je legalistički asketizam toliko opasan (usp. Kol 2:16-23)?
6. Popišite krilatice u ovome odjeljku.

POSLANICA KOLOŠANIMA 3

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
novi život u Kristu (2:20-3:4)	ne tjelesnost nego Krist 3:1-11	pravi kršćanski život 3:1-4	umirati i živjeti s Kristom (2:20-3:4) stari život i novi	jedinstvo s proslavljenim Kristom koji daje život 3:1-4 opća pravila kršćanskoga ponašanja 3:5-11
3:5-11		3:5-11	3:5-7 3:8-11	
3:12-17	osobina novoga čovjeka 3:12-17	3:12-17	3:12-17	3:12-15 3:16-17
društvene obveze novoga života (3:22-4:1)	kršćanski dom	obveze kršćanina (3:18-4:6)	osobni odnosi u novome životu	moralnost doma i kućanstva
3:18-19	3:18-4:1	3:18-19	3:18 3:19	3:18-21
3:20-21		3:20-4:1	3:20 3:21	
3:22-4:1			3:22-4:1	3:22-4:1

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobroga biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. xiv.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

OKVIRNI UVIDI

- Poslanica Kološanima 3:1-4 teološki je temelj za kršćansku etiku i način života. Vjernici moraju živjeti svojim novim životima u Kristu. Oni su su-ukopani i su-uskršli s Kristom (usp. Kol 2:12-13; Rim 6:3-11). Njegov život teče kroz njih.
- Pavao opisuje stvari koje treba odbaciti (staviti na stranu, Kol 3:8-9) i ugraditi (obučiti, Kol 3:10) što čine uravnoteženu opomenu za pobožnost. Pavao često radi popise grijeha (usp. 1. Kor 6:9-10; Gal 5:19-21; Ef 5:3-5) i vrlina (usp. Gal 5:22-23; Ef 5:18-20; Fil 1:4-7; 1. Sol 5:12-22). Na mnogo načina ovi su popisi bili usporedni s grčkim moralistima Pavlova vremena. Ali za Pavla pobuda i mehanizam bio je Krist /Duh, a ne samo-napor.

[Vidjeti Posebnu temu: Mane i vrline u NZ-u.](#)

POSEBNA TEMA: MANE I VRLINE U NZ-U

Popisi i mana i vrlina uobičajeni su u NZ-u. Često oni odražavaju i rabinske i kulturološke (stoičke) popise. NZ-ni popisi suprotstavljenih osobina mogu se vidjeti u:

	mane	vrline
1. Pavao	Rimljanima 1:28-32 Rimljanima 13:13 1. Korinćanima 5:9-11 1. Korinćanima 6:10	--- Rimljanima 12:9-21 --- 1. Korinćanima 6:6-9

	1. Korinćanima 12:20 Galaćanima 5:19-21 Efežanima 4:25-32 Efežanima 5:3-5 ---	2. Korinćanima 6:4-10 Galaćanima 5:22-23 --- --- Filipljanima 4:8-9 Kološanima 3:12-14 ---
	1. Timoteju 1:9-10 1. Timoteju 6:4-5 2. Timoteju 2:22a. 23 Titu 1:7; 3:3	---
2. Jakov	Jakov 3:15-16	Jakov 3:17-18
3. Petar	1. Petrova 4:3 2. Petrova 1:9	1. Petrova 4:7-11 2. Petrova 1:5-8
4. Ivan	Otkrivenje 21:8; 22:15	---

- C. Pavalov snažan poziv na jedinstvo zbog jedinstva Trojstva, toliko prekrasno sročeno u Poslanici Efežanima 4:1-10, usporedan je u Kološanima 3:12-17. Isto tako, Pavlov snažan zahtjev svakome vjerniku da bude ispunjen Duhom (usp. Ef 5:18) usporedan je u Kološanima 3:16. Ova usporednica nije usporedna riječ, nego usporednica općega pregled. Zamтите kako su Poslanice Kološanima i Efežanima temeljene na gotovo potpuno istome nacrtu.
- D. Pavlovi savjeti glede obitelji (Kol 3:18 - 14:1) pokazuju kako novi životi vjernika u Kristu moraju imati utjecaj na svako područje života. Biblijska vjera je radikalna prijelaz sa starom naravi (pala narav). Dokaz promjene jeste taj da mi više ne živimo za sebe, nego za druge (usp. 1. Iv 3:16). To oponaša Isusov život. Ovo posve novo usmjerenje dokaz je da smo iskupljeni!
- E. Poglavlje 3 (3:18 - 4:1) jedan je sjedinjeni okvir (usp. Ef 5:22-6:9).

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:1-4 (Potpuna podjela odlomka uključuje 2:20 – 3:4)

^{3:1}Prema tome ako ste uskrsnuli s Kristom, tražite stvari što su gore, gdje je Krist, sjedeći kod desne ruke Boga. ²Razmišljajte o stvarima što su gore, ne o stvarima što su na zemlji. ³Jer vi ste umrli i vaš život skriven je s Kristom u Bogu. ⁴Kad Krist, koji je naš život, bude otkriven, onda ćete i vi biti otkriveni s Njim u slavi.

3:1 “Prema tome” Ovo povezuje doktrinarni odjeljak (tj. poglavlja 1 - 2) s praktičnim odjeljkom (tj. poglavlja 3 - 4). To je standardni književni oblik u Pavlovim pisanjima (usp. Rim 5:1; 8:1; 12:1; Ef 4:1; Fil 4:1).

▣ **“ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Vjernici moraju biti su-uskrsli s Kristom.

▣ **“ste uskrsnuli s Kristom”** Ovo je bila *sun* složenica, “su-uskrsli” (usp. Kol 2:12.13; Rim 6:3-11; Ef 2:5-6). Vjernici imaju uskrsnuće novoga života sad, dakle oni moraju tako i živjeti! Stihovi 1-4 teološka je osnova za kršćansku etiku i način života.

▣ **“tražite stvari što su gore”** Ovo je ili PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA ili PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Prema tome, to je opomena da se teži duhovnim mislima i stvarima (usp. Kol 3:2; Fil 2:1-2; 4:8).

Stihovi 1 i 2 su usporedni. Vjerojatno su oba PREZENTI AKTIVNIH IMPERATIVA. Vjernici postaju ono o čemu razmišljaju. Oči i uši su prozori za dušu.

Neki znanstvenici misle kako je ovaj okvir oprečje između tko mi jesmo u Kristi (INDIKATIV) i što bismo trebali biti u Kristu (IMPERATIV). Pavao često koristi ovu gramatičku značajku.

▣ “gdje je Krist, sjedeći kod desne ruke Boga” Ovo je antropomorfistički izričaj (Ps 110:1), što Pavao rijetko koristi, za Kristov autoritet i mjesto časti (Lk 22:69; Djela 7:55; Rim 8:34; Ef 1:20; Heb 1:3; 8:1; 10:12; 12:2; 1. Pt 3:22). Opisivanje Krista kako sjedi s Očeve desne ruke /strane također je način upućivanja na Njegovu neprekidnu službu posredovanja za svete (usp. Rim 8:34; Heb 7:25; 9:24; 1. Iv 2:1). To je metaforički za prostoriju prijestolja bliskoistočnoga kralja. Nadam se da kad dođete u Nebo ne očekujete kako ćete vidjeti “starijeg muškarca, mlađega muškarca kako sjede u velikoj sjedalici s golubicom koja leti oko njih!” Biblija koristi ljudske, fizičke pojmove za opis vječnoga, duhovnoga, svetog Boga. Svi pojmovi upotrijebljeni za opis Njega su metafore, analogije, ili negacije; oni su istiniti ali ne iscrpni.

[Vidjeti Posebnu temu: Antropomorfistički jezik za opis Božanstva.](#)

POSEBNA TEMA: ANTROPOMORFISTIČKI JEZIK ZA OPIS BOŽANSTVA

- I. OVA VRSTA JEZIKA (tj. Božanstvo opisano u ljudskim pojmovima) VRLO JE UOBIČAJENA U SZ-u (neki primjeri).
- A. Dijelovi fizičkoga tijela:
1. oči – Knjiga Postanka 1:4.31; 6:8; Izlazak 33:17; Brojevi 14:14; Ponovljeni zakon 11:12; Knjiga proroka Zaharije 4:10
  2. ruke – Knjiga Izlaska 15:17; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 2:15
  3. ruka – Knjiga Izlaska 6:6; 15:16; Ponovljeni zakon 4:34; 5:15
  4. uši – Knjiga Brojeva 11:18; 1. Samuelova 8:21; 2. Kraljevima 19:16; Psalam 5:1; 10:17; 18:6
  5. lice – Knjiga Izlaska 33:11; Levitski zakonik 20:3.5.6; Brojevi 6:25; 12:8; Ponovljeni zakon 31:17; 32:20; 34:10
  6. prst – Knjiga Izlaska 8:19; 31:18; Ponovljeni zakon 9:10; Psalam 8:3
  7. glas – Knjiga Postanka 3:9.11.13; Izlazak 15:26; 19:19; Ponovljeni zakon 26:17; 27:10
  8. noge – Knjiga Izlaska 24:10; Knjiga proroka Ezekiel 43:7
  9. ljudsko obličje – Knjiga Izlaska 24:9-11; Psalam 47; Knjiga proroka Izaije 6:1; Ezekiel 1:26
  10. anđeo Gospodnji – Knjiga Postanka 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Izlazak 3:4.13-21; 14:19; Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22.
- B. Fizičko djelovanje (neki primjeri):
1. govorenje kao mehanizam stvaranja – Knjiga Postanka 1:3.6.9.11.14.20.24.26
  2. hodanje (tj. zvuk od) – Knjiga Postanka 3:8; Levitski zakonik 26:12; Ponovljeni zakon 23:14; Knjiga proroka Habakuka 23:14
  3. zatvaranje vrata Noine arke – Knjiga Postanka 7:16
  4. mirisanje žrtava – Knjiga Postanka 8:21; Levitski zakonik 26:31; Knjiga proroka Amosa 5:21
  5. silaženje – Knjiga Postanka 11:5; 18:21; Izlazak 3:8; 19:11.18.20
  6. ukapanje Mojsija – Ponovljeni zakon 34:6.
- C. Ljudski osjećaji (neki primjeri):
1. kajanje /žaljenje – Knjiga Postanka 6:6.7; Izlazak 32:14; Knjiga o Sucima 2:18; 1. Samuelova 15:29.35; Knjiga proroka Amosa 7:3.6
  2. gnjev – Knjiga Izlaska 4:14; 15:7; Brojevi 11:10; 12:9; 22:22; 25:3.4; 32:10.13.14; Ponovljeni zakon 6:15; 7:4; 29:20
  3. ljubomora – Knjiga Izlaska 20:5; 34:14; Ponovljeni zakon 4:24; 5:9; 6:15; 32:16.21; Knjiga o Jošui 24:19
  4. gađenje /zgražanje – Levitski zakonik 20:23; 26:30; Ponovljeni zakon 32:19.
- D. Obiteljski pojmovi (neki primjeri):
1. Otac:
    - a. Izraela – Knjiga Izlaska 4:22; Ponovljeni zakon 14:1; Knjiga proroka Izaije 1:2; 63:16; 64:8; Jeremija 31:9; Hošea 11:1
    - b. kralja – 2. Knjiga o Samuelu 7:11-16; Psalam 2:7
    - c. metafore očinskog djelovanja – Ponovljeni zakon 1:31; 8:5; 32:6-14; Psalam 27:10; Izreke 3:12; Knjiga proroka Jeremije 3:4.22; 31:20; Hošea 11:1-4; Malahija 3:17
  2. Roditelj – Knjiga proroka Hošea 11:1-4
  3. Majka – Knjiga proroka Izaije 49:15; 66:9-13 (analogija majke koja doji)
  4. Mladi odan ljubavnik – Knjiga proroka Hošea 1 - 3.

II. RAZLOZI UPORABE OVE VRSTE JEZIKA

- A. Za Boga je bilo nužno otkriti Sâmoga Sebe ljudskim bićima. Ne postoji drugi rječnik nego pale, svjetovne riječi. Vrlo prošireni okvir Boga kao muške osobe jedan je primjer antropomorfizam jer je Bog duh!
- B. Bog uzima najznačajnije vidove ljudskoga života i koristi ih kako bi otkrio Sâm Sebe palome ljudstvu (otac, majka, roditelj, ljubavnik)
- C. Iako neophodno tada (tj. Post 3:8), Bog ne želi biti ograničen ikakvim fizičkim obličjem (usp. Izl 20; Pnz 5).
- D. Konačan antropomorfizam je utjelovljenje Isusa! Bog je postao fizički, opipljiv (usp. 1. Iv 1:1-3). Božja poruka postala je Riječ Božja (usp. Iv 1:1-18).

III. Za dobru kratku raspru, vidjeti G. B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible*, poglavlje 10, "Antropomorfizam", u *The International Standard Bible Encyclopaedia*, str. 152-154.

3:2 "Razmišljajte o stvarima što su gore" Ovo je usporedno s Poslanicom Kološanima 3:1 i to je ili PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA ili PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Vjerojatno je to IMPERATIV. Kršćanstvo je i spoznaja i djelovanje (usp. 1. Pt 1:13-21)! Ovaj stih uspoređan je s Kološanima 3:1.

▣ **"ne o stvarima što su na zemlji"** Ovaj izričaj određuje Pavlovu nakanjenu suprotivost; vjernici moraju misliti i živjeti u Duhu, ne u mesu /tijelu (usp. Rim 8:1-17). Oni imaju odabir i moraju postaviti svoja prvenstva u načinu života. Bivanje spašenim automatski ne ishodi u pobožnome življenju, ali bi trebalo.

Pavao koristi dvojno oprečje, ali ne između duha nasuprot materije kao gnosticici; radije, njegovo oprečje je između ovoga svijeta (Doba) nasuprot Kraljevstva Božjeg (Novo doba). Vjernici su građani dvije kraljevine. Ova spoznaja (svjetonazor) daje nadu, hrabrost i mir usred životnih kušnji (krivo učenje, patnja, utamničenje, prigonstvo, itd.).

3:3 "vi ste umrli" Ovo je još jedna metafora temeljena na krštenju za opis vjernikova novoga položaja u Kristu (usp. Rim 6:1-11; Kol 2:11-12). Vjernici su umrli grijehu i žive Bogu! Oni su bili opomenuti neka shvate svoj novi položaj u Kristu (usp. Kol 3:5; Ef 2:5-6) i oponašaju Njega (usp. 2. Kor 5:14-15; Gal 2:20; Ef 5:1-2; 1. Iv 3:16).

▣ **"skriven"** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. Vjernici su umrli (u Kristu) i oni jesu i nastavljaju biti skriveni u Bogu. Misterijske religije grčko-rimskoga razdoblja koristile su ovu riječ za upućivanje na običaje inicijacije. Zamisao o skrivenosti može upućivati na:

1. zaštitu
2. potpunu zajedničku slavu vjernika s Kristom koja još nije vidljiva svijetu (usp. Kol 3:4).

3:4 "Krist, koji je naš život" Ovo odražava teološku zamisao "promijenjenoga života" (usp. Gal 2:20; Fil 1:21).

▣ **"bude otkriven"** Ovo odražava Drugi dolazak (usp. 1. Iv 3:2).

▣ **"onda ćete i vi biti otkriveni s Njim u slavi"** Vjernici su umrli s Kristom, uskršli su s Kristom, i bit će dio Njegova slavnog povratka (usp. 1. Sol 4:13-18). "Skriveni" (Kol 3:3) bit će otkriveni (Kol 3:4).

Vidjeti bilješku o "slavi" u Poslanici Efežanima 1:6 i [Posebnu temu: NZ-ni pojmovi za Kristov povratak](#).

POSEBNA TEMA: NZ-ni POJMOVI ZA KRISTOV POVRATAK

Eshatološki naglasak o posebnome dolazećem danu kad će ljudi susresti Isusa (kao Spasitelja i Suca) ide kroz nekoliko oznaka:

1. "dan našega Gospodina Isusa Krista" (usp. 1. Kor 1:8)
2. "dan Gospodina" (usp. 1. Kor 5:5; 1. Sol 5:2; 2. Sol 2:2)
3. "dan Gospodina Isusa" (usp. 2. Kor 1:14; MS 8 ima to u 1. Kor 5:5)
4. "dan Isusa Krista" (usp. Fil 1:6)
5. "dan Krista" (usp. Fil 1:10; 2:16)
6. "Njegov dan (Sina Čovječjega)" (usp. Lk 17:24)

7. “dan kad će Sin Čovječji biti otkriven” (usp. Lk 17:30)
8. “otkrivenje našega Gospodina Isusa Krista” (usp. 1. Kor 1:7)
9. “kad će Gospodin Isus biti otkriven s neba” (usp. 2. Sol 1:7)
10. “u prisutnosti Gospodina Isusa kod Njegova dolaska” (usp. 1. Sol 2:19).

Postoji najmanje četiri načina u kojima NZ-ni autori upućuju na Isusov povratak:

1. *epiphaneia*, što upućuje na zasljepljujuću sjajnost što je teološki (iako ne i etimološki) srodno sa “slava”. U 2. Timoteju poslanici 1:10; Titu 2:11 i 3:4 to upućuje na Isusov prvi dolazak (tj. utjelovljenje) i na Njegov drugi dolazak. Pojam je upotrijebljen u 2. Solunjanima 2:8 što uključuje sva tri glavna pojma za Drugi dolazak: 1. Timoteju 6:14; 2. Timoteju 4:1.8; Titu 2:13
2. *parousia*, što podrazumijeva prisutnost i izvorno upućuje na kraljevski posjet. To je najšire korišten pojam (usp. Mt 24:3.27.37.39; 1. Kor 15:23; 1. Sol 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; 2. Sol 2:1.8; Jak 5:7.8; 2. Pt 1:16; 3:4.12; 1. Iv 2:28)
3. *apokalupsis* (ili *apocalypsis*), što znači skidanje za svrhu otkrivenja. To je ime zadnje Knjige u NZ-u (usp. Lk 17:30; 1. Kor 1:7; 2. Sol 1:7; 1. Pt 1:7; 4:13)
4. *phaneroō*, što znači donijeti na svjetlo ili jasno otkriti ili očitovati. Pojam je često korišten u NZ-u za mnoge vidove Božjega otkrivenja. On, kao i *epiphaneia*, može upućivati na Kristov prvi dolazak (usp. 1. Pt 1:20; 1. Iv 1:2; 3:5.8; 4:9) i Njegov drugi dolazak (usp. Mt 24:30; Kol 3:4; 1. Pt 5:4; 1. Iv 2:28; 3:2)
5. vrlo uobičajen pojam za “dolazak”, *erchomai*, također se koristi povremeno za Kristov povratak (usp. Mt 16:27-28; 23:39; 24:30; 25:31; Djela 1:10-11; 1. Kor 11:26; Otk 1:7.8)
6. također se koristi s izričajem “dan Gospodina” (usp. 1. Sol 5:2), što je SZ-ni naslov za Božji dan blagoslova (uskrsnuće) i osude.

NZ je kao cjelina pisan unutar SZ-noga viđenja svijeta, što je tvrdio:

- a. sadašnje zlo, Doba pobune
- b. dolazak novoga Doba pravednosti
- c. Doba ostvareno posredstvom Duha kroz djelo Mesije (Pomazanik).

Teološka pretpostavka napredujućeg otkrivenja zahtijevana je zbog toga jer NZ-ni autori lagano mijenjaju Izraelovo očekivanje. Umjesto vojnoga, nacionalnog (Izrael) dolaska Mesije, postoje dva Dolaska. Prvi dolazak je utjelovljenje Božanstva u predodžbi i rođenje Isusa iz Narazeta. On je došao kao ne-vojni, ne-sudski “Pateći Sluga” iz Knjige proroka Izaije 53; također i kao nježan jahač na mladome magarcu (ne na ratnome konju ili kraljevskoj muli), iz Knjige proroka Zaharije 9:9. Prvi dolazak ustoličio je Novo Mesijansko doba, Kraljevstvo Božje na Zemlji ([vidjeti Posebnu temu: Kraljevstvo Božje](#)). U jednome smislu Kraljevstvo je ovdje, ali naravno, u drugome je još uvijek daleko. To je ta napetost između dva Dolaska Mesije ([vidjeti Posebnu temu: Mesija](#)) što je, u smislu, preklapanje dva židovska Doba ([vidjeti Posebnu temu: Ovo i dolazeće doba](#)) što se nije vidjelo, ili je u najmanju ruku bilo nejasno, u /iz SZ-a. Ustvari, ovaj dvojni Dolazak naglašava YHWH-inu predanost da iskupi čitavo ljudstvo (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5 i propovijedanje proroka, posebice Izaije i Jone).

Crkva ne čeka na ispunjenje SZ-noga proročanstva jer većina proročanstava upućuje na Prvi dolazak (usp. *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 165-166). Ono što vjernici usvajaju jeste slavan /veličanstven Dolazak uskrsloga Kralja Kraljeva i Gospodara Gospodara, očekivano povijesno ispunjenje Novoga doba pravednosti na Zemlji kao što je u Nebu (usp. Mt 6:10). SZ-na predstavljanja nisu bila netočna, nego nepotpuna. On će doći ponovno baš kao što su proroci navijestili u sili i vlasti YHWH.

Drugi dolazak nije biblijski pojam, ali zamisao je svjetonazor i okosnica čitavoga NZ-a. Bog će postaviti sve ispravnim. Zajedništvo između Boga i čovječanstva stvorenog u Njegovoj slici bit će obnovljeno. Zlo će biti osuđeno i uklonjeno. Božje svrhe neće, ne mogu, podbaciti!

Rana crkva štovala je i u subotu i prvoga dana sedmice (tj. nedjelja, dan uskrsnuća). Sinagoga se na rastući kršćanski pokret obračala tako da je od svojih članova zahtijevala odbacivanje Isusa kao Mesije (tj. Osamnaest blagoslova). U današnjem vremenu (tj. od godine 70.) kršćani se sastaju isključivo u nedjelju.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:5-11

⁵Prema tome, promatrajte udove vašega zemaljskog tijela kao mrtvima nečudorednosti, nečistoći, strasti, zloj želji, i pohlepi, što se odnosi na idolopoklonstvo. ⁶Jer to su te stvari zbog kojih će gnjev Božji doći na sinove neposlušnosti, ⁷i u njima ste i vi jednom hodali, kad ste živjeli u njima. ⁸Ali sad vi također, odložite ih sve: bijes, gnjev, zlobu, klevetu, i pogrdan govor iz vaših usta. ⁹Nemojte lagati jedan drugome, budući ste odložili stari ja s njegovim *zlim* postupcima, ¹⁰i stavili ste novi ja koji biva obnovljen istinskom spoznajom prema slici Boga koji ga je stvorio – ¹¹*obnovom* u kojoj nema *razlike između* Grka i Židova, obrezanog i neobrezanog, barbara, Skita, roba i slobodnjaka, nego Krist jeste sve, i u svemu.

3:5

NASB

NKJV

NRSV

TEV

NJB

Pešita

“promatrajte udove vašega zemaljskog tijela kao mrtvima”

“usmrtite svoje udove koji su na zemlji”

“usmrtite što god je u vama zemaljsko”

“morate usmrtiti zemaljske žudnje na djelu u vama”

“morate ubiti sve u vama što je zemaljsko”

“obamrite stoga vaše zemaljske udove”

Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA što označava žurnost (usp. Kol 3:8.12). NKJV hvata naglasak bolje od NASB. To započinje odjeljak što naglašava potrebu vjernika da svuku sa sebe zlo jednom i zauvijek (Kol 3:5-11). Pavao često koristi odjeću kao metaforu za duhovni život (usp. Rim 6:6.11; 8:13; Ef 4:22.24.25,31, moguće iz Zah 3). Vjernici moraju umrijeti sebi, grijehu, i svjetovnosti. Naredni odjeljak naglašava da se kršćani moraju obući u Kristo-slične vrline (Kol 3:10-17).

Pavao često karakterizira grijeh staroga života i staroga čovjeka u popisima koji su u mnogočemu slični grčkim moralistima (kao što su stoici) njegova vremena.

▣ **“nećudorednosti, nečistoći”** Prvi grčki pojam (*porneia*) izvorno znači “bludnica”, ali postao je uporabom za seksualnu nećudorednost općenito (usp. 1. Kor 6:9). Od ove riječi dobivamo engleski pojam “pornografija”.

Drugi pojam “nečistoći” (*akatharsia*) također je opći pojam za seksualnu nećudorednost, iako je izvorno u SZ-u bio korišten u smislu obredne nečistoće ili moralne nečistoće. Pavao je ciljao na drugi suzvuk.

▣ **“strasti, zloj želji”** Ova dva pojma upotrijebljena su zajedno i u 1. Poslanici Solunjanima 4:5 i bila prevedena “pohotnoj strasti”. Prvi pojam “strast( )” (*pathos*), korišten je u dva vrlo različita smisla:

1. o patnji
2. o seksualnoj žudnji.

Drugi pojam, “zloj želji” (*epithumia*), također se koristio u dva vrlo različita smisla, snažna želja za nečim:

1. dobrim
2. zlim.

Okvir mora odrediti na koji vid semantičkoga polja riječi je autor mislio.

Ovaj popis seksualnih grijeha može se odnositi na krive učitelje. Postojale su dvije vrste gnostičkih krivih učitelja: (1) oni koji su živjeli asketske živote samoponiženja i (2) drugi koji su tijelo vidjeli kao nevažno za duhovan život i popuštali su tjelesnim željama. Često je seksualno i novčano izrabljivanje karakteriziralo krive učitelje.

[Vidjeti Posebnu temu: Ljudska seksualnost.](#)

POSEBNA TEMA: LJUDSKA SEKSUALNOST

I. UVODNE NAPOMENE

- A. Kršćani su nepotrebno bili pod utjecajem grčkoga asketizma, što čini i ljudsko tijelo i njegove uobičajene djelatnosti zlima. Biblija potvrđuje kako je fizičko stvorenje dobro (usp. Post 1:31), ali priznaje ishode ljudske pobune (usp. Post 3). Jednoga će dana ovo prokletstvo biti ukinuto (usp. Rim 8:18-22).
- B. Muškost i ženskost su Božja zamisao! Ljudska seksualnost je dio Božjega stvaranja i nauma za ljudska bića stvorena u Njegovoj slici (usp. Post 1:26-27). Seks nije nešto što mi činimo; to je nešto što mi jesmo. Svako područje naših misli i života pod utjecajem je seksualnoga usmjerenja, kao ih tumače naše kulture.

II. BIBLIJSKI UVIDI (izdvojeni primjeri)

- A. Iz Knjige Postanka
  1. Postojala je izvorna uzajamnost između muškaraca i žena (usp. Post 1:26-27; vidjeti u proučavanju riječi pojam “suprug /pomoćnik” u Post 1:18 *online*).
  2. Imanje djece bilo je naređeno od Boga (tj. Post 1:28; 9:1.7).
  3. Čitavo Stvorenje potvrđeno je kao “veoma dobro” u Knjizi Postanka 1:31, uključujući i ljudsku seksualnu aktivnost.
  4. Žene nisu suprotnosti, nego dopune, muškarcima (tj. Post 2:18).
  5. Evina i Adamova pobuna otvorenih očiju utjecala je na sve nas i naš svijet, uključujući i seksualnost (usp. Post 3:7.16; Rim 5:12-21).

- B. Fizička ljubav potvrđena je u Pismu, čak poslije Pada:
  1. Izreke 5:15-23 tvrdi doživotnu monogamiju i redovitu seksualnu aktivnost
  2. Propovjednik 9:7-9, uživajte život u svima njegovim vidovima dok možete
  3. Pjesma nad Pjesmama je potvrda fizičke ljubavi
  4. Bog je vječan duh bez tijela, ipak "On" koristi ljudske seksualne metafore za opis Sebe (tj. Hoš 1- 3; 1).

III. BOGOM DANE GRANICE ZA IZRAŽAVANJE LJUDSKE SEKSUALNOSTI

- A. Brak:
  1. pravilo u SZ-u i NZ-u
  2. korišten kao primjer "Duhom ispunjenoga života", Poslanica Efežanima 5:15-6:9
  3. Poslanica Korinćanima 7:3-5, seks je više od razmnožavanja:
    - a. tijelo pripada Bogu, 1. Poslanica Korinćanima 6:19-20
    - b. tijelu pripada nečijem supružniku, 1. Poslanica Korinćanima 7:4.
- B. Ljudska seksualnost korištena je za slikovit prikaz Boga i Njegove ljubavi:
  1. Poslanica Galaćanima 3:28, sažetak Novoga doba, Evanđelja i njegove dostupnosti svugdje i jednakosti
  2. Poslanica Efežanima 5:21-31, kršćanski dom postaje primjerom odnosa između Krista i Njegove Crkve (kao što Hoš 1 – 3 koristi Hošein brak kao način objašnjavanja Božje ljubavi za Izraela).
- C. Bog Sebe opisuje i kao muško i kao žensko:
  1. muško, vrlo uobičajeno:
    - a. Otac, Ponovljeni zakon 1:31; 32:5; Psalam 103:13; Knjiga proroka Izaije 63:16; 64:8; Jeremija 3:4.19; 31:9; Hošea 11:1; Malahija 3:17
    - b. muž, Knjiga proroka Hošee 11:3-4
  2. žensko:
    - a. Knjiga Postanka 1:2, Duh Božji lebdio je nad vodama
    - b. Knjiga Postanka 17:1, *El Shaddai* može imati ženske suzvuke (tj. arapski korijen)
    - c. Ponovljeni zakon 32:18, Bog kao majka ptica
    - d. Knjiga Izlaska 19:4, Bog kao majka orao
    - e. Knjiga proroka Izaije 49:14-15; 66:9-13, Bog uspoređen s majkom koja njeguje.

IV. NASTRANOSTI ČOVJEČANSTVA GLEDE BOGOM DANE LJUDSKE SEKSUALNOSTI

- A. Pred-bračne (blud) i van-bračne (preljub).
- B. Neki izdvojeni tekstovi:
  1. 1. Poslanica Korinćanima 6:15-20
  2. Poslanica Galaćanima 5:19-21
  3. Poslanica Hebrejima 13:4.
- C. Seks (i u misli i u činu, usp. Mt 5:27-28) može postati dozvola za uporabu ljudi kao stvari za osobno zadovoljenje.
- D. Razvod:
  1. uvijek drugi najbolji
  2. dopušten u SZ-u, Ponovljeni zakon 24:1-4, ali Isus ga ograničava, Evanđelje po Mateju 5:27-32; 19:3-12
  3. poslušajte audio snimke *online* u "Sporni i teški tekstovi" #2130 i 2131.
- E. Homoseksualnost ([vidjeti Posebnu temu: Homoseksualnost](#)):
  1. nikad volja Božja:
    - a. Levitski zakonik 20:13
    - b. Poslanica Rimljanima 1:26-27
    - c. 1. Poslanica Korinćanima 6:9-11
  2. to je ozbiljno jer je način života grijeha, ali nije gori od drugih načina života seksualnih grijeha (blud ili preljub ili požuda). To nije "neoprostiv grijeh" (što je nevjera)
  3. svi se pali ljudi bore s ljudskom seksualnošću. Ovu snažnu, stalnu, prožimajuću žudnju, instinkt, i nagon moramo svi rješavati dnevno!
  4. mnogi vjernici bili su homoseksualni partneri u poganskima hramskim prostitucijama, ali nakon spasenja oni više nisu bili robovi toga, 1. Poslanica Korinćanima 6:9.11.

V. ZAKLJUČNE NAPOMENE

- A. Seksualnost je Božji naum za potpuno naseljenu Zemlju.
- B. Seksualnost je samo privremena, nije vječna, Evanđelje po Mateju 22:30; Marko 12:25; Luka 20:34-36.
- C. Seksualnost je pod utjecajem Pada. Svatko od nas je prirodno usmjeren na sebe, sebična osoba.
- D. Seksualnost znači pomoć nama kao iskupljenim ljudima kako bismo imali više samo-nadzora (završni kamen ploda Duha u Gal 5:23).
- E. Kršćani imaju prvenstvenu ulogu baviti se pomaganjem obiteljima, zajednicama, i narodima s ovim snažnim i problemom što se širi. To može biti kočnica ili mogu biti ljestve. Mi smo modeli Božanske milosti. Najbolji seksualni odgoj su dva roditelja koji ljube jedan drugoga nesebično!
- F. Seks može biti predivan ili strašan. Njime se moralo:
  1. ispuniti Zemlju
  2. spojiti dvoje
  3. izgraditi obitelj i zajednice
  4. uživati.

▣ **“pohlepi”** Ovaj pojam uobičajeno se koristi za žudnju za stvarima, ali u okviru seksualnoga iskorištavanja, može značiti više i više seksualnoga zadovoljstva pod bilo koju cijenu! Neki vide druge samo kao objekt za osobno, seksualno zadovoljstvo.

▣ **“što se odnosi na idolopoklonstvo”** Sve što prevladava, nadzire, ili zahtijeva odanost postaje idol koji nadomješta Boga. Za neke, seksualno zadovoljstvo postaje žarište njihovih života, misli, i nauma.

3:6 “će gnjev Božji doći” Na mnogo načina ovo je slično Pavlovoj raspri u Poslanici Rimljanima 1:18-2:16. U Bibliji Božji se gnjev vidi u dva vremenska okvira:

1. grijeh ishodi u kazni sad, u ovome životu (privremeno)
2. Bog će suditi čitavo čovječanstvo jednoga dana (eshatološki).

Na ovoj točki postoji varijanta grčkoga rukopisa. Dulji tekst, što uključuje semitski idiom “nad sinove neposlušnosti”, nalazi se u uncijalnim MSS α , A, C, D, F, G, H, K, L, i P. Izostavljen je u MSS P⁴⁶ i B. Dulje čitanje nađeno je u svakome rukopisu Poslanice Efežanima 5:6, što može biti izvor ovoga dodatka (vidjeti Bruce M Metzger, *A Textual Commentary On the Greek NT*, str. 824). UBS⁴ daje njegovu uključivanju ocjenu “C”.

[Vidjeti Posebnu temu: Sud u NZ-u \(*peirazō* i *dokimazō*\).](#)

POSEBNA TEMA: SUD U NZ-U

Sud je izvjestan (usp. Mt 12:36; Heb 9:27; 10:27; 2. Pt 2:4.9; 3:7).

A. Onaj koji sudi je:

1. Bog (usp. Rim 2:2-3; 14:10.12; 1. Pt 1:17; 2:23; Otk 20:11-15)
2. Krist (usp. Iv 9:39; Mt 16:27; 25:31-46; Djela 10:42; 17:31; 2. Kor 5:10; 2. Tim 4:1)
3. Otac preko Sina (usp. Iv 5:22-27; Djela 17:31; Rim 2:16).

Sud je neprijatan predmet, ali opetovana tema u Bibliji. Temeljena je na nekoliko osnovnih biblijskih istina.

1. Ovo je moralan svemir kojeg je stvorio etički Bog (mi žanjemo ono što sijemo, usp. Gal 6:7).
2. Ljudstvo je palo; mi smo se pobunili.
3. Ovo nije svijet kakvim je Bog nakanio da bude.
4. Sva svjesna stvorenja (anđeli i ljudi) dat će račun svome Stvoritelju za dar života. MI smo upravitelji.
5. Vječnost će biti trajno određena našim djelovanjima i odabirima učinjenima u ovome životu.

B. Trebaju li kršćani suditi jedan drugog? S ovim se problemom treba baviti na dva načina:

1. vjernici su upozoreni neka ne sude jedan drugog (usp. Mt 7:1-5; Lk 6:37.42; Rim 2:1-11; Jak 4:11-12)
2. vjernici su upozoreni neka procjene vođe (usp. Mt 7:6.15-16; 1. Kor 14:29; 1. Sol 5:21; 1. Tim 3:1-13; i 1. Iv 4:1-6).

Korisna mogu biti neka mjerila za primjerenu procjenu:

1. procjena treba biti u svrhu potvrde (usp. 1. Iv 4:1 - "ispit" s pogledom prema odobrenju; vidjeti [Posebnu temu: Grčki pojmovi za preispitivanje i njihova suzvučja \[peirazō i dokimazō\]](#))
2. procjena treba biti napravljena u poniznosti i ljubaznosti (usp. Gal 6:1)
3. procjena se ne smije usredotočiti na pitanja osobnih prvenstava (usp. Rim 14:1-23; 1. Kor 8:1-13; 10:23-33)
4. procjena treba identificirati one vođe koji se "ne rukovode kritikom" unutar crkve ili zajednice (usp. 1. Tim 3).

3:7 "u njima ste i vi jednom hodali" Pozadina vjernika u Kolosima bila je poganizam (usp. Rim 6:19; 1. Kor 6:11; Tit 3:3). Ovi su vjernici razmišljali i živjeli ove vrste grijeha.

3:8 "Ali sad" Zabilježite suprotnost (stari čovjek nasuprot novome čovjeku).

▣ **"odložite ih sve"** Ovo je AORIST SREDNJEGA IMPERATIVA što označava žurnost. Vjernici moraju biti različiti. Pavao je koristio odjeću kao metaforu za osobne odabire načina života. Vjernici su ohrabreni neka skinu stari život i i odlože ga sa strane kao odjeću (usp. Kol 3:8-9; Ef 4:22.25.31; Jak 1:21; 1. Pt 2:1). Oni se moraju odjenuti u Krista (usp. Kol 3:10.12.14; Ef 4:24; Rim 13:14; Gal 3:27). Ovi su vjernici jednom bili nadzirani i pod prevlašću svojih zlih žudnji, ali sad, kroz Krista, oni se mogu okrenuti od njih (usp. Rim 5-6).

▣ **"bijes"** Ovaj pojam znači neprekidan, dugotrajan, vrijući bijes (usp. 2. Kor 12:20; Gal 5:20; Ef 4:31).

▣ **"gnjev"** Ovaj pojam znači bijes što se brzo zapali ili izljev bijesa (usp. 2. Kor 12:20; Gal 5:20; Ef 4:31).

▣ **"zlobu"** Ovaj pojam znači "zlobne misli" (usp. Rim 1:29; 1. Kor 5:8; Ef 4:31). Podrazumijeva žudnju da se povrijedi druge.

▣ **"klevetu, i pogrdan govor"** Ljudi slušaju; naš govor odražava tko mi ustvari jesmo (usp. Mt 12:34-35; 15:11.18; Mk 7:20; Ef 4:29; 5:4; Jak 2:3-12).

[Vidjeti Posebnu temu: Ljudski govor.](#)

POSEBNA TEMA: LJUDSKI GOVOR

I. UVODNE MISLI IZ KNJIGE IZREKA

- A. Jezik je dio slike Božje u čovječanstvu (tj. Stvorenje je dovedeno u postojanje izgovorenim riječju i Bog govori Svome ljudskome Stvorenju). To je životni dio naše osobnosti.
- B. Ljudski govor osposobljava nas komunicirati drugima što osjećamo o životu. Prema tome, on otkriva tko mi uistinu jesmo (Izr 18:2; 4:23 [20-27]). Govor je pokazatelj osobe (Izr 23:7).
- C. Mi smo društvena stvorenja. Bavimo s prihvaćanjem i potvrđivanjem. Mi to trebamo od Boga i od naših ljudskih drugova. Riječi imaju snagu skupljati ove potrebe i na pozitivan (Izr 17:10) i na negativan (Izr 2:18) način.
- D. Postoji strahovita snaga u ljudskome govoru (Izr 18:20-21) – snaga da blagoslovi i ozdravi (Izr 10:11.21) i snaga da prokune i uništi (Izr 11:9).
- E. Mi žanjemo što smo sijali (Izr 12:14).

II. NAČELA IZ KNJIGE IZREKA

- A. Negativan i uništavajući potencijal ljudskoga govora:
  1. riječi zloga čovjeka (Izr 1:11-19; 10:6; 11:9.11; 12:2-6)
  2. riječi preljubnice (5:2-5; 6:24-35; 7:5 i dalje; 9:13-18; 22:14)
  3. riječi lažljivca (6:12-15.19; 10:18; 12:17-19.22; 14:5.25; 17:4; 19:5.9.28; 21:28; 24:28; 25:18; 26:23-28)
  4. riječi budale (10:10.14; 14:3; 15:14; 18:6-8)
  5. riječi lažnih svjedoka (6:19; 12:17; 19:5.9.28; 21:28; 24:28; 25:18)
  6. riječi ogovarača (6:14.19; 11:13; 16:27-28; 20:19; 25:23; 26:20)
  7. riječi prebrzo izrečene (6:1-5; 12:18; 20:25; 29:20)

8. riječi laskanja (29:5)
  9. previše riječi (10:14.19.23; 11:13; 13:3.16; 14:23; 15:2; 17:27-28; 18:2; 21:23; 29:20)
  10. razvratne riječi (17:20; 19:1).
- B. Pozitivan, ozdravljajući i izgrađujući potencijal ljudskoga govora:
1. riječi pravednika (Izr 10:11.20-21.31-32; 12:14; 13:2; 15:23; 16:13; 18:20)
  2. riječi pronicljivoga (10:13; 11:12)
  3. riječi spoznaje (15:1.4.7.8; 20:15)
  4. riječi ozdravljenja (15:4)
  5. riječi blagoga odgovora (15:1.4.18.23; 16:1; 25:15)
  6. riječi ugodnoga odgovora (12:25; 15:26.30; 16:24)
  7. riječi zakona (22:17-21).

III. SZ-ni UZORAK NASTAVLJA SE U NZ-u

- A. Ljudski govor osposobljava nas komunicirati drugima što osjećamo o životu. Prema tome, on otkriva tko mi uistinu jesmo (Mt 12:33-37; 15:1-20; Mk 7:2-23).
- B. Mi smo društvena stvorenja. Mi se bavimo s prihvaćanjem i potvrđivanjem. Mi to trebamo od Boga i od naših ljudskih drugova. Riječi imaju snagu susresti ove potrebe i na pozitivan (2. Tim 3:15-17) i na negativan (Jak 3:2-12) način.
- C. Postoji strahovita snaga u ljudskome govoru; snaga da blagoslovi (Ef 4:29) i snaga da prokune (Jak 3:9). Mi smo odgovorni za ono što kažemo (Mt 12:36-37; Jak 3:2-12).
- D. Mi ćemo biti suđeni po našim riječima (Mt 12:33-37; Lk 6:39-45) kao i po našim djelima (Mt 25:31-46). Mi žanjemo što smo sijali (Gal 6:7).

3:9 “Nemojte lagati” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponet) IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što znači zaustaviti djelo u tijeku. Grčka rečenica ide od Poslanice Kološanima 3:9 do Kološanima 3:11. Kršćanski govor mora biti istinit, iskren, poučan, i govoren u ljubavi (usp. Ef 4:15).

3:10 “novi ja koji biva obnovljen” Ovo je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA s podrazumijevanim posrednikom Bogom ili Duhom. Kršćanski život je i stanje (Ef 2:5.8) i tijek razvitka (1. Kor 1:18). Cilj jeste Kristo-sličnost (usp. Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 1:4), bivajući obnovljen slici Božjoj. Ova “obnova” (usp. 2. Kor 4:16 i IMENICA u Rim 12:2 i Tit 3:5) djelo je Boga što svaki vjernik mora dopustiti, i mora surađivati s Bogom da ju izvrši u njemu (slično kao “ispunjen” Duhom, također PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA u Ef 5:18).

[Vidjeti Posebnu temu: Obnova \(*anakainōsis*\).](#)

POSEBNA TEMA: OBNOVA (*anakainōsis*)

Ovaj grčki pojam u svojim različitim oblicima (*anakainōō*, *anakainizō*) ima temeljno značenje:

1. “izazvati nečemu da postane nov i drukčiji” (tj. bolji) – Poslanica Rimljanima 12:2; Kološanima 3:10
2. “izazvati promjenu k prijašnjemu boljem stanju” – 2. Poslanica Korinćanima 4:16; Hebrejima 6:4-6.

(uzeto iz *Greek-English Lexicon* od Louwa i Nidae, tom 1, str. 157,594).

Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*, kažu kako ovaj pojam (tj. *anakainōsis*) ne može biti nađen u grčkoj književnosti ranijoj od Pavla. Pavao je možda sam skovao ovaj pojam (str. 34).

Frank Stagg, *New Testament Theology*, ima zanimljiv osvrt:

“Regeneracija i obnova pripadaju jedino Bogu. *Anakainōsis*, riječ za ‘obnovu’, radna je IMENICA, i korištena je u Novome zavjetu, zajedno s glagolskim oblicima, za opis neprekidne obnove, kao u Poslanici Rimljanima 12:2: ‘Preoblikujte se obnovom uma’ i 2. Korinćanima 4:16: ‘Naš nutarnji čovjek biva obnovljen dan za danom’. Poslanica Kološanima 3:10 opisuje ‘novoga čovjeka’ kao bivanje obnovljenim kroz pravu spoznaju prema slici Boga koji ga je stvorio’. Dakle ‘novi čovjek’, ‘novina života’, ‘obnavljanje’ ili ‘obnova’, kako god bila određena, mora pratiti početni čin i neprekidni čin Boga kao davatelja i održavatelja vječnoga života” (str.

118).

▣ **“istinskom spoznajom”** Ovo je doslovno “u punome znanju” (*epignōsin*). U suprotnosti s krivom spoznajom gnostika.

3:11 Ovaj stih izražava istu istinu kao Poslanica Rimljanima 3:22.29; 10:12; 1. Korinćanima 12:13; Galaćanima 3:28 i Efežanima 2:11-22. Evanđelje uklanja sve ljudske prepreke i razlike. Ono ne uklanja sve biblijske razlike, primjerice, odnos između muževa i žena (usp. Ef 5:21-31) ili bogatih i siromašnih (usp. Jak 1:9-10), ali uklanja svaku nejednakost!

▣ **“nema ... barbara, Skita”** Ovo je upućivalo na obrazovane i neobrazovane pogane. Onomatopejski pojam “barbarin” upućivao je na način kako su ljudi grčko-rimskoga carstva čuli govor europskih plemena kao “bar bar bar”. Grčko-rimsko društvo smatralo je Skite najmanje civiliziranim i najviše barbarskim narodnim entitetom.

[Vidjeti Posebnu temu: Rasizam.](#)

POSEBNA TEMA: RASIZAM

I. UVOD

- A. Ovaj stav o superiornosti sveopći je izričaj paloga čovječanstva unutar zajednice. To je ego čovječanstva, koji podupire samo sebe na račun drugih. Rasizam je, na mnogo načina, suvremeni fenomen, dok je nacionalizam (ili pripadnost plemenu) drevniji izričaj.
- B. Nacionalizam je započeo u Babelu (Post 11) i prvotno se odnosio na tri Noina sina od kojih su se razvile takozvane rase (Post 10). Međutim, iz Pisma je vidljivo da je čovječanstvo nastalo iz jednoga ishodišta (usp. Post 1 – 3; Djela 17:24-26).
- C. Rasizam je samo jedna od mnogih predrasuda. Neke druge su:
  1. obrazovni snobizam
  2. društveno-gospodarska oholost
  3. samo-pravedni religijski legalizam
  4. dogmatsko-političke grupacije.

II. BIBLIJSKA GRAĐA

- A. Stari zavjet
  1. Knjiga Postanka 1:27 – Ljudi, muško i žensko, bili su stvoreni na sliku i sličnost Boga, koji ih je stvorio jedinstvenima. To također pokazuje njihovu osobnu vrijednost i dostojanstvo (usp. Iv 3:16).
  2. Knjiga Postanka 1:11-25 – Deset je puta zabilježen izričaj: “... po njihovim vrstama ...”. To se koristilo kako bi se podržala rasna segregacija. Međutim, iz okvira je očito kako ovo upućuje na životinje i biljke a ne na ljudstvo.
  3. Knjiga Postanka 9:18-27 – Ovo se koristilo kako bi se poduprla rasna nadmoć. Mora biti zapamćeno da Bog nije prokleo Kanaana. Noa, njegov djed, prokleo je njega (zbog njegova oca, Hamova sina) nakon što se probudio iz pijane omamljenosti. Biblija nikad ne navodi da je Bog potvrdio tu prisegu/prokletstvo. Čak i ako bi On to učinio, to ne utječe na crnu rasu. Kanaan je bio otac onih koji su naselili Palestinu, a egipatske zidne umjetnine pokazuju da oni nisu bili crni.
  4. Knjiga Brojeva 12:1 – Mojsije se oženio crnkinjom.
  5. Knjiga o Jošui 9:23 – Ovo je bilo korišteno kako bi se dokazalo da će jedna rasa služiti drugoj. Međutim, u okviru, Gibeonci su od istoga rasnog podrijetla kao Židovi.
  6. Knjiga o Ezri 9 – 10 i Nehemiji 13 – Ovo je često bilo korišteno u rasnome smislu, ali okvir pokazuje da su brakovi bili osuđeni, ne zbog rase (oni su bili od istoga Noinog sina, Post 10), nego zbog religijskih razloga.
- B. Novi zavjet
  1. Evanđelja
    - a. Isus je iskoristio mržnju između Židova i Samarijanaca na nekoliko mjesta, što pokazuje da je rasna mržnja neprimjerena:
      - (1) parabola o dobrome Samarijancu (Lk 10:25-37)
      - (2) žena na izvoru (Iv 4)
      - (3) zahvalni gubavac (Lk 17:11-19)
    - b. Evanđelje je za sve ljude:
      - (1) Evanđelje po Ivanu 3:16

- (2) Evanđelje po Luki 24:46-47
- (3) Poslanica Hebrejima 2:9
- (4) Otkrivenje 14:6
- c. Kraljevstvo će uključiti sve ljude:
  - (1) Evanđelje po Luki 13:29
  - (2) Otkrivenje 5
2. Djela apostolska:
  - a. Djela apostolska 10 odlučujuće je poglavlje o Božjoj sveopćoj ljubavi i sveopćoj poruci Evanđelja
  - b. Petar je bio napadnut zbog svojih djelovanja u Djelima apostolskim 11 i ta poteškoća nije bila riješena sve do sabora u Jeruzalemu kad su se u Djelima apostolskim 15 sreli i došli do rješenja. Ova napetost između Židova i ne-Židova u prvome stoljeću bila je vrlo žestoka.
3. Pavao:
  - a. nema prepreka u Kristu:
    - (1) Poslanica Galaćanima 3:26-28
    - (2) Poslanica Efežanima 2:11-22
    - (3) Poslanica Kološanima 3:11
  - b. Bog nije štovatelj osoba:
    - (1) Poslanica Rimljanima 2:11
    - (2) Poslanica Efežanima 6:9
4. Petar i Jakov:
  - a. Bog nije štovatelj osoba, 1. Petrova poslanica 1:17
  - b. budući da Bog ne pokazuje pristranost, onda to ne smije niti Njegov narod, Jakovljeva poslanica 2:1
5. Ivan:
  - a. jedna od najjačih izjava o odgovornosti vjernika nalazi se u 1. Ivanovoj poslanici 4:20.

III. ZAKLJUČAK

- A. Rasizam, ili u ovome slučaju, predrasuda bilo koje vrste, potpuno je neprimjeren za Božju djecu. Evo navoda Henleeja Barnetteja, koji je 1964. godine na skupu u Glorieti, Novi Meksiko, govorio za Komisiju za kršćanski život:

“Rasizam je heretički zato jer je nebiblijski i nekršćanski, da ne kažem neznanstveni.”
- B. Ova poteškoća daje kršćanima priliku pokazati njihovu Kristo-sličnu ljubav, praštanje, i razumijevanje prema izgubljenome svijetu. Kršćaninovo odbijanje u tome području pokazuje nezrelost a to je mogućnost Zlome da uspori vjernikovu vjeru, sigurnost, i rast. To će također djelovati kao prepreka dolaženju izgubljenih ljudi Kristu.
- C. Što mogu ja učiniti? (Ovaj dio uzet je iz proglasa Komisije za kršćanski život naslovljenog “Rasni odnosi”):

“NA OSOBNOME STUPNJU”

- Prihvati vlastitu odgovornost u rješavanju poteškoća vezanih s rasom.
- Molitvom, proučavanjem Biblije, i zajedništvom s onima druge rase, nastojati osloboditi svoj život od rasnih predrasuda.
- Izraziti svoja uvjerenja o rasi, posebice tamo gdje su nepromijenjeni oni koji potiču rasnu mržnju.

“U OBITELJSKOME ŽIVOTU”

- Prepoznati važnost obiteljskoga utjecaja na razvitak stavova prema drugim rasama.
- Nastojati razviti kršćanske stavove raspravljajući o tome što djeca i roditelji izvan doma čuju o rasnim pitanjima.
- Roditelji bi trebali biti pozorni u davanju kršćanskog primjera vezanog na ljude drugih rasa.
- Nastojati omogućiti stvaranje obiteljskih prijateljstava bez obzira na rasne loze.

“U VAŠOJ CRKVI”

- Propovijedanjem i učenjem biblijske istine vezane na rasu, kongregacija može biti potaknuta davanjem primjera za čitavu zajednicu.
- Budite sigurni da je slavljenje, zajedništvo, i služenje putem crkve otvoreno svima, jednako kao što NZ-ne crkve nisu promatrale rasne prepreke (Ef 2:11-22; Gal 3:26-29).

“U SVAKODNEVNOME ŽIVOTU”

- Pomoći nadvladati sve rasne diskriminacije u poslovnome svijetu.
- Raditi preko svih vrsta društvenih organizacija da osiguraju ista prava i mogućnosti, znajući da je rasni problem onaj što bi morao biti napadnut, a ne ljudi. Cilj je promicanje razumijevanja, a ne stvaranje ogorčenja.
- Ako se čini mudrim, organizirati poseban odbor zabrinutih građana u svrhu otvaranja načina za razgovor u zajednici za poduku opće javnosti i za poboljšanje međurasnih odnosa.
- Poduprijeti donošenje zakona i zakonodavce u pronalasku promicanja zakona o rasnoj pravедnosti i suprotstavi se onima koji iskorištavaju predrasuru za političku korist.
- Preporučiti službenu provedbu zakona za provođenje zakona bez diskriminacije.
- Izbjegavati nasilje, i promicati poštovanje zakona, radeći kao kršćanski građanin sve moguće za osiguranje da zakonski ustroji ne postanu oruđa u rukama onih koji bi željeli promicati diskriminaciju.
- Primijeniti kao primjer Kristov duh i um u svim ljudskim međuodnosima.

▣ “**Krist jeste sve, i u svemu**” Isus je izravnavajući utjecaj i sfera. U Njemu su u ljubavi Božjoj uklonjene sve ljudske različitosti! Svi mogu doći, svi su dobrodošli, svi postaju obitelj (usp. Gal 3:28). Spasenje u Kristu jeste obrat od Pada (usp. Kol 3:10, “slika”) i Kule babilonske (usp. Post 10-11, podjela ljudi).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:12-17

¹²Tako, kao oni koji su bili odabrani od Boga, sveti i ljubljani, obucite srce milosrdem, ljubaznošću, poniznošću, nježnošću i strpljivošću; ¹³nosite jedan drugoga, i oprostite jedan drugome, bilo kome tko se žalio protiv bilo koga; baš kao što je Gospodin oprostio vama, tako biste isto trebali i vi. ¹⁴Izvan svih ovih stvari *obucite* ljubav, koja je savršena veza jedinstva. ¹⁵Neka mir Kristov vlada u vašim srcima, na koji uistinu bijaste pozvani u jednome tijelu; i budite zahvalni. ¹⁶Neka riječ Kristova bogato obitava u vama, sa svom mudrošću učeći i opominjući jedan drugoga s psalmima i odama i duhovnim pjesmama, pjevajući sa zahvalnošću u svojim srcima Bogu. ¹⁷Što god činite u riječi ili djelu, *činite sve* u ime Gospodina Isusa, dajući zahvale kroz Njega Bogu Ocu.

3:12 “odabrani od Boga, sveti i ljubljani” Ovi pojmovi bili su korišteni za opis Izraela (tj. Izl 19:5-6; Pnz 4:37; 7:7.8; 10:15), ali sad oni opisuju Crkvu (usp. Gal 6:16; 1. Pt 2:5.9; Otk 1:6). [Vidjeti Posebne teme: Sveti \(*hagios*\); i: *NZ-na svetost /posvećenje*.](#)

Zabilježite kako je svetost cilj Naroda Božjeg po izboru (usp. Ef 1:4), a ne povlašteni položaj. Izrael je bio odabran kao oruđe kako bi dosegno sve ljude stvorene u slici Božjoj. Izrael je promašio svoj evangelistički nalog (usp. Post 12:3; Izl 19:5). Crkvi je jasno bio dat taj zadatak (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8). Vjernici su pozvani biti svetima i biti svjedocima. Vidjeti Okvirne uvide u Poslanicu Efežanima 1:1-23, C.

Također zabilježite kako izbor ne može biti izdvojen od vjernikove odgovornosti da djeluje. Božja suverenost i ljudska slobodna volja sjedinjeni su u ovoj zamisli o “Savezu”. Bog potiče i postavlja uvjet, ali ljudi se moraju odazvati i nastavljati se odazivati!

[Vidjeti Posebne teme: Savez; i: *Izbor /predestinacija i potreba za teološkom ravnotežom*.](#)

POSEBNA TEMA: SAVEZ

SZ-ni pojam *berith* (BDB 136, KB 157), savez, nije lako odrediti. Ne postoji odgovarajući GLAGOL u hebrejskome.

Svi pokušaji izvođenja etimološke odredbe dokazali su se neuvjerljivima. Međutim, očito središte zamisli prisiljavalo je znanstvenike na preispitivanje uporabe riječi kako bi se pokušalo odrediti njezino djelatno značenje.

Savez je sredstvo kojim se jedan pravi Bog ([vidjeti Posebnu temu: Monoteizam](#)) bavi Svojim ljudskim Stvorenjem. Zamisao Saveza, dogovorno, ili sporazuma ključna je za razumijevanje biblijskoga otkrivenja. Napetost između Božje suverenosti te ljudske slobodne volje jasno je vidljiva u zamisli Saveza. Neki su Savezi temeljeni isključivo na Božjoj naravi i djelovanjima:

1. sâmo stvaranje (usp. Post 1 - 2)
2. zaštita i obećanje Noi (usp. Post 6 – 9)

3. poziv Abrahama (usp. Post 12)
4. Savez s Abrahamom (usp. Post 15).

Međutim, posebna narav Saveza zahtijeva odaziv:

1. vjerom Adam mora poslušati Boga i ne jesti sa stabla usred Edena
2. vjerom Abraham mora ostaviti svoju obitelj, slijediti Boga, i vjerovati u buduće potomstvo
3. vjerom Noa mora izgraditi veliku lađu daleko od vode i skupiti životinje
4. vjerom Mojsije mora izvesti Izraelce iz Egipta na goru Sinaj te primiti posebne smjernice za religijski i društveni život s obećanjima blagoslova i prokletstava (usp. Pnz 27 - 28).

Ova ista napetost što uključuje Božji odnos prema ljudstvu naslovljena je u "Novome savezu" (usp. Jer 31:31-34; Heb 7:22; 8:6.8.13; 9:15; 12:24). Napetost može biti jasno vidljiva u usporedbi Knjige Ezekielia 18 s Ezekielom 36:27-37 (djelovanje YHWH). Je li Savez temeljen na Božjim milosrdnim djelima ili naredenome ljudskom odazivu? Ovo je goruće pitanje Staroga saveza i Novoga. Ciljevi oba su isti:

1. obnova zajedništva izgubljenog u Postanku 3
2. ustroj pravednog naroda koji odražava Božju narav.

Novi savez u Jeremiji 31:31-34 rješava napetost uklanjanjem ljudskoga vršenja kao sredstva dobivanja prihvaćanja. Božji Zakon postaje unutarnja žudnja umjesto vanjskoga zakonskoga kôda. Cilj pobožnoga, pravednog naroda ostaje isti, ali mijenja se način. Palo čovječanstvo dokazalo je sebe neprikladnim biti Božjom odražavajućom slikom. Poteškoća nije bila Božji Savez, nego ljudska grješnost i slabost (usp. Post 3; Rim 7; Gal 3).

Ista napetost između SZ-nih neuvjetovanih i uvjetovanih Saveza ostaje u NZ-u. Spasenje je potpuno besplatno u dovršenome djelu Isusa Krista, ali ono zahtijeva pokajanje i vjeru (oboje i početno i neprekidno, [vidjeti Posebnu temu: Vjera, uvjerenje, ili pouzdanje \[pistis \[fimenical\], pisteuō, \[glagol\], pistos \[pridjev\] u NZ-u](#)). Isus naziva Svoj novi odnos s vjernicima "Novi savez" (usp. Mt 26:28; Mk 14:24; Lk 22:20; 1. Kor 11:25). To je zakonsko proglašenje (sudsko) i poziv na Kristo-sličnost (usp. Mt 5:48; Rim 8:29-30; 2. Kor 3:18; 7:1; Gal 4:19; Ef 1:4; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3.7; 5:23; 1. Pt 1:15), izrična izjava o prihvaćenosti (Rim 4), te imperativni poziv na svetost (Mt 5:48)! Vjernici nisu spašeni zbog svoga vršenja, nego zbog poslušnosti (usp. Ef 2:8-10; 2. Kor 3:5-6). Pobožno življenje postaje dokaz spasenja, ne sredstvo spasenja (tj. Jak i 1. Iv). Međutim, vječni život ima vidljive osobine! Ova je napetost jasno vidljiva u upozorenjima u NZ-u ([vidjeti Posebnu temu: Apostazija /otpadništvo \[aphistēmī\]](#)).

Dobri, kratki članci o uvjetobanim vs. neuvjetovanim savezima nalaze se u:

1. knjizi D. Brent Sandyja, *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic*, str. 44-47
2. F. F. Bruce, *Answers to Questions*, str. 129-130
3. *Hard Sayings of the Bible*, str. 70-75.

POSEBNA TEMA: IZBOR /PREDESTINACIJA I POTREBA ZA TEOLOŠKOM RAVNOTEŽOM

Izbor je predivna doktrina, međutim to nije poziv na favorizam, nego poziv na bivanje kanalom, oruđem ili sredstvom iskupljenja drugih! U Starome zavjetu pojam je prvenstveno korišten za služenje; u Novome zavjetu prvenstveno je korišten za spasenje što proizlazi u služenju. Biblija nikad ne usklađuje prividno oprečje između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva, nego potvrđuje oboje! Dobar primjer biblijske napetosti o Božjemu suverenom izboru mogao bi biti Poslanica Rimljanima 9 te o potrebi neophodnoga odgovora čovječanstva Rimljanima 10 (usp. Rim 10:11.13).

Ključ ove teološke napetosti može biti nađen u Efežanima 1:4. Isus je Božji izbor čovjeka i svi su moguće izabrani u Njemu (Karl Barth). Isus je Božji "da" potrebi palog čovječanstva (Karl Barth). Efežanima 1:4 također pomaže razjasniti taj problem tvrdnjom kako cilj predestinacije nije Nebo, nego svetost (Kristo-sličnost). Mi smo često privučeni koristima Evanđelja a zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (izbor) jeste za sada kao i za vječnost!

Doktrine dolaze u vezu s drugim istinama, a ne kao pojedinačne, nepovezane istine ([vidjeti Posebnu temu: Istočnjačka književnost \[biblijski paradoksi\]](#)). Dobra analogija mogla bi biti zvijezde nasuprot pojedinačnoj zvijezdi. Bog predstavlja istinu u istočnjačkoj, a ne u zapadnjačkoj, književnoj vrsti. Ne moramo pomaknuti napetost uzrokovanu dijalektalnim (paradoksalnim) parovima doktrinarnih istina:

1. predestinacija nasuprot ljudskoj slobodnoj volji
2. sigurnost vjernika nasuprot potrebi za ustrajnošću
3. izvorni grijeh nasuprot voljnome grijehu
4. bezgriješnost (perfekcionizam) nasuprot griješenju manje

5. početno trenutačno opravdanje i posvećenje nasuprot napredujućem posvećenju
6. kršćanska sloboda nasuprot kršćanskoj odgovornosti
7. Božja transcendentnost nasuprot Božjoj imanentnosti
8. Bog kao konačno nepoznatljiv nasuprot Bogu kao spoznatljivome u Pismu
9. Kraljevstvo Božje kao prisutnost nasuprot budućem dovršetku
10. pokajanje kao dar od Boga nasuprot pokajanju kao neophodnost ljudskoga zavjetnog odaziva
11. Isus kao Božanski nasuprot Isusu kao čovjeku
12. Isus jednakovrijedan s Ocem nasuprot Isusu kao podređenom Ocu.

Teološki okvir "Saveza" ujedinjuje Božju suverenost (koji uvijek poduzima prvi korak i postavlja raspored) s naredbenim početnim i neprekinutim pokajanjem, odazivom vjere od čovječanstva (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21; [vidjeti Posebnu temu: Savez](#)).

Budite pozorni u dokazivanju teksta [*proof-texting* – [vidjeti Dodatak: Rječnik](#)] jedne strane paradoksa a zapostavljanju druge strane! Budite pozorni u dokazivanju samo vaše najvažnije doktrine ili sustavne teologije!

Poslanica Titu 2:11 ravnoteža je drugim NZ-nim odlomcima o izboru. Mislim kako bi bilo teološki korisno vidjeti moje bilješke u komentarima Poslanice Rimljanima 8:29 i poglavlju 9, kao i Efežanima 1.

I. **Poslanica Rimljanima 8.29** – Pavao koristi "predvidi" (*proginōskō*, "znati prije") dva puta, ovdje i u 11:2. U 11:2 upućuje na Božju zavjetnu ljubav za Izraela prije početka vremena. Zapamtite da se pojam "(spo)znati" u Poslanici Hebrejima odnosi na prisni, osobni odnos, ne na činjenice o nekome (usp. Post 4:1; Jer 1:5). Ovdje je uključen u lanac događaja (usp. Rim 8:29-30). Ovaj pojam povezan je s predestinacijom. Međutim, mora biti napomenuto da Božje predznanje nije temelj izbora jer kad bi to bilo tako, onda bi izbor bio temeljen na budućem odazivu paloga čovječanstva, koji može biti ljudska izvedba. Ovaj pojam nađen je također u Djelima apostolskim 26:5; 1. Petrovoj 1:2.20 i 2. Petrovoj 3:17.

A. **"predvidi"** (*proginōskō*, "znati prije")

Pojmovi "predznanje" ili "predodrediti" oba su složenice s prijedlogom "pred /prije" i stoga, morale bi biti prevedene "znati prije", "postaviti prepreke prije", ili "označiti prije". Presudni odlomci o predestinaciji u NZ-u su Poslanica Rimljanima 8:28-30; Efežanima 1:3-14 i Rimljanima 9. Ovi tekstovi očito navode da je Bog suveren. On je u potpunome nadzoru svega. Postoji unaprijed postavljen Božanski naum iskupljenja koji je djelovao izvan vremena. Međutim, ovaj naum nije proizvoljan ili odabirajući. Nije temeljen samo na Božjoj suverenosti i predznanju, nego na Njegovoj nepromjenjivoj naravi ljubavi, milosrđa i nezasluženoj milosti.

[Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

Moramo biti pozorni da zbog našega zapadnjačkog (američkog) individualizma ili naše protestantske revnosti ne obojimo ovu čudesnu istinu. Isto tako moramo biti pozorni od bivanja polaziriziranih u povijedne, teološke sukobe između Augustina vs. Pelegija ili kalvinizma vs. arminijanizma.

B. **"predodređeno"** (*proorizō*, "postaviti granice prije")

Predestinacija nije doktrina što znači ograničiti Božju ljubav, milost, i milosrđe niti isključiti neke od njih iz Evanđelja. Ona znači jačanje vjernika oblikovanjem njihova svjetonazora. Bog je za čitavo čovječanstvo (usp. Iv 3:16; 1. Tim 2:4; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14). Bog je u nadzoru svega. Tko ili što nas može odvojiti od Njega (usp. Rim 8:31-39)? Bog gleda čitavu povijest; ljudi su vremenski ograničeni. Naša točka gledišta i umne sposobnosti su ograničene. Ne postoji suprotnost između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva. To je građa Saveza. Ovo je još jedan primjer istine date u dijalektalnoj napetosti. Biblijske su doktrine uobičajeno predstavljene iz različitih točki gledišta. Često se pojavljuju paradoksalno. Istina je ravnoteža između prividno oprečnih parova. Ne smijemo pomaknuti napetost izabiranjem jedne od istina. Ne smijemo odvojiti ikoju biblijsku istinu u odjeljak za sebe.

Također je važno dodati da cilj izbora nije samo Nebo kad umremo, nego Kristo-sličnost sada (usp. Rim 8:29-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3; 5:23; 2. Sol 2:13; Tit 2:14; 1. Pt 1:15)! Odabrali smo biti "sveti i besprijeborni". Bog je odabrao promijeniti nas tako da drugi mogu vidjeti tu promjenu i odazvati se vjerom Bogu u Kristu. Predestinacija nije osobna povlastica, nego zavjetna odgovornost! To je glavna istina odlomka. To je cilj kršćanstva. Svetost je Božja volja za svakoga vjernika. Božji izbor je bivanje Kristo-sličnim (usp. Rf 1:4), a ne poseban položaj. Slika Božja, koja je bila dana čovjeku kod stvaranja (usp. Post 1:26; 5:1,3; 9:6), mora biti obnovljena.

C. **"u skladu sa slikom Njegova Sina"** – Božji konačan cilj jeste obnova slike izgubljene u Padu. Vjernici su predodređeni za Kristo-sličnost (usp. Ef 1:4).

II. Poslanica Rimljanima 9

- A. Poglavlje 9 jedan je od najjačih NZ-nih odlomaka o Božjoj suverenosti (tj. drugi je Ef 1:3-14) dok poglavlje 10 jasno i opetovano izlaže ljudsku slobodnu volju (usp. "svatko" Rim 9:4; "tkogod" Rim 9:11.13; "svi" Rim 9:12 [dva puta]). Pavao nikad ne pokušava uskladiti ovu teološku napetost. Obje su istina! Većina biblijskih doktrina predstavljena je u paradoksalnim ili dijalektičkim parovima. Većina sustavnih teologija su logične polu-istine. Augustinijanizam i kalvinizam vs. polu-pelagijanizma i arminijanizma imaju dijelove istine i pogriješke. Biblijska napetost između doktrina ima prednost pred tekstualnim dokazivanjem, dogmatskim, razumskim, teološkim sustavom koji sile Bibliju u unaprijed zamišljenu mrežu tumačenja!
- B. Ova ista istina (nađena u Rim 9:23) izjavljena je u Poslanci Rimljanima 8:29-30 i Efežanima 1:4.11. Ovo je poglavlje najznačajniji izričaj o Božjoj suverenosti u NZ-u. Ne postoji nikakav spor kako je Bog u potpunosti zadužen za Stvorenje i iskupljenje. Ta istina nikad se ne smije smekšati ili umanjiti. Međutim, mora postojati ravnoteža s Božjim odabirom Saveza kao sredstvom odnosa prema ljudskome stvorenju, stvorenome u Njegovoj slici. Jamačno je istina kako su neki SZ-ni Savezi, kao što je u Knjizi Postanka 15, neuvjetovani i uopće se ne odnose na ljudski odaziv, ali drugi Savezi jesi uvjetovani na ljudskome odazivu (npr. Eden, Noa, Mojsije, David). Bog ima naum iskupljenja za Svoje Stvorenje; nijedan čovjek ne može utjecati na ovaj naum. Bog je odabrao dopustiti pojedincima sudjelovanje u Njegovim naumima. Ova mogućnost sudjelovanja teološka je napetost između suverenosti (Rim 9) i ljudske slobodne volje (Rim 10).

Nije prikladno odabrati jedan biblijski naglasak a zanemariti drugi. Postoji napetost između doktrina jer istočnjački ljudi predstavljaju istinu u dijelektalnim ili našetošću-ispunjenim parovima. Doktrine se moraju držati u odnosu prema drugim doktrinama. Istina je mozaik istina.

III. Poslanica Efežanima 1

- A. Izbor je predivna doktrina. Međutim, to nije poziv na favoritizam, nego poziv za bivanje kanalom, oruđem ili sredstvom za iskupljenje drugih! U Starome zavjetu pojam se prvenstveno koristio za službu; u Novome zavjetu pojam se prvenstveno koristi za spasenje koje ishodi u služenju. Biblija nikad ne usklađuje prividno oprečje između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva, nego ih potvrđuje oboje! Dobar primjer biblijske napetosti bila bi Poslanica Rimljanima 9 o Božjemu suvremenom odabiru i Rimljanima 10 o neophodnome odazivu čovječanstva (usp. Ef 10:9.11-13).

Ključ za ovu teološku napetost može se naći u Poslanci Efežanima 1:4. Isus je Božji izabrani čovjek i svi su potencijalno izabrani u Njemu (Karl Barth). Isus je Božje "da" potrebi paloga čovječanstva (Karl Barth). Efežanima 1:4 također pomaže razjasniti pitanje potvrđivanjem kako cilj predestinacije nije Nebo, nego svetost (Kristo-sličnost). Mi smo često privučeni dobrobitima Evanđelja a zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (izbor) jeste za sada i za vječnost!

Doktrine dolaze u odnos s drugim istinama, a ne kao same zasebne, nepovezane istine. Dobra analogija bila bi konstelacija nasuprot jedne zvijezde. Bog predstavlja istinu u istočnjačkim, a ne zapadnjačkim, žanrovima. Mi ne moramo ukloniti napetost prouzročenu dijalektičkim (paradoksalnim) parovima doktrinarnih istina (Bog kao transcendentan nasuprot Boga kao imanentnog; sigurnost vs. ustrajnost; Isus kao jednak s Ocem vs. Isus kao podložan Ocu; kršćanska sloboda vs. kršćanske odgovornosti zavjetnome partneru; itd.).

Teološka zamisao o "Savezu" objedinjuje Božju suverenost (Bog uvijek poduzima prvi korak i postavlja raspored) s naloženim početnim i stalnim pokajanjem, odazivom u vjeri pojedinca. Budite pozorni od proof-textinga ([vidjeti: Rječnik](#)) jedne strane paradoksa i podcjenjivanja druge! Budite pozorni od obrane samo vaše omiljene doktrine ili sustavne teologije!

- B. **"nas On odabra"** u Poslanci Efežanima je aorist srednjega indikativa što naglašava odlučan odabir od strane subjekta. To stavlja u žarište Očev odabir prije vremena Božji odabir ne smije biti shvaćen u islamskome smislu determinizma niti u ultra-kalvinističkome smislu neki vs. drugim, niti u ultra-kalvinističkome smislu "Božji odabiri vs. Bog nije odabrao druge", nego u zavjetnome smislu. Bog je obećao da će iskupiti palo čovječanstvo (usp. Post 3:15). Bog je pozvao i odabrao Abrahama kako bi odabrao sve ljude (usp. Post 12:3; Izl 19:5-6). Osobno je Bog izabrao sve osobe koje će ostvariti vjeru u Kristu. Bog uvijek poduzima prvi korak u spasenju (usp. Iv 6:44.65). Ovaj tekst i tekst u Rimljanima 9 biblijski su temelji za doktrinu o predestinaciji što su naglašavali Augustin i Calvin.

Bog je odabrao vjernike ne samo za spasenje (opravdanje) nego i za posvećenje (usp. Kol 1:12), To se može odnositi na: (1) naš položaj u Kristu (usp. 2. Kor 5:21) ili (2) Božju žudnju da reproducira Svoju narav u Svojoj djeci (usp. Ef 2:10; Rim 8:28-29; Gal 4:19). Božja volja za Njegovu djecu je i Nebo jednoga dana i Kristo-sličnost sad!

"u Njemu" Ovo je ključna zamisao Poslanice Efežanima 1:4. Očevi blagoslovi, milost u spasenje teku jedino kroz Krista (usp. Iv 14:6). Zabilježite ponavljanje ovoga gramatičkog oblika (lokativ sfere) u Efežanima 1:3, "u Kristu"; Efežanima 1:4, "u Njemu"; Efežanima 1:7, "u Njemu"; Efežanima 1:9, "u Njemu"; Efežanima 1:10, "u

Kristu”, “u Njemu”; Efežanima 1:12, “u Kristu” i Efežanima 1:13, “u Njemu” (dva puta). Isus je Božje “da” palome čovječanstvu (Karl Barth). Isus je čovjek izbora i svi su potencijalno izabrani u Njemu. Svi blagoslovi Boga Oca teku kroz Krista.

Izričaj “**prije utemeljenja svijeta**” također je nađen i u Evanđelju po Mateju 25:34; Ivanu 17:24; 1. Petrovoj poslanici 1:19-20 i Otkrivenju 13:8. To pokazuje iskupiteljsku djelatnost Trojedinoga Boga čak i prije Knjige Postanka 1:1. Ljudi su ograničeni svojim osjećajem vremena; sve je za nas prošlost, sadašnjost, ili budućnost, ali ne i za Boga.

Cilj predestinacije je svetost, a ne povlastica. Božji poziv nije za nekolicinu izdvojene Adamove djece, nego za sve! To je poziv da čovječanstvo bude kakvim je Bog namjeravao da bude, da bude kao On (usp. 1. Sol 5:23; 2. Sol 2:13); u Njegovoj slici (usp. Post 1:26-27). Okrenuti predestinaciju u teološko načelo umjesto u sveti život jeste tragedija. Često naše teologije govore glasnije od biblijskoga teksta.

“ Pojam “**bespriječni**” (*amōmos*) ili “bez mane” korišten je o:

1. Isusu (usp. Heb 9:14; 1. Pt 1:19)
2. Zahariji i Elizabeti (usp. Lk 1:6)
3. Pavlu (usp. Fil 3:6)
4. svima istinskim kršćanima (usp. Fil. 2:15; 1. Sol 3:13; 5:23).

Božja nepromjenjiva volja za svakoga kršćanina nije samo Nebo kasnije, nego Kristo-sličnost sad (usp. Rim 8:29-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; 1. Pt 1:15).

Vjernici moraju odražavati Božje osobine izgubljenome svijetu u svrhu evangelizacije.

Gramatički izričaj “**u ljubavi**” u Titu 2:2 ide zajedno s ili Titu 2:4 ili 5. Međutim, kad se taj izričaj koristi na drugim mjestima u Efežanima on uvijek upućuje na ljudsku ljubav za Boga (usp. Ef 3:17; 4:2.15.16).

- C. U Poslanici Efežanima 1:5 izričaj “**On nas predodredi**” je aorist aktivnoga participa. Taj grčki pojam složen je od “prije” i “označen”. To upućuje na Božji predodređeni iskupiteljski naum (usp. Lk 22:22; Djela 2:23; 4:28; 17:31; Rim 8:29-30). Predestinacija je jedna od nekoliko istina povezanih sa spasenjem čovječanstva. Ona je dio teološkoga uzorka ili nizova povezanih istina. To nikad nije značilo naglašavanje da se bude u odvojenosti! Biblijska je istina dana u nizovima napetošću ispunjenih, paradoksalnih parova.

Denominacionalizam je težio pomaknuti biblijsku napetost naglašavanjem jedne od dijalektalnih istina (predestinacija vs. ljudske slobodne volje; sigurnost vjernika vs. ustrajnosti svetih; izvorni grijeh vs. voljnome grijehu; bezgriješnost nasuprot griješenju manje; trenutačno objavljeno posvećenje vs. napredujućemu posvećenju; vjera vs. djelima; kršćaninova sloboda vs. kršćaninove odgovornosti; transcendentnost nasuprot imanentnosti).

Božji odabir nije temeljen na predznanju ljudske izvedbe, nego na Njegovoj milosrdnoj naravi (usp. Ef 1:7.9.11). On želi da svi (ne samo neki posebni kao gnosticici ili suvremeni ultra-kalvinisti) budu spašeni (usp. Ez 18:21-23.32; Iv 3:16-17; 1. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14). Božja milost (Božja narav) teološki je ključ za ovaj odlomak (usp. Ef 1:6a.7c.9b), kao što je Božje milosrđe ključ za druge odlomke o predestinaciji, Poslanica Rimljanima 9 - 11.

Jedina nada paloga čovječanstva jeste Božja milost i milosrđe (usp. Iz 53:6 i nekoliko drugih SZ-nih tekstova navedenih u Rim 3:9-18). To je ključno u tumačenju ovih prvih teoloških poglavlja kako bi se shvatilo da Pavao naglašava one stvari koje su posve nepovezane s ljudskom izvedbom: predestinacija (Ef 1), milost (Ef 2), i Božji vječni iskupiteljski naum (tajnovitost, Ef 2:11 - 3:13). To je bila protuteža naglasku lažnih učitelja na ljudskoj zasluži i ponosu.

▣ “**obucite**” Ovo je AORIST SREDNJEGA IMPERATIVA što označava žrnost. Ova neprekidna uporaba odijevanja kao metafore je i nalog za kršćanski život (tj. Kol 3:8.10; Ef 4:22.24.25). Čak je moguće da je to bila terminologija za krštenje (usp. Gal 3:27). Ovaj okvir, što započinje sa “skinite” (Kol 3:8-10), uspoređan je s Poslanicom Galaćanima 5:19-21 (“djela mesa/tijela”) i 5:22-25 (“plod Duha”). Vječni život ima vidljive osobine!

▣

NASB	“srce milosrdem”
NKJV	“nježnim milostima”
NRSV, TEV	“milosrdem”
NJB	“iskrenim milosrdem”
Pešita	“obucite milosrde”

Ovo je doslovno “utrobe milosrđa” (usp. 2. Kor 6:12; Fil 1:8; 2:1; Flm stihovi 7.12.20). Drevni ljudi vjerovali su kako je sjedište emocija bilo smješteno u donjem dijelu organizma (abdomenu).

▣ **“ljubaznošću”** Ovo bi trebao biti kršćanski odaziv prema drugima (usp. Rim 2:4; 9:23; 11:22; 2. Kor 6:6; Gal 5:22; Ef 4:32; Kol 3:12; Tit 3:4).

▣ **“poniznošću”** Ovo je jedinstveno kršćanska vrлина (usp. Ef 4:2; Fil 2:3). Stoici si vidjeli krotkost (poniznost) kao slabost i nisu je uključili u svoj popis vrлина. Samo su dva čovjeka u Bibliji nazvana poniznima, Mojsije (usp. Br 12:3) i Isus (usp. Mt 11:29; Fil 2:8). Ova osobina jeste Božja volja za svakoga vjernika (usp. Mt 18:4; 23:12; Jak 4:6.10; 1. Pt 5:5.6). Ovaj je pojam upotrijebljen u negativnome smislu u Poslanici Kološanima 2:18.23.

▣ **“nježnošću”** Ovo je izvorno upućivalo na pripitomljene životinje (konje, deve, magarce) čija je snaga bila preusmjerena za svrhu gospodara. Bog nas ne želi slomiti, nego usmjeriti Svoju darovitost za Svoju slavu. Pavao često koristi ovu metaforu za kršćanski život (usp. 1. Kor 4:21; 2. Kor 10:1; Gal 5:23; 6:1; Ef 4:2; Kol 3:12; 1. Tim 6:11; 2. Tim 2:25).

▣ **“strpljivošću”** Ovo se često koristilo o Božjoj strpljivosti s ljudima (usp. Rim 2:4; 9:22; Tit 3:2; 1. Pt 3:20) ili Isusovoj strpljivosti (usp. 1. Tim 1:16; 2. Pt 3:15). Koristi se za opomenu vjernika u njihovim odnosima jedni s drugima (usp. 1. Kor 13:4; Gal 5:22; Ef 4:2; 2. Tim 4:2).

3:13

NASB, NKJV

“nosite jedan drugoga”

NRSV, NJB

“nositi jedan drugoga”

TEV

“budite strpljivi jedan s drugim”

Pešita

“budite uzdržani jedan s drugim”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA (upotrijebljen kao IMPERATIV), što podrazumijeva dragovoljno ne-osvećivanje (usp. Ef 4:2; Fil 2:3-4).

▣ **“oprostite jedan drugome”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA. Iz istoga je grčkoga korijena kao milost, “besplatno oprostiti”. Jedan znak da je vjernicima bilo oprašteno jeste taj da oni opraštaju drugima (usp. Mt 5:7; 6:15; 18:22-35; Mk 11:25; Lk 6:36-38; Ef 4:32; Jak 2:13; 5:9). Oprost drugima nije temelj oprosta, nego je to njegov plod.

▣ **“bilo kome tko se žalio”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, što znači vjerojatno buduće djelovanje. Bit će prigovora! Kršćani će biti u neskladu s drugim kršćanima, ali Isusov križ trebao bi zaustaviti to (usp. Rim 14:1 - 15:13).

▣ **“baš kao što je Gospodin oprostio vama”** Ovo je temelj za djelovanja vjernika prema drugima (usp. Ef 4:32; Rim 15:7).

Postoji grčka rukopisna varijanta između “Gospodin”, “Krist”, “Bog” i “Bog u Kristu”. “Gospodin” se nalazi u drevnima grčkim manuskriptima P⁴⁶, A, B, D*, i vjerojatno je to izvorno. UBS⁴ daje “Gospodin” ocjenu “C”.

3:14 “obucite ljubav, koja je savršena veza jedinstva” Ljubav, koja ishodi u jedinstvu, posebna je osobina kršćanina (usp. Ef 4:2-3; 1. Kor 13; Gal 5:22).

3:15 “Neka mir Kristov” Ovaj pojam izvorno je značio “svezati zajedno ono što je bilo slomljeno” (usp. Iv 14:27; 16:33; Fil 4:7). Postoje tri načina kako NZ govori o miru:

1. kao o objektivnome (doktrinarnome) vidu našega mira s Bogom kroz Krista (usp. Kol 1:20)
2. kao o subjektivnome (iskustvenome) vidu našega bivanja u ispravnome odnosu s Bogom (usp. Iv 14:27; 16:33; Fil 4:7)
3. kao o Bogu koji ujedinjuje vjerujuće Židove i pogane u jedan novi narod (Tijelo) kroz Krista koji je Tajna Božja (usp. Ef 2:14-17; Kol 3:15).

[Vidjeti Posebnu temu: Mir \(eirēnē\) \(NZ\).](#)

▣ **“vlada”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. U oprečju s krivim učiteljima koji djeluju kao suci u Poslanici Kološanima 2:18, Krist je naš jedini sudac, vodič, i posrednik.

▣ **“srce ... srcima”** [Vidjeti Posebnu temu: Srce \(NZ\).](#)

▣ **“bijaste pozvani”** Bog uvijek poduzima prvi korak u pozivanju, izboru, i vabljenju vjernika k Sebi (usp. Kol 3:12; Iv 6:44.65; Ef 1:4 - 5.11). Pojam “pozvani” (*kaleō*) koristi se u nekoliko teoloških smislova:

1. grješnici su od Boga kroz Krosta pozvani k spasenju (usp. Iv 6:44.65)
2. grješnici se pozivaju na ime Gospodinovo kako bi bili spašeni (usp. Joel 2:32; Rim 10:9-13)

3. vjernici su pozvani živjeti Kristo-slične živote (usp. Ef 4:1)
4. vjernici su pozvani na zadatke u službi (usp. 1. Kor 12:4-7).

[Vidjeti Posebnu temu: Pozvan.](#)

POSEBNA TEMA: POZVAN

Bog uvijek poduzima prvi korak u pozivanju, izboru, i vabljenju vjernika k Sebi (usp. Iv 6:44.65; 15:16; 1. Kor 1:1.2; Ef 1:4-5.11). Pojam “pozivanje /poziv” korišten je u nekoliko teoloških značenja:

- A. u SZ-u “pozvati se na Ime” bilo je uvijek u okviru štovanja (usp. Post 4:26; 12:8; 21:33; 26:25; Izl 34:5)
- B. grješnici su pozvani na spasenje milošću Božjom (tj. Izl 34:6-7) kroz dovršeno Kristovo djelo i uvjeravanjem Duha u grijeh (tj. *klētos*, usp. Rim 1:6-7; 9:24, što je teološki slično 1. Kor 1:1-2 i 2. Tim 1:9; 2. Pt 1:10)
- C. grješnici se pozivaju na Gospodinovo Ime kako bi bili spašeni (tj. *epikaleō*, usp. Djela 2:21; 22:16; Rim 10:9-13). Ova izjava je židovski idiom štovanja
- D. vjernici se pozivaju na Njegovo Ime u vremenima kriza i stresa (tj. Djela 7:59)
- E. vjernici su pozvani živjeti Kristo-slične živote (tj. *klēsis*, usp. 1. Kor 1:26; 7:20; Ef 4:1; Fil 3:14; 2. Sol 1:11; 2. Tim 1:9)
- F. vjernici su pozvani na zadatke službe (usp. Djela 13:2; 1. Kor 12:4-7; Ef 4:1).

▣ **“u jednome tijelu”** Ovo govori o jedinstvu usred raznolikosti (usp. Kol 1:18.24; Ef 4:4-6)! Zabilježite kako naglasak nije na osobnome izboru, nego na skupnome izboru. Spasenje je skupno, ne samo pojedinačno (Rim 5:12-21).

U reakciji na zlorabu snage u Rimskoj crkvi, protestantski reformatori naglašavali su prava i odgovornosti pojedinca pred Bogom. Međutim, njihova formulacija postala je biblijsko pretjerano naglašavanje. Biblija ne uči “svećeništvo jednoga vjernika”, nego “svećeništvo svih vjernika”. To nije doktrina što naglašava slobodu pojedinca, nego:

1. tjelesno-životna odgovornost svakoga vjernika (usp. 1. Kor 12:7; Ef 4:12)
2. Veliko poslanje kršćanstva (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8).

▣ **“budite zahvalni”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, “nastavite uvijek biti zahvalni”. Zahvalnost je znak kršćaninove zrelosti, Duhom ispunjenoga života (usp. Kol 3:17; Ef 5:20; 1. Sol 5:18). To nije odricanje od determinizma (islam), nego biblijski svjetonazor da je Bog s nama i za nas čak i usred poteškoća i okolnosti u ovome palom svijetu!

[Vidjeti Posebnu temu: Zahvaljivanje.](#)

3:16 “Neka riječ Kristova bogato obitava u vama” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA DRUGOGA LICA MNOŽINE. “Riječ Kristova” može upućivati na:

1. Evanđelje
2. Njegovu osobnu prisutnost
3. Duha.

Zabilježite kako to obitavanje nije automatski (niti u pojedincu ni skupno). Vjernici moraju surađivati u kršćanskome životu kao i u spasenju.

Ovdje postoji još jedna varijanta grčkoga rukopisa što je slična onoj iz Poslanice Kološanima 3:13 i 15. Pisari su stremili učiniti jedinstvenim Pavlove izričaje. Izričaj “riječ Kristova”, jedinstven je izričaj što se nalazi samo ovdje u NZ-u. Prema tome, bio je promijenjen na “riječ Božja” (MSS A, C*) ili “riječ Gospodinova” (MS κ*). Daleko najbolji grčki rukopisi, P⁴⁶, κ², B, C², D, F, G, te većina drevnih prijevoda imaju “riječ Kristova”. UBS⁴ daje tome ocjenu “A”.

[Vidjeti Posebnu temu u Dodatku: Tekstualni kriticizam.](#)

Kratki pregledi Poslanice Efežanima i Kološanima vrlo su slični. Usporednica s ovim stihom je u Efežanima 5:18! Duhom ispunjen život je dnevna Kristo-sličnost ili dopuštanje riječi Kristovoj i umu Kristovu neka vodi u svakome području, posebice u međusobnim odnosima.

Postoji višeznačnost u ovome stihu glede grčkoga PRIJEDLOGA “u” (*en*). On se može prevesti i kao “među”. “U” bi imao fokus na pojedincu, dok bi “među” imalo skupni fokus (usp. Kol 1:27).

▣ **“sa svom mudročću”** Ovo je igra na preveliko naglašavanje krivih učitelja ljudskoga znanja. Riječ Kristova (Duhom ispunjen život) jeste istinska mudrost. Mudrost je Osoba (usp. Izr 8:22-31) i način života, a ne izdvojena istina ili kreda.

▣ “s psalmima” NKJV i NASB prijevodi podrazumijevaju “učenje s pjesmama”, ali NRSV i NJB podrazumijevaju “učitelje s pjesmama u njihovim srcima”. TEV podrazumijeva štovanje Boga s pjesmama.

Suvremena raspra oko glazbenih sklonosti u štovanju mogla bi se riješiti ovim stihom (i Ef 5:19) što spominje nekoliko vrsta glazbe:

1. psalmima
2. himnama
3. duhovnim pjesmama.

Iako ne možemo identificirati sve vrste očito je kako je Rana crkva koristila nekoliko različitih oblika glazbi. Ključ je srce štovatelja, a ne vrsta glazbe (usp. Kol 3:17).

3:16-17 Postoji teološka i strukturna usporednica između Poslanice Efežanima 5:18-21 i Kološanima 3:16-17. U Efežanima je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA, “uvijek biti ispunjen”, dok je u Kološanima PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, “neka riječ Kristova obitava u vama”. Isto tako u Efežanima je IMPERATIV slijeđen s pet PREZENT PARTICIPA što opisuju život ispunjen Duhom:

1. Efežanima 3:19, govoriti jedan s drugim u psalmima, himnama, i duhovnim pjesmama (PREZENT AKTIVNI)
2. Efežanima 3:19, pjevati (PREZENT AKTIVNI)
3. Efežanima 3:19, stvarati pjevanje (PREZENT AKTIVNI)
4. Efežanima 3:20, uvijek davati hvale (PREZENT AKTIVNI)
5. Efežanima 3:21, biti podložan jedan drugome (PREZENT SREDNJI).

U Kološanima također se pojavljuju isti PARTICIPI:

1. Kološanima 3:16, učeći (PREZENT AKTIVNI)
2. Kološanima 3:16, opominjući s psalmima, himnama, i duhovnim pjesmama (PREZENT AKTIVNI)
3. Kološanima 3:16, pjevajući (PREZENT AKTIVNI)
4. Kološanima 3:17, dajući zahvale (PREZENT AKTIVNI).

3:17 “Što god činite u riječi ili djelu” Ovo je glavna duhovna istina. Vjernici moraju vezati sve svoje porive i djelovanja na Boga kroz Krista. Svaki vid naših života je “kao Gospodinu”. Vjernici ne žive sami za sebe (usp. Kol 3:23; Rim 14:7-9; 1. Kor 10:31; 2. Kor 5:15; Ef 6:7; 1. Pt 4:11). Ova istina može pobuniti suvremenu, zapadnjačku, na pojedinca usredotočenu crkvu.

▣ “u ime Gospodina Isusa” [Vidjeti Posebnu temu: Ime Gospodinovo \(NZ\)](#).

POSEBNA TEMA: IME GOSPODINOVO (NZ)

Ovo je bio uobičajen izričaj za osobnu prisutnost i djelatnu snagu Trojedinoga Boga u Crkvi. To nije bila magična formula, nego obraćanje na Božju narav kao što je bila vidljiva u Isusu.

Često ovaj izričaj upućuje na Isusa kao Gospodina (usp. Fil 2:11):

1. kod priznavanja nečije vjere u Isusa (usp. Rim 10:9-13; Djela 2:21.38; 8:12.16; 10:48; 19:5; 22:16; 1. Kor 1:13.15; Jak 2:7)
2. kod egzorcizma (usp. Mt 7:22; Mk 9:38; Lk 9:49; 10:17; Djela 19:13)
3. kod iscjeljivanja (usp. Djela 3:6.16; 4:10; 9:34; Jak 5:14)
4. kod čina službe (usp. Mt 10:42; 18:5; Lk 9:48)
5. u vremenu crkvene stege (usp. Mt 18:15-20)
6. tijekom propovijedanja poganima (usp. Lk 24:47; Djela 9:15; 15:17; Rim 1:5)
7. u molitvi (usp. Iv 14:13-14; 15:7.16; 16:23; 1. Kor 1:2)
8. način upućivanja na kršćanstvo (usp. Djela 26:9; 1. Kor 1:10; 2. Tim 2:19; Jak 2:7; 1. Pt 4:14).

Što god mi činili kao navjestitelji, službujući, pomoćnici, iscjelitelji, egzorcisti, itd., mi činimo u Njegovoj naravi, Njegovoj sili, Njegovim odredbama – u Njegovo Ime (tj. Fil 2:9-10)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:18-21

¹⁸Žene, budite podložne svojim muževima, kako to dolikuje u Gospodinu. ¹⁹Muževi, ljubite svoje žene i nemojte biti ogorčeni prema njima. ²⁰Djecu, budite poslušni svojim roditeljima u svim stvarima, jer je to milo Gospodinu. ²¹Očevi, nemojte ogorčavati svoju djecu, tako da ne budu obeshrabreni.

3:18 “Žene, budite podložne svojim muževima” Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA. Kad riječ Kristova (tj. Duhom ispunjen život, usp. Ef 5:18) obitava u vjerniku ona utječe na svako područje života! Usporednice su u Poslasticama Efežanima 5:21-22; Titu 2:5; 1. Petrovoj 3:1, ali zapamtite da je Kološanima bila napisana prva. Efežanima izražava sveopće načelo podčinjenosti za sve vjernike u Efežanima 5:21 (PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA) i koristi kršćanski dom kao trostruki obiteljski primjer o tome kako “Duhom ispunjen” život djeluje u dnevnome životu:

1. muževi - žene, 5:22-31
2. roditelji - djeca, 6:1-4
3. gospodari - robovi, 6:5-9.

Ova rasprava nama danas izgleda negativna, ali u njeno vrijeme ona je bila vrlo pozitivna. Tri skupine koje su imale potpuni nadzor (muževi, roditelji, i robovi gospodara) jednako su opomenuti kao što su bili oni koji nisu imali građansku moć niti prava (žene, djeca, i robovi). Ovaj nesebični nalog primjer je preokreta Pada. Kakvu razliku čini Krist.

[Vidjeti Posebnu temu: Pokornost \(*hupotassō*\).](#)

POSEBNA TEMA: POKORNOST (*hupotassō*)

Septuaginta koristi ovaj pojam za prijevod deset različitih hebrejskih riječi. Njegovo temeljno značenje bilo je “naručiti” ili “pravo zapovijedanja”. Ovo je uzeto iz Septuaginte (LXX):

1. Bog zapovijeda (usp. Lev 10:1; Jona 2:1; 4:6-8)
2. Mojsije zapovijeda (usp. Izl 36:6; Pnz 27:1)
3. kraljevi zapovijedaju (usp. 2. Ljet 31:13).

U NZ-u ovaj se smisao nastavlja kao u Djelima apostolskim 10:48, gdje apostol zapovijeda “pokornost”. Međutim, novi suzvuci razvili su se u NZ-u:

1. razvija se dragovoljni aspekt (često SREDNJE STANJE)
2. ovo samo-ograničavajuće djelovanje može se vidjeti u Isusovoj pokornosti:
  - a. Ocu (usp. 1. Kor 15:25)
  - b. Njegovim zemaljskim roditeljima (usp. Lk 2:51)
3. vjernici se pokoravaju vidovima kulture kako se to ne bi štetno odrazilo na Evanđelje:
  - a. drugi vjernici (usp. Ef 5:21)
  - b. žene vjernika (usp. Kol 3:18; Ef 5:22-24; Tit 2:5; 1. Pt 3:1)
  - c. vjernici poganskim vladama (usp. Rim 13:1-7; 1. Pt 2:13).

Vjernici djeluju iz pobuda ljubavi, za Boga, za Krista, za Kraljevstvo, za dobro drugih.

Kao *agapaō* (ljubav) Crkva je ispunila taj pojam s novim značenjem temeljenim na potrebama Kraljevstva i potrebama drugih. Ovaj pojam poprima novu plemenitost nesebičnosti, ne temeljenu na zapovijedi, nego na novome odnosu prema samodajućem Bogu i Njegovome Mesiji. Vjernici slušaju i pokorni su za dobro cjeline i blagoslova Božje obitelji.

▣ **“kako to dolikuje u Gospodinu”** Usporednica iz Poslanice Efežanima ima “kao Gospodinu”. TEV prevodi izričaj kao “jer to biste trebali činiti kao kršćani” (usp. Kol 3:20). Vjernici bi se trebali odnositi jedan prema drugome na ljubeće, pokorne načine ne zato jer to drugi zaslužuju, nego zato što su oni kršćani (usp. Kol 3:23-23; Ef 5:21). Duh dopušta palome čovječanstvu preusmjeriti njihovu sebičnu usredotočenost na sebe u usredotočenost na druge, kao što je činio Isus (usp. 2. Kor 5:14-15; 1. Iv 3:16).

3:18-19 U ovome okviru i njegovim usporednicama, podložnost se odnosila na međusoban odnos oženjenih parova, a ne na podložnost muškaraca i žena općenito. Načelo muškoga upraviteljstva navodi se kroz Bibliju, od Knjige Postanka 3 nadalje. Međutim, kršćansko muško vodstvo okarakterizirano je, i zapovjeđeno (PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA) da bude požrtvovna, samo-dajuća, Kristo-slična ljubav (usp. Ef 5:25.28-29). Vodstvo u NZ-u je službujuće (usp. Mt 20:25-27; 23:11) s Kristom kao uzorom. [Vidjeti Posebnu temu: Muško vodstvo \(iz bilježaka komentara Poslanice Efežanima 5:23\).](#)

POSEBNA TEMA: MUŠKO VODSTVO (iz bilježaka komentara Poslanice Efežanima 5:23)

Krist je opisan kao muž a Crkva kao mladenka (usp. Hoš 1-3; Ef 5:23-27; Otk 19:7; 21:2.9). Muževi su morali djelovati na svome Bogom-danome položaju baš kao što je činio Krist. On je Sebe dao za Crkvu. To nije pitanje nadzora, nego pitanje davanja sebe.

Muško vodstvo je vrlo sporno pitanje u našem današnjem zapadnjačkom društvu. To je tako iz nekoliko razloga:

1. mi ne razumijemo služeće vodstvo
2. mi ne želimo biti kao patrijarhalno društvo zbog našega suvremenog naglaska na vrijednosti pojedinca
3. mi smo zbunjeni biblijskim paradoksalnim načinom potvrđivanja muškoga vodstva u nekim odlomcima jednakošću u drugima.

Po mome mišljenju odgovor leži u primjeru postavljenome od Isusa o pravome upravljanju u odnosu prema crkvi i pravome služenju (podložnosti) Bogu Ocu. Ova podložnost ni na koji način ne izražava nejednakost, nego upravni djelotvorni oblik. Muško upravljanje bavi se vrstom vodstva koje služi potrebama drugih na način davanja sebe. Naše suvremeno društvo odbacuje autoritet, a ipak traži moć!

Ja mogu osobno prihvatiti muško upravljanje kao ishod Pada (usp. Post 3:16; 1. Tim 2:12-14). Mogu isto tako potvrditi to kao biblijsku zamisao u svjetlu Isusova vodstva Crkve (usp. Ef 5:22-33). Ali ono što mi je teško prihvatiti je patrijarhalni mandat (npr. muška prevladavajuća društva) kao Božji otkriveni naum za svako doba i društvo (usp. Rim 3:27; 1. Kor 12:7.13; Gal 3:28-29; Kol 3:11). Je li se uzajamnost toliko očita u Knjizi Postanka 1:27; 2:18, što je bila izgubljena u Adamovoj i Evinoj pobuni (usp. Post 3:16), vraća u spasenju? Suočava li se prokletstvo i grijeha i pokornosti s Isusovim iskupljenjem? Kao što Novo doba prodire u živote vjernika sada, započinje li sada tako isto i obnova potpunoga zajedništva s Bogom kao što je bilo u Edenu?

Želio bih isto tako dati hermeneutički naglasak. Kao tumač onoga što vjerujem da je samo-otkrivenje jednoga istinskog Boga i Njegova Krista, ja sam iznenađen kulturološkim vidom Pisma. Mi to jasno vidimo u SZ-u (obrezanje, zakoni o hrani, zakoni o gubi, itd.) ali mnogo je teže za nas kao suvremenim kršćanima vidjeti to u NZ-u. Siguran sam kako je to: (1) zbog naše ljubavi i poštovanja prema Bibliji i (2) našega stremljenja prema propozicijskoj književnosti.

Dva pitanja što mi se izdvajaju da imam očevitno kulturološke vidove: (1) muška prevladavajuća društva (patrijarhat) i (2) ropstvo. NZ nikad ne pokušava riješiti pitanje nepoštenja ovih kulturoloških stupova drevnoga svijeta.

Moguće zato jer bi to značilo uništenje kršćanstva. Ipak Evanđelje vremenom ukida oboje! Božja istina nikad se ne mijenja ali društva se mijenjaju. Za nas je opasna greška pokušaj da grčko-rimsku kulturu prvoga stoljeća pokušamo pretvoriti u Božju volju za sve ljude u svim mjestima i naravno to se isto tako odnosi na izraelsku kulturu. Svakome od njih Bog je Sebe otkrivao na snažne i trajne načine. Stvaran zadatak je kako izvaditi vječne apsolute iz njihove kulturološke ljuske. Dobra knjiga što raspravlja o ovome problemu je od Feeja i Stuarta, *How to Read the Bible For All Its Worth*.

Jedan način određivanja što je vječno i, stoga, obvezujuće za sve vjernike u svim razdobljima i što je kulturološka ili osobna pogodnost, jeste vidjeti ako Biblija (SZ i NZ) daje jednoobraznu poruku ili ako bilježi različita mišljenja.

Moj strah je kako bih mogao dopustiti svojoj denominacijskoj obuci, osobnosti, kulturi i osobnim sklonostima utišati ili smanjiti otkrivenu istinu! Moj konačan autoritet je Bog i Njegovo otkrivenje (npr. u Njegovu Sinu i u pisanim zapisima, Bibliji). Ali shvaćam kako je On otkrio Sebe posebnome razdoblju u povijesti, određenoj kulturi i svemu u toj kulturi što nije bila Njegova volja. Ipak, Bog je morao govoriti ljudima te kulture u pojmovima i skupinama koje su mogli razumjeti. Biblija je tada povijesni dokument. Ja se ne usuđujem zanemariti njen nadnaravni vid ili njen kulturološki vid.

U našem vremenu “pokornost” je negativan, seksistički pojam. Izvorno je pojam bio vojni što se odnosio na poslušnost temeljenu na zapovjednome lancu. U NZ-u, međutim, često se koristio o Isusovu stavu prema Njegovima zemaljskim roditeljima (usp. Lk 2:51) i Njegovu nebeskome Ocu (usp. 1. Kor 15:28). Pavao je bio sklon tome pojmu i upotrijebio ga je 23 puta. Poslanica Efežanima 5:21 pokazuje kako je to sveopće duhovno načelo povezano s Duhom ispunjenim životom. Pokornost je protiv našega kulturološkoga, zapadnjačkoga, na pojedinca usredotočenoga umnog sklopa. Sebičnost je duboko ukorijenjena (usp. Rim 12:10; Gal 5:13; Fil 2:3; 1. Iv 4:11)!

[Vidjeti Posebnu temu: Pokornost \(*hupotassō*\).](#)

3:19

NASB

“i nemojte biti ogorčeni prema njima”

NKJV, Pešita

“i nemojte biti gorki prema njima”

NRSV

“i nikad nemojte postupati prema njima grubo”

TEV

“i nemojte biti grubi s njima”

NJB

“i nemojte biti oštri s njima”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, što uobičajeno znači zaustaviti djelo u tijeku. “Vi, vi sami, prestanite biti gorki”. Ne postoji izravna usporednica s tim izričajem u Poslanici Efežanima 5, ali Efežanima 5:28-29, izriče istu istinu u pozitivnome smislu. U biblijskome okviru o “jednome mesu /tijelu” (usp. Post 2) brakovi u kojima se muževi prema ženama odnose na ljubeće načine, blagoslivljaju sami sebe i obrnuto. Voljeti supružnika, u jednome je smislu, voljeti sebe. U kršćanskom domu naša ljubav za obitelj odražava našu ljubav za Boga i snažan je svjedok zbunjenome i ranjenome izgubljenom svijetu.

3:20 “Djeco, budite poslušni” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, “nastavite biti poslušni”. U Poslanici Efežanima 6:1-4, ovaj nalog je proširen odnoseći se na Knjigu Izlaska 20:12 i Ponovljeni zakon 5:16: “Poštuj svoga oca i majku”. U ovome okviru, “jer to je milo Gospodinu” odnosi se na zapovijed kršćanskoj djeci.

Zabilježite kako je djeci zapovjedbno biti poslušnima, ali ženama je zapovjedbno bivanje pokornima. U oba slučaja to je naslovljeno na kršćanske obitelji. Jedno pitanje što je teško uskladiti između ove kulture i današnjega vremena je: “Koliko su djeca stara?” U židovskoj kulturi dječak je postao odgovoran Zakonu i spreman za brak u dobi od trinaest godina, a djevojčice s dvanaest. U rimskoj kulturi dječak je postao muškarac s četrnaest godina a u grčkoj s osamnaest.

[Vidjeti Posebnu temu: Poštuj oca i majku.](#)

POSEBNA TEMA: POŠTUJ OCA I MAJKU

Knjiga Izlaska 20:12

OKVIRNI UVIDI

I. Pozadina

- A. Ovo je prva od uobičajenih podjela Deset zapovijedi u:
  1. osobni zavjetni odnos prema YHWH-i (Izl 20:1-11)
  2. osobni zavjetni odnos prema vjerujućoj zajednici (Izl 20:12-17).
- B. Ova podjela je pretpostavljena jer odražava zapadnjačke kategorije, a ne holističke zamisli Židova kojima je čitav život spadao u religijski okvir.
- C. Obično tumačenje u kojemu je Deset zapovijedi bilo podijeljeno na teme i, prema tome, dvije ploče odražavale su ovu podjelu, pokazano je pretpostavljenim, temeljeno na uzorku Hetitskoga ugovora Vrhovne vlasti (vidjeti [Posebnu temu: Hetitski \[sirezanski\] ugovori](#)).

II. Studije riječi značajnih pojmova

PRVO

- A. “Čast /poštovanje” = “učiniti teškim” (BDB 457, 455, *Piel* IMPERATIV. iako je moguć *Piel* INFINITIV APSOLUT), Knjiga Izlaska 20:12
- B. Posebne uporabe
  1. *Qal* osnova:
    - a. biti težak u težini
    - b. biti težak kao metafora za neosjetljivo ili nejasno
    - c. biti težak kao metafora za poštovan
  2. *Niphal* osnova:
    - a. PASIV:
      - (1) biti učinjen teškim
      - (2) biti poštovan
    - b. dobiti sebi slavu
  3. *Piel* osnova:
    - a. učiniti teškim, neosjetljivim
    - b. učiniti poštovanim, Knjiga Izlaska 20:12
  4. *Pual* – biti učinjen poštovanim
  5. *Hiphil* osnova:
    - a. učiniti teškim
    - b. učiniti nejasnim ili neodgovornim
    - c. uzrokovati da se bude poštovan
  6. *Hithpael* osnova:
    - a. učiniti se teški, bujnim, ili brojnim
    - b. poštovati se.
- C. Varijacije prijevoda:
  1. “čast /poštovanje”
  2. “pozornost”
  3. “dati odgovarajuću težinu”.

DRUGO

- A. “Prolongirati”, BDB 73 (usp. Post 26:8; Izl 20:12).

- B. Srodni hebrejski pojmovi:
  - 1. zakasniti ili biti dugačak (usp. Suci 5:28)
  - 2. biti mnogo ili puno (usp. Pnz 14:25; 19:6; 1. Sam 7:2).
- C. Varijacije prijevoda:
  - 1. “dugačak”
  - 2. “prologirati”
  - 3. “dugačak”, “ustrajati”
  - 4. “doživotan”.

POSEBNA TEMA: Hetitski (sirezanski) ugovori

- A. Knjiga proroka Jeremija 11:1-13 sažetak je YHWH-ine djelatnosti prema čovjeku Abrahamu i njegovu potomstvu.
- B. Hetitski ugovori drugoga tisućljeća pr.Kr. nude nam drevnu, povijesnu suvremenu usporednicu građi Ponovljenoga zakona (kao i Izl – Lev i Jš 24). Ovaj uzorak ugovora promijenio se u prvome tisućljeću pr.Kr. On nam daje dokaz za povijesnost Petoknjžja i Knjige o Jošui. Za daljnje čitanje u tome području, vidjeti G. E. Mendenhallov *Law and Covenants in Israel and the Ancient Near East* i John Waltonov, *Ancient Israelite Literature in Its Cultural Context*, str. 95-107.
- C. Hetitski ugovor drugoga tisućljeća pr.Kr. i njegove usporednice u Ponovljenome zakonu:
  - 1. uvodni dio (Pnz 1:1-5, uvod govornika, YHWH)
  - 2. pregled prošlih djela Kralja (Pnz 1:6-4:49, Božja djela za Izraela u prošlosti)
  - 3. pojmovi ugovora (Pnz 5 - 26):
    - a. općenito (Pnz 5 - 11)
    - b. posebno (Pnz 12 - 26)
  - 4. ishodi ugovora (Pnz 27 - 29):
    - a. blagoslovi (Pnz 28)
    - b. prokletstva /posljedice (Pnz 27)
  - 5. svjedočanstvo božanstva (Pnz 30:19; 31:19, i 32, Mojsijev sin djeluje kao svjedok):
    - a. kopija božanstva u hramu
    - b. kopija s vazalom što se morala čitati jednom u godini
    - c. jedinstvenosti hetitskih ugovora iz kasnijih asirskih i sirijskih ugovora bile su:
      - 1) povijesni pregled kraljevih djelovanja
      - 2) zadnji odjeljak s prokletstvom bio je vrlo naglašen.
- D. Uzorak Hetitskoga ugovora drugoga tisućljeća pr.Kr. i njegove usporednice u Knjizi o Jošui:
  - 1. identifikacija Kralja (Jš 24:1-2)
  - 2. pripovijetka o velikim djelima Kralja (Jš 24:2-13)
  - 3. obaveze temeljem Saveza (Jš 24:14,23)
  - 4. upute za deponiranje ugovora u svetištu (Jš 24:25-26)
  - 5. božanstva uključenih strana pozivaju se kao svjedoci (Jš 24:22)
  - 6. blagoslov za vjernost; prokletstva za prekršaj (Jš 24:20).

3:21 “Očevi, nemojte ogorčavati svoju djecu” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA a NEGATIVNIM PARTICIPOM što znači zaustaviti djelo u tijeku, “prestanite ogorčavati svoju djecu”. Uzajamna odgovornost je jasna (usp. Ef 6:4).

Uvijek je postojala generacijska prepreka. Kršćani (i roditelji i djeca) trebali bi se drukčije baviti s odnosima zbog svoje krajnje odanosti Kristu. Pavlova raspra o primjerenim odnosima u kući temeljito se razlikovala od kulturološkoga mjerila njegova vremena. Pavao izravno naslovljava osobu s kulturološkom moći i autoritetom (muževe, roditelje, i gospodare robova) te ih opominje da s onima koji su im podložni postupaju (ženama, djecom, i kućanskim slugama) s dostojanstvom i kršćanskom ljubavlju (više kao Filemon). Vjernici su upravitelji Božji, a ne vlasnici! Način kako mi postupamo jedan s drugim znači očitovati Novo doba izgubljenome svijetu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:22 – 4:1

²²Robovi, u svemu poslušajte one koji su vam gospodari na zemlji, ne s vanjskim služenjem, kao oni koji *naprosto* ugadaju ljudima, nego s iskrenošću srca, bojeći se Gospodina. ²³Što god radili, radite svoj posao srdačno, kao za Gospodina radije negoli za ljude, ²⁴znajući da ćete od Gospodina primiti nagradu baštine. Gospodin Krist je onaj kome služite. ²⁵Jer on tko čini krivo primit će posljedice krivoga što je napravio, i to bez pristranosti. ^{4:1}Gospodari, dajte svojim robovima pravdu i poštenje, znajući da i vi imate Gospodara u nebu.

3:22 “Robovi, u svemu poslušajte” Ovdje ne bi trebao biti prijelom odlomka u Poslanici Kološanima 3:22. To je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, “nastavite poslušati”. Ovo je treći primjer iz kršćanskoga doma (usp. Ef 6:5-9). U našem vremenu ovo se može odnositi (tj. primijeniti na) na kršćanske poslodavce i zaposlenike. U Efežanima, i vjerojatno ovdje u Kološanima, to upućuje i na spašene i na nespasene /izgubljene gospodare.

Osobno ne vjerujem da ovo “u svemu” upućuje na zlo ili grijeh (usp. Djela 5:29). To je opća izjava što opominje glede poslušnosti, a ne dozvola za vjernike da sudjeluju u onim stvarima koje su zabranjene Pismom. Ovo je također tako glede žena /supruga (usp. Kol 3:18; Ef 5:22).

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlove opomene robovima.](#)

POSEBNA TEMA: PAVLOVE OPOMENE ROBOVIMA

1. Budite zadovoljni, ali ako dobijete priliku za slobodom, iskoristite je (1. Kor 7:21-24).
2. U Kristu nema ni roba niti slobodnjaka (Gal 3:28; Kol 3:11; usp. 1. Kor 12:13).
3. Radite kao Gospodinu; On će uzvratiti (Ef 6:5-9; Kol 3:22-25; usp. 1. Pt 2:18-20).
4. U Kristu robovi postaju braća (1. Tim 6:2; Flm 1:16-17).
5. Pobožni robovi donose čast Bogu (1. Tim 6:1; Tit 2:9).

Pavlove opomene gospodarima robova:

Kršćanski robovi i vlasnici robova imaju istoga Gospodara; stoga, oni se jedan prema drugome moraju odnositi s poštovanjem (Ef 6:9; Kol 4:1).

Ropstvo je jedno od kulturoloških predmeta (kao patrijarhalna kultura) koje je bilo stup svijeta prvoga stoljeća. NZ ne mijenja nijedan vid. Međutim, istine Evanđelja, vremenom su utjecale na promjenu u ovim vidovima kulture.

▣ “iskrenošću srca” [Vidjeti Posebnu temu: Plemenito /iskreno \(haplotēs\).](#)

POSEBNA TEMA: PLEMENITO /ISKRENO (haplotēs)

Ovaj pojam (*haplotēs*) imao je dva suzvuca, “plemenito” ili “iskreno”. To je bila metafora povezana s viđenjem. U SZ-u oko se koristilo kao metafora za poriv na dva načina:

1. zlo oko (škrtica /cicija, usp. Pnz 15:9 i Izr 23:6; 28:22)
2. dobro oko (plemenitost, usp. Izr 22:9).

Isus je slijedio ovu uporabu (usp. Mt 6:22-23; 20:15).

Pavao koristi ovaj pojam u dva smisla:

1. “jednostavnost, iskrenost, čistoća” (usp. 2. Kor 1:12; 11:3; Ef 6:5; Kol 3:22)
2. “plemenitost” (usp. Rim 12:8; 2. Kor 8:2; 9:11.13).

3:23 Služenje Gospodinu je pobuda za sve kršćane u svima njihovim djelatnostima (usp. Kol 3:17; Ef 6:7; 1. Kor 10:31)! Vjernici bi trebali biti dnevni, živi svjedoci iskusiteljske Božje snage!

3:24 U drevnome svijetu robovi nisu imali prava na baštinu. Ali sad, u Kristu, oni je imaju! Bog će nagraditi one koji ljube Njega, štiju Ga, i služe Mu (usp. Kol 3:23; Ef 6:8).

3:25 Božanski Sud vrši se bez pristranosti (usp. Pnz 10:17; Djela 10:34; Rim 2:11; Ef 2:9; 6:9; 1. Pt 1:17). Ovo načelo jasno je izrečeno u Poslanici Galaćanima 6:7. Čak će i vjernici dati račun Bogu, ne za grijeh, nego za upravljanje (usp. 2. Kor 5:10). Grijeh ima posljedica u vremenu i vječnosti!

[Vidjeti Posebnu temu: Kristovo sudačko sjedalo \(iz 2. Poslanice Korinćanima 5:10\).](#)

POSEBNA TEMA: KRISTOVO SUDAČKO SJEDALO (iz 2. Poslanice Korinćanima 5:10)

Trenutačni okvir pisan je vjernicima; čak će i vjernici stati pred Boga (usp. Rim 14:10; 1. Kor 3:10-17). Očito, mi ćemo biti suđeni /nagrađeni za naše porive, korisnost, i uporabu duhovnih darova. Grijeh i grijesi u potpunosti su riješeni u Kristovoj nadomjesnoj smrti (tj. 2. Kor 5:21; 1. Iv 1:7; 2:1-2), ali učenje je problem!

O zamisli o Isusu kao Sucu, ovdje je kratka bilješka iz mojih komentara **Evangelja po Ivanu 3:17** (vidjeti *online* na www.freebiblecommentary.org).

“U Ivanu postoji nekoliko odlomaka što tvrde da je Isus došao kao Spasitelj, ne kao Sudac (usp. 3:17-21; 8:15; 12:47). Međutim, u Ivanu ima i drugih odlomaka što tvrde da je Isus došao suditi, i suđiti će (usp. Iv 5:22-23.27; 9:39; kao i drugi dijelovi NZ-a: Djela 10:42; 17:31; 2. Tim 4:1; 1. Pt 4:5).

Nekoliko teoloških osvrtu idu po redosljedu:

1. Bog je predao djelo Suda Isusu, dok je radio djelo stvaranja i iskupljenja, kao znak časti (usp. Iv 5:23)
2. Isus nije prvotno došao suditi, nego spasiti (usp. Iv 3:17), ali činjenicom da Ga ljudi odbacuju, oni sude sami sebe
3. Isus će se vratiti kao Kralj Kraljeva i Sudac (usp. Iv 9:39).”

4:1 Ovo pokazuje uzajamnu odgovornost (usp. Kol 3:19.21). Za razliku od Poslanice Efežanima, ovaj tekst govori o kršćanskim vlasnicima robova (usp. Flm). NIV *Study Bible* (str. 1817) dodaje zanimljiv osvrt:

“Razlog zašto Pavao piše više o robovima i gospodarima nego o ženama, muževima, djeci, i očevima može biti taj što je rob Onezim (usp. Kol 4:9) išao zajedno s Tihikom kako bi izručio ovo pismo Kološanima i pismo Filemonu, Onezimovu gospodaru, koji je također živio u Kolosima.”

Ovaj bi stih zbog okvira trebao ići zajedno s poglavljem 3. On zaključuje Pavlov primjer u domu koji živi Kristo-sličan život.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako smo mi umrli s Kristom? Što to znači u našim dnevnim životima?
2. Zašto su stihovi 11 i 17 toliko važni u kršćanskoj vjeri?
3. Odredite “podložnost /pokornost”. Govori li to o podređenosti? Zašto da ili zašto ne?
4. Zašto se kršćanski dom koristio kao primjer uzajamne pokornosti?

POSLANICA KOLOŠANIMA 4

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
poticaji	kršćanske milosti	dužnosti kršćana (3:18 - 4:6)	upute	apostolski duh
4:2-6	4:2-6	4:2-4	4:2-4	4:2-4
završni pozdravi	završni pozdravi	epilog	završni pozdravi	osobne novosti
4:7-9	4:7-15	4:7-9	4:7-9	4:7-9
4:10-17		4:10-17	4:10-11	pozdrav i posljednje želje
	završni poticaji i blagoslov		4:12-14	4:10-14
	4:16-18		4:15-17	4:15-17
4:18		4:18	4:18a	
			4:18b	4:18

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:2-4

²Posvetite se molitvi, budite budni u njoj sa *stavom* zahvalnosti; ³molite u isto vrijeme za nas također, da nam Bog otvori vrata za riječ, tako da možemo govoriti o tajni Krista, zbog koje sam i bio zatvoren; ⁴da je mogu učiniti jasnom na način kako trebam govoriti.

4:2

NASB, NRSV

“Posvetite se molitvi”

NKJV, Pešita

“nastavite iskreno u molitvi”

TEV

“budite ustrajni u molitvi”

NJB

“budite ustrajni u svojim molitvama”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, “nastavite se posvećivati molitvi”. Molitva je ključna za učinkoviti kršćanski život i službu (usp. Ef 6:18-19; Rim 12:2; Fil 4:6; 1. Sol 5:17). Ako je Isus, bivajući utjelovljenim Bogom, bio karakteriziran i javnom i osobnom molitvom, koliko više vjernici trebaju moliti za Evanđelje, za sebe, i jedan za drugoga?

[Vidjeti Posebnu temu: Učinkovita molitva.](#)

POSEBNA TEMA: UČINKOVITA MOLITVA

A. Povezana s nečijim osobnim odnosom s Trojedinim Bogom:

1. povezana s Očevom voljom:
  - a. Evanđelje po Mateju 6:10
  - b. 1. Ivanova poslanica 3:22
  - c. 1. Ivanova poslanica 5:14-15

2. prebivanje u Isusu:
Evandjelje po Ivanu 15:7
3. moljenje u Isusovo Ime:
  - a. Evandjelje po Ivanu 14:13.14
  - b. Evandjelje po Ivanu 15:16
  - c. Evandjelje po Ivanu 16:23-24
4. moljenje u Duhu:
  - a. Poslanica Efežanima 6:18
  - b. Judina poslanica 20.
- B. Povezana s nečijim osobnim pobudama:
  1. ne se kolebati:
    - a. Evandjelje po Mateju 21:22
    - b. Jakovljeva poslanica 1:6-7
  2. tražiti neprimjereno
Jakovljeva poslanica 4:3
  3. tražiti sebično
Jakovljeva poslanica 4:2-3.
- C. Povezana s nečijim osobnim odabirima:
  1. ustrajnost:
    - a. Evandjelje po Luki 18:1-8
    - b. Poslanica Kološanima 4:2
    - c. Jakovljeva poslanica 5:16
  2. nesloga u kući:
    1. Petrova poslanica 3:7
  3. grijeh:
    - a. Psalam 66:18
    - b. Knjiga proroka Izaije 59:1-2
    - c. Knjiga proroka Izaije 64:7.

Svaka je molitva odgovorena, ali svaka molitva nije učinkovita. Molitva je dvosmjernan odnos. Najgore što Bog može učiniti jeste odobriti vjernikove neprikladne zahtjeve.

NASB, NRSV, TEV	“budite budni”
NKJV	“bivajući pozorni”
NJB	“ostanite budni”
Pešita	“bdijte”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA što djeluje kao IMPERATIV. Molitva uzima planiranje, ustrajnost, i budnost. Ona treba postati način života, a ne događaj.

▣ “zahvalnosti” Zabilježite tri vida molitve u Poslanici Kološanima 4:2. Isto tako, zapamtite da je Pavao bio utamničen, ipak ovo pismo naglašava “zahvalnost” (usp. Kol 1:3.12; 2:7; 3:15-17; 4:2). Biblijska istina (svjetonazor) temeljito mijenja nečiji pogled na život (usp. Rim 8:31-39). Zahvaljivanje je osobina Duhom ispunjenoga života (usp. Ef 5:20; 1. Sol 5:18).

[Vidjeti Posebnu temu: Zahvaljivanje.](#)

4:3 “molite u isto vrijeme za nas” Pavao je trebao zastupničku molitvu. U Poslanici Kološanima 4:3.4 (usp. Ef 6:19-20), on moli za tri stvari povezane s njegovim propovijedanjem Evandjelja:

1. otvorena vrata za propovijedanje (usp. Djela 14:27; 1. Kor 16:9; 2. Kor 2:12; Otk 3:8)
2. sposobnost za objašnjenje Tajne Evandjelja
3. sposobnost za jasno naviještanje Evandjelja.

[Vidjeti Posebnu temu: Zastupnička molitva.](#)

▣ “da nam Bog otvori vrata za riječ” [Vidjeti Posebnu temu: “Vrata” u NZ-u.](#)

POSEBNA TEMA: “VRATA” U NZ-U

NZ koristi “vrata” u nekoliko smislova:

1. doslovno:
  - a. domova, Evanđelje po Mateju 6:6; Marku 1:33; 2:2; 11:7, Gornja soba, Evanđelje po Ivanu 20:19-26
  - b. Hrama, Djela apostolska 3:2; 21:30
  - c. tamnice, Djela apostolska 5:19.23; 12:6; 16:26-27
  - d. grobnice, Evanđelje po Mateju 27:60; 28:2; Marku 15:46; 16:3
  - e. obora za ovce, Evanđelje po Ivanu 10:1.2
  - f. dvorišta, Evanđelje po Ivanu 18:16; Djela apostolska 12:13
2. metaforički:
  - a. blizina vremena, Evanđelje po Mateju 24:33; Marku 13:29; Djela apostolska 5:9; Jakovljeva poslanica 5:9
  - b. ograničenje ulaska istinskoj vjeri, Evanđelje po Mateju 7:13-14; Luki 13:24; Otkrivenje 3:20
  - c. mogućnost spašavanja izgubljene vjere, Evanđelje po Mateju 25:10; Luki 13:25; Otkrivenje 3:7
  - d. mogućnost spasavajuće vjere, Djela apostolska 14:27; Otkrivenje 3:7
  - e. mogućnost za službu, 1. Poslanica Korinćanima 16:9; 2. Korinćanima 2:12; Kološanima 4:3; Otkrivenje 3:8
  - f. otkrivenje, Otkrivenje 4:1; 19:11
3. naslov za Isusa, Evanđelje po Ivanu 10:7.9.

▣ “**tajni Krista**” Vidjeti bilješku u Poslanici Kološanima 2:2.

[Vidjeti Posebnu temu: Tajna.](#)

▣ “**zbog koje sam i bio zatvoren**” Ako je današnja znanost točna onda je Pavao bio zatvoren u Rimu ranih 60.-ih godina (usp. Kol 4:18). Pavao nije bio u Rimu niti na suđenju pred cesarom slučajno! To je bilo naviješteno pri njegovu obraćenju (usp. Djela 9:15-16; Fil 1:13).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:5-6

⁵Ponašajte se s mudrošću prema onima koji su vani, iskorištavajući baš svaku prigodu. ⁶Neka vaš govor uvijek bude s milošću, kao da je začinjena, kao što bijaše, sa solju, tako da možete znati kako trebati odgovoriti svakoj osobi.

4:5-6 Ova dva stiha odnose se na evangelizaciju. Vjernici moraju živjeti tako da nevjernici:

1. ne budu isključeni
2. budu privučeni.

Svaki vjernik mora biti u riječima svjedok i svjedok u načinu života (usp. 1. Pt 3:15)! Veliko poslanje (tj. Mt 28:16-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8) naslovljeno je na sve vjernike, ne samo na vodstvo ili darovite evangelizatore.

4:5

NASB	“Ponašajte se s mudrošću”
NKJV	“hodajte u mudrosti”
NRSV	“ponašajte se mudro”
TEV	“Budute mudri u načinu kako djelujete”
NJB	“Djelujte mudro”
Pešita	“Živite mudro”

Ovo je još jedan PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, “uvijek se ponašajte s mudrošću”. Vjernici moraju biti namjerni evangelizatori. Evangelizacija je Božja volja za Crkvu (usp. Mt 28:19-20). Svaki vjernik je puno-vremenski službenik Evanđelja (usp. Ef 4:11-12).

▣

NASB	“iskorištavajući baš svaku prigodu”
NKJV	“otkupljujući vrijeme”
NRSV	“iskorištavajući baš svako vrijeme”

TEV
NJB

“dobro iskoristavajte svaku prigodu što imate”
“iskoristavajući najbolje od današnjeg vremena”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA. To je bio pojam (*exagorazō*) korišten za opis iskupljenja (usp. Gal 3:13; 4:5). Imao je SZ-ni suzvuk otkupljenja nekoga iz ropstva, ponekad čak osobnoga posrednika bliskoga rođaka (*go'el*). Metaforički se koristio za iskorištavanje baš svake prigode kupujući nešto po dobroj cijeni ili u prigodno vrijeme (usp. Ef 5:16).

Vjernici moraju živjeti pobožne živote i koristiti pobožnu mudrost tako da ih oni kad se pojavi prilika za evangelizaciju ili duhovne mogućnosti mogu u potpunosti iskoristiti!

4:6 “govor ... začinjena ... sa solju” Vjernici moraju paziti na svoj govor (usp. Ef 4:29). Oni se poznaju po svojim riječima (usp. Mt 15:1-20; Mk 7:2-23) i sude se temeljem svojih riječi (usp. Mt 12:33-37; Lk 6:39-45). Naš govor i naši životi otvorit će prigode za svjedočenje! Nakana je, ne metoda što će netko odabrati za evangelizaciju, ključ. Molitva, a ne savršeno predstavljanje, jeste ključna. Mudrost je korisna ali Duh je odlučujući čimbenik!

[Vidjeti Posebnu temu: Ljudski govor.](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:7-9

⁷Što se tiče svih mojih poslova, Tihik, *naš* ljubljani brat i vjoran sluga i drug rob-sluga u Gospodinu, donijet će vam obavijest. ⁸Jer ja sam ga poslao k vama upravo s tom svrhom, da možete znati o našim okolnostima i kako bi ohrabrio vaša srca; ⁹i s njim Onezima, *našega* vjernog i ljubljenog brata, koji je jedan od vašega broja. Oni će vas obavijestiti o čitavome stanju ovdje.

4:7-8 “Tihik” Pavao spominje Tihika nekoliko puta (usp. Djela 20:4; Ef 6:21; 2. Tim 4:12 i Tit 3:12). On je nosio ovo pismo, a i pismo Efežanima te Filemonu. Pavao ga je poslao kako bi objasnio svoje okolnosti crkvama u Maloj Aziji da bi znali kako se bolje moliti za njega i radovati se s njim (usp. Kol 4:8 i Uvod).

4:8 “srca” [Vidjeti Posebnu temu: Srce \(NZ\).](#)

4:9 “Onezima” [Onezim] Onezim je bio odbjegli rob koji se obratio u zatvoru preko Pavla. Pavao ga šalje natrag k njegovu kršćanskom gospodaru, Filemonu, koji je živio u Kolosima i Pavlu bio dobro poznat (usp. Flm). Na mnogo je načina ova napetost između roba i slobodnjaka bila učinkovit ispit iskrene kršćanske ljubavi.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:10-17

¹⁰Aristarh, moj drug zatvorenik, šalje vam svoje pozdrave; i *također* Barnabin bratić Marko (o kojem ste dobili upute; ako on dođe k vama, pružite mu dobrodošlicu); ¹¹i *isto tako* Isus koji je nazvan Just; ovo su jedini drugovi radnici za Božje kraljevstvo koji su od obrezanih, i oni su se dokazali da su mi ohrabrenje. ¹²Epafra, koji je jedan od vašega broja, i vezani sluga Isusa Krista, šalje vam pozdrave, uvijek radeći ozbiljno za vas u svojim molitvama, da možete biti savršeni i potpuno uvjereni u svu volju Božju. ¹³Jer ja svjedočim za njega da je duboko zabrinut za vas i za one koji su u Laodiceji i Hijerapolu. ¹⁴Luka, ljubljani liječnik, šalje vam svoje pozdrave, i *isto tako* Dema. ¹⁵Pozdravite braću koja su u Laodiceji i također Nimfu i crkvu koja je u njenoj kući. ¹⁶Kad se ovo pismo pročita među vama, neka se pročita i u crkvi Laodicejaca; a vi, sa svoje strane pročitajte moje pismo *što dolazi iz Laodiceje*. ¹⁷Kažite Arhipu: “Pazi na službu koju si primio u Gospodinu, da je možeš ispuniti.”

4:10-14 Timotej i šest drugih su-radnika poslali su svoje pozdrave ovoj crkvi. Šest od ovih su-radnika spomenuti su i u Filemonu poslanici. Tihik je vjerojatno nosio pisama Kološanima, Efežanima, i Filemonu u Malu Aziju.

4:10 “Aristarh” Židovski kršćanin o kome znamo malo (usp. Djela 19:29; 20:4; 27:2).

▣ **“moj drug zatvorenik”** Ovo upućuje ili metaforički na kršćansku službu ili doslovno na utamničenje (usp. Rim 16:7; Flm 23).

▣ **“Barnabin bratić Marko”** Dom Ivana Marka moguće je bio mjesto održavanja Večere Gospodnje a Gornja soba bila je mjesto Isusovih ukazanja nakon uskrsnuća (usp. Djela 12:12). On je bio pisac Evanđelja po Marku te prijatelj i Petrov pisar (usp. 1. Pt 5:13). Bio je uzrokom velikoga nesuglasja između Barnabe i Pavla nakon njihova trećega misijskog putovanja (usp. Djela 12:25; 13:5; 15:36-39).

Za “Barnab(u)” [vidjeti Posebnu temu: Barnaba.](#)

POSEBNA TEMA: BARNABA

I. ČOVJEK:

- A. izvorno nazvan Josip (usp. Djela 4:36)
- B. rođen na Cipru (usp. Djela 4:36)
- C. iz Levijevog plemena (usp. Djela 4:36)
- D. nadimak "sin ohrabrenja" (usp. Djela 4:36; 11:23)
- E. nazvan "dobar čovjek" (usp. Djela 11:24)
- F. član jeruzalemske Crkve (usp. Djela 11:22) i poslan kao njen predstavnik kako bi provjerio rast Crkve u Antiohiji, Sirija (usp. Djela 11:19-28)
- G. rečeno je kako je pun Svetoga Duha (usp. Djela 11:24)
- H. rečeno je kako je pun vjere (usp. Djela 11:24)
- I. imao je duhovne darove proroka i učitelja (usp. Djela 13:1)
- J. nazvan apostolom (usp. Djela 14:14).

II. NJEGOVA SLUŽBA:

- A. u Jeruzalemu:
  - 1. prodao je svoje imanje i dao novac apostolima kao pomoć za siromašne (usp. Djela 4:37)
  - 2. vođa u jeruzalemskoj Crkvi (usp. Djela 11:22)
- B. s Pavlom:
  - 1. bio je jedan od prvih koji su povjerovali Savlovom /Pavlovom obraćenju (usp. Djela 9:27)
  - 2. otišao je u Tarz kako bi našao Savla /Pavla i pomogao mu s novom crkvom u Antiohiji (usp. Djela 11:24- 26)
  - 3. crkva iz Antiohije poslala je Barnabu i Savla u Crkvu u Jeruzalem s prilogom za siromašne (usp. Djela 11:29-30)
  - 4. Barnaba i Pavao idu na prvo misijsko putovanje (usp. Djela 13:1-3)
  - 5. Barnaba je bio vođa tima na Cipru (svojoj domovini), ali uskoro je bilo prepoznato Pavlovo vodstvo (usp. Djela 13:13)
  - 6. oni su se prijavili Crkvi u Jeruzalemu kako bi objasnili i dokumentirali svoj misijski rad među poganima (usp. Djela 15:1-21, nazvan Sabor u Jeruzalemu)
  - 7. Barnaba i Pavao imali su nesuglasje glede zakona o židovskoj hrani i poganskome štovanju što je zapisano u Poslanici Galaćanima 2:11-14
  - 8. Barnaba i Pavao planirali su drugo misijsko putovanje, ali došlo je do razlaza zbog Barnabinog bratića, Ivana Marka (usp. Kol 4:10), koji je napustio rad na prvome misijskome putovanju (usp. Djela 13:13). Pavao je odbio uzeti ga sobom na drugo misijsko putovanje, tako se tim razišao (usp. Djela 15:36-41). Ovo je ishodilo u dva tima (tj. Barnaba i Ivan Marko, te Pavao i Sila).

III. CRKVENA PREDAJA (Euzebije)

- A. Barnaba je bio jedan od sedamdesetorice koje je odaslao Isus (usp. Lk 10:1-20).
- B. Umro je kao kršćanski mučenik u svojoj domovini, Cipru (iz *Acts of Barnabas*).
- C. Tertulijan kaže da je Barnaba napisao Poslanicu Hebrejima.
- D. Klement Aleksandrijski kaže da je Barnaba napisao ne-kanonsku knjigu Poslanica Barnabe.

▣ **"ako on dode k vama, pružite mu dobrodošlicu"** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Pavao je bio vrlo ljutit na Ivana Marka jer je napustio prvi misijski tim. Međutim, očito su se pomirili (usp. 2. Tim 4:11).

4:11 "Isus koji je nazvan Just" TEV ima "Jošua". "Isus" i "Jošua" povučeni su od hebrejskih pojmova "YHWH" i "spasenje" i isti su u hebrejskome (usp. Mt 1:21). Ovaj Just poznat je Bogu, ali ne i nama.

▣ **"Božje kraljevstvo"** Ovo je vrlo važan izričaj u sinoptičkim Evanđeljima. Isusova prva i zadnja propovijed, i većina Njegovih parabola, bavi se s ovom temom. Ona upućuje na Božju vladavinu u ljudskim srcima sad. Iznenadjuće je da Ivan koristi ovaj izričaj samo dva puta (i nikad u Isusovim parabolama). U Evanđelju po Ivanu "vječni život" ključan je pojam i metafora.

Izričaj se odnosi na eshatološki (kraj vremena) potisak Isusovih učenja. Ovaj “već, ali ne još” teološki paradoks odnosi se na židovsku zamisao o dva Doba, sadašnje Doba zla i Doba pravednosti koje će doći, i ono će ustoličiti Mesija. Židovi su očekivali samo jedan dolazak Duhom-ojačanoga vojničkoga vođu (slično Sucima u SZ-u). Dva Isusova dolaska prouzročila su preklapanje oba dva Doba. Kraljevstvo Božje probilo se u ljudsku povijest s utjelovljenjem u Betlehemu. Međutim, Isus je došao, ne kao vojni osvajač iz Otkrivenja 19, nego kao Pateći Sluga (usp. Iz 53) i ponizan vođa (usp. Zah 9:9). Kraljevstvo je, dakle, ustoličeno (usp. Mt 3:2; 4:17; 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Lk 9:9.11; 11:20; 21:31-32), ali nije dovršeno (usp. Mt 6:10; 16:28; 26:64).

Vjernici žive u napetosti između ova dva Doba. Oni imaju uskrsle živote, ali još uvijek umiru fizički. Slobodni su od snage grijeha, ipak još uvijek griješe. Oni žive u eshatološkoj napetosti već ali ne još!

[Vidjeti Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba.](#)

POSEBNA TEMA: OVO I DOLAZEĆE DOBA

SZ-ni proroci vidjeli su budućnost kao proširenje sadašnjosti. Za njih će budućnost biti obnova zemljopisnog Izraela. Međutim, čak su i oni to vidjeli kao Novi dan (usp. Iz 65:17; 66:22). Neprestanim voljnim odbijanjem YHWH od Abrahamovih potomaka (čak nakon progonstva) u židovskoj se međuzavjetnoj apokaliptičkoj književnosti razvio nov obrazac (tj. 1. Henokova, 4. Ezrina, 2. Baruhova). Ova su pisanja počela činiti razliku između dva Doba: sadašnje Zlo doba pod vlašću Sotone te dolazeće Doba pravednosti pod vlašću Duha i ustoličeno od strane Mesije (često energičan ratnik).

U ovome području teologije (eshatologija) postoji očit razvoj. Teolozi to nazivaju “napredujuće otkrivenje”. NZ potvrđuje ovu novu kozmičku stvarnost dva Doba (tj. vremenski dualizam).

Isus

Matej 12:32
Matej 13:22 i 29
Marko 10:30
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34-35

Pavao

Rimljanima 12:2
1. Korinćanima 1:20; 2:6.8; 3:18
2. Korinćanima 4:4
Galaćanima 1:4
Efežanima 1:21; 2:1.7; 6:12
1. Timoteju 6:17
2. Timoteju 4:10
Titu 2:12

Hebrejima

1:2
6:5
11:3

U NZ-noj teologiji ova su se dva židovska Doba preklapala zbog neočekivanoga i previđenog pretkazanja dva Dolaska Mesije. Isusovo utjelovljenje ispunilo je SZ-na proročanstva o ustoličenju Novoga doba (Dn 2:44-45). Doduše, SZ također je vidio Njegov Dolazak kao Suca i Osvajača (Pobjednika), ipak On je prvo došao kao Pateći Sluga (usp. Iz 53; Zah 12:10), ponizan i krotak (usp. Zah 9:9). On će se vratiti u sili kao što je SZ pretkazao (usp. Otk 19). Ovo dvo-stupanjsko ispunjenje uzrokovalo je da Kraljevstvo bude sadašnje (ustoličeno), ali buduće (ne dovršeno u potpunosti). Toje NZ-na napetost već, ali ne još!

▣ **“od obrezanih”** Muškarci popisani u Poslanici Kološanima 4:7-11 bili su svi židovski vjernici (prema njihovim imenima).

▣ **“oni su se dokazali da su mi ohrabrenje”** Pojam doslovno znači “osloboditi od bola”. Ova grčka riječ izvor je engleskoga medicinskog pojam “paregorik” /sredstvo za ublaživanje.

4:12 “Epaфра” On je bio osnivač crkve u Kolosima (usp. Kol 1:7 i Uvod).

▣ **“uvijek radeći ozbiljno za vas”** Ovo ja snažan atletski pojam što u engleski dolazi kao “agonija”. Epaфра je bio molitveni ratnik (usp. Kol 4:13). Njegova molitva za ove vjernike bila je da:

1. stoje
2. budu zreli
3. budu uvjereni u svemu u volju Božju.

▣ **“volju Božju”** Vidjeti [Posebnu temu: Volja \(thelema\) Božja.](#)

4:13 “Laodiceji i Hijerapolu” Ovo su bila druga dva grada (zajedno s Kolosima) u dolini rijeke Lycus u kojoj je Epafra započeo tri crkve.

4:14 “Luka” On je bio bliski Pavlov misijski pratitelj i liječnik. Bio je poganin te autor Evandjelja po Luki i Djela apostolskih.

▣ **“Dema”** Kasnije on će napustiti Pavla (usp. 2. Tim 4:10).

4:15 “Nimfu” [Nimfa] Ovo može biti ili MUŠKI ROD ili ŽENSKI ROD. Zabilježite da se Rana crkva sastajala u privatnim kućama (usp. Rim 16:5; 1. Kor 16:19; Flm 2).

▣ **“crkvu”** Vidjeti [Posebnu temu: Crkva \(ekklēsia\)](#).

4:16 “Kad se ovo pismo pročita među vama” Sva Pavlova pisma, ne samo Poslanica Efežanima (cirkularno pismo), kružila su od crkve do crkve i bila su čitana naglas čitavoj zajednici. Crkve su vjerovala da su apostoli imali jedinstvenu, nadahnutu riječ od Boga. Njihova želja da čuju sva Pavlova pisma napisana drugim crkvama, i pod drugim okolnostima, pokazuje kako se Biblija odnosi na svakoga i na svako doba.

▣ **“pročitajte moje pismo što dolazi iz Laodiceje”** Ovo pismo bilo je vjerojatno “Poslanica Efežanima” što je bilo cirkularno pismo. U Marcionovu kanonu, Poslanica Efežanima nazvana je “pismo Laodicejcima”. Nijedan otac Rane crkve nikad ne navodi iz pisma poznatog kao pismo Laodicejcima.

4:17 “Arhipu” [Arhip] Arhip je bio pastor kućne-crkve (Flm 2). Položaji ranoga vodstva bile su djelatnosti što su provodili mjesni daroviti vjernici, a ne zvanja ili službe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:18

¹⁸Ja, Pavao, pišem ovaj pozdrav svojom vlastitom rukom. Sjetite se moga utamničenja. Neka milost bude s vama.

4:18 “svojom vlastitom rukom” Ovo je bio Pavlov način osiguranja iskrenosti njegovih pisanja (usp. 2. Sol 2:2; 3:17). Ovo također podrazumijeva da on redovito upošjava pisara (usp. Rim 16:22), vjerojatno zbog svojih problema s očima (usp. Djela 9:8-9.12.18; Gal 4:15; 6:11), za koje mislim da su bili njegov “trn u tijelu”.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Popišite tri vida molitve u Poslanici Kološanima 4:2-3.
2. Popišite četiri vida kršćanskoga života u Poslanici Kološanima 4:5-6.
3. Raspravite o osobama spomenutima u Poslanici Kološanima 4:7-14.

UVOD U POSLANICU EFEŽANIMA

UVODNE IZJAVE

- A. Istine ove Poslanice utjecale su na živote mnogih svetih:
  - 1. Samuel Coleridge nazvao ju je “čovjekova najbogatija kompozicija”
  - 2. John Calvin nazvao ju je svojom najomiljenijom Knjigom u Bibliji
  - 3. John Knox tražio je da mu Calvinove propovijedi o Poslanici Efežanima budu čitane na smrtnoj postelji.
- B. Ova Poslanica nazvana je “krunski dragulj”, najviši kamen, Pavlove teologije. Sve Pavlove velike teme započete su u Poslanici Galaćanima, razvijene u Rimljanima, i sad su izrečene u Efežanima na predivan sažeti način.
- C. Kao što je Bog upotrijebio Poslanicu Rimljanima kako bi potaknuo Reformaciju, On će upotrijebiti Poslanicu Efežanima kako bi ponovno ujedinio razjedinjene crkve i kršćanstvo. Jedinstvo vjernika i zajedništvo u Kristu daleko zasjenjuju njihove razlike.

AUTOR

- A. Pavao
  - 1. Izričito izrečeno u Poslanici Efežanima 1:1; 3:1.
  - 2. Reference na zatvor (vjerojatno u Rimu) u Poslanici Efežanima 3:1; 4:1; 6:20.
  - 3. Gotovo jednodušna crkvena predaja:
    - a. Klement Rimski, godine 95, napisao je pismo u Korint u kojem navodi Poslanicu Efežanima 4:4-6
    - b. Ignacije (30.-107.) navodi iz Poslanice Efežanima 1:9; 2:19; 3:4-9
    - c. Polikarp (65.-155.), učenik apostola Ivana, i biskup Smirne potvrđuje Pavlovo autorstvo
    - d. Irenej (130.-200.) potvrđuje Pavlovo autorstvo
    - e. Klement Aleksandrijski (150.-210.) potvrđuje Pavlovo autorstvo.
  - 4. Poslanica je popisana u:
    - a. Marcionovu (koji je došao u Rim 140.-ih godina) popisu prihvaćenih Knjiga
    - b. Muratorijevu fragmentu (180.-200.), popisu kanonskih Knjiga iz Rima i stavljena je u Pavlova pisanja.
  - 5. Završeci i Poslanice Kološanima i Efežanima imaju 29 riječi što su gotovo iste u grčkome (postoje dvije dodatne riječi u Kološanima).
- B. Drugi autor
  - 1. Erazmo je bio prvi koji je sumnjao u Pavlovo autorstvo što je bilo temeljeno na:
    - a. stilu – duge rečenice što su vrlo nekarakteristične u drugim Pavlovim pismima
    - b. nema osobnih pozdrava
    - c. jedinstven rječnik.
  - 2. Kritički znanstvenici 18.-oga stoljeća započeli su nijekati Pavlovo autorstvo:
    - a. izgleda kako je nekoliko stihova od drugoga naraštaja vjernika, Poslanica Efežanima 2:20; 3:5
    - b. teološke riječi bile su korištene s različitim definicijama (primjer: “tajna”)
    - c. jedinstvenost žanra cikličkoga ili cirkularnoga pisma.
- C. Odgovori na Erazmove točke
  - 1. Stil je drukčiji jer je Pavao imao vremena za razmišljanje kad je pisao Poslanicu Efežanima dok je bio u zatvoru.
  - 2. Nedostatak osobnoga pozdrava objašnjen je činjenicom da je Poslanica Efežanima bila cirkularno pismo što je moralo biti poslano mnogim crkvama u tome području. Rimska poštanska ruta što je uključivala Efez i dolinu rijeke Lycus može se vidjeti u Otkrivenju 2 - 3. Pavao je pisao pisma blizance, Poslanicu Kološanima, posebnoj skupini od tri crkve koja je uključivala nekoliko osobnih pozdrava.
  - 3. Broj jedinstvenih riječi u Knjizi Efežanima posve je isti broju jedinstvenih riječi (*hapax legomena*) u Knjizi Rimljanima. Svrha, tema, primatelji i prigoda objašnjavaju uporabu novih riječi.
  - 4. Pavao govori o “apostolima i prorocima” u 1. Poslanici Korinćanima 12:28, što je slično Efežanima 2:20 i 3:5. Nitko ne niječe Pavlovo autorstvo 1. Korinćanima.

KNJIŽEVNI ODNOS IZMEĐU POSLANICA KOLOŠANIMA I EFEŽANIMA

- A. Povijesni odnos između Poslanica Kološanima i Efežanima:
1. Epafra (Kol 1:7; 4:12; Flm 23) preobratio se tijekom Pavlova pohoda Efeza (Djela 19):
    - a. on je vratio u svoj rodni kraj svoju novu osnovanu vjeru, u dolinu rijeke Lycus
    - b. započeo je tri crkve – u Hijerapolu, Laodiceji i Kolosima
    - c. Epafra je tražio od Pavla savjet kako se boriti protiv povezivanja heretičkih svjetonazora. Pavao je bio u zatvoru u Rimu (ranih 60.-ih)
  2. krivi su učitelji došli i započeli spajati Evanđelje s grčkom ontologijom:
    - a. duh i materija bili su su-vječni
    - b. duh (Bog) bio je dobar
    - c. materija (Stvorenje) bilo je zlo
    - d. nizovi *eona* (anđeoski stupnjevi) postojali su između dobrog visokoga Boga i nižega boga koji je uobličio materiju
    - e. spasenje je bilo temeljeno na znanju i tajnim lozinkama što su pomogle ljudima napredovati kroz *eone* (anđeoske stupnjeve).
- B. Književni odnos između Pavlova dva pisma:
1. Pavao je čuo od Epafre o herezi u ovim crkvama koje nije nikad osobno posjetio
  2. Pavao je napisao izravno žestoko pismo u kratkim, emocionalnim rečenicama, usmjerenima na krive učitelje. Središnja tema bila je Isusovo kozmičko Gospodstvo. Ovo je poznato kao Pavlovo pismo Kološanima.
  3. Očevidno, brzo nakon pisanja Poslanice Kološanima, s vremenom što je imao u pritvoru, on je razvio ove iste teme. Osobina Poslanice Efežanima su duge rečenice te razvijeni teološki pojmovi (Ef 1:3-14.15-23; 2:1-10.14- 18.19-22; 3:1-12.14-19; 4:11-16; 6:13-20). Poslanicu Kološanima uzima kao početnu točku i povlači njene teološke implikacije. Središnja tema Efežanima jeste jedinstvo svega u Kristu, što je bilo oprečno početnoj gnostičkoj zamisli.
- C. Povezana književna i teološka građa:
1. sličnost temeljne građe:
    - a. one imaju vrlo slične uvode
    - b. one imaju doktrinarnu odjeljku što se prvenstveno bave s Kristom
    - c. one imaju praktične odjeljke što upozoravaju na kršćanski način života koristeći iste grupacije, pojmove i izričaje
    - d. one imaju podjednake završne stihove u 29 uzastopnih riječi u grčkome, sa samo dvije drukčije riječi dodane Poslanici Kološanima
  2. sličnost riječi ili kratkih izričaja:

Efežanima 1:1c i Kološanima 1:2a	“vjernoj”
Efežanima 1:4 i Kološanima 1:22	“svetima i besprijeckornima”
Efežanima 1:7 i Kološanima 1:14	“iskupljenje ... oprostjenje”
Efežanima 1:10 i Kološanima 1:20	“sve ... zemlji ... nebu”
Efežanima 1:15 i Kološanima 1:3-4	“čuli ... ljubavi ... za sve svete”
Efežanima 1:18 i Kološanima 1:27	“bogatstvo slave”
Efežanima 1:22 i Kološanima 1:18	“glava ... crkve”
Efežanima 2:1 i Kološanima 2:13	“bijaste mrtvi”
Efežanima 2:16 i Kološanima 1:20	“pomiri ... križa”
Efežanima 3:2 i Kološanima 1:25	“uprave”
Efežanima 3:3 i Kološanima 1:26.27	“tajnu”
Efežanima 4:3 i Kološanima 3:14	“jedinstva”
Efežanima 4:15 i Kološanima 2:19	“glave” i “raste”
Efežanima 4:24 i Kološanima 3:10.12.14	“obucite se”
Efežanima 4:31 i Kološanima 3:8	“bijes, gnjev, zlobu, klevetu”
Efežanima 5:3 i Kološanima 3:5	“nećudorednost”, “nečistoći”, “pohlepa”
Efežanima 5:5 i Kološanima 3:5	“idolopoklonstvo” (gramljivo žudeći)
Efežanima 5:6 i Kološanima 3:6	“gnjev Božji”
Efežanima 5:16 i Kološanima 4:5	“iskorištavajući prigodu”.

3. Potpuno isti izričaji ili rečenice:

Poslanica Efežanima 1:1a i Kološanima 1:1a
Poslanica Efežanima 1:1b i Kološanima 1:2a
Poslanica Efežanima 1:2a i Kološanima 1:2b
Poslanica Efežanima 1:13 i Kološanima 1:5
Poslanica Efežanima 2:1 i Kološanima 2:13
Poslanica Efežanima 2:5b i Kološanima 2:13c
Poslanica Efežanima 4:1b i Kološanima 1:10a
Poslanica Efežanima 6:21.22 i Kološanima 4:7-9 (29 uzastopnih riječi osim za *kai syndoulos* u Kološanima)

4. Slični izričaji ili rečenice:

Poslanica Efežanima 1:21 i Kološanima 1:16
Poslanica Efežanima 2:1 i Kološanima 1:13
Poslanica Efežanima 2:16 i Kološanima 1:20
Poslanica Efežanima 3:7a i Kološanima 1:23d.25a
Poslanica Efežanima 3:8 i Kološanima 1:27
Poslanica Efežanima 4:2 i Kološanima 3:12
Poslanica Efežanima 4:29 i Kološanima 3:8; 4:6
Poslanica Efežanima 5:15 i Kološanima 4:5
Poslanica Efežanima 5:19.20 i Kološanima 3:16

5. Teološki istoznačni pojmovi:

Poslanica Efežanima 1:3 i Kološanima 1:3	molitva zahvala
Poslanica Efežanima 2:1.12 i Kološanima 1:21	otuđenost od Boga
Poslanica Efežanima 2:15 i Kološanima 2:14	neprijateljstvo Zakona
Poslanica Efežanima 4:1 i Kološanima 1:10	dostojno hodanje
Poslanica Efežanima 4:15 i Kološanima 2:19	Kristovo Tijelo taste do zrelosti od njegove Glave
Poslanica Efežanima 4:19 i Kološanima 3:5	seksualna nečistoća
Poslanica Efežanima 4:22.31 i Kološanima 3:8	“odložite” grijeh
Poslanica Efežanima 4:32 i Kološanima 3:12-13	kršćani budite ljubazni jedan prema drugome
Poslanica Efežanima 5:4 i Kološanima 3:8	kršćanski govor
Poslanica Efežanima 5:18 i Kološanima 3:16	ispunjenje Duhom = riječ Kristova
Poslanica Efežanima 5:20 i Kološanima 3:17	zahvaljujte Bogu za sve
Poslanica Efežanima 5:22 i Kološanima 3:18	žene budite podložne svojim muževima
Poslanica Efežanima 5:25 i Kološanima 3:19	muževi ljubite svoje žene
Poslanica Efežanima 6:1 i Kološanima 3:20	djeco budite poslušni roditeljima
Poslanica Efežanima 6:4 i Kološanima 3:21	očevi nemojte razdraživati svoju djecu
Poslanica Efežanima 6:5 i Kološanima 3:22	robovi budite poslušni gospodarima
Poslanica Efežanima 6:9 i Kološanima 4:1	gospodari i robovi
Poslanica Efežanima 6:18 i Kološanima 4:2-4	Pavlov zahtjev za molitvu

6. Pojmovi i izričaji i u Poslanici Kološanima i Efežanima što nisu nađeni u drugoj Pavlovskoj literaturi:

a. “punina” (što je bio grčki gnostički pojam za anđeoske stupnjeve):

Poslanica Efežanima 1:23	“Njegova punina koja ispunja sve u svima”
Poslanica Efežanima 3:19	“biti ispunjen do sve punine Božje”
Poslanica Efežanima 4:13	“do punine Kristove”
Poslanica Kološanima 1:19	“jer sva punina obitava u Njemu”
Poslanica Kološanima 2:9	“jer u Njemu sva punina Božanstva obitava”

b. Krist kao “Glava” Crkve:

Poslanica Efežanima 4:15; 5:23 i Kološanima 1:18; 2:19

c. “otuđeni”

Poslanica Efežanima 2:12; 4:18 i Kološanima 1:21

- d. “iskorišćujte vrijeme”
Poslanica Efežanima 5:16 i Kološanima 4:5
- e. “ukorijenjeni”
Poslanica Efežanima 3:17 i Kološanima 1:5
- f. “riječ istine, evanđelje”
Poslanica Efežanima 1:13 i Kološanima 1:5
- g. “strpljivi”
Poslanica Efežanima 4:2 i Kološanima 3:13
- h. neuobičajeno izražavanje i pojmovi (“povezano skupa”, “opskrba”)
Poslanica Efežanima 4:16 i Kološanima 2:19.

D. Sažetak

1. Više od jedne trećine riječi iz Poslanice Kološanima nalaze se u Efežanima. Procijenjeno je da 75 od 155 stihova u Efežanima imaju usporednicu u Kološanima. Obje potvrđuju Pavlovo autorstvo dok je bio u zatvoru.
2. Obje je dostavio Pavlov prijatelj Tihik.
3. Obje su bile poslone u isto područje (Mala Azija).
4. Obje se bave s istom Kristološkom temom.
5. Obje naglašavaju Krista kao Glavu Crkve.
6. Obje ohrabruju primjereno kršćansko življenje.

E. Glavne točke različitosti

1. Crkva je uvijek bila smještena u Kolosima ali opća u Efezu. Ovo je bilo moguće obzirom na cikličku narav pisma Efežanima.
2. Hereza, što je bila toliko istaknuta osobina Poslanice Kološanima, nije izravno spomenuta u Efežanima. Međutim, oba pisma koriste karakteristične gnostičke pojmove (“mudrost”, “znanje”, “tajna”, “kneževine i sile” i “poglavarstvo /upraviteljstvo”).
3. Drugi dolazak je skorašnji u Poslanici Kološanima ali zakašnjeli u Efežanima. Crkva je bila, i jeste, pozvana na služenje u palome svijetu (Ef 2:7; 3:21; 4:13).
4. Nekoliko karakterističnih Pavlovskih pojmova korišteno je različito. Jedan primjer je pojam “tajna”. U Poslanici Kološanima tajna je Krist (Kol 1:26-27; 2:2; 4:3), ali u Efežanima (Ef 1:9; 5:32) to je Božji ranije skriven, sad otkriven, naum za jedinstvo pogana i Židova.
5. Poslanica Efežanima ima nekoliko smjeranja na Stari zavjet (Ef 1:22 – Ps 8; Ef 2:17 – Iz 57:19) (Ef 2:20 – Ps 118:22) (Ef 4:8 – Ps 68:18) (Ef 4:26 – Ps 4:4) (Ef 5:15 – Iz 26:19; 51:17; 52:1; 60:1) (Ef 5:31 – Post 2:24) (Ef 6:2-3 – Izl 20:12) (Ef 6:14 – Iz 11:5; 59:17) (Ef 6:15 – Iz 52:7) ali postoje samo jedno ili dva u Kološanima, Kološanima 2:3 – Knjiga proroka Izaije 11:2, i moguće Kološanima 2:22 – Knjiga proroka Izaije 29:13.

F. Iako vrlo slične u riječima, izričajima i čestim kratkim obrisima, pisma uključuju i jedinstvene istine:

1. blagoslov milosti Trojstva – Poslanica Efežanima 1:3-14
2. odlomak o milosti – Poslanica Efežanima 2:1-10
3. sjedinjavanje Židova i pogana u jedno novo Tijelo – Poslanica Efežanima 2:11 - 3:13
4. jedinstvo i darovitost Tijela Kristova – Poslanica Efežanima 4:1-16
5. “Krist i crkva” uzorak je za “muža i ženu” – Poslanica Efežanima 5:22-33
6. odlomak o duhovnome ratovanju – Poslanica Efežanima 6:10-18
7. Kristološki odlomak – Poslanica Kološanima 1:13-18
8. ljudski religijski obredi i pravila – Poslanica Kološanima 2:16-23
9. tema o Kristovoj kozmičkoj važnosti u Kološanima nasuprot temi o jedinstvu svega u Kristu u Efežanima.

G. U zaključku, čini se najboljim slijediti A. T. Robertsona i F. F. Brucea u tvrdnji da je Pavao oba pisma pisao iz neposredne blizine razvijajući misli Kološana u glavni kamen predstavljanja istine.

NADNEVAK

- A. Nadnevak ovoga pisma povezan je s jednim od Pavlovih utamničenja u Efezu, Filipima, Cezareji, ili Rimu. Rimsko utamničenje najbolje odgovara činjenicama Djela apostolskih.
- B. Kad se pretpostavi da je mjesto zatvora bio Rim, postavlja se pitanje, kada? Pavao je bio u zatvoru ranih 60.-ih, što je zapisano u Djelima apostolskim, ali on je bio oslobođen i napisao je pastoralna pisma (1. i 2. Tim i Tit) te onda ponovno uhićen i ubijen prije 9. lipnja, godine 68., što je bio nadnevak Neronova samoubojstva.
- C. Najviše znanstveno nagađanje za pisanje Poslanice Efežanima je Pavlovo prvo utamničenje u Rimu ranih 60.-ih.

- D. Tihik, zajedno s Onezimom, vjerojatno je odnio pisma Kološanima, Efežanima a Fiulemon u Malu Aziju.
 E. Moguća kronologija Pavlovih pisanja slijedi F. F. Brucea i Murry Harrisa s malim prilagodbama.

	<u>Knjiga</u>	<u>Datum</u>	<u>Mjesto pisanja</u>	<u>Odnos prema Djelima</u>
1	Galaćanima	48.	Antiohija sirijska	Djela 14:28; 15:2
2	1. Solunjanima	50.	Korint	Djela 18:5
3	2. Solunjanima	50.	Korint	
4	1. Korinćanima	55.	Efez	Djela 19:20
5	2. Korinćanima	56.	Makedonija	Djela 20:2
6	Rimljanima	57.	Korint	Djela 20:3
7-10	pisma iz zatvora			
	Kološanima	rane 60.-e	Rim	
	Filemonu	rane 60.-e	Rim	
	Efežanima	rane 60.-e	Rim	
	Filipljanima	kasno 62.-63.	Rim	Djela 28:30-31
11-13	četvrto misijsko putovanje		Efez (?)	
	1. Timoteju	63. (ili poslije,	Makedonija	
	Titu 63.	ali prije		
	2. Timoteju	64.g., 68.)	Rim	

PRIMATELJI

- A. Mnogi rukopisi (Chester Beatty Papyri, P⁴⁶; Sinaiticus, Ɀ; Vaticanus, B; Origenov grčki tekst, i Tertulijanov grčki tekst) izostavljaju “u Efezu” u Poslanici Efežanima 1:1. RSV i Williams prijevodi izostavljaju taj izričaj.
 B. Grčka gramatika Poslanice Efežanima 1:1 može uskladiti naziv mjesta. Moguće kako je, kao cirkularno pismo, ime crkve ostavljeno prazno tako da se ono može prilagoditi kad se glasno čitalo crkvama. Ovo može objasniti izričaj u Kološanima 4:15-16, “pismo iz Laodiceje”, što je vjerojatno bila Poslanica Efežanima (Marcion je Efežanima nazvao prema naslovu “pismo Laodicejcima”).
 C. Poslanica Efežanima bila je prvenstveno pisana poganima, Efežanima 2:1; 4:17, s kojima se Pavao nije osobno susreo, Efežanima 1:15; 3:2. Crkve u dolini rijeke Lycus (Laodiceja, Hijerapol, i Kolosi) započeo je, ne Pavao, nego Epafra (Kol 1:7; 4:12; Flm 23).

SVRHA

- A. Tema ove Poslanice nalazi se u Efežanima 1:10 i 4:1-10, što naglašava jedinstvo svega u Kristu. Krist obnavlja Božju sliku u ljudstvu i svijetu (*kosmos*).
 B. Doktrinarni odjeljak poglavlja 1 – 3 može se ocrtati kao: milostiva narav i odredbe Trojstva za grješno čovječanstvo:
 1. Božja trinitarna narav (Ef 1:3-14)
 2. Božji milostivi karakter (Ef 2:1-10)
 3. Božji vječni naum iskupljenja (Ef 2:11-3:13).
 C. Poslanica Efežanima jedna je od četiri Pavlovih pisama pisanih iz zatvora. Kratki ocrti Poslanica Efežanima i Kološanima vrlo su slični. Kološanima je bila napisana kako bi suzbila herezu početnoga gnosticizma u dolini rijeke Lycus u Maloj Aziji. Efežanima je bila pisana kao cirkularno pismo istome području kako bi pripremila druge crkve za nadolazeću herezu. Kološanima je sažeto, izuzetno oštro pismo, dok je Efežanima prošireno logično predstavljanje istih istina korištenjem vrlo dugih rečenica (Ef 1:3-14.15-23; 2:1-9; 3:1-7, itd.).

KRATKI PREGLED

- A. Poslanica se prirodno dijeli na dva dijela (kao većina Pavlovih pisanja):
 1. jedinstvo u Kristu, poglavlja 1 - 3 (teologija)
 2. jedinstvo u crkvi, poglavlja 4 - 6 (primjena).

B. Predloženi tematski kratki pregled:

1. tradicionalan Pavlovski uvod, Poslanica Efežanima 1:1-2
2. Očev naum za jedinstvo svega u Kristu, Poslanica Efežanima 1:3 - 3:21:
  - a. Pavlovo veličanje Oca, Poslanica Efežanima 1:3-14:
    - (1) za Očevu ljubav prije vremena
    - (2) za Očevu ljubav u Njegovu Sinu u pravo vrijeme
    - (3) za Očevu neprekidnu ljubav po Duhu kroz vrijeme
  - b. Pavlova molitva Ocu za crkve, Poslanica Efežanima 1:15-23:
    - (1) za Očevo otkrivenje u Kristu kako bi ono bilo razumljivo
    - (2) da snažno djeluje u vjernicima
    - (3) za Očevo uzvišenje Krista iznad svega
  - c. Pavlovo razumijevanje Očeva nauma za sve ljude, Poslanica Efežanima 2:1-3:13:
    - (1) potreba grješnoga čovječanstva
    - (2) Očeva veličanstvena opskrba
    - (3) potreba čovječanstva za zavjetnim odazivom
    - (4) Očev naum u potpunosti je otkriven
  - d. Pavlova molitva Ocu za vjernike, Poslanica Efežanima 3:14-21:
    - (1) za primanje unutarnje snage (po Duhu)
    - (2) za potpuno razumijevanje Evanđelja (ne samo u pretpostavljenim istinama) iskustveno i u ljubavi
    - (3) za ispunjenje s Božjom puninom (koja je u Kristu)
    - (4) sve ovo od Boga Koji je kadar
3. Očeva žudnja za jedinstvo Njegova novog naroda, Poslanica Efežanima 4:1 - 6:20:
  - a. jedinstvo Trojedinoga Boga odraženo je u jedinstvu Njegove djece, Poslanica Efežanima 4:1-16:
    - (1) jedinstvo nije jednolikost, nego način života ljubavi
    - (2) Božanstvo je tro-jedino jedinstvo
    - (3) duhovni darovi su za dobro Tijela, a ne za čast pojedinca
    - (4) jedinstvo zahtijeva službu
    - (5) jedinstvo je pod anđeoskim napadom
    - (6) jedinstvo je u Kristu
  - b. kršćansko jedinstvo suprotstavljeno je s poganskom sebičnom usmjerenošću na sebe, Poslanica Efežanima 4:17-5:14:
    - (1) odložite djela staroga života
    - (2) obucite se u Kristo-sličnost
  - c. sredstva vršenja i održavanja jedinstva, Poslanica Efežanima 5:15 - 6:9:
    - (1) uvijek budite ispunjeni Duhom
    - (2) opis života ispunjenog Duhom:
      - (a) pet načela, Poslanica Efežanima 5:19-21
      - (b) tri primjera iz doma:
        - i. muževi – žene
        - ii. roditelji – djeca
        - iii. gospodari – robovi
  - d. borba za Kristo-slično jedinstvo, Poslanica Efežanima 6:10-20:
    - (1) duhovna bitka
    - (2) Božja bojna oprema
    - (3) snaga molitve
4. završne napomene, Poslanica Efežanima 6:21-24.

FILOZOFIJSKA I TEOLOŠKA POZADINA KRIVIH UČITELJA (GNOSTICIZAM)

A. Gnostička vjerovanja prvoga i drugoga stoljeća:

1. ontološki (vječan) dualizam između duha (Boga) i materije (materijalne /fizičke stvari)
2. duh je dobar, dok je materija zla
3. nizovi anđeoskih stupnjeva (*eona*) između svetoga visokog Boga i nižega boga koji je stvorio zlu materiju

4. put do spasenja:
    - a. znanje tajne lozinke što omogućuje kretanje kroz anđeoske sfere od Zemlje do neba
    - b. božanska iskra u svim ljudima iako neće svi razumjeti niti primiti spasavajuće znanje
    - c. znanje dolazi samo k elitnoj skupini posebnim otkrivenjem
  5. etici (dvije vrste gnostika):
    - a. potpuno nepovezani s duhovnim životom (libertarijanisti, antinomijanisti)
    - b. ključno do spasenja (legalisti).
- B. Oprečnosti s povijesnim, biblijskim kršćanstvom:
1. razdvajanje ljudstva i Božanstva Krista (gnostici su tvrdili kako On ne može biti u potpunosti Bog i u potpunosti čovjek)
  2. uklanjanje Njegove posredničke smrti kao jedinoga puta spasenja
  3. zamjenjivanje ljudskoga znanja za besplatnu božansku milost.

ČITANJE KRUGA JEDAN (iz “[Vodič Dobroga Biblijskoga Čitanja](#)”)

Ovo je studijski vodič komentar, što znači da ste vi odgovorni za svoje vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Vi, Biblija, i Sveti Duh su prvenstvo u tumačenju. To ne morate prepustiti komentatoru.

Zato, pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Izrecite središnju temu knjige svojim vlastitim riječima (čitanje kruga #1):

1. tema čitave Knjige
2. vrsta književnosti (žanr).

ČITANJE KRUGA DVA (iz “[Vodič Dobroga Biblijskoga Čitanja](#)”)

Ovo je studijski vodič komentar, što znači da ste vi odgovorni za svoje vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Vi, Biblija, i Sveti Duh su prvenstvo u tumačenju. To ne morate prepustiti komentatoru.

Zato, pročitajte čitavu biblijsku Knjigu drugi puta odjednom. Iscrtaite glavne subjekte (čitanje kruga #2) i izrecite subjekt u jednom rečenici:

1. subjekt prve književne jedinice
2. subjekt druge književne jedinice
3. subjekt treće književne jedinice
4. subjekt četvrte književne jedinice
5. Itd.

POSLANICA EFEŽANIMA 1

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pozdrav 1:1-2	pozdravi 1:1-2	pozdrav 1:1-2	pozdrav 1:1a 1:1b 1:2	naslovljavanje i pozdrav 1:1-2
duhovni blagoslovi u Kristu 1:3-14	iskupljenje u Kristu 1:3-14	zahvala i blagoslov 1:3-14	duhovni blagoslovi u Kristu 1:3-6 1:7-10 1:11-12 1:13-14	Božji naum spasenja 1:3-14
Pavlova molitva 1:15-23	molitva za duhovnu mudrost 1:15-23	 1:15-23	Pavlova molitva 1:15-23	Kristova pobjeda i nadmoć 1:15-23

*Premda nije nadahnuta, podjela odlomaka ključ je za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sažeo podjele na odlomke kako ih je razumio. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdvaja određenu temu na svoj vlastiti način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli stihova.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegovu temu (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu slijedeći njegovu logiku i predstavljanje na stupnju odlomka uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine u svome vremenu i svojim životima.

Zabilježite da su svi tehnički izrazi i kratice objašnjeni u DODACIMA: [Kratke odredbe grčke gramatičke grade](#), [Tekstualni kritičizam i Rječnik](#).

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

OKVIRNI UVIDI U POSLANICU EFEŽANIMA 1:1-23

- A. Izričaj “u Efezu” izostavljen je u RSV, NJB i Williams prijevodima jer nedostaje u nekima od ranih grčkih rukopisa (P⁴⁶, κ , i B). Očito je postojalo prazan prostor na mjestu gdje je trebalo biti napisano ime mjesta. To je bilo cirkularno pismo za sve crkve u Maloj Aziji. Pisma sedmerim crkvama u Otkrivenju 2 – 3 pokazuju drevnu rimsku poštansku rutu.
- B. Trojstvo je veličano u Poslanici Efežanima 1:3-14 (i u Ef 1:17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6):
  1. Otac u vječnosti, Poslanica Efežanima 1:3-6 (Očeva ljubav u svrha u Njemu)
  2. Sin u vremenu, Poslanica Efežanima 1:7-12 (Očeva ljubav i svrha u Kristu)
  3. Duh u budućnosti, Poslanica Efežanima 1:13-14 (Očeva ljubav i svrha u Duhu).

Stihovi 3-14 uobličuju jednu predivnu molitvu veličanja Trojedinoga Boga! Svaki odjeljak završava s izričajem „na hvalu Njegove slave” (usp. Ef 1:6.12. 14). Iako su spomenute sve tri Osobe Trojstva, naglasak je stavljen na Boga Oca (kao u Ef 1:15-23)!

[Vidjeti Posebnu temu: Osobnost Duha](#); i [Posebnu temu: Trojstvo](#).

POSEBNA TEMA: OSOBNOST DUHA

U SZ-u "Duh Božji" (tj. *ruach*) bio je sila koja je izvršavala YHWH-in cilj, ali postoji mali nagovještaj da je ona bila osobna (tj. SZ-ni monoteizam, [vidjeti Posebnu temu: Monoteizam](#)). Međutim, u NZ-u otkrivena je puna osobnost i osobnost Duha:

1. On može biti huljen (usp. Mt 12:31; Mk 3:29)
2. On uči (usp. Lk 12:12; Iv 14:26)
3. On svjedoči (usp. Iv 15:26)
4. On dokazuje krivnju, upućuje (usp. Iv 16:7-15)
5. On je nazvan "tko" (tj. *hos*, usp. Ef 1:14)
6. On može biti ožalošćen (usp. Ef 4:30)
7. On može biti gašen (usp. 1. Sol 5:19)
8. On se može oduprijeti (usp. Djela 7:51)
9. On se zalaže za vjernike (usp. Iv 14:26; 15:26; 16:7)
10. On slavi Sina (usp. Iv 16:14).

Trojstveni tekstovi (ovdje su tri od mnogih, [vidjeti Posebnu temu: Trojstvo](#)) također govore o tri Osobe:

1. Evanđelje po Mateju 28:19
2. 2. Poslanica Korinćanima 13:14
3. 1. Petrova poslanica 1:2.

Iako je grčka riječ "duh" (*pneuma*) NEUTRALNOGA RODA, kad upućuje na Duha, NZ često koristi MUŠKI ROD POKAZNOGA PRIDJEVA (usp. Iv 16:8.13-14).

Duh je povezan s ljudskom djelatnošću:

1. Djela apostolska 15:28
2. Poslanica Rimljanima 8:26
3. 1. Poslanica Korinćanima 12:11
4. Poslanica Efežanima 4:30.

Na samome početku Djela apostolskih, naglašena je uloga Duha (kao u Iv). Pedesetnica nije bila početak djelovanja Duha, nego novo poglavlje. Isus je uvijek imao Duha. Njegovo krštenje nije bilo početak djelovanja Duha, nego novo poglavlje. Duh je učinkovito sredstvo Očevog cilja što je obnova svih ljudi stvorenih u Njegovoj slici ([vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#))!

- C. Izbor je predivna doktrina. Međutim, to nije poziv na favorizam, nego poziv za bivanje kanalom, oruđem ili sredstvom za iskupljenje drugih! U Starome zavjetu pojam se prvenstveno koristio za službu; u Novome zavjetu pojam se prvenstveno koristi za spasenje koje ishodi u služenju. Biblija nikad ne usklađuje prividno oprečje između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva, nego ih potvrđuje oboje! Dobar primjer biblijske napetosti bila bi Poslanica Rimljanima 9 o Božjemu suvremenom odabiru i Rimljanima 10 o neophodnome odazivu čovječanstva (usp. Ef 10:9.11-13).

Ključ za ovu teološku napetost može se naći u Poslanici Efežanima 1:4. Isus je Božji izabrani čovjek i svi su potencijalno izabrani u Njemu (Karl Barth). Isus je Božje "da" potrebi paloga čovječanstva (Karl Barth). Efežanima 1:4 također pomaže razjasniti pitanje potvrđivanjem kako cilj predestinacije nije Nebo, nego svetost (Kristo-sličnost). Mi smo često privučeni dobrobitima Evanđelja a zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (izbor) jeste za sada i za vječnost!

Doktrine dolaze u odnos s drugim istinama, a ne kao same za sebe, nepovezane istine. Dobra analogija bila bi konstelacija nasuprot jedne zvijezde. Bog predstavlja istinu u istočnjačkim, a ne zapadnjačkim, žanrovima. Mi ne moramo ukloniti napetost prouzročenu dijalektičkim (paradoksalnim) parovima doktrinarnih istina (Bog kao transcendentan nasuprot Boga kao imanentnog; sigurnost vs. ustrajnost; Isus kao jednak s Ocem vs. Isus kao podložan Ocu; kršćanska sloboda vs. kršćanske odgovornosti zavjetnome partneru; itd.).

Teološka zamisao o "Savezu" objedinjuje Božju suverenost (Bog uvijek poduzima prvi korak i postavlja raspored) s naloženim početnim i stalnim pokajanjem, odazivom u vjeri pojedinca. Budite pozorni od proof-textinga ([vidjeti: Rječnik](#)) jedne strane paradoksa i podcjenjivanja druge! Budite pozorni od obrane samo vaše omiljene doktrine ili sustavne teologije!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:1-2

¹Pavao, apostol Krista Isusa po volji Božjoj, svetima koji su u Efezu i koji su vjerni u Kristu Isusu: ²Milost vam i mir od Boga našega Oca i Gospodina Isusa Krista.

1:1 “Pavao” Grčko ime “Pavao” znači “mali”. Postoji nekoliko teorija o podrijetlu njegova imena:

1. nadimak opisuje njegov fizičku visinu, prema tradiciji drugoga stoljeća Pavao je bio nizak, debeo, ćelav, krivonog, čupavih obrva i imao je izbočene oči što je moguće fizički opis Pavla. Ovo proizlazi iz ne-kanonske knjige drugoga stoljeća iz Soluna nazvana *Djela Pavla i Tekle*
2. Pavlova osobna duhovna procjena, odlomci kao što su 1. Poslanica Korinćanima 15:9; Efežanima 3:8; 1. Timoteju poslanica 1:15, gdje on sam sebe naziva “najmanji od svetih” (vjerojatno zato jer je progonio Crkvu, Djela 9:1-2). Neki su ovaj smisao o “bivanje najmanjim” vidjeli kao podrijetlo njegova samo-odabranoga naslova. Međutim, u knjigama kao što je Poslanica Galaćanima, gdje glavni naglasak stavlja na svoju neovisnost i jednakost s jeruzalemskom Dvanaesticom, ova mogućnost malo je vjerojatna (usp. 1. Kor 15:10; 2. Kor 11:5; 12:11)
3. rodbinski, većina Židova iz dijaspore (Židovi koji žive izvan Palestine) davali su dva imena pri rođenju djeteta. Pavlovo hebrejsko ime je bilo Savao a njegovo grčko ime Pavao.

▣ **“apostol”** Pojam “apostol” dolazi od grčkoga GLAGOLA “poslati” (*apostellō*). Isus je odabrao dvanaest Svojih učenika da budu s Njim u posebnome smislu i nazvao ih je “apostolima” (usp. Lk 6:13). Ovaj pojam često se koristio o Isusu koji biva poslan od Oca (usp. Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48; Iv 4:34; 5:24.30.36.37.38; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3.8.18.21.23.25; 20:21). U židovskim izvorima pojam se koristio o nekome tko je bio poslan kao službeni predstavnik drugoga, slično kao “ambasador” (usp. 2. Kor 5:20).

[Vidjeti Posebnu temu: Poslati \(*apostellō*\), od čega dolazi “apostol”.](#)

▣ **“Krista” [Krist]** Ovo je grčki ekvivalent hebrejskoga pojma *messiah* (vidjeti [Posebnu temu: Mesija \[iz Knjige proroka Daniela 9:26\]](#)), usp. Dn 9:25-26; Iv 1:41; 4:25), što znači “pomazanik” (usp. Mt 1:16). To je rijedak naslov u SZ-u, ali zamisao o posebnome dolasku Spasitelja, pozvanog i opremljenog od YHWH, opetovan je. Kraljevski i svećenički rodovi mogu se vidjeti u Psalmu 110:1.4 i Knjizi proroka Zaharije 4:11-14. To podrazumijeva “pozvan i opremljen od Boga za poseban zadatak”. U SZ-u tri su skupine vođa: svećenici, kraljevi, i proroci bili pomazani. Isus ispunjava sve tri ove pomazane službe (usp. Heb 1:2-3).

[Vidjeti Posebnu temu: SZ-ni naslovi za posebnoga dolazećeg.](#)

POSEBNA TEMA: SZ-ni NASLOVI ZA POSEBNOGA DOLAZEĆEG

- A. Prorok – Ponovljeni zakon 18:15.18.
- B. Kralj:
  1. iz Judina plemena, Knjiga Postanka 49:10; Psalm 60:7; 108:8
  2. iz Davidove obitelji, 2. Knjiga o Samuelu 7 (od Jišaja, Iz 11:1)
  3. iz drugih tekstova, 1. Knjiga o Samuelu 2:10; Psalm 89:3-4; Knjiga proroka Izaije 9:11; Jeremija 30:8-9; Ezekiel 37:21-22; Zaharija 9:9-10.
- C. Kralj /Svećenik:
  1. Psalm 110 (kralj, stihovi 1-3; svećenik, stih 4)
  2. Knjiga proroka Zaharije 4:14 (dva maslinova stabla, dva pomazanika, Zerubabel [Davidova loza] i Jošua [Aronova loza]).
- D. Pomazanik ([vidjeti Posebnu temu: Mesija](#)):
  1. Božji pomazani Kralj, Psalm 2:2; 45:7
  2. prisutnost Duha, Knjiga proroka Izaije 11:2; 61:1
  3. Dolazeći, Knjiga proroka Daniela 9:26
  4. trojica SZ-nih vođa bili su pomazani kao znak Božjega poziva i osnaživanja: kraljevi (usp. Suci 9:8.15; 1. Sam 2:10; 9:16; 24:10; 2. Sam 19:21; 23:1; Ps 18:50), svećenici (usp. Izl 28:41; Lev 4:3; 6:22) i proroci (usp. 1. Kr 19:16).

E. Kraljev Sin:

1. Psalam 2:7.12
2. izraelski Kralj kao simbol Božje vladavine (usp. 1. Sam 8).

F. Sin Čovječji (Dn 7:13; [vidjeti Posebnu temu: Sin Čovječji \[iz Knjige proroka Daniela 7:13\]](#)):

1. čovjek, Psalam 8:4; Knjiga proroka Ezekiel 2:1
2. božanski, Knjiga proroka Daniela 7:13.

G. Posebni iskupiteljski naslovi:

1. Pateći Sluga, Knjiga proroka Izaije 52:13 - 53:12
2. Pateći Pastir, Knjiga proroka Zaharije 12 - 14
3. Ugaoni kamen, Psalam 118; Knjiga proroka Izaije 8:14-15; 28:16 (vidjeti [Posebnu temu: Ugaoni kamen\["kamen"\] \[BDB 6, KB 7\] i "ugaoni kamen" \[BDB 819, KB 944\]](#))
4. Posebno Dijete, Knjiga proroka Izaije 7:14; 9:6-7; Mihej 5:2
5. Mladica, Knjiga proroka Izaije 4:2; 11:5; 53:2; Jeremija 23:5-6; 33:15; Zaharija 3:8; 6:12 (vidjeti [Posebnu temu: Isus Nazarećanin](#)).

NZ uzima ove raštrkane reference o Božjemu posebnome iskupiteljskom posredniku te ih objašnjava i razvija u razumijevanja Isusa kao Božjega Obećanog Dolazećeg (npr. Mt 16:13-20; Iv 11:25-27). Dva dolaska Mesije sredstva su kojim su ova različita djelovanja i naslovi ujedinjeni (vidjeti [Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba](#)).

Za dobru raspru o razlici u Evandeljima između Sina Čovječjega kao autoritativne osobe nasuprot Patećeg Sluge, vidjeti George E. Ladd, *A Theology of the New Testament*, str. 149-158.

POSEBNA TEMA: SIN ČOVJEČJI (iz Knjige proroka Daniela 7:13)

Aramejski izričaj (*ben enosh*, BDB 1085 GRAĐA i 1081) "sin čovječji" različit je od sličnoga hebrejskoga izričaja (*ben adam*) nađenome u Psalmima i Knjizi proroka Ezekiel 2:1. Oba su izričaja upotrijebljena usporedno u Knjizi o Jobu 25:6; Psalmu 8:4; 90:3; 144:3; Knjizi proroka Izaije 13:12. To očito upućuje na Mesiju i povezuje s Njegovom ljudskošću (usp. Dn 8:17; Job 25:6; Ps 8:4; Ez 2:1 [i mnogo više u Ez]), što je značenje aramejskoga i hebrejskoga izričaja "sin čovječji", s njegovim božanstvom zbog oblaka koji su prijevoznik božanstva (usp. Dn 7:13; Mt 24:30; 26:64; Mk 13:26; 14:62; Otk 1:7; 14:14).

Isus koristi izričaj kako bi uputio na Samoga Sebe u NZ-u. U rabinskome judaizmu izričaj nije bio korišten o Mesiji.

Izričaj nema isključive, nacionalističke, vojne suzvuke. On jedinstveno opisuje Mesiju kao potpunoga čovjeka i potpunoga Boga (usp. 1. Iv 4:1-3). Danielova uporaba prva je što se usredotočuje na njen Božanski vid!

Isus je koristio izričaj za Sebe u tri smisla:

1. Njegova patnja i smrt (npr. Mk 8:31; 10:45; 14:21; Lk 9:22.44)
2. Njegov dolazak kao Suca (npr. Mt 16:27; 25:31; Iv 5:27)
3. Njegov dolazak u slavi kako bi uspostavio Svoje kraljevstvo (npr. Mt 16:28; 19:28; Mk 13:26-27; 14:62).

Iz *The Jewish Study Bible*, str. 1657 (također vidjeti George E. Ladd, *A Theology of the New Testament*, str. 136-139), popisani su kasniji židovski prijevodi o ovome tekstu u Knjizi proroka Daniela:

1. ovaj okvir je Mesijanski (usp. 1. Hen 46:1; 48:10; 4 Ezra [2 Ezdre] poglavlje 13; b. Sanh. 98a)
2. sva naviještanja u ovome okviru već su ispunjena (usp. b. Sanh. 97b)
3. ovaj okvir ne upućuje na kraj vremena (usp. Post Rab. 98:2)
4. ovaj okvir predstavlja Izraela (usp. Ibn Ezra i Rashi).

POSEBNA TEMA: UGAONI KAMEN ("KAMEN" [BDB 6, KB 7] i "UGAONI KAMEN" [BDB 819, KB 944])

I. SZ-ne uporabe

- A. Zamisao kamena kao čvrstoga trajnog predmeta koji čini dobar temelj korišten je za opis YHWH (usp. Job 38:6; Ps 18:2 koristi riječi za "stijenu", BDB 700, 849).

- B. Potom se razvila u Mesijanski naslov (usp. Post 49:24; Ps 118:22; Iz 28:16).
- C. Postala je onom koja predstavlja osudu od YHWH putem Mesije (usp. Iz 8:16 [BDB 6 GRAĐA BDB 103]; Dn 2:34-35.44-45 [BDB 1078]).
- D. Ovo se razvilo u metaforu građenja (posebice Iz 28:16):
  1. temeljni kamen, prvi stavljen, koji je bio siguran i postavio uglove za ostatak građevine, nazvan “ugaoni kamen”
  2. može također upućivati na završni kamen stavljen na mjesto, koji drži zidove zajedno (usp. Zah 4:7; Ef 2:20.21), nazvan “zaglavni kamen”, iz hebrejskoga *ruš* (tj. glava)
  3. može upućivati na “glavni kamen”, koji je u središtu glavnoga ulaza s lukovima i drži težinu čitavoga zida.

II. NZ-ne uporabe

- A. Isus je nekoliko puta naveo Psalam 118 kako bi uputio na Sebe (usp. Mt 21:41-46; Mk 12:10-11; Lk 20:17).
- B. Pavao koristi Psalam 118 u vezi s YHWH-inim odbacivanjem nevjernoga, pobunjeničkog Izraela (usp. Rim 9:33).
- C. Pavao koristi zamisao “zaglavnoga kamena” u Poslanici Efežanima 2:20-22 u upućivanju na Krista.
- D. Petar koristi ovu zamisao za Isusa u 1. Petrovoj poslanici 2:1-10. Isus je ugaoni kamen i vjernici su živo kamenje (tj. vjernici kao hramovi, usp. 1. Kor 6:19), izgrađeni na Njemu (tj. Isus je novi Hram, usp. Mk 14:58; Mt 12:6; Iv 2:19-20). Židovi su odbacili glavni temelj svoje nade kad su odbacili Isusa kao Mesiju.

III. Teološke izjave

- A. YHWH je dozvolio Davidu /Salamonu gradnju Hrama. Rekao im je da ako će držati Savez On će ih blagosloviti i biti s njima, ali ako neće Hram će biti razrušen (usp. 1. Kr 9:1-9)!
- B. Rabinski je judaizam bio usredotočen na oblik i obred a zanemario je osobni vid vjere (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38). Bog traži dnevni, osobni, bogobojazan odnos s onima stvorenima na Njegovu sliku (usp. Post 1:26-27). Evanđelje po Luki 20:17-18 sadržava zastrašujuće riječi o Sudu, kao što čini Evanđelje po Mateju 5:20, usmjereno na judaizam.
- C. Isus je koristio zamisao hrama za prikaz Njegova fizičkog tijela (usp. Iv 2:19-22). Ova zamisao osobne vjere u Isusa kao Mesiju što se nastavlja i širi jeste ključ za međusobni odnos s YHWH-om (tj. Iv 14:6; 1. Iv 5:10-12).
- D. Spasenje je značilo obnovu oštećene Božje slike u ljudskim bićima (Post 1:26-27 i poglavlje 3) tako da zajedništvo s Bogom bude moguće. Cilj kršćanstva je Kristo-sličnost sada. Vjernici postaju živo kamenje (tj. mali hramovi građeni na /prema uzorku na /po Kristu).
- E. Isus je temelj naše vjere i zaglavni kamen naše vjere (tj. Alfa i Omega). Ipak je i kamen spoticanja i Stijena Sablazni (Iz 28:16). Promašiti Njega jeste promašiti sve. Ovdje ne može postojati neodređenost [srednji temelj]!

POSEBNA TEMA: ISUS NAZAREĆANIN

Postoji nekoliko različitih grčkih pojmova što koristi NZ kad govori o Isusu.

- A. NZ-ni pojmovi
  1. Nazaret – grad u Galileji (usp. Lk 1:26; 2:4.39.51; 4:16; Djela 10:38). Taj grad nije spomenut u suvremenim izvorima, ali nađen je u kasnijim natpisima. To što je Isus bio iz Nazareta nije bio kompliment (usp. Iv 1:46). Znak nad Isusovim križem što je uključivao ime ovoga mjesta bio je znak židovskoga prijezira.
  2. *Nazarēnos* – izgleda kako također upućuje na zemljopisni položaj (usp. Lk 4:34; 24:19).
  3. *Nazōraios* – može upućivati na grad, ali isto tako može biti igra hebrejskoga Mesijanskoga pojma “Mladica /Izdanak” (*netzer*, BDB 666, KB 718 II, usp. Iz 11:1; SINONIM, BDB 855, Jer 23:5; 33:15; Zah 3:8; 6:12; na to se smjera u Otk 22:16). Luka koristi ovo o Isusu u 18:37 i Djelima apostolskim 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.
  4. Vežano na #3 *nāzir* (BDB 634, KB 684), što znači “posvećen sredstvom svečane prisege”.
- B. Povijesna uporaba pojma van NZ-a
  1. Označava židovsku (pred-kršćansku) heretičku skupinu (aramejski *nāsōrayyā*).
  2. Bio je korišten u židovskim krugovima za opis vjernika u Krista (usp. Djela 24:5.14; 28:22, *nosri*).
  3. Postao je uobičajen pojam za obilježavanje vjernika u sirijskim (aramejskim) crkvama. “Kršćanin” se koristilo u grčkim crkvama za označavanje vjernika.

4. U neko vrijeme nakon pada Jeruzalema, farizeji su se reorganizirali u Jamniji i poticali formalno odvojenje između sinagoge i Crkve. Primjer vrste pravila prokletstva protiv kršćana nađen je u Osamnaest blagoslova” iz Berakota 28b-29a, što vjernike naziva “Nazarenima”:

“Neka Nazareni i heretici nestanu u trenutku; oni će biti izbrisani iz knjige života i neće biti pisani s vjernima.”

5. Bio je upotrebljavan od Justina Mučenika, *Dial.* 126:1, koji je koristio Izaijin *netzer* (Iz 11:1) o Isusu.

C. Mišljenje autora

Ja sam iznenađen s toliko mnogo sricanja pojma, iako znam kako nije nepoznato da u SZ-u “Jošua” ima nekoliko različitih sricanja u hebrejskome. Sljedeće stavke uzrokovale su mi ostati u neizvjesnosti o njegovu točnome značenju:

1. bliska povezanost s Mesijanskim pojmom “Mladica /Izdanak” (*netzer*) ili sličan pojam *nāzir* (netko posvećen sredstvom prisege)
2. negativan suzvuk regije Galileje poganske
3. malo ili ništa suvremenoga književnog dokaza za grad Nazaret u Galileji
4. to dolazi iz usta demona u eshatološkome smislu (tj. “Jesi li došao uništiti nas?”).

Za punu bibliografiju o proučavanjima ove skupine riječi, vidjeti Colin Brown (urednik), *New International Dictionary of New Testament Theology*, tom 2, str. 346 ili Raymond E. Brown, *Birth of the Messiah*, str. 209-213, 223 225.

▣ **“Isusa” [Isus]** Ovo hebrejsko /aramejsko ime znači “YHWH spašava” ili “YHWH donosi spasenje”. Otkrio ga je anđeo Njegovim roditeljima (usp. Mt 1:21). “Isus” je povučeno iz hebrejske riječi za spasenje, *hosea*, kombinirano s prvotnom kriticom zavjetnoga Imena za Boga, “YHWH”. Ono je isto kao hebrejsko ime Jošua.

[Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo](#), D.

▣ **“po volji Božjoj”** Ovaj isti uvodni izričaj upotrijebljen je u Poslanici Kološanima 1:1; 1. Korinćanima 1:1; 2. Korinćanima 1:1; i 2. Timoteju poslanici 1:1. Pavao je bio uvjeren da ga je Bog odabrao da bude apostol. Ovaj posebno značenje pozivanja započelo je kod njegova obraćenja na cesti za Damask (usp. Djela 9; 22; 26). To je bio i teološki način potvrđivanja njegova apostolskog autoriteta.

▣ **“svetima”** “Svetima” (*hagioi*) se teološki odnosi na SZ-ni pojam “svet” (*kadosh*), što znači “biti odvojen za Božju službu” (usp. 1. Kor 1:2; 2. Kor 1:1; Rim 1:7; Fil 1:1; Kol 1:2). To je MNOŽINA u NZ-u osim jednom u Poslanici Filipljanima (4:21), ali čak i tamo, upotrijebljeno je u skupnome smislu. Biblija je skupna Knjiga. Biti spašen znači biti dijelom zavjetne zajednice vjere, obitelji vjernika.

Božji ljudi su sveti zbog pripisane Isusove pravednosti (usp. Rim 4; 2. Kor 5:21). Božja je volja da oni žive svetim životima (usp. Ef 1:4; 2:10; 4:1; 5:27; Kol 1:22; 3:12; Mt 5:48). Vjernici su i proglašeni svetima (položajno posvećenje) i pozvani su na životni način svetosti (napredujuće posvećenje). Opravdanje i posvećenje moraju biti potvrđeni zajedno!

[Vidjeti Posebnu temu: Sveti \(*hagios*\)](#) i [Posebnu temu: NZ-na svetost /posvećenje](#).

▣

NASB	“koji su u Efezu”
NKJV, NRSV, Pešita	“koji su u Efezu”
TEV	“koji žive u Efezu”
NJB	---izostavljeno---

Na ovoj točki postoji rukopisni problem. Neki drevni grčki tekstovi (P⁴⁶, κ^* , B*, kao i grčki tekst što su koristili Origen i Tertulijan) izostavljaju “u Efezu”. Rani heretik Marcion naiva Poslanicu Efežanima “Pismo Laodicejcima”. Izričaj se pojavljuje u uncijalnim rukopisima κ^2 , A, B², D, F, i G. Pojavljuje se u Vulgati, Sirijskome, Koptskome i Armenijskome prijevodu. UBS⁴ daje njegovu uključivanju ocjenu “C” (prilična sumnja).

Grčka gramatika u Efežanima 1:1 može izglatiti problem imena mjesta. Prema tome, ime mjesta vjerojatno je bilo izostavljeno sa svrhom i to zato jer je pismo djelovalo kao cirkularno pismo, svaka je crkva umetala svoje vlastito ime kad se ono glasno čitalo u javnome štovanju. Vrlo rano pisar u Efezu (najvećoj crkvi u području) ispunio je to prazno mjesto.

▣ **“koji su vjerni”** Riječi “vjera”, “pouzdanje”, i “vjerovanje” korištene u engleskim prijevodima sve imaju grčki korijen (*pistis*). Ove riječi u SZ-u prvenstveno naglašavaju vjerodostojnost Boga, a ne zanos ili iskrenost ljudskoga odaziva. Vjernici se moraju odazvati, primiti, i pouzdati se u Njegovu vjerodostojnu narav i vječna obećanja. Ključ jeste objekt naše vjere, a ne

njena jačina. Kršćanstvo je vjera u Krista, a ne vjera u vjeru. Kršćanstvo je početno pokajanje i odaziv u vjeri slijeđeno načinom života vjernosti. Biblijska vjera nizovi su ljudskih odabira – pokajanja, vjere, poslušnosti, i ustrajnosti.

Vidjeti Posebnu temu: Vjera, uvjerenje, ili pouzdanje (*pistis* [imenica], *pisteuō*, [glagol], *pistos* [pridjev] u NZ-u).

1:2 “Milost vam i mir” Uobičajeno grčko pozdravljanje bila je riječ pozdrav (*charein*), “biti dobroga raspoloženja”. Pavao karakteristično mijenja ovo u vrlo slično zvučanje, ali u kršćanin, pojam, *charis*, ili milost. Mnogi su pretpostavljali kako je Pavao nekako kombinirao grčki pozdrav i hebrejski pozdrav s pojmom “mir”, što bi bio ekvivalent hebrejskoga pojma *shalom*. Iako je ovo privlačna teorija, ona se moguće previše učitava u ovaj tipičan Pavlovski uvodni izričaj (usp. Rim 1:7; 1. Kor 1:3; 2. Kor 1:2; Fil 1:2; i Flm 3). Teološki, Božja milost uvijek prethodi ljudskome miru!

Vidjeti Posebnu temu: “Milost, milosrđe, i mir” kod Pavla (iz 1. Timoteju poslanice 1).

POSEBNA TEMA: “MILOST, MILOSRĐE, I MIR” KOD PAVLA (iz 1. Timoteju poslanice 1)

Zabilježite istovjetnosti i razlike u Pavlovim uvodnim pozdravima:

1. “Milost vam i mir od Boga našega Oca i Gospodina Isusa Krista” (usp. Rim 1:7; 1. Kor 1:3; 2. Kor 1:2; Gal 1:3; Ef 1:2; Fil 1:2; 1. Sol 1:2; Flm 1:3)
2. “Milost vam i mir od Boga našega Oca” (usp. Kol 1:2)
3. “Milost vam i mir” (usp. 1. Sol 1:1)
4. “Milost, milosrđe i mir od Boga Oca i Krista Isusa našega Gospodina” (usp. 1 Tim 1:2; 2. Tim 1:2)
5. “Milost i mir od Boga Oca i Krista Isusa našega Spasitelja” (usp. Tit 1:4)

Zabilježite kako postoji raznolikost, ali neki elementi su standard:

1. “Milost” započinje sva pozdravljanja. To to kršćanizirani oblik pozdravljanja što je usredotočeno na Božjoj naravi
2. “Mir” je ishod pouzdanja ljudi u vjerodostojnoga Boga
3. “Milosrđe” je još jedan način opisivanja Božje naravi i jedinstven je u Pavlovim pisanjima, korišten samo u 1. i 2. Timoteju poslanici. Ovaj pojam koristio se u Septuaginti za prijevod hebrejskoga pojam *hesed* (tj. vjernost Savezu; vidjeti [Posebnu temu: Ljubaznost /blagost /dobrota \[hesed\]](#)). Bog je milostiv i vjerodostojan
4. Otac i Sin spomenuti su u svakome pozdravljanju (u 1. Sol spomenuti su u prethodnome izričaju). Oni su uvijek gramatički povezani. Ovo je bio jedan način NZ-nih pisaca potvrđivanja punoga Božanstva Isusa iz Nazareta. To je isto tako glede uporabe SZ-nih naslova za YHWH-u primijenjenih na Isusa (tj. Gospodin i Spasitelj).

POSEBNA TEMA: LJUBAZNOST /BLAGOST /DOBROTA (*hesed*)

Ovaj pojam (BDB 338 I, KB 336 II) ima široko semantičko polje.

A. Korišten u vezi s ljudskim bićima:

1. dobrota prema prijateljima (npr. 1. Sam 20:14; 2. Sam 16:17; 2. Ljet 24:22; Job 6:14; Ps 141:5; Izr 19:22; 20:6)
2. dobrota prema siromašnima i potrebitima (npr. Mih 6:8)
3. naklonost Izraela prema YHWH-i (usp. Jer 2:2; Hoš 6:4)
4. privremena ljepota divljega cvijeta (usp. Iz 40:6).

B. Korišten u vezi s Bogom:

1. zavjetna odanost i ljubav:
  - a. “u iskupljenju od neprijatelja i nevolja” (npr. Post 19:19; 39:21; Izl 15:13; Ps 31:16; 32:10; 33:18.22; 36:7.10; 42:8; 44:26; 66:20; 85:7; 90:14; 94:18; 107:8.15.21.31; 109:21-22; 143:8.12; Jer 31:3; Ezr 7:28; 9:9)
  - b. “u čuvanju života od smrti” (npr. Job 10:12; Ps 6:4-5; 86:13)
  - c. “u oživljavanju duhovnoga života” (npr. Ps 119:41.76.88.124.149.159)
  - d. “u iskupljenju od grijeha” (usp. Ps 25:7; 51:1)
  - e. “u održavanju Saveza [množina – op.prev.]” (npr. Pnz 7:9.12; 2. Ljet 6:14; Neh 1:5; 9:32; Dn 9:4; Mih 7:20)
2. opisuje Božansku odliku (npr. Izl 34:6; Ps 86:15; 103:8; Neh 9:17; Joel 2:13; Jona 4:2; Mih 7:20)

3. Božja dobrota:
  - a. “obilna” (npr. Br 14:18; Neh 9:17; Ps 86:5; 103:8; 145:8; Joel 2:13; Jer. 4:2)
  - b. “u velikoj mjeri” (npr. Izl 20:6; Pnz 5:10; 7:9)
  - c. “vječita” (npr. 1. Ljet 16:34.41; 2. Ljet 5:13; 7:3.6; 20:21; Ezr 3:11; Ps 100:5; 106:1; 107:1; 118:1.2.3.4.29; 136:1-26; 138:8; Jer 33:11)
  - d. kao utvrda (npr. Ps 59:17)
  - e. odnosi se na Božju silu /snagu (npr. Ps 62:11c-12a)
4. djela ljubavi /dobrote (npr. 2. Ljet 6:42; Ps 89:2; Iz 55:3; 63:7; Tuž 3:22).

Ova je riječ prevedena na mnogo načina u engleskim prijevodima. Ja mislim kako bi najbolja sažeta odredba bila: “Božja nespustana /nevezana ičim zavjetna odanost”. Riječ je usporedna s NZ-nim pojmom “ljubav” (*agapō*). Bog je vjeran i ljubeći zbog toga tko On jeste!

▣ **“Oca”** Ovaj pojam nije upotrijebljen u smislu seksualnoga naraštaja, ili kronološkoga slijeda, nego u smislu prisnoga obiteljskog odnosa. Bog je odabrao obiteljske pojmove kako bi Sebe otkrio čovječanstvu (primjer: Hoš 2 - 3 kao strastan, vjeran ljubavnik; Hoš 11 kao ljubeći otac i majka).

[Vidjeti Posebnu temu: Očinstvo Boga.](#)

▣ **“Gospodina”** Grčki pojam “Gospodin” (*kurios*) može biti upotrijebljen u općenitome smislu ili u razvijenome teološkome smislu. Može značiti “gospodin”, “*sir*”, “gospodar”, “vlasnik”, “muž” (npr. Iv 4:11.15 i 9:36) ili “potpuni Bogo-čovjek” (npr. Iv 4:19 i 9:38). SZ-na (hebrejski, *adon*) uporaba ovoga pojma dolazi od židovskoga ustezanja od izgovaranja zavjetnoga Imena za Boga, YHWH (usp. Izl 3:14, vidjeti [Posebnu temu: Imena za Božanstvo](#), D). Oni su se bojali kršenja Deset zapovijedi što kažu: “Ne uzimaj uzalud ime Gospodina svoga Boga” (usp. Izl 20:7; Pnz 5:11). Prema tome, oni su mislili ako ga neće izgovarati, ne mogu ga koristiti uzalud. Tako, oni su zamijenili hebrejsku riječ *adon*, što je imala slično značenje grčkoj riječi *kurios* (Gospodin). NZ-ni autori koristili su ovaj pojam za opis Kristova potpunog Božanstva. Izričaj “Isus je Gospodin” bila je u Ranoj crkvi javna ispovijed vjere i formula kod krštenja (usp. Rim 10:9-13; 1. Kor 12:3; Fil 2:11).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:3-14

³Blagoslovljen *neka je Bog* i Otac našega Gospodina Isusa Krista, koji nas je blagoslovio svakim duhovnim blagoslovom u nebeskim *mjestima* u Kristu, ⁴baš kao što nas On odabra u Njemu prije utemeljenja svijeta, da budemo sveti i besprijekorni pred Njim. U ljubavi ⁵On nas predodredi za posvajanje kao sinove kroz Isusa Krista Sebi, prema dobroj nakani Svoje volje, ⁶na hvalu slave Svoje milosti što On slobodno darova nama u Ljubljenome.

⁷U Njemu mi imamo iskupljenje kroz Njegovu krv, oprostjenje naših prijestupa, prema bogatstvima Njegove milosti koju ⁸On obilno izli na nas. U svojoj mudrosti i pronicljivosti, ⁹On nam obznani tajnu Svoje volje, prema Svojoj dobroj nakani što On nakani u Njemu ¹⁰radi upravljanja pogodnoga za puninu vremena, *to jest*, sažeti sve stvari u Kristu, stvari u nebesima i stvari na zemlji. U Njemu ¹¹mi i dobismo baštinu, predodređenu prema Njegovoj namjeri koji radi sve stvari prema savjetu Svoje volje, ¹²do kraja tako da mi koji bijasmo prvi u nadi u Krista budemo na hvalu Njegove slave. ¹³U Njemu, vi također, nakon slušanja poruke istine, evanđelja vašega spasenja – i povjerovavši, vi bijaste zapečaćeni u Njemu sa Svetim Duhom obećanja, ¹⁴koji je dan kao zalag naše baštine, radi iskupljenja *Božjega vlasništva*, na hvalu Njegove slave.

1:3 Stihovi 3-14 su duga grčka rečenica, što je vrlo osobita u ovoj Poslanici (usp. Ef 1:3-14.15-23; 2:1-10.14-18.19-22; 3:1-12.14-19; 4:11-16; 6:13-20).

▣ **“Blagoslovljen neka je Bog”** Ovaj grčki pojam “hvalospjev” (*eulogō*) bio je uvijek korišten za veličanje Boga. To je drukčiji pojam od “blagoslovljen” (*makarios*) iz Propovijedi na Gori /Blaženstva (usp. Mt 5:1-9.10-11). Otac je poslao Sina i Duha da dovedu vjernike u zajedništvo s Njim i u zajedništvo jedan s drugim.

Pavao tipično otvara svoja pisma s molitvom zahvale za primatelje (usp. Ef 1:15-23), ali ovdje u cirkularnome pismu, jedinstveno, on ga otvara širokom doksologijom Trojedinoga Boga.

▣ **“koji nas je blagoslovio ... u Kristu”** Blagoslovljeni Bog blagoslovljava vjernike! Vjernici primaju sve kroz Krista. Stihovi 3-14 su jedna rečenica u grčkome, što pokazuje djelo Trojstva, prije vremena, i izvan vremena. Međutim, veličanje Oca proteže se kroz sva tri odjeljka (usp. Ef 1:3-6.7-12 i 13-14).

[Vidjeti Posebnu temu: Trojstvo.](#)

NASB, NKJV, NRSV	“u nebeskim <i>mjestima</i> ”
TEV	“u nebeskome svijetu”
NJB	“duhovnima nebeskim blagoslovima”
Pešita	“u nebu”

Ovaj LOKATIVNI (sferni) NEUTRALNI MNOŽINSKI PRIDJEV “u nebeskim mjestima” (*epouranious*) upotrijebljen je jedino u Poslanici Efežanima (usp. Ef 1:20; 2:6; 3:10; 6:12). Iz okvira svih njegovih uporaba, to mora značiti duhovna kraljevina u kojoj vjernici žive ovdje i sada, a ne Nebo.

1:4 “nas On odabra” Ovo je AORIST SREDNJEGA INDIKATIVA što naglašava odlučan odabir od strane subjekta. To stavlja u žarište Očev odabir prije vremena. Božji odabir ne smije biti shvaćen u islamskome smislu determinizma niti u ultra-kalvinističkome smislu “Božji odabiri vs. Bog nije odabrao druge”, nego u zavjetnome smislu. Bog je obećao da će iskupiti palo čovječanstvo (usp. Post 3:15). Bog je pozvao i odabrao Abrahama kako bi odabrao sve ljude (usp. Post 12:3; Izl 19:5-6). Bog poziva sve u Kristu (usp. Iv 3:16; 1. Tim 2:4; Tit 2:11; 3:4; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14). Osobno je Bog izabrao sve osobe koje će ostvariti vjeru u Kristu. Odabir vjernika o pouzdanju u Krista potvrđuje, a ne određuje, Božji odabir njih. Bog uvijek poduzima prvi korak u spasenju (usp. Iv 6:44.65). Ovaj tekst i tekst u Poslanici Rimljanima 8:28-30; 9:1-33 glavne su NZ-ne istine za doktrinu o predestinaciji što su naglašavali Augustin i Calvin.

Bog je odabrao vjernike ne samo za spasenje (opravdanje) nego i za posvećenje (usp. Kol 1:12)! To se može odnositi na:

1. naš položaj u Kristu (usp. 2. Kor 5:21)
2. Božju žudnju da reproducira Svoju narav u Svojoj djeci (usp. Ef 2:10; Rim 8:28-29; Gal 4:19; 1. Sol 4:3).

Božja volja za Njegovu djecu je i Nebo jednoga dana i Kristo-sličnost sad!

ZAMJENICE u ovome odlomku su višeznačne. Uglavnom upućuju na Boga Oca. Ovaj cijeli odlomak govori o Njegovoj ljubavi, svrsi i naumu spasenja paloga čovječanstva. Međutim, u okviru očito je da ZAMJENICE u Efežanima 1:7.9.13 i 14 upućuju na Isusa.

[Vidjeti Posebne teme: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#); i: [On nas je odabrao](#).

POSEBNA TEMA: ON NAS JE ODABRAO

I. STARI ZAVJET

A. YHWH je odabrao Izraela (uzeto iz Pnz 14:2)

GLAGOL (BDB 103, KB 119, *Qal* PERFEKT) korišten je o Božjemu suverenom odabiru:

1. Abrahama, Knjiga Postanka 12:1; Nehemija 9:7
2. patrijarha, Ponovljeni zakon 7:8
3. potomstva patrijarha, Ponovljeni zakon 4:37; 10:15
4. Izraela, Ponovljeni zakon 7:6; Psalam 135:4; Knjiga proroka Izaije 44:1.8; 43:10; Ezekiel 20:5
5. Ješurunu (Izrael ili Jeruzalem), Ponovljeni zakon 32:15; 33:5.26; Knjiga proroka Izaije 44:2
6. izraelskoga Kralja (simbol YHWH-ine vladavine, koju će pretkazati David [usp. 1. Sam 10:24; 16:8.9.10; 2. Sam 6:21], koji je postao Mesijanski lik), Ponovljeni zakon 17:14-17
7. mjesto za obitavanje Njegova Imena (tj. središnje Svetište), Ponovljeni zakon 12:5.11.14.18.21.26; 14:24; 15:20; 16:2.6.7.11.15; 17:8.10; 31:11.

Božja suverenost i svrha izraženi su u Njegovu odabiru Izraela. Božji “odabir” u SZ-u uvijek je povezan sa službom, ne neophodno sa spasenjem, kao što je to u NZ-u. Izrael je morao otkriti YHWH-u cijelome svijetu kako bi cijeli svijet mogao biti spašen (usp. Post 12:3; navedeno u Titu 2:14 i 1. Pt 2:9). [Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#).

B. Mojsije odabire vođe /suce – YHWH ih postavlja (uzeto iz Pnz 1:13)

Ovaj GLAGOL (BDB 396, KB 393) je *Qal* IMPERATIV. Zabilježite kako je Mojsije zapovjedio narodu (tj. njihovim vođama) da preuzmu odgovornost (oni odabiru) za zajednicu zajedno s njim (Mojsije postavlja). Ovi novi suci (tj. plemenski vođe /poglavari) morali su biti:

1. “mudri” – (BDB 314) što znači sposobni za promišljene i pobožne odabire (npr. Josip, Post 41:33.39; David, 2. Sam 14:20; Salomon, 1. Kr 2:9; 3:12; 5:21)
2. “pronijeljivi” – (BDB 106, KB 122, *Niphal* PARTICIP) što znači netko tko ima diskreciju, razboritost, i inteligenciju (npr. Josip, Post 41:33; negativno u Jer 4:22)

3. “iskusni” – (BDB 393, KB 390, *Qal* PASIVNI PARTICIP). Ovo je uobičajena riječ sa širokim semantičkim poljem:
- NASB, TEV, NJB, JPSOA – iskusni
  - NKJB – obrazovani
  - NRSV, REB – uvaženi
  - JB – ispitani
  - NIV – poštovani
  - NET – poznati
4. “Ja ću ih postaviti” – GLAGOL (BDB 962, KB 1321) je *Qal* IMPERFEKT, upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu. Mojsije je postavio ili imenovao ove ljude na mjesta vodstva i suđenja (npr. Izl 1:11; 18:21; Pnz 17:14.15; Suci 11:11). Međutim, u stvarnosti, YHWH je bio taj koji ih je “uzeo” (BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERFEKT, Pnz 1:15), što označava Božji odabir (npr. Pnz 4:20.34; 1. Kr 11:37). Ljudski postupci slijedili su Božanski naum!
- C. YHWH je odabrao Kralja (uzeto iz Pnz 17:14)
- “i ti kažeš: ‘ja ću si postaviti kralja nad sobom kao svi narodi koji su oko mene’”
 GLAGOL je *Qal* KOHORTATIV (BDB 962, KB 1321). Ponovljen je četiri puta u Ponovljenome zakonu 17:14 i 15. Druga (*Qal* INFINITIVNI APSOLUT) i treća (*Qal* IMPERFEKT) uporaba idu zajedno kao način pojačavanja:
    - NASB, NKJV: “ti ćeš zasigurno postaviti”
    - NRSV: “ti ćeš uistinu postaviti”
    - TEV: “budi siguran”
 Problem nije bio Kralj, “nego kralj ‘kao svi narodi koji su oko mene’”! Kralj je bio predstavnik YHWH (usp. Pnz 17: 8), a ne istočnjačkih poganskih sudova. S ovim se posebnim problemom bavi 1. Knjiga o Samuelu 8 kad je Izrael od Samuela tražio Kralja.
  - “onoga kojega GOSPODIN tvoj Bog odabere”
 Bog je suveren, On (a ne Izrael, usp. Pnz 17:14) odabire čovjeka, ali Izrael potvrđuje Njegov odabir njihovom potvrdom (npr. Suci 11:11; Hoš 1:11).
 Zabilježite smjernice za kraljevstvo:
    - kad Izrael zaposjedne zemlju, Ponovljeni zakon 17:14
    - onoga koga YHWH odabere, Ponovljeni zakon 17:15
    - ne stranca, Ponovljeni zakon 17:15
    - on se ne smije pouzdavati u vojno ratno naoružanje (“mnogo konja”), Ponovljeni zakon 17:16
    - on ne smije tražiti pomoć od Egipta, Ponovljeni zakon 17:16
    - on se ne smije pouzdavati u političke saveze (“mnogo žena”), Ponovljeni zakon 17:17
    - on se ne smije pouzdavati u bogatstvo (“neka ne gomila srebra i zlata”), Ponovljeni zakon 17:17.
 Brojevi 4-7 odražavaju Salamonove zloporabe! U zakonu drevnoga Bliskog Istoka jedinstveno je da Kralj ima svoje ovlasti ograničene, ali u Izraelu Bog:
      - određuje mjesto i postupke pravde
      - određuje obrazac šovanja
      - određuje granice kraljeve ovlasti, nasljeđe, i bogatstvo
      - kralj je jedan među mnogim zavjetnim partnerima (usp. Pnz 17:20)
      - kralj mora redovito proučavati i primjenjivati (osobno i službeno) Božje zakone (usp. Pnz 17:18-19).
- II. NOVI ZAVJET (iz Poslanice Efežanima 1)
- A. **Efežanima 1:3** – “On odabra nas” je AORIST SREDNJEGA INDIKATIVA što naglašava odlučan odabir od strane subjekta. Ovo je usredotočeno na Očev odabir prije vremena. Božji odabir ne smije biti razumjet u islamskome smislu determinizma niti u ultra-kalvinističkome smislu “Bog odabire neke vs. Bog nije odabrao druge”, nego u zavjetnome smislu. Bog je obećao da će iskupiti palo čovječanstvo (usp. Post 3:15). Bog je pozvao i odabrao Abrahama kako bi odabrao sve ljude (vidjeti [Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#)).
 Osobno Bog je izabrao sve osobe koje će ostvariti vjeru u Krista (usp. Iv 1:12; 3:16; 1. Tim 2:4; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14). Bog uvijek poduzima prvi korak u spasenju (usp. Iv 6:44.65), ali ljudi se moraju odazvati u pokajanju, vjeri, poslušnosti, i ustrajnosti. Ovaj tekst (Ef 1:4) i tekst u Poslanici Rimljanima 8:28-30; 9:1-33 glavni su NZ-ni tekstovi za doktrinu o predestinaciji što su naglašavali Augustin i Calvin.
 Bog je odabrao vjernike ne samo za spasenje (opravdanje) nego i za posvećenje (usp. Ef 1:4; 2:8-10; Kol 1:12)! To se može odnositi na:
- naš položaj u Kristu (usp. 2. Kor 5:21)

2. Božju žudnju da reproducira Svoju narav u Svojoj djeci (usp. Ef 2:10; Rim 8:28-29; Gal 4:19; 1. Sol 4:3).
Božja volja za Njegovu djecu je i Nebo jednoga dana i Kristo-sličnost sad!

B. Efežanima 1:4 – “da budemo sveti i besprijeckorni pred Njim”

Cilj predestinacije je svetost, a ne povlastica. Božji poziv nije zato da bude izdvojena nekolicina Adamove djece, nego svi! To je poziv za bivanje onakvim kakvim je Bog nakanio za čovječanstvo da bude, da bude kao On (usp. Rim 8:28-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 4:13; 1. Sol 4:7; 5:23; 2. Sol 2:13; Tit 2:14; 1. Pt 1:15); u Njegovoj slici (usp. Post 1:26-27). Okrenuti predestinaciju u teološku dogmu umjesto u sveti život jeste tragedija. Često naše *a priori* sustavne teologije govore glasnije od biblijskih tekstova! Pojam “besprijeckorno” (*amōmos*) ili “bez mane” korišten je o:

1. Isusu (usp. Heb 9:14; 1. Pt 1:19)
2. Zahariji i Elizabeti (usp. Lk 1:6)
3. Pavlu (usp. Fil 3:6)
4. svima istinskim kršćanima (usp. Fil. 2:15; 1. Sol 3:13; 5:23).

Božja nepromjenjiva volja za svakoga vjernika nije samo Nebo kasnije, nego Kristo-sličnost sad (usp. Rim 8:29-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; 1. Sol 3:13; 4:3; 1. Pt 1:15). Vjernici moraju odražavati Božje osobine izgubljenome svijetu u svrhu evangelizacije.

▣ **“u Njemu”** Ovo je ključna zamisao. Očevi blagoslovi, milost u spasenje teku jedino kroz Krista (usp. Iv 10:7-18; 14:6). Zabilježite ponavljanje ovoga gramatičkog oblika (LOKATIV SFERE) u Poslanici Efežanima 1:3, “u Kristu”; Efežanima 1:4, “u Njemu”; Efežanima 1:7, “u Njemu”; Efežanima 1:9, “u Njemu”; Efežanima 1:10, “u Kristu”, “u Njemu”; Efežanima 1:12, “u Kristu” i Efežanima 1:13, “u Njemu” (dva puta). Ovi su usporednica s “u Ljubljenome” iz Efežanima 1:6. Isus je Božje “da” palome čovječanstvu (Karl Barth). Isus je čovjek izbora i svi su potencijalno izabrani u Njemu (usp. Iv 3:16). Svi blagoslovi Boga Oca teku kroz Krista.

▣ **“prije utemeljenja svijeta”** Ovaj je izričaj upotrijebljen i u Evanđelju po Mateju 25:34; Ivanu 17:24; 1. Petrovoj poslanici 1:19-20 i Otkrivenju 13:8. To pokazuje iskupiteljsku djelatnost Trojedinoga Boga čak i prije Knjige Postanka 1:1. Ljudi su ograničeni svojim osjećajem vremena; sve je za nas prošlost, sadašnjost, ili budućnost, ali ne i za Boga. Povijest je za Njega vječna sadašnjost.

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova uporaba pojma kosmos \(svijet\).](#)

▣ **“da budemo sveti i besprijeckorni pred Njim”** Cilj predestinacije je svetost, a ne povlastica. Božji poziv nije odabir nekolicine Adamove djece, nego poziv svima! To je poziv za bivanje onakvima kakvim je Bog namjeravao da bude čovječanstvo, kao On (tj. Kristo-sličnost, usp. Rim 8:28-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3; 5:23; 2. Sol 2:13; Tit 2:14; 1. Pt 1:15); u Njegovoj slici (usp. Post 1:26-27). Okrenuti predestinaciju u teološku dogmu umjesto u sveti život jeste tragedija. Često su naše *a priori* sustavne teologije glasnije od biblijskih tekstova!

Pojam “besprijeckorni” (*amōmos*) ili “bez mane” korišten je o:

1. Isusu (usp. Heb 9:14; 1. Pt 1:19)
2. Zahariji i Elizabeti (usp. Lk 1:6)
3. Pavlu (usp. Fil 3:6)
4. svima istinskim kršćanima (usp. Fil. 2:15; 1. Sol 3:13; 5:23).

Božja nepromjenjiva volja za svakoga vjernika nije samo Nebo kasnije, nego Kristo-sličnost sad (usp. Rim 8:29-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; 1. Sol 3:13; 4:3; 1. Pt 1:15). Vjernici moraju odražavati Božje osobine izgubljenome svijetu u svrhu evangelizacije.

[Vidjeti Posebne teme: Sveti](#); i: [Besprijeckornost, nevinost, nedužnost, bez prigovora.](#)

▣ **“U ljubavi”** Gramatički, ovaj izričaj može ići zajedno ili sa stihom 4 ili stihom 5. Međutim, kad se taj izričaj koristi na drugim mjestima u Poslanici Efežanima on uvijek upućuje na ljudsku ljubav za Boga (usp. Ef 3:17; 4:2.15.16).

1:5

NASB

“On nas predodredi”

NKJV

“predodredivši nas”

NRSV

“On nas odredi”

TEV

“Bog nas je već odabrao”

NJB

“prethodno nas je odredio za sebe”

Pešita

“on nas odredi”

Ovo je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA. Ovaj grčki pojam je složenica od “prije” (*pro*) i “odredi” (*horizō*). Upućuje na Božji predodređeni iskupiteljski naum (usp. Lk 22:22; Djela 2:23; 4:28; 13:29; 17:31; Rim 8:29-30). Vidjeti [Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#). Zabilježite skupnost Božjega nauma (usp. Djela 13:48). Američki individualizam okrenuo je ovaj uključujući, skupni naglasak u isključivi, personalizirani, fokus na pojedinca. Bog je odabrao ljude koji će odabrati Njega. Predestinacija je jedna od nekoliko istina vezanih na spasenje čovječanstva. To je dio teološkoga obrasca ili nizova povezanih istina. Namjena nikad nije bila da bude naglašeno izdvojeno! Biblijska istina dana je u nizovima napetošću ispunjenih, paradoksalnih parova. Denominacionalizam stremi pomaknuti biblijsku napetost naglašavanjem samo jedne od dijalektičkih istina (primjeri: predestinacija vs. ljudske slobodne volje; sigurnost vjernika vs. ustrajnosti; izvorni grijeh vs. voljni grijeh; bezgrješnost vs. griješenja manje; trenutačno objavljeno posvećenje vs. napredujućem posvećenju; vjera vs. djelima; kršćanska sloboda vs. kršćanske odgovornosti; transcendentnost vs. imanentnosti).

[Vidjeti Posebnu temu: Izbor /predestinacija i potreba za teološkom ravnotežom.](#)

▣ “za posvajanje kao sinove” Ovo je Pavlova obiteljska metafora (usp. Rim 8:15.23; 9:4; Gal 4:5). Jedna je od nekoliko metafora što Pavao koristi za opis spasenja s naglaskom na sigurnost. U rimskome zakonskom sustavu bilo je teško i skupo usvojiti dijete, ali jednom kad je bilo učinjeno, ono je bilo vrlo obvezujuće. Rimski otac imao je zakonsko pravo razbaštiniti ili čak ubiti prirodno dijete, ali ne i usvojeno dijete. Ovo odražava vjernikovu sigurnost u Kristu (usp. Ef 2:5.9; Iv 6:37.39; 10:28).

[Vidjeti Posebnu temu: Sigurnost.](#)

POSEBNA TEMA: SIGURNOST

- A. Mogu li kršćani znati da su spašeni (usp. 1. Iv 5:13)? Prva Ivanova poslanica ima tri testa ili dokaza:
1. doktrinarni (vjerovanje, 1. Iv 1:1.5.10; 2:18-25; 4:1-6.14-16; 5:11-12)
  2. način života (poslušnost, 1. Iv 2:2-3; 2:3-6; 3:1-10; 5:18)
  3. društveni (ljubav, 1. Iv 1:2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12.16-21).
- B. Sigurnost je postala denominacijsko pitanje:
1. John Calvin temeljio je sigurnost na Božjem izboru. Rekao je da mi ne možemo nikad biti sigurni u ovome životu
  2. John Wesley temeljio je sigurnost na religijskome iskustvu /doživljaju. Vjerovao je da imamo sposobnost živjeti iznad poznatoga grijeha
  3. Rimokatolička i Kristova crkva temelje sigurnost na autoritetu crkve. Skupina kojoj netko pripada jeste ključ sigurnosti
  4. većina protestanata temelje sigurnost na obećanjima Biblije, povezanim na plod Duha (usp. Gal 5:22-23) u životu vjernika (tj. dnevna Kristo-sličnost)
- C. Prvenstvena sigurnost vjernika povezana je na naravi Trojedinoga Boga:
1. ljubav Boga Oca:
    - a. Evanđelje po Ivanu 3:16; 10:28-29
    - b. Poslanica Rimljanima 8:31-39
    - c. Poslanica Efežanima 2:5.8-9
    - d. Poslanica Filipljanima 1:6
    - e. 1. Petrova poslanica 1:3-5
    - f. 1. Ivanova poslanica 4:7-21
  2. djelovanja Boga Sina:
    - a. smrt u našu korist:
      - 1) Djela apostolska 2:23
      - 2) Poslanica Rimljanima 5:6-11
      - 3) 2. Poslanica Korinćanima 5:21
      - 4) 1. Ivanova poslanica 2:2; 4:9-10
    - b. veliko-svećenička molitva (Iv 17:12)
    - c. neprekidno zastupanje:
      - 1) Poslanica Rimljanima 8:34
      - 2) Poslanica Hebrejima 7:25
      - 3) 1. Ivanova poslanica 2:1
  3. služba Boga Duha:
    - a. pozivanje (Iv 6:44.65)

- b. pečaćenje:
    - 1) 2. Poslanica Korinćanima 1:22; 5:5
    - 2) Poslanica Efežanima 1:13-14; 4:3
  - c. jamstvo /zalog:
    - 1) Poslanica Rimljanima 8:16-17
    - 2) 1. Ivanova poslanica 5:7-13.
- D. Ali ljudi se moraju odazvati na Božju ponudu Saveza (i početno i stalno):
1. vjernici se moraju okrenuti od grijeha (pokajanje) i okrenuti se Bogu kroz Isusa (vjera):
    - a. Evanđelje po Marku 1:15
    - b. Djela apostolska 3:16.19; 20:21
  2. vjernici moraju primiti Božju ponudu u Kristu ([vidjeti Posebnu temu: Što znači “Primiti”, “Vjerovati”, “Ispovjediti se /Priznati”, i “Pozvati se”?](#)):
    - a. Evanđelje po Ivanu 1:12; 3:16
    - b. Poslanica Rimljanima 5:1 (i analogijom 10:9-13)
    - c. Poslanica Efežanima 2:5.8-9
  3. vjernici moraju nastaviti u vjeri ([vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost](#)):
    - a. Evanđelje po Marku 13:13
    - b. 1. Poslanica Korinćanima 15:2
    - c. Poslanica Galaćanima 6:9
    - d. Poslanica Hebrejima 3:14
    - e. 2. Petrova poslanica 1:10
    - f. Judina poslanica 20-21
    - g. Otkrivenje 2:2-3.7.10.17.19.25-26; 3:5.10.11.21.
- E. Sigurnost je teška jer:
1. često vjernici traže određene doživljaje /iskustva što nisu obećana u Bibliji
  2. često vjernici ne razumiju u potpunosti Evanđelje
  3. često vjernici nastavljaju namjerno grijешiti (usp. 1. Kor 3:10-15; 9:27; 1. Tim 1:19-20; 2. Tim 4:10; 2. Pt 1:8- 11)
  4. izvjesna vrsta osobnosti (tj. perfekcionista) nikad ne mogu prihvatiti Božje bezuvjetno prihvaćanje i ljubav
  5. u Bibliji postoje primjeri lažnih priznanja (usp. Mt 13:3-23; 7:21-23; Mk 4:14-20; 2. Pt 2:19-20; 1. Iv 2:18-19, [vidjeti Posebnu temu: Apostazija /otpadništvo \[aphistēmi\]](#)).
[Vidjeti Posebnu temu: Kršćaninova sigurnost.](#)

POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA [OTPADNIŠTVO] (*aphistēmi*)

Ovaj grčki pojam *aphistēmi* ima široko semantičko polje. Međutim, engleski pojam *apostasy* izveden je od ovoga pojma i svojom uporabom stvara pretpostavke suvremenim čitateljima. Okvir je, kao i uvijek, ključ, a ne sadašnja odredba.

Ovaj pojam je složenica od PRIJEDLOGA *apo*, što znači “iz [od]” ili “daleko od” i *histēmi*, “sjediti”, “stajati”, ili “učvrstiti”. Zabilježite sljedeće (neteološke) uporabe:

1. fizički ukloniti:
  - a. iz Hrama, Evanđelje po Luki 2:37
  - b. iz kuće, Evanđelje po Marku 13:34
  - c. od osobe, Evanđelje po Marku 12:12; 14:50; Djela apostolska 5:38
  - d. od svega, Evanđelje po Mateju 19:27.29
2. politički ukloniti, Djela apostolska 5:37
3. srodnički ukloniti, Djela apostolska 5:38; 15:38; 19:9; 22:29
4. zakonski ukloniti (rastava), Ponovljeni zakon 24:1.3 (LXX) i u NZ-u: Evanđelje po Mateju 5:31; 19:7; Marku 10:4; 1. Poslanica Korinćanima 7:11
5. ukloniti dugovanje, Evanđelje po Mateju 18:24
6. pokazati nebrigu napuštanjem, Evanđelje po Mateju 4:20; 22:27; Ivanu 4:28; 16:32
7. pokazati brigu ne-napuštanjem, Evanđelje po Ivanu 8:29; 14:18
8. dopustiti ili dozvoliti, Evanđelje po Mateju 13:30; 19:14; Marku 14:6; Luki 13:8.

U teološkome smislu GLAGOL također ima široku uporabu:

1. opozvati, oprostiti, ukinuti krivnju grijeha, Knjiga Izlaska 32:32 (LXX); Brojevi 14:19; Job 42:10 i u NZ-u: Evanđelje po Mateju 6:12.14-15; Marku 11:25-26
2. uzdržavati se od grijeha, 2. Timoteju poslanica 2:19
3. zanemarivati okretanjem od:
  - a. Zakona, Evanđelje po Mateju 23:23; Djela apostolska 21:21
  - b. vjere, Knjiga proroka Ezekielu 20:8 (LXX); Evanđelje po Luki 8:13; 2. Poslanica Solunjanima 2:3; 1. Timoteju poslanica 4:1; Poslanica Hebrejima 3:12.

Suvremeni vjernici postavljaju mnoga teološka pitanja o kojima NZ-ni pisci nisu nikad morali razmišljati. Jedno od tih odnosilo bi se na suvremeno stremljenje odvajanja vjere (opravdanje) od vjernosti (posvećenje).

U Bibliji postoje osobe uključene u narod Božji i nešto se dogodilo što je uzrokovalo da odu.

I. STARI ZAVJET

- A. Oni koji su čuli izvješće dvanaest (deset) uhoda, Knjiga Brojeva 14 (usp. Heb 3:16-19).
- B. Korah, Knjiga Brojeva 16.
- C. Elijevi sinovi, 1. Knjiga o Samuelu 2; 4.
- D. Šaul, 1. Knjiga o Samuelu 11 – 31.
- E. Lažni proroci (primjeri):
  1. Ponovljeni zakon 13:1-5; 18:19-22 (način prepoznavanja lažnog proroka)
  2. Knjiga proroka Jeremije 28
  3. Knjiga proroka Ezekielu 13:1-7.
- F. Lažna proročanstva:
  1. Knjiga proroka Ezekielu 13:17
  2. Knjiga Nehemije 6:14.
- G. Zli vođe Izraela (primjeri):
  1. Knjiga proroka Jeremije 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4
  2. Knjiga proroka Ezekielu 22:23-31
  3. Knjiga proroka Miheja 3:5-12.

II. NOVI ZAVJET

- A. Ovaj grčki pojam je doslovno *apostasize*. I Stari i Novi zavjet potvrđuju povećanje zla i krivih učitelja prije Drugoga dolaska (usp. Mt 24:24; Mk 13:22; Djela 20:29-30; 2. Sol 2:9-12; 2. Tim 4:4). Taj grčki pojam može odražavati Isusove riječi u parabolama o tlima nađenoj u Evanđelju po Mateju 13; Marku 4; i Luki 8. Ovi krivi učitelji očito nisu kršćani, ali došli su od iznutra (usp. Djela 20:29-30; 1. Iv 2:19); međutim, sposobni su zavesti i osvojiti nezrele vjernike (usp. Heb 3:12).

Teološko pitanje je jesu li lažni učitelji uopće bili vjernici? Ovo je teško odgovoriti zato jer je bilo krivih učitelja u mjesnim crkvama (usp. 1. Iv 2:18-19). Često na ta pitanja odgovaraju naše teološke ili denominacijske predaje bez pozivanja na posebne biblijske tekstove (osim *proof-text* metode navođenja stiha van okvira kako bi se dokazala nečija navodna predrasuda).

- B. Prividna vjera
  1. Juda, Evanđelje po Ivanu 17:12
  2. Šimun Mag, Djela apostolska 8
  3. navedeni u Evanđelje po Mateju 7:13-23
  4. oni što govore o tome u Evanđelje po Mateju 13; Marku 4; Luki 8
  5. Židovi u Evanđelje po Ivanu 8:31-59
  6. Aleksandar i Himenej, 1. Timoteju poslanici 1:19-20
  7. oni iz 1. Timoteju poslanice 6:21
  8. Himenej i Filet, 2. Timoteju poslanici 2:16-18
  9. Dema, 2. Timoteju poslanici 4:10
  10. krivi učitelji, 2. Petrova poslanica 2:19-22; Judina poslanica, stihovi 12-19
  11. antikristi, 1. Ivanova poslanica 2:18-19.
- C. Neplodna vjera
  1. 1. Poslanica Korinćanima 3:10-15
  2. 2. Petrova poslanica 1:8-11.

Mi rijetko razmišljamo o ovim tekstovima jer naše sustavne teologije (kalvinizam, arminijanizam, itd.) diktiraju naređeni odaziv. Molim vas nemojte me unaprijed osuditi jer iznosim ovu temu. Moja briga je primjereni hermeneutički postupak. Mi moramo pustiti Bibliji neka nam govori i ne pokušati ukalupiti je u sadašnju teologiju. Ovo je često bolno i potresno jer je mnogo od naše teologije denominacijsko, kulturološko, ili srodničko (roditelj, prijatelj, pastor), a ne biblijsko ([vidjeti Posebnu temu dolje: Što znači “Primiti”, “Vjerovati”, “Ispovjediti se /Priznati”, i “Pozvati se”?](#)). Neki koji su u Narodu Božjem isključeni su da ne budu u Narodu Božjem (npr. Rim 9:6).

POSEBNA TEMA: KRŠĆANINOVA SIGURNOST

Sigurnost je: (1) biblijska istina, (2) iskustvo vjernikove vjere, i (3) način života.

A. Biblijski temelj za sigurnost je:

1. narav Boga Oca i svrha:
    - a. Knjiga Izlaska 34:6-7 ([vidjeti Posebnu temu: Osobine Boga Izraelova \[SZ\], i: Osobine Boga Izraelova \[NZ\] - iz 1. Timoteju poslanice](#))
    - b. Knjiga Nehemije 9:17
    - c. Evanđelje po Ivanu 3:16; 10:28-29 ([vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#))
    - d. Poslanica Rimljanima 8:38-39
    - e. Poslanica Efežanima 1:3-14; 2:5.8-9
    - f. Poslanica Filipljanima 1:6
    - g. 2. Timoteju poslanica 1:12
    - h. 1. Petrova poslanica 1:3-5
  2. djelo Boga Sina:
    - a. Njegova svećenička molitva, Evanđelje po Ivanu 17:9 - 24, posebno stih 12; Poslanica Hebrejima 7 - 9
    - b. Njegova nadomjesna žrtva (usp. Iz 52:13 - 53:12)
      - 1) Evanđelje po Marku 10:45
      - 2) 2. Poslanica Korinćanima 5:21
      - 3) 1. Ivanova poslanica 2:2; 4:9-10
    - c. Njegovo neprekidno posredovanje:
      - 1) Poslanica Rimljanima 8:34
      - 2) Poslanica Hebrejima 7:25
      - 3) 1. Ivanova poslanica 2:1
  3. osposobljavanje Boga Duha:
    - a. Njegov poziv, Evanđelje po 6:44.65
    - b. Njegovo pečaćenje:
      - 1) 2. Poslanica Korinćanima 1:22; 5:5
      - 2) Poslanica Efežanima 1:13-14; 4:30
    - c. Njegovo osobno jamstvo:
      - 1) Poslanica Rimljanima 8:16-17
      - 2) 1. Ivanova poslanica 5:7-13.
- B. Neophodnost vjernikova zavjetnog odaziva ([vidjeti Posebnu temu: Savez](#)):
1. početno i stalno pokajanje i vjera ([vidjeti Posebnu temu: Što znači “Primiti”, “Vjerovati”, “Ispovjediti se /Priznati”, i “Pozvati se”?](#))
    - a. Evanđelje po Marku 1:15
    - b. Evanđelje po Ivanu 1:12
    - c. Djela apostolska 3:16; 20:21
    - d. Poslanica Rimljanima 10:9-13
  2. zapamtiti da je cilj spasenja Kristo-sličnost:
    - a. Poslanica Rimljanima 8:28-29
    - b. 2. Poslanica Korinćanima 3:18
    - c. Poslanica Galaćanima 4:19
    - d. Poslanica Efežanima 1:4; 2:10; 4:13

- e. 1. Poslanica Solunjanima
  - f. 2. Poslanica Solunjanima 3:13; 4:3; 5:23
  - g. Poslanica Titu 2:14
  - h. 1. Petrova poslanica 1:15
3. zapamtiti da je sigurnost potvrđena načinom života:
- a. Jakov
  - b. 1. Ivanova poslanica
4. zapamtiti da je sigurnost potvrđena djelatnom vjerom i ustrajnošću ([vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost](#)):
- a. Evanđelje po Marku 13:13
  - b. 1. Poslanica Korinćanima 15:2
  - c. Poslanica Hebrejima 3:14; 4:14
  - d. 2. Petrova poslanica 1:10
  - e. Juda 20-21.

POSEBNA TEMA: OSOBINE IZRAELOVA BOGA (SZ)

1. Milosrdan (BDB 933, KB 1216)
    - Knjiga Izlaska 34:6; Ponovljeni zakon 4:31; 2. Ljetopisa 30:9; Psalam 86:15; 103:8; 111:4; Nehemija 9:17.31; Knjiga proroka Joela 2:13; Jona 4:2
  2. Veličanstven (BDB 337, KB 333)
    - Knjiga Izlaska 34:6; 2. Ljetopisa 30:9; Psalam 86:15; 103:8; 111:4; Nehemija 9:17.31; Knjiga proroka Joel 2:13; Jona 4:2
  3. Spor na gnjev (BDB 74 GRAĐA BDB 60):
    - Knjiga Izlaska 34:6; Psalam 86:15; 103:8; Nehemija 9:17; Knjiga proroka Joela 2:13; Jona 4:2
  4. Obilan u postojanoj ljubavi (BDB 912 I. GRAĐA BDB 338):
    - Knjiga Izlaska 34:6-7; Psalam 86:15; 103:8; Nehemija 9:17; Knjiga proroka Joela 2:13; Jona 4:2
  5. Vjieran (ili "istina") (BDB 54, [vidjeti Posebnu temu: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu](#))
    - Knjiga Izlaska 34:6; Ponovljeni zakon 7:9; Psalam 86:15; Knjiga proroka Izaije 49:7; Jeremija 42:5
  6. Bogat opraštanjem (BDB 699, KB 757):
    - Knjiga Nehemije 9:17
  7. Nije ih napustio (BDB 736 I, KB 806):
    - Knjiga Nehemije 9:17.31
  8. Tuguje zbog zla (BDB 636, KB 688, *Niphal* PARTICIP + BDB 948):
    - Knjiga proroka Joela 2:13; Jona 4:2
  9. Veliki Bog (BDB 42, 152): Knjiga Nehemije 1:5; 9:32
  10. Velik i strašan (BDB 152, 431):
    - Knjiga Nehemije 1:5; 4:14; 9:32
  11. Drži Savez (BDB 1036, 136):
    - Knjiga Nehemije 1:5; 9:32
  12. Postojana ljubav (BDB 338):
    - Knjiga Nehemije 1:5; 9:32 ([vidjeti Posebnu temu: Ljubaznost /blagost /dobrota \[hesed\]](#)).
- Ovo sve opisuje Božje osjećaje prema Njegovu narodu, Izraelu. Njegova narav se ne mijenja (usp. Mal 3:6), stoga, ovo se primjenjuje na sve vjerne sljedbenike (tj. 2. Kor 1:3).

POSEBNA TEMA: OSOBINE BOGA IZRAELOVA (NZ) - iz 1. Timoteju poslanice 1:17

- A. “Kralj” – ova doksologija slična je 1. Timoteju poslanici 6:15-16, što može odražavati Ponovljeni zakon 10:17. Ona odražava jezik kasnije sinagoge (“Kralj svemira”, usp. Otk 15:3) i Židova u dijaspori. Vrlo je moguće da Pavao navodi kredo ili himnu Rane crkve kao što čini u 1. Timoteju poslanici 3:16; 6:15-16 i 2. Timoteju 2:11-13.
- B. “Vječni” – ovo je prvi od četiri snažna PRIDJEVA, što je isti kao onaj uporabljen u izričaju “vječni život” u 1. Timoteju poslanici 1:16 ali ovdje je to za opis Boga. To je doslovno “doba” (*aiōnion*), što može biti metafora vječnosti ili referenca na židovsku zamisao o dva Doba:
1. sadašnje Doba zla okarakterizirano neovisnošću i pobunom (anđela i ljudi)
  2. dolazeće obećano Doba pravednosti uvedeno Duhom i provedeno Mesijom ([vidjeti Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba](#)).
- C. “besmrtn” – ovo je doslovno “neuništiv”. To upućuje metaforički na uvijek živućega, jedino živućega Boga (YHWH iz hebrejskoga GLAGOLA “biti”, usp. Izl 3:14, [vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo](#)). Jedino Bog ima život u Sebi Sâmome (usp. Rim 1:23; 1. Tim 1:17; 6:16). Sav ostali život izveden je i dan na upravljanje. On dolazi jedino kroz milost Oca, djelo Krista (usp. 2. Tim 1:10), i službu Duha.
- D. “nevidljiv” – ovo je upotrijebljeno u smislu duhovne kraljevine (usp. Kol 1:15) ili moguće YHWH kao nevidljivoga Boga (tj. nema lika, usp. Izl 33:20; Pnz 4:15; 1. Tim 6:16). Bog je **taj** vječni Duh prisutan u svemu Stvorenu!
- E. “jedini Bog” – ovo upućuje na židovski monoteizam ([vidjeti Posebnu temu: Monoteizam](#)). Taj okvir odražava Izraelovo jedinstveno stajalište. Biblija predstavlja čovječanstvo sa stajališta vjere van pet osjetila:
1. postoji jedan i samo jedan Bog (usp. Post 1:1; Izl 8:10; 9:14; Pnz 4:35-39; 1. Sam 2:2; 2. Sam 7:22; 22:32; 1. Kr 8:23; Ps 86:8.10; Iz 43:11; 44:6.8; 45:6-7.14.18.21-22; 46:5.9; Jer. 2:11; 5:7; 10:6; 16:20)
  2. On je osoban (osoba), Stvoritelj, Iskupitelj Bog (usp. Post 1 - 2; 3:15; Ps 103 - 104)
  3. On daje obećanja nade i obnove putem Mesije (usp. Iz 53)
  4. vjera u Mesiju popravljiva lom prouzročen pobunom (Evandjelje)
  5. tko god vjeruje u Mesiju može imati vječni život (Evandjelje).
- Textus Receptus*, slijedeći grčke uncijalne rukopise $\aleph$, D^c , K, L, i P, dodaje “mudar” (NKJV, “Bogu koji je jedini mudar”). Ovaj dodatak nedostaje u grčkim rukopisima $\aleph^*$, A, D^* , F, G, i H^* . To može biti pisarski dodatak iz Poslanice Rimljanima 16:27. UBS⁴ daje kraćem tekstu ocjenu “A” (izvjesno).
- F. “*pripada* čast i slava” – ovo je u osnovi značenje SZ-noga pojma *kabod* (usp. 1. Tim 1:11). Upotrijebljen je nekoliko puta u Knjizi Otkrivenja zajedno s drugima hvalama (usp. Otk 4:9.11; 5:12.13; 7:12).
- U SZ-u najčešća hebrejska riječ za “slavu” (*kabod*, [vidjeti Posebnu temu: Slava \[*kabod*\] \(SZ\)](#)) bila je prvotno trgovački pojam što je upućivao na par mjera što znači “biti težak”. To što je bilo teško bilo je vrijedno ili je imalo pravu vrijednost. Često je zamisao sjajnosti bila dodana riječi kako bi izrazila Božje veličanstvo (usp. Izl 15:16; 24:17; Iz 60:1-2). On je jedini dostojan i častan. On je presjajan da bi Ga palo čovječanstvo moglo vidjeti (usp. Izl 33:17-23; Iz 6:5). Bog može biti jedino istinski spoznat kroz Krista (usp. Jer 1:14; Mt 17:2; Heb 1:3; Jak 2:1).
- Pojam “slava” je nekako višeznačan:
1. može biti uspoređan s “pravednost Božja”
  2. može odražavati “svetost” ili “savršenost” Božju
  3. može upućivati na Božju sliku na koju je stvoreno čovječanstvo (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6), ali koja je kasnije bila pokvarena kroz pobunu (usp. Post 3:1-22; Rim 3:9-18).
- Prvi je puta upotrijebljena o YHWH-inoj prisutnosti s Njegovim narodom (usp. Izl 16:7.10; Lev 9:23; Br 14:10).
- G. “zauvijek i uvijek” – ovo je doslovno “vijeke vjekova”, idiom za vječnost (usp. Gal 1:5; Fil 4:20; 2. Tim 4:18). Taj isti pojam upotrijebljen je u 1. Timoteju poslanici 4:16 za “vječni život” i u 2. Timoteju poslanici 4:18 za “vječnoga Kralja”. [Vidjeti Posebnu temu: Zauvijek \(*olam*\) \(grčki idiom\)](#).

POSEBNA TEMA: POVJERENJE, POUZDANJE, VJERA, I VJERNOST U STAROME ZAVJETU

I. UVODNE IZJAVE

Treba biti izjavljeno da uporaba ove teološke zamisli, tako ključne za NZ, nije jasno određena u SZ-u. Ona je zasigurno tamo, ali prikazana u ključu izabranih odlomaka i osoba.

SZ spaja:

- A. pojedinca i zajednicu
- B. osobni susret i poslušnost Savezu.

Vjera je oboje i osobni susret i svakodnevni način života! Lakše ju je opisati u osobi nego u leksičkom obliku (tj. proučavanje riječi). Ovaj osobni vid najbolje je slikovito opisan u:

- A. Abrahamu i njegovu potomstvu
- B. Davidu i Izraelu.

Ovi ljudi susreli su Boga i njihovi životi bili su trajno promijenjeni (ne savršeni životi, već neprekidna vjera). Kušnja je otkrila slabost i snagu njihove vjere u susretu s Bogom, ali prislan, odnos pouzdanja nastavio se kroz vrijeme! Bila je iskušana i pročišćena, ali je nastavljena kao svjedočenje njihove pobožnosti i načina života.

II. UPORABA GLAVNOG KORIJENA

A. אָמֵן (BDB 52)

1. GLAGOL

- a. *Qal* osnova – poduprijeti, ojačati (tj. 2. Kr 10:1.5; Est 2:7, ne teološka uporaba)
- b. *Niphal* osnova – učiniti sigurnim ili čvrstim, ustanoviti, potvrditi, biti vjeran ili pouzdan:

- (1) o čovjeku, Knjiga proroka Izaije 8:2; 53:1; Jeremija 40:14
- (2) o stvari, Knjiga proroka Izaije 22:23
- (3) o Bogu, Ponovljeni zakon 7:9; Knjiga proroka Izaije 49:7; Jeremija 42:5

- c. *Hiphil* osnova – stajati čvrsto, vjerovati, pouzdati se:

- (1) vjerova Abraham Bogu, Knjiga Postanka 15:6
- (2) Izraelci u Egiptu su vjerovali, Knjiga Izlaska 4:31; 14:31 (nijekano u Pnz 1:32)
- (3) Izraelci su vjerovali YHWH-i koji je govorio kroz Mojsija, Knjiga Izlaska 19:9; Psalam 106:12.24
- (4) Ahaz nije vjerovao u Boga, Knjiga proroka Izaije 7:9
- (5) tkogod vjeruje u to /njega, Knjiga proroka Izaije 28:16
- (6) vjerovati istine o Bogu, Knjiga proroka Izaije 43:10-12.

- 2. IMENICA (MUŠKI ROD) – vjernost (tj. Pnz 32:20; Iz 25:1; 26:2).

- 3. PRILOG – zaista, uistinu, slažem se, moglo bi biti tako (usp. Pnz 27:15-26; 1. Kr 1:36; 1. Ljet 16:36; Iz 65:16; Jer 11:5; 28:6). Ovo je obredno korištenje “amen” u SZ-u i NZ-u.

B. אֱמֵן (BDB 54) IMENICA ŽENSKOG RODA, nepokolebljivost, odanost, istina:

- 1. o čovjeku, Knjiga proroka Izaije 10:20; 42:3; 48:1
- 2. o Bogu, Knjiga Izlaska 34:6; Psalam 117:2; Knjiga proroka Izaije 38:18.19; 61:8
- 3. o istini, Ponovljeni zakon 32:4; 1. Knjiga o Kraljevima 22:16; Psalam 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Knjiga proroka Jeremije 9:5; Zaharija 8:16.

C. אֱמֻנָה (BDB 53), nepokolebljivost, postojanost, čestitost:

- 1. o rukama, Knjiga Izlaska 17:12
- 2. o vremenima, Knjiga proroka Izaije 33:6
- 3. o ljudima, Knjiga proroka Jeremije 5:3; 7:28; 9:2
- 4. o Bogu, Psalam 40:11; 88:12; 89:1.2.5.8; 119:138.

III. PAVLOVA UPORABA OVE SZ-ne ZAMISLI

- A. Pavao temelji svoje novo razumijevanje YHWH i SZ-a na svome osobnom susretu s Isusom na putu za Damask (usp. Djela 9; 22; 26).

- B. Pronašao je SZ-nu potporu za svoje novo razumijevanje u dva ključna SZ-na odlomka što koriste korijen (אָמֵן):

- 1. Knjiga Postanka 15:6 –Abramov osobni susret potaknut od Boga (Post 12) ishodio je u poslušnome životu vjere (Post 12 - 22). Pavao na ovo cilja u Poslanici Rimljanima 4 i Galaćanima 3.

2. Knjiga proroka Izaije 28:16 – onima koji vjeruju u to (tj. Božji prokušan i čvrsto postavljen ugaoni kamen) nikad neće biti:
  - a. Poslanica Rimljanima 9:33, “posramljeni” ili “razočarani”
  - b. Poslanica Rimljanima 10:11, isto kao gore.
3. Knjiga proroka Habakuka 2:4 – oni koji poznaju vjernog Boga trebali bi živjeti vjerne živote (usp. Jer 7:28). Pavao je koristio ovaj tekst u Poslanici Rimljanima 1:17 i Galaćanima 3:11 (također zabilježite Heb 10:38).

IV. PETROVA UPORABA SZ-ne ZAMISLI

- A. Petar usklađuje:
  1. Knjiga proroka Izaije 8:14 – 1. Petrova poslanica 2:8 (kamen spoticanja)
  2. Knjiga proroka Izaije 28:16 – 1. Petrova poslanica 2:6 (ugaoni kamen)
  3. Psalam 118:22 – 1. Petrova poslanica 2:7 (odbačeni kamen).
- B. On okreće jedinstven jezik što opisuje Izraela, “izabrani rod, kraljevstvo svećeništva, sveti narod, narod za Božju vlastitu svojinu” iz:
  1. Ponovljenog zakona 10:15; Knjige proroka Izaije 43:21
  2. Knjige proroka Izaije 61:6; 66:21
  3. Knjige Izlaska 19:6; Ponovljenog zakona 7:6
 i sada to upotrebljava za vjeru Crkve u Krista.

V. IVANOVA UPORABA ZAMISLI

- A. Njena NZ-na uporaba

Pojam “povjerova” dolazi od grčkog pojma (*pisteuō*) koji se može prevesti i “povjerovati”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Na primjer, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali je česta uporaba GLAGOLA. U Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o iskrenoj predanosti mnoštva Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri površne uporabe ovog pojma “povjerovati” nalaze se u Ivanu 8:31-59 i Djelima apostolskim 8:13.18-24. Prava biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Ona mora biti slijeđena postupkom učenja (usp. Mt 13:20-22.31-32).
- B. Njena uporaba s PRIJEDLOZIMA
  1. *eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava vjernikovo stavljanje njihova pouzdanja /vjere u Isusa:
    - a. u Njegovo Ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; 1. Iv 5:13)
    - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 12:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; 1. Pt 1:8)
    - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
    - d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; 1. Iv 5:10)
    - e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
    - f. u Svjetlo (Iv 12:36)
    - g. u Boga (Iv 14:1)
  2. *ev* znači “u” kao u Evanđelju po Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima apostolskim 5:14
  3. *epi* znači “u” ili “iznad /nad”, kao u Evanđelju po Mateju 27:42; Djelima apostolskim 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Poslanici Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; 1. Timoteju poslanici 1:16; 1. Petrovoj poslanici 2:6
  4. DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Poslanici Galaćanima 3:6; Djelima apostolskim 18:8; 27:25; 1. Ivanovoj poslanici 3:23; 5:10
  5. *hoti*, što znači “vjerovati da”, daje sadržaj kako što vjerovati:
    - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
    - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
    - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
    - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
    - e. Isus je Sin Božji (Iv 11:27; 20:31)
    - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
    - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
    - h. Isus dolazi od Oca (Iv 16:27.30)
    - i. Isus poistovjećuje Sebe u zavjetnom imenu Oca, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
    - j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
    - k. Isus je umro i ponovo ustao (1. Sol 4:14).

VI. ZAKLJUČAK

- A. Biblijska vjera je čovjekov odaziv na Božansku riječ /obećanje. Bog uvijek započinje (tj. Iv 6:44.65), ali dio ovoga Božanskog naviještanja je potreba čovjekova odaziva (tj. [vidjeti Posebnu temu gore: Savez](#)):
1. pokajanje ([vidjeti Posebne teme: Pokajanje u Starome zavjetu](#); i: [Pokajanje u Novome zavjetu](#))
  2. vjera /pouzdanje ([vidjeti Posebnu temu: Vjera, povjerenje, ili pouzdanje](#))
  3. poslušnost
  4. ustrajnost ([vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost](#)).

B. Biblijska vjera je:

1. osobni odnos (početna vjera)
2. potvrda biblijske istine (vjera u Božje otkrivenje)
3. prikladan odgovor u poslušnosti (svakodnevna vjera).

Biblijska vjera nije karta za Nebo ili polica osiguranja. To je osobni odnos. To je svrha stvaranja i ljudi stvorenih na sliku i sličnost Boga (usp. Post 1:26-27). Ishod je “prisnost”. Bog zahtijeva zajedništvo, a ne određeno teološko stajalište! Ali zajedništvo sa svetim Bogom zahtijeva da djeca pokazuju “obiteljske” osobine (tj. svetost, usp. Lev 19:2; Mt 5:48; 1. Pt 1:15-16). Pad (usp. Post 3) povrijedio je našu sposobnost ispravnoga odaziva. Stoga, Bog je djelovao za naše dobro (usp. Ez 36:27-38), dajući nam “novo srce” i “novog duha”, koji nam kroz vjeru i pokajanje omogućava zajedništvo s Njim i poslušnost Njemu!

Sve troje je ključno. Svo troje mora se držati. Cilj je upoznati Boga (hebrejski i grčki smisao) i odražavati Njegovu narav u svojim životima. Cilj vjere nije Nebo jednoga dana, nego Kristo-sličnost svakoga dana!

- C. Čovjekova vjernost je ishod (NZ), ne temelj (SZ) odnosa s Bogom: čovjekova vjera u Njegovu vjernost; čovjekovo pouzdanje u Njegovu pouzdanost. Srce NZ-nog gledišta na spasenje jeste da se ljudi moraju početno i neprekidno odazivati na početnu Božju milost i milosrđe pokazanu u Kristu. On je ljubio, On je poslao, On je providio; mi moramo odgovoriti u vjeri i vjernosti (usp. Ef 2:8-9 i 10)!

Vjeran Bog želi vjerne ljude kako bi otkrio Sâm Sebe nevjernome svijetu i dovede ga u osobnu vjeru u Njega.

POSEBNA TEMA: SLAVA (*kabod*) (SZ)

I. NJENO TEMELJNO ZNAČENJE

Postoji više od dvadeset hebrejskih riječi prevedenih kao “slava” (*doxa*) od LXX-e, ali najznakovitija je hebrejska riječ *kabod* (BDB 458-459, KB, 455-458). Njeno temeljno značenje je ono što je teško. To je trgovački pojam korišten u obavljanju kupovina (tj. vaganja). Ona je postala pojam što ima široko semantičko polje gdje se zamisao teškoga razvila u vrijednost, štovanje osoba, mjesta, i stvari.

II. KORIŠTENA O YHWH-I

- A. Postalo je načinom opisivanja YHWH-ine osobne prisutnosti. Povezuje Njegovu snagu, veličanstvo (tj. transcendentnost) s Njegovom osobnošću i prisutnošću u fizičkoj stvarnosti (imanentnost).
- B. Obilježava YHWH-u u stvaranju, usp. Psalam 19:1; 29:3.9; 104:31.
- C. Bila je korištena o Njegovim teofanijama povezanim s ustrojem Njegova zavjetnog naroda. On je “slava Izraela”, usp. 1. Knjiga o Samuelu 15:29:
1. izlazak iz Egipta, usp. Knjiga Brojeva 14:22 (naviješteno u Post 15:12-21)
  2. u posebnome Oblaku Slave koji je vodio i pratio narod, usp. Knjiga Izlaska 16:7.10
  3. davanje Njegova Zakona na gori Sinaj, usp. Knjiga Izlaska 24:16.17
  4. Njegova djela opskrbe i osude tijekom razdoblja lutanja pustinjom:
    - a. početna pobuna povezana s izvješćem dvanaest uhoda, usp. Knjiga Brojeva 14:9-10
    - b. Mojsijevo posredovanje u njihovu korist, usp. Knjiga Brojeva 14:20-21
    - c. Korahova pobuna, usp. Knjiga Brojeva 16:19
    - d. krize kad nije bilo vode, usp. Knjiga Brojeva 26:6.
- D. Mojsijev zahtjev da vidi YHWH-u, usp. Knjiga Izlaska 33:18-23.
- E. Bila je korištena o Sâmome YHWH-i (tj. Njegovoj biti):
1. 1. Knjiga Ljetopisa 29:11
  2. Psalam 106:20; Knjiga proroka Jeremije 2:11; Hošea 4:7; Poslanica Rimljanima 1:23

3. Knjiga proroka Izaije 42:8; 45:7; 48:11; 58:8; 60:1-2.19 (Otk 21:23; 22:5)
  4. Knjiga proroka Zaharije 2:5.10.
- F. Bila je korištena u vezi s YHWH-inom prisutnošću kod /u:
1. Šatoru sastanka, usp. Knjiga Izlaska 16:7.10; 29:43; 40:34-35; Levitski zakonik 9:6.23
  2. Hramu, usp. 1. Knjiga o Kraljevima 81:1; 2. Ljetopisa 5:14; 7:1-3; Knjiga proroka Izaije 6:3; Hagaj 2:3.9
  3. Kovčegu saveza, usp. 1. Knjiga o Samuelu 4:22; Psalam 63:2; 78:61.
- G. Bila je korištena o YHWH-inu kraljevskome dostojanstvu, usp. 1. Knjiga Ljetopisa 29:12-13; Psalam 24:7- 0; 45:3.
- H. Bila je korištena o YHWH-inoj etičkoj naravi (tj. pravednost), usp. Psalam 29:3; 97:6; Knjiga proroka Izaije 42:8; 48:11; 58:8; Habakuk 2:14.

III. KORIŠTENA O LJUDIMA I NARODIMA

- A. Ljudi:
1. usporedno s “duša” (tj. *nefeš*), usp. Knjiga Postanka 49:6; Psalam 16:9; 108:1
  2. bogatstvo, usp. Knjiga Postanka 31:1; Psalam 49:16.17; Knjiga proroka Izaije 10:3; 61:6; 66:11-12
  3. čast, usp. Knjiga Postanka 45:13; Psalam 8:6; Knjiga proroka Hagaja 2:7
  4. ugled, usp. Knjiga o Jobu 19:9; 29:20; Psalam 4:2; 49:17
  5. sjaj, usp. 1. Knjiga Ljetopisa 29:12.28; 2. Ljetopisa 17:5; 18:13; 32:27.
- B. Narodi:
1. Egipat
  2. Efraim, usp. Knjiga proroka Hošee 9:11
  3. Samarija, usp. Knjiga proroka Hošee 10:5.
- C. Kraljevi:
1. Ahasver, usp. Knjiga o Esteri 1:4
  2. Izrael, usp. Psalam 21:6
  3. Antioh IV. [Epifan – op.prev.], usp. Knjiga proroka Daniela 11:39.
- D. Narodne vojske:
1. Asirija, usp. Knjiga proroka Izaije 8:7
  2. Izrael, usp. Knjiga proroka Izaije 17:4
  3. Kedar, usp. Knjiga proroka Izaije 21:16.

IV. BILA JE KORIŠTENA O OPISU ZADNJIH DANA (eshatologija)

- A. YHWH će se vratiti u Svoj Novi hram, usp. Knjiga proroka Ezekielu 43:2.4.5; 44:4.
- B. YHWH će dovesti svijet k Sebi, usp. Knjiga proroka Izaije 40:5; 59:19; 60:1-3; 66:18-19.
- C. YHWH će dovesti “Novi” Jeruzalem”, usp. Knjiga proroka Izaije 66:10; Zaharija 12:7.

V. SVRHA STVORENJA JE SLAVLJENJE YHWH

- A. Stvoreno za Njegovu slavu, usp. Knjiga proroka Izaije 43:7.
- B. Slava je dužna Njemu, usp. 1. Knjiga Ljetopisa 16:29.
- C. Pjevati /hvaliti Njegovu slavu, usp. Psalam 66:2; 96:8; 115:1.
- D. Sve što činimo mi činimo za Njega, za Njegovu slavu, usp. 1. Poslanica Korinćanima 10:31; 2. Korinćanima 4:15; Efežanima 5:22; 6:5; 1. Petrova 2:12.
- E. Prva izjava u Westminster skome kraćemu katekizmu.

POSEBNA TEMA: ZAUVIJEK (*'olam*)

Etimologija hebrejskoga pojma *'olam*, עולם (BDB 761, KB 798) je neizvjesna (NIDOTTE, tom 3, str. 345). Korišten je u nekoliko značenja (uobičajeno određenih okvirom). Sljedeće su samo izdvojeni primjeri:

1. drevno:
  - a. ljudi, Knjiga Postanka 6:4; 1. Samuelova 27:8; Knjiga proroka Jeremije 5:15; 28:8
  - b. mjesta, Knjiga proroka Izaije 58:12; 61:4

- c. Bog, Psalam 93:2; Izreke 8:23; Knjiga proroka Izaije 63:16
  - d. stvari, Knjiga Postanka 49:26; Job 22:15; Psalam 24:7.9; Knjiga proroka Izaije 46:9
  - e. vrijeme, Ponovljeni zakon 32:7; Knjiga proroka Izaije 51:9; 63:9.11
2. buduće vrijeme:
- a. nečiji život, Knjiga Izlaska 21:6; Ponovljeni zakon 15:17; 1. Samuelova 1:22; 27:12
  - b. hiperbola za kralja, 1. Knjiga o Kraljevima 1:31; Psalam 61:7; Knjiga Nehemije 2:3
  - c. neprekidno postojanje:
    - (1) Zemlja, Psalam 78:69; 104:5; Propovjednik 1:4
    - (2) nebesa, Psalam 148:5
  - d. postojanje Boga:
    - (1) Knjiga Postanka 21:33
    - (2) Knjiga Izlaska 15:18
    - (3) Ponovljeni zakon 32:40
    - (4) Psalam 93:2
    - (5) Knjiga proroka Izaije 40:28
    - (6) Knjiga proroka Jeremije 10:10
    - (7) Knjiga proroka Daniela 12:7
  - e. Savez:
    - (1) Knjiga Postanka 9:12.16; 17:7.13.19
    - (2) Knjiga Izlaska 31:16
    - (3) Levitski zakonik 24:8
    - (4) Knjiga Brojeva 18:19
    - (5) 2. Knjiga o Samuelu 23:5
    - (6) Psalam 105:10
    - (7) Knjiga proroka Izaije 24:5; 55:3; 61:8
    - (8) Knjiga proroka Jeremije 32:40; 50:5
  - f. poseban Savez s Davidom:
    - (1) 2. Knjiga o Samuelu 7:13.16.25.29; 22:51; 23:5
    - (2) 1. Knjiga o Kraljevima 2:33.45; 9:5
    - (3) 2. Knjiga Ljetopisa 13:5
    - (4) Psalam 18:50; 89:4.28.36.37
    - (5) Knjiga proroka Izaije 9:7; 16:5; 37:35; 55:3
  - g. Božji Mesija:
    - (1) Psalam 45:2; 72:17; 89:35-36; 110:4
    - (2) Knjiga proroka Izaije 9:6
  - h. Božji zakoni:
    - (1) Knjiga Izlaska 29:28; 30:21
    - (2) Levitski zakonik 6:18.22; 7:34; 10:15; 24:9
    - (3) Knjiga Brojeva 18:8.11.19
    - (4) Psalam 119:89.160
  - i. Božja obećanja:
    - (1) 2. Knjiga o Samuelu 7:13.16.25; 22:51
    - (2) 1. Knjiga o Kraljevima 9:5
    - (3) Psalam 18:50
    - (4) Knjiga proroka Izaije 40:8
  - j. Abrahamovo potomstvo i Obećana zemlja:
    - (1) Knjiga Postanka 13:15; 17:19; 48:4
    - (2) Knjiga Izlaska 32:13
    - (3) 1. Knjiga Ljetopisa 16:17
  - k. Blagdani prema Savezu:
    - (1) Knjiga Izlaska 12:14; 17:24
    - (2) Levitski zakonik 23:14; 21:41
    - (3) Knjiga Brojeva 10:8

- l. vječna vječnost:
  - (1) 1. Knjiga o Kraljevima 8:13
  - (2) Psalam 61:7-8; 77:8; 90:2; 103:17; 145:13
  - (3) Knjiga proroka Izaije 26:4; 45:17
  - (4) Knjiga proroka Daniela 9:24
- m. ono što Psalmi kažu vjernici će činiti zauvijek:
  - (1) zahvaljivanje, Psalam 30:12; 79:13
  - (2) prebivanje u Njegovoj prisutnosti, Psalam 41:12; 61:4.7
  - (3) pouzdanje u Njegovo milosrđe, Psalam 52:8
  - (4) slavljenje GOSPODINA, Psalam 52:9
  - (5) pjevanje hvala, Psalam 61:8; 89:1
  - (6) izricanje Njegove pravde, Psalam 75:9
  - (7) slavljenje Njegovog Imena, Psalam 86:12; 145:2
  - (8) blagoslivljanje Njegovog Imena, Psalam 145:1
- n. korištena u Knjizi proroka Izaije za opis Novoga doba:
  - (1) vječni Savez, Knjiga proroka Izaije 24:5; 55:3; 61:8
  - (2) YHWH vječna Stijena, Knjiga proroka Izaije 26:4
  - (3) vječna radost, Knjiga proroka Izaije 35:10; 51:11; 61:7
  - (4) Vječan Bog, Knjiga proroka Izaije 40:28
  - (5) vječno spasenje, Knjiga proroka Izaije 45:17
  - (6) vječna blagost /ljubaznost (*hesed*), Knjiga proroka Izaije 54:8
  - (7) vječan znak, Knjiga proroka Izaije 55:13
  - (8) vječno Ime, Knjiga proroka Izaije 56:5; 63:12.16
  - (9) vječno svjetlo, Knjiga proroka Izaije 60:19.20

Negativno usmjerena uporaba što se odnosi na vječnu kaznu grješnih nađena je u Knjizi proroka Izaije 33:14, “vječna vatra /gorenje”. Izaija često koristi “vatru” za opis Božjega gnjeva (usp. Iz 9:18.19; 10:16; 47:14), ali jedino u Izaiji 33:14 opisana je kao “vječna”.

- 3. unatrag i unaprijed u vremenu (“od vječnosti do vječnosti”):
  - a. Psalam 41:13 (slavljenje Boga)
  - b. Psalam 90:2 (Sâm Bog)
  - c. Psalam 103:17 (dobrota GOSPODINOVA).

Upamtite, okvir određuje širinu značenja pojma. Vječni Savezi i obećanja su uvjetovani (tj. Jer 7, [vidjeti Posebnu temu: Savez](#)). Budite pozorni kod čitanja vaših suvremenih gledišta o vremenu ili vašoj NZ-noj sustavnoj teologiji u svakoj SZ-noj uporabi ove vrlo tečne riječi. Upamtite, također, NZ poopćuje SZ-na obećanja ([vidjeti Posebnu temu: Starozavjetna proroštva o budućnosti vs. novozavjetnim proroštva](#) [“[Ključan uvod](#)” u [Otkrivenje](#)]).

POSEBNA TEMA: STAROZAVJETNA PROROŠTVA O BUDUĆNOSTI VS. NOVOZAVJETNIM PROROŠTVIMA (“KLJUČAN UVOD” U OTKRIVENJE)

Tijekom godina mogla proučavanja eshatologije naučio sam kako većina kršćana nema ili ne želi razvijenu, sustavnu, krajnju kronologiju. Postoje neki kršćani koji se usredotočuju ili su im glavni razlozi u tome području kršćanstva teološki, fizički ili denominacijski. Takvi su kršćani izgleda postali opsjednuti s time kakav će biti kraj, i nekako promašuju žurnost Evanđelja! Vjernici ne mogu utjecati na eshatološki (kraj vremena) raspored, ali mogu sudjelovati u nalogu Evanđelja (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8). Većina vjernika potvrđuje Drugi dolazak i vrhunac Božjih obećanja na kraju vremena. Problemi tumačenja izniču od toga kako razumjeti ovaj vremenski vrhunac što proizlazi iz nekoliko biblijskih paradoksa (vidjeti [Posebnu temu u Dodacima: Istočnjačka književnost \[biblijski paradoksi\]](#)):

- 1. napetost između starozavjetnih proročkih modela i novozavjetnih apostolskih modela
- 2. napetost između biblijskoga monoteizma (jedan Bog za sve) i izbor Izraela (poseban narod)
- 3. napetost između uvjetovanoga vida biblijskih Saveza i obećanja (“ako ... onda”) te neuvjetovane Božje vjernosti glede iskupljenja paloga čovječanstva
- 4. napetost između žanrova blisko-istočne književnosti i suvremenih modela zapadnjačke književnosti

5. napetost između Kraljevstva Božjega kao sadašnjost, a ipak budućnost
6. napetost između vjerovanja u skorašnji Kristov povratak i vjerovanja da se prvo moraju dogoditi neki događaji.

Idemo raspraviti ove napetosti jednu po jednu.

PRVA NAPETOST (SZ-ne rasne, nacionalne, i zemljopisne kategorije vs. svi vjernici diljem svijeta)

SZ-ni proroci pretkazuju obnovu Židovskoga kraljevstva u Palestini sa središtem u Jeruzalemu gdje se svi narodi Zemlje skupljaju kako bi slavili i služili Davidovskoga vladara, ali niti Isus ni ikoji NZ-ni apostoli nikad se ne usredotočuju na taj raspored. Nije li SZ nadahnut (usp. Mt 5:17-19)? Jesu li NZ-ni autori izostavili ključne događaje na kraju vremena?

Postoji nekoliko izvora obavijesti o kraju svijeta:

1. SZ-ni proroci (Izaija, Mihej, Malahija)
2. SZ-ni apokaliptički pisci (usp. Ez 37 - 39; Dn 7 - 12; Zah)
3. među-zavjetni, ne-kanonski židovski apokaliptički pisci (kao što su 1. Henokova, na koju se smjera u Judinoj poslanici)
4. osobno Isus (usp. Mt 24; Mk 13; Lk 21)
5. Pavlova pisanja (usp. 1. Kor 15; 2. Kor 5; 1. Sol 4 - 5; 2. Sol 2)
6. Ivanova pisanja (1. Iv i Otk).

Uče li oni svi jasno raspored na kraju vremena (događaje, kronologiju, osobe)? Ako ne, zašto? Nisu li svi oni nadahnuti (osim u židovskim među-zavjetnim pisanjima)?

Duh je otkrio istine SZ-nim piscima u pojmovima i skupinama što su mogli razumjeti. Međutim, kroz napredujuće otkrivenje Duh je proširio ove SZ-ne eshatološke zamisli na sveopći djelokrug ("Tajna Krist", usp. Ef 2:11-3:13). Ovdje su neki relevantni primjeri:

1. grad Jeruzalem korišten je u SZ-u kao metafora za Božji narod (Sion), ali u NZ prenesen je kao pojam izražavanja Božjega prihvaćanja svih pokajanih, vjerujućih ljudi ("Novi Jeruzalem" iz Otk 21 - 22). Teološko širenje doslovnoga, fizičkoga grada u Božji novi narod (vjerujući Židovi i pogani) bilo je nagoviješteno u Božjem obećanju da će isкупiti palo čovječanstvo u Knjizi Postanka 3:15, prije negoli su uopće postojali ikoji Židovi ili židovski glavni grad. Čak je i poziv upućen Abrahamu (usp. Post 12:1-3) uključivao pogane (usp. Post 12:3; Izl 19:5). Vidjeti [Posebnu temu: YHWH-in vječni isкупiteljski naum](#)
2. u SZ-u neprijatelj Božjega naroda u okolni narodi Drevnoga Bliskog Istoka, ali u NZ-u oni su se proširili na nevjeran, protu-Božji, narod nadahnut Sotonom. Bitka se pomakla od zemljopisnoga, područnoga sukoba na sukob diljem svijeta, kozmički sukob (usp. Kol)
3. obećanje o zemlji što je toliko važan sastavni dio u SZ-u (patrijarhalna obećanja u Knjizi Postanka, usp. Post 12:7; 13:15; 15:7.15.16; 7:8) sad je postalo cijela Zemlja. Novi Jeruzalem silazi kako bi ponovno kreirao Zemlju, a ne Bliski Istok jedino ili isključivo (usp. Otk 21 - 22)
4. neki drugi primjeri SZ-nih proročkih zamisli bivajući proširenima su:
  - a. sjeme /potomstvo Abrahama sad je duhovno obrezano (usp. Rim 2:28-29)
  - b. zavjetni narod sad uključuje pogane (usp. Hoš 1:10; 2:23, navedeno u Rim 9:24-26; također Lev 26:12; Izl 29:45, navedeno u 2. Kor 6:16-18 i Izl 19:5; Pnz 14:2, navedeno u Tit 2:14)
  - c. Hram je sad Isus (usp. Mt 26:61; 27:40; Iv 2:19-21) i kroz Njega mjesna crkva (usp. 1. Kor 3:16) ili pojedinačni vjernik (usp. 1. Kor 6:19)
  - d. čak i Izrael i njegovi posebni opisni SZ-ni izričaji sad upućuju na čitav Božji narod (tj. "Izrael", usp. Rim 9:6; Gal 6:16, tj. "kraljevstvo svećenstva", usp. 1. Pt 2:5.9-10; Otk 1:6).

Proročki model je ispunjan, proširen, i više uključiv. Isus i apostolski pisci ne predstavljaju kraj vremena na isti način kao SZ-ni proroci (usp. Martin Wyngaarden, *The Future of The Kingdom in Prophecy and Fulfillment*). Suvremeni tumači koji pokušavaju učiniti SZ-ni model doslovnim ili normativnim uvijaju Knjigu Otkrivenja u čistu židovsku Knjigu i prisiljavaju značenje na atomizirane, višeznačne izričaje Isusa i Pavla! NZ-ni pisci ne niječu SZ-ne proroke, nego pokazuju njihovu konačnu sveopću implikaciju. Za Isusovu ili Pavlovu eshatologiju ne postoji organizirani, logičan sustav. Njihova svrha prvenstveno je isкупiteljska ili pastoralna.

Međutim, čak i unutar NZ-a postoji napetost. Ne postoje jasna sustavnost eshatoloških događaja. Na mnoge načine Otkrivenje iznenađujuće koristi SZ-na smjerenja u opisivanju kraja umjesto Isusovih naučavanja (usp. Mt 24; Mk 13)! Ono slijedi književni žanr što je započeo Ezekiel, Daniel, i Zaharija, ali razvijen tijekom među-zavjetnoga razdoblja (židovska apokaliptička književnost). To bi mogao biti Ivanov način povezivanja Staroga i Novog zavjeta. To slijedi staro-dobni obrazac ljudske pobune i Božje predanosti isкупljenju! Ali mora biti zabilježeno da iako Otkrivenje koristi SZ-ni jezik, osobe, i događaje, ono ih ponovno tumači u svjetlu prvoga stoljeća Rima (usp. Otk 17).

DRUGA NAPETOST (monoteizam vs. izabrani narod)

Biblijski naglasak je na jednome osobnome, duhovnome, stvoritelju-iskupitelju, Bogu (usp. Izl 8:10; Iz 44:24; 45:5 7.14.18.21-22; 46:9; Jer 10:6-7). SZ-na jedinstvenost njegova vremena bio je monoteizam (vidjeti [Posebnu temu: Monoteizam](#)). Svi okolni narodi bili su politeisti. Božja jednost je srce SZ-noga otkrivenja (usp. Pnz 6:4). Stvaranje je pozornica u svrhu zajedništva između Boga i čovječanstva, stvorena u Njegovoj slici i sličnosti (usp. Post 1:26-27).

Međutim, čovječanstvo se pobunilo, griješeći protiv Božje ljubavi, vodstva, i svrhe (usp. Post 3). Božja ljubav i svrha bile su toliko snažne i sigurne da je On obećao iskupljenje paloga čovječanstva (usp. Post 3:15)!

Napetost izniče kad Bog odabire upotrijebiti jednoga čovjeka, jednu obitelj, jedan narod kako bi dosegao ostatak čovječanstva. Božji izbor Abrahama (usp. Post 12; 15; 17; 18) i Židova kao kraljevstvo svećenika (usp. Izl 19:4-6) prouzročilo je ponos umjesto služenja, isključivost umjesto uključivosti. Božji poziv Abrahama uključivao je namjeravani blagoslov cijeloga čovječanstva (usp. Post 12:3). Mora biti upamćeno i naglašeno da je SZ-ni izbor bio za služenje, a ne spasenje. Cijeli Izrael nikad nije bio u ispravnome odnosu s Bogom, nikad vječno spašen temeljem samo njegova prava po rođenju (usp. Iv 8:31-59; Mt 3:9), nego osobnom vjerom i poslušnošću (usp. Post 15:6, navedeno u Rim 4:3.9.22; Gal 3:6). Izrael je izgubio svoju misiju (Crkva je sad kraljevstvo svećenika, usp. Otk 1:6; 1. Pt 2:5.9) i okrenuo je nalog u povlasticu, služenje u poseban položaj! Bog je odabrao jednoga kako bi odabrao sve!

TREĆA NAPETOST (uvjetovani Savezi vs. neuvjetovanim Savezima)

Postoji teološka napetost ili paradoks između uvjetovanih i neuvjetovanih Saveza. Jamačno je istina da je Božji iskupiteljski cilj /naum neuvjetovan (usp. Post 15:12-21). Međutim, uvijek je uvjetovan ljudski naloženi odaziv!

Ovaj "ako ... onda" obrazak pojavljuje se i u SZ-u i u NZ-u. Bog je vjeran; čovječanstvo je nevjerno. Ova napetost prouzročila je mnogo pomutnje. Tumači su stremili usredotočiti se na samo jedan "rog dvojbe", Božju vjernost ili ljudski napor, Božju suverenost ili slobodnu volju čovječanstva. Oboje je biblijski i neophodno. [Vidjeti Posebnu temu: Izbor / predestinacija i potreba za teološkom ravnotežom](#).

Ovo se odnosi na eshatologiju, na Božja SZ-na obećanja Izraelu. Ako to Bog obeća, to će i riješiti! Bog je vezan na Svoja obećanja; Uključen je Njegov ugled (usp. Ez 36:22-38). Neuvjetovani i uvjetovani Savezi sastaju se u Kristu (usp. Iz 53), a ne u Izraelu! Božja konačna vjernost leži u iskupljenju svakoga tko će se pokajati i povjerovati, a ne onoga u kome su bili vaš otac /majka! Krist, a ne Izrael, ključ je svih Božjih Saveza i obećanja. Ako u Bibliji postoji parenteza, to nije Crkva, nego Izrael (usp. Djela 7 i Gal 3).

Svjetska misija naviještanja Evandjelja prešla je na Crkvu (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8). To je još uvijek uvjetovani Savez! Ovo ne znači kako je Bog u potpunosti odbacio Židove (usp. Rim 9 - 11). Možda postoji mjesto i svrha za kraj vremena, vjerujući Izrael (usp. Zah 12:10).

ČETVRTA NAPETOST (modeli blisko-istočne književnosti vs. zapadnjački modeli)

Žanr je kritičan element u ispravnome tumačenju Biblije (vidjeti Fee i Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*). Crkva se razvijala u zapadnjačkoj (grčkoj) kulturološkoj okolnosti. Istočnjačka književnost je mnogo slikovitija, više metaforička, i simbolička od suvremenih, zapadnjačkih kulturoloških književnih modela (vidjeti [Posebnu temu: Istočnjačka književnost \[biblijski paradoksi\]](#)). Ona se usredotočuje na ljude, okršaje, i događaje više negoli na sažete propozicijske istine. Kršćani su bili krivi zbog korištenja njihove povijesti i književnih modela u tumačenju biblijskoga proročanstva (i SZ-noga i NZ-noga). Svaki naraštaj i zemljopisni entitet koristio je njihovu kulturu, povijest, i doslovnost u tumačenju Otkrivenja. Svaki od njih bio je u krivu! Bahato je misliti da je zapadnjačka kultura žarište biblijskoga proročanstva!

Žanr u kojem je izvorni, nadahnuti autor odabrao pisati jeste književni ugovor s čitateljem (Bruce Corley). Knjiga Otkrivenja nije povijesna pripovijetka. Ona je složenica pisma (poglavlja 1 - 3), proročanstva, i uglavnom apokaliptičke književnosti. Krivo je napraviti da Biblija govori više nego što je bilo namjeravano od izvornoga autora kao i napraviti da kazuje manje od onoga što je on nakanio! Bahatost i dogmatizam tumača čak su neprimjereniji u Knjizi kao što je Otkrivenje.

Crkva se nikad nije složila s primjerenim tumačenjem Otkrivenja. Moja briga je čuti i baviti se s cijelom Biblijom, a ne samo s nekim izdvojenim dijelom /dijelovima. Biblijski istočnjački način razmišljanja predstavlja istinu u parovima ispunjenima napetošću. Naš zapadnjački trend prema propozicijskoj istini nije nevažeci, nego neuravnotežen! Mislim kako je moguće ukloniti barem neku mrtvu točku u tumačenju Otkrivenja primjenjujući njegovu promjenjivu svrhu na sljedeće naraštaje vjernika. Većini tumača je očito da Otkrivenje mora biti tumačeno u svjetlu njena vremena i njenog žanra. Povijesni pristup Otkrivenju mora se baviti s time kako su prvi čitatelji razumjeli, i kako bi trebali razumjeti. Na mnogo načina suvremenu tumači izgubili su značenje mnogih simbola navedenih u Knjizi. Prvotni glavni potisak Otkrivenja bio je ohrabriti progone vjernike. Ona je pokazivala Božji nadzor povijesti (kao što su činili i SZ-ni proroci); ona je potvrdila kako se povijest kreće prema određenome kraju, osudi ili blagoslovu (kao što su činili i SZ-ni proroci). U prvome stoljeću potvrdila je židovske apokaliptičke pojmove Božje ljubavi, prisutnosti, sile, i suverenosti!

Ona djeluje na ove iste teološke načine za svaki naraštaj vjernika. Prikazuje kozmičku borbu dobra i zla. Nama su pojedini prvoga stoljeća izgubljene, ali ne i snažne, utješne istine. Kad suvreмени, zapadni tumači pokušavaju siliti pojedini Otkrivenja u svoju današnju povijest, nastavlja se obrazac krivih tumačenja!

Posve je moguće da pojedini iz Otkrivenja mogu postati ponovno upadljivo doslovne (kao što je bilo u SZ-u u vezi Kristova rođenja, života, i smrti) za posljednji naraštaj vjernika kad se suoče s napadom protu-Božjega vođe (usp. 2. Sol 2) i kulturom. Nitko ne može znati ova doslovna ispunjenja Otkrivenja sve dok Isusove riječi (usp. Mt 24; Mk13; i Lk 21) i Pavlove (usp. 1. Kor 15; 1. Sol 4 - 5; i 2. Sol 2) također ne postanu povijesno očevidne. Pretpostavljanje, nagađanje, i dogmatizam neprimjereni su. Apokaliptička književnost dopušta ovu fleksibilnost. Hvala Bogu za slike i simbole što nadmašuju povijesnu pripovijetku! Bog je u nadzoru; On vlada; On dolazi!

Većina suvremenih komentatora promašuje točku žanra! Suvremeni zapadnjački tumači često traže jasan, logičan sustav teologije radije nego bivanje poštenim glede višeznačnoga, simboličkoga, dramatskoga žanra židovske apokaliptičke književnosti. Ovu je istinu dobro izrekao Ralph P. Martin u svome članku, "Pristupi egzegezi Novoga zavjeta", u knjizi *New Testament Interpretation*, što je uredio I. Howard Marshall:

"Osim ako ne prepoznamo dramatsku kvalitetu ovoga pisanja i ako se ne prisjetimo načina u kojem je jezik bio korišten kao pomoćno sredstvo za izražavanje religijske istine, bolno ćemo pogriješiti u našem razumijevanju Apokalipse, i pogrešno pokušati tumačiti njena viđenja kao da je to knjiga doslovne proze i zabrinuto opisati događaje iz empirijske i podatljive povijesti. Pokušati potonji smjer znači uletjeti u sve probleme tumačenja. Ozbiljnije to vodi do izobličenja esencijalnoga značenja apokaliptike i tako propušta veliku vrijednost ovoga dijela Novoga zavjeta kao dramatsku potvrdu u mitsko-poetskome jeziku o suverenosti Boga u Kristu i paradoksa njegove vladavine koja spaja moć i ljubav (usp. Otk 5:5,6; Lav je Janje)" (str. 235).

W. Randolph Tate u svojoj knjizi *Biblijska tumačenja*:

"Nijedan žanr Biblije nije bio toliko žarko čitan s takvim deprimirajućim ishodima kao apokaliptički, posebice Knjiga Daniela i Otkrivenje. Ovaj je žanr pretrpio pogubnu povijest krivoga tumačenja obzirom na temeljno razumijevanje njegovih književnih oblika, građe, i svrhe. Zbog same tvrdnje o otkrivanju onoga što će se uskoro dogoditi, apokalipsa je bila viđena kao mapa puta i nacrt budućnosti. Tragičan nedostatak u ovome stajalištu jeste pretpostavka da je referentni okvir knjige suvremeno doba čitatelja a ne autorovo. Ovaj pogrešan pristup apokalipsi (posebice Otkrivenju) obrađuje djelo kao da je ono kriptogram kojim se mogu koristiti suvreмени događaji za tumačenje simbola u tekstu... Prvo, tumač mora prepoznati da apokalipsa komunicira svoje poruke putem simbolizma. Tumačiti simbol doslovno kad je on metaforički jednostavno je krivo tumačenje. Problem nije jesu li događaji u apokalipsi povijesni. Događaji mogu biti povijesni; oni su se uistinu mogli dogoditi, ili se mogu dogoditi, ali autor predstavlja događaje i komunicira značenje putem slika i arhetipova" (str. 137).

Iz *Dictionary of Biblical Imagery*, uredio Ryken, Wilhost i Longman III:

"Današnji čitatelji često su smeteni i zbunjeni ovim žanrom. Neočekivana slika i iskustva van ovoga svijeta čine se čudna i van sinkronizacije s većinom Pisma. Uzimajući ovu književnost po nominalnoj vrijednosti mnogi čitatelji brzaju odrediti 'što će se dogoditi kad', promašujući tako namjeravanu apokaliptičku poruku" (str. 35).

PETA NAPETOST (Kraljevstvo Božje kao sadašnjost a ipak budućnost)

Kraljevstvo Božje je sadašnjost, a ipak budućnost. Ovaj teološki paradoks postaje usredotočen na točku eshatologije. Ako se očekuje doslovno ispunjenje svih proročanstava glede Izraela onda Kraljevstvo uglavnom postaje obnova Izraela na zemljopisni lokalitet i teološku nadmoćnost! To bi iziskivalo potajno uznesenje Crkve u poglavlju 5 a preostala poglavlja odnose se na Izrael (ali zabilježite Otk 22:16).

Međutim, ako je žarište na Kraljevstvo koje biva ustoličeno obećanim SZ-nim Mesijom, onda je ono sadašnjost s Kristovim prvim dolaskom, i onda žarište postaje Kristovo utjelovljenje, život, naučavanja, smrt i uskrsnuće. Teološki naglasak je na trenutačnome spasenju. Kraljevstvo je došlo, SZ je ispunjen u Kristovoj ponudi spasenja za sve, a ne u Njegovoj tisućljetnoj vladavini nad nekima!

Jamačno je kako Biblija govori o oba Kristova dolaska, ali na što se mora staviti naglasak? Izgleda kako se većina SZ-nih proročanstava usredotočuje na Prvi dolazak, uspostavu Mesijanskoga kraljevstva (usp. Dn 2). Na mnogo načina to je analogno vječnoj Božjoj vladavini (usp. Dn 7). U SZ-u žarište je na Božjoj vječnoj vladavini, ipak mehanizam za to očitovanje vladavine jeste služba Mesije (usp. 1. Kor 15:25-27). Nije pitanje što je istina; obije je istina, ali gdje je naglasak? Mora biti rečeno kako su neki tumači toliko usredotočeni na tisućljetnu vladavinu Mesije (usp. Okvirni uvidi u Otkrivenje 20) da su promašili biblijsko žarište na Očevoj vječnoj vladavini. Kristova vladavina je početni događaj. Kao što dva Kristova dolaska nisu bila očevidna u SZ-u, nije niti privremena vladavina Mesije!

Ključ Isusova propovijedanja i naučavanja je Božje kraljevstvo. Oboje je sadašnjost (u spasenju i službi), i budućnost (u svakodnevnici i sili). Otkrivenje, ako se usredotočuje na Mesijansku tisućgodišnju vladavinu (usp. Otk 20), jeste prethodno, a ne konačno (usp. Otk 21 - 22). Iz SZ-a je očevidno da je privremena vladavina neophodna; zapravo, Mesijanska vladavina iz Knjige proroka Daniela 7 je vječna, a ne tisućgodišnja.

ŠESTA NAPETOST (skorašnji Kristov povratak vs. zakašnjeljoj *Parusiji*)

Mnogi su vjernici mislili da je Isusov dolazak skori, iznenađan, i neočekivan (usp. Mt 10:23; 24:27.34.44; Mk 9:1; 13:30; Otk 1:1.3; 2:16; 3:11; 22:7.10.12.20; vidjeti [Posebnu temu: Skori Povratak](#)). Ali svaki naraštaj koji je to očekivao bio je u krivu! Skorost (neposrednost) Isusova povratka snažna je obećana nada svakoga naraštaja, ali stvarnost za samo jedan (i taj je onaj progonjeni). Vjernici moraju živjeti kao da će Njegov povratak biti sutra, ali planirati i izvršiti Veliko poslanje (usp. Mt 28:19-20) ako On odugovlači.

Neki odlomci u Evanđeljima te u 1. i 2. Poslanici Solunjanima temeljeni su na zakašnjelome Drugom dolasku (*Parusija*). Postoje neki povijesni događaji što se prvo moraju dogoditi:

1. evangelizacija širom svijeta (usp. Mt 24:14; Mk 13:10)
2. otkrivenje “Čovjeka grijeha” (usp. Mt 24:15; 2. Sol 2; Otk 13)
3. veliko progonstvo (usp. Mt 24:21.24; Otk 13).

Postoji svrhovita višeznačnost (usp. Mt 24:42-51; Mk 13:32-36)! Živjeti svaki dan kao da vam je zadnji ali planirati i obučavati se za buduću službu!

DOSLJEDNOST I RAVNOTEŽA

Mora biti rečeno kako različita eshatološka tumačenja suvremenih znanstvenika sadrže pola istina. Oni dobro objašnjavaju i tumače neke tekstove. Problem leži u dosljednosti i ravnoteži. Često postoji skup pretpostavki što korištenjem biblijskoga teksta ispunjavaju unaprijed postavljeni teološki kostur. Biblija ne otkriva logičnu, kronološku, sustavnu eshatologiju. Ona je kao obiteljski album. Slike su istinite, ali ne uvijek složene po redu, u okviru, u logičnoj sljednosti. Neke su slike ispale iz albuma i kasniji naraštaji obiteljskih članova ne znaju točno kako ih staviti natrag. Ključ ispravnoga tumačenja Otkrivenja jeste nakana izvornoga autora kakva je otkrivena u odabiru književnoga žanra. Većina tumača pokušava prenositi svoje egzegetske alatke iz drugih žanrova NZ-u u svoja tumačenja Otkrivenja. Oni se usredotočuju na SZ umjesto da dopuste Isusovim i Pavlovim naučavanjima da postave teološku građu te ostave Otkrivenju neka djeluje kao slikovit prikaz.

Moram priznati da sam pristupu ovoga komentara Otkrivenja pristupio sa strahom i drhtanjem, ne zbog prokletstva Otkrivenja 22:18-19, nego zato jer je stupanj tumačenja ove Knjige prouzročio i nastavlja uzrokovati nesuglasje među Božjim narodom. Ja volim Božje otkrivenje. To je istina jer su svi ljudi lašci (usp. Rim 3:4)! Molim vas uzmite ovaj komentar kao nakanu izazivanja na razmišljanje a ne kao da je konačan, kao putokaz a ne mapa ceste, kao “što ako”, a ne “tako kaže Gospodin”. Suočio sam se s vlastitim neprimjerenostima, pristranostima i teološkim programom. Vidio sam i one druge tumače. Gotovo se čini kako ljudi nalaze u Otkrivenju ono što očekuju da će naći. Žanr je pogodan za zloporabu! Međutim, ono je u Bibliji je sa svrhom. Njegovo stavljanje kao zaključna “riječ” nije slučajno. Ono sadrži poruku od Boga Njegovoj djeci svakoga zasebno i svakoga narednog naraštaja. Bog želi da razumijemo! Spojimo ruke, nemojmo graditi tabore; potvrdimo ono što je jasno i što je u središtu, a ne sve što je moguće, moglo bi biti, trebalo bi biti istina. Neka nam Bog svima pomogne!

POSEBNA TEMA: SKORI POVRATAK

Za zamisao “uskoro će se dogoditi” usporediti Otkrivenje 1:3; 2:16; 3:11; 22:7.10.12.20. To može biti SZ-no smjerenje na Knjigu proroka Daniela 2:28.29, i 45. U Knjizi Otkrivenja, Ivan nikad nije naveo SZ nego je smjerao na njega. Od 404 stiha, moguće njih 275 ima SZ-nu pozadinu. Prevoditelji su bili podijeljeni u tumačenju ovoga izričaja zbog svojih teoloških predrasuda o svrsi Knjige Otkrivenja:

1. iznenađan
2. jednom kad je započelo dogodit će se brzo
3. ubrzo će početi
4. jamačno će se dogoditi
5. neminovno.

Uporaba ovoga pojma u Otkrivenju 22:7.12.20 pokazuje da je Ivan očekivao da će se ovi događaji zbiti brzo tijekom njegova života (vidjeti punu bilješku u Otk 10:6; 22:3). Budući postoji 2000 godina razmaka između pisanja te Knjige i našega vremena, mnogi kažu kako je Ivan bio u krivu. Međutim, uporaba skorašnjega vremenskog okvira čini se kako je tipična za proročku književnost iz Staroga zavjeta koji je koristio slike tekućih događaja za naviještanje događaja na kraju vremena:

1. Ivan je koristio prvo stoljeće Rima kako bi naznačio buduće događaje (zadnja vremena)

2. Izaija i Ezekiel koristili su obnovljenu (nakon izgnanstva) Judu
3. Daniel je koristio Antioha IV. Epifana.

Dolazak Novoga doba pravednosti nada je i ohrabrenje za svaki naraštaj vjernika, ali iskustvo za samo jedan, onaj zadnji.

Nitko ne može objasniti zašto Isusov povratak traje toliko dugo kad je bio očekivan vrlo skoro (Mt 10:23; 16:28; 23:36; 24:34). Postoji napetost u NZ-u između Isusova povratka svakoga trenutka i zakašnjele *parusije* ([vidjeti Posebnu temu: Zakašnjeni Drugi dolazak \[skorašnji Kristov povratak nasuprot zakašnjoj parusiji\]](#)). Također vidjeti od D. Brenta Sandya, Plowshares and Pruning Hooks, str. 101-102, za pojam kao proročki simbol točnosti i neočekivanosti, str. 173-175

POSEBNA TEMA: ZAKAŠNJELI DRUGI DOLAZAK (skorašnji kristov povratak vs. zakašnjoj parusiji)

Mnogi su vjernici mislili da Isus dolazi skoro, iznenada, i neočekivano (usp. Mt 10:23; 24:34; Mk 9:1; 13:30; Otk 1:1.3; 2:16; 3:11; 22:7.10.12.20; [vidjeti Posebnu temu: Skori povratak](#)). Ali svaki naraštaj vjernika dosad koji je tako očekivao bio je u krivu! Skorost (neposrednost) Isusova povratka snažna je obećana nada svakoga naraštaja, ali stvarnost za samo jedan (i taj jedan jeste onaj koji će biti progonjen).

Vjernici moraju živjeti kao da će On doći sutra, ali planirati i ostvariti Veliko poslanje (usp. Mt 28:19-20) ako On kasni.

Neki odlomci u Evanđeljima (usp. Mt 24:45-51; 25:5.19; Mk 13:10; Lk 17:2; 18:8; 19:11-27) te 1. i 2. Poslanica Solunjanima temeljeni su na zakašnjelome Drugom dolasku (*parusija*). Postoje neki povijesni događaji što se moraju prvo dogoditi:

1. evangelizacija širom svijeta (usp. Mt 24:14; Mk 13:10)
2. veliki otpad (usp. 2. Sol 2:3)
3. otkrivenje “čovjeka grijeha” (usp. Mt 24:15; 2. Sol 2:3.8-12; Otk 13)
4. veliko progonstvo (usp. Mt 24:21.24; Otk 13).

Postoji nakanjena višeznačnost (usp. Mt 24:42-51; Mk 13:32-36)! Živjeti svaki dan kao da vam je zadnji ali planirati i obučavati se za buduću službu!

▣ **“kroz Isusa Krista Sebi”** Ovaj izričaj opisuje Očevu ljubav kao što čini i Evanđelje po Ivanu 3:16 (usp. 2. Kor 13:14). Isus je naum Boga Oca za obnovu svega (usp. Ef 1:10; 1. Kor 15:25-28; Kol 1:15-23). Postoji samo jedan put a taj put je Osoba (tj. the Mesija, usp. Iv 10:1-18; 14:6; Djela 4:12; 1. Tim 2:5). Tema Poslanice Efežanima je jedinstvo svega u Kristu.

NASB

“prema dobroj nakani Svoje volje”

NKJV, NRSV

“prema dobrome zadovoljstvu Svoje volje”

TEV

“to je bilo njegovo zadovoljstvo i svrha”

NJB

“Takva je bila njegova svrha i dobro zadovoljstvo”

Pešita

“kako je zadovoljavalo njegovu volju”

Božji odabir nije temeljen na predviđanju ljudskoga vršenja, nego na Njegovoj milostivoj naravi (usp. Ef 1:7, “prema bogatstvima Njegove milosti”; Ef 1:9, “prema Njegovoj dobroj nakani”; Ef 1:11, “prema Njegovoj svrsi”). On želi da svi (ne samo neki posebni kao što su gnosticima ili ultra-kalvinistima današnjega vremena) budu spašeni (usp. Ez 18:21-23.32; Iv 1:12; 3:16-17; 1. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14). Božja milost (Božja narav) teološki je ključ ovoga odlomka (usp. Ef 1:6a.7c.9b), kao što je Božje milosrđe ključ drugoga odlomka o predestinaciji, Poslanica Rimljanima 9 - 11.

Jedina nada paloga čovječanstva je Božja milost i milosrđe (usp. Djela 15:11; Rim 3:24; 5:15; Ef 2:5.8) te Njegova nepromjenjiva narav (usp. Ps 102:27; Mal 3:6; Jak 1:17; 1. Iv 1:5).

1:6 “na hvalu slave Svoje milosti” Očeva pokretačka ljubav u Isusu Kristu otkriva sâmu Njegovu bit (usp. Iv 1:14.18). Ovaj je izričaj opetovan tri puta (usp. Ef 1:6.12.14) i naglašava djelo tri Osobe Trojstva. [Vidjeti Posebnu temu: Trojstvo:](#)

1. Boga Oca prije vremena, Poslanica Efežanima 1:3-6
2. Boga Sina u vremenu, Poslanica Efežanima 1:7-12
3. Boga Duha kroz vrijeme, Poslanica Efežanima 1:13-14.

Međutim, u dugoj grčkoj rečenici iz Efežanima 1:3-14, Bog Otac jeste Onaj koji se opetovani veliča.

▣ **“slave” [slava]** U SZ-u najviše uobičajena hebrejska riječ za “slavu” (*kabod*) bila je izvorno trgovački pojam (što se odnosio na par vaga), što je značila “biti težak”. Ono što je bilo teško bilo je vrijedno ili je imalo intrinzičnu vrijednost. Zamisao o briljantnosti bila je dodana riječi kako bi se izrazilo Božje veličanstvo (tj. *Šekina* oblak slave). On je jedini dostojan i vrijedan časti. ON je previše briljantan da bi Ga palo čovječanstvo moglo gledati (usp. Post 16:13; 32:30; Izl 20:19; 33:20; Suci 6:22-23; 13:22). Bog istinski može biti spoznat samo kroz Krista (usp. Iv 1:1-14; Kol 1:15; Heb 1:3).

Pojam “slava” nekako je višeznačan:

1. može biti usporedan s “Božja pravednost”
2. može upućivati na Božju “svetost” ili “savršenstvo”
3. može upućivati na Božju sliku u kojoj je bilo stvoreno čovječanstvo (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6), ali koja je kasnije bila pokvarena kroz Adamovu i Evinu pobunjeničku želju za neovisnošću (usp. Post 3:1-22).

[Vidjeti Posebnu temu: Slava \[kabod\] \(SZ\).](#)

[Vidjeti Posebnu temu: Slava \[doxa\] \(NZ\).](#)

POSEBNA TEMA: SLAVA [*doxa*] (NZ)

Biblijsku zamisao o pojmu “slava” teško je odrediti. LXX je koristila *doxa* za prijevod više od dvadeset hebrejskih riječi. Pojam je vrlo često korišten kroz NZ na različite načine. Primijenjen je na Boga, Isusa, ljude, i na Mesijansko kraljevstvo.

U SZ-u najuobičajenija hebrejska riječ za “slava” (*kabod*, BDB 458, KB 455-458) bila je izvorno trgovački pojam što se odnosio na par vaga (“biti težak”, KB 455). Ono što je bilo teško bilo je vrijedno ili je imalo nutarnju vrijednost. Često je zamisao o sjajnosti /briljantnosti bila dodana toj riječi za izražavanje Božjega veličanstva (usp. Izl 19:16-18; 24:17; 33:18; Iz 60:1-2). Samo On je dostojan i vrijedan časti (usp. Ps 24:7-10; 66:2; 79:9). On je previše briljantan za palo čovječanstvo da bi Ga vidjelo, tako On Sebe oblači u oblak, ruku, ili dim (usp. Izl 16:7.10; 33:17-23; Iz 6:5). YHWH može istinski biti spoznat samo kroz Krista (usp. Iv 1:18; 6:46; 12:45; 14:8-11; Kol 1:15; 1. Tim 6:16; Heb 1:3; 1. Iv 4:12).

Za punu raspru o *kabod*, [vidjeti Posebnu temu: Slava \[kabod\] \(SZ\)](#). Slava vjernika jeste to što razumiju Evanđelje i slavu u Bogu, a ne u samima sebi (usp. 1. Kor 1:29-31; Jer 9:23-24). Za detaljnu raspru, vidjeti NIDOTTE, tom 2, str. 577-587.

▣

NASB	“što On slobodno darova nama”
NKJV	“po kojoj nas je On prihvatio”
NRSV	“što je On slobodno darova nama”
TEV	“jer nam je dao besplatan dar”
NJB	“njegov besplatan dar nama”
Pešita	“što je izlio na nas”

Grčki pojam “darova” (*charitoō*) ima isti korijen kao “milost” (*charis*). Očeva milost, milosrđe, i ljubav teku (usp. Ef 1:8) kroz patećega Mesiju na palo ljudstvo (usp. Post 3:15; Iz 53). Božja ljubav teče na palo čovječanstvo zbog toga tko On jeste, a ne tko smo mi! Ključ je Božja narav, a ne ljudska izvedba!

▣ **“u Ljubljenome”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Isus je bio i jeste Ljubljeni Sin i uvijek će biti. Ovaj je naslov korišten u Septuaginti (LXX) za Mesiju. To je bio nadomjestak za “Ješurun” (Jeruzalem) u Ponovljenome zakonu 32:15; 33:5.26; i Knjizi proroka Izaije 44:2. Otac je upotrijebio ovaj opisni naslov za Isusa u Evanđelju po Mateju 3:17 (kod Isusova krštenja); Mateju 12:18 (SZ-ni navod, tj. Iz 42:1-3); i Mateju 17:5 (kod Isusove preobrazbe). Pavao koristi taj isti pojam za Isusa u Poslanici Kološanima 1:13.

1:7 “mi imamo” Ovaj GLAGOL je SADAŠNJE VRIJEME /PREZENT, dok su okolni GLAGOLI svi AORIST GLAGOLSKO VRIJEME. Mi trenutačno posjedujemo dobrobiti svega što je Bog dovršio u Kristu. Međutim, zabilježite da je u istoj grčkoj rečenici (Ef 1:14) iskupljenje u budućnosti. Spasenje započinje s Božjim pozivom, snubljenjem Duha (usp. Iv 6:44.65). To ishodi u odluci za pokajanjem /vjerom slijeđeno životom pouzdanja, poslušnosti, i ustrajnosti što će jednoga dana biti dovršeno u potpunoj Kristosličnosti (usp. 1. Iv 3:2). Spasenje je odnos kao i izjava, osoba kao i poruka.

[Vidjeti Posebnu temu: Grčka glagolska vremena korištena za spasenje.](#)

[Vidjeti Posebnu temu: Grčki gramatički pojmovi.](#)

POSEBNA TEMA: GRČKA GLAGOLSKA VREMENA KORIŠTENA ZA SPASENJE

Spasenje nije proizvod, nego dnevni odnos s Bogom u Kristu. Ono nije završeno kad se netko pouzda u Krista; ono je tek počelo (vrata a onda put, usp. Mt 7:13-14)! To nije polica osiguranja protiv vatre, niti karta za Nebo, nego život rastuće Kristosličnosti (usp. Rim 8:28-29; 2. Kor 3:18; 7:1; Gal 4:19; Ef 1:4; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3.7; 5:23; 1. Pt 1:15). Mi u Americi imamo poslovničku izreku što kaže da što dulje par živi zajedno, više započinju biti nalik jedan drugome. To je cilj spasenja!

SPASENJE KAO DOVRŠENI ČIN (AORIST)

- Djela apostolska 15:11
- Poslanica Rimljanima 8:24
- 2. Timoteju poslanica 1:9
- Titu poslanica 3:5
- Poslanica Rimljanima 13:11 (kombinira AORIST s usmjerenošću na budućnost)

SPASENJE KAO STANJE BIVANJA (PERFEKT)

- Poslanica Efežanima 2:5.8

SPASENJE KAO PROCES ŠTO SE NASTAVLJA (PREZENT)

- 1. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2
- 2. Poslanica Korinćanima 2:15
- 1. Petrova poslanica 3:21

SPASENJE KAO BUDUĆE DOVRŠENJE (FUTUR u GLAGOLSKOME VREMENU ili okviru)

- Poslanica Rimljanima 5:9.10; 10:9.13
- 1. Poslanica Korinćanima 3:15; 5:5
- Poslanica Filipljanima 1:28
- 1. Poslanica Solunjanima 5:8-9
- Poslanica Hebrejima 1:14; 9:28
- 1. Petrova poslanica 1:5

Prema tome, spasenje započinje s prvotnom odlukom vjere (usp. Iv 1:12; 3:16; Rim 10:9-13), ali to mora ishoditi u načinu života vjere (usp. Rim 8:29; Gal 2:19-20; Ef 1:4; 2:10), što će jednoga dana biti vidljivo dovršeno (usp. 1. Iv 3:2). To konačno stanje nazvano je proslavljenje (usp. Rim 8:28-30). Može se slikovito prikazati kao:

1. početno spasenje – opravdanje (spašeni od smrtne osude grijeha)
2. napredujuće spasenje – posvećenje (spašeni od snage grijeha)
3. konačno spasenje – proslavljenje (spašeni od prisutnosti grijeha).

▣ **“iskupljenje”** Ovo je doslovno “biti oslobođen od” (usp. Rim 3:24; Kol 1:14). To je sinonim SZ-noga pojma (*gaal*) što znači “otkupiti” ponekad uz posredovanje bliskoga rođaka (*go'el*). Ovaj pojam korišten je u SZ-u kao upućivanje na otkupljivanje robova i vojnih zatvorenika. Pavao koristi ekvivalent četiri puta u Poslanicama Efežanima i Kološanima (usp. Ef 1:7.14 i 4:30; Kol 1:14). To upućuje na osobno posredovanje kojim Bog donosi spasenje. Žarište nije na kome ili plaćeni iznos. Evanđelje po Marku 10:45 jasno izjavljuje kako je Isus došao kako bi platio dug za palo čovječanstvo (usp. 1. Pt 1:18-19). Ljudi su bili robovi grijeha (usp. Iz 53:6; nekoliko SZ-nih navoda u Rim 3:9-18; 1. Pt 2:24-25).

[Vidjeti Posebnu temu: Otkupiti /iskupiti.](#)

▣ **“kroz Njegovu krv”** Krv je metafora za smrt (usp. Post 9:4; Lev 17:11.14). Ovo upućuje na Isusovu posredničku, zamjensku, žrtveni smrt. On je umro na našem mjestu za naš grijeh (usp. Post 3:15; Iz 53; Rim 3:25; 5:9; 2. Kor 5:21; Ef 2:13; Kol 1:20; Heb 9:22).

[Vidjeti Posebnu temu: Kerygma.](#)

Zbog prisutnosti grčkih krivih učitelja (tj. gnostika) koji su nijekali Isusovu ljudskost, to je mogao biti način upućivanja na Isusa kao pravoga čovjeka (krv, tijelo, itd.)

[Vidjeti Posebnu temu: Gnosticizam.](#)

POSEBNA TEMA: *KERYGMA*

Postoji mnogo opcija o kršćanstvu. Naše vrijeme je vrijeme religijskoga pluralizma, baš kao i u prvome stoljeću. Osobno, ja u potpunosti uključujem i prihvaćam sve skupine koje tvrde da poznaju i pouzdaju se u Isusa Krista. Svi se ne slažemo oko ovoga ili onoga ali u osnovi kršćanstvo je čitavo o Kristu. Međutim, postoje skupine koje tvrde da su kršćanske što izgledaju “slično kao” ili “dolazak-kicoša-u-posljednja vremena”. Kako neka izrečem razliku?

Dakle, postoje dva načina:

- A. korisna knjiga što govori o tome što suvremene skupine sekta vjeruju (iz njihovih vlastitih tekstova) je *The Kingdom of the Cults* od Waltera Martina
- B. propovijedi Rane crkve, posebice one od apostola Petra i Pavla u Djelima apostolskim, daju nam temeljni pregled o tome kako su nadahnuti autori prvoga stoljeća predstavljali kršćanstvo različitim skupinama. Ova rana “navješćivanja” ili “propovijedi” (od kojih su Djela apostolska sažetak) dolaze od grčke riječi *kerygma*.

Slijede temeljne istine Evanđelja o Isusu u Djelima apostolskim:

1. ispunjava mnoga SZ-na proročanstva – Djela apostolska 2:17-21.30-31.34; 3:18-19.24; 10:43; 13:17-23.27; 33:33-37.40-41; 26: 6-7.22-23
2. poslan od YHWH kao što je obećano – Djela apostolska 2:23; 3:26
3. izvodio je čudesa kako bi potvrdio Svoju poruku i otkrio Božji suosjećaj – Djela apostolska 2:22; 3:16; 10:38
4. predan, nepriznat – Djela apostolska 3:13-14; 4:11
5. razapet – Djela apostolska 2:23; 3:14-15; 4:10; 10:39; 13:28; 26:23
6. uskrsnuo u život – Djela apostolska 2:24.31-32; 3:15.26; 4:10; 10:40; 13:30; 17:31; 26:23
7. uzvišen do Božje desne ruke – Djela apostolska 2:33-36; 3:13.21
8. doći će ponovno – Djela apostolska 3:20-21
9. imenovani Sudac – Djela apostolska 10:42; 17:31
10. poslao je Duha Svetog – Djela apostolska 2:17-18.33.38-39; 10:44-47
11. Spasitelj za sve koji vjeruju – Djela apostolska 13:38-39
12. nitko drugi nije Spasitelj – Djela apostolska 4:12; 10:34-36.

Ovdje su neki načini odaziva na ove stupove apostolske istine:

1. pokajanje – Djela apostolska 2:38; 3:19; 17:30; 26:20
2. vjerovanje – Djela apostolska 2:21; 10:43; 13:38-39
3. biti kršten – Djela apostolska 2:38; 10:47-48
4. primiti Duha – Djela apostolska 2:38; 10:47
5. svi mogu doći – Djela apostolska 2:39; 3:25; 26:23.

Ova shema služila je kao sržno propovijedanje Rane crkve, iako različiti autori Novoga zavjeta mogu ispustiti neki dio ili naglasiti druge pojedinosti u svojim pisanjima. Čitavo Evanđelje po Marku pažljivo slijedi Patrov vid *kerygme*. Marko je tradicionalno viđen kao onaj koji gradi Petrove propovijedi, propovijedane u Rimu, u pisano Evanđelje. I Matej i Luka slijede Markovu osnovnu građu.

▣ **“oprostenje”** Ovo je doslovno “otposlati”. Na Dan pomirenja bila su dva žrtvena jarca uključena u rani obred Levitskoga zakona 16:

1. jedan je bio otposlan, simbolički odnoseći grijeh Izraela (tj. kad Bog oprosti, Bog oprosti, usp. Ps 103:12; Iz 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; i Mih 7:18-19)
2. drugi je bio žrtvovan, simbolizirajući činjenicu da je grijeh koštao života jarca (tj. Post 3:3; Ez 18:4.20).

Isus je uzeo grijeh paloga čovječanstva umirući na njihovu mjestu (usp. 2. Kor 5:21; Kol 1:14) kombinirajući tako ova dva značenja.

▣ **“prijestupa”** Ovo je grčki pojam za grijeh (*paraptōma*), doslovno “pasti na jednu stranu”. Odnosi se na SZ-nu riječ za grijeh što znači odstupanje od standarda. Pojam “trska” bio je gradbeni pojam korišten metaforički o Božjoj naravi. Bog je jedini standard po kojem su svi ljudi nepošteni i izopačeni (usp. Iz 53:6; Rim 3:9-23; 11:32; Gal 3:22).

▣ **“prema bogatstvima Njegove milosti”** Naš oprost u Kristu ne može biti zaslužen (usp. Ef 2:8-9; 2. Tim 1:9; Tit 3:5). Pojam “bogatstvima” često je korišten u Pavlovim pismima iz zatvora: “bogatstva Njegove milosti”, Poslanica Efežanima 1:7; 2:7; “bogatstva Njegove slave”, Efežanima 1:18; 3:16; “bogat u milosrđu”, Efežanima 2:4; “bogatstva u Kristu”, Efežanima 3:8. U Kristu su iskupljenome čovječanstvu pripala bogatstva Božje naravi!

1:8 “izli” Pavao koristi ovaj pojam (*perisseuō*) opet i opet ponovno (usp. Rim 5:15; 15:13; 1. Kor 15:58; 2. Kor 1:5; 8:2.7; 9:8; Ef 1:8; Fil 1:9; 4:12.18; Kol 2:7; 1. Sol 4:1). On izražava Pavlov smisao pune mjere i izvan Božje milosti i opskrbe u Kristu. Božja ljubav u Kristu je nalik fontani što se prelijeva ili arteškome bunaru!

[Vidjeti Posebnu temu: Obilovati \(*perisseuō*\).](#)

▣ **“U svoj mudrosti i pronicljivosti”** Ovo upućuje na Božji dar razumijevanja (ne na tajno znanje gnostičkih krivih učitelja), što je On dao palome čovječanstvu kako bi doseglo implikacije Evanđelja (usp. Ef 1:3.4.5.6.7.9.10 i 18-23; Lk 1:17; Kol 1:9). Krivi učitelji naglašavali su tajnu mudrost. Božja mudrost je u Kristu. On je dostupan svima!

1:9 “tajnu” Pavao često koristi ovaj pojam (usp. Rim 11:25; 16:25; 1. Kor 2:7; 4:1; Ef 1:9; 3:3.4.9; 6:19; Kol 1:26; 2:2; 4:3; 2. Tim 1:9-10). On ima nekoliko različitih suzvuka za različite vidove Božjega iskupiteljskog nauma. U Poslanici Efežanima 2:11-3:13, upućuje na ujedinjenje svih ljudi, Židova i pogana, u Kristu, Bogu. To je uvijek bio Božji naum (usp. Post 3:15; 12:1-3; Izl 19:4-6; Ef 2:11 - 3:13). To je uvijek bila implikacija monoteizma (jedan i samo jedan Bog). Ova je istina bila skrivena u prošlosti, ali sad je potpuno otkrivena u Kristu.

[Vidjeti Posebnu temu: Tajna.](#)

▣ **“Svoje volje”** Vidjeti [Posebnu temu: Volja \(*thelema*\) Božja.](#)

1:10

NASB

NKJV, Pešita

NRSV

TEV

NJB

“upravljanja”

“davanja”

“nauma”

“ovoga nauma”

“za njega da djeluje”

Ovo je doslovno “upravitelj kućanstva” (*oikonomia*). Pavao koristi ovaj pojam u nekoliko različitih smislova:

1. apostolsko ovlaštenje za naviještanje Evanđelja (usp. 1. Kor 9:17; Ef 3:2; Kol 1:25)
2. vječni naum iskupljenja, “tajna” (usp. Ef 1:9-10; 3:9, 1. Kor 4:1)
3. obučavanje u naumu iskupljenja i prateći način života (usp. 1. Tim 1:4).

Ovaj je stih nagovještaj središnje teme Poslanice (jedinstvo svega u Kristu), što je u potpunosti razvijeno u Efežanima 4:1-6.

▣ **“puninu vremena”** Ovaj izričaj naglašava (kao i pretkazujuće proroštvo) da je Bog u nadzoru povijesti. I točno u pravo vrijeme, Bog je poslao Krista i, točno u pravo vrijeme, On će ponovno doći.

▣ **“sažeti sve stvari u Kristu”** U *koine* grčkom (trgovački jezik mediteranskoga svijeta od 200.-e g.pr.Kr. do 200.-e, to je bio jezik običnoga čovjeka) ovaj složeni pojam je “sjediniti nekoliko stvari pod jednu glavu”. Ovo je referenca na kozmičku važnost Kristova djela (kao što se vrlo jasno vidi u 1. Kor 15:24-28 i Kol 1:17-22). To je središnja tema Poslanice Kološanima. Krist je “glava” ne samo Svoga Tijela, Crkve, nego Stvorenja (*kosmos*).

1:11

NASB, NKJV, NRSV

TEV

NJB

Pešita

“mi i dobismo baštinu”

“Bog nas odabra da budemo njegov vlastiti narod”

“mi smo primili svoju baštinu”

“Po kome smo odabrani”

Ovo je doslovno “mi smo bili odabrani kao baština”, AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA. Izvorno u SZ-u to je upućivalo samo na levite (pleme Levija postalo je pleme svećenika, hramskih službenika, te mjesnih učitelja Zakona), koji nisu baštinili zemlju u Obećanoj zemlji (usp. Br 18:20; Pnz 10:9; 12:12; 14:27.29; oni su primili nekoliko posebnih gradova, usp. Jš 21 - 22). Poslije je to upućivalo na istinu da je osobno Bog baština svih vjernika a oni su Njegovi (usp. Ps 16:5; 73:26; 119:57; Tuž 3:24). Također je postala metafora za Božji narod (usp. Pnz 4:20; 7:6; 9:26.29; 14:2; 2. Sam 21:3; 1. Kr 8:51.53; 2. Kr 21:14; Ps 28:9; 33:12; 68:9; 78:62.71; 94:14; 106:5.40; Iz 19:25; 47:6; 63:17; Jer 10:16; 51:19). NZ je zamijenio obećanja o zemlji s obećanjem o bivanju dijelom Božje obitelji. NZ-ni pisci poopćuju Židov-poganim razliku u model vjernik-nevjernik. Isto je tako s gradom Jeruzalemom koji postaje Novi Jeruzalem (usp. Otk 3:12; 21:2.10), što je metafora o Nebu, a ne zemljopisni položaj.

[Vidjeti Posebnu temu: Starozavjetna proroštva o budućnosti vs. novozavjetnim proroštvima \(“Ključan uvod” u Otkrivenje\).](#)

▣ **“predodređenu prema Njegovoj namjeri”** Ovaj AORIST PASIVNOGA PARTICIPA izražava istinu da je izbor prema milosti Božjoj a ne ljudskoj zasluži (usp. Ef 2:8-9, što ima tri poricanja: “i to nije od vas”; “to je dar Božji”, i “ne kao ishod djela, kako se netko ne bi hvalio”). Ova ista terminologija nalazi se u Poslanici Rimljanima 8:28-29. Tamo je svrha Kristo-sličnost. Vidjeti puniju bilješku o predestinaciji u Okvirnim uvidima 1:1-23, #C te 1:4 i 1:5.

[Vidjeti Posebnu temu: Izbor /predestinacija i potreba za teološkom ravnotežom.](#)

1:12 “mi” Ovo upućuje na vjerujuće Židove (usp. Rim 1:16).

▣ **“slave”** Vidjeti bilješku u Poslanici Efežanima 1:6

1:13 “vi” Ovo upućuje na vjerujuće pogane (usp. Ef 2:12).

▣ **nakon slušanja poruke istine, evanđelja ... i povjerovavši”** Ovi su oba AORIST AKTIVNIG PARTICIPA. Spasenje je i poruka kojoj se mora povjerovati i Osoba u koju se mora pouzdati. Ono uključuje i mentalno prihvaćanje istinitosti Biblije (svjetonazor) i osobno davanje dobrodošlice Isusu! Evanđelje mora biti primljeno osobno (usp. Mk 1:15; Iv 1:12; 3:16.18.36; 6:40; 11:25-26; Rim 10:9-13). Srž Evanđelja može biti sažeta kao:

1. osoba kojoj se daje dobrodošlica /prima se ju (osobni odnos)
2. istine o toj osobi koje se moraju vjerovati (svjetonazor iz Biblije)
3. živjeti život kao što ga živi ta osoba (poziv na Kristo-sličnost).

[Vidjeti Posebnu temu: “Istina” u Pavlovima pisanjima.](#)

▣ **“vi bijaste zapečaćeni u Njemu”** U grčko-rimskoj kulturi pečaćenje je bilo znak sigurnosti, iskrenosti, i vlasništva (usp. Ef 4:30; 2. Kor 1:22; 5:5; Otk 7:1-4). Ovo pečaćenje (AORISTI PASIVNOGA INDIKATIVA) teološki je usporedno s Duhom koji krsti nove vjernike u Kristu (usp. 1. Kor 12:13; moguće Ef 4:4-5).

[Vidjeti Posebnu temu: Pečat.](#)

POSEBNA TEMA: PEČAT

Pečat je bio možda drevni način pokazivanja:

1. istine (usp. Iv 3:33)
2. vlasništva (usp. Iv 6:27; 2. Tim 2:19; Otk 7:2-3; 9:4)
3. sigurnosti ili zaštite (usp. Post 4:15; Mt 27:66; Rim 4:11; 15:28; 2. Kor 1:22; Ef 1:13; 4:30; Otk 20:3)
4. također je mogao biti znakom stvarnosti Božjega obećanja o daru (usp. Rim 4:11 i 1. Kor 9:2).

Svrha ovoga pečata u Knjizi Otkrivenja 7:2-4; 9:4 jeste identifikacija Božjega naroda tako da gnjev Božji neće utjecati na njih. Sotonov pečat identificira njegov narod, koji su predmet Božjega gnjeva. U Otkrivenju “nevolja” (tj. *thlipsis*) uvijek upućuje na progonstvo vjernika od strane nevjernika, dok je gnjev /bijes (tj. *orgē* ili *thumos*) uvijek Božja osuda nad nevjernicima kako bi se mogli pokajati i okrenuti se vjeri u Krista. Ova pozitivna svrha osude može se vidjeti u zavjetnim prokletstvima /blagoslovima iz Levitskoga zakonika 26; Ponovljenoga zakona 27 - 28;30; Psalmu 1.

▣ **“sa Svetim Duhom obećanja”** Dolazak Duha bio je znak Novoga doba (usp. Joel 2:28; Iv 14:26 i dalje). On je bio Očevo obećanje (usp. Iv 14:16. 26; 15:26; Djela 1:4-5; 2:33). Prebivanje Duha u vjernicima jeste sigurnost njihova uskrsnuća (usp. Rim 8:9-11).

1:14 “koji je dan kao zalog” Ova zamisao o zalogu ima SZ-ni presedan:

1. obećanje da će dug biti plaćen (usp. Post 38:17.18.20; Pnz 24:10-13)
2. obećanje o osiguravanju podrške (usp. 1. Sam 17:18)
3. osobno obećanje (usp. 2. Kr 18:23; Iz 36:8).

Ovaj grčki pojam upućuje na “predujem” ili polog u novcu (usp. 2. Kor 1:22; 5:5). U suvremenoj Grčkoj koristi se o zaručničkom prstenu, što je obećanje o predstojećem braku. Duh je ispunjeno obećanje Novoga doba pravednosti. Ovo je dio “već” i “ne još” napetosti NZ-a, što je preklapanje dva židovska Doba zbog dva Dolaska Krista (vidjeti odličnu raspru u *How to Read the Bible for All Its Worth*, Fee i Stuart, str. 129-134). Duh je zalog koji je dat sad za buduće dovršenje.

[Vidjeti Posebnu temu: Osobnost Duha.](#)

▣ “iskupljenja” Vidjeti punu bilješku u Poslanici Efežanima 1:7.

[Vidjeti Posebnu temu: Otkupiti /iskupiti.](#)

▣ “Božjega vlastita vlasništva” Ovo može biti smjeranje na Knjigu Izlaska 19:5; Ponovljeni zakon 7:6; 14:2. Židovi su bili Božja posebna riznica u svrhu dohvaćanja svijeta (usp. Post 12:3; Izl 19:6), sad je Njegov posrednik Crkva, Kristovo Tijelo (usp. 1. Pt 2:5.9).

▣ “na hvalu Njegove slave” Vidjeti bilješku u Poslanici Efežanima 1:6.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:15-23

¹⁵Zato i ja također, čuvši o vjeri u Gospodina Isusa što *postoji* među vama i vašoj ljubavi za sve svete, ¹⁶ne prestajem davati zahvale za vas, dok *vas* spominjem u mojim molitvama; ¹⁷da vam Bog moga Gospodina Isusa Krista, Otac slave, može dati duha mudrosti i otkrivenja u spoznaji Njega. ¹⁸*Ja molim da* oči vašega srca mogu biti prosvijetljene, tako da ćete znati koja je nada Njegova poziva, koja su bogatstva slave Njegove baštine u svetima, ¹⁹i koja je izvanredna veličina Njegove snage prema nama koji vjerujemo. *Ove su* u skladu s djelujućom snagom Njegove moći ²⁰koju je On ostvario u Kristu, kad Ga je On uskrsnuo od mrtvih i postavio Ga sa Svoje desne ruke u nebeskim *mjestima*, ²¹daleko iznad svake vladavine i vlasti i sile i gospodstva, i svakoga imena koje je imenovano, ne samo u ovome dobu nego *također* u onome koje mora doći. ²²I On je stavio sve stvari u podložnost pod Njegove noge, i dao Ga kao glavu nad svime u crkvi, ²³koja je Njegovo tijelo, punina Njega koji ispunjava sve u svima.

1:15-23 Ovo je Pavlova molitva zahvaljivanja i posredovanja za primatelje (tj. crkve u Maloj Aziji). To je jedan duga rečenica u grčkome, kao što je i Poslanica Efežanima 1:3-14 (tj. Pavlova molitva zahvale Bogu Ocu za Njegov veličanstveni dar Krista i Duha). Ove duge rečenice karakteristične su za Pavlov književni stil samo u Efežanima (usp. Ef 1:3-14,15-23; 2:1-10,14-18,19-22; 3:1-12,14-19; 4:11-16; 6:13-20).

Također zabilježite Pavlovu molitvu za njega osobno u Efežanima 6:19-20! Pavao je bio čovjek molitve i veličanja (tj. 3:20-21).

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova molitva, veličanje, i zahvaljivanje Bogu.](#)

POSEBNA TEMA: PAVLOVA MOLITVA, VELIČANJE, I ZAHVALJIVANJE BOGU

Pavao je bio čovjek veličanja. On je poznao Stari zavjet. Svaka od prve četiri podjele (tj. Knjige) Psaltira završava s doksologijom (usp. Ps 41:13; 72:19; 89:52; 106:48). Ljudi koji su poznavali Boga veličali su Ga i uzvisivali često:

1. uvodni odlomci u njegovim pismima:
  - a. uvodni blagoslovi ili pozdravi (usp. Rim 1:7; 1. Kor 1:3; 2. Kor 1:2)
  - b. uvodni blagoslovi (*eulogētos*, usp. 2. Kor 1:3-4; Ef 1:3-14)
2. kratki nastupi /provale veličanja:
  - a. Poslanica Rimljanima 1:25; 9:5
  - b. 2. Poslanica Korinćanima 11:31
3. doksologije (karakterizirane uporabom: [1] *doxa* {tj. slava} i [2] “za uvijek i uvijek”):
  - a. Poslanica Rimljanima 11:36; 16:25-27
  - b. Poslanica Efežanima 3:20-21
  - c. Poslanica Filipljanima 4:20
  - d. 1. Timoteju poslanica 1:17
  - e. 2. Timoteju poslanica 4:18
4. zahvaljivanja (tj. *eucharisteō*):
  - a. uvodi u pismima (usp. Rim 1:8; 1. Kor 1:4; 2. Kor 1:11; Ef 1:16; Fil 1:3; Kol 1:3.12; 1. Sol 1:2; 2. Sol 1:3; Flm 1:4; 1. Tim 1:12; 2. Tim 1:3)
  - b. poziva na davanje hvala (usp. Ef 5:4.20; Fil 4:6; Kol 3:15.17; 4:2; 1. Sol 5:18)
5. kratki nastupi /provale zahvaljivanja:
  - a. Poslanica Rimljanima 6:17; 7:25
  - b. 1. Poslanica Korinćanima 15:57
  - c. 2. Poslanica Korinćanima 2:14; 8:16; 9:15

- d. 1. Poslanica Solunjanima 2:13
- e. 2. Poslanica Solunjanima 2:13
- 6. završni blagoslovi:
  - a. Poslanica Rimljanima 16:20-24
  - b. 1. Poslanica Korinćanima 16:23-24
  - c. 2. Poslanica Korinćanima 13:14
  - d. Poslanica Galaćanima 6:18
  - e. Poslanica Efežanima 6:24.

Pavao je poznavao Trojedinoga Boga teološki i iskustveno. U svojim pisanjima on započinje s molitvom i veličanjem. U sredini njegovih predstavljanja on bukti u veličanju i zahvaljivanju. Na završetku svojih pisama, on uvijek spominje da se mora moliti, veličati, i dati hvalu Bogu. Pavlova pisanja odišu molitvom, veličanjem, i zahvaljivanjem. On je poznavao Boga, on je poznavao sebe, i on je poznavao Evanđelje.

1:15

NASB

“vjeri ... među vama”

NKJV, NRSV, TEV, NJB, Pešita “vašoj vjeri”

Poslanica Efežanima, bivajući cirkularnim pismom, pokazuje da Pavao upućuje na nekoliko crkava, ne samo na crkvu u Efezu. On je čuo o problemima crkvama u dolini Lycus (Laodiceja, Hijerapol, i Kolosi) od Epafre (usp. Kol 1:6-8).

Pojam “vjeri” može upućivati na:

1. početno, osobno pouzdanje u Krista (usp. Ef 1:19 “prema nama koji vjerujemo”)
2. neprekidno vjerno kršćansko življenje (tj. SZ-ni smisao, Kol 1:9-10)
3. kršćansku doktrinu, “ta vjera”, s ODRĘDENIM ČLANOM (usp. Djela 6:7; 13:8; 14:22; Gal 1:23; 6:10; Juda stihovi 3.20). Ovdje pojam ima ČLAN i vjerojatno je opcija #3 najbolja.

▣ **“vašoj ljubavi”** Ovo nije u drevnim grčkim manuskriptima P⁴⁶, κ , A, ili B, niti u grčkome tekstu što je koristio Origen, Jeronim, ili Augustin, ali prisutan je u usporednici Poslanica Kološanima (usp. Kol 1:4) i Filemonu 1:5. To je očito ovdje u Efežanima dodatak pisara. Bili su skloni standardizirati Pavlovo izražavanje.

▣ **“svete”** [Vidjeti Posebnu temu: Sveti \(*hagios*\)](#).

1:16 Ovaj stih otkriva dva vida Pavlova molitvenog života: (1) zahvalnost i (2) ustrajnost. Pavao je neprekidno molio za sve kršćanske crkve (usp. Rim 1:9; 2. Kor 11:28; Fil 1:3-4; Kol 1:3.9 ; 1. Sol 1:2-3; 2. Tim 1:3, Flm 4).

Ovo je dobra teološka ravnoteža između pouzdanja u Boga i zastupničke molitve. Naviještanje Evanđelja i razvitak crkava bila je Božja volja. Ipak Pavao je osjećao potrebu da nastavi moliti za njih. Nekako molitve vjernika oslobađaju Božju silu na svježe, nove načine. Suvereni Bog odlučio je ograničiti Sebe na molitve Svoga naroda (usp. Jak 4:2)! Posrednička molitva je tajna Božje sile povezana na voljne zahtjeve vjernika.

[Vidjeti Posebne teme: Zahvaljivanje](#); i: [Zastupnička molitva](#).

1:17

NASB, NRSV, NJB

“vam ... Gospodina Isusa Krista, Otac slave, može dati duha”

NKJV, Pešita

“vam ... Gospodina Isusa Krista, Otac slave, može dati duha”

TEV

“vam ... Gospodina Isusa Krista, veličanstveni Otac, daje Duha”

Zabilježite naglasak na Trojstvu što se vidi u TEV prijevodu: (1) Poslanice Efežanima 1:3-14; (2) Efežanima 1:17; (3) Ef 2:18; (4) Efežanima 3:14-17; i (5) Efežanima 4:4-6.

[Vidjeti Posebnu temu: Trojstvo](#).

▣ **“Otac slave”** Ovo je bio SZ-ni naslov za Boga (usp. Ps 24:7; 29:3; Djela 7:2). GENITIVNI modifikator (slave) također se koristio za Isusa u 1. Poslanici Korinćanima 2:8 i Jakovljevoj poslanici 2:1. Pavlova molitva je da bi YHWH ovima novim vjernicima dao potpuno i kompletno razumijevanje istinske mudrosti u Isusu Kristu, a ne intelektualnu krivu mudrost gnostičkih učitelja. Ne postoji ljudska tajna mudrost. Isus je mudrost Božja koji u potpunosti otkriva Njega! Vidjeti puniju bilješku o “slavi” u Poslanici Efežanima 1:6.

[Vidjeti Posebnu temu: Očinstvo Boga](#).

▣ **“može dati duha”** Pojam “duh(a)” je *anartrous* (bez ODREĐENOGA ČLANA), ali u stvarnosti služi dvostrukoj svrsi upućivanja na ljudski duh osnažen Svetim Duhom. Knjiga proroka Izaije 11:2 opisuje Božje darove Duha kao “duh mudrosti”, i “razumijevanja”, “duh savjeta”, i “snage”, “duh znanja”, i “straha Gospodnjega”.

U NZ-u postoje nizovi odlomaka koji opisuju što Duh proizvodi u životima vjernika:

1. “duh svetosti”, Poslanica Rimljanima 1:4
2. “duh posinjenja kao sinova”, Poslanica Rimljanima 8:15
3. “duh blagosti”, 1. Poslanica Korinćanima 4:21
4. “duh vjere”, 2. Poslanica Korinćanima 4:13
5. “duh mudrosti i otkrivenja”, Poslanica Efežanima 1:17
6. “duh istine” vs. “duh pogrješke”, 1. Ivanova poslanica 4:6.

[Vidjeti Posebnu temu: Duh \(*pneuma*\) u Novome zavjetu.](#)

▣ **“mudrosti i otkrivenja u spoznaji Njega”** ZAMJENICE u odlomku upućuju na Boga Oca, kao i većina njih u Poslanici Efežanima 1:3-14. Ova mudrost i otkrivenje nije bila samo za neke, nego za sve vjernike (usp. Ef 4:13). To je bilo upotrijebljeno kako bi se naglasak krivih učitelja na intelektualnosti isključio. Spoznaja Evanđelja je Bogom-dana i usredotočena na Isusa (usp. Kol 1:9). On je istina (usp. Iv 8:32; 14:6)!

1:18-19 Spoznaja opskrbe Boga Oca u Kristu uključuje tri vida:

1. vjernikovu predodređenu nadu
2. vjernikovu veličanstvenu baštinu
3. vjernikovo razumijevanje Božje neusporedivo velike sile, očitovane u Kristu.

1:18 “oči vašega srca mogu biti prosvijetljene” Ovo je metafora o Evanđelju koje donosi razumijevanje palome ljudstvu (usp. Djela 26:18; 2. Kor 4:4-6). To je uvijek bila Božja volja.

▣ **“nada Njegova poziva”** Za punu bilješku o “nadi” vidjeti Poslanicu Kološanima 1:5.

Pojam “poziv” (*kaleō*) korišten je u NZ-u u nekoliko smislova:

1. grješnici su od Boga kroz Krista pozvani na spasenje
2. vjernici se pozivaju na Ime Gospodinovo kako bi bili spašeni
3. vjernici su pozvani živjeti Kristo-slične živote
4. vjernici su pozvani na zadatke u službi.

Potisak ovoga teksta je #1.

[Vidjeti Posebnu temu: Pozvan.](#)

▣ **“bogatstva slave”** Pavao često govori o istinama Evanđelja kao o “bogatstvima” (usp. Ef 1:7.18; 2:4.7; 3:8.16). Vidjeti bilješku u Poslanici Efežanima 1:7.

▣ **“baštine”** Vidjeti punu bilješku u Poslanici Efežanima 1:11.

[Vidjeti Posebnu temu: Vjernikova baština \(iz 1. Petrove poslanice 1\).](#)

1:19

NASB

NKJV, Pešita

NRSV

TEV

NJB

“izvanredna veličina”

“prekomjerna veličina”

“nemjerljiva veličina”

“koliko vrlo velika”

“koliko izvanredno velika”

Ovaj pojam *hyperballō* koristio je jedino Pavao u NZ-u. To izražava njegovo preklapanje emocija o tome što je Bog učinio u iskupljenju u Kristu za pobunjeničko čovječanstvo (usp. 2. Kor 3:10; 9:14; Ef 1:19; 2:7; 3:19).

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova uporaba *hyper* složenica.](#)

POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPORABA *HUPER* SLOŽENICA

Pavao je imao posebnu sklonost za stvaranje novih riječi koristeći grčki PRIJEDLOG *huper*, što u osnovi znači “nad” ili “gornji”. Kad se koristi s GENITIVOM (ABLATIV) on znači “u ime”. Može također značiti “oko” ili “glede /u vezi s”, kao *peri* (usp. 2. Kor 8:23; 2. Sol 2:18). Kad se koristi s AKUZATIVOM on znači “gore”, “nad”, ili “iza” (usp. A. T. Robertson, *A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research*, str. 625-633). Kad je Pavao želio naglasiti neku zamisao on je koristio ovaj PRIJEDLOG u složenici. Slijedi popis Pavlove posebne uporabe ovoga PRIJEDLOGA u složenicama:

A. *Hapax legomenon* (upotrijebljeno samo jednom u NZ-u):

1. *Huperakmos*, jedna prošlost mladosti života, 1. Poslanica Korinćanima 7:36
2. *Huperauxanō*, neizmjerljivo povećati, 2. Poslanica Solunjanima 1:3
3. *Huperbainō*, prekoračiti ili prestupiti, 1. Poslanica Solunjanima 4:6
4. *Huperkeina*, iza, 2. Poslanica Korinćanima 10:16
5. *Huperekteina*, pretjerati, 2. Poslanica Korinćanima 10:14
6. *Huperentugchanō*, posredovati, Poslanica Rimljanima 8:26
7. *Hupernikaō*, biti bogato pobjedonosan, Poslanica Rimljanima 8:37
8. *Huperpleonazō*, biti u prekomjernome izobilju, 1. Timoteju poslanica 1:14
9. *Huperupsoō*, uzvisiti do krajnjih granica, Poslanica Filipljanima 2:9
10. *Huperphroneō*, imati uzvišene misli, Poslanica Rimljanima 12:3.

B. Riječi korištene samo u Pavlovim pisanjima:

1. *Huperairomai*, uzvisiti se, 2. Poslanica Korinćanima 12:7; 2. Solunjanima 2:4
2. *Huperballontōs*, iznad mjere, neizmjerljivo, 2. Poslanica Korinćanima 11:23; (PRILOG samo ovdje, ali GLAGOL u 2. Kor 3:10; 9:14; Ef 1:19; 2:7; 3:19)
3. *Huperbolē*, prekoračenje, izvanredan oklop, Poslanica Rimljanima 7:13; 1. Korinćanima 12:31; 2. Korinćanima 1:8; 4:7.17; 12:7; Galaćanima 1:13
4. *Huperekperissou*, izvan svih mjera, Poslanica Efežanima 3:20; 1. Solunjanima 3:10; 5:13
5. *Huperlian*, u najvišem stupnju ili nadmoćno, 2. Poslanica Korinćanima 11:5; 12:11
6. *Huperochē*, važnost, izvrsnost, 1. Poslanica Korinćanima 2:1; 1. Timoteju poslanica 2:2
7. *Huperperisseuō*, obilato obilovati, Poslanica Rimljanima 5:20 (SREDNJE STANJE, biti obilno ispunjeno, prepuno, 2. Kor 7:4).

C. Riječi korištene od Pavla i rijetko kod drugih NZ-nih pisaca:

1. *Huperanō*, daleko iznad, Poslanica Efežanima 1:21; 4:10; i Hebrejima 9:5
2. *Huperechō*, izvrsnost, nadmoćnost, Poslanica Rimljanima 13:1; Filipljanima 2:3; 3:8; 4:7; 1. Petrova poslanica 2:13
3. *Huperēphanos*, nabusiti ili bahat, Poslanica Rimljanima 1:30; 2. Timoteju poslanica 3:2 i Evanđelje po Luki 1:51; Jakovljeva poslanica 4:6; 1. Petrova poslanica 5:5.

Pavao je bio čovjek velike strasti; kad su stvari ili ljudi bili dobri, oni su bili jako dobri a kad su bili loši, bili su jako loši. Ovaj PRIJEDLOG dopušta mu izraziti njegove superlativne osjećaje o grijehu, sebičnosti, te Kristu i Evanđelju.

▣ **“prema nama koji vjerujemo”** Ovaj izričaj pokazuje krivu doktrinu o “univerzalizmu” što tvrdi kako će moguće svi ljudi biti spašeni. Taj je univerzalizam obično temeljen na izdvojenim dokaznim tekstovima ([prof-text – vidjeti Rječnik](#)) kao što je Poslanica Rimljanima 5:18. Bog je odabrao dopustiti ljudima sudjelovanje (uvjetovani Savez) u njihovu vlastitu duhovnome spasenju i hodočašću. Kršćani se moraju pokajati i uzvjerovati (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21).

Uključivost Evanđelja (usp. Iv 1:12; 3:16; 1. Tim 2:4-6; Tit 2:11; 2. Pt 3:9) bila je u suprotnosti isključivosti krivih učitelja. Evanđelje je univerzalno u svome pozivu (usp. 1. Tim 2:4; Tit 2:11; 2. Pt 3:9) svima koji će zazvati Ime Gospodinovo (usp. Rim 10:9-13).

[Vidjeti Posebnu temu: Vjera, povjerenje, ili pouzdanje.](#)

▣ **“djelujućom snagom Njegove moći”** Ovo može biti još jedno smjerenje na Knjigu proroka Izaije 11:2 (usp. Ef 1:17). Taj je izričaj sastavljen od tri grčke riječi (*energias, kratos, i ischus*) što pokazuju Božju silu. Četvrti pojam za silu /snagu (*dunamis*) upotrijebljen je ranije u ovome stihu. Žarište spasenja su Božja silna djelovanja kroz Krista, a ne pojedinačna ljudska djelovanja ili intelektualne zamisli.

1:20 Naredna tri izričaja opisuju što je ogromna, silna snaga Boga Oca učinila za Isusa:

1. “uskrisila Ga je od mrtvih”, Poslanica Efežanima 1:20. To je bio znak prihvaćenosti Njegove žrtve (usp. 1. Kor 15)
2. “postavio Ga je sa Svoje desne ruke (zdesna)”, Poslanica Efežanima 1:20. To je bilo mjesto uzvišenja i dominantnosti (usp. Kol 3:1). Ono je predstavljalo Kristovu neprekidnu zastupničku službu (usp. Rim 8:34; Heb 7:25; 9:24; 1. Iv 2:1 i bilo ispunjenje SZ-noga proročanstva, usp. Ps 110:1; Djela 7:56)
3. “učinilo Ga je vrhovnim Glavom Crkve”, Poslanica Efežanima 1:22. Ova uporaba pojma Crkva upućuje na jedinstveno novi Božji narod, koji uključuje sve koji vjeruju, i Židova i poganina (usp. Ef 2:11-3:13; Gal 3:27-29).

Ono što je Otac učinio za Krista, Krist je učinio za Svoje sljedbenike (usp. Ef 2:5-6). Sva su tri pojma u Efežanima 2:5-6 složenice s PRIJEDLOGOM *syn* što znači “zajedničko sudjelovanje s”.

▣ **“u nebeskim mjestima”** Ovaj LOKATIVNI (ili SFERNI) NEUTRALAN MNOŽINSKI PRIDJEV (*epouranious*) upotrijebljen je jedino u Poslanici Efežanima (usp. Ef 1:3.20; 2:6; 3:10; 6:12). Iz okvira svih njegovih uporaba, to mora značiti duhovnu kraljevinu u kojoj vjernici žive ovdje i sada, a ne Nebo uskoro.

1:21 “daleko iznad svake vladavine i vlasti i sile i gospodstva” Ovaj izričaj može upućivati na redove ili poretke duhovnih sila ili anđeoskih stupnjeva koji su neprijateljski prema ljudstvu (usp. Ef 2:2; 3:10; 6:12; Kol 1:16; 2:10.15; Rim 8:38-39; 1. Kor 15:24). Isus je iznad svih anđeoskih redova (usp. Heb 1 - 2). Ovo je osporavalo naglasak gnostičkih krivih učitelja na anđeoske stupnjeve (*eone*). Ovi redovi također mogu upućivati na neosobne ustroje u našem svijetu koji dopuštaju djelovanje ljudi odvojeno od Boga. Primjeri su filozofija, obrazovanje, vlada, medicina, religija, itd. (usp. Hendrik Berkhof, *Christ and the Powers*, Herald Press).

[Vidjeti Posebnu temu: Anđeoski stupnjevi u Pavlovim pisanjima.](#)

Nadalje, za “iznad” vidjeti [Posebnu temu: Pavlova uporaba huper složenica.](#)

Za “vlast” vidjeti [Posebnu temu: Vlast \(exousia\).](#)

▣ **“i svakoga imena koje je imenovano”** Ovo može upućivati na tajne lozinke krivih učitelja ili imena korištena na prolazak kroz anđeoske sfere. Oni su se pouzdavali u svoje tajno znanje magičnih imena koje će im donijeti spasenje. Pavao tvrdi kako se spasenje ili jedinstvo s Bogom nalazi samo u Isusovu imenu (usp. Fil 2:9-11). U SZ-u ime osobe predstavljalo je njegovu narav. Očeva narav u potpunosti je otkrivena u Sinu (usp. Iv 14:8-14; 17:11).

▣ **“ne samo u ovome dobu nego također u onome koje mora doći”** Židovi su vjerovali u dva Doba, trenutačno Doba zla i novo Doba pravednosti koje će doći putem Mesije. Ovo novo Doba pravednosti Duha došlo je na Pedeseticu! (usp. Joel 2:28-32; Mt 12:32; Mk 10:30; Lk 16:8; 18:30; 20:34; 1. Tim 6:17; 2. Tim 4:10; Tit 2:12; Heb 6:5).

[Vidjeti Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba.](#)

1:22 “On je stavio sve stvari u podložnost pod Njegove noge” “Podložnost” je vojni pojam za zapovjedni lanac (usp. Ps 110:1; 8:6). Otac je dao Sinu prvo mjesto u svemu (usp. Kol 1:18-19). Na kraju, Sin će sve vratiti natrag Ocu (usp. 1. Kor 15:27-28).

Isusova podložnost Ocu ne podrazumijeva, ni u kojem smislu, nejednakost, nego upravljačku, djelatnu podjelu rada unutar Trojstva u vremenu, ali ne i u vječnosti. Vidjeti puniju bilješku o “podložnosti” u Poslanici Efežanima 5:21.

▣ **“dao Ga kao glavu nad svime”** Proširena metafora o Isusu kao o Glavi Njegova Tijela, Crkve, nalazi se samo u Poslanicama Efežanima i Kološanima (usp. Ef 4:15; 5:23; Kol 1:18-19; 2:19). Ljudi drevnoga Mediterana vjerovali su da glava daje život tijelu.

[Vidjeti Posebnu temu: Glava \(kephalē\).](#)

▣ **“crkvi”** U sekularnome grčkom, ovaj pojam znači skupština /zajednica (usp. Djela 19:32). *Ekklesia* je korištena u Septuaginti (LXX) za prijevod hebrejskoga pojma “skupština /zajednica (*qahal*) Izraela” (usp. Izl 16:3, 12:6; Lev 4:13; Br 20:4). Ovo je prva od nekoliko uporaba toga pojma u Poslanici Efežanima (usp. Ef 1:22; 3:10.21; 5:23.24.25.27.29.32). I u Efežanima (1:22-23) i u Kološanima (1:24) Pavao naziva Crkvu Tijelom Kristovim. Rana crkva vidjela je sebe kao ispunjeni narod Božji s Kristom Isusom, Mesijom, kao svojom Glavom.

Jedan od neouobičajenih književnih odnosa između Efežanima i Kološanima jeste taj da u Efežanima ovaj pojam upućuje na sveopću crkvu (usp. 1. Kor 10:32; 12:28; 15:9; Gal 1:13; Fil 3:6), dok u Kološanima obično upućuje na mjesnu crkvu. To ukazuje na Poslanicu Efežanima kao na cirkularno pismo.

[Vidjeti Posebnu temu: Crkva \(ekklēsia\).](#)

1:23

NASB, NKJV, NRSV

TEV

NJB

Pešita

“punina Njega koji ispunjava sve u svima”

“Dovršenje Njega koji Sâm dovrđuje sve u svemu”

(fusnota: “... koji je Sâm potpuno ispunjen Božjoj puninom”)

“Punina Njega koji je ispunjen, sve u svemu”

“potvrda njega koji ispunjava sve i svakoga”

Gramatički ovo je PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA. Ovdje su neke moguća tumačenja ovoga izričaja:

1. Krist ispunjava Crkvu
2. Crkva ispunjava Krista (usp. Kol 1:24)
3. Crkva biva ispunjena do punoga broja vjernika (brojčani vid, usp. Rim 11:25).

Ova terminologija trebala je napasti primatelja teološkoga sustava gnostičkih krivih učitelja *eona*, emanacija ili anđeoskih redova. Pojmovi “punina” i “ispunjen” oblici su grčkoga pojma *plērōma*, što je poslije u drugome stoljeću postao tehnički gnostički pojam za potpun broj anđeoskih stupnjeva (usp. Ef 1:21) između visokoga, svetog, duhovnog Boga i nižeg boga koji je tvorio zlu materiju. Vidjeti bilješke o gnosticizmu u Uvodu u Poslanicu Efežanima.

Ovo je snažna odredba Crkve. Ona mora u potpunosti odražavati svoju Glavu, Isusa. Kao što je Isus objavio Oca, isto tako, Crkva mora objaviti /otkriti Oca.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Tko biva hvaljen u Poslanici Efežanima 1:3-14?
2. Definirajte “gnosticizam”.
3. Kako je izbor (Ef 1:4.5.11) povezan s ljudskim odazivom (Ef 1:13)?
4. Popišite stvari što su se dogodile prije stvaranja (Ef 1:4; Mt 25:34; Iv 17:24; 1. Pt 1:20; Otk 13:8).
5. Jesmo li mi Božja baština ili je On naša (Ef 1:11)?
6. Na koga ponavljajući izričaj “na hvalu Njegove slave” upućuje?
7. Kako se Poslanica Efežanima 1:20 odnosi na Efežanima 2:5-6?
8. Na koga se upućuje u Poslanici Efežanima 1:21 (anđele, demone, ustroje paloga svijeta)?
9. Opišite dva židovska Doba.

POSLANICA EFEŽANIMA 2

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
iz smrti u život 2:1-10	milošću po vjeri 2:1-10	Kristovi blagoslovi 2:1-10	iz smrti u život 2:1-3 2:4-10	spasenje u Kristu, besplatan dar 2:1-6
jedan u Kristu 2:11-13 2:14-22	dovedeni blizu Njegovom krvlju 2:11-13 Krist naš mir 2:14-22	2:11-22	jedan u Kristu 2:11-22 2:13-18 2:19-22	2:7-10 izmirenje Židova i pogana s drugima i s Bogom 2:11-18 2:19-22

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije.

Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

OKVIRNI UVIDI U POSLANICU EFEŽANIMA 2:1-22

- A. Gnostički i židovski naglasak na ljudskim djelima usmjerenima ka spasenju obezvrijeđen je Pavlovim naglaskom na:
  1. Božjem izboru u Poslanici Efežanima 1:3-14
  2. Božjom mudrošću, spoznajom i otkrivenjem, Poslanica Efežanima 1:15-23
  3. Božjom prvobitnom milošću u Poslanici Efežanima 2:1-10
  4. tajnom Božjega iskupiteljskoga nauma skrivenoga vjekovima (tj. Židov i poganin sad su jedan u Kristu) u Poslanici Efežanima 2:11-3:13.

Pavao naglašava četiri stvari u kojima ljudi ne sudjeluju! Spasenje je u potpunosti od Boga (usp. Ef 1:3-14; 2:4-7), ali pojedinci se moraju osobno odazvati (usp. Ef 2:8-9) i živjeti u svjetlu Novoga saveza (Ef 2:10).
- B. Postoje tri neprijatelja paloga ljudstva opisana u Poslanici Efežanima 2:2-3 (usp. Jak 4:1.4.7):
  5. pali svjetovni sustav, Poslanica Efežanima 2:2
  6. anđeoski protivnik, Sotona, Poslanica Efežanima 2:2
  7. pala narav čovječanstva (Adamovska narav), Poslanica Efežanima 2:3.

Stihovi 1-3 pokazuju beznadnost i bespomoćnost paloga čovječanstva odvojenog od Boga i pobunjenog protiv Boga (usp. Rim 1:18-2:16).
- C. Kao što Poslanica Efežanima 2:1-3 opisuje jedno stanje ljudstva, Efežanima 2:4-7 suprotstavlja bogatstva Božje ljubavi i milosrđa za palo čovječanstvo. Ljudski grijeh je loš, ali Božja ljubav i milosrđe su veći (usp. Rim 5:20)! Ono što je Bog učinio za Krista (usp. Ef 1:20), Krist je sad učinio za vjernike (usp. Ef 2:5-6).
- D. Postoji stvarna napetost u Novome zavjetu između besplatne Božje milosti i ljudskoga napora. Ova se napetost može izraziti u paradoksalnim parovima:
  8. INDIKATIV (izjava) i IMPERATIV (zapovijed)
  9. milost /vjera objektivna (sadržaj Evanđelja) i subjektivna (nečije iskustvo Evanđelja)
  10. pobijedili u utrci (u Kristu) i sad trčimo utrcu (za Krista).

Ova napetost jasno se vidi u Poslanici Efežanima 2:8-9, što naglašava milost, dok Efežanima 2:10 naglašava dobra djela. To nije niti /ili nego oboje /i teološka propozicija. Međutim, milost uvijek dolazi prva i temelj je Kristo-sličnoga života. Stihovi 8-10 klasični su sažetak paradoksa kršćanskoga besplatnog Evanđelja, ali ono košta svega! Vjera i djela (usp. Jak 2:14-26)!

- E. Nova tema uvedena je u Poslanici Efežanima 2:11-3:13. To je tajna, skrivena od početka, kako Bog želi iskupiti čitavo čovječanstvo, Židova (usp. Ez 18:23.32) i poganina (usp. 1. Tim 2:4; Tit 2:11; 2. Pt 3:9), kroz osobnu vjeru u nadomjesno okajavanje Mesije. Opća ponuda spasenja naviještena je u Knjizi Postanka 3:15 i 12:3. Ovo radikalno besplatno oprostjenje (usp. Rim 5:12-21) šokiralo je Židove i sve religijske elite (gnostičke krive učitelje, judaizante) te sve suvremene zagovornike “pavednih djela”.

[Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:1-10

¹I vi bijaste mrtvi u svojim prijestupima i grijesima, ²u kojima ste ranije hodali prema načinu ovoga svijeta, prema knezu snage zraka, duhu koji sad djeluje u sinovima neposlušnosti. ³Među njima mi smo također svi ranije živjeli u pohotama našega mesa, prepuštajući se žudnjama mesa i uma, i bijasmo po naravi djeca gnjeva, baš kao i ostali. ⁴Ali Bog, bivajući bogat u milosrđu, zbog Svoje velike ljubavi kojom nas je On ljubio, ⁵čak i kad bijasmo mrtvi u našim prijestupima, učini nas živima zajedno s Kristom (milošću ste spašeni), ⁶i uskrisi nas s Njim, i postavi nas s Njim u nebeskim *mjestima* u Kristu Isusu, ⁷tako da u vjekovima koji moraju doći On može pokazati neizmerna bogatstva Svoje milosti u ljubavi prema nama u Kristu Isusu. ⁸Jer milošću ste spašeni po vjeri; i to ne od vas sâmh, *to je dar od Boga*; ⁹ne kao ishod djela, tako da se nitko ne može hvaliti. ¹⁰Jer mi smo Njegova tvorevina, stvorena u Kristu Isusu za dobra djela, koja Bog pripremi unaprijed kako bismo hodali u njima.

2:1 Ili Poslanica Efežanima 2:1-7 ili Ef 2:1-10 oblikuje jednu rečenicu u grčkome, s glavnim GLAGOLOM u Efežanima 2:5. To je jedan trajni argument. Pavao predstavljajući uvodi:

1. beznađe, bespomoćnost, i duhovnu izgubljenost čitavoga čovječanstva, Poslanica Efežanima 2:1-3
2. nezasluženu Božju milost, Poslanica Efežanima 2:4-7
3. neophodan ljudski odaziv, vjera i život, Poslanica Efežanima 2:8-10.

▣ **“vi”** U Poslanicama Kološanima i Efežanima ova MNOŽINA uvijek upućuje na vjerujuće pogane (usp. Ef 1:13; 2:12).

▣ **“bijaste mrtvi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA u značenju “bivanje lošim”. To upućuje na duhovnu smrt (usp. Ef 2:5; Rim 5:12-21; Kol 2:13). Biblija govori o tri stupnja smrti:

1. duhovna smrt (usp. Post 2:17; Post 3; Iz 59:2; Rim 7:10-11; Jak 1:15)
2. fizička smrt (usp. Post 2:16-17; 3:4-5; 5)
3. vječna smrt, nazvana “druga smrt” (usp. Otk 2:11; 20:6.14; 21:8).

▣ **“prijestupima”** Ovaj grčki pojam (*paraptōma*) znači “pasti na jednu stranu” (usp. Ef 1:7). Sve grčke riječi za “grijech” odnose se na grčku zamisao o odstupanju od mjerila Božje pravednosti. Pojam “pravo”, “pravda”, i njihova odstupanja u hebrejskome su oblik građe metafore za mjernu trsku (vidjeti [Posebnu temu: Pravednost](#)). Bog je mjerilo. Svi ljudi odstupaju od toga standarda (usp. Ps 14:1-3; 5:9; 10:7; 36:1; 53:1-4; 140:3; Iz 53:6; 59:7-8; Rim 3:9-23; 1. Pt 2:25).

POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST

“Pravednost” je toliko ključna tema da učenik Biblije mora osobno proširiti proučavanje te zamisli.

U SZ-u Božja je osobina opisana kao “pravičan” ili “pravedan” (GLAGOL, BDB 842, KB 1003; IMENICA MUŠKOGA RODA, BDB 841, KB 1004; IMENICA ŽENSKOGA RODA, BDB 842, KB 1006). Sâmh mezopotamijski pojam dolazi od “riječne trstike” što je bila upotrebljavana kao gradbeno oruđe za procjenu vodoravno točnih zidova i bedema. Bog odabire pojam da bude korišten metaforički za Njegovu osobnu narav. On je ravna oštrica (ravnalo) kojom je sve procijenjeno. Ova zamisao potvrđuje Božju pravednost kao i Njegovo pravo da sudi.

Čovjek je bio stvoren u slici Božjoj (usp. Post 1:26-27; 5:1.3; 9:6). Čovječanstvo je bilo stvoreno za zajedništvo s Bogom (tj. Post 3:8). Čitavo je Stvorenje pozornica ili pozadina za uzajamno djelovanje Boga i čovječanstva. Bog je želio da Ga Njegovo vrhunsko Stvorenje, čovječanstvo, poznaje, ljubi Ga, služi Mu, i bude kao On! Odanost čovječanstva bila je ispitana (usp. Post 3) i prvotni par pao je na ispitu. To je ishodilo raskolom međusobnoga odnosa Boga i ljudstva (usp. Rim 5:12-21).

Bog je obećao da će popraviti i obnoviti zajedništvo (usp. Post 3:15; [vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#)). On to čini kroz Svoju vlastitu volju i Svoga vlastitog Sina. Ljudi su bili nesposobni obnoviti taj prijekid (usp. Rim 1:18 - 3:20; Otk 5).

Nakon Pada, Božji prvi korak prema obnovi bila je zamisao o Savezu temeljena na Njegovu pozivu te pokajanju, vjernosti, poslušnome odazivu čovječanstva (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38). Zbog Pada, ljudi su bili nesposobni primjereno djelovati (usp. Rim 3:21-31; Gal 3). Osobno je Bog morao poduzeti početni korak kako bi obnovio ljude koji su prekršili Savez. On je to učinio:

1. proglašavanjem čovječanstva pravednim kroz Kristovo djelo (tj. sudska pravednost)
2. besplatnim davanjem pravednosti čovječanstvu kroz Kristovo djelo (tj. pripisana pravednost)
3. osiguravanjem obitavajućeg Duha koji proizvodi pravednost (tj. Kristo-sličnost, obnova Božje slike) u čovječanstvu.
4. obnavljanjem zajedništva Vrta Eden (usporediti Post 1 – 2 s Otk 21 – 22).

Međutim, Bog zahtijeva zavjetni odaziv. Bog određuje (tj. besplatno daje, tj. Rim 5:8; 6:23) i osigurava, ali ljudi se moraju odazvati i nastavljati se odazivati u:

1. pokajanju
2. vjeri
3. načinom života poslušnosti
4. ustrajnosti.

Pravednost je, stoga, zavjetno, uzajamno djelovanje između Boga i Njegova vrhunskog Stvorenja, temeljena na Božjoj naravi, Kristovom djelu, i omogućavanju Duha, kome se svaki pojedinac mora osobno i neprestano primjereno odazivati. Zamisao je nazvana “opravdanje milošću po vjeri” (tj. Ef 2:8-9). Zamisao je otkrivena u Evanđeljima, ali ne u ovim pojmovima. Prvenstveno ju je odredio Pavao, koji koristi grčki pojam “pravednost” u njegovim raznovrsnim oblicima više od 100 puta.

Pavao, koji je bio školovan rabin, koristi pojam *dikaio sunē* u njegovu hebrejskome smislu pojma *tsaddiq* korištenog u Septuaginti, a ne uzima ga iz grčke književnosti. U grčkim pisanjima pojam je povezan s nekim tko se prilagodio očekivanjima božanstva i društva (tj. Noa, Job). U hebrejskome smislu uvijek je građen u pojmovima Saveza ([vidjeti Posebnu temu: Savez](#)). YHWH je pravičan, etički, moralan Bog. On želi da Njegovi ljudi odražavaju Njegovu narav. Iskupljeno čovječanstvo postaje novo stvorenje (usp. 2. Kor 5:17; Gal 6:15). Ova novina ishodi novim načinom života pobožnosti (usp. Mt 5 - 7; Gal 5:22-24; Jak; 1. Iv). Budući je Izrael bio teokracija nije bilo jasnog obrisa između svjetovnog (društvena mjerila) i svetog (Božja volja). Ova razlika izražena u hebrejskim i grčkim pojmovima prevodila se u engleskome kao “pravda” (u odnosu na društvo) i “pravednost” (u odnosu na religiju).

Isusovo Evanđelje (dobre vijesti) jeste to da je palo čovječanstvo obnovljeno za zajedništvo s Bogom. To je bilo potpuno dovršeno kroz Očevu ljubav, milosrđe, i milost; Sinov život, smrt, i uskrsnuće; snubljenje te privlačenje Duha Evanđelju. Opravdanje je besplatno Božje djelo, ali ono mora biti posljedica pobožnosti (Augustinov stav, što odražava oboje i naglasak Reformacije na slobodi Evanđelja te rimokatolički naglasak na promijenjenom životu ljubavi i vjernosti).

Za reformatore je pojam “Božja pravednost” OBJEKTNI GENITIV (tj. djelo grješnoga čovječanstva prihvatljivo Bogu [položajno posvećenje], dok je za katolike to SUBJEKTNI GENITIV, što je tijek postajanja sve sličniji Bogu [iskustveno napredujuće posvećenje]. U stvarnosti je to zasigurno oboje!!).

Po mome mišljenju sve u Bibliji od Knjige Postanka 4 – Otkrivenja 20 jest zapis Božjeg obnavljanja zajedništva Edena. Biblija započinje s Bogom i čovječanstvom u zajedništvu u zemaljskoj okolnosti (usp. Post 1 – 2) i Biblija završava s istom okolnošću (usp. Otk 21 – 22). Božja slika i svrha bit će obnovljeni! Za potkrepu gornjih rasprava zabilježite sljedeće odvojene NZ-ne odlomke što slikovito prikazuju grčku skupinu riječi:

1. Bog je pravedan (često povezano s Bogom kao Suce):
  - a. poslanica Rimljanima 3:26
  - b. 2. poslanica Solunjanima 1:5-6
  - c. 2. Timoteju poslanica 4:8
  - d. Otkrivenje 16:5
2. Isus je pravedan:
  - a. Djela apostolska 3:14; 7:52; 22:14 (naslov Mesije)
  - b. Evanđelje po Mateju 27:19
  - c. 1. Ivanova poslanica 2:1.29; 3:7

3. Božja volja za Njegovo Stvorenje je pravednost:
  - a. Levitski zakonik 19:2
  - b. Evanđelje po Mateju 5:48 (usp. Mt 5:17-20)
4. Božja sredstva osiguravanja i stvaranja pravednosti:
  - a. Poslanica Rimljanima 3:21-31
  - b. Poslanica Rimljanima 4
  - c. Poslanica Rimljanima 5:6-11
  - d. Poslanica Galaćanima 3:6-14
5. dano od Boga:
  - a. Poslanica Rimljanima 3:24; 6:23
  - b. 1. Poslanica Korinćanima 1:30
  - c. Poslanica Efežanima 2:8-9
6. primljeno vjerom:
  - a. Poslanica Rimljanima 1:17; 3:22.26; 4:3.5.13; 9:30; 10:4.6.10
  - b. 2. Poslanica Korinćanima 5:7.21
7. kroz djela Sina:
  - a. Poslanica Rimljanima 5:21
  - b. 2. Poslanica Korinćanima 5:21
  - c. Poslanica Filipljanima 2:6-11
8. Božja volja je da Njegovi sljedbenici budu pravedni:
  - a. Evanđelje po Mateju 5:3-48; 7:24-27
  - b. Poslanica Rimljanima 2:13; 5:1-5; 6:1-23
  - c. Poslanica Efežanima 1:4; 2:10
  - d. 1. Timoteju poslanica 6:11
  - e. 2. Timoteju poslanica 2:22; 3:16
  - f. 1. Ivanova poslanica 3:7
  - g. 1. Petrova poslanica 2:24
9. Bog će suditi svijetu pravednošću:
  - a. Djela apostolska 17:31
  - b. 2. Timoteju poslanica 4:8.

Pravednost je osobina Boga, besplatno dana grješnom čovječanstvu kroz Krista. To je:

1. Božja odluka
2. Božji dar
3. Kristovo djelo
4. život koji se mora živjeti.

Ali to je isto tako postupak postajanja pravednim što se mora odlučno i postojano njegovati, i koji će jednog dana biti dovršen pri Drugome dolasku. Zajedništvo s Bogom je obnovljeno spasenjem ali napreduje kroz čitavi kako bi postao licem-u-lice susret s Njim (usp. 1. Iv 3:2) kod smrti ili *parusije*!

Ovdje je dobar navod za zaključak ove rasprave. Uzet je iz *Dictionary of Paul and His Letters* od IVP:

“Calvin, toliko više negoli Luther, naglašava odnosni vid Božje pravednosti. Lutherovo stajalište o Božjoj pravednosti izgleda sadrži vid odrješenja [oslobađanja od osude – op.prev]. Calvin naglašava čudesnu narav navješćivanja ili otkrivanja Božje pravednosti nama” (str. 834).

Za mene vjernikov odnos s Bogom ima tri vida:

1. Evanđelje je Osoba (naglasak Istočne crkve i Calvina)
2. Evanđelje je istina (naglasak Augustina i Luthera)
3. Evanđelje je promijenjen život (katolički naglasak).

Svi su oni istiniti i moraju se držati zajedno za zdravo, ispravno, biblijsko kršćanstvo. Ako je bilo koji od njih prenatravan ili podcijenjen, nastaju poteškoće.

Moramo dati dobrodošlicu Isusu!

Moramo vjerovati Evanđelju!

Moramo težiti Kristo-sličnosti!

▣ **“grijesima”** Ovaj grčki pojam (*hamartia*) znači “promašiti oznaku” (usp. Ef 4:26). Dva pojma za grijeh u stihu 1 upotrijebljeni su kao sinonimi za opis paloga, u otuđenome stanju čovječanstva (usp. Rim 3:9.19.23; 11:32; Gal 3:22).

2:2 **“u kojima ste ranije hodali”** “Hodanje” je biblijska metafora za način života (usp. Ef 2:2.10; 4:1.17; 5:2.8.15).

▣

NASB, NKJV	“prema načinu ovoga svijeta”
NKJV, Pešita	“slijedeći način ovoga svijeta”
TEV	“slijedili ste svjetovni zao način”
NJB	“živeći po načelima ovoga svijeta”

Ovaj trenutačni pali svjetski sustav (tj. Doba) personificiran je kao neprijatelj. To je nakana paloga čovječanstva da sve potrebe pokuša zadovoljiti odvojeno od Boga (tj. vlada, obrazovanje, medicina, znanost, itd.). U Ivanovim pisanjima to se naziva “svijet” (usp. 1. Iv 2:2.15-17; 3:1.13.17; 4:1-17; 5:4.5.19) ili “Babilon” (usp. Otk 14:8; 16:19; 17:5; 18:2.10.21). U našoj suvremenoj terminologiji to se naziva “ateistički humanizam”.

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova uporaba pojma *kosmos* \(svijet\).](#)

▣

NASB, NKJV	“prema knezu snage zraka”
NRSV	“slijedeći pravila snage zraka”
TEV	“vi ste slušali vladara sila u zraku”
NJB	“poslušavši vladara koji vlada zrakom”
Pešita	“prema volji vrhovnoga vladara zraka”

Ovo je drugi neprijatelj paloga čovječanstva, Sotona optužitelj. Čovječanstvo je podvrgnuto osobnome anđeoskome kušaču (usp. Post 3, Job 1 - 2, Zah 3). On je nazvan vladarom ili bogom ovoga svijeta (usp. Iv 12:31; 14:30; 16:11; 2. Kor 4:4; 1. Iv 5:19).

U NZ-u zrak je kraljevina demona. Niži zrak (*aēr*) Grci su vidjeli nečistim i time vladavinom zlih duhova. Neki vide ovu uporabu riječi “zrak” kao upućivanje na nematerijalnu prirodu duhovne kraljevine. Zamisao o “uznesenju Crkve” dolazi iz latinskoga prijevoda 1. poslanice Solunjanima 4:17, “odneseni /uhvaćeni”. Kršćani će sresti Gospodina usred Sotonova kraljevstva, “zraku”, da se pokaže njegovo zbacivanje!

[Vidjeti Posebnu temu: Osobno zlo.](#)

POSEBNA TEMA: OSOBNO ZLO

I. SOTONA JE VRLO TEŠKA TEMA

- SZ ne otkriva izvornog neprijatelja dobru, nego Slugu YHWH koji nudi čovječanstvu drugu mogućnost i optužuje čovječanstvo za nepravедnost (A. B. Davidson, *Old Testament Theology*, str. 300-306).
- Zamisao osobnoga izvornog neprijatelja Boga razvijala se unutar-biblijske (ne-kanonske) književnosti pod utjecajem perzijske religije (*zoroastrijanizam*). Ova je, zauzvrat, imala veliki utjecaj na rabinski judaizam (tj. izgnanstvo Izraela u Babilon, Perziju).
- NZ razvija SZ-ne teme u iznenađujuće krutim, ali odabranim, skupinama.

Ako netko pristupi proučavanju zla s gledišta biblijske teologije (proučavanje svake Knjige ili pisca ili književne vrste i zasebno opisano) onda su otkrivena vrlo različita gledišta zla.

Ako, međutim, netko pristupi proučavanju zla s ne-biblijskoga ili posebno-biblijskoga pristupa svjetskim religijama ili istočnjačkim religijama tada je većina NZ-noga razvitka pretkazana u perzijskom dualizmu i grčko-rimskome spiritizmu.

Pod pretpostavkom da je netko odan Božanskome autoritetu Pisma (kao što sam ja!), onda NZ-ni razvitak mora biti viđen kao napredujuće otkrivenje. Kršćani se moraju čuvati od dopuštajućega židovskog folkloru ili engleske književnosti (tj. Dantea, Milтона) kako bi unaprijedili razjašnjenje zamisli. U ovome području otkrivenja postoje dakako tajnovitosti i dvosmislenosti. Bog je odabrao ne otkriti sve vidove zla, njegovo podrijetlo ([vidjeti Posebnu temu: Lucifer](#)), njegovu svrhu, ali On je otkrio njegov poraz!

II. SOTONA U STAROME ZAVJETU

Izgleda da se u SZ-u pojam Satan [Sotona] (BDB 966, KB 1317) ili “optužitelj” odnosi na tri izdvojene skupine:

- ljudski optužitelji (1. Sam 29:4; 2. Sam 19:22; 1. Kr 11:14.23.25; Ps 109:6.20.29)

B. anđeoski optužitelji (Br 22:22-23; Zah 3:1):

1. Anđeo Gospodinov – Knjiga Brojeva 22:22-23
2. Sotona – 1. Knjiga Ljetopisa 21:1; Job 1 - 2; Knjiga proroka Zaharije 3:1

C. demonski (moguće Sotona) optužitelji (1. Kr 22:21; Zah 13:2).

Samo je kasnije u među-zavjetnome razdoblju zmija iz Knjige Postanka 3 poistovjećena sa Sotonom (usp. Knjiga mudrosti 2:23-24; 2. Hen 31:3), i čak je kasnije to postala rabinska mogućnost (usp. *Sot* 9b i *Sanh.* 29a). “Sinovi Božji” iz Knjige Postanka 6 postaju anđeli u 1. Henokovoj 54:6. Oni postaju podrijetlo zla u rabinskoj teologiji. Spominjem ovo, ne da bih branio ovu teološku ispravnost, nego kako bih pokazao njen razvitak. U NZ-u ove SZ-ne djelatnosti bile su dodane anđeoskome, utjelovljenom zlu (tj. Sotoni) u 2. Poslanici Korinćanima 1:3; Knjizi Otkrivenja 12:9.

Podrijetlo poosobljenoga zla teško je ili nemoguće (ovisno o vašoj točki gledišta) odrediti iz SZ-a. Jedan razlog za to je Izraelov jak monoteizam (usp. 1. Kr 22:20-22; Prop 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Sva uzročnost bila je pripisana YHWH-i kako bi se pokazala Njegova jedinstvenost i prvenstvo (usp. Iz 43:11; 44:6.8.24; 45:5-6.14.18.21.22).

Izvori mogućih obavijesti su: (1) Knjiga o Jobu 1 - 2, gdje je Satan jedan od “sinova Božjih” (tj. anđela) ili (2) Knjiga proroka Izaije 14; Ezekiel 28, gdje su častohlepni bliskoistočni kraljevi (Babilona i Tira) korišteni za slikovit prikaz ponosa Sotone (usp. 1. Tim 3:6). Ja imam pomiješane osjećaje glede toga pristupa. Ezekiel koristi metafore Edenskoga vrta ne samo za kralja Tira kao Sotone (usp. Ez 28:12-16), nego i za kralja Egipta kao Stabla spoznaje dobra i zla (Ez 31). Međutim, Knjiga proroka Izaije 14, posebice stihovi 12-14, izgleda opisuju anđeosku pobunu kroz ponos. Ako nam je Bog želio otkriti posebnu narav i podrijetlo Sotone ovo je vrlo neizravan način i mjesto za napraviti to ([vidjeti Posebnu temu: Lucifer](#)). Moramo se čuvati od stremljenja sustavne teologije da uzme male, višeznačme dijelove različitih svjedočanstava, autora, knjiga, i književnih vrsta te ih spaja kao dio jedne Božanske slagalice.

III. SOTONA U NOVOME ZAVJETU

Alfred Edersheim (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, tom 2, dodaci XIII [str. 748-763] i XVI [str. 770-776]) kaže da je rabinski judaizam bio pretjerano pod utjecajem perzijskoga dualizma i demonskoga nagađanja. U ovome području rabini nisu dobar izvor za istinu. Isus se korjenito razišao od učenja Sinagoge. Ja mislim da je rabinska zamisao anđeoskog posredovanja (usp. Djela 7:53) i protivljenja davanja Zakona Mojsiju na brdu Sinaj otvorila vrata zamisli o arkandeoskome neprijatelju YHWH-i kao i čovječanstvu. Postoje dva velika boga iranskoga dualizma (Zoroaster):

1. *Ahura Mazda*, kasnije nazvan *Ormuzd*, koji je bio big stvoritelj, dobar bog
2. *Angra Mainyu*, kasnije nazvan *Ahriman*, uništavajući duh, zao bog.

Oni su se borili za vrhovnu vlast sa Zemljom kao bojnim poprištem. Ovaj se dualizam razvio u judaistički ograničeni dualizam YHWH i Sotone.

Sigurno postoji napredujuće otkrivenje u NZ-u kao što je razvitak zla, ali ne kao razrada rabinske tvrdnje. Dobar primjer ove razlike je “rat u Nebu”. Pad Sotone (đavla) je logička neizbježnost, ali osobitosti nisu date ([vidjeti Posebnu temu: Pad Sotone i njegovih anđela](#)). Čak i ono što je dato prekriveno je apokaliptičkim žanrom (usp. Otk 12:4.7.12-13). Iako je Sotona (đavao) pobijeden i prognan na Zemlju, on još uvijek djeluje kao sluga YHWH-in (usp. Mt 4:1; Lk 22:31-32; 1. Kor 5:5; 1. Tim 1:20).

U ovome području moramo zauzdati našu radoznalost. Postoje osobne sile kušnje i zla, ali postoji ipak samo jedan Bog i čovječanstvo je još uvijek odgovorno za njegove/njene odabire. Postoji duhovna borba, i prije i poslije spasenja. Pobjeda može jedino doći i ostati u i kroz Trojedinoga Boga. Zlo je bilo pobijedeno i ono će biti uklonjeno (usp. Otk 20:10)!

NASB, NKJV

“u sinovima neposlušnosti”

NRSV

“među onima koji su neposlušni”

TEV

“narodu koji ne sluša Boga”

NJB

“u buntovniku”

Pešita

“u djeci neposlušnosti”

Ovo je bio hebrejski idiom za pobunu i stalnu narav (usp. Ef 5:6).

[Vidjeti Posebnu temu: “Sinovi od...” \(BDB 119, KB 137\).](#)

2:3 “mi smo također svi ranije živjeli” U Poslanici Efežanima “mi” upućuje na židovske vjernike, u ovome slučaju, na Pavla i njegov službujući tim. Završavanje izričaja “baš kao i ostali”, čini mogućim da ovaj izričaj upućuje na sve od SZ-noga odabranog naroda, Židove. Ovaj GLAGOL je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA. PASIVNO STANJE naglasit će kako palo čovječanstvo biva manipulirano vanjskim zlim duhovnim silama, kao što je Sotona ili demoni, spomenutima u Efežanima 2:2 i 3:10; 6:12.

▣	
NASB, NKJV, Pešita	“u pohotama našega mesa”
NRSV	“u strastima našega mesa”
TEV	“prema našim prirodnim žudnjama”
NJB	“putenim životima”

Ovo je treći neprijatelj paloga čovjeka. Iako nije popisano u gramatički usporednoj građi (“prema ...”) s dva neprijatelja u Poslanici Efežanima 2:2, teološki je usporedan. Pala, egocentrična sebičnost čovječanstva (usp. Post 3) najgori je neprijatelj (usp. Gal 5:19-21). On okreće i manipulira sve i svakoga k njegovome vlastitom sebičnom interesu (usp. Rim 7:14-25).

Pavao koristi pojam “meso” na dva različita načina. Jedino okvir može odrediti razliku. U Efežanima 2:11.15; 5:29.31; 6:5 i 12 to znači “ljudska osoba”, a ne “pala grješna narav” kao ovdje.

[Vidjeti Posebnu temu: Meso \(*sarx*\).](#)

▣	
NASB	“prepuštajući se žudnjama mesa i uma”
NKJV, Pešita	“ispunjavajući žudnje mesa i uma”
NRSV	“slijedeći žudnje mesa i osjećaja”
TEV	“i učinili sve što je odgovaralo žudnjama naših vlastitih tijela i umova”
NJB	“u potpunosti ovladani našima vlastitim fizičkim žudnjama i našima vlastitim zamislama”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA što naglašava neprekinuto, stalno, uobičajeno djelovanje. Ljudsko tijelo i um nisu zli u sebi i sami po sebi, nego su bojno polje kušnje i grijeha (usp. Ef 4:17-19; Rim 6 i 7).

▣ **“po naravi”** Ovo upućuje na sklonosti paloga, Adamovskoga čovječanstva (usp. Post 3; Ps 51:5; Job 14:4; Rim 5:12-21; 7:14-25). Zanimljivo je da rabini općenito ne naglašavaju Pad ljudstva u Knjizi Postanka 3, iako neki upućuju na Postanak 6 kao izvor zla (vidjeti [Posebnu temu: “sinovi Božji” u Knjizi Postanka 6](#)).

Umjesto toga tvrde da čovječanstvo ima dvije nakane (*yetzers*), jednu dobru, jednu lošu. Ljudi su pod vlašću svojih odabira. Postoji čuvena rabinska izreka: “Svaki čovjek ima crnoga i bijelog psa u svome srcu. Onaj kojeg hrani najviše taj postaje najveći.” Međutim, NZ predstavlja nekoliko teoloških razloga za grijeh čovječanstva:

1. Pad Adama
2. voljno zanemarivanje
3. grješni odabiri.

POSEBNA TEMA: “sinovi Božji” U KNJIZI POSTANKA 6

- A. Postoji velika borba mišljenja o poistovjećivanju izričaja “sinovi Božji”. Postoje tri glavna tumačenja:
1. izričaj upućuje na pobožnu Šetovu lozu (usp. Post 5)
  2. izričaj upućuje na skupinu anđeoskih bića
  3. izričaj upućuje na kraljeve ili tirane Kajinove loze (usp. Post 4).
- B. Dokaz za upućivanje izričaja na Šetovu lozu:
1. izravan književni okvir Postanka 4 i 5 pokazuje razvitak pobunjeničke Kajinove loze i pobožne Šetove loze. Prema tome, okvirni dokaz izgleda pogoduje pobožnoj Šetovoj lozi
  2. rabini su se podijelili oko njihova razumijevanja ovoga odlomka. Neki tvrde da upućuje na Šeta (ali većina na anđele)
  3. izričaj “sinovi Božji”, iako češće korišten za anđeoska bića, rijetko upućuje na ljudska bića:
    - a. Ponovljeni zakon 14:1 – “sinovi YHWH vašeg Boga”
    - b. Ponovljeni zakon 32:5 – “Njegovi sinovi” [Njegova djeca]
    - c. Knjiga Izlaska 21:6; 22:8-9 (moguće levitski suci)
    - d. Psalam 73:15 – “Božja djeca”
    - e. Knjiga proroka Hošee 1:10 – “sinovi živoga Boga”.
- C. Dokaz za upućivanje izričaja na anđeoska bića:
1. ovo je bilo najuobičajenije tradicionalno razumijevanje odlomka. Širi okvir Postanka može poduprijeti ovo gledište kao još jedan primjer nadnaravnoga zla pokušavajući omesti Božju volju za čovječanstvo (rabini kažu kroz ljubomoru)
  2. izričaj (“sinovi Božji”) pretežno je u SZ-u korišten za anđele:
    - a. Knjiga o Jobu 1:6
    - b. Knjiga o Jobu 2:1
    - c. Knjiga o Jobu 38:7
    - d. Psalam 29:1
    - e. Psalam 89:6.7
    - f. Knjiga proroka Daniela 3:25
  3. među-zavjetna 1. Knjiga Henokova, koja je bila vrlo popularna među vjernicima u NZ-onome razdoblju, zajedno s Genesis Apocryphon iz Svitaka s Mrtvoga mora, i Jubileja 5:1 tumači ovo kao pobunjene anđele (1. Hen 12:4; 19:1; 21:1-10)
  4. izravan književni okvir Postanka 6 izgleda podrazumijeva da su “moćni ljudi koji bijahu od davnine, glasoviti ljudi” proizašli iz ovih neprimjerenih miješanja redova Stvorenja
  5. 1. Henokova čak tvrdi da je Noin Potop došao kako bi uništio ovo anđeosko /ljudsko sjedinjavanje koje je bilo neprijateljsko prema YHWH-i i Njegovu naumu za Stvorenje (usp. 1. Hen 7:1 i dalje; 15:1 i dalje; 86:1 i dalje)
- D. Dokaz za upućivanje izričaja na kraljeve ili tirane Kajinove loze:
1. postoji nekoliko drevnih prijevoda koji podupiru ovo gledište:
    - a. Targum ili Onkelos (drugo stoljeće) prevodi “sinovi Božji” kao “sinovi plemenitaša”
    - b. Symmachus (drugo stoljeće) grčki prijevod SZ-a, preveo je “sinovi Božji” kao “sinovi kraljeva”
    - c. pojam elohim bio je korišten za Izraelove vođe (usp. Izl 21:6; 22:8; Ps 82:1.6, zabilježite NIV i NET Bibliju)
    - d. Nephilim povezani s Gibborim u Postanku 6:4, Gibborim je množina od Gibbor u značenju “silan čovjek junaštva; jakost; bogatstvo ili snaga”
    - e. ovo tumačenje i njegov dokaz uzet je iz Hard Sayings of the Bible, str. 106-108.
- E. Povijesni dokaz branitelja obiju uporaba:
1. izričaj upućuje na Šetite:

a. Ćiril Aleksandrijski	e. Calvin
b. Theodoret	f. Kyle
c. Augustin	g. Gleason Archer
d. Jeronim	h. Watts
  2. izričaj upućuje na anđeoska bića:

a. pisci Septuaginte	f. Tetulijan	k. Olford
b. Filo	g. Origen	l. Westermann
c. Josip Flavije	h. Luther	m. Wenham

(Antiquities 1:3:1)

d. Justin Mučenik   i. Delitzsch   n. NET Biblija
e. Klement Aleksandrijski   j. Hengstenberg.

- F. Kako se “Nefili” iz Postanka 6:4 odnose sa “sinovi Božji” i “čovječje kćeri” iz Postanka 6:1-2? Zabilježite ove teorije:
1. oni su divovi proizašli iz združivanja između anđela i ljudskih žena (usp. Br 13:33)
  2. oni uopće nisu povezani. Jednostavno su spomenuti kao bića na Zemlji u vremenu zbivanja Postanka 6:1- 2 i isto tako nakon toga

3. R. K. Harrison u Introduction to the Old Testament, str. 557, ima sljedeći zagonetan navod: “promašiti čitave neprocjenjive antropološke uvide u međusobni odnos Homo sapiensa i pred-Adamovskih vrsta koje odlomak sadržava, i što su pristupačni onim znanstvenicima koji su opremljeni pratiti ih.”

Ovo po meni podrazumijeva da on ove dvije skupine vidi kao predstavljajuće različite skupine humanoida. ,
Ovo bi moglo podrazumijevati kasnije posebno stvaranje Adama i Eve, ali isto tako evolucijski razvitak Homo erectusa.

- G. Pošteno je otkriti moje vlastito razumijevanje ovoga prijepornog teksta. Prvo, dopustite mi podsjetiti svakoga od nas da je tekst u Knjizi Postanka kratak i višeznačan. Mojsijevi prvi slušatelji mora da su imali dodatni povijesni uvid ili je Mojsije koristio usmenu ili pismenu predaju iz razdoblja patrijarha koju on sâm nije posve razumio. Ovo pitanje nije ključan teološki predmet. Mi smo često znatizeljni o stvarima o kojima Pismo samo nagovještava. Bilo bi vrlo žalosno graditi poboljšanu teologiju izvan toga i sličnih dijelova biblijske obavijesti. Ako smo trebali tu obavijest Bog bi je osigurao u jasnijemu i potpunijem obliku. Osobno vjerujem da su to bili anđeli i ljudi zbog:

1. izričaj “sinovi Božji” upotrebljavan je dosljedno, ako ne isključivo, za anđele u SZ-u
2. prijevoda (aleksandrijski) Septuaginte (kasno prvo stoljeće pr. Kr.) “sinovi Božji” kao “anđeli Božji”
3. pseudo-natpisa apokaliptičke 1. Henokove knjige (moguće pisane oko 200. g.pr.Kr.) koji je vrlo osobit jer upućuje na anđele (usp. poglavlja 6 – 7)
4. Petrova poslanica 2 i Judina poslanica govore o anđelima koji su zgriješili i nisu zadržali svoje pravo prebivalište. Ja znam da izgleda kako se nešto od ovoga suproti Evandjelju po Mateju 22:30, ali ovi posebni anđeli nisu ni na Nebu niti na Zemlji nego u posebnome zatvoru (Tartarus)
5. mislim da jedan od razloga mnogih događaja u Knjizi Postanka 1 – 11 nađen u drugim kulturama (tj. Slična izvješća o stvaranju, slična izvješća o Potopu, slična izvješća o anđelima koji su uzimali žene) jeste zbog toga što su svi ljudi bili zajedno i imali neko znanje o YHWH-i tijekom ovoga razdoblja, ali nakon Babilonske kule raspršivanje toga znanja postalo je pokvareno i prilagođeno mnogobožackome obrascu.

Dobar primjer ovoga je grčka mitologija gdje su polu ljudi /polu nadnaravni divovi nazvani Titanima zatvoreni u Tartarus, ovo posebno ime upotrijebljenome samo jednom u Bibliji (usp. 2. Pt 2) za mjesto držanja anđela koji nisu zadržali svoje pravo prebivalište. U rabinskoj teologiji Had je bio podijeljen u dio za pravednike (Raj) i dio za grješne (Tartarus).

☐ **“djeca gnjeva”** “Djeca od ...”, kao “sinovi od ...”, hebrejski je idiomski izričaj za narav osobe. Bog se protivu grijehu i pobuni u Svome stvorenju. Gnjev Božji je i privremen (u vremenu) i eshatološki (na kraju vremena).

[Vidjeti Posebnu temu: “Sinovi od...” \(BDB 119. KB 137\).](#)

NASB

“baš kao i ostali”

NKJV

“natjeraše nas da sjedimo zajedno”

NRSV, TEV

“kao i svatko drugi”

NJB

“kao i ostatak svijeta”

Pešita

“baš kao i ostali”

Ovo upućuje na izgubljenost svih ljudi, i Židova i poganina (usp. Rim 1:18-3:21). Pavao koristi pojam “ostali” kako bi uputio na izgubljene (usp. 1. Sol 4:13; 5:6).

2:4 “Ali Bog, bivajući bogat u milosrđu, zbog Svoje velike ljubavi kojom nas je On ljubio” Postoji toliko dramatičan prijelaz između beznada i bespomoćnosti paloga čovječanstva u Poslanici Efežanima 2:1-3 te čudesne Božje milosti i milosrđa u Efežanima 2:4-7.

Kakva velika istina! Božje milosrđe i ljubav jesu ključ spasenja (usp. Ef 2:7). Njegova milosrdna narav (usp. Izl 34:6; Neh 9:17; Ps 86:15; 103:8; 145:8-9; Ef 1:7.18; 2:7; 3:8.16;), a ne ljudska izvedba, ona je što nudi put pravednosti (usp. Rim 3:21-31). Vidjeti bilješku o “bogastvima” u Efežanima 1:7.

Znakovito je da ovaj stih o Božjoj milosti sadrži PREZENT PARTICIPA i AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. Bog nas je ljubio u prošlosti (usp. Iv 3:16; 1. Iv 4:9-10) i nastavlja nas ljubiti (usp. 1. Iv 4:7-8.16)!

2:5 “čak i kad bijasmo mrtvi u našim prijestupima” Ovaj izričaj je uspoređan s Poslanicom Efežanima Ef 2:1a. Pavao se okreće svojom izvornoj misli nakon svoje parentetičke misli (usp. Ef 2:1-3) o izgubljenosti čovječanstva. Usred naše potrebe, Bog je djelovao u ljubavi (usp. Rim 5:6.8).

▣ **“učini nas živima zajedno s Kristom”** Ovaj engleski izričaj odražava jednu grčku riječ (*suzōpōieō*). To je glavni GLAGOL rečenice (AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA) što započinje u Poslanici Efežanima 2:1. Ovo je prvi od tri složena AORIST GLAGOLA s grčkim PRIJEDLOGOM, *sun*, što znači “zajedničko sudjelovanje s”. Isus je bio podignut od mrtvih u Efežanima 1:20 i vjernici su bili potaknuti na duhovan život kroz Njega (usp. Kol 2:13; 3:1). Vjernici su sada istinski živi s Kristom. Mi imamo uskrsli život sada! Smrt, zadnji neprijatelj, poražen je (usp. 1. Kor 15).

▣ **2:5.8 “milošću ste spašeni”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PERIFRASTIČKOG PARTICIPA, ponovljen u Poslanici Efežanima 2:8 za naglasak. To znači da su vjernici bili spašeni u prošlosti, vanjskim posrednikom, a trajnim ishodom; “oni su bili i nastavljaju biti spašeni po Bogu”. Ova ista građa ponovljena je u Efežanima 2:8 za naglasak.

[Vidjeti Posebnu temu: Grčka glagolska vremena korištena za spasenje.](#)

Ovo je jedan od biblijskih odlomaka što oblikuje temelj za doktrinu o sigurnosti vjernika (usp. Iv 6:37.39; 10:28; 17:2.24; 18:9; Rim 8:31-39). Kao i sve biblijske doktrine, to mora biti uravnoteženo (u napetosti) s drugim istinama i tekstovima.

[Vidjeti Posebne teme: Sigurnost; i: Apostazija /otpadništvo \(*aphistēmi*\).](#)

2:6 “uskrisi nas s Njim” Ovo je druga od AORIST složenica sa *sun*. Vjernici su već uskrsnuli s Kristom. Vjernici su bili ukopani s Njim u krštenju (usp. Kol 2:12; Rim 6:3-11) i uskrsli s Njim po Ocu (usp. Kol 2:13; Rim 6:4-5) koji je uskrisio Isusa (uskrsnuti po Duhu u Rim 8:11). Postoje posebne iskupiteljske analogije. Vjernici duhovno sudjeluju u glavnim događajima Isusova iskustva: raspeću, smrti, ukopu, uskrsnuću, i ustoličenju! Vjernici dijele Njegov život i patnju; oni će dijeliti i Njegovu slavu (usp. Rim 8:17)!

[Vidjeti Posebnu temu: Uskrsnuće.](#)

▣

NASB, NRSV, Pešita

“postavi nas s Njim”

NKJV

“postavi nas da sjednemo zajedno”

TEV

“da vladamo s njim”

NJB

“dadne nam mjesto s njim”

Ovo je treći od AORISTA složenica sa *sun*. Naš položaj u Njemu jedna je od sadašnjih, kao i budućih, pobjeda (usp. Rim 8:37)! Zamisao o sjedenju s Njim znači vladati s Njim. Isus je Kralj Kraljeva koji sjedi na prijestolju Boga Oca i vjernici već sad su-vladaju s Njim (usp. Mt 19:28; Rim 5:17; Kol 3:1; 2. Tim 2:12; Otk 2:26; 3:21).

[Vidjeti Posebnu temu: Vladavina u Kraljevstvu Božjem.](#)

POSEBNA TEMA: VLADAVINA U KRALJEVSTVU BOŽJEM

Zamisao o vladanju s Kristom dio je šire teološke kategorije nazvane “Kraljevstvo Božje”. Ona je prenesena iz SZ-ne zamisli o Bogu kao istinskome Kralju Izraela (usp. 1. Sam 8:7). On je simbolički vladao (1. Sam 8:7; 10:17-19) preko potomstva plemena Jude (usp. Post 49:10) i obitelji Jišaja (usp. 2. Sam 7).

Isus je obećano ispunjenje SZ-noga proročanstva o Mesiji. On je ustoličio Kraljevstvo Božje Svojim utjelovljenjem u Betlehemu. Kraljevstvo Božje postalo je središnji stup Isusova propovijedanja. Kraljevstvo je u potpunosti došlo u Njemu (usp. Mt 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Lk 10:9.11; 11:20; 16:16; 17:20-21).

Međutim, Kraljevstvo je i budućnost (eshatološki). Ono je bilo prisutno ali ne i dovršeno (usp. Mt 6:10; 8:11; 16:28; 22:1-14; 26:29; Lk 9:27; 11:2; 13:29; 14:10-24; 22:16.18). Isus je prvi puta došao kao Pateći Sluga (usp. Iz 52:13 – 53:12); kao ponizan (usp. Zah 9:9), ali On će se vratiti kao Kralj Kraljeva (usp. Mt 2:2; 21:5; 27:11-14). Zamisao o “vladavini” jamačno je dio ove teologije o “kraljevstvu”. Bog je dao Kraljevstvo Isusovim sljedbenicima (vidjeti Lk 12:32).

Zamisao o vladanju s Kristom ima nekoliko vidova i pitanja:

1. upućuje li odlomak koji tvrdi da je Bog dao vjernicima “Kraljevstvo” kroz Krista na “vladanje” (usp. Mt 5:3.10; Lk 12:32)?

2. jesu li Isusove riječi izvornim učenicima u židovskome okviru prvoga stoljeća upućene svim vjernicima (usp. Mt 19:28; Lk 22:28-30)?
3. je li Pavlov naglasak na vladavini u ovome životu sad suprotivost ili dopuna gornjih tekstova (usp. Rim 5:17; 1. Kor 4:8)?
4. kako su patnja i vladavina povezani (usp. Rom. 8:17; 2. Tim 2:11-12; 1. Pt 4:13; Otk 1:9)?
5. opetovana tema Otkrivenja je dijeljenje vladavine proslavljenoga Krista, ali je li ta vladavina:
  - a. zemaljska, Otkrivenje 5:10
  - b. tisućljetna, Otkrivenje 20:4-6
  - c. vječna, Otkrivenje 2:26; 3:21; 22:5 i Knjiga proroka Daniela 7:14.18.27?

NASB, NKJV, NRSV   “u nebeskim *mjestima*”
TEV   “u nebeskome svijetu”
NJB, Pešita   “u nebu”

Ovaj LOKATIV (ili SFERA) NEUTRALAN MNOŽINSKI PRIDJEV, “u nebeskim mjestima”, korišten je samo u Poslanici Efežanima (usp. Ef 1:20; 2:6; 3:10; 6:12). Iz okvira svih njegovih uporaba, to mora značiti duhovnu kraljevinu u kojoj vjernici žive sad i ovdje, a ne Nebo.

2:7 “u vjekovima koji moraju doći” Židovi su vjerovali u dva Doba, sadašnje Doba zla (Gal 1:4) i dolazeće Doba pravednosti. To Novo doba pravednosti bit će ustoličeno dolaskom Mesije u sili Duha. U Poslanici Efežanima 1:21 “doba” je JEDNINA, ovdje je to MNOŽINA (usp. 1. Kor 2:7; Heb 1:2; 11:3). To podrazumijeva da:

1. postoji najmanje dva Doba
2. MNOŽINA je upotrijebljena kako bi se naglasilo i uzveličalo dolazeće Doba – rabinski idiom nazvan “množina Veličanstva”. Ova uporaba MNOŽINE u simboličkom se smislu može vidjeti u odlomcima što upućuju na prošla “doba /vjekove” (usp. Rim 16:25; 1. Kor 10:11; 2. Tim 1:9; Tit 1:2).

Neki znanstvenici vjeruju kako je to naprosto metafora za vječnost zbog način uporabe toga izričaja u svjetovnome *koine* grčkom i na nekoliko mjesta u NZ-u (usp. Lk 1:33.55; Iv 12:34; Rim 9:5; Gal 1:5; 1. Tim 1:17).

[Vidjeti Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba.](#)

▣ **“On može pokazati”** Ovo je AORIST SREDNJEGA KONJUNKTIVA. Bog je jasno očitovao Svoju narav (usp. Ef 1:5-7). Taj pojam znači “javno pokazati” (usp. Rim 9:17.22). Božje milosrđe i svrha u Kristu jasno su očitovani anđelima Njegovim postupanjem s palim čovječanstvom (usp. Ef 3:10; 1. Kor 4:9).

▣ **“neizmjeran” Huperballō.** [Vidjeti Posebnu temu: Pavlova uporaba huper složenica.](#)

2:8 “Jer milošću” Spasenje je po Božjoj “milosti” (usp. Ef 1:3-14). Božja narav otkrivena je kroz Njegovo milosrđe (usp. Ef 2:4-6). Vjernici su trofeji Njegove ljubavi. Milost je najbolje određena kao nezaslužena, nezavriježena ljubav Božja. Ona teče iz Božje naravi kroz Krista i ona je neovisna o vrijednosti ili zaslugi onoga koga ljubi.

[Vidjeti Posebnu temu: Osobine Boga Izraelova \(SZ\).](#)

▣ **“ste spašeni”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PERIFRASTIČKOG PARTICIPA što je ponovljeno iz Poslanice Efežanima 2:5 (vidjeti bilješku tamo). Potisak je da su “vjernici bili i nastavljaču biti” spašeni od strane Boga ([Vidjeti Posebnu temu: Grčka glagolska vremena korištena za spasenje](#)).

U SZ-u pojam “spasiti” govori o “fizičkome oslobođenju” (usp. Jak 5:15; [Vidjeti Posebnu temu: Spasenje \[SZ-ni pojam\]](#)). U NZ-u ono se je preuzelo duhovnu dimenziju. Bog oslobađa vjernike od ishoda Pada i daje im vječni život. Ono obnavlja Božju sliku i omogućuje zajedništvo s Bogom ponovno.

[Vidjeti Posebnu temu: Pad \(Knjiga Postanka 3; vidjeti egzegetske bilješke online u komentarima Postanka\) u NZ-u.](#)

POSEBNA TEMA: SPASENJE (SZ-ni pojam)

Ovaj pojam (BDB 447, KB 446, oba IMENICA MUŠKOGA i ŽENSKOGA RODA), što u osnovi znači “biti širok i prostran” ili “biti slobodan”, ima nekoliko suzvuka:

1. sigurnost, 2. Knjiga o Samuelu 22:3; Job 5:11; Psalam 12:5
2. blagostanje, napredak, Knjiga o Jobu 30:15
3. Božansko spasenje koje obuhvaća oba vida i fizički i duhovni:
  - a. Knjiga Postanka 49:18
  - b. Ponovljeni zakon 32:15
  - c. 2. Knjiga o Samuelu 23:5
  - d. Psalam 3:2.8; 22:1; 35:3; 62:2; 69:29; 70:5; 78:22; 80:3; 89:26; 91:16; 106:4; 140:7
  - e. Knjiga proroka Izaije 12:2; 33:2; 51:6.8; 52:7.10; 56:1; 59:11; 60:18; 62:1.11
4. zamisao fizičkoga i duhovnoga oslobođenja jasno je predstavljena u Knjizi o Joni 2:9-10
5. pobjeda, Knjiga Izlaska 14:30; 15:2; 1. Samuelova 14:45; Psalam 20:6; 21:5; 44:4-5; 68:19-20; 118:14.15.21; Knjiga proroka Izaije 12:2; Habakuk 3:8
6. često je “radost” povezana s YHWH-inim spasenjem, 1. Knjiga o Samuelu 2:1; Knjiga proroka Izaije 25:9; 26:1; Psalam 9:14; 13:5; 35:9; 118:15.21.

Spasenje uključuje provedbu YHWH-ina izvorno nakanjenoga zajedništva i društva s Njegovim ljudskim stvorenjima. Ono uključuje pojedinačnu i društvenu cjelovitost!

▣ **“po vjeri”** Vjera se prima kao Božji besplatan dar u Kristu (usp. Rim 3:22.25; 4:5; 9:30; Gal 2:16; 3:24; 1. Pt 1:5). Čovječanstvo se mora odazvati Božjoj ponudi milosti i oprostjenja u Kristu (usp. Iv 1:12; 3:16-17.36; 6:40; 11:25-26; Rim 10:9-13).

Bog se bavi s palim čovječanstvom putem Saveza. On uvijek poduzima prvi korak (usp. Iv 6:44.65) te postavlja raspored i granice (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21). On dopušta palome čovječanstvu sudjelovanje u njihovu vlastitome spasenju odazivanjem na Njegovu zavjetnu ponudu. Naloženi odaziv jeste i početna i vjera što se nastavlja. To uključuje pokajanje, poslušnost, služenje, štovanje, i ustrajnost.

Pojam “vjera” u SZ-u jeste metafora proširenoga čvrstog stava. Došlo je do označavanja onoga što je sigurno, vjerodostojno, pouzdano, i vjerno. Ništa od ovoga ne opisuje čak ni iskupljeno palo čovječanstvo. To nije vjerodostojnost, ili vjernost, ili pouzdanost čovječanstva, nego Božja. Mi se pouzdajemo u Njegova vjerodostojna obećanja, a ne u našu vjerodostojnost! Poslušnost Savezu teče od zahvalnosti! Žarište je oduvijek bilo na Njegovoj vjernosti, ne na vjernikovoju vjeri! Vjera ne može spasiti nikoga. Samo milost spašava, ali ona se prima vjerom. Žarište nikad nije na količini vjere (usp. Mt 17:20), nego na njenu objektu (Isusu).

[Vidjeti Posebne teme: Savez; i: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu.](#)

▣ **“i to”** Ovo je grčka POKAZNA ZAMJENICA (*touto*), što je NEUTRALNA u RODU. Najbliže IMENICE, “milost” i “vjera” obje su u ŽENSKOME RODU. Prema tome, ovo mora upućivati na čitav proces našega spasenja u dovršenome Kristovu djelu.

Postoji još jedna mogućnost temeljena na sličnoj gramatičkoj građi u Poslanici Filipljanima 1:28. Ako je to slučaj onda se ovaj PRILOŠKI IZRIČAJ odnosi na vjeru, što je također dar Božje milosti! Ovdje je tajna Božje suverenosti i ljudske slobodne volje.

▣ **“ne od vas sâmh”** Ovo je prvi od tri izričaja što jasno pokazuju da spasenje nije temeljeno na ljudskoj izvedbi:

1. “ne od vas sâmh”, Poslanica Efežanima 2:8
2. “dar Božji”, Poslanica Efežanima 2:8
3. “ne kao ishod djela”, Poslanica Efežanima 2:9.

▣ **“dar od Boga”** Ovo je esencija milosti – ljubav bez vezivnih žica (usp. Rim 3:24; 6:23). Paradoks spasenja kao oboje, i besplatan dar i naloženi zavjetni odaziv teško je shvatiti. Ipak oboje je istina! Spasenje je uistinu besplatno, ipak ono košta svega. Većina biblijskih doktrina predstavljena je u napetošću ispunjenim parovima istina (sigurnost vs. ustrajnosti, vjera vs. djela, Božja suverenost vs. ljudskoj slobodnoj volji, predestinacija vs. ljudskome odazivu te transcendentnost vs. imanentnosti).

[Vidjeti Posebnu temu: Istočnjačka književnost \(biblijski paradoksi\); i: Novozavjetni dokaz za nečije spasenje.](#)

POSEBNA TEMA: NOVOZAVJETNI DOKAZ ZA NEČIJE SPASENJE

Ono je temeljeno na Novome savezu (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) u Isusu:

1. naravi Oca (usp. Iv 3:16), djelu Sina (usp. 2. Kor 5:21), i službi Duha (usp. Rim 8:14-16), a ne na ljudskoj izvedbi, niti plaći obzirom na poslušnost, nije samo kredo
2. ono je dar (usp. Rim 3:24; 6:23; Ef 2:5.8-9)
3. ono je novi život, novi svjetonazor (usp. Jak i 1. Iv)
4. ono je spoznaja (Evandjelje), zajedništvo (vjera u i s Isusom), i novi način života (Duh koji vodi Kristo-sličnosti), sve troje, ne bilo koje samo po sebi.
5. Vidjeti preispitivanja o istinskome spasenju u Okvirnim uvidima u 1. Ivanovu poslanicu 2:3-27, C. *online*.

2:9 “ne kao ishod djela” Spasenje **nije** po zaslugi (usp. Rim 3:20.27-28; 9:11.16; Gal 2:16; Fil 3:9; 2. Tim 1:9; Tit 3:5). Ovo je potpuno oprečno krivim učiteljima.

▣ **“tako da se nitko ne može hvaliti”** Spasenje je po Božjoj milosti, ne po ljudskome naporu, tako ne postoji prostora za ljudsko veličanje /uzdizanje (usp. Rim 3:27; 4:2). Ako se vjernici hvale, neka se hvale u Kristu (usp. 1. Kor 1:31, što je navod iz Jer 9:23-24).

[Vidjeti Posebnu temu: Hvastanje \(NZ\).](#)

POSEBNA TEMA: HVAŠTANJE (NZ)

Ovi grčki pojmovi, *kauchaomai*, *kauchēma*, i *kauchēsis*, upotrijebljeni su od Pavla trideset i pet puta i samo dva puta u ostatku NZ-a (oba u Jakovljevoj poslanici). Njegova prevladavajuća uporaba je u 1. i 2. Poslanici Korinćanima.

Postoje dvije glavne istine povezane s hvalisanjem:

- A. nijedno meso /tijelo neće se slaviti /hvastati pred Bogom (usp. 1. Kor 1:29; Ef 2:9)
- B. vjernici bi se trebali dičiti u Gospodinu (usp. 1. Kor 1:31; 2. Kor 10:17, što je smjerenje na Jer 9:23-24).

Prema tome, postoji primjereno i neprimjereno hvastanje /dičenje (tj. ponos).

A. Primjereno:

1. u nadi slave (usp. Rim 4:2)
2. u Bogu kroz Gospodina Isusa (usp. Rim 5:11)
3. u križu Gospodina Isusa Krista (tj. Pavlova glavna tema, usp. 1. Kor 1:17-18; Gal 6:14)
4. Pavao se hvali:
  - a. svojom službom bez plaće (usp. 1. Kor 9:15.16)
  - b. svojim autoritetom od Krista (usp. 2. Kor 10:8.12)
  - c. svojim ne-hvastanjem u radu drugih ljudi (kao što su se neki u Korintu, usp. 2. Kor 10:15)
  - d. svojim rasnim nasljeđem (kao što su drugi činili u Korintu, usp. 2. Kor 11:17; 12:1.5.6)
  - e. svojim crkvama:
    - (1) Korint (2. Kor 7:4.14; 8:24; 9:2; 11:10)
    - (2) Solun (usp. 2. Sol 1:4)
    - (3) svojim uvjerenjem u Božju utjehu i oslobođenje (usp. 2. Kor 1:12).

B. Neprimjereno:

1. u odnosu na židovsko nasljeđe (usp. Rim 2:17-23; 3:27; Gal 6:13)
2. neki u korintskoj crkvi hvalili su se:
  - a. u ljudima (usp. 1. Kor 3:21)
  - b. u mudrosti (usp. 1. Kor 4:7)
  - c. u slobodi (usp. 1. Kor 5:6)
3. lažni učitelji pokušavali su se hvaliti u crkvi u Korintu (usp. 2. Kor 11:12).

2:10 “mi smo Njegova tvorevina” Engleska riječ “poema /spjev” dolazi od ovoga grčkog pojma (*poiēma*). Ova je riječ upotrijebljena samo dva puta u NZ-u, ovdje i u Poslanici Rimljanima 1:20. To je položaj vjernika u milosti. Oni su paradoksalno Njegov dovršen proizvod koji je još uvijek u procesu!

▣ **“stvorena u Kristu Isusu”** Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA. Duh oblikuje vjernike kroz Kristovu službu voljom Oca (usp. Ef 1:3-14). To djelo novoga duhovnog stvorenja opisano je istim pojmovima korištenima o početnome stvaranju u Knjizi Postanka (usp. Post 3:9; Kol 1:16).

▣ **“za dobra djela”** Načini života vjernika nakon što su susreli Krista dokaz su njihova spasenja (usp. Jak i 1. Iv). Oni su spašeni milošću po vjeri kroz djela! Spašeni su kako bi služili! Vjera bez djela je mrtva, kao što su i djela bez vjere (usp. Mt 7:21-23 i Jak 2:14-26). Spasenje su vrata i put /cesta. Cilj Očeva odabira jeste bivanje vjernika “svetima i nedužnima /besprijekornima” (usp. Ef 1:4). Mi smo spašeni i daroviti kako bismo služili Tijelu (usp. 1. Kor 12:7.11).

Pavao je često bio napadani zbog svoga radikalno besplatnoga Evanđelja jer se činilo kako ono ohrabruje bezbožan život. Evanđelje koje se naizgled čini da je nepovezano s moralom mora voditi do zloporabe. Pavlovo Evanđelje bilo je besplatno u milosti od Boga, ali ono je isto tako zahtijevalo primjeren odaziv, a ne samo početno pokajanje, nego neprekidno pokajanje. Pobožno življenje je ishod, a ne bezakonje. Dobra djela nisu mehanizam spasenja, nego ishod. Ovaj paradoks posve besplatnoga spasenja i sve-koštajućega odaziva teško je komunicirati, ali ovo dvoje mora se držati u napetošću ispunjenoj ravnoteži. Ne smijemo odvojiti opravdanje od posvećenja.

Američki individualizam iskrivio je Evanđelje. Ljudi nisu spašeni zato što ih je Bog toliko mnogo ljubio kao pojedince, nego zato jer Bog ljubi palo čovječanstvo, čovječanstvo stvoreno u Njegovoj slici. On spašava i mijenja pojedince kako bi dosegnuo još više pojedinaca. Konačno žarište ljubavi jeste prvotno skupno (usp. Iv 3:16), ali ono se prima pojedinačno (usp. Iv 1:12; Rim 10:9-13; 1. Kor 15:1).

▣ **“koja Bog pripremi unaprijed”** Ovaj snažan pojam (*pro + hetimos*, “pripremiti prije”) odnosi se na teološku zamisao o predestinaciji (usp. Ef 1:4-5.11) i upotrijebljen je jedino ovdje i u Poslanici Rimljanima 9:23. Bog je odabrao ljude da odražavaju Njegovu narav. Kroz Krista, Otac je obnovio Svoju sliku u palome čovječanstvu (usp. Post 1:26-27).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:11-22

¹¹Zato zapamtite da ste vi, pogani u mesu, koji su nazvani “Neobrezanima” od tako-zvanih “Obreznih”, što je izvedeno u mesu ljudskim rukama – ¹²zapamtite da ste u to vrijeme bili odvojeni od Krista, isključeni od zajednice Izraela, i stranci zavjetnih obećanja, nemajući nade i bez Boga u svijetu. ¹³Ali sad u Kristu Isusu vas koji prije bijaste daleko dovedeni ste blizu krvlju Kristovom. ¹⁴Jer On Sâm je naš mir, koji je napravio od obje skupine jednu i srušio prepreku razdvajajućega zida, ¹⁵uništivši u Svome mesu neprijateljstvo, koji je Zakon zapovijedi sadržan u propisima, tako da u Sâmome Sebi On može stvoriti dvojicu u jednoga novoga čovjeka, tako uspostavljajući mir, ¹⁶i može ih izmiriti obojicu u jedno tijelo Bogu po križu, time što je ukinuo neprijateljstvo. ¹⁷I ON DOĐE I PROPOVIJEDAŠE MIR VAMA KOJI BIJASTE DALEKO, I MIR ONIMA KOJI BIJAHU BLIZU; ¹⁸jer po Njemu mi oboji imamo naš pristup u jednome Duhu Ocu. ¹⁹Tako onda vi niste više stranci i tuđinci, nego ste drugovi građani sa svetima, i od Božjega kućanstva, ²⁰izgrađeni na temelju apostola i proroka, Sâmome Kristu Isusu koji je ugaoni kamen, ²¹u kome cijela građevina, bivajući postavljena zajedno, raste u sveti hram u Gospodinu, ²²u kojem se vi također gradite zajedno u prebivalište Boga u Duhu.

2:11 “Zato” Ovo može upućivati na: (1) Poslanicu Efežanima 2:1-10, ili (2) Efežanima 1:3-2:10. Pavao često koristi ovu riječ kako bi započeo novu književnu jedinicu gradeći je na kombiniranim istinama prethodnih jedinica (usp. Rim 5:1; 8:1; 12:1).

Ovo je treća glavna istina Pavlova doktrinarnoga odjeljka (Ef 1 - 3):

1. prva je bila Božji vječani odabir temeljen na Njegovoj milosrdnoj naravi
2. druga je bila beznade paloga ljudstva, spašenoga Božjim milosrdnim djelovanjima kroz Krista koji mora biti primljen i proživljen vjerom
3. treća, Božja volja uvijek je bila spasenje svih ljudi (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5), i Židova i poganina (usp. Ef 2:11 - 3:13).

Nijedan ljudski um (tj. gnostik) ne može razumjeti ove otkrivene istine.

▣ **“zapamtite”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Ovim poganima zapovjedbno je neka se nastavljaju sjećati svoje prijašnje odvojenosti od Boga, Poslanica Efežanima 2:11-12.

▣ **“da ste vi, pogani u mesu”** Ovo je doslovno “narodi” (*ethnos*). To upućuje na sve ljude koji nisu iz loze Jakova. U SZ-u pojam “narodi” (*go'im*) bio je pogrdan način upućivanja na sve ne-Židove.

▣ **“koji su nazvani ‘Neobrezanima’”** Čak i u SZ-u, ovaj obred bio je vanjski znak unutarnje vjere (usp. Lev 26:41-42; Pnz 10:16; Jer 4:4). “Judaizanti” iz Poslanice Galaćanima tvrdili su kako je to još uvijek Božja volja te da je to neophodno za

spasenje (usp. Djela 15:1 i dalje; Gal 2:11-12). To je vjerojatno bio pojam izrugivanja. Budite pozorni od brkanja simbola s duhovnom stvarnošću zbog koje je naveden (usp. Djela 2:38 još je jedan primjer).

2:12

NASB	“odvojeni od Krista”
NKJV, NRSV, Pešita	“bez Krista”
TEV	“odvojeni od Krista”
NJB	“vi niste imali Krista”

Ovo je doslovno “na odvojenim temeljima”. Ovih nekoliko narednih izričaja, kao Poslanica Efežanima 2:1-3, pokazuju bespomoćnost i beznađe pogana bez Krista.

▣

NASB, NJB	“isključeni”
NKJV, NRSV, Pešita	“bivajući tudincima”
TEV	“stranci”

Ovo je PERFECT PASIVNOGA PARTICIPA u značenju “biti i nastaviti biti isključenim”. U SZ-u ovaj je pojam upućivao na stanovnike ne-građane s ograničenim pravima (tudinci), Pogani su bili i nastavljaču biti odvojenima, otuđenima od YHWH-ina Saveza.

▣ **“zajednice Izraela”** Ovo je doslovno “građanstvo” (*politeia*). Ta riječ došla je u engleski kao “politike”. Ona upućuje na odabrano Abrahamovo potomstvo. Njihove su dobrobiti pobrojene u Poslanici Rimljanima 9:4-5.

▣ **“zavjetnih obećanja”** NZ može upućivati na SZ kao na jedan Savez ili nekoliko Saveza. Ova teološka napetost može se vidjeti kao nečija zavjetna vjera izražena u:

1. različitim zahtjevima
2. dato različitim osobama.

Bog se suočavao sa SZ-nim osobama na različite načine. Njegova riječ Adamu bila je oko onoga što se nalazilo u Vrtu Eden, Noi o arci, Abrahamu o sinu i mjestu gdje će živjeti, Mojsiju o vođenju naroda, itd. Ali svima to je uključivalo poslušnost Božjoj riječi! Neke skupine (dispencionalisti) usredotočuju se na različitost. Druge skupine (kalvinisti) usredotočuju se na ujedinjeni vid vjere. Pavao se usredotočio na Savez s Abrahamom (usp. Rim 4) kao postavljanje obrasca za sve odnose vjere.

Novi savez je kao Stari savezi u svome zahtjevu za poslušnost i osobnu vjeru u Božje otkrivenje. Razlika je u tome kako je netko u ispravnome odnosu s Bogom (usp. Jer 31:31-34). Mojsijevski Savez usredotočio se na ljudsku poslušnost i vršenje, dok se NZ usredotočuje na poslušnost i vršenje u Kristu. Ovaj Novi savez jeste Božji način ujedinjavanja Židova i pogana vjerom u Krista (usp. Ef 2:11-3:13).

Novi savez, kao i Stari, jeste i neuvjetovan (Božje obećanje milosti i oprosta) i uvjetovan (ljudski odaziv). On odražava i suverenost Boga (predestinacija) i slobodne odabire čovječanstva (vjera, pokajanje, poslušnost, ustrajnost).

[Vidjeti Posebne teme: Savez; i Pavlovo gledište o Mojsijevskome Zakonu.](#)

▣ **“nemajući nade i bez Boga u svijetu”** Ako uistinu postoji samo jedan Bog Stvoritelj i ako je Izrael bio Njegov odabrani narod, pogani su bili odrezani bez ikakve nade, izgubljeni u idolopoklonstvu i poganstvu (usp. 1. Sol 4:13 i Rim 1:18-2:16).

2:13 “Ali sad” Postoji oprečje između beznađa pogana u prošlosti, Poslanica Efežanima 2:11-12, u njihove velike nade u Evanđelju, Efežanima 2:13-22.

▣ **“vas koji prije bijaste daleko dovedeni ste blizu”** Ista zamisao ponovljena je u Poslanici Efežanima 2:17, gdje je navedena Knjiga proroka Izaije 57:19. U Izaiji taj je tekst upućivao na židovske izgnanike ali ovdje u Efežanima upućuje na pogane. Ovo je jedan primjer Pavlove tipološke uporabe SZ-nih odlomaka. NZ-ni autori poopćili su SZ-nu nadu. Kao što su izgnani Židovi bili odvojeni od Boga, tako su tako, pogani bili otuđeni od Boga.

[Vidjeti Posebnu temu: Starozavjetna proroštva o budućnosti vs. novozavjetnim proroštva \(“Ključan uvod” u Otkrivenje\).](#)

▣ **“krvlju Kristovom”** Ovo je upućivalo na pobjedonosno, nadomjesno Kristovo pomirenje (usp. Ef 1:7; Rim 3:25; 5:6-10; 2. Kor 5:21; Kol 1:20; Heb 9:14.28; 1. Pt 1:19; Otk 1:5). Božja obitelj nije više nacionalna, nego duhovna (usp. Rim 2:28-29; 4:16-25).

Kristova krv bila je žrtvena metafora (usp. Lev 1 - 2) za smrt Mesije (usp. TEV). Ivan Krstitelj rekao je za Isusa: “Gle, Jaganjac Božji koji uzima grijeh svijeta” (usp. Iv 1:29). Isus je došao umrijeti (usp. Post 3:15; Iz 53; Mk 10:45).

To je bio i način potvrđivanja istinske Isusove ljudskosti (usp. Ef 2:15), što su gnostici nijekali.

2:14 Ovaj stih ima tri GLAGOLA. Prvi je PREZENT INDIKATIVA. Isus nastavlja biti naš mir i osiguravati naš mir. Drugi i treći su AORISTI AKTIVNIH PARTICIPA (“učini od oba jednog” i “sruši prepreku”); sve je to bilo neophodno kako bi se izvršilo ujedinjenje Židova i pogana u jedan novi entitet (Crkvu).

Mir između Židova i poganina žarište je ove književne jedinice, Poslanica Efežanima 2:11 - 3:13. Ovo je bila misterija Evandjelja skrivena u prošlosti. Taj pojam “mir” upućuje na:

1. mir između Boga i čovječanstva (usp. Iv 14:27; 16:33; Rim 5:1-11; Fil 4:7.9)
2. mir između Židova i pogana, Poslanica Efežanima 2:14.15.17 (usp. Gal 3:28; Kol 3:11).

Vidjeti bilješku u Efežanima 2:15.

[Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

▣ **“On Sâm je naš mir”** “On Sâm” (*autos*) je naglašeno (usp. Ef 2:15). Pojam “mir” znači “obnoviti ono što je bilo slomljeno” (izmirenje). Isus Mesija nazvan je Knezom Mira (usp. Iz 9:6 i Zah 6:12-13). Božji mir u Kristu ima nekoliko vidova. Vidjeti bilješku u Poslanici Efežanima 2:15.

[Vidjeti Posebnu temu: Mir \(*eirēnē*\) \(NZ\).](#)

▣

NASB	“koji je napravio od obje skupine jednu”
NKJV, Pešita	“koji je stvorio od oba jednoga”
NRSV	“on je napravio od obje skupine jednu”
TEV	“čineći Židove i pogane jednim narodom”
NJB	“učinio je dvoje u jedno”

Vjernici nisu više Židov ili poganin, nego kršćanin (usp. Ef 1:15; 2:15; 4:4; Rim 2:28-29; Gal 3:28; Kol 3:11). Ovo je bila Božja tajna kao što je otkriveno u Poslanici Efežanima. To je oduvijek bio Božji naum (Post 3:15). Bog je odabrao Abrahama kako bi odabrao ljude, kako bi odabrao svijet (Post 12:3; Izl 19:5-6). To je bila jedinstvena tema Staroga i Novog saveza (Zavjeta).

[Vidjeti Posebnu temu: Rasizam.](#)

▣

NASB	“prepreku razdvajajućega zida”
NKJV	“središnji zid podjele”
NRSV	“razdvajajući zid”
TEV	“zid što razdvaja”
NJB	“prepreku što je služila da ih drži odvojenima”
Pešita	“zid razdvajanja među njima”

Ovo je doslovice “središnji zid pregrade”. To je bio rijedak pojam. U okviru očito upućuje na Mojsijevski zakon (usp. stih 15). Neki su komentatori tvrdili da je to bilo smjerenje na zid u Herodovu hramu između dvorišta za pogane i dvorišta za žene što je odvajalo židovske i poganske štovatelje. Ovaj isti simbolizam o uklanjanju prepreka vidi se u zastoru Hrama koji se razdvojio od vrha do dna kod Isusove smrti (usp. Mt 27:51). Jedinstvo je sad moguće. Jedinstvo je sad volja Božja (usp. Ef 1:10; Ef 4:1-10).

U gnosticizmu taj je pojam upućivao na prepreku između Neba i Zemlje na što se moguće smjera u Poslanici Efežanima 4:8-10.

2:15

NASB	“uništivši”
NKJV, Pešita	“ukinuvši”
NRSV	“uništio je”
TEV	“ukinuvši”
NJB	“uništivši”

Pojam “ukinuti /uništiti” omiljen je Pavlov pojam (usp. Rim 3:31; 6:6; Kol 2:14). Doslovno znači “učiniti ništavnim i nevažećim” ili “donijeti bez učinka”. To je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA. Isus je u potpunosti uništio smrtnu kaznu SZ-noga Zakona (usp. Ef 2:16; Kol 2:14; Heb 8:13).

Ovo ne znači kako to podrazumijeva da SZ nije nadahnut i kako nije važno otkrivenje za NZ-noga vjernika (usp. Mt 5:17-19). To znači da Zakon nije sredstvo spasenja (usp. Djela 15; Rim 4; Gal 3; Heb). Novi savez (Jer 31:31-34; Ez 36:22-36) temeljen je na novome srcu i novome duhu, a ne na ljudskoj izvedbi zakonskoga koda. Zakon djeluje u posvećenju, ali ne u opravdanju. Vjerujući Židovi i vjerujući pogani sad imaju isti položaj pred Bogom – pripisanom Kristovom pravednošću.

[Vidjeti Posebnu temu: Ništavno i nevažće – bezvrijedno \(katargeō\).](#)

POSEBNA TEMA: NIŠTAVNO I NEVAŽĆE - BEZVRIJEDNO (katargeō)

Ovo je (*katargeō*) bila jedna od Pavlovih omiljenih riječi. On ju je upotrijebio najmanje dvadeset i pet puta ali ona ima vrlo širok semantički doseg.

A. Njen temeljni etimološki korijen je iz *argos* što znači:

1. nedjelatan
2. besposlen
3. neupotrebljiv
4. beskoristan
5. neučinkovit.

B. Složenica *s kata* bila je korištena za izražavanje:

1. nedjelatnosti
2. bezvrijednosti /nekorisnosti
3. ono što je bilo poništeno
4. ono što je učinjeno bezvrijednim s
5. ono što je bilo posve neučinkovito.

C. Jednom je upotrijebljena u Evanđelju po Luki za opis neplodnoga, time beskorisnoga, stabla (usp. Lk 13:7).

D. Pavao je koristi u slikovitome smislu prvenstveno na dva načina:

1. Bog čini neučinkovitim stvari koje su neprijateljske čovječanstvu:
  - a. narav grijeha čovječanstva – Poslanica Rimljanima 6:6
  - b. Mojsijevski Zakon u vezi s Božjim obećanjem o “sjemenu /potomku” – Poslanica Rimljanima 4:14; Galaćanima 3:17; 5:4.11; Efežanima 2:15
  - c. duhovne sile – 1. Poslanica Korinćanima 15:24
  - d. “Čovjek grijeha” – 2. Poslanica Solunjanima 2:8
  - e. fizička smrt – 1. Poslanica Korinćanima 15:26; 2. Timoteju 1:10 (Heb 2:14)
2. Božje nadomještanje starog (Savez, Doba) za novo:
  - a. stvari povezane s Mojsijevskim Zakonom – Poslanica Rimljanima 3:3.31; 4:14; 2. Korinćanima 3:7.11.13.14
  - b. analogija braka korištena o Zakonu – Poslanica Rimljanima 7:2.6
  - c. stvari ovoga Doba – 1. Poslanica Korinćanima 13:8.10.11
  - d. ovo tijelo – 1. Poslanica Korinćanima 6:13
  - e. vođe ovoga Doba – 1. Poslanica Korinćanima 1:28; 2:6.

Ova riječ prevedena je na mnogo različitih načina, ali njeno glavno značenje je nešto nekorisno, ništavno i ništetno, bez učinka, bez snage, ali ne neophodno nepostojeće, uništeno ili anihilirano.

NASB, NKJV	“u Svome mesu”
NRSV (2:14)	“mesu”
TEV (2:14)	“u svome vlastitome tijelu”
NJB (2:14)	“u svojoj vlastitoj osobi”
Pešita	“svojim dragocjenim tijelom”

Ovo naglašava Isusovu ljudskost (usp. Kol 1:22) kao i Njegovo Utjelovljenje službe (usp. Ef 4:8-10). Gnostički krivi učitelji nijekali su oboje zbog svoga ontološkoga dualizma između duha, kojeg su vidjeli kao dobrog, i materije, koju su vidjeli kao zlo.

[Vidjeti Posebne teme: Meso \(sarx\); i: Gnosticizam.](#)

▣“neprijateljstvo” Uravnotežena građa izjednačuje “neprijateljstvo” (usp. Ef 2:16) sa “Zakonom zapovijedi sadržanih u propisima”. SZ je rekao: “vrši i živi”, ali palo čovječanstvo nije bilo kadro vršiti Mojsijevski Zakon. Jednom prekršen, Zakon

je postao prokletstvom (usp. Gal 3:10); “duša koja griješi jamačno će umrijeti” (usp. Ez 18:4.20). Novi savez uklonio je neprijateljstvo dajući ljudima novo srce, novi um, i novi duh (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:26-27). Vršenje postaje ishod, a ne cilj. Spasenje je dar, a ne nagrada za izvršno djelo.

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“Zakon zapovijedi *sadržan* u propisima”
“zakon zapovijedi *nastavljen* u propisima”
“zakon sa svojim zapovijedima i propisima”
“židovski Zakon, sa svojim zapovijedima i pravilima”
“pravila i uredbe Zakona”

Ovo je upućivalo na put spasenja za koji se mislilo kako se može naći samo u vršenju Mojsijeva Zakona (usp. Rim 9:30-32; Gal 2:15-21).

[Vidjeti Posebnu temu: Mojsijevski Zakon i kršćanin](#); i: [Posebnu temu: Pavlovo gledište o Mojsijevskome Zakonu](#).

POSEBNA TEMA: MOJSIJEVSKI ZAKON I KRŠĆANIN

- A. Zakon je nadahnuto Pismo i vječan je (usp. Mt 5:17-19).
- B. Zakon je kao način /put spasenja ništavan i uvijek je bio, ali čovječanstvo je moralo vidjeti kako su njegovi /njeni napori bili uzaludni (usp. Mt 5:20.48; Rim 7:7-12; Gal 3:1 i dalje; Jak 2:10).
- C. Evanđelje Krista jedini je put k Bogu (usp. Iv 14:6; Rim 3:21; Gal 2:15-21; Heb 8:12).
- D. Stari zavjet još je uvijek koristan vjernicima kao Božja volja za ljude u društvu (posebice “Deset Riječi” [Deset zapovijedi]), ali ne kao način /put spasenja (tj. djeluje u posvećenju ali ne u opravdanju). Izraelski vjerski obredi (žrtveni sustav, sveti dani, građanski i religijski zakoni) prošli su ali Bog još uvijek govori kroz SZ. Odredbe u Djelima apostolskim 15:20 upućuju samo na probleme zajedništva, a ne spasenja.
- E. Ključni tekstovi o SZ-u i njegovu odnosu prema NZ-nim vjernicima su:
  1. Sabor u Jeruzalemu u Djelima apostolskim 15
  2. teološki sažetak poruke Evanđelja u Poslanici Galaćanima 3
  3. usporedba Mojsijevskoga Saveza (SZ) s Novim Savezom u Isusu (NZ) jeste Poslanica Hebrejima. Ona koristi nekoliko skupina za slikoviti prikaz nadmoćnosti NZ-a
  4. vidjeti Posebnu temu: [Pavlovo gledište o Mojsijevskome Zakonu](#).

▣ “**da u Sâmom Sebi On može stvoriti**” ZAMJENICA “Sâmom Sebi” naglašena je. Božja vječna svrha o ujedinjavanju svih ljudi u spasenju (usp. Post 3:15) i zajedništvu bila je isključivo izvršena kroz izvedbu osobe Mesije, a ne Mojsijevskoga Zakona.

▣ “**jednoga novoga čovjeka**” Ovaj grčki pojam znači “novoga” u vrsti, ne u vremenu. Božji narod nisu Židovi, niti pogani, nego kršćani! Crkva je nov entitet, u i po i za Krista (usp. Rim 11:36; Kol 1:16; Heb 2:10).

[Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

▣ “**uspostavljajući mir**” Ovo je omiljeni pojam za Pavla. Upotrijebljen je jedanaest puta u Poslanici Rimljanima i sedam puta u Efežanima (usp. Ef 1:2; 2:14.15.17; 4:3; 6:15.23). On ga koristi na tri načina:

1. mir između Boga i čovječanstva, Poslanica Kološanima 1:20
2. osobni mir s Bogom kroz Krista, Evanđelje po Ivanu 14:27; 16:33; Poslanica Filipljanima 4:7
3. mir između ljudi, Poslanica Efežanima 2:11 - 3:13.

Ovo je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA. Krist nastavlja tvoriti mir za onu palu djecu Adama koji će se odazvati pokajanjem i vjerom. Kristov mir nije automatski (AORIST KONJUNKTIVA u Ef 2:16) ali je dostupan svima (usp. Rim 5:12-21).

[Vidjeti Posebnu temu: Mir \(*eirēnē*\) \(NZ\).](#)

2:16 “može ... izmiriti” Grčki pojam znači prenijeti nekoga iz jednoga stanja bivanja u drugo. To naglašava zamjenu oprečnih stanja (usp. Rim 5:10-11; Kol 1:20.22; 2. Kor 5:18.21). U određenome smislu izmirenje je uklanjanje prokletstva Knjige Postanka 3. Bog i čovječanstvo su obnovljeni za prisno zajedništvo čak i u ovome životu, u ovome palome svjetskome sustavu. Ovo izmirenje s Bogom samo po sebi izražava novi odnos s drugim ljudima i konačno s prirodom (Iz 11:6-9; 65:25; Rim 8:18-23; Otk 22:3). Ponovno ujedinjenje Židova i pogana kroz Krista (usp. Ef 1:7) predivan je primjer objedinjavajućega djela u našem svijetu.

▣ **“u jedno tijelo”** Ova metafora ujedinjavanja korištena je na nekoliko različitih načina u Pavlovim pisanjima:

1. fizičko tijelo Krista (usp. Kol 1:22) ili Tijelo Krista, Crkva (usp. Kol 1:23; Ef 4:12; 5:23.30)
2. novo ljudstvo i Židova i poganina (usp. Ef 2:16)
3. način upućivanja na jedinstvo i različitost duhovnih darova (usp. 1. Kor 12:12-13.27).

U određenome smislu svi su ovi povezani s #1.

▣ **“po križu”** Židovski vođe mislili su da je Kristov križ proklet (usp. Pnz 21:23). Bog ga je koristio kao sredstvo iskupljenja (usp. Iz 53). Isus je postao “prokletstvo” za nas (usp. Gal 3:13)! On je postao Njegova pobjednička kočija (usp. Kol 2:14-15), dajući vjernicima pobjedu nad:

1. SZ-nim prokletstvom
2. zlim silama
3. neprijateljstvom između Židova i poganina.

▣

NASB

“time što je ukinuo neprijateljstvo”

NKJV

“time ukinuvši neprijateljstvo”

NRSV

“tako ukinuvši to neprijateljstvo po njemu”

TEV

“Krist je uništio neprijateljstvo”

NJB

“u njegovoj vlastitoj osobi on je ubio neprijateljstvo”

Pešita

“on je uništio neprijateljstvo”

Engleski prijevodi pokazuju da ovaj izričaj može biti razumjet na dva načina. To je zato jer JEDNINSKA ZAMJENICA može biti DATIV MUŠKOGA RODA (TEV, NJB) ili DATIV NEUTRALNOGA RODA (NASB, NRSV). U okviru moguće je oboje. Naglasak širega okvira je na Kristovu iskupiteljskome djelu.

2:17 Ovo je smjranje na Knjigu proroka Izaije 57:19 ili moguće 52:7. Pavao, tipološkom egzegezom, primjenjuje SZ-ne tekstove na prognane Židove na pogane (također zabilježite Rim 9:24-26; 20:20-21). Čak su i rabini, idući unatrag na Izaiju 56:6, koristili ovaj izričaj za upućivanje na poganske prozelite.

2:18 Djelo Trojstva jasno je izrečeno u ovoj Poslanici (usp. Ef 1:3-14.17; 2:18; 4:4-6). Iako pojam “trojstvo” nije biblijska riječ, zamisao jamačno jeste (usp. Mt 3:16-17; 28:19; Iv 14:26; Djela 2:33-34.38-39; Rim 1:4-5; 5:1.5; 8:9-10; 1. Kor 12:4-6; 2. Kor 1:21-22; 13:14; Gal 4:4-6; Ef 1:3-14; 2:18; 3:14-17; 4:4-6; 1. Sol 1:2-5; 2. Sol 2:13; Tit 3:4-6; 1. Pt 1:2; Juda stihovi 20-21).

[Vidjeti Posebnu temu: Trojstvo.](#)

▣ **“mi oboji imamo naš pristup”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA što znači “mi nastavljamo imati pristup”. To je zamisao kako Isus osobno dovodi vjernike u Božju prisutnost i daje im osobni uvid (usp. Rim 5:2; također se koristi u smislu pouzdanja u Heb 4:16; 10:19.35).

▣ **“u jednome Duhu”** Ovo je također naglašeno u Poslanici Efežanima 4:4. Krivi učitelji uzrokovali su razjedinjenost, ali Duh je donio jedinstvo (ne uniformiranost)!

[Vidjeti Posebnu temu: Duh \(pneuma\) u Novome zavjetu.](#)

2:19 Pogani koji su bili potpuno otuđeni (Ef 2:11-12) sad su u potpunosti uključeni. Ovo je jasno izjavljeno uporabom četiriju uobičajenih biblijskih metafora:

1. drugovi sugrađani (grad)
2. sveti (sveti narod odvojen za Boga)
3. Božje kućanstvo (obiteljski članovi)
4. duhovna izgradnja (hram, Ef 2:20-22a).

▣ **“svetima”** Vidjeti [Posebnu temu: Sveti.](#)

2:20 “izgrađeni na” Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA. Temelj (usp. Ef 2:12) naše vjere potpuno, konačno, i u potpunosti postavio je Trojedin Bog. Božje dobre vijesti navijestili su apostoli i proroci (usp. Ef 3:5).

▣ **“temelju apostola i proroka”** Isus je postavio temelj Evanđelja (usp. 1. Kor 3:11). Isus je Novi hram (usp. Iv 2:19-22). SZ-ni prorokovani dolazak Kraljevstva Božjeg, Isusov Duhom vođen život, smrt, i uskrsnuće dovršilo ga je, a apostoli su propovijedali njegovu stvarnost. Jedino pitanje jeste, na koga pojam “proroka” upućuje? Jesu li to SZ-ni proroci ili NZ-ni proroci (usp. Ef 3:5; 4:11)? Redoslijed pojmova podrazumijeva NZ-ne proroke (usp. Ef 2:3:5; 4:11), ali SZ-no Mesijansko smjerenje na “ugaoni kamen” podrazumijeva SZ-no proročanstvo.

Razlog za razliku između SZ-nih i NZ-nih proročanstava problem je otkrivenja. SZ-ni proroci pisali su Pismo. Oni su bili Božje oruđe nadahnutoga samo-otkrivenja. Međutim, proročanstvo je trajni dar u NZ-u (1. Kor 12:28; Ef 4:11). Nastavlja li se pisanje Pisma? Mora postojati razlika povučena između nadahnuća (apostoli i SZ-ni proroci) i prosvjetljenja te duhovne darovitosti (NZ-ni daroviti vjernici).

[Vidjeti Posebnu temu: Novozavjetno proročanstvo.](#)

POSEBNA TEMA: NOVOZAVJETNO PROROČANSTVO

- I. Nije isto kao SZ-no proročanstvo (BDB 611, KB 661; vidjeti [Posebnu temu: Starozavjetno proročanstvo](#)), što ima rabinsku konotaciju primanja i zapisivanja nadahnutih otkrivenja od YHWH (usp. Djela 3:18.21; Rim 16:26). Jedino su proroci mogli pisati Pismo.
  - A. Mojsije je bio nazvan prorokom (usp. Pnz 18:15-21).
  - B. Povijesne Knjige (Jošua – Kraljevi [osim Rute]) bile su nazvane “prijašnji proroci” (usp. Djela 3:24).
  - C. Proroci su uzeli mjesto velikoga svećenika kao izvor obavijesti od Boga (usp. Izaija – Malahija).
  - D. Druga podjela Hebrejskoga kanona je “Proroci” (usp. Mt 5:17; 22:40; Lk 16:16; 24:25.27; Rim 3:21).
- II. U NZ-u zamisao je bila korištena na nekoliko različitih načina:
  - A. upućivanje na SZ-ne proroke i njihovu nadahnutu poruku (usp. Mt 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Rim 1:2)
  - B. upućivanje na poruku za pojedinca radije negoli na skupnu grupu (tj. SZ-ni proroci prvenstveno su govorili Izraelu)
  - C. upućivanje i na Ivana Krstitelja (usp. Mt 11:9; 14:5; 21:26; Lk 1:76) i na Isusa kao na navjestitelje Kraljevstva Božjeg (usp. Mt 13:57; 21:11.46; Lk 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Isus je isto tako tvrdio kako je On veći od proroka (usp. Mt 11:9; 12:41; Lk 7:26)
  - D. drugi proroci u NZ-u:
    1. rani život Isusa kao što je zapisano u Evanđelju po Luki (tj. Marijina sjećanja):
      - a. Elizabeta (usp. Lk 1:41-42)
      - b. Zaharija (usp. Lk 1:67-79)
      - c. Šimun (usp. Lk 2:25-35)
      - d. Ana (usp. Lk 2:36)
    2. ironička pretkazanja (usp. Kaifa, Iv 11:51)
  - E. upućivanje na onoga tko naviješta Evanđelje (uključeno u popise darova za naviještanje u 1. Kor 12:28-29; Ef 4:11)
  - F. upućivanje na neprekidan dar u crkvi (usp. Mt 23:34; Djela 13:1; 15:32; Rim 12:6; 1. Kor 12:10.28-29; 13:2; Ef 4:11). Ponekad to može upućivati na žene (usp. Lk 2:36; Djela 2:17; 21:9; 1. Kor 11:4-5)
  - G. upućivanje na dijelove Knjige Otkrivenja (usp. Otk 1:3; 22:7.10.18.19).
- III. NZ-ni proroci
  - A. Oni nisu davali nadahnutu otkrivenje u istome smislu kao što su to činili SZ-ni proroci (tj. Pismo). Ova je izjava moguća zbog uporabe izričaja “vjera” (tj. smisao o dovršenome Evanđelju) korištenome u Djelima apostolskim 6:7; 13:8; 14:22; Poslanici Galaćanima 1:23; 3:23; 6:10; Filipljanima 1:27; Judinoj poslanici stihovi 3.20.

Ova je zamisao očita iz punoga izričaja upotrijebljenog u Judinoj poslanici, stih 3: “vjera koja je jedanput zauvijek predana svetima”. Vjera “jednom zauvijek” upućuje na istine, doktrine, zamisli, učenje kršćanstva o svjetonazoru. Ovaj naglasak na jednom-dana biblijski je temelj za teološki ograničeno nadahnuće spisa NZ-a i ne dopuštanje da se kasnija ili druga pisanja smatraju nadahnutima (vidjeti [Posebnu temu: Nadahnuće \[inspiracija\]](#)). Postoje mnoga višeznačna, neizvjesna, i siva područja u NZ-u (vidjeti [Posebnu temu: Istočnjačka književnost \[biblijski paradoksi\]](#)), ali vjernici potvrđuju vjerom kako je sve “potrebno” za vjeru i vršenje uključeno s dovoljnom jasnoćom u NZ. Ova je zamisao ocrтана u onome što se naziva “otkrivački trokut”:

    1. Bog je Sebe otkrio u vremenu-prostoru povijesti (OTKRIVENJE)

2. On je odabrao određene ljudske pisce da dokumentiraju i objasne Njegova djela (INSPIRACIJA / NADAHNUĆE)
  3. On je dao Svoga Duha da otvori umove i srca ljudi kako bi razumjeli ova pisanja, ne definitivno, nego dovoljno za spasenje i učinkovit kršćanski život (ILUMINACIJA /PROSVJETLJENJE, vidjeti [Posebnu temu: Prosvjetljenje /iluminacija](#)). Naglasak ovoga je na tome da je nadahnuće ograničeno na pisce Pisma. Ne postoje daljnja autoritativna pisanja, viđenja, ili otkrivenja. Kanon je zaključen. Mi imamo svu potrebnu istinu da se primjereno odazovemo Bogu. Ova istina najbolje se vidi u suglasju biblijskih pisaca nasuprot nesuglasju iskrenih, pobožnih vjernika. Niti jedan suvremeni pisac ili govornik nema stupanj Božanskoga vodstva što su pisci Pisma imali.
- B. Na neke načine NZ-ni proroci slični su SZ-nim prorocima:
1. naviještanje budućih događaja (usp. Pavao, Djela 27:22; Agab, Djela 11:27-28; 21:10-11; drugi neimenovani proroci, Djela 20:23)
  2. objava osude (usp. Pavao, Djela 13:11; 28:25-28)
  3. simbolička djela što živopisno oslikavaju neki događaj (usp. Agab, Djela 21:11).
- C. Oni naviještaju istine Evanđelja, ponekad na proročanske načine (usp. Djela 11:27-28; 20:23; 21:10-11), ali to nije prvenstveno žarište. Prorokovanje u 1. Poslanici Korinćanima u osnovi je naviještanje Evanđelja (usp. 1. Kor 14:24,39).
- D. Oni su privremena sredstva Duha za otkrivanje privremenih i praktičnih primjena Božje istine na svaku novu situaciju, kulturu, ili vremensko razdoblje (usp. 1.Kor 14:3).
- E. Oni su bili djelatni u ranim Pavlovskim crkvama (usp. 1. Kor 11:4-5; 12:28,29; 13:2,8,9; 14:1,3,4,5,6,22,24,29,31,32,37,39; Ef 2:20; 3:5; 4:11; 1. Sol 5:20) i spomenuti su u *Didahama* (pisane u kasnome prvom stoljeću ili u drugome stoljeću, nadnevak neizvjestan) te u montanizmu drugoga i trećeg stoljeća u sjevernoj Africi.

IV. Jesu li NZ-ni darovi prestali?

- A. Ovo je pitanje teško odgovoriti. Objasnjenju toga problema pomaže definiranje svrhe darova. Znače li oni potvrdu prvotnoga propovijedanja Evanđelja ili su oni trajni načini za služenje sâmoj crkvi i izgubljenome svijetu?
- B. Mora li se gledati na povijest crkve kako bi se odgovorilo ili na NZ? U NZ-u ne postoji upozorenje da su duhovni darovi bili privremeni. Oni koji pokušavaju koristiti 1. Poslanicu Korinćanima 13:8-13 kako bi naslovili ovo pitanje zlorabe autorsku nakani odlomka, koji tvrdi kako će sve osim ljubavi proći.
- C. U kušnji sam reći da budući je NZ, ne crkvena povijest, autoritet, vjernici moraju potvrditi kako se darovi nastavljaju. Međutim, vjerujem da kultura ima utjecaja na tumačenje. Neki vrlo jasni tekstovi više nisu primjenjivi (tj. sveti poljubac, žene stavljaju pokrivala, crkveni sastanci po kućama, itd.). Ako kultura utječe na tekstove, zašto onda ne i crkvena povijest?
- D. Naprosto ovo je pitanje na koje se ne može konačno odgovoriti. Neki vjernici će braniti “prestanak” a drugi “ne-prestanak”. U ovome području, kao i u mnogim problemima tumačenja, srce vjernika jeste ključ. NZ je višeznačan i kulturološki. Teško je biti kadar odlučiti koji su tekstovi pod utjecajem kulture /povijesti a koji su za sva vremena i za sve kulture (usp. Fee i Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, str. 14-19 i 69-77).
Navedene rasprave o slobodi i odgovornosti, što se nalaze u Poslanici Rimljanima 14:1 - 15:13 i 1. Korinćanima 8 - 10, ključne su. Kako odgovaramo na pitanje važno je na dva načina:
1. svaki vjernik mora hodati u vjeri u svjetlu što imaju. Bog gleda na srca i porive
  2. svaki vjernik mora dopustiti drugim vjernicima da hodaju u svome razumijevanju vjere. Mora postojati tolerancija unutar biblijskih granica. Bog želi da ljubimo jedan drugoga kao što On ljubi.
- E. U sažetku pitanja kažimo, kršćanstvo je život vjere i ljubavi, a ne savršene teologije. Odnos s Njim što utječe na naš odnos s drugima važniji je od konačne obavijesti ili savršenstva vjeroispovijedi.

POSEBNA TEMA: STAROZAVJETNO PROROČANSTVO

I. UVOD

A. Uvodne izjave

1. Vjerujuća zajednica se slaže se o tome kako tumačiti proročanstvo. Druge su istine kroz stoljeća bile utvrđene u pogledu pravovjernosti, ali ne i ova.
2. Postoji nekoliko dobro određenih stupnjeva SZ-noga proročanstva:
  - a. pred-monarhijsko:
    - (1) pojedinci nazvani proroci:
      - (a) Abraham – Knjiga Postanka 20:7
      - (b) Mojsije – Knjiga Brojeva 12:6-8; Ponovljeni zakon 18:15; 34:10
      - (c) Aron – Knjiga Izlaska 7:1 (govornik za Mojsija)
      - (d) Mirjam – Knjiga Izlaska 15:20
      - (e) Medad i Eldad – Knjiga Brojeva 11:24-30
      - (f) Debora – Knjiga o Sucima 4:4
      - (g) neimenovan – Knjiga o Sucima 6:7-10
      - (h) Samuel – 1. Knjiga o Samuelu 3:20
    - (2) reference na proroke kao skupinu – Ponovljeni zakon 13:1-5; 18:20-22
    - (3) proročka skupina ili ceh – 1. Knjiga o Samuelu 10:5-13; 19:20; 1. Kraljevima 20:35.41; 22:6.10- 13; 2. Kraljevima 2:3.7; 4:1.38; 5:22; 6:1, itd.
    - (4) Mesija nazvan prorok – Ponovljeni zakon 18:15-18
  - b. ne-monarhijsko pisanje (oni naslovljavaju kralja):
    - (1) Gad – 1. Knjiga o Samuelu 22:5; 2. Samuelova 24:11; 1. Ljetopisa 29:29
    - (2) Natan – 2. Knjiga o Samuelu 7:2; 12:25; 1. Kraljevima 1:22
    - (3) Ahija – 1. Knjiga o Kraljevima 11:29
    - (4) Jehu – 1. Knjiga o Kraljevima 16:1.7.12
    - (5) neimenovan – 1. Knjiga o Kraljevima 18:4.13; 20:13.22
    - (6) Ilija – 1. Knjiga o Kraljevima 18 – 2. Kraljevima 2
    - (7) Mihej – 1. Knjiga o Kraljevima 22
    - (8) Elizej – 2. Knjiga o Kraljevima 2:9.12-13
  - c. klasična proročka pisanja (oni naslovljavaju narod i kralja): Izaija – Malahija (osim Daniela).

B. Biblijski pojmovi

1. *Ro'eh* = “vidjelac” (BDB 906, KB 1157), 1. Knjiga o Samuelu 9:9. Ova referenca sama po sebi pokazuje prijenos na pojam *nabi*. *Ro'eh* je od općeg pojma “vidjeti”. Ta je osoba razumjela Božje načine i naume i savjetovala je Božju volju o određenome problemu
2. *Hozeh* = “vidjelac” (BDB 302, KB 3011), 2. Knjiga o Samuelu 24:11. U osnovi to je istoznačnica pojma *Ro'eh*. To je iz rjeđeg pojma “vidjeti”. PARTICIPNI oblik češće se koristio kao upućivanje na proroke (tj. “gledati”)
3. *Nabi'* = “prorok” (BDB 611, KB 661), srodan akadskome GLAGOLU *Nabu* = “pozvati” i arapskome *Naba'a* = “proglasiti /obznaniti”. To je najčešći pojam u Starome zavjetu za označavanje proroka. Upotrijebljen je više od 300 puta. Točna etimologija je neizvjesna ali “pozvati” trenutačno se čini najboljom mogućnošću. Moguće najbolje razumijevanje dolazi od YHWH-ina opisa Mojsijeva odnosa s faraonom preko Arona (usp. Izl 4:10-16; 7:1; Pnz 5:5). Prorok je netko tko govori za Boga Njegovu narodu (Am 3:8; Jer 1:7,17; Ez 3:4)
4. sva tri pojma korištena su o proročkoj službi u 1. Knjizi Ljetopisa 29:29; Samuel – *Ro'eh*; Natan – *Nabi'* i Gad – *Hozeh*
5. izričaj, *'ish ha – 'elohim*, “Čovjek Božji”, također je široka oznaka za govornika za Boga. Upotrijebljena je oko 76 puta u SZ-u u smislu “prorok”
6. pojam “prorok” je grčkoga podrijetla. Dolazi od: (1) *pro* = “prije” ili “za” i (2) *phemi* = “govoriti”.

II. ODREDBA PROROČANSTVA

- #### A. Pojam “proročanstvo” ima šire semantičko polje u hebrejskome nego u engleskome. U povijesnim Knjigama od Jošue do Kraljeva (osim Rute) Židovi ih označuju kao “raniji proroci”. I Abraham (Post 20:7; Ps 105:15) i Mojsije (Pnz 18:18) označeni su kao proroci (također Mirjam, Izl 15:20). Prema tome, budite pozorni glede pretpostavljene engleske odredbe!

- B. “Proročanstvo može biti legitimno definirano kao razumijevanje povijesti što prihvaća značenje samo u pojmovima božanske brige, božanske svrhe, božanskoga sudjelovanja”, *Interpreter's Dictionary of the Bible*, tom 3, str. 896.
- C. “Prorok nije ni filozof niti sustavni teolog, nego zavjetni posrednik koji prenosi Božje riječi Njegovu narodu zato da oslika njihovu budućnost reformirajući njihovu sadašnjost”, *Proroci i Proročanstvo*, *Encyclopedia Judaica*, tom 13 str. 1152.

III. SVRHA PROROČANSTVA

- A. Proročanstvo ne način za Boga da govori Svome narodu, osiguravajući smjernicu u njihovoj trenutačnoj okolnosti i nadu u Njegov nadzor njihovih života i svjetskih događaja. Njihova poruka u osnovi je bila skupna. Ona je morala ukoriti, ohrabriti, produbiti vjeru i pokajanje, te izvijestiti Božji narod o Njemu Sámome i Njegovim naumima. Oni su držali Božji narod u vjernosti Božjim Savezima. Ovome se mora dodati da je često bilo korišteno za jasnije otkrivenje Božjega odabira govornika (Pnz 13:1-3; 18:20-22). Ovo bi se, u konačnici, odnosilo na Mesiju.
- B. Često, prorok je uzimao povijesne ili teološke krize svoga vremena i projicirao na eshatološku okolnost. Ovaj pogled na kraj-vremena u povijesti jedinstven je Izraelu i ima smisla za Božanski izbor i zavjetna obećanja.
- C. Služba proroka čini se da uravnotežuje (Jer 18:18) i zauzima službu velikoga svećenika kao način spoznaje Božje volje. Urim i Tumim bili su nadmašeni govornom porukom od Božjega govornika Služba proroka je čini se prošla u Izraelu nakon Malahije. Ne pojavljuje se 400 godina kasnije sve do Ivana Krstitelja. Neizvjesno je kako se novozavjetni dar “prorokovanja” odnosi na Stari zavjet. Proroci Novoga zavjeta (Djela 11:27-28; 13:1; 15:32; 1. Kor 12:10.28-29; 14:29.32.37; Ef 4:11) nisu oni koji otkrivaju novo otkrivenje ili Pismo, nego oni koji unaprijed kazuju i navješćuju Božju volju u zavjetnim situacijama.
- D. Proročanstvo nije isključivo niti prvenstveno proročke naravi. Proricanje je jedan način potvrđivanja njegove službe i njegove poruke, ali mora biti zabilježeno kako je “manje od 2% SZ-noga proročanstva Mesijansko. Manje od 5% posebno opisuje Doba Novoga saveza. Manje od 1% tiče se događaja što tek slijede.” (Fee i Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 166).
- E. Proroci predstavljaju Boga narodu, dok svećenici predstavljaju narod Bogu. Ovo je općenita izjava. Postoje iznimke kao što su Habakuk, koji upućuje pitanja Bogu.
- F. Jedan razlog zašto je teško razumjeti proroke jeste taj što mi ne znamo kako su njihove knjige bile građene. One nisu kronološke. Izgleda kako su tematske ali ne uvijek na način kako netko očekuje. Često ne postoji očita povijesna okolnost, vremenski okvir, ili jasna podjela između proroštava. Ove knjige su teške za:
  1. čitanje odjednom
  2. ocrtavanje po temama
  3. utvrđivanje središnje istine ili autorske nakane u svakome proroštvu.

IV. OSOBINE PROROČANSTVA

- A. U Starome zavjetu čini se kako postoji razvitak zamisli o “proroku” i “proročanstvu”. U ranome Izraelu postoji razvijeno zajedništvo proroka, vođenih jakim karizmatskim vođom kao što su Ilija ili Elizej. Ponekad je izričaj, “sinovi proroka”, bio korišten za označavanje ove skupine (2. Kr 2). Proroci su bili okarakterizirani oblicima ekstaze (1. Sam 10:10-13; 19:18-24).
- B. Međutim, ovo razdoblje brzo prešlo u pojedinačne proroke. Postojali su neki proroci (i pravi i krivi) koji su se poistovjećivali s Kraljem, i živjeli su na dvoru (Gad, Natan). Isto tako, postojali su oni koji su bili neovisni, ponekad posve nepovezani sa *status quo* izraelskoga društva (Amos). Oni su uključivali i muške i ženske proroke (2. Kr 22:14).
- C. Prorok je često bio onaj koji je otkrivao budućnost, uvjetovanu čovjekovim trenutačnim odazivom. Često je prorokov zadatak bio otkrivanje Božjega općeg nauma za Njegovo Stvorenje što nije bio pod utjecajem ljudskoga odaziva. Ovaj sveopći eshatološki naum jedinstven je među prorocima Drevnoga Bliskog Istoka. Predviđanje i vjernost Savezu dva su dvostruka žarišta proročkih poruka (usp. Fee i Stuart, str. 150). To podrazumijeva da je žarište proroka na skupnome. Oni su obično, ali ne isključivo, naslovljavali narod.
- D. Većina proročke građe bila je predstavljena usmeno. Kasnije je to bilo kombinirano pomoću teme, kronologije, ili drugih obrazaca blisko-istočne literature što je nama izgubljeno. Budući je to predstavljanje bilo usmeno ono nije građeno kao pisana proza. To čini Knjige teškima za čitanje odjednom i teško za razumijevanje bez posebne povijesne okolnosti.
- E. Proroci su koristili nekoliko obrazaca za prijenos svojih poruka:
  1. sudska dvorana – Bog uzima Svoj narod na sud, često je to slučaj razvoda gdje YHWH odbacuje Svoju ženu (Izraela) zbog njene nevjere (Hoš 4; Mih 6)
  2. pogrebna naricaljka – posebna stopa stiha ove vrste poruke i njen karakterističan “jao” izdvajaju je kao poseban oblik (Iz 5; Hab 2)

3. izricanje zavjetnoga blagoslova – uvjetovana narav Saveza je naglašena i posljedice su, i pozitivne i negativne, napisane za budućnost (Pnz 27 - 28).

V. KORISNE SMJERNICE ZA TUMAČENJE PROROČANSTVA

- A. Naći nakanu izvornoga proroka (uređivača teksta) bilježenjem povijesne okolnosti i književnoga okvira svakoga proroštva. Obično je to uključivalo Izrael koji će kršiti Mojsijevski Savez na neki način.
- B. Pročitati i tumačiti cijelo proroštvo, ne samo dio; ocrtati to kao sadržaj. Vidjeti kako se to odnosi na okolna proroštva. Pokušati ocrtati cijelu Knjigu.
- C. Pretpostaviti doslovno tumačenje odlomka dok vas nešto u samome tekstu ne navede na slikovitu uporabu; onda staviti slikovit jezik u prozu.
- D. Analizirati simboličko djelovanje u svjetlu povijesne okolnosti i usporednih odlomaka. Budite sigurni da ste zapamtili kako književnost Drevnoga Bliskog Istoka nije zapadnjačka ili suvremena književnost.
- E. Pozorno se odnosite prema predviđanju:
  1. jesu li ona isključivo za autorovo vrijeme?
  2. jesu li ona kasnije ispunjena u povijesti Izraela?
  3. jesu li ona ipak budući događaji?
  4. imaju li ona suvremeno ispunjenje a ipak buduće ispunjenje?
  5. dopustite autorima Biblije, ne suvremenim autorima, neka oni vode vaše odgovore.
- F. Posebno voditi brigu o sljedećem:
  1. je li predviđanje okvalificirano uvjetovanim odazivom?
  2. je li sigurno kome je proročanstvo naslovljeno (i zašto)?
  3. postoji li mogućnost, i biblijska i /ili povijesna, za višestruko ispunjenje?
  4. NZ-ni autori, pod nadahnućem, bili su kadri vidjeti Mesiju na mnogo mjesta u SZ-u koja nama nisu očita. Izgleda kako oni koriste tipologiju ili igru riječi. Budući mi nismo nadahnuti najbolje je da takav pristup ostavimo njima.

VI. KORISNE KNJIGE

- A. *A Guide to Biblical Prophecy*, Carl E. Amending i W. Ward Basque
- B. *How to Read the Bible for All Its Worth*, Gordon Fee i Douglas Stuart
- C. *My Servants the Prophets*, Edward J. Young
- D. *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic*, D. Brent Sandy
- E. *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, tom 4, str. 1067-1078
- F. *The Language and Imagery of the Bible*, G. B. Caird.

▣ **“ugaoni kamen”** “Kamen” je SZ-na Mesijanska metafora (usp. Iz 28:16; Ps 118:22; 1. Pt 2:4-8). U SZ-u su Božja nepromjenjivost, snaga i ustrajnost često vizualizirani u “Stijeni” kao naslovu (usp. Pnz 32:4.15.18.30; Ps 18:2.31.46; 28:1; 31:3; 42:9; 71:3; 78:15).

Metafora o Isusu kao kamenu:

1. odbačeni kamen – Psalam 118:22
2. gradbeni kamen – Psalam 118:22; Knjiga proroka Izaije 28:16
3. kamen spoticanja – Knjiga proroka Izaije 8:14-15
4. prevladavajući i osvajački kamen (Kraljevstvo) – Knjiga proroka Daniela 2:45
5. Isus je koristio ove odlomke za opis Samoga Sebe (usp. Mt 21:42; Mk 12:10; Lk 20:17).

On je bio ključna gradbena jedinica koja je bila zanemarena u SZ-u ritualizmom i legalizmom (usp. Iz 8:14).

[Vidjeti Posebnu temu: Ugaoni kamen \(“kamen” \[BDB 6, KB 7\] i “ugaoni kamen” \[BDB 819, KB 944\]\).](#)

2:21-22 Kolektivna ili skupna zamisao o Božjem narodu što se vidi u Poslanici Efežanima 2:19 (dva puta), 21 i 22 bila je izražena u MNOŽINI “sveti”. Biti spašen jeste biti dijelom obitelji, građevine, Tijela, Hrama (usp. Ef 1:23; 4:16; Kol 2:19).

Zamisao o Crkvi kao Hramu izražena je u 1. Korinćanima 3:16-17. Ovo je naglasak na skupnoj naravi Crkve. Pojedinačan vid izražen je u 1. Korinćanima 6:16. Oboje je istina! Isus je Novi hram, usp. Evanđelje po Ivanu 2:19-22. GLAGOLI u Efežanima 2:21-22 također imaju skupno žarište. Oni imaju složenicu *sun* što znači “zajedničko sudjelovanje s”. Oba su PREZENT PASIVI. Bog nastavlja graditi /dodavati Svojoj Crkvi.

Postoji problem grčkoga rukopisa povezan s izričajem “cijela građevina”. Drevni uncijalni manuskripti κ^* , B, D, F i G nemaju ČLAN, dok ga κ^c , A, C, i P imaju. Pitanje je, je li Pavao upućivao na jednu veću građevinu (NASB, NKJV, NRSV, NIV, TEV, REB) ili na nekoliko manjih građevina (ASV, NJB, Phillips) ujedinjenih na neki način? Od *United Bible Society* 4 izdanje grčkoga teksta daje ocjenu “B”. ANARTROUS građi [bez člana – op.prev.], što pokazuje da su “govoto sigurni” kako to upućuje na jednu građevinu. Ova jedna građevina nije završena. Ona je u procesu rasta. Metafora građevine smjera na duhovni hram (narod Božji).

[Vidjeti Posebnu temu: Izgrađivati.](#)

POSEBNA TEMA: IZGRAĐIVATI

Ovaj pojam *oikodomeō* i njegove druge oblike Pavao koristi često. Doslovno to znači “graditi kuću” (usp. Mt 7:24), ali došlo je do njegove metaforičke uporabe za:

1. Kristovo Tijelo, Crkvu, 1. Poslanica Korinćanima 3:9; Efežanima 2:21; 4:16
2. izgraditi:
  - a. slabu braću, Poslanica Rimljanima 15:1
  - b. bližnje, Poslanica Rimljanima 15:2
  - c. jedan drugog, Poslanica Efežanima 4:29; 1. Solunjanima 5:11
  - d. svete za službu, Poslanica Efežanima 4:11
3. mi izgrađujemo i poučavamo:
  - a. ljubavlju, 1. Poslanica Korinćanima 8:1; Efežanima 4:16
  - b. ograničavanjem osobnih sloboda, 1. Poslanica Korinćanima 10:23-24
  - c. izbjegavanjem nagađanja, 1. Timoteju poslanica 1:4
  - d. ograničavanjem govornika u službama štovanja (pjevači, učitelji, proroci, govornici u jezicima, i tumači), 1. Poslanica Korinćanima 14:3-4.12
4. o svemu se mora poučavati:
  - a. Pavlov autoritet, 2. Poslanica Korinćanima 10:8; 12:19; 13:10
  - b. sažete izjave u Poslanici Rimljanima 14:19 i 1. Korinćanima 14:26.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Jesu li svi ljudi uistinu otuđeni od Boga?
2. Imaju li ljudi važan dio u svome vlastitom spasenju?
3. Zašto je jedinstvo Židova i poganina toliko važno?
4. Kako je Isus učinio Zakon “ništavnim i nevažećim”?
5. Je li Zakon Božji vječan? Kako se kršćani odnose prema Mojsijevskome Zakonu i cijelome Starom zavjetu?
6. Zašto Pavao naglašava metaforu građevine u Poslanici Efežanima 2:19-23?

POSLANICA EFEŽANIMA 3

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pavlova služba poganima 3:1-13	Tajna otkrivena 3:1-7 svrha Tajne 3:8-13 prosudba Tajne 3:14-21	molitva za mudrost 3:1-6 3:7-13	Pavlov rad za pogane 3:1-6 3:7-13 Kristova ljubav 3:14-19 3:20-21	Pavao, sluga Tajne 3:1-13 Pavlova molitva 3:14-19 3:20-21

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije.

Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

OKVIRNI UVIDI U POSLANICU EFEŽANIMA 3:1-21

- A. Obzirom na teološku svrhu /svrhe cirkularnoga Pavlovog pisma poznatog kao Poslanica Efežanima, jasno je kako se Pavlove tri glavne istine u doktrinarnome odjeljku odnose na gnostičke krive učitelje (vidjeti Uvod):
  1. Efežanima 1 slavi Oca za Njegovu ljubav “prije vremena” izraženu u Kristovoj zamjenskom izmirenju i nastavljajućoj prisutnosti Duha
  2. Efežanima 2:1-10 otkriva Očevu veliku ljubav i milosrđe za palo, bespomoćno ljudstvo
  3. Efežanima 2:11-3:13 otkriva Božji vječni naum uključivanja svih ljudi u besplatnome spasenju kroz Krista (usp. Post 3:15), Židova i Grka, muškog i ženskog, roba i slobodnjaka.
Zapravo, Efežanima 2:11 - 3:13 otkriva otkriva Božji sveopći iskupiteljski naum (vidjeti [Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#)); Efežanima 2:1-10 otkriva Božje ljubeće srce a Efežanima 1:3-14 otkriva Božji vječni cilj, Kristo-sličnost čovječanstva. Bog je u potpunosti bio svjestan pobune čovječanstva i stvorio je naum kako se baviti s tim problemom, čak prije stvaranja (usp. Ef 1:4).
- B. Poslanica Efežanima 2:11-22 i 3:2-13 specificiraju jednu od nekoliko odredbi Božje Tajne nađene u Pavlovim pisanjima. Židov i poganin bili su sjedinjeni u jedan novi entitet, Crkvu Isusa Krista.
- C. Pavao započinje molitvu slavljenja u Poslanici Efežanima 3:1, ali zaobilazi svoju službu poganima i nastavlja svoju molitvu u stihovima 14-21.
- D. Molitva što započinje u stihu 1 i završava u Poslanici Efežanima 3:14-21 dijeli se u tri rečenice (vidjeti punu bilješku u Ef 3:16-19):
  1. vjernici primaju nutarnju snagu, Efežanima 3:16-17a:
    - a. snagom Duha
  2. Kristovim obitavanjem
  3. sveti mogu u potpunosti razumjeti istinu Evanđelja i Tajne, Efežanima 3:17b-19a:
    - a. čvrsto se toga držati
    - b. spoznati iskustvom
  4. vjernici su ispunjeni puninom (*plērōma*) Božjom, Efežanima 3:19b.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:1-13

¹Stoga ja, Pavao, zatvorenik Krista Isusa zbog vas pogana – ²ako ste uistinu čuli za upravljanje Božje milosti koja mi je bila dana za vas; ³da mi je otkrivenjem obznanjena tajna, kao što sam prije kratko napisao. ⁴Pozivajući se na to, kad čitate možete razumijeti moj uvid u tajnu Krista, ⁵koja drugim naraštajima nije bila obznanjena sinovima ljudskim, kao što je sad otkrivena Njegovima svetim apostolima i prorocima u Duhu; ⁶da bude jasno, da su pogani subaštinici i sučlanovi tijela, i drugovi sudionici obećanja u Kristu Isusu kroz evanđelje, ⁷kojem sam ja bio učinjen službenikom, prema daru Božje milosti koja mi je bila dana prema djelovanju Njegove sile. ⁸Meni, najmanjemu od svih svetih, ova milost bijaše dana, da propovijedam poganima nedokučiva Kristova bogatstva, ⁹i dovedem k svjetlu što je provedba tajne koja je vjekovima bila skrivena u Bogu koji je stvorio sve; ¹⁰tako da raznolika mudrost Božja može sad biti obznanjena kroz crkvu vladarima i vlastima u nebeskim *mjestima*. ¹¹Ovo je bilo sukladno vječnoj svrsi što je On proveo u Kristu Isusu našem Gospodinu, ¹²u kojem imamo smjeli i pouzdan pristup kroz vjeru u Njega. ¹³Zato, molim vas nemojte izgubiti srce zbog mojih nevolja u vašu korist, jer one su vaša slava.

3:1 “Stoga” Poslanica Efežanima 3:2-13 teološki je nastavak Efežana 2:11-22. Pavao ponavlja ovaj izričaj u Efežanima 3:14, gdje se vraća svojoj molitvi Bogu. (Poslije parenteze u 2:2-13 o svome pozivu i službi poganima).

▣ **“zatvorenik Krista Isusa zbog vas pogana”** Kad je Pavao pisao ovu Poslanicu on je bio u pritvoru u Rimu zbog nereda u Jeruzalemu (usp. Djela 21:27 - 22:22). Neredi su se pojavili kad su Židovi optužili Pavla zbog vođenja Trofima, efeškoga obraćenika, u Hram. Židovi su znali da je on poganin i bili su ogorčeni (usp. Ef 2:14).

Pavao je osjetio poseban poziv za pogane (usp. Ef 3:2.8; Djela 9:15; 22:21; 26:16.18; Rim 11:13; 15:16; Gal 1:16; 2:9; 1. Tim 2:7; 2. Tim 4:17).

3:2 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Stihovi 2-7 tvore jednu rečenicu u grčkome. Ovi vjernici čuli su za Pavlovu službu i poziv. Pavao nije bio osnivač svih crkava u Maloj Aziji.

▣ **“upravljanje Božje milosti koja mi je bila dana za vas”** Pavao je osjećao da mu je povjereno Evanđelje (usp. Ef 3:9; 1. Kor 4:1-2; 9:17; Gal 2:7; Kol 1:25; 1. Sol 2:4; 1. Tim 1:11; 1. Pt 4:10). Božja milost došla je Pavlu kao dar, stihovi 7-8, i kao upravljanje, Poslanica Efežanima 3:2. To je dvojni vid Božjega Saveza.

Zapravo, svi su vjernici daroviti od Duha (usp. 1. Kor 12:7.11; Ef 4:7) i proglašeni upraviteljima Velikoga poslanja (usp. Mt 28:19-20). To nije Velika mogućnost! Ono uključuje i nakanjenu evangelizaciju i Kristo-sličnu zrelost. Nemoguće je biti dobar i vjeran upravitelj a ne razumjeti!

3:3 “otkrivenjem” Ovo može upućivati na:

1. njegovo iskustvo na cesti za Damask (usp. Djela 9:3-8; 22:6-11; 26:12-18)
2. Ananijino poučavanje u Damasku (usp. Djela 9:10-19; 22:12-16)
3. viđenje u Jeruzalemu (usp. Djela 22:17)
4. Pavlovu obuku od uznesenoga i proslavljenoga Isusa u Arabiji (usp. Gal 1:12.17-18).

▣ **“tajna”** Pavao je upotrijebio pojam “tajna” više od dvadeset puta u nekoliko različitih značenja. Često je povezan s time kako i zašto ujedinjenje vjerujućih Židova i pogana u jednu novu zajednicu, Crkvu (usp. Ef 2:11 - 3:13; Kol 1:26-27).

[Vidjeti Posebnu temu: Tajna.](#)

▣	
NASB	“kao što sam prije kratko napisao”
NKJV	“(kao što sam prije napisao u nekoliko riječi)”
NRSV	“kao što sam napisao gore u nekoliko riječi”
TEV	“(napisao sam kratko o tome...)”
NJB	“kao sam upravo napisao vrlo kratko”
Pešita	“kao što sam vam kratko napisao prije”

Veliki reformator, John Calvin, mislio je kako ovo upućuje na nešto što je Pavao napisao u prethodnome pismu, ali to se može bolje razumjeti kao ono što upućuje na prethodni dio Poslanice Efežanima, vjerojatno 2:11-22. Ova uobičajena uporaba AORIST GLAGOLSKOGA VREMENA nazvana je EPISTOLARNI AORIST.

3:4 “kad čitate” Ovo vjerojatno upućuje na javna čitanja Pavlovih pisama u crkvama (usp. Kol 4:16; 1. Sol 5:27; Otk 1:3). Zapamtite da je Poslanica Efežanima bila cirkularno pismo.

3:5

NASB	“drugim naraštajima”
NKJV	“drugim dobima”
NRSV	“ranijim naraštajima”
TEV	“u prošlim vremenima”
NJB	“U prošlim naraštajima”
Pešita	“u dobima u prošlosti”

Bog sada jasno otkriva Svoj starovjekovni naum iskupljenja čitavoga čovječanstva (usp. 1. Kor 2:6-9; Kol 1:26), Židova i Grka, bogatog i siromašnog, roba i slobodnjaka, muškog i ženskog (usp. 1. Kor 12:13; Gal 3:28).

▣ **“nije bila obznanjena ... je sad otkrivena”** Ovo su dva PASIVNA GLAGOLA, što pokazuju Božja djelovanja u otkrivenju ove velike istine:

1. prije vremena (1:3-6)
2. u vremenu (1:7-12)
3. kroz vrijeme (1:13-14).

NZ-ni vjernici znaju više o Bogu, Njegovu naumu, i Njegovu Mesiji nego ikoga druga SZ-na osoba!

▣ **“Njegovima svetim apostolima i prorocima”** Ovaj je izričaj nađen i u Poslanici Efežanima 2:20; 4:11. Oni su “sveti” jer su bili odvojeni za poseban zadatak. Ovo upućuje na NZ-ne proroke (vidjeti punu bilješku u Ef 2:20, usp. Ef 4:11; Djela 11:27; 13:1; 15:32; 21:9.10; 1. Kor 12:28; 14:1-40). Obje skupine, apostoli i proroci (zajedno s evanđelistima i pastorima /učiteljima, usp. Ef 4:11), naviještali su noviju otkrivenu Tajnu Evanđelja, kako vjerujući Židov i poganin tvore jedno novo Tijelo, Crkvu.

3:6

NASB	“da su pogani subaštinici i sučlanovi tijela, i drugovi sudionici obećanja”
NKJV	“pogani bi trebali biti drugovi baštinici, istoga tijela, i sudionici Njegovog obećanja”
NRSV	“pogani su postali drugovi baštinici, udovi istoga tijela, i dionici u obećanjima”
TEV	“pogani imaju dio sa Židovima u Božjim blagoslovima; oni su udovi istoga tijela, i sudjeluju u obećanju”
NJB	“pogani sad dijele istu baštinu, da su oni dijelovi istoga tijela, i da im je dato isto obećanje”

Kakvo zapanjujuće otkrivenje starovjekovne tajne Božjega iskupiteljskoga nauma. U Kristu ne postoji Židov niti Grk (usp. Rim 2:28-29; 3:22; 10:12; 1. Kor 12:13; Gal 3:7-9.28-29; Kol 3:11). Ova ista riječ, “drugovi-baštinici /subaštinici”, također je upotrijebljena u Poslanici Rimljanima 8:17; Hebrejima 11:9 i 1. Petrovoj poslanici 3:7.

Ovdje postoje tri *sun* složenice:

1. “drugovi-baštinici”
2. “drugovi udovi /članovi jednoga tijela”
3. “drugovi sudionici obećanja”.

Pavao koristi ove *sun* složenice često za opis vjernikova nova života u Kristu. To je vrlo slično trima složenicama sa *sun* u Efežanima 2:5-6.

[Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

3:7 Ovo bi moglo upućivati na Pavlovo početno spasenje, ali u okviru čini se da upućuje na Božji poseban dar za njegovu apostolsku misiju poganima (usp. Ef 3:2; 6:20; Rim 12:3; 15:15-16; 1. Kor 3:10; 15:10; Gal 2:9; Kol 1:25).

▣ **“službenikom”** Od ovoga općega grčkog GLAGOLA za službenika dobivamo englesku riječ “đakon” (*diakoneō*, usp. Mt 8:15 ili *diakonia*, usp. Ef 4:12).

[Vidjeti Posebne teme: Đakoni \(iz Poslanice Filipljanima 1:1\): i: Đakonica.](#)

▣ **“prema djelovanju Njegove sile”** Spasenje i učinkovita služba su od Boga, a ne Pavla (usp. Ef 1:19; Kol 1:29).

3:8-12 Ovo je jedna rečenica u grčkome. Ove duge rečenice osobne su Poslanice Efežanima.

3:8 “najmanjemu od svih svetih” Ovo je doslovno “najviše malom”, što je KOMPARATIV SUPERLATIVA (usp. 1. Kor 15:9; 1. Tim 1:15). Pavao je bio ponižen svojim prijašnjim životom religijske samo-pravednosti, i nasilničkim progonom. On je bio i zapanjen Božjom ljubavlju za takvoga progonitelja Njegove crkve.

[Vidjeti Posebnu temu: Sveti \(*hagios*\).](#)

NASB	“nedokučiva”
NKJV, Pešita	“neistraživa”
NRSV	“bezgranična”
TEV, NJB	“beskonačna”

Kakva snažna riječ za opis Božjih bogatstava u Kristu (usp. Rim 11:33 i prijevod Septuaginte za Job 5:9; 9:10). Čovječanstvo ne može istražiti Boga, ali Bog je odabrao otkriti Sebe.

▣ **“Kristova bogatstva”** “Bogatstva” je jedna od Pavlovih omiljenih riječi (usp. Ef 1:7.18; 2:4.7; 3:8.16). U poglavlju 1 on je govorio o bogatstvima Boga Oca. Ovdje ih Pavao prenosi na Sina! NZ-ni autori smjeraju na Isusovo Božanstvo prenoseći na Njega YHWH-ine naslove i djelatnosti (primjerice vidjeti “Bog naš Spasitelj” i “Krist Isus naš Spasitelj” u Titu 1:3 i 1:4; 2:10 te 2:13; 3:4 i 3:6).

3:9

NASB	“dovedem k svjetlu”
NKJV	“učinim sve ljude da vide”
NRSV	“učinim svakoga da vidi”
TEV	“učinim sve ljude da vide”
NJB	“objašnjavajući”
Pešita	“da mogu rasvijetliti sve ljude kako bi mogli vidjeti”

Ovo je doslovno “upaliti svjetlo” (usp. Ef 1:18; Djela 26:18; 2. Kor 4:6; 1. Pt 2:9). Jedino Duh može donijeti ovo otkrivenje zamračenome srcu (usp. Iv 1:4-5; 6:44.65). Od ove grčke riječi dobivamo engleski pojam “*photo* [foto]”.

NASB	“provedba tajne”
NKJV	“zajedništvo tajne”
NRSV	“naum tajne”
TEV	“Božji tajni naum mora biti proveden”
NJB	“kako tajna mora biti dijeljena”
Pešita	“dijeljenje tajne”

Ovo je doslovno “upravljanje kućanstvom (*oikonomia*)”. Ovo je jedna od Pavlovih omiljenih riječi za Božji vječni naum iskupljenja u Kristu za svu Adamovu djecu (usp. Ef 1:10; 3:2.9; Kol 1:25).

Postoji problem grčkoga manuskripta s pojmom “upravljanje” vs. “zajedništvo”. “Upravljanje” je nađeno u P⁴⁶, svima uncijalnim rukopisima, većini minuskulnih rukopisa, u svima drevnim verzijama, i svim navodima očeva Rane crkve, dakle, “upravljanje” je izvorna riječ.

Za “tajnu” [vidjeti Posebnu temu: Tajna.](#)

▣ **“Bogu koji je stvorio sve”** Ovo je pobilo gnostički dualizam između materije i duha (usp. Ef 2:10). U usporednici Poslanice Kološanima, Isus je identificiran kao posrednik Boga Oca u stvaranju” (usp. Iv 1:3.10; Rim 11:36; 1. Kor 8:6; Kol 1:15-16; Heb 1:2-3; 2:10).

[Vidjeti Posebnu temu: Gnosticizam.](#)

3:10

NASB, NKJV, Pešita	“raznolika mudrost Božja”
NRSV	“mudrost Božja u svojoj bogatoj raznolikosti”
TEV	“Božja mudrost, u svima svojim različitim oblicima”
NJB	“kako je zapravo shvaćanje Božje mudrosti”

Ovo je složenica što naglašava “mnogobrojnu” mudrost od Boga. U 1. Petrovoj poslanici 1:6 upućuje na raznolike patnje a u 1. Petrovoj 4:10 upućuje na mnogobrojne Božje milosti. Ova velika višestrana Božja istina najbolje se može vidjeti u Pavlovim doksologijama u Poslanicama Rimljanima 11:33-36 i Efežanima 3:18-21.

▣ **“biti obznanjena”** Anđeli su čeznuli za spoznajom Božjega nauma (usp. 1. Pt 1:12). Bog je upotrijebio Svoju ljubav za Crkvu kako bi otkrio Sebe čovječanstvu i anđelima (usp. Ef 2:7; 1. Kor 4:9).

▣ **“crkvu”** *Ekklēsia* se koristila u Septuaginti (LXX) za prijevod hebrejskoga pojma “zajednica /skupština (*qahal*) Izraela” (usp. Izl 12:6; 16:3; Br 20:4; Lev 4:13). Ovo je jedna od nekoliko uporaba toga pojma u Poslanici Efežanima (usp. Ef 1:22; 3:10.21; 5:23.24.25.27.29.32). Pavao naziva Crkvu Tijelom Kristovima i u Efežanima 1:22-23 i u Kološanima 1:24. Rana crkva sebe je vidjela kao istinski SZ-ni Božji narod s Kristom Isusom Mesijom kao Glavom.

Jedna od neuobičajenih književnih odnosa između Efežanima i Kološanima jeste taj kako u Efežanima ovaj pojam upućuje na crkvu općenito (usp. Mt 16:18; Gal 1:13), dok u Kološanima obično upućuje na mjesnu crkvu (1. Kor 10:32; 12:28; 15:9; Gal 1:12; Fil 3:6). To ukazuje na Efežane kao okružno pismo.

[Vidjeti Posebnu temu: Crkva \(*ekklēsia*\).](#)

▣ **“vladarima i vlastima”** Ovo upućuje na anđeoske razine vlasti, i dobre i zle (usp. Rim 8:38-39; 1. Kor 2:8; Ef 1:21; 6:12; Kol 1:16; 2:10.15.20). To je bio glavni teološki vid gnosticizma. Za njih, spasenje je bilo pridobivanje tajnoga znanja kako bi netko mogao proći kroz ove anđeoske stupnjeve (*eoni*) da dosegne visokoga, dobrog boga.

Pun popis pojmova korištenih u NZ-u za ove anđeoske stupnjeve može se vidjeti u knjizi Georgea E. Ladda *A Theology of the New Testament*, str. 401. Ovi redovi i činovi anđeoskih bića nisu određeni niti se o njima detaljno ne raspravlja igdje u NZ-u. Budite pozorni od znatiželje i sustavnih teologija što nastoje definitivno odgovoriti na ono što NZ ostavlja višeznačnim!

Dobar primjer ovoga odnosi se na ove anđeoske redove. U nekim odlomcima, oni nisu zli nego mogući ustroji ovoga palog svijeta koji omogućuju ljudima živjeti odvojeno od Boga. Dobra knjiga o ovoj teoriji može biti od Hendrika Berkhoffa *Christ and the Powers*, Herald Press.

[Vidjeti Posebne teme: Anđeoski stupnjevi u Pavlovim pisanjima; i: *Archē*.](#)

▣ **“u nebeskim mjestima”** Ovaj LOKATIV (SFERE) NEUTRALNOGA MNOŽINSKOG PRIDJEVA (*epouranious*) “u nebeskim mjestima” upotrijebljen je jedino u Poslanici Efežanima (usp. Ef 1:20; 2:6; 3:10; 6:12). Iz okvira svih njegovih uporaba, to mora značiti duhovnu kraljevinu u kojoj vjernici žive ovdje i sad, a ne Nebo.

3:11 “vječnoj svrsi” Ovo je doslovno “naum vjekova /doba” (usp. Ef 1:9-10). Taj se pojam koristio u klasičnome grčkom za označavanje postavljenog nauma. Bog nije iznenađen i On nema plan B (Lk 22:22; Djela 2:23; 3:18; 4:28)!

Što je bio Božji vječni naum? To je razjašnjeno u Knjizi Postanka 1 - 3. Bog je stvorio čovječanstvo zbog zajedništva (usp. Post 1:26-27; 3:8); to je zajedništvo bilo prekinuto ljudskom pobunom (usp. Post 3). Obnova Božje slike i zajedništva s čovječanstvom (Židovom i poganimom) cilj je Božje djelatnosti u Bibliji. Ovaj je cilj postignut Kristovim djelom (usp. Post 3:15) i službom Duha (usp. Iv 16:8-14).

[Vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.](#)

3:12

NASB, NKJV, NRSV	“smjeli”
TEV, Pešita	“slobodu”
NJB	“smjelo”

Ovaj pojam koristi se za slobodu govora, ali je značio pouzdanja u pristup nekome tko je imao autoritet (usp. Heb 4:16; 10:19.35; 1. Iv 2:28; 3:21). U Kristu, vjernici imaju smjelost!

[Vidjeti Posebnu temu: Smjelost \(*parrhēsia*\).](#)

▣

NASB	“pouzdan pristup”
NKJV, Pešita	“pristup s pouzdanjem”
NRSV	“pouzdanjem”
TEV	“sa svim pouzdanjem”
NJB	“u potpunome pouzdanju”

Ovaj pojam korišten je u Septuaginti (LXX) za osobni ulazak u kraljevsku vlast. Zapamtite, NZ-ni autori, osim Luke, bili su hebrejski mislitelji, tako da su oni morali ići u grčki prijevod SZ-a zbog razumijevanja značenja grčkih riječi što su koristili, koji je bio Biblija Rane crkve u Palestini.

Zamisao je naglašena u Poslanicama Efežanima 2 i Rimljanima 5:2. Vjernici samo kroz Krista mogu pristupiti Ocu (usp. 1. Pt 3:18). On je njihov jedini Posrednik (usp. 1. Tim 2:5). U Kristu, vjernici imaju pouzdan pristup!

Naglasak Reformacije na “svećenstvu vjernika” bila je reakcija autoritativnome pristupu Katoličke crkve. Međutim, biblijski, žarište nikad nije na “vjerniku”, nego na “vjernicima”. Zapadno kršćanstvo veličalo je pojedinca isključujući skupno tijelo. Kršćani moraju biti svećenici u evangelizacijskome i skupnome smislu, a ne u povlaštenome položaju pojedinca. Istina je da ljudi postaju vjernici pojedinačno, ali kršćanstvo je skupno iskustvo.

[Vidjeti Posebnu temu: Kršćanstvo je skupno.](#)

POSEBNA TEMA: KRŠĆANSTVO JE SKUPNO

- A. Pavlova i Petrova uporaba MNOŽINSKIH metafora za narod Božji:
  - 1. tijelo (usp. 1. Kor 12:12-20)
  - 2. polje (usp. 1. Kor 3:9)
  - 3. zgrada /građevina (usp. 1. Pt 2:4-5).
- B. Pojam “svet” uvijek je MNOŽINA (osim u Fil 4:21, ali čak i tamo je to također skupno).
- C. Reformatorski naglasak Martina Luthera na “svećenstvu vjernika” [jednina – op.prev.] (tj. kompetencija duše) biblijska je pretpostavka. U stvarnosti Biblija govori o “svećenstvu vjernika” [množina – op.prev.] (usp. Izl 19:6; 1. Pt 2:5.9; Otk 1:6).
- D. Svaki vjernik darovit je za zajedničko dobro (usp. 1. Kor 12:7).
- E. Samo u suradnji može narod Božji biti učinkovit. Služba je skupna (usp. Ef 4:11-12).

▣ **“kroz vjeru u Njega”** Isus je Božji kanal za sve duhovne blagoslove (usp. Ef 1:4.7.9.10 [dva puta].12.13 [tri puta]). Ovo je doslovno “njegovu vjernost” (usp. Gal 2:16; 3:22). Ako je to OBJEKTIVNI GENITIV, vjernici se pouzdaju u Krista. On je vjerodostojan Bog! Ako je SUBJEKTNI GENITIV, onda to upućuje na Kristovu “vjernost” (SZ-ni smisao pojma). Vjernost u ispunjavanju SZ-noga Zakona (Njegov život) i prinošenje Sebe kao žrtvu za grijeh (Njegova smrt).

[Vidjeti Posebnu temu: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu.](#)

3:13 “molim vas nemojte izgubiti srce” Ovo je PREZENT SREDNJEGA INDIKATIVA, u značenju “vi, vi sami, nastavite ne gubiti srce” [ili: ne klonite duhom – op.prev.]. Gramatički, ovo može upućivati na Pavla ili na efešku crkvu. Većina komentatora slaže se kako ovo upućuje na crkve koje Pavao naslovljava u ovome okružnom pismu. Pavao koristi taj izričaj često (usp. 2. Kor 4:16; Gal 6:9; 2. Sol 3:13).

▣ **“zbog mojih nevolja u vašu korist”** Vidjeti [Posebnu temu: Nevolja \(thlipsis\)](#).

POSEBNA TEMA: NEVOLJA (*thlipsis*)

Mora postojati teološka razlika između Pavlove uporabe ovoga pojam (*thlipsis*) i Ivanove.

- A. Pavlova uporaba (što odražava Isusovu uporabu):
  - 1. poteškoće, patnje, zlo uključeno u pali svijet:
    - a. Evanđelje po Mateju 13:21
    - b. Poslanica Rimljanima 5:3
    - c. 1. Poslanica Korinćanima 7:28
    - d. 2. Poslanica Korinćanima 7:4
    - e. Poslanica Efežanima 3:13
  - 2. poteškoće, patnje, zlo prouzročeno od nevjernika:
    - a. Poslanica Rimljanima 5:3; 8:35; 12:12
    - b. 2. Poslanica Korinćanima 1:4.8; 6:4; 7:4; 8:2.13
    - c. Poslanica Efežanima 3:13
    - d. Poslanica Filipljanima 4:14
    - e. 1. Poslanica Solunjanima 1:6
    - f. 2. Poslanica Solunjanima 1:4

3. poteškoće, patnje, zlo na kraju vremena:
  - a. Evanđelje po Mateju 24:21-29
  - b. Evanđelje po Marku 13:19-24
  - c. 2. Poslanica Solunjanima 1:6-9.

B. Ivanova uporaba

1. Ivan čini posebnu razliku između *thlipsis* i *orgē* ili *thumos* (gnjev) u Knjizi Otkrivenja. *Thlipsis* je ono što nevjernici čine vjernicima a *orgē* i *thumos* je ono što Bog čini nevjernicima:
  - a. *thlipsis* - Otkrivenje 1:9; 2:9-10.22; 7:14
  - b. *orgē* - Otkrivenje 6:16-17; 11:18; 16:19; 19:15
  - c. *thumos* - Otkrivenje 12:12; 14:8.10.19; 15:1.7; 16:1; 18:3
2. Ivan u svome Evanđelju također koristi taj pojam kako bi izrazio poteškoće s kojima se vjernici suočavaju u svakome dobu - Evanđelje po Ivanu 16:33.

▣ **“jer one su vaša slava”** Točno kako su Pavlove patnje (usp. Ef 3:1) slava ovih poganskih crkava nije otkriveno. Moguće one upućuju na Pavlovo spasenje i zadatak služenja u Djelima apostolskim 9:15-16 (usp. Djela 20:23). Pavao je ispunjavao svoju službu među poganima, prema tome, patnje su otvorile vrata k njihovu spasenju. Vidjeti puniju bilješku o “slavi” u Poslanici Efežanima 1:6.

[Vidjeti Posebnu temu: Slava \[*doxa*\] \(NZ\).](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:14-19

¹⁴Zato prigibam svoja koljena pred Ocem, ¹⁵od kojeg svaka obitelj u nebu i na zemlji povlači svoje ime, ¹⁶da bi vam On dao, prema bogatstvima Svoje slave, da budete ojačani svakom snagom kroz Njegov Duh u nutarnjega čovjeka, ¹⁷tako da Krist može obitavati u vašim srcima po vjeri; i da vi, bivajući ukorijenjeni i utemeljeni u ljubavi, ¹⁸možete biti kadri shvatiti sa svima svetima što je širina i duljina i visina i dubina, ¹⁹i spoznati Kristovu ljubav koja nadilazi spoznaju, da možete biti ispunjeni do sve punine od Boga.

3:14 “Zato” Pavao se vraća na svoju početnu svrhu (usp. Ef 3:1, tj. svoju molitvu). Zabilježite kako doktrinarni odjeljak otvara s molitvom Trojedinome Bogu (usp. Ef 1:3-14) i zaključuje ga s molitvom. Pavao često svoja pisanja prelama molitvom.

▣ **“prigibam svoja koljena”** Stajanje, ne klečanje, bio je uobičajen položaj za židovskoga molitelja. Ovo pokazuje Pavlovu silinu (usp. Mt 6:5; Mk 11:25; Lk 18:11.12; 22:41; Djela 7:60; Fil 2:10).

3:14-15 “Ocem ... obitelj” Ovo je igra grčkoga imena *pater* i *patria*. Zabilježite naglasak na Ocu, kao u Poslanici Efežanima 1:3-14 (usp. 1. Kor 15:24-28). Stvoritelj Bog jeste obrazac za sva živa bića i njihove društvene jedinice (tj. plemena /narode).

[Vidjeti Posebnu temu: Očinstvo Boga.](#)

3:14-17 “Ocem ... Duh ... Krist” Zabilježite djelo Trojstva kao u Poslanici Efežanima 1:3-14. Istina je da pojam “Trojstvo” nije korišten u NZ-u. Međutim, postoje brojni odlomci gdje su spomenute tri Božanske Osobe u jedinstvenome okviru (usp. Mt 3:16-17; 28:19; Iv 14:26; Djela 2:33-34.38-39; Rim 1:4-5; 5:15; 8:9-10; 1. Kor 12:4-6; 2. Kor 1:21-22; 13:14; Gal 4:4-6; Ef 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6; 2. Sol 2:13; Tit 3:4-6; 1. Pt 1:2; Juda stihovi 20-21).

KJV prijevod dodaje “Ocem našega Gospodina Isusa Krista”, ali taj izričaj nije u drevnima grčkim manuskriptima P⁴⁶, $\aleph$, A, B, C, niti u grčkim tekstovima što su koristili Jeronim i Augustin. Dodatak se pojavljuje u uncijalnim manuskriptima $\aleph^c$, D, G, K, i u grčkome tekstu što je koristio Ivan Zlatousti. UBS⁴ daje njegovu izostavljanju ocjenu “B”.

Zamisao o tri Božanske Osobe s jednom Božanskom esencijom (tj. monoteizam) teško je razumjeti. Ipak, ako je Isus Božanstvo i Duh je osoba, onda biblijski vjernici moraju potvrditi trojedino jedinstvo.

[Vidjeti Posebne teme: Trojstvo; i: Monoteizam.](#)

3:15 “u nebu i na zemlji” Ovo upućuje na žive i umrle vjernike (usp. Fil 2:10).

3:16-19 Pavlova molitva može se iscrtati korištenjem dvije gramatičke osobine:

1. tri klauzule namjene (*hina*):
  - a. Poslanica Efežanima 3:16, Bog bi dao (AORIST KONJUNKTIVA)
  - b. Poslanica Efežanima 3:18, Bog bi u potpunosti omogućio (AORIST KONJUNKTIVA)
  - c. Poslanica Efežanima 3:19b, Bog bi ispunio (AORIST KONJUNKTIVA)

2. četiri AORIST INFINITIVA:
  - a. Poslanica Efežanima 3:16, “biti ojačani”
  - b. Poslanica Efežanima 3:17, “Krist obitava u vašim srcima”
  - c. Poslanica Efežanima 3:18, “da shvatite”
  - d. Poslanica Efežanima 3:19, “da znate”.

Ovaj odlomak odražava Pavlovu molitvu za vjernike u svima ovim crkvama da budu stabilni i čvrsti Božjom snagom kroz Kristova djela i osnaživanje Svetoga Duha kako bi se oduprli: (1) krivim učiteljima i (2) progonstvu od paloga svijeta.

3:16 “prema bogatstvima Svoje slave” “Bogatstva” je jedan od Pavlovih omiljenih pojmova za opis milosti Božje u Kristu (usp. Ef 1:7.18; 2:4.7; 3:8.16). Božja narav je ključ Božje sile i odredbi.

▣ **“ojačani”** Vidjeti [Posebnu temu: Biti ojačan](#).

POSEBNA TEMA: BITI OJAČAN

Ovaj pojam (*krataioō*) u PASIVNOME STANJU upotrijebljen je nekoliko puta u NZ-u u različitim smislovima:

1. Isusov prirodni razvoj kao ljudskoga bića, Evanđelje po Luki 1:80; 2:40
2. vjernici osnaženi Svetim Duhom, Poslanica Efežanima 3:16
3. u korintskoj crkvi, vjernici moraju biti čvrsti ili nepokolebljivi u svojoj vjeri usprkos unutarnjim borbama, 1. Poslanica Korinćanima 16:13.

▣ **“u unutarnjega čovjeka”** Duhovni rast je unutarnji, ali potican je vanjskih pritiskom. Pavao često koristi suprotivost između unutarnjega čovjeka i vanjskoga čovjeka. Unutarnji čovjek je duhovan vid, dok je vanjski čovjek fizički vid. Unutarnji čovjek već je dio Novoga doba, Kraljevstva Božjega, ali vanjski čovjek još uvijek umire i bori se sa Starim dobom, starom palom prirodom, i palim svjetovnim sustavom (usp. Ef 2:1-3).

3:17 “tako da Krist može obitavati u vašim srcima” Ovo je AORIST AKTIVNOGA INFINITIVA što naglašava poseban čin vjere. Postoji tečnost u NZ-u između obitavanja Sina i Duha. Zadatak Duha (usp. Iv 14-16) je:

1. otkriti potrebu za Isusom (tj. ljudski grijeh)
2. otkriti Isusa (tj. Evanđelje)
3. privući k Isusu
4. krstiti u Isusa (usp. 1. Kor 12:13)
5. oblikovati Isusa u vjernicima (tj. Kristo-sličnost).

[Vidjeti Posebne teme: Srce; Isus i Duh; i: Vjera, povjerenje, ili pouzdanje.](#)

▣ **“bivajući ukorijenjeni”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA što se može prevesti “biti i nastaviti biti ukorijenjen od Boga”. Pavao koristi ovu ratarsku metaforu jedino ovdje i u Poslanici Kološanima 2:7. Ova dva PERFEKTA PASIVNIH PARTICIPA način su pokazivanja njegova pouzdanja u ove vjernike i ove crkve.

▣ **“i utemeljeni”** Ovo je drugi PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. To je gradbena metafora. Ista mješavina ratarske i gradbene metafore nalazi se u Poslanici Efežanima 2:20-22 i 1. Korinćanima 3:9.

3:18-19 “shvatiti ... spoznati” Ovo su oba AORIST INFINITIV (tj. postoje četiri AORIST INFINITIVA u ovoj molitvi, Ef 3:16-19). Ovaj naglasak na spoznaji suprotstavio se isključivima intelektualnim tvrdnjama gnostičkih krivih učitelja. To može upućivati na novije otkrivenu tajnu od Boga, sjedinjenje Židova i pogana u Kristu (usp. Ef 3:9).

3:18 “možete biti kadri” Ovo je druga KLAUZULNA NAMJENA. Pavao moli da svi vjernici budu ojačani i osposobljeni potpuno razumjeti Evanđelje (tj. “shvatiti” i “spoznati”).

▣ **“sa svima svetima”** Ovaj pojam uvijek je MNOŽINA, osim u Poslanici Filipljanima 4:21, što također ima skupni okvir. Biti kršćanin znači biti u zajednici. Također, zabilježite kako je Božja volja zrelost svih vjernika (usp. Ef 4:13).

[Vidjeti Posebnu temu: Sveti \(*hagios*\).](#)

3:19 “nadilazi” Kristova ljubav je veća negoli ljudsko znanje! Ovo je grčka složenica *hyperballō*. Ova je riječ upotrijebljena u Poslanici Efežanima 1:19; 2:7; i 3:19.

Druga *huper* složenica upotrijebljena je u Efežanima 3:20 (*huperekperissou*), koja je upotrijebljena i u 1. Solunjanima 3:10 i 5:13.

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova uporaba *huper* složenica.](#)

▣ “**ispunjeni do sve punine od Boga**” Ovo je treća KLAUZULNA NAMJENA u ovoj molitvi. To ne upućuje na obitavanje Krista ili Duha, Poslanica Efežanima 3:17, nego je igra na kriva učenja gnostika, koji su naglašavali puninu (*plērōma*) kao posebno znanje što je omogućilo nekome proći kroz anđeoske sfere (*eone*) u Nebo.

Krist je istinska “punina” od Boga (usp. Ef 1:23; Kol 2:9).

[Vidjeti Posebnu temu: Gnosticizam.](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:20-21

²⁰Sad Njemu koji je kadar učiniti prekomjerno obilno izvan svega što mi molimo ili mislimo, prema sili koja djeluje u nama, ²¹Njemu neka bude slava u crkvi i Isusu Kristu u svim naraštajima zauvijek i uvijek. Amen.

3:20 “Njemu koji je kadar” Ovo započinje jednu od Pavlovih predivnih doksologija koje zaključuju doktrinarni odjeljak ovoga okružnog pisma. To je prekrasan naslov za Boga upotrijebljen tri puta u NZ-u (usp. Rim 16:25; Juda stih 24). Svaki od ovih tekstova bavi se s različitim vidovima Božjih djelovanja.

Zabilježite tri Osobe Trojstva:

1. Bog Otac – “Njemu koji je kadar”, stih 20
2. Bog Duh – “sili koja djeluje u nama”, stih 20
3. Bog Sin – “i u Kristu Isusu”, stih 21.

▣

NASB, NKJV	“prekomjerno obilno”
NRSV	“obilno daleko više”
TEV	“toliko mnogo više”
NJB	“beskrajno više”
Pešita	“više nego itko drugi”

Ovo je karakteristična Pavlovska SLOŽENICA SUPERLATIVA u značenju, “prekomjerno, obilno više” (usp. 1. Sol 3:10; 5:13). To je loša gramatika, ali velika teologija!

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova uporaba *huper* složenica.](#)

▣ “**prema sili koja djeluje u nama**” Ovo je referenca na obitavajućega Krista po Duhu (usp. Ef 3:7.16-17; Gal 2:20; Kol 1:27). Ovo stalno obitavanje Duha u svakome pojedinačnome vjerniku razlikuje se između Staroga i Novoga saveza (tj. “novo srce”, “novi um”, “novi duh”, usp. Ez 36:26-27).

3:21 neka bude slava u crkvi i Isusu Kristu Ovdje je uzvišeno mjesto Isusove Zaručnice i Tijela, Crkve (usp. Ef 1:23), Njegova krvlju kupljenog, Duhom ispunjenog naroda!

Pojam “crkvi” je iz dva grčka pojma, “iz” i “pozvati”. U grčko-rimskoj kulturi koristio se za gradska okupljanja (usp. Djela 19:32). U židovskome životu ovaj se pojam koristio za prijevod važnih teoloških zamisli o “skupštini Izraela” ili *qahal* (usp. Izl 12:6; 16:3; Lev 4:13; Br 14:5; 20:6; Pnz 5:22; 9:10; 10:4; 18:16). Rani vjernici sebe su vidjeli kao istinski i trajan “Božji narod” (usp. Gal 6:16; 1. Pt 2:5-9; Otk 1:6).

[Vidjeti Posebnu temu: Crkva \(*ekklēsia*\).](#)

▣ “**zauvijek i uvijek**” Vidjeti [Posebnu temu: Zauvijek \(*ᾠlam*\) \(grčki idiom\).](#)

▣ “**Amen**” Vidjeti [Posebnu temu: Amen.](#)

POSEBNA TEMA: AMEN

I. STARI ZAVJET

- A. Pojam "Amen" je od hebrejske riječi za:
1. "istina" (*emeth*, BDB 49)
  2. "istinitost /istinoljubivost" (*emun*, *emunah*, BDB 53)
  3. "vjera" ili "vjernost"
  4. "pouzdanje" (*dmm*, BDB 52).
- B. Njegova etimologija označava stabilan fizički stav osobe. Oprečno bi bilo on tko je nestabilan, klizav (usp. Ps 35:6; 40:2; 73:18; Jer 23:12) ili teturajući (usp. Ps 73:2). Od ove doslovne uporabe razvilo se metaforičko proširenje o vjernosti, vjerodostojnosti, odanosti, i pouzdanosti (usp. Hab 2:4).
- C. Posebne uporabe ([vidjeti Posebnu temu: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu](#)):
1. stup /uzdanica, 2. Knjiga o Kraljevima 18:16 (1. Tim 3:15)
  2. sigurnost, Knjiga Izlaska 17:12
  3. nepokolebljivost, Knjiga Izlaska 17:12
  4. stabilnost /postojanost, Knjiga proroka Izaije 33:6
  5. istinito, 1. Knjiga o Kraljevima 10:6; 17:24; 22:16; Izreke 12:22
  6. čvrsto, 2. Knjiga Ljetopisa 20:20; Knjiga proroka Izaije 7:9
  7. pouzdano /čvrsto (Tora), Psalam 119:43.142.151.160.
- D. U SZ-u dva su druga hebrejska pojma korištena za djelatnu vjeru:
1. *bathach* (BDB 105), pouzdanje
  2. *yra* (BDB 431), strah, poštovanje, štovanje (usp. Post 22:12).
- E. Od smisla pouzdanosti ili vjerodostojnosti razvila se liturgijska uporaba za potvrdu istine ili vjerodostojne izjave drugoga (usp. Br 5:22; Pnz 27:15-26; 1. Kr 1:36; 1. Ljet 16:36; Neh 5:13; 8:6; Ps 41:13; 72:19; 89:52; 106:48; Jer 11:5; 28:6).
- F. Teološki ključ ovome pojmu nije vjernost čovječanstva, nego YHWH-ina (usp. Izl 34:6; Pnz 32:4; Ps 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Jedina nada paloga čovječanstva je milostiva, vjerna, zavjetna odanost YHWH i Njegovih obećanja. Oni koji poznaju YHWH-u moraju biti slični Njemu (usp. Hab 2:4). Biblija je povijest i zapis Božje obnove Njegove slike (usp. Post 1:26-27) u čovječanstvu. Spasenje obnavlja sposobnost čovječanstva da ima prisno zajedništvo s Bogom. To je razlog zašto smo stvoreni.

II. NOVI ZAVJET

- A. Uporaba riječi "amen" kao zaključna liturgijska potvrda izjave istinitosti uobičajena je u NZ-u (usp. 1. Kor 14:16; Otk 1:7; 5:14; 7:12).
- B. Uporaba pojma kao završetak molitve uobičajena je u NZ-u (usp. Rim 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 6:18; Ef 3:21; Fil 4:20; 2. Sol 3:18; 1. Tim 1:17; 6:16; 2. Tim 4:18).
- C. Isus je jedini koji je koristio pojam (dvostruko u Evandjelju po Ivanu - 25 puta, tj. Iv 1:51; 3:3.5.11; itd.) za uvođenje važnih izjava (usp. Lk 4:24; 12:37; 18:17.29; 21:32; 23:43).
- D. Pojam je korišten kao naslov za Isusa u Otkrivenju 3:14 (također zabilježite 2. Kor 1:20, moguće naslov za YHWH-u iz Iz 65:16).
- E. Zamisao vjernosti ili vjere, istinitosti, ili pouzdanja izražena je u grčkome pojmu *pistos* ili *pistis*, što je u engleskome prevedeno kao "pouzdanje", "vjera", "vjerovati" ([vidjeti Posebnu temu: Vjera, uvjerenje, ili pouzdanje \(*pistis* \[imenica\], *pisteuō*, \[glagol\], *pistos* \[pridjev\] u NZ-u\)](#)).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je Pavao naučio svoju teologiju?
2. Zašto Pavao sebe naziva “najmanji od svetih”?
3. Zašto je Božja Tajna bila skrivena u prošlim vjekovima?
4. Koja je svrha Crkve za anđeosku kraljevinu?
5. Popišite tri stvari za koje je Pavao molio Boga da dodijeli vjernicima u Poslanici Efežanima 3:16-19.
6. Što znači da su kršćani nastanjeni?

POSLANICA EFEŽANIMA 4

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
jedinstvo Tijela 4:1-8	hodati u jedinstvu 4:1-6 duhovni darovi 4:7-16	apel za održavanje jedinstva vjere 4:1-16	jedinstvo Tijela 4:1-6 4:7-16	poziv na jedinstvo 4:1-6 4:7-16
4:9-16 stari život i novi život	novi čovjek	apel za odricanje od poganskih putova (4:17 - 5:20) 4:17-24	novi život u Kristu 4:17-19 4:20-24	novi život u Kristu 4:17-24
4:17-24 pravila za novi život 4:25 - 5:5	nemojte žalostiti Duha 4:25-32	4:25 - 5:2	4:25-32	4:25 - 5:20

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

OKVIRNI UVIDI U POSLANICU EFEŽANIMA 4:1-32

- A. Poglavlje 4 započinje praktičnim odjeljkom pisma (tj. “hodate”, usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Doktrina mora utjecati na način života! Istina je relacijska! Spasenje nije proizvod, policaj osiguranja protiv vatre, ili karta za Nebo, nego neprekidno pokajanje /odnos vjere s Kristom što ishodi u Kristo-sličnosti (usp. Mt 5:48; Ef 2:2.10; 4:1.17; 5:2.15; Kol 1:10; 2:6).
[Vidjeti Posebnu temu: NZ-na svetost /posvećenje.](#)
- B. Žarište stihova 1-6 je na temu cijele Poslanice - jedinstvu (usp. Ef 1:10). Jedinstvo vjernika temeljeno je na jedinstvu Trojedinoga Boga. Skupno zajedništvo Evanđelja pobija ekskluzivizam krivih učitelja i Židova. Duhovne kvalitete što vode do jedinstva izrečene su u stihovima 2-3. Jedinstvo je odgovornost svakoga vjernika. Jedinstvo je Isusova molitva (usp. Iv 17:11.21-22; također zabilježite Ef 4:23).
- C. Jedinstvu se mora neprekidno i namjeravano težiti zbog različite darovitosti Božjega naroda. Svakome vjerniku bila je dana učinkovita služba kod spasenja (1. Kor 12:7.11). Činjenica da su vjernici daroviti Isusovi službenici, bez obzira koji određeni dar netko posjeduje, ključ je za jedinstvo crkve. Vjernici su jedno Tijelo i moraju djelovati zajedno (usp. 1. Kor 12:12-30).
- D. Suvremena zapadnjačka crkva očajnički treba istinu iz Poslanice Efežanima 4:11-12. Crkveni vođe darovi su Kristova Tijela (Crkve), dani kako bi pomogli i ohrabрили cijelo Tijelo da djeluje u službi. Služba je zadatak svih vjernika. Ne postoje kategorije “svećenički - laički” u Novome zavjetu. Ako ste kršćanin, vi ste pozvani, daroviti, puno-vremenski službenik. Nisu svi pozvani strukovno, nego su svi pozvani i daroviti za služenje!
Zadatak crkvenih vođa (Ef 4:11) jeste obučavanje Božjega naroda za činidbu djela službe, što je evangelizacija izgubljenih i zrelost spašenih (Ef 4:12; Mt 28:19-20).
- E. Poslanica Efežanima 4:17 - 5:20 opisuje grijeh bilo poganstva (usp. Ef 4:17) bilo učenja antinomijskih gnostičkih krivih učitelja. Ključno je kako vjernici žive! Nema ploda, nema korijena (usp. Mt 6; 7:15-23)! Vječan život ima vidljive osobine! Promijenjeni i mijenjajući životi vjernika dokaz su njihova spasenja (usp. Jak; 1. Iv).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:1-6

¹Stoga ja, zatvorenik Gospodinov, preklinjem vas da hodate na način dostojan poziva s kojim ste pozvani, ²sa svom poniznošću i ljubaznošću, sa strpljenjem, pokazujući snošljivost jedan prema drugome u ljubavi, ³bivajući ustrajni u očuvanju jedinstva Duha povezani mirom. ⁴Postoji jedno tijelo i jedan Duh, baš kao što ste vi bili pozvani u jednu nadu vašega poziva; ⁵jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje, ⁶jedan Bog i Otac svih koji je nad svima i kroz svih i u svima.

4:1 “zatvorenik Gospodinov” Doslovno “u Gospodinu”. Ovo je jedno od Pavlovih pisama iz zatvora, vjerojatno napisano u Rimu ranih 60-ih. Ovaj je izričaj drukčiji od 3:1, koji ima “zatvorenik Krista Isusa”. Pavao je vidio sebe, ne kao zatvorenika Rima, nego Krista. Pavao je vjernike vidio kao obuhvaćene Kristom. Oni žive i kreću se i imaju svoje bivanje u Njemu (usp. Job 12:10; Dn 5:23; Djela 17:28).

▣ **“hodate na način dostojan”** Ovo započinje praktički odjeljak pisma. Jedinstvo se odražava svrhovitim djelovanjima Kristo-sličnoga življenja (usp. Ef 2:2.10; 4:1.17; 5:2.15; Kol 1:10; 2:6). Kršćanstvo je poletna odluka slijedena načinom života učenitstva (tj. vrata i put, usp. Mt 7:13-14). Ovo slijedi istu zamisao kao što je bila rana oznaka za crkvu, “Put” (usp. Djela 9:2; 19:9.23; 22:4; 24:14.22). Pojam “dostojan” predivno je opisan u 1. Ivanovoj poslanici 2:6.

Zabilježite da mi moramo hodati dostojno zbog našega poziva, a ne da bismo primili poziv. Ovaj obrazac slijedi Poslanicu Efežanima 2:8-9.10. Mi moramo činiti dobra djela jer smo spašeni milošću po vjeri. Dobra djela i dostojno hodaње mogući su samo zato jer smo spašeni i nastanjeni Svetim Duhom! Oni su ishod, a ne sredstvo (usp. Ef 2:8-9).

Spasenje su vrata slijedena putom! To je besplatan dar slijeden “sve-koštajućim” načinom života (usp. Mt 7:13-14).

▣ **“poziva s kojim ste pozvani”** Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA. Poziv uvijek dolazi od Boga (usp. Iv 6:44.65). Riječ “poziv” etimološki je povezan s pojmom “crkva” u Poslanici Efežanima 3:21. Postoji očita igra riječi ovoga pojma (usp. Ef 4:1 [dva puta] and 4 [dva puta]).

Vjernici su pozvani na svetost (usp. Ef 1:4). Ovo je teološka ravnoteža doktrine o izboru; čovječanstvo mora prihvatiti Božji inicirajući poziv (usp. Ef 1:13). Suvereni Bog odlučio je prihvatiti palo čovječanstvo kroz Kristovo djelo i njihov odaziv u vjeri u pokajanje (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21). Suvereni poziv i neophodnost odaziva teološki su dvostruki stupovi i SZ-ih i NZ-ih Saveza, ali njihov treći stup je pobožno življenje. Bog želi da ljudi odražavaju Njegovu narav (tj. Sveti, usp. 1. Pt 1:13-25).

[Vidjeti Posebne teme: Pozvan](#); i: [Savez](#).

4:2

NASB, NRSV, Pešita	“svom poniznošću”
NKJV	“svom niskošću”
TEV	“budite ponizni”
NJB	“potpunom nesebičnošću”

Ovaj pojam započinje popis kršćanskih vrlina što proizvode jedinstvo. “Poniznost” je jedinstvena kršćanska vrлина što nije bila uključena u grčki moralistički (stoički) popis vrlina. Samo su Mojsije (usp. Br 12:3) i Isus (usp. Mt 11:29) opisani ovim pojmom. Pavao ga koristi nekoliko puta (usp. Fil 2:3; Kol 2:18.23; 3:12).

▣ **“ljubaznošću”** Ovo upućuje na “pripitomljenu snagu” povezanu s obukom životinje. KJV to prevodi “krotkost”. Divlje životinje su pripitomljene kako bi služile čovječanstvu. Vjernici moraju biti “pripitomljeni” kako bi služili jedan drugome, a ne za natjecanje jedan s drugim (usp. 1. Kor 12:7.11). Žarište je na skupnosti, a ne na pojedincu. Bog ne želi slomiti duhove vjernika (usp. Ps 139, On ih je stvorio), nego usmjeriti njihove energije za Svoje svrhe. Ovo je jedna od Pavlovih omiljenih metafora za kršćanski život (usp. 1. Kor 4:21; 2. Kor 10:1; Gal 5:23; 6:1; Kol 3:12; 1. Tim 6:11; 2. Tim 2:25; Tit 3:2).

▣ **“strpljenjem”** Ovaj pojam je još jedan Pavlov omiljeni (usp. Rim 2:4; 9:22; 2. Kor 6:6; Gal 5:22; Kol 1:11; 3:12; 1. Tim 1:16; 2. Tim 3:10; 4:2). Vjernici moraju biti strpljivi jedan s drugim zato jer je Bog strpljiv s njima. I ljubaznost i strpljenje su plodovi Duha (usp. Gal 5:22-23).

▣ **“pokazujući snošljivost jedan prema drugome”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA. Snošljivost je još jedna riječ što je Pavao često upotrijebio, dvadeset i dva puta u svojim pisanjima. Kao što Bog ima dugo-pateće strpljenje s nevjernicima (usp.

Rim 2:4; 9:22) vjernici bi se trebali neprekidno baviti s manama i slabostima (usp. 1. Tim 1:6) drugih vjernika na isti milosrdan način. Vjernici moraju staviti druge za koje je Krist umro ispred sebe (usp. Rim 14:1-15:13; Gal 5:22; Fil 2:3; 4:5; Kol 3:12-13). Ovo samo-davanje oponaša Isusa (usp. 1. Iv 3:16), i dokaz je obrata stremljenja Pada.

4:3

NASB

NKJV, Pešita

NRSV

TEV

NJB

“bivajući ustrajni u očuvanju”

“nastojeći zadržati”

“čineći svaki napor da se održi”

“učiniti svoje najbolje da se održi”

“učinite sve što možete da održite”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA s PREZENTOM AKTIVNOG INFINITIVA. *New English Bible* prevodi ovo kao “ne štedite napor”. Jedinstvo je ponavljajući motiv cijeloga pisma, više kao Poslanica Filipljanima. Jedinstvo je volja Božja za Njegovu Crkvu (usp. Iv 17:11.21.23), ali ono mora biti provođeno agresivno, neprekidno, namjeravano i osobno!

▣ **“jedinstva”** Zapamtite, cilj je jedinstvo, a ne jednolikost! Ovaj odlomak naglašava jednost u pobijanju gnostičkoga naglaska na:

1. mnogo emanacija
2. intelektualnome ekskluzivizmu.

Vjernici moraju osjetiti potrebu za zdravim Tijelom Kristovim (Crkvom) i uzeti osobnu odgovornost za njegovu održavanje! Ovo je toliko potrebna istina u našem vremenu prava pojedinaca, povlastica, i osobnih preferenci!

▣ **“povezani mirom”** Vjernici su osobno odgovorni za skupno zdravlje i životnost Tijela Kristova (Crkve, usp. Kol 3:14-15 i 1. Kor 12:7). Ovo znači vi! Samo djelatna podložnost dobrome cjeline može održati mir (usp. Ef 5:21). Vidjeti bilješku u Poslanici Efežanima 2:15.

4:4 **“jedno tijelo”** Pavao koristi često ovu metaforu u Poslanici Efežanima (usp. Ef 2:16; 3:6; 4:4; također Kol 1:18). Ovo upućuje na sveopću crkvu zbog cikličke naravi ove Poslanice (tj. poslati mnogim crkvama). Većina uporaba “crkva” u NZ-u upućuje na mjesne kongregacije. Sveopća crkva naslovljena je u Evanđelju po Mateju 16:18 i Poslanici Efežanima. Naglasak je na jedinstvu i jednosti čitavoga Božjeg naroda i crkava.

▣ **“jedan Duh”** Ovo upućuje na Svetoga Duha. Bez Duha nemoguće je spoznati Boga, doći Kristu, i živjeti kršćanski život u jedinstvu (usp. Iv 16:8-15). Vidjeti bilješku u Poslanici Efežanima 3:17. Gnosticima su tvrdili kako postoji nekoliko “duhova” ili *eona* (tj. anđeoski stupnjevi).

Pojam “Trojstvo” nije biblijska riječ, ali zamisao jamačno jeste. Izražen je u nekoliko odlomaka (usp. Mt 3:16-17; 28:19; Iv 14:26; Djela 2:33-34.38-39; Rim 1:4-5; 5:15; 8:9-10; 1. Kor 12:4-6; 2. Kor 1:21-22; 13:14; Gal 4:4-6; Ef 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6; 2. Sol 2:13; Tit 3:4-6; 1. Pt 1:2; Juda stihovi 20-21). Ako je Isus Božanski i ako je Duh Osoba, onda monoteizam judaizma (usp. Pnz 6:4-6 ali zabilježite Iz 63:9-10) mora biti tumačen u svjetlu jedne Božanske sržnosti ali tri vječna su-postojeća, su-ovisna, osobna očitovanja. Postoji tajnovitost ovdje ali i jasno biblijsko učenje!

[Vidjeti Posebne teme: Trojstvo](#); i: [Osobnost Duha](#).

▣ **“jednu nadu”** Pavao koristi ovaj pojam često u nekoliko različitih ali povezanih smislova. Često je to povezano s dovršenjem vjernikove vjere. Dovršetak je izvjestan, ali element vremena je budući i neznan.

[Vidjeti Posebnu temu: Nada \(elpis, kod Pavla\)](#).

4:5 **“jedan Gospodin”** Ovaj naslov ima i SZ-nu pozadinu za YHWH-u (usp. Izl 3:14, vidjeti [Posebnu temu: Imena za Božanstvo](#), D), i NZ-u uporabu u vezi s Isusovim Božanstvom (usp. Rim 10:9; 1. Kor 12:3; Fil 2:9-11). Postoji samo jedan način ispravnoga odnosa s Bogom – vjera u Krista (usp. Iv 1:9-18, 3:16; 10:7-18; 14:6; 20:31).

▣ **“jedna vjera”** Ovo upućuje ili na doktrinu (usp. Gal 1:23; 3:23.25; Fil 1:27; Juda stihovi 3.20), što odgovara širem okviru Poslanice Efežanima i Kološanima, ili osobno pouzdanje, što odgovara najbolje trenutačnome okviru (usp. Gal 2:16; 3:6-9).

[Vidjeti Posebnu temu: Vjera \(NZ\) – iz Poslanice Titu 1:1](#).

▣ **“jedno krštenje”** Zato jer je Trojstvo prije spomenuto u ovome okviru, ovo vjerojatno upućuje na vodu krštenja, što je bilo javno ispovijedanje vjere Rane crkve (usp. Mt 28:19; Rim 10:9-13). Ono simbolizira smrt starome životu i početak novoga života u Kristu (Rim 6:4; Kol 2:12).

Međutim, to može upućivati na krštenje Duhom (usp. Djela 2:38; 1. Kor 12:13). Iako je Duh spomenut u Poslanici Efežanima 4:4, ova dva početna događaja, jedan unutarnji (krštenje Duhom) jedno izvanjsko (krštenje vodom), blisko su povezani u NZ-u.

[Vidjeti Posebne teme: Krštenje](#); i: [Krštenje Duhom](#).

POSEBNA TEMA: KRŠTENJE DUHOM

Prvi puta ovaj je izričaj spomenut u vezi sa službom Ivana Krstitelja (usp. Mt 3:11; Mk 1:8; Lk 3:16; Iv 1:33). Povezan je s “vatrom”. Isus krsti Svetim Duhom i vatrom, što označava postupak očišćenja, kao i proces osnaživanja. Mesija će ustoličiti Novo doba Duha (usp. Joel 2:28-32). Njegovo krštenje bit će s (ili “u” ili “po”) Duhom (tj. Pentekost /Pedesetnica, usp. Djela 1:5; 2:1-4). Postojala je velika raspra među denominacijama o tome na koji događaj u kršćanskom iskustvu ovo upućuje. Neki misle kako upućuje na iskustvu osnaživanja nakon spasenja, neku vrstu drugoga blagoslova. Osobno mislim kako to upućuje na postajanje kršćaninom (usp. 1. Kor 12:13; ovo je teološka usporednica s “rođen Duhom” u Iv 3:5-6). Ja ne niječem kasnije i opetovane osjećaje i opremanja (usp. Djela 2:4; 4:8,31; Ef 5:18), ali vjerujem kako postoji samo jedno početno krštenje u Kristu u kojem se vjernici poistovjećuju s Isusovom smrću i uskrsnućem (usp. Rim 6:3-4; Ef 4:5; Kol 2:12). Ovo pokretačko djelo Duha opisano je u Evanđelju po Ivanu 16:8-11. Po mome razumijevanju djela Svetoga Duha su:

1. osuđivanje grijeha
2. otkrivanje istine o Kristu
3. vođenje do prihvaćanja Evanđelja
4. krštenje u Kristu
5. osuđivanje vjernika zbog nastavljanja grijeha
6. oblikovanje Kristo-sličnosti u vjerniku.

Meni izgleda da je ovaj izričaj korišten za dvije stvari:

1. početak Duhom osnažene crkve (Djela 1:5)
2. početno spasenje vjernika, koji su osnaženi za službu (1. Kor 12:13).

4:6 “jedan Bog i Otac svih” Nekako je šokantno Boga zvati Ocem (usp. Mal 2:10). U jednome važnom smislu svi ljudi povezani su s Bogom. Njih je stvorio On, u Svojoj slici i sličnosti (usp. Post 1:26-27). Ali u ovome okviru, žarište nije na stvaranju nego na ponovnome stvaranju, drugome rođenju, iskupljenju putem napora Trojedinoga Boga (usp. Ef 1:3-14). Svi ljudi nisu u ispravnome odnosu s Bogom posredstvom stvaranja, nego osobnim pokajanjem i vjerom u dovršenome Kristovu djelu (usp. Mk 1:15; Djela 3:16,19; 20:21).

[Vidjeti Posebne teme: Monoteizam](#); i: [Očinstvo Boga](#).

▣ **“koji je nad svima i kroz svih i u svima”** NZ naglašava konačnost Oca (usp. 1. Kor 3:23; 15:28). Ovaj okvir je jedan primjer kako Biblija povezuje iskupiteljske djelatnosti tri Osobe Božanstva. Ovdje, Očevo je obitavanje (usp. Iv 14:23) naglašeno. U Evanđelju po Mateju 28:20 i Poslanici Kološanima 1:27 bilo je naglašeno Sinovo obitavanje. Duh jeste taj, međutim, kome je obično dodijeljen ovaj zadatak (usp. Iv 14:17; Rim 8:9). Ovaj okvir izražava prvenstvo Oca (usp. Ef 1:3-14; Rim 11:36). U Kološanima 1:16 primijenjena je ista terminologija na Sina. Postoji tečnost i jednakost što teče među Osobama Trojstva u njihovim djelovanjima što donose spasenje čovječanstvu.

Pojam “svih” (*pas*) ponovljen je nekoliko puta zbog naglasaka. Gramatički, to može biti NEUTRALAN ROD, upućujući na čitavo Stvorenje, ili MUŠKI ROD, što upućuje na Tijelo Krista (Crkvu) i skupno i pojedinačno.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:7-16

⁷Ali svakome od nas bila je dana milost prema mjeri Kristova dara. ⁸Zato kaže: “Kad On uzade na visinu, On odvede mnoštvo zarobljenika, I On dade darove ljudima.” ⁹(Sad ovaj izričaj: “On uzade”, što to znači osim da je i On sišao u niže dijelove zemlje? ¹⁰On koji side jeste On koji i bijaše uznesen daleko iznad svih nebesa, tako da On ispuni sve.) ¹¹I On dade neke kao apostole, a neke kao proroke, i neke kao evanđeliste, a neke kao pastore i učitelje, ¹²za opremanje svetih za djelo službe, izgradnju tijela Kristova; ¹³sve dok mi svi dosegemo jedinstvo vjere, i spoznajemo Sina Božjega, do zreloga čovjeka, do mjere rasta što pripada punini Kristovoj. ¹⁴Kao ishod, mi više nismo djeca, bacani tamo i amo valovima i nošeni svakim vjetrovom nauke, od lukavih ljudi, prepredenošću u prijevernoj spletki; ¹⁵ne govoriti istinu u ljubavi, mi moramo urasti u svim vidovima u Njega koji je glava, *dapače* u Krista, ¹⁶od kojeg cijelo tijelo, bivajući opremljeno i držano zajedno onim što svaki spoj opskrbljuje, prema primjerenome djelovanju svakoga pojedinačnog dijela, uzrokuje rast tijela za izgradnju samoga sebe u ljubavi.

4:7 “svakome od nas bila je dana milost” Zabilježite preokret od skupnoga vida crkve na pojedinačan vid. Svaki vjernik ima duhovan dar, dat kod spasenja po Duhu za zajedničko dobro (usp. 1. Kor 12:7.11). NZ-ni popisi darova (usp. 1. Kor 12:1-13.28-29; Rim 12:3-8; Ef 4:11) reprezentativni su, ne iscrpni. Ovo se može vidjeti iz činjenice da se popis darova i redosljed po kojem su popisani razlikuje.

Vjernici su često kontraproduktivni ako:

1. se hvale svojim darovima
2. uspoređuju jedan dar s drugim
3. određuju točne osobine svakoga dara.

NZ se ne zadržava na tim pitanjima. Stvarnost pozvane, darovite obitelji službenika, kraljevstvo svećenstva jeste pitanje (usp. 1. Pt 2:5.9; Otk 1:6). Vjernici su pozvani k službi, a ne k povlasticama!

▣ **“prema mjeri Kristova dara”** Isus je Božji dar palome ljudstvu. Njegova osobnost (“darovi Duha”, 1. Kor 12) i služba (“plod Duha”, Gal 5:22-23) podijeljeni su među Njegovim narodom kako bi osigurali širenje Evanđelja kroz njihovo jedinstvo i suradnju u Duhu.

4:8 Ovo je navod iz Psalma 68:18, koji izvorno upućuje na YHWH-u. Izričaj “dade darove ljudima” nađen je u aramejskome Targumu, Pešiti (sirijskoj), i kaldejskim prijevodima, dok je “primi darove od ljudi” u Masoretskome tekstu (hebrejski tekst) i Septuaginti (grčki prijevod). Pavao je očito izabrao SZ-ni prijevod koji odražava njegove teološke svrhe. Bog u Kristu dao je darove Svome narodu. On ih je darovao za službu, a ne za povlašten položaj (usp. Mt 20:25-28; 23:1-12).

▣ **“On odvede mnoštvo zarobljenika”** Usporednica u Poslanici Kološanima (usp. Kol 2:15) podrazumijeva da ovaj stih upućuje na rimsku vojnu pobjedonosnu povorku, u kojoj su se pokazivale poražene snage. Ovdje to upućuje na Kristovu pobjedu nad neprijateljskim duhovnim silama svemira (moguće povezano s gnostičkim *eonima*).

4:9 Ovaj stih upućuje:

1. ili na Utjelovljenje (usp. Fil 2:6-11)
2. ili na Isusov silazak u Hades (usp. Djela 2:31; Rim 10:6-7; ili moguće 1. Pt 3:18-20; 4:6; što odražava kreda Rane crkve, “side u Pakao”).

4:10 “daleko iznad svih nebesa” Ovo je usporedna suprotivost “(u) niže dijelove zemlje”. Isus je napustio Nebo kako bi postao čovjekom. On se vratio na najviše Nebo kao pobjedonosni Spasitelj! Zabilježite MNOŽINU, “nebesa” (usp. 2. Kor 12:2). Rabini su raspravljali postoje li tri ili sedam nebesa. To upućuje na Božju prisutnost ili prostor gdje je prijestolje kao u Otkrivenju 4 - 5.

[Vidjeti Posebnu temu: Nebesa i Treće nebo.](#)

POSEBNA TEMA: NEBESA I TREĆE NEBO

U SZ-u pojam “nebo” uobičajeno je MNOŽINA (tj. *shamayim*, BDB 1029, KB 1559). Hebrejski pojam znači “visina”. Bog пребива u visini. Ovo shvaćanje odražava svetost i transcendentnost Božju.

U Knjizi Postanka 1:1, na MNOŽINU “nebesa i zemlja”, gledalo se kao na Božje stvaranje: (1) atmosfere iznad ove planete ili (2) način upućivanja na svu stvarnost (tj. duhovnu i fizičku). Iz toga temeljnog razumijevanja navođeni su drugi tekstovi kao upućivanje na stupnjeve Neba: “nebesa nad nebesima” (usp. Ps 68:33) ili “nebo i nebesa nad nebesima” (usp. Pnz 10:14; 1. Kr 8:27; Neh 9:6; Ps 148:4). Rabini su nagađali da bi to moglo biti:

1. dva neba (tj. R. Judah, Hagigah 12b)
2. tri neba (svjedočanstva u Lev 2 - 3; uzdizanje u Iz 6 - 7; *Midrash Tehillim* u Ps 114:1)
3. pet nebesa (3. Baruh)
4. sedam nebesa (R. Simonb. *Lakish*; 2. Hen 8; uzdizanje iz Iz 9:7)
5. deset nebesa (2. Hen 20:3b; 22:1).

Sve ovo zanimalo je pokazati Božje odvojenje od fizičkog Stvorenja i /ili Njegovu transcendentnost. Najčešći broj nebesa u rabinskom judaizmu bio je sedam. A. Cohen, u *Everyman's Talmud* (str. 30), kaže da je ovo bilo povezano s astronomskim sferama, ali ja mislim da to upućuje na sedam kao broj savršenstva (tj. dani stvaranja sa sedmim što predstavlja dan odmora u Post 2:2).

Pavao, u 2. Poslanici Korinćanima 12:2, spominje “treće” nebo (grčki *ouranos*) kao način poistovjećivanja Božje osobne, veličanstvene prisutnosti. Pavao je doživio poseban susret s Bogom!

▣ **“tako da On ispuni sve”** Isus je došao kako bi ispunio Božji vječan naum za ujedinjenjem i iskupljenjem cijeloga čovječanstva kao i fizičkoga stvorenja (usp. Rim 8:19-21). Ovaj pojam “ispuni” (*plēroō*, usp. Ef 1:23; 3:19; 4:10; 5:18) bio je poseban pojam što su koristili krivi učitelji za opis anđeoskih stupnjeva (*eoni*). Spasenje nije ljudsko znanje nego pokajanje u vjeri u Kristovo dovršeno djelo – Njegovo utjelovljenje, život, učenja, raspeće, uskrsnuće, uznesenje i obećani povratak.

4:11

NASB	“On daje”
NKJV	“On Sâm daje”
NRSV	“darove koje On daje”
TEV	“To bijaš on koji daje darove ljudima”
NJB	“i nekima, njegov dar bijaše”
Pešita	“on je dodijelio”

Krist Sâm, ili radije Trojstvo (usp. Ef 4:4-6; 1. Kor 12:4-6), daje duhovne darove Svome [Krist] /Njihovu [Trojstvo] narodu. Vjernici su daroviti službenici. Neki su vođe, ali svi su službenici. Mi smo spašeni kako bismo služili.

Postoji nekoliko popisa duhovnih darova u Pavlovim pisanjima (usp. 1. Kor 12: 8-10. 28-30; Rim 12:6-8; Ef 4:11). Ovi popisi nisu istovjetni. To podrazumijeva kako ovi popisi nisu iscrpni, nego reprezentativni. Za Pavla darovi su vidovi Isusove službe dane Njegovu Tijelu (Crkvi) za nastavljnje Njegove službe. NZ nikad ne daje konačan popis darova ili smjernicu vjernicima da znaju koji su im darovi dani. Žarište nije na identificiranju darova, nego na različiteme vidu službe. Jedan od najboljih praktičnih vodiča za spoznaju dara nađen je u IVP brošuri nazvanoj *Affirming the Will of God* [“Utvrđiti Božju volju”] od Paula Littlea. Isti vodiči za spoznaju Božje volje primjenjuju se na otkrivanje nečijega duhovnog dara.

[Vidjeti Posebnu temu: Praktične smjernice kako vjernici mogu znati koji su njihovi duhovni darovi.](#)

POSEBNA TEMA: PRAKTIČNE SMJERNICE KAKO VJERNICI MOGU ZNATI KOJI SU NJIHOVI DUHOVNI DAROVI

Osobno Krist, ili radije Trojstvo (usp. Ef 4:4-6; 1. Kor 12:4-6), daje duhovne darove Svome /Njihovu narodu. Vjernici su daroviti službenici. Neki su vođe, ali svi su službenici.

Postoji nekoliko popisa duhovnih darova u Pavlovim pisanjima (usp. 1. Kor 12: 8-10.28-30; Rim 12:6-8; Ef 4:11). Ovi popisi nisu istovjetni. To podrazumijeva da popisi nisu iscrpni, nego reprezentativni. Za Pavla darovi su vidovi Isusove službe dani Njegovu Tijelu (Crkvi) za nastavljnje Njegove službe. NZ nikad ne daje konačan popis darova ili smjernice po kojima će vjernici prepoznati koji su im darovi dani. Žarište nije na identificiranju darova, nego na različiteme vidu službe. Jedna od najboljih smjernica da netko spozna svoje duhovne darove nalazi se u IVP brošuri nazvanoj *Affirming the Will of God* od Paula Littlea. Iste smjernice za spoznaju Božje volje primjenjuju se na otkrivanje duhovnoga dara:

1. moliti se posebno za razjašnjenje vaše osobne službe
2. pitati ljude koji vas dobro poznaju koje snage vide u vašem životu
3. tražiti otvorena vrata za mogućnost sudjelovanja u različitim službama
4. kad ste napravili #1-3, slijedite žudnje svoga srca; Bog nam ne daje samo dar za službu nego i posebnu žudnju da vršimo Njegovu volju.

▣ **“apostole”** Ovo je neprekidna uporaba pojma osim “Dvanaestorice” (usp. Djela 14:4.14, Barnaba; Rim 16:7, Andronije i Junije; 1. Kor 4:6.9; 12:28-29; 15:7, Apolon; Fil 2:25, Epafrodit; 1. Sol 2:6, Silvan i Timotej). Njihov točan zadatak je neizvjestan, ali uključuje naviještanje Evanđelja i služeće vodstvo crkve. Čak je moguće da Poslanica Rimljanima 16:7 (KJV “Junija”) upućuje na ženu apostola!

[Vidjeti Posebnu temu: Poslati \(*apostellō*\), od čega dolazi “apostol”.](#)

▣ **“proroke”** Točna djelatnost ovih darovitih vjernika također je neizvjesna (usp. Djela 11:28; 21:9-11; 15:32). Oni nisu isti kao SZ-ni proroci koji su napisali Pismo. Novozavjetni proroci primjenjuju Pismo na nove i drukčije situacije. Oni su povezani s apostolima, evanđelistima, pastorima i učiteljima jer naviještaju Evanđeljem ali s drukčijim naglaskom.

[Vidjeti Posebnu temu: Novozavjetno proročanstvo.](#)

▣ **“evanđeliste”** Iznenađujuće, u svjetlu Evanđelja po Mateju 28:19-20, ovaj je dar spomenut samo tri puta u NZ-u. Njihov zadatak u Ranoj crkvi, kao i prethodna dva, neizvjestan je (usp. Djela 21:8; 2. Tim 4:5), ali ponovno je očito bilo uključeno naviještanje Evanđelja i služeće vodstvo. Moguće je da su ova trojica darovitih vođa imali putujuće ili regionalne službe.

▣ “pastore i učitelje” Naslovi “starješine” (*presbuteroi*), “biskupi” (*episkopoi*), i “pastori” (*poimenas*) svi upućuju na jednu djelatnost i kasnije službu (usp. Djela 20:17.28; i Tit 1:5-7). Pojam “starješina” ima SZ-nu pozadinu, dok pojam “biskup” ili “nadglednik” ima pozadinu u grčkoj gradu-državi. Grčka sintaksa (jedan VEZNIK [*de*] i jedan ČLAN [*tous*]) povezuje ova dva naslova zajedno kao jednu djelatnost, jednu darovitu osobu koja naviješta i objašnjava Evanđelje obzirom na mjesnu situaciju.

Zanimljivo je da su u Poslanici Rimljanima 12:7 i 12:28 učitelji popisani kao izdvojen dar a pastori nisu spomenuti uopće (osim ako je to “onaj koji opominje /potiče” u Rim 12:8). Postoji toliko mnogo toga što mi suvremenici ne znamo o Ranoj crkvi.

[Vidjeti Posebne teme: Starješina](#); i: [Biskupi /nadzornici \(iz Poslanice Filipljanima 1:1\)](#).

POSEBNA TEMA: STARJEŠINA

I. SZ-na uporaba:

- A. korišteno za Božje anđele koji tvore Anđeosko vijeće (BDB 278, KB 278, usp. Iz 24:23). Ova ista terminologija korištena je za anđeoska bića u Otkrivenju (usp. Otk 4:4.10; 5:5.6.8.11.14; 7:11.13; 11:16; 14:3; 19:4)
- B. korišteno o plemenskim starješinama u SZ-u (usp. Izl 3:16; Br 11:16). Kasnije u NZ-u taj pojam primijenjen je na skupinu vođa iz Jeruzalema koji su tvorili Visoki židovski sud, Sanhedrin (usp. Mt 21:23; 26:57). U Isusovo vrijeme ovo tijelo od sedamdeset članova nadziralo je korumpirano svećenstvo (tj. ne iz Aronove loze nego kupljeno od rimskih vladara).

II. NZ-na uporaba

- A. Korišteno o mjesnim vođama NZ-ne crkve. To je bio jedan od tri istoznačna pojma (pastor, nadglednik, i starješina, usp. Tit 1:5.7; Djela 20:17.28). Petar i Ivan koriste taj pojam za uključivanje sebe u skušinu vođa (usp. 1. Pt 5:1; 2. Iv 1; 3. Iv stih 1).
- B. Postoji igra na pojam starješina (*presbuteros*) u 1. Petrovoj poslanici 1:1 i 5. Pojam je očito upotrijebljen kao naslov vodstva (usp. stih 1) i oznaka za starost (usp. stih 5). Uporaba ovoga pojma iznenađujuća se obzirom da je to u osnovi židovska plemenska oznaka vodstva, dok je “biskup” ili “nadglednik” (*episcopos*) bila oznaka za vodstvo grada-države u Grčkoj. U svojoj 1. poslanici Petar koristi židovske pojmove za naslovljavanje poganskih vjernika.

Petar sebe naziva “drug starješina”, pojam *presbuteros* plus PRIJEDLOG *syn*, što podrazumijeva “zajedničko sudjelovanje s”. Petar ne potvrđuje svoj apostolski autoritet (usp. 2. Iv stih 1, gdje još jedan apostol sebe naziva “stariješinom”), ali opominje (tj. “ja potičem /opominjem /preklinjem”, PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA) mjesne vođe da rade i žive primjereno u svjetlu:

1. Kristova primjera
2. skorosti Njegova povratka.

Rane crkve nisu imale plaćene položaje za vodstvo, nego su prepoznavale Bogom dane darove za službu i vodstvo unutar svake mjesne crkve. Ova potvrda darovitosti morala je biti uravnotežena s kulturološkim poštovanjem za “mudrost starijih”, posebice među židovskom vjerujućom zajednicom. Stoga, Petar naslovljava obje vrste vodstva.

Također zabilježite da su “starješine” MNOŽINA. Ovo može upućivati na: (1) broj vođa kućnih crkava (usp. Djela 20:17) ili (2) različite duhovne darove među tijelom vodstva (usp. Ef 4:11), što jasno izriče da služba pripada svim vjernicima. To je usporedno sa zamisli o “kraljevstvu svećenstva” (usp. 1. Pt 2:5.9).

- C. Korišteno o starijem čovjeku u crkvi, ne neophodno vodstvu (usp. 1. Tim 5:1; Tit 2:2).

POSEBNA TEMA: BISKUPI /NADZORNICI (iz Poslanice Filipljanima 1:1)

Naslovi (1) “pastor”, (2) “starješina”, (3) “biskup”, ili (4) “nadglednik” svi upućuju na istu službu /djelatnost u ranoj mjesnoj crkvi (usp. Djela 20:17.28 i Tit 1:5.7). Pojam “nadglednici” (*episkopoi*) imali su pozadinu grada-države u Grčkoj, dok su “starješine” (*presbuteroi*) imale SZ-nu pozadinu. Moguće da je “nadglednik” također imao židovsku pozadinu iz uporabe *mebaqquerim* (IQS 6:11.20). Isto tako zabilježite MNOŽINU (usp. Djela 20:17; Ef 4:21). Filipi su imali mnogo kućnih crkava.

Poslanica Filipljanima 1:1 objavljuje kako su postojale dvije djelatnosti službi /vodstva u Ranoj crkvi: pastor i đakon. Biskup i starješina su različiti pojmovi za istu osobu /službu /djelatnost.

4:12

NASB

“za opremanje svetih za djelo službe”

NKJV

“Za opremanje svetih za djelo službe”

NRSV

“da opremi svete za djelo službe”

TEV

“On to učini kako bi pripremio sav Božji narod za djelo kršćanske službe”

NJB

“tako da sveti zajedno čine jedinstvo u djelu službe”

Pešita

“Za usavršavanje svetih, za djelo službe”

Vođe su Božji darovi dati kako bi obučavali Tijelo Kristovo za djelo službe! Crkva treba povratiti moć, darovitost i biblijsku zadaću svih članova crkve (kler – laici, stari – mladi, muški – ženski, usp. Joel 2:28 navedeno u Petrovoj propovijedi na Pedesetnicu u Djelima 2). Svaki kršćanin je puno-vremenski, Bogom-pozvani, Bogom-darovani službenik.

Pojam “opremiti” znači prouzročiti nešto da bude spremno za svoju dodijeljenu svrhu. Koristi se o:

1. udovima koji su bili slomljeni i učinjeni ponovno korisnima
2. krpanju razderanih ribarskih mreža i time učiniti ih spremnima za ulov ribe
3. brodovima koji bivaju opremljeni konopima i jedrima i čvorovima za more
4. pilićima koji su izrasli dovoljno velikima da budu odneseni u trgovinu.

Također, zabilježite kako cilj nije da samo neki vjernici postanu zrelima, nego svi (usp. Ef 4:13).

Darovi su dati svim vjernicima za zajedničko dobro (usp. 1. Kor 12:7.11). Svaki vjernik je pozvan, darovit, puno-vremenski Kristov službenik. Nisu svi “stručni” službenici, ali svi su sluge. Suvremena crkva osakaćena je:

1. kler /laik mentalitetom
2. zamisli o spasenju kao produktu umjesto relacijskoga procesa služenja!!!

▣ **“izgradnju tijela Kristova”** Pavao miješa svoju gradbenu metaforu (usp. Ef 2:20-27) s metaforom svoga tijela (usp. Ef 1:23; 4:12; 5:30). Vjernici su daroviti za zajedničko dobro, ne za pojedinačno priznanje (1. Kor 12:7). Žarište nije na pojedincu nego na Tijelu (usp. Ef 4:4-6). Duhovni darovi su ručnici za služenje, a ne značke za zasluge! Vjernici su pčele radilice!

[Vidjeti Posebnu temu: Izgrađivati.](#)

4:13 “sve dok mi svi dosegemo” Ovo je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA što označava vid možebitnosti. Doslovno znači “stići na odredište”. Zabilježite da “svi” govori o našoj skupnoj odgovornosti. Zabilježite tri vida spomenute zrelosti:

1. jedinstvo vjere
2. spoznaja Sina Božjega
3. do Kristo-slične zrelosti.

Također, zabilježite kako cilj nije da neki budu zreli, nego svi!

▣ **“spoznaju”** Ovo je složeni grčki pojam (*epiginōskō*), što podrazumijeva iskustvenu spoznaju. To je očito bilo odbijanje naglasna gnostičkih krivih učitelja na tajnome, ekskluzivnome znanju. Znanje vjernika u potpunosti je u Kristu. Ovo može biti igra na hebrejsku zamisao o “poznati” kao osobni odnos (usp. Post 4:1; Jer 1:5; Fil 3:8.10) vs. grčkoj zamisli poznatoj kao kognitivna obavijest. Ovo je potrebno za zrelo kršćanstvo.

▣ **“zreloga čovjeka”** Ovo je u oprečju s “djeca” iz stiha 14. Grčki korijen (*telos*) znači “potpuno”, “posve opremljeno”, a ne bezgrješno ili savršeno (KJV).

4:14 “Kao ishod, mi više nismo djeca” Ovo podrazumijeva da su mnogi vjernici bili spašeni ali nezreli (usp. 1. Kor 3:1-3; Heb 5:11-14). Oni još uvijek nisu imali osjećaj neophodnosti podložnosti i predanosti potrebno za bivanje službujućih službenika. Vjernici moraju umrijeti sebi i biti živima Bogu (usp. Rim 6:1-14; 2. Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1. Iv 3:16).

▣

NASB

“bacani tamo i amo valovima i nošeni svakim vjetrom nauke, od lukavih ljudi, prepredenošću u prijevernoj spletki”

NKJV

“bacani tamo i amo i nošeni sa svakim vjetrom nauke, od lukavih ljudi, u prepredenoj lukavosti kojom lažu u čekanju da prevare”

NRSV

“bacani tamo i amo i otpuhani svakim vjetrom nauke, od lukavih ljudi, prepredenošću u prijevernoj spletki”

TEV

“nošeni valovima i otpuhani svakim promjenjivim vjetrom nauke prijevernih ljudi, koji druge dovode do zablude prijeverom što smišljaju”

NJB “ili bacani na jedan ili drugi način i nošeni zajedno sa svakim vjetrom nauke, na milost i nemilost svih pjesama što ljudi sviraju i njihove pameti u provođenju prijevere”

Pešita “lako pomiješani i odneseni svakim vjetrom ako su ljudske nauke krive”

Ovo očito upućuje na krive učitelje, koji su izgleda mješavina grčkih filozofa i židovskih legalista. Ovaj izričaj upućuje i na ljudsku prijeveru (krivi učitelji) i na anđeosku prijeveru (prepredenošću u prijevernoj spletki). Iza ovih krivih učitelja leži aktivnost palih anđeoskih stupnjeva (usp. Ef 6:10-12; 1. Kor 10:20; Dn 10). Božji ljudi su prevareni, manipulirani i obmanuti jer nisu dozreli u Kristu. Postoji duhovna bitka čak i nakon obraćenja. Cilj kršćana nije samo Nebo kad umru nego Kristo-sličnost i služba sad (usp. Ef 4:15; Rim 8:28-30; Gal 4:19)!

4:15 Vjernici moraju ne samo govoriti istinu, nego živjeti i naučavati istinu u ljubavi (usp. Ezra 7:10). Cilj je jedinstvo (Ef 4:2-3)! Kako je to bilo različito od zbrke i rivalstva krivih učitelja.

[Vidjeti Posebnu temu: Glava \(kephalē\).](#)

4:16 Pavao koristi metaforu ljudskoga tijela kako bi naglasio jedinstvo u ljubavi, usred raznolikosti. Nejedinstvo otvara vrata Sotoni, njegovim anđelima, i krivim učiteljima (usp. Kol 2:8).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:17-24

¹⁷Dakle ovo kažem, i potvrđujem zajedno s Gospodinom, da ne hodate više baš kao što i pogani hodaju, u ispraznosti njihovih umova, ¹⁸bivajući zamračanima u njihovu razumijevanju, isključeni iz života Božjega zbog zanemarivanja onoga što je u njima, zbog otvrdnuća njihova srca; ¹⁹i oni, postajući bešćutnima, sami sebe predali su putenosti za vršenje svake vrste nečistoće s požudom. ²⁰Ali vi niste naučili Krista na taj način, ²¹ako ste Ga uistinu čuli i naučeni ste u Njemu, baš kao što je istina u Isusu, ²²da, u odnosu na vaš prijašnji način života, odložite staro ja, koje biva pokvareno sukladno s požudama obmane, ²³i da budete obnovljeni u duhu svoga uma, ²⁴i odjenete novo ja, koje je u sličnosti Božjoj bilo stvoreno u pravednosti i svetosti istine.

4:17

NASB “Dakle ovo kažem, i potvrđujem zajedno s Gospodinom”

NKJV, Pešita “Ovo kažem, stoga, i svjedočim u Gospodinu”

NRSV “Sad ovo potvrđujem i inzistiram u Gospodinu”

TEV “U Gospodinovo ime, dakle kažem ovo i upozoravam vas”

NJB “Posebno, želim vas potaći u ime Gospodinovo”

Ova tvrdnja o su-potvrđivanju s Gospodinom pokazuje Pavlov apostolski autoritet i poznavanje Isusovih učenja.

▣ “da ne hodate više” U Poslanici Efežanima 4:17-19 postoje nizovi osobina zdravoga načina života. Ovi novi vjernici nekada su živjeli ovako (usp. Ef 4:28). Pavao popisuje osobine paloga ljudstva nekoliko puta u svojim pisanjima (usp. Rim 1:29-31; 1. Kor 5:11; 6:9; 2. Kor 12:20; Gal 5:19-21; Ef 4:19.31; 5:3-4; Kol 3:5-9).

Kako doći do svetosti bio je glavni sukob između Pavla i židovskih legalista. I Pavao i judaizeri željeli su ispravan način života kod obraćenika. Pavao je poznao prošle poganske grijehove ovih vjernika, ali vjerovao je će besplatna milost, obitavajući Duh, i rast spoznaje Evanđelja proizvesti ono što legalizam nije mogao. Vršenje Staroga saveza zamijenjeno je novim srcem i umom Novoga saveza (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-32).

▣

NASB, NKJV, NRSV “u ispraznosti njihovih umova”

TEV “čije su misli nedostojne”

NJB “život prazne glave”

Pešita “ispraznost njihova uma”

Ovaj pojam znači, “isprazno”, “prazno”, “besciljno” (usp. Rim 1:21). Stihovi 17-19 upućuju:

1. ili na nagađanja krivih učitelja
2. ili na prijašnje života vjernika u poganstvu.

4:18 “bivajući zamračanima u njihovu razumijevanju” Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Njihovo trenutačno stanje duhovne sljepoće (kao i naše) ishod je:

1. nadnaravne kušnje
2. heretičkoga utjecaja
3. osobnoga odabira.

▣ **“isključeni iz života Božjega”** Ovo je još jedan PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. To upućuje na odvojenost od SZ-noga zavjetnoga Božjega i Njegovih obećanja (usp. Ef 2:12).

▣ **“zbog zanemarivanja onoga što je u njima”** Ovo upućuje na samo-voljno zanemarivanje (usp. Rim 1:18 - 3:20).

▣ **“zbog otvrdnuća njihova srca”** Ovo je trajan ishod Pada (usp. Post 3; Iv 3:17-25).

4:19

NASB	“postajući bešćutnima”
NKJV	“bivajući prošloga osjećaja”
NRSV	“izgubivši svaku osjećajnost”
TEV	“izgubivši svaki osjećaj srama”
NJB	“osjećaj za ispravno i krivo jednom otupio”
Pešita	“koji su se odrekli svoje nade”

Ovo je još jedan PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA. Palo ljudstvo postalo je, i ostalo, neosjetljivo i otvrdnulo van osjećaja, za prirodno otkrivenje (usp. Ps 19:1-6; Rim 1:18-2:16) i posebno otkrivenje Biblije i Sina, pisanu riječ (usp. Ps 19:7-12) i živu Riječ (usp. Iv 1:1-14).

▣

NASB	“sami sebe predali su putenosti”
NKJV	“predali su sebe razuzdanosti”
NRSV	“prepustili su se razuzdanosti”
TEV	“predali su se poroku”
NJB	“prepustili su se seksualnosti”
Pešita	“predali su se neobuzdanosti”

Ovo doslovno znači “otvorena sramota” (usp. Rim 1:24.26.28). Palo ljudstvo odreklo se svih ograničenja, društvenih i duhovnih. Ovi krivi učitelji šokirali su čak i druge pogane.

▣

NASB	“za vršenje svake vrste nečistoće s požudom”
NKJV	“za činjenje svih nečistoća s požudom”
NRSV	“požudno provodili svaku vrstu nečistoće”
TEV	“i sve vrste nepristojnih stvari bez ograničenja”
NJB	“željno nastavili trku nepristojnosti svake vrste”
Pešita	“i provoditi svaku nečistoću u svojoj lakomosti”

Ovo znači više i više za mene pod ikoju cijenu (usp. Kol 3:5). Palo ljudstvo izgubilo je osjećaj skupnoga dobra. Ljudi žive samo za sebe, za određeni trenutak. Ovo je prokletstvo Pada iz Knjige Postanka 3. Ono je toliko jasno očitovano u suvremenome zapadnjačkom društvu!

4:20 “Ali vi niste naučili Krista na taj način” Ovo je jaka suprotivost između Kristovih propovjednika i krivih učitelja. Stih 17 podrazumijeva oprečje između njihova prijašnjeg života u poganstvu i njihova novog života u Kristu.

4:21 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što podrazumijeva da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Ovi vjernici čuli su istinu.

▣ **“Isusu”** Ovo je bila rijetka uporaba imena “Isus” samo po sebi, u Pavlovim pisanjima. Može se odnositi na kriva naučavanja glede Isusa čovjeka (tj. Njegova čovještva) nasuprot Krista Duha (tj. Njegova Božanstva). U gnosticizmu Isus ne može biti u potpunosti Bog i u potpunosti čovjek jer je “duh” (tj. Bog) dobar, a materija (tj. čovještvo) je zlo. Oni će tvrditi Njegovo Božanstvo ali nijekati Njegovo čovještvo (usp. 1. Iv 4:1-6). Zanimljivo je kako je suvremeno društvo okrenulo ovu herezu.

4:22 “odložite” Postoje tri AORIST INFINITIVNE KLAUZULE u Poslanici Efežanima 4:22.23 i 24. Odijevanje se upotrijebilo kao metafora za opis duhovnih osobina (usp. Job 29:14; Ps 109:29; i Iz 61:10). Ovo je i naglasak na potrebi za pokajanjem i ishodima u promijenjenim životom (usp. Mk 1:15; Djelo 3:16.19; 20:21).

☐	
NASB	“vaš prijašnji način života”
NKJV	“vaše prijašnje ponašanje”
NRSV	“vaš prijašnji način života”
TEV	“zbog čega ste živjeli kao nekada“
NJB	“odložite svoj stari način života”
Pešita	“vaše prijašnje prakse”

KJV prijevod ima “razgovor”, što je značilo “način života” godine 1611. kad je taj prijevod bio pisan. Ovo jasno pokazuje potrebu za ažuriranjem prijevoda! Nijedan prijevod nije nadahnut. Njihov posao je navijestiti Evanđelje jednome naraštaju ili većem broju naraštaja. Samo je izvorna poruka dana od Boga nadahnutu.

☐ **“staro ja”** Ovo upućuje na osobine paloga čovječanstva i sklonosti u Adamu (usp. Rim 6:6; Kol 3:9). Prvenstvo je ja, neovisno od Boga, više i više za mene pod ikoju cijenu!

4:23 “budete obnovljeni u duhu svoga uma” Ovo je PREZENT PASIVNOGA INFINITIVA. Vjernici moraju nastaviti biti stvarani novima u svome razmišljanju dopuštajući Duhu da u njima razvija Kristov um (usp. Rim 12:2; Tit 3:5). Ovo je vid “Novoga saveza” iz Knjige proroka Jeremije 31:31-34 (usp. Ez 36:22-38).

[Vidjeti Posebnu temu: Duh \(pneuma\) u Novome zavjetu.](#)

4:24 “odjenete” Ovo je AORIST SREDNJEGA INFINITIVA. Ovo je odjevna metafora što naglašava trajnu odluku bivanja u Kristu (usp. Rim 13:14; Gal 3:27; Kol 3:8.10.12.14; Jak 1:21; 1. Pt 2:1). Ova terminologija oblačenja Krista može se povezati s odredbom o krštenju u Ranoj crkvi, kad su novi obraćenici oblačili na sebe čistu, bijelu odjeću nakon krštenja. To označava dragovoljni odabir!

☐ **“novo ja”** Ovo je metafora za novi život u Kristu. Petar je to nazvao “sudjelovanje u Božanskoj naravi” u 2. Petrovoj poslanici 1:4. To je u suprotnosti s palom Adamovskom naravi Poslanice Efežanima 4:22.

☐ **“u sličnosti Božjoj”** Vjernici bi trebali imati Božje obiteljske osobine (usp. Rim 8:28-29; Gal 4:19). Biblija naglašava naš položaj u Kristu kao i našu potrebu za napredujućom Kristo-sličnošću. Spasenje je besplatno, ali zrelost košta svega! Kršćanstvo je i smrt i život, točka i proces, dar i nagrada! Ovaj paradoks vrlo je težak za dosegnuti suvremenim ljudima. Oni teže naglasiti jedan vid ili drugi.

[Vidjeti Posebnu temu: Istočnjačka književnost \(biblijski paradoksi\).](#)

☐ **“u pravednosti”** [Vidjeti Posebnu temu: Pravednost.](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:25-32

²⁵Zato, odložite laž, GOVORITE ISTINU SVAKI OD VAS SA SVOJIM BLIŽNJIM, jer mi smo članovi jedni drugih. ²⁶BUDITE LJUTITI, ALI IPAK NE GRIJEŠITE; neka sunce ne zađe u vašoj ljutnji, ²⁷i nemojte dati đavlu prigodu. ²⁸Onaj tko krade ne smije više krasti; nego radije on mora raditi, čineći svojim vlastitim rukama što je dobro, tako da može imati nešto za podijeliti s onim koji ima potrebu. ²⁹Neka škodljiva riječ ne izade iz vaših usta, nego samo takva riječ što je dobra za poduku prema potrebi trenutka, tako da će dati milost onima koji čuju. ³⁰Nemojte žalostiti Svetoga Duha Božjega, kojim ste zapečaćeni za dan iskupljenja. ³¹Neka sva gorčina i gnjev i ljutnja i galama i kleveta budu odstranjene od vas, zajedno sa svom zlobom. ³²Budite ljubazni jedan prema drugome, nježnoga srca, opraštajte jedan drugome, baš kao što je Bog u Kristu oprostio i vama.

4:25 “odložite” Ovo je AORIST SREDNJEGA PARTICIPA upotrijebljen kao IMPERATIV. To nastavlja metaforu oblačenja (usp. Ef 4:24). Vjernik mora učiniti početnu odluku koju slijede opetovane (tj. dnevne, svakoga sata) odluke da žive svetim životom.

[Vidjeti Posebnu temu: Mane i vrline u NZ-u.](#)

☐ **“laž”** Ovo upućuje na:

1. ili laganje
2. ili “laž” nevjere kao što je navedeno u 1. Ivanovoj poslanici 2:22
3. ili poruku krivih učitelja.

▣ **“GOVORITE ISTINU SVAKI OD VAS SA SVOJIM BLIŽNJIM”** Ovo je navod iz Knjige proroka Zaharije 8:16. Zabilježite da Pavao navodi SZ kao ohrabrenje za nove zavjetne vjernike (usp. Ef 4:26). SZ nije sredstvo spasenja, ali ipak je otkriveno i autoritativno otkrivenje Božje (usp. Mt 5:17-19). SZ još uvijek djeluje u posvećenju, ali ne u opravdanju.

[Vidjeti Posebnu temu: “Istina” u Pavlovima pisanjima.](#)

▣ **“jer mi smo članovi jedni drugih”** Ovo “tijelo” jedno je od Pavlovihih metafora za crkvu (usp. 1. Kor 12:12-30). Vjernici su daroviti za zajedničko dobro (usp. 1. Kor 12:7). Vjernici žive za obitelj. Oni ne mogu živjeti kao izdvojeni pojedinci.

4:26 “BUDITE LJUTITI, ALI IPAK NE GRIJEŠITE” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA. To je navod iz Psalmata 4:4. Postoje neka područja života gdje je gnjev neprimjeren, ali s tim se mora nositi primjereno (tj. Isusovo čišćenje Hrama, usp. Iv 2:13-17).

Ovo započinje nizove PREZENT IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što obično znači zaustaviti djelo što je već u tijeku (usp. Ef 4:26.27.28.29, i 30).

▣ **“neka sunce ne zađe u vašoj ljutnji”** Ovo bi moglo biti smjerenje na Ponovljeni zakon 24:15. Židovski dan započinje kod zalaska Sunca (usp. Post 1:5). Ljutnja je snažna emocija s kojom se mora baviti s hitnošću. Ovo može metaforički upućivati na vrijeme ili doslovno na spavanje što omogućava da ljutnja postane podsvjesna sila.

4:27

NASB	“nemojte dati đavlu prigodu”
NKJV	“niti dati mjesto đavlu”
NRSV	“nemojte stvarati prostor za đavla”
TEV, Pešita	“nemojte dati Đavlu prigodu”
NJB	“inače ćete dati đavlu nogu”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što obično podrazumijeva zaustaviti djelo u tijeku. Bijes što nije pobožan otvor je za duhovni napad; čak se i pobožni gnjev (usp. Iv 2:13-17; Mt 21:12-13) mora brzo riješiti (usp. Ef 6:10-18).

Pojam “đavao” grčka je složenica (*diabolos*) što znači “baciti preko” (usp. Djela 13:10; Ef 4:27; 6:11; 1. Tim 3:6.7; 2. Tim 2:26). To je bio metaforički način upućivanja na Sotona optužitelja. Pavao je upućivao na Sotonu u nekoliko odlomaka (usp. Djela 26:18; Rim 16:20; 1. Kor 5:5; 7:5; 2. Kor 2:11; 11:14; 12:7; 1. Sol 2:18; 2. Sol 2:9; 1. Tim 1:20; 5:15). Sotona je očito bio anđeosko biće koje se pobunilo protiv Boga (usp. Post 3; Job 1 - 2; Zah 3). Biblijski je teško govoriti o Sotoni jer:

1. Biblija nikad definitivno ne govori o podrijetlu ili svrsi đavla
2. SZ-ni tekstovi koji se obično vide kao oni što su moguće povezani s pobunom Sotone posebno su usmjereni na osudu ponositih zemaljskih vladara (kralj Babilona, Iz 14 i kralj Tira, Ez 28) a ne na Sotonu.

Iz nekoliko NZ-nih odlomaka očito je kako je postojao sukob u duhovnoj kraljevini (Mt 4:10; 12:26; 16:23; Iv 13:27; 14:30; 16:11; Djela 5:3; 2. Kor 4:4. Ef 2:2; 1. Iv 5:19; Otk 2:9.13.24; 3:9; 12:9; 20:2.7). Gdje, kad i kako sve su to misterije. Vjernici imaju anđeoskoga neprijatelja (usp. Ef 2:2; 6:11-12)!

Odnos između Boga i Sotone razvio se iz jedne službe u antagonizam. Sotona nije bio stvoren zao. Njegova suparnička djelovanja u Knjizi Postanka 3, Jobu 1 - 2 i Knjizi proroka Zaharije 3 bila su unutar Božje volje (usp. A. B. Davidsonov *An Old Testament Theology*, str. 300-306, za razvitak zla u Bibliji). On je osigurao test za ljudsku odanost i vjerodostojnost. Čovječanstvo je promašilo!

[Vidjeti Posebne teme: Sotona \(iz Poslanice Galaćanima 1:13\); i: Đavao.](#)

POSEBNA TEMA: ĐAVAO

Pojam “đavao” je grčka složenica (*dia-bolos*) što znači “baciti preko” (usp. Djela 13:10; Ef 4:27; 6:11; 1. Tim 3:6.7; 2. Tim 2:26). To je bio metaforički način upućivanja na Sotona optužitelja (vidjeti [Posebnu temu: Sotona](#)). Pavao je upućivao na Sotonu u nekoliko odlomaka (usp. Djela 26:18; Rim 10:20; 1. Kor 5:5; 7:5; 2. Kor 2:11; 11:14; 12:7; 1. Sol 2:18; 2. Sol 2:9; 1. Tim 1:20; 5:15). Sotona je očito bio anđeosko biće koje je služilo Bogu ali očevidno se pobilo protiv Njega (usp. Post 3; Job 1 - 2; Zah 3). Biblijski je teško govoriti o Sotoni jer:

1. Biblija nikad definitivno ne govori o podrijetlu ili svrsi đavla
2. SZ-ni tekstovi koji se obično vide kao oni što su moguće povezani sa pobunom Sotone posebno su usmjereni na osudu ponositih zemaljskih vladara (kralj Babilona, Iz 14 i kralj Tira, Ez 28) a ne na Sotonu (vidjeti [Posebnu temu: Osobno zlo](#)).

Iz nekoliko NZ-nih odlomaka očito je kako je postojao sukob u duhovnoj kraljevini (Mt 4:10; 12:26; 16:23; Iv 13:27; 14:30; 16:11; Djela 5:3; 2. Kor 4:4. Ef 2:2; 1. Iv 5:19; Otk 2:9.13.24; 3:9; 12:9; 20:2.7). Gdje, kad i kako sve su to misterije. Vjernici imaju anđeoskoga neprijatelja (usp. Ef 2:2)!

Odnos između Boga i Sotone razvio se iz jedne službe u antagonizam. Sotona nije bio stvoren zao. Njegova suparnička djelovanja u Knjizi Postanka 3, Jobu 1 - 2 i Knjizi proroka Zaharije 3 bila su unutar Božje volje (usp. A. B. Davidsonov *An Old Testament Theology*, str. 300-306, za razvitak zla u Bibliji). On je osigurao test za ljudsku odanost i vjerodostojnost. Čovječanstvo je promašilo!

POSEBNA TEMA: SOTONA – iz Poslanice Galaćanima 1:13

Ovo je vrlo težak predmet iz nekoliko razloga:

1. SZ ne otkriva zakletoga neprijatelja dobru, nego YHWH-inog slugu (vidjeti A. B. Davidson, *OT Theology*, str. 300-306), koji nudi čovječanstvu alternativu i isto tako optužuje čovječanstvo za nepravdu. U SZ-u postoji samo jedan Bog ([vidjeti Posebnu temu: Monoteizam](#)), jedna sila, jedan uzrok – YHWH (usp. Iz 45:7; Am 3:6)
2. zamisao osobnoga zakletoga neprijatelja Boga razvijala se u međubiblijskoj (ne-kanonskoj) književnosti pod utjecajem perzijskih dualističkih religija (*zoroastrijanizam*). Ovo je, zauzvrat, uvelike utjecalo na rabinski judaizam i esensku zajednicu (tj. Svici s Mrtvoga mora)
3. NZ razvija SZ-ne teme u iznenađujuće krutim, ali odabranim, skupinama.

Ako netko pristupa proučavanju zla s gledišta biblijske teologije (svake Knjige ili autora ili žanra proučavanog i s napravljenim kratkim pregledom odvojeno), onda se otkrivaju vrlo različiti pogledi na zlo.

Ako, međutim, netko pristupa proučavanju zla s ne-biblijskoga ili van-biblijskoga pristupa svjetskim religijama ili istočnjačkim religijama, onda je većina NZ-noga razvitka naviještena u perzijskome dualizmu i grčko-rimskome spiritizmu.

Ako je netko pretpostavljeno predan Božanskome autoritetu Pisma (kao što sam ja!), onda NZ-ni razvitak mora biti viđen kao napredujuće otkrivenje. Kršćani se moraju čuvati od omogućavanja židovskome folkloru ili zapadnjačkoj književnosti (Dante, Milton) daljnji utjecaj zamisli. Zasiurno postoji misterija i višeznačnost u ovome području otkrivenja. Bog je odabrao ne otkriti sve vidove zla, njegovo podrijetlo ([vidjeti Posebnu temu: Lucifer](#)), njegov razvoj, njegovu svrhu, ali On je otkrio njegov poraz!

U SZ-nome pojmu “Sotona” ili “tužitelj” (BDB 966, KB 1317) može se odnositi na tri različite odvojene skupine:

1. ljudski tužitelji (usp. 1. Sam 29:4; 2. Sam 19:22; 1. Kr 11:14.23.25; Ps 109:6)
2. anđeoski tužitelji (usp. Br 22:22-23; Job 1 - 2; Zah 3:1)
3. demonski tužitelji (usp. 1. Ljet 21:1; 1. Kr 22:21; Zah 13:2).

Jedino poslije u međuzavjetnome razdoblju zmija iz Knjige Postanka 3 poistovjećena je sa Sotonom (usp. Knjiga Mudrosti 2:23-24; 2. Henokova 31:3), i čak poslije ona je postala rabinska mogućnost (usp. *Sot* 9b i *Sanh.* 29a). “Sinovi Božji” iz Postanka 6 postaju anđeli u 1. Henokovoj knjizi 54:6. Spominjem ovo, ne kako bih obranio teološku ispravnost, nego pokazao razvitak. U NZ-u ove SZ-ne djelatnosti pripisane su anđeoskome, personificiranome zlu (usp. 2. Kor 11:3; Otk 12:9).

Podrijetlo personificiranoga zla teško je ili nemoguće (ovisno o vašoj točki gledišta) odrediti iz SZ-a. Jedan razlog za ovo jeste Izraelov jaki monoteizam ([vidjeti Posebnu temu: Monoteizam](#)) također zabilježite 1. Kr 22:20-22; Prop 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Sva uzročnost (usp. Iz 45:7; Am 3:6) bila je pripisana YHWH-i kako bi se pokazala Njegova jedinstvenost i prvenstvo (usp. Iz 43:11; 44:6.8.24; 45:5-6.14.18.21.22).

Izvori moguće obavijesti su: (1) Knjiga o Jobu 1 - 2, gdje je Satan jedan od “sinova Božjih” (tj. anđela) ili (2) Knjiga proroka Izaije 14 i Ezekiel 28, gdje su moguće korišteni ponositi blisko-istočni kraljevi (Babilona i Tira) za slikovit prikaz ponosa Sotone (usp. 1. Tim 3:6). Ja imam pomiješane osjećaje o ovome pristupu. Ezekiel koristi metafore Edenskoga vrta, ne samo za kralja Tira kao Sotone (usp. Ez 28:12-16), nego i za kralja Egipta kao Stabla spoznaje Dobra i Zla (Ez 31). Međutim, Izaija 14, posebice stihovi 12-14, izgleda opisuju anđeoski otpor kroz ponos. Ako nam je Bog želio otkriti posebnu narav i podrijetlo Sotone, ovo je vrlo neizravan način i mjesto za učiniti to. Mi se moramo paziti stremljenja sustavne teologije od uzimanja malih, višeznačnih dijelova različitih zavjeta, autora, knjiga, i žanrova i slaganja istih kao dijelove jedne Božanske slagalice.

Slažem se s Alfredom Edersheimpom (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, tom 2, dodaci XIII. [str. 748-763] i XVI. [str. 770-776]) da je rabinski judaizam bio pretjerano pod utjecajem perzijskoga dualizma i nagađanja o demonima. Rabini nisu dobar izvor za istinu u tome području. Isus se temeljito razilazi od učenja sinagoge u tome području. Ja mislim da se zamisao o arkanđeoskome YHWH-inome neprijatelju razvijala od dva glavna boga iranskoga dualizma, *Ahrimana* i *Ormuzda* [ili Ahura-Mazde – op.prev.], i potom se razvijala od rabina u biblijski dualizam YHWH i Sotone.

Postoji jamačno napredujuće otkrivenje u NZ-u kao ono prema personifikaciji zla, ali ne tako razrađivano kao kod rabina. Dobar primjer ove razlike je “rat u Nebu”. Pad Sotone je logična potrebitost, ali osobitosti nisu dane ([vidjeti Posebnu temu: Pad Sotone i njegovih anđela](#)). Čak ono što je dato prikriveno je u apokaliptičkome žanru (usp. Otk 12:4.7.12-13). Iako je Sotona poražen u Isusu i izgnan na Zemlju, on ipak djeluje kao YHWH-in sluga (usp. Mt 4:1; Lk 22:31-32; 1. Kor 5:5; 1. Tim 1:20).

Moramo zauzdati našu znatiželju u ovome području. Postoji osobna sila kušnje i zla, ali postoji ipak samo jedan Bog i mi smo ipak odgovorni za naše odabire. Postoji duhovna bitka, i prije i nakon spasenja. Pobjeda može jedino doći i ostati u i kroz Trojedinoga Boga. Zlo je bilo pobijedeno i bit će uklonjeno (usp. Otk 20:10)!

4:28 “Onaj tko krade ne smije više krasti” Novi život u Kristu ima mogućnost i cilj za temeljitu i trajnu promjenu nečijih djelovanja i naravi. Ova promjena dokaz je nečijega spasenja i svjedok izgubljenima.

[Vidjeti Posebnu temu: Krađa \(Knjiga Izlaska 20:15, BDB 170, KB 198\).](#)

POSEBNA TEMA: KRAĐA (Knjiga Izlaska 20:15, BDB 170, KB 198)

I. OPĆENITA INFORMACIJA

- A. Kao sve odredbe u Dekalogu, naša vjera, ljubav, i poštovanje za Boga moraju se vidjeti u svetim i svjetovnim vidovima naših dnevnih života. Za Boga je odvratnost tvrditi kako se Njega poznaje a onda iskorištavati našega zavjetnog druga (usp. 1. Iv 2:7-11; 4:20-21).
- B. Ova zapovijed morala je pomoći održati zajedništvo zavjetne zajednice. Kvaliteta ovoga duhovnog zajedništva privući će Bogu zbuđen i tražeći svijet što je svrha Pisma.
- C. Kao što su druge zapovijedi usredotočene na Božjem vlasništvu sveukupnoga života, isto je tako, ova također! Mi smo upravitelji, ne vlasnici. Naš pali nagon prema imetcima, bez cijene koštanja, nije dio ove zabrane (usp. Ps 50:10-12).

II. PROUČAVNJE RIJEČI I IZRIČAJA

- A. Ovo je treća zapovijed u drugome dijelu Dekaloga sastavljena od samo dvije riječi u hebrejskome.
- B. Predmet zabrane je izostavljen. Ovo je obično podržano:
  1. okvirom dvije prethodne zapovijedi što se odnose na djela prijestupa
  2. prisutnost primjenjivih usporednih odlomaka i trenutačnih (Izl 21:16) i za kasnije vrijeme (Pnz 24:7).Također vidjeti Knjigu Postanka 37.
- C. Međutim, kratak oblik također je obranjiv:
  1. zapisano je za nas pod nadahnućem
  2. proširuje opseg zabrane
  3. postoje i usporedan odlomak u trenutačnome okviru što se odnosi na krađu – Knjiga Izlaska 22:1 i dalje (ne otmica)
  4. Isus očito navodi ovaj odlomak u referenci na krađu (usp. Mt 19:18).
- D. Krađom se također bave i drugi drevni zakonski kodovi ali obično je kazna smrt, sakaćenje, ili 30-struko vraćanje.
- E. Postoje neki važni usporedni odlomci što određuju i objašnjavaju ovu istinu:
  1. Levitski zakonik 19:1-18 — “Budite sveti, jer sam Ja Gospodin vaš Bog svet”:
    - a. naš način života mora odražavati obiteljske osobine našega Oca i našega Boga (usp. Lev 19)
    - b. naša vjera mora utjecati na naše dnevne živote, i u pozitivnim postupcima i u negativnoj zabrani, oboje utemeljeno na pozitivnim porivima (usp. Lev 19)
    - c. suosjećaj za prognane i one u nevolji, Levitski zakonik 19:9-10.13, jednako je važno kao i odbijanje otmice od naših susjeda, Knjiga Izlaska 22:11
  2. Knjiga proroka Amosa 8:4-7 – Bog mrzi iskorištavanja!
  3. Knjiga proroka Miheja 6:6-8 – Bog želi primjerene porive u svima našim postupcima. Pitanje je zašto mi ne krademo!
  4. Knjiga Izlaska 22:1 i dalje – istina što često nedostaje u našoj suvremenoj raspi o krađi je obnova! Grijeh uvijek košta!

III. PRIMJENA ISTINA

- A. Joy Davidman, C. S. Lewisova žena, napisala je izvrsnu knjigu o Dekalogu. Ona je prevela ovu zapovijed ovako: “Nemoj pokušavati dobiti nešto za ništa.” To nesumnjivo širi opseg izvan imetaka. Ona kaže i da “vlasništvo nije ni grijeh niti neotuđivo pravo, nego zajam, pouzdanje od Boga.”
- B. Krađe, kao i svi drugi grijesi paloga srca, bave se s novim srcem (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:26; Ef 4:28). Zadržavajuće je kako se stara narav “uzmi” okreće u novu narav “dijeli”!
- C. Naše poštovanje za Boga jasno se vidi u našem poštovanju za druge zavjetne drugove! Ova istina zasjenjuje Dekalog.
- D. Pali ljudi krađu na mnogo načina!

IV. PITANJA ZA RASPRU

- 1. Kako suvremen čovjek prakticira krađu?
- 2. Kako je restitucija povezana s pokajanjem?
- 3. Kako se ovaj stih odnosi na kapitalističko stajalište o vlasništvu?

▣ **“on mora raditi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Judaizam je visoko cijenio rad rukama; tako je isto, i rano kršćanstvo (usp. 1. Sol 4:11; 2. Sol 3:10-12).

▣ **“tako da može imati nešto za podijeliti s onim koji ima potrebu”** Rad nije samo Božja volja za čovječanstvo (tj. Adam je radio u Vrtu Eden prije dolaska grijeha), nego način dijeljenja s onima u potrebi. Vjernici su upravitelji Bogom-danoga blagostanja (usp. Pnz 8:11-20), a ne vlasnici. Naše davanje je istinski barometar našega duhovnog zdravlja (usp. 2. Kor 8 - 9).

[Vidjeti Posebnu temu: Bogatstvo.](#)

POSEBNA TEMA: BOGATSTVO

I. STAJALIŠTE SZ-a KAO CJELINE

- A. Bog je vlasnik svega:
  - 1. Knjiga Postanka 1 - 2
  - 2. 1. Knjiga Ljetopisa 29:11
  - 3. Psalam 24:1; 50:12; 89:11
  - 4. Knjiga proroka Izaije 66:2.
- B. Ljudi su upravitelji bogatstva za Božje svrhe:
  - 1. Ponovljeni zakon 8:11-20
  - 2. Levitski zakonik 19:9-18
  - 3. Knjiga o Jobu 31:16-33
  - 4. Knjiga proroka Izaije 58:6-10.
- C. Bogatstvo je dio štovanja:
  - 1. u dvije desetine:
    - a. Knjiga Brojeva 18:21-29; Ponovljeni zakon 12:6-7; 14:22-27
    - b. Ponovljeni zakon 14:28-29; 26:12-15
  - 2. Izreke 3:9.
- D. Bogatstvo je viđeno kao dar od Boga za vjernost Savezu:
  - 1. Ponovljeni zakon 27 - 28
  - 2. Izreke 3:10; 8:20-21; 10:22; 15:6.
- E. Opomene protiv bogatstva na trošak /račun drugih:
  - 1. Izreke 21:6
  - 2. Knjiga proroka Jeremije 5:26-29
  - 3. Knjiga proroka Hošee 12:6-8
  - 4. Knjiga proroka Miheja 6:9-12.
- F. Bogatstvo nije grješno samo po sebi osim ako je ono prvenstvo:
  - 1. Psalam 52:7; 62:10; 73:3-9

2. Izreke 11:28; 23:4-5; 27:24; 28:20-22
3. Knjiga o Jobu 31:24-28.

II. JEDINSTVENO STAJALIŠTE IZREKA

- A. Bogatstvo je bilo smješteno u arenu osobnoga napora:
  1. nemarnost i lijenost osuđena – Izreke 6:6-11; 10:4-5.26; 12:24.27; 13:4; 15:19; 18:9; 19:15.24; 20:4.13; 21:25; 22:13; 24:30-34; 26:13-16
  2. težak rad zagovaran – Izreke 12:11.14; 13:11.
- B. Siromaštvo nasuprot bogatstvima upotrijebljeno za slikoviti prikaz pravednosti nasuprot grješnosti – Izreke 10:1 i dalje; 11:27-28; 13:7; 15:16-17; 28:6.19-20.
- C. Mudrost (spoznaja Boga i Njegove Riječi i življenje te spoznaje) je bolja od bogatstva – Izreke 3:13-15; 8:9-11.18-21; 13:18.
- D. Upozorenja i opomene:
  1. upozorenja:
    - a. paziti se jamčiti za zajam bližnjega (jamstvo) – Izreke 6:1-5; 11:15; 17:18; 20:16; 22:26-27; 27:13
    - b. paziti se od postajanja bogatim kroz zla sredstva – Izreke 1:19; 10:2.15; 11:1; 13:11; 16:11; 20:10.23; 21:6; 22:16.22; 28:8
    - c. paziti se od posuđivanja – Izreke 22:7
    - d. paziti se od prolaznosti bogatstva – Izreke 23:4-5
    - e. bogatstvo neće pomoći na Sudnji dan – Izreke 11:4
    - f. bogatstvo ima mnogo “prijatelja” – Izreke 14:20; 19:4
  2. opomene:
    - a. velikodušnost /darežljivost zagovarana – Izreke 11:24-26; 14:31; 17:5; 19:17; 22:9.22-23; 23:10-11; 28:27
    - b. pravednost bolja od bogatstva – Izreke 16:8; 28:6.8.20-22
    - c. moliti za potrebu, ne za obilje – Izreke 30:7-9
    - d. davanje siromašnima je davanje Bogu – Izreke 14:31.

III. STAJALIŠTE NOVOGA ZAVJETA

- A. Isus:
  1. bogatstvo čini jedinstvenu kušnju da imamo pouzdanja u sami sebe i naše izvore umjesto u Boga i Njegova sredstva:
    - a. Evanđelje po Mateju 6:24; 13:22; 19:23
    - b. Evanđelje po Marku 10:23-31
    - c. Evanđelje po Luki 12:15-21.33-34
    - d. Otkrivenje 3:17-19
  2. Bog želi osigurati naše fizičke potrebe:
    - a. Evanđelje po Mateju 6:19-34
    - b. Evanđelje po Luki 12:29-32
  3. sjetva povezana sa žetvom (duhovnom kao i fizičkom):
    - a. Evanđelje po Marku 4:24
    - b. Evanđelje po Luki 6:36-38
    - c. Evanđelje po Mateju 6:14; 18:35
  4. pokajanje utječe na bogatstvo:
    - a. Evanđelje po Luki 19:2-10
    - b. Levitski zakonik 5:16
  5. ekonomsko izrabljivanje osuđeno:
    - a. Evanđelje po Mateju 23:25
    - b. Evanđelje po Marku 12:38-40
  6. Sud na kraju vremena povezan je s našom uporabom bogatstva – Evanđelje po Mateju 25:31-46.
- B. Pavao:
  1. praktičko stajalište kao i Izreke (rad):
    - a. Poslanica Efežanima 4:28
    - b. 1. Poslanica Solunjanima 4:11-12
    - c. 2. Poslanica Solunjanima 3:8.11-12

- d. 1. Timoteju poslanica 5:8
- 2. duhovno gledište kao Isusovo (stvari su prolazne, biti zadovoljan):
  - a. 1. Timoteju poslanica 6:6-10 (zadovoljstvo)
  - b. Poslanica Filipljanima 4:11-12 (zadovoljstvo)
  - c. Poslanica Hebrejima 13:5 (zadovoljstvo)
  - d. 1. Timoteju poslanica 6:17-19 (velikodušnost /darežljivost i pouzdanje u Boga, ne bogatstva)
  - e. 1. Poslanica Korinćanima 7:30-31 (preinaka stvari).

IV. ZAKLJUČCI

- A. Ne postoji sustavna biblijska teologija glede bogatstva.
- B. Ne postoje određeni odlomci o ovome predmetu, stoga, uvid mora biti skupljen iz različitih odlomaka. Budite pozorni da ne učitavate svoja gledišta u takve izdvojene tekstove.
- C. Izreke, što su pisali mudri ljudi (mudraci), imaju različitu točku gledišta od ikoje druge vrste biblijskoga žanra. Izreke su usredotočene na praktično i pojedinačno. One uravnotežuju i moraju biti uravnotežene drugim Pismom (usp. Jer 18:18).
- D. Naš dan mora analizirati njegova gledišta i provedbe glede bogatstva u svjetlu Biblije. Naša prvenstva su pogrešno postavljena ako su kapitalizam ili komunizam naš jedini vodič. Zašto i kako netko uspijeva važnija su pitanja negoli koliko je netko nagomilao.
- E. Gomilanje bogatstva mora biti uravnoteženo s istinskim štovanjem i odgovornošću upravljanja (usp. 2. Kor 8 - 9).

4:29

NASB

“Neka škodljiva riječ ne izade iz vaših usta”

NKJV

“Neka ne izade nikakav pokvaren razgovor iz vaših usta”

NRSV, Pešita

“Neka nikakvo zlo govorenje ne izade iz vaših usta”

TEV

“Nemojte koristiti škodljive riječi u govorenju”

NJB

“Čuvajte se prljavoga govora”

Ovaj se pojam doslovno koristio za nešto trulo ili za rušenje kamena (usp. Mt 7:17-18; 12:37; Lk 6:43). Došao je do metaforičke uporabe za nešto “pokvareno”, “iskvareno”, “zlobno”, “gadno”, ili “nečisto”. U okviru to upućuje na naučavanja i načine života krivih učitelja (usp. Kol 3:8). To ne upućuje, u ovome okviru, na šale ili grube šale (usp. Ef 5:4; Kol 4:6). Isus je učio da govor otkriva srce (usp. Mk 7:15.18-23).

[Vidjeti Posebnu temu: Ljudski govor.](#)

▣ **“nego samo takva riječ što je dobra za poduku”** Jedan dokaz Bogom-danih duhovnih darova jeste taj da oni izgrađuju čitavo Tijelo (usp. Rim 14:13-23; 1. Kor 14:4.5.12.17.26). Vjernici moraju živjeti, davati, i služiti za dobro Tijela (Crkve, usp. 1. Kor 12:7), ne za sebe (usp. Ef 4:3). Ponovno je naglašen skupni vid biblijske vjere što je iznad slobode pojedinca (usp. Rim 14:1-15:13).

[Vidjeti Posebnu temu: Izgrađivati.](#)

▣ **“tako da će dati milost onima koji čuju”** U okviru ovo ne može značiti “milost”, kao u spasenju, već dobrotu ili naklonost prema drugim vjernicima, posebice onima koji su kušani i ispitivani od strane:

- 1. krivih učitelja (usp. 2. Pt 2:1-21)
- 2. povlačenjem nečijega prijašnjeg života u poganstvu (usp. 2. Pt 2:22).

4:30 “Nemojte žalostiti Svetoga Duha Božjega” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što obično znači zaustaviti djelo što je u tijeku. To izražava istinu da je Duh osoba. Također pokazuje da djelovanja vjernika uzrokuju bol Svetome Duhu (usp. 1. Sol 5:19). Ovo može biti smjernje na Knjigu proroka Izaije 63:10. Cilj Duha za sve vjernike jeste Kristo-sličnost (usp. Ef 1:4; 2:10; 4:13; Rim 8:28-29; Gal 4:19).

[Vidjeti Posebnu temu: Osobnost Duha.](#)

▣ **“kojim ste zapečaćeni”** Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA. Ovo pečaćenje čini Duh kod spasenja (usp. Ef 1:13-14; Otk 7:2-4). Pečaćenje je bilo kulturološki znak vlasništva, sigurnosti, i iskrenosti. Vjernici pripadaju Kristu!

[Vidjeti Posebnu temu: Pečat.](#)

▣ “za dan iskupljenja” Ovo upućuje na Drugi dolazak, Dan uskrsnuća, ili Sudnji dan, ovisno o nečijem odnosu s Kristom. Za dobru raspru o ovome stihu vidjeti Gordon Fee, *To What End Exegesis?* str. 262-275.

[Vidjeti Posebnu temu: Pojmovi za Drugi dolazak.](#)

POSEBNA TEMA: POJMOVI ZA DRUGI DOLAZAK

Postoji nekoliko pojmova i izričaja što upućuju na Isusov povratak:

1. *parousia* (tj. Jak 5:7), što znači “prisutnost” bilo je korišteno o kraljevskoj posjeti (usp. Mt 24:3.27.37.39; 1. Kor 15:23; 1. Sol 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; 2. Sol 2:1.8; 2. Pt 1:16; 3:4.12; 1. Iv 2:28)
2. *epiphaneia*, “pojavljivanje licem u lice” (tj. 1. Tim 6:14; 2. Tim 1:10; 4:1.8; Tit 2:13)
3. *apokalupsis*, “ne pokrivanje” ili “otkrivanje” (tj. 1. Kor 1:7; 2. Sol 1:7; 1. Pt 1:5.13; 4:13; 5:1)
4. “Dan Gospodinov” i varijacije ovoga izričaja (vidjeti [Posebnu temu: Dan Gospodinov](#)).

NZ kao cjelina pisan je unutar svjetonazora SZ-a, što potvrđuje:

1. trenutno zlo, Doba pobune
2. dolazak Novoga doba pravednosti
3. ovo bi bilo dovedeno posredništvom Duha kroz djelo Mesije (Pomazanika; vidjeti [Posebnu temu: Mesija](#)).

Potrebna je teološka pretpostavka o napredujućem otkrivenju jer NZ-ni autori lagano mijenjaju Izraelovo očekivanje. Umjesto vojnoga, nacionalistički (na Izrael) usmjerenoga dolaska Mesije, postoje dva dolaska. Prvi dolazak bio je utjelovljenje Božanstva u začecu i rođenju Isusa iz Nazareta. On je došao kao ne-vojni, “pateći sluga” koji ne sudi iz Knjige proroka Izaije 53; i kao blagi jahač na mladom magarcu (ne na ratnome konju ili kraljevskoj mazgi), iz Knjige proroka Zaharije 9:9. Prvi dolazak ustoličio je Novo Mesijansko doba, Kraljevstvo Božje na Zemlji (vidjeti [Posebnu temu: Kraljevstvo Božje](#)). U jednome smislu Kraljevstvo je ovdje, ali naravno, u drugome ono još uvijek daleko. To je ta napetost između dva dolaska Mesije koji, u nekom smislu, preklapanje dva židovska doba što se nije vidjelo, ili je u najmanju ruku bilo nejasno, iz SZ-a (vidjeti [Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba](#)). Zapravo, ovaj dvostruki dolazak naglašava YHWH-inu predanost iskupljenju čitavoga ljudstva (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5 i propovijedanje proroka, posebice Izaije i Jone; vidjeti [Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#)).

Crkva ne očekuje ispunjenje SZ-noga proročanstva zato jer mnoga proročanstva upućuju na Prvi dolazak (usp. *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 165-166). Ono što vjernici očekuju jeste slavan Dolazak uskrsloga Kralja Kraljeva i Gospodara Gospodara, očekivano povijesno ispunjenje Novoga doba pravednosti na Zemlji kao što je na Nebu (usp. Mt 6:10). SZ-na predstavljanja nisu bila netočna, nego nepotpuna. On će doći ponovno baš kao što su navijestili proroci, u sili i vlasti YHWH-inoj (vidjeti [Posebnu temu: Starozavjetna proroštva o budućnosti vs. Novozavjetnim proroštva \[“Ključan uvod” u Otkrivenje\]](#)).

Drugi dolazak nije biblijski pojam, ali zamisao oblikuje svjetonazor i vremenski okvir cijeloga NZ-a. Bog će postaviti sve ispravnim. Zajedništvo između Boga i čovječanstva stvorena u Njegovoj slici bit će obnovljeno (usp. Otk 21 - 22). Zlo će biti osuđeno i uklonjeno (usp. Otk 20:11-15). Božje svrhe neće, ne mogu, iznevjeriti!

POSEBNA TEMA: DAN GOSPODINOV

Ovo se odnosi na SZ-ni izričaj što upućuje na Boga ili Njegovog Mesiju koji prodire u povijest kako bi uspostavio Novo doba pravednosti (usp. Iz 2:12; Joel 1:15; 2:11.31; Am 5:18; Zah 14). U SZ-u Božji je dolazak bio za blagoslov ili za osudu. Za vjernike to će biti vrhunac spasenja (tj. uskrsnuće) ali za nevjernike dokončanje osude.

Eshatološki naglasak o posebnome Danu dolaska kad će svi ljudi sresti Isusa (kao Spasitelja ili Suca) teče kroz nekoliko oznaka u Pavlovim pisanjima:

1. “dan našega Gospodina Isusa Krista” (usp. 1. Kor 1:8)
2. “dan Gospodina” (usp. 1. Kor 5:5; 1. Sol 5:2; 2. Sol 2:2)
3. “dan Gospodina Isusa” (usp. 2. Kor 1:14)
4. “dan Isusa Krista” (usp. Fil 1:6)
5. “dan Krista” (usp. Fil 1:10; 2:16)
6. “Njegov dan (Sina Čovječjega)” (usp. Lk 17:24)
7. “dan kad će Sin Čovječji biti otkriven” (usp. Lk 17:30)
8. “otkrivenje našega Gospodina Isusa Krista” (usp. 1. Kor 1:7)

9. “kad će Gospodin Isus biti otkriven s neba” (usp. 2. Sol 1:7)
10. “u prisutnosti Gospodina Isusa kod Njegova dolaska” (usp. 1. Sol 2:19).

U SZ-u pisci su vidjeli dva Doba, Doba zla i dolazeće Doba pravednosti, Doba Duha ([vidjeti Posebnu temu: Ovo i dolazeće Doba](#)). Bog će se uplesti u povijest kroz Svoga Mesiju ([vidjeti Posebnu temu: Mesija](#)) kako bi uspostavio ovo Novo doba. Taj je događaj bio poznat kao “Dan Gospodina”. Zabilježite da NZ-ni pisci to pripisuju Kristu. Njegov prvi dolazak, Utjelovljenje, bilo je naviješteno u mnogim SZ-nim tekstovima. Židovi nisu očekivali Božansku Osobu, nego samo Božansko posredovanje. Dva dolaska Mesije, jedan kao Patećeg Sluge, jedan kao Suca i Gospodina, nisu bila očita SZ-nome narodu.

4:31 “sva gorčina” Ovo upućuje na ustaljeno stanje neprijateljstva bez prilike za pomirenjem.

▣ **“gnjev”** Ovo (*thumos*) upućuje na brzo gorući bijes ili jarost (usp. 2. Kor 12:20; Gal 5:20; Kol 3:8).

▣ **“ljutnja”** Ovo (*orgē*) upućuje na lagano pečenje ili smirenu ogorčenost (usp. 2. Kor 12:20; Gal 5:20; Kol 3:8).

▣ **“galama”** Ovo upućuje na bučan prosvjed (usp. Mt 25:6; Djela 23:9). U ovome okviru može upućivati na glasne prijetnje ili optužbe krivih učitelja ili njihovih sljedbenika za krivo djelovanje.

▣ **“kleveta ... sa svom zlobom”** Ovo može odražavati i tehnike krivih učitelja. Ovaj popis pokazuje probleme što su prouzročili:

1. krivi učitelji
2. obilježja što uzrokuju nejedinstvo.

Ovi isti grijesi popisani su i u Poslanici Kološanima 3:8.

▣ **“budu odstranjene”** Ovo je AORIST PASIVNOGA IMPERATIVA. Vjernici moraju dopustiti Duhu da ukloni ove osobine stare, pale, Adamovske naravi jednom zauvijek. Kao što spasenje uključuje odlučan osobni odabir, tako uključuje i odabir za kršćanski život.

4:32 “Budite ljubazni jedan prema drugome, nježnoga srca, opraštajte jedan drugome” Ovo se suprotstavlja s Poslanicom Efežanima 4:31. To je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA. Ovo je nastavljanje pozitivnih zapovijedi (usp. Kol 3:12-13) da se:

1. ugodi Duhu
2. gradi zajedništvo svetih
3. privuče igbuljene ljude.

▣ **“baš kao što je Bog u Kristu oprostio i vama”** Ovo je temeljni motiv za djelovanja vjernika, Kristova djelovanja prema njima (usp. Mt 6:12.14-15; 18:21-35; Fil 2:1-11; 1. Iv 3:16).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Popišite osobine “dostojnih života”. Kako uspoređujete svoj život s tim?
2. Zašto je jedinstvo toliko važno?
3. Što Pavao naglašava u stihovima 4-6?
4. Ima li svaki kršćanin duhovni dar? Kad ga primaju? Tko ga daje? Za koju svrhu?
5. Što je cilj crkve?
6. Popišite stanje pogana (Ef 4:17-19).
7. Popišite tri stvari koje bi kršćanin morao činiti (Ef 4:22-24).
8. Popišite četiri mane kršćana popisanih u Poslanici Efežanima 4:25-31.

POSLANICA EFEŽANIMA 5

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pravila za novi život 4:25 - 5:5	hodati u ljubavi 5:1-7	poziv na odricanje od poganskih načina (4:17 - 5:20) 4:25 - 5:2	živjeti u svjetlu 5:1-2 5:3-5	novi život u Kristu (4:17 - 5:20) 4:25 - 5:20
hodati kao djeca svjetla 5:6-14	hodati u svjetlu 5:8-14 hodati u mudrosti 5:15-21	5:3-5 5:6-14 5:15-20	5:6-14 5:15-17 5:18-20	
žene i muževi 5:21-32	brak i Crkva 5:22-33	kršćansko kućanstvo (5:21 - 6:9) 5:21-24 5:25 - 6:3	žene i muževi 5:21 5:22-24 5:25-33	moral doma (5:21 - 6:9) 5:21 - 6:4

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobroga biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije.

Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

OKVIRNI UVIDI U POSLANICU EFEŽANIMA 5:1 – 6:9

- A. Poslanica Efežanima 5:1-14 proširenje je Efežanima 4:17-32. Bavi se s kršćanskim životom i izražava što bi kršćani trebali a što ne bi trebali činiti.
- B. Poslanica Efežanima 5:3-5 okreće se od Kristove samo-dajuće ljubavi u stihu 2 na sebičnu, svjetovnu ljubav paloga čovječanstva (usp. Ef 4:25-32).
- C. Poslanica Efežanima 5:8-18 suprotstavlja krive učitelje s istinskim vjernicima:
  1. tama, Ef 5:8 — svjetlo, Ef 5:8
  2. ne-mudri ljud, Ef 5:15 — mudri, Ef 5:15
  3. sramota . . . u tajnosti, Ef 5:12 — razotkriti ih, Ef 5:11.13
  4. ne-mudri ljud, Ef 5:15 — mudri, Ef 5:15
  5. besplodna djela tame, Ef 5:11 — plod svjetla, Ef 5:9
  6. budalasto, Ef 5:17 — razumijevanje Božje volje, Ef 5:17
  7. sramota . . . u tajnosti, Ef 5:12 — razotkriti ih, Ef 5:11.13
  8. ispunjeni vinom, Ef 5:18 — ispunjeni Duhom, Ef 5:18
- D. PREZENT PASIVNOGA IMPERARITIVA Poslanice Efežanima 5:18, “uvijek budite ispunjeni Duhom”, definiran je s pet PREZENT PARTICIPA (usp. Ef 5:19-21). Ovo je konačan odlomak u NZ-u o ispunjenju Duhom.
- E. Pavao slikovito prikazuje život ispunjen Duhom koristeći kršćanski dom kao primjer. On piše o:
  1. muževima i ženama, Poslanica Efežanima 5:22-31
  2. roditeljima i djeci, Poslanica Efežanima 6:1-4
  3. gospodarima i kućnim robovima, Poslanica Efežanima 6:5-9.

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:1-2

¹Stoga budite oponašatelji Boga, kao ljubljena djeca; ²i hodajte u ljubavi, baš kao što Krist ljubljase i vas i predade Sebe za nas, prinos i žrtvu Bogu kao mirisni miomiris.

5:1 “budite oponašatelji Boga” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA. Engleska riječ “mimic /oponašati” dolazi od toga grčkog korijena. U Poslanici Efežanima 4:32 i 5:2 oponašatelj Boga definiran je kao onaj koji:

1. oprašta
2. hoda u ljubavi i nesebičnosti kao Isus
3. u Efežanima Ef 5:4, ima zahvalno srce.

Ova djelovanja učvršćuju i održavaju jedinstvo (usp. Ef 4:2-3). Vjernici se moraju boriti za skupno dobro Tijela, a ne za pojedinačna prava, povlastice, ili slobode (usp. Ef 4:3).

▣ **“kao ljubljena djeca”** Vjernici su nazvani istim teološko znakovitim naslovom kao Isus (usp. Ef 1:6). Vjernici su ljubljeni jer je On ljubljen. Oni moraju odražavati obiteljske osobine Oca. Isus i Duh obnavljaju sliku Božju u ljudskim bićima pokvarenu u Padu Knjige Postanka 3.

5:2 “hodajte” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, što je biblijska metafora o načinu života (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Kršćanstvo je početna odluka slijedeća načinom života učenitstva. To je točka u vremenu, proces kroz vrijeme, i vrhunac izvan vremena!

[Vidjeti Posebnu temu: Grčka glagolska vremena korištena za spasenje.](#)

▣ **“baš kao što Krist ljubljaje i vas”** Drevni grčki manuskripti razlikuju se između “nas” i “vas”. “Nas” je u P⁴⁶, ^α, D, G, i K; “vas” je u ^κ, A, i B. “Vas” izgleda boljim u okviru. Isus je naš primjer (usp. 1. Iv 4:11).

[Vidjeti Posebnu temu: Tekstualni kriticizam.](#)

▣ **“predade Sebe za nas, prinos i žrtvu Bogu”** Ovo upućuju na Kristovo nadomjesno, zamjениčko pomirenje (usp. Iz 53; Mk 10:45; Rim 5:8; 8:32; 2. Kor. 5:21; Fil 2:6-11; 1. Sol 5:9). Grčki prijedlog *huper* s GENITIVOM (ABLATIVOM) gotovo uvijek je sinoniman grčkome PRIJEDLOGU *anti* što znači “umjesto”. Dokaz grčkoga rukopisa za “vas” umjesto “nas” u ovome izričaju je prevladavajući: “vi” je u P⁴⁶, P⁴⁹, ^κ, A, D; “nas” je samo u B.

▣ **“kao mirisni miomiris”** Ovo je bila SZ-na žrtvena metafora za Božje prihvaćanje žrtve (usp. Post 8:21; Izl 29:18; Lev 1:9.13; Ez 20:41; 2. Kor. 2:14; Fil 4:18). Dok žrtva gori ona proizvodi dim koji se diže prema gore. Ona je bila uklonjena iz vidljive kraljevine, iz fizičke kraljevine u Božju kraljevinu.

[Vidjeti Posebnu temu: Umirujući miomiris \(BDB 926 i 629\).](#)

POSEBNA TEMA: UMIRUJUĆI MIOMIRIS (BDB 926 i 629)

Ovo je žrtvena slika za prihvaćenu žrtvu (usp. Post 8:21; Izl 29:18.25.41; Lev 1:9.13.17). Ova slika ne znači kako je ta žrtva bila viđena kao “hranjenje” YHWH. To je bio opći pogled na žrtvu u Drevnome Bliskom Istoku.

1. Ep o Gilgamešu – 11:159-161
2. vidjeti Posebnu temu: [Žrtve u Mezopotamiji i Izraelu te njihov značaj.](#)
3. u Knjizi proroka Ezekielia terminologija se koristila o poganskim žrtvama (usp. Ez 6:13; 16:19; 20:28), ali u Ezekielu 20:41 ona postaje budućim idiomom o YHWH-imnu djelu kroz Mesijanski Hram.

Kad je žrtva gorjela ona se pretvarala u dim i uzdizala se. Napuštala je fizičku kraljevinu i ulazila u duhovnu kraljevinu. YHWH je bio zadovoljan primjerenom žrtvom (tj. Post 4:4-5), koja je označavala:

1. vjieran stav
2. primjeren dar
3. priznatim postupcima.

POSEBNA TEMA: ŽRTVE U MEZOPOTAMIJI I IZRAELU TE NJIHOV ZNAČAJ

(Ove bilješke dio su mojih bilježaka o SZ-nome pregledu *online*. Također zabilježite kartu u NIDOTTE, tom 4, str. 1020-1021.)

I. Obredni zakoni u Mezopotamiji

- A. Žrtva je prvenstveno bila prinos u jelu bogu. Oltar je bio tabla na koji je bilo stavljeno jelo bogu. Uz oltar grijao se tamjan koji je morao privući pozornost boga. Nije postojala obredna implikacija u krvi. Onaj koji je nosio mač odsjekao je vrat životinje. Hrana je bila podijeljena između bogova, svećenika-kralja, i podvornika.

Prinositelj nije dobivao ništa.

- B. Nije postojala žrtva okajnica.
- C. Bolest ili bol bili su kazna od bogova. Životinja je bila dovedena i uništena; ovo je djelovalo kao nadomjestak za ponuđača.
- D. Izraelski obred bio je drukčiji i različit. Čini se kako je nastao u osobi koja je vraćala Bogu ono što je radom stekla za neophodnu hranu (usp. Post 4:1-4; 8:20-22).

II. Obredni zakoni u Kanaanu (vrlo slično Izraelovim)

- A. Izvori:
  - 1. biblijska izvješća
  - 2. literatura Feničana
  - 3. Pločice iz Raš Šamre iz Ugarita što se odnose na kanaanska božanstva i mitologiju iz oko 1400.-e g.pr.Kr.
- B. Izraelske i kanaanske žrtve vrlo su slične. Međutim, ali u kanaanskim žrtvama ne postoji naglasak stavljen na krv žrtve.

III. Obredni zakoni u Egiptu

- A. Žrtve su bile prinošene ali bez nije bio stavljen naglasak na njih.
- B. Žrtva nije bila važna ali stav prinositelja žrtve je bio.
- C. Žrtve su bile prinošene kako bi se zaustavio gnjev bogova.
- D. Pronositelj se nadao oslobođenju ili oprost.

IV. Žrtveni sustav Izraela – izraelska žrtvovanja bila su bliskija kanaanskim iako nisu bila nužno uopće povezana s njima.

- A. Opisni izričaji:
  - 1. žrtvovanje je bio spontani izričaj potrebe čovječanstva za Bogom
  - 2. za SZ-ne zakone što određuju žrtvovanje ne može se reći da su započeli žrtvovanje (usp. Post 8:20)
  - 3. žrtva je bila prinos (životinja ili bilje)
  - 4. mora biti prinos koji je bio cijeli ili djelomično uništen na žrtveniku u znak štovanja Boga
  - 5. žrtvenik je bio mjesto žrtvovanja i simbolizirao je Božansku prisutnost
  - 6. žrtvovanje je bilo izvanjsko štovanje (molitva što se izvršila)
  - 7. odredba žrtvovanja je “izvršene molitve” ili “obredne molitve”. Značaj obreda i naše kulturološke predrasude objavio je Gordon J. Wenham (Tyndale, *Numbers*, str. 25-39). I Levitski zakonik i Knjiga Brojeva sadrže široka izvješća ove vrste građe, što pokazuje važnost žrtvovanja za Mojsija i Izraela.
- B. Uključena žrtva:
  - 1. darovi Bogu:
    - a. uključuje spoznaju da je sve na Zemlji Gospodinovo
    - b. sve što osoba posjeduje, duguje Bogu
    - c. stoga, ispravno je da ljudi donose danak Bogu
    - d. to je bilo posebna vrsta danka ili dara. Bilo je to nešto što je potrebno čovjeku za održavanje njegove vlastite egzistencije. To je bilo više nego samo davanje nečega, to je bilo nešto što je on trebao. Bilo je to davanje dijela sebe Bogu
    - e. uništenjem dara on ne može biti popravljen
    - f. žrtva paljenica postala je vidljiva i dizala je k Božjoj kraljevini
    - g. raniji žrtvenici bili su podizani na mjestima gdje se ukazivao Bog. Na žrtvenik se gledalo kao na sveto mjesto, zato, prinos je bio donesen tamo
  - 2. izražavanje posvećenja nečijega čitavog života Bogu:
    - a. žrtva paljenica bila je jedan od tri dragovoljne žrtve
    - b. spaljena je bila cijela životinja kako bi se Bogu izrazio duboki osjećaj štovanja
    - c. ovo je bio vrlo izražajan dar Bogu
  - 3. zajedništvo s Bogom:
    - a. komunikacijski vid žrtvovanja
    - b. primjer bi morao biti prinos za mir što simbolizira Boga i čovjeka u zajedništvu
    - c. žrtvovanje se vršilo kako bi se dobilo ili ponovno zadobilo to zajedništvo
  - 4. okajanje grijeha:
    - a. kad je čovjek zgriješio on je morao moliti Boga za obnovu odnosa (Saveza) što je bio prekinut
    - b. nije postojalo zajedničko jelo kod prinosa za grijeh zbog prekinutoga odnosa

- c. značaj krvi:
  - (1) stavljena na žrtvenik za čovjeka
  - (2) stavljena na prekrivalo za svećenika
  - (3) stavljena na sjedište milosrđa za velikoga svećenika i narod (Lev 16)
- d. postojale su dvije vrste prinosa za grijeh. Druga se zvala prinos za krivnju ili prinos za prijestup. U njoj prijestupnik je morao vratiti svome drugu Izraelcu ono što je bilo uzeto ili oštećeno zajedno sa životinjskom žrtvom
- e. nije postojala žrtva za grijeh s predumišljajem ili namjeravani grijeh, Levitski zakonik 4:2.22.27; 5:15-18; 22:14.

V. Obredi iz Levitskoga zakonika za raznolika žrtvovanja

A. Levitski zakonik 1, žrtva paljenica:

1. uvodna formula: “Gospodin reče Mojsiju”, Levitski zakonik 1:1-2; 4:1; 5:14; 6:1.19; 7:22.28:
  - a. iz stada ili krda
  - b. “kad”, Levitski zakonik 1:2, pokazuje kako ovo nije bilo naređeno nego dragovoljno
2. žrtva paljenica, Levitski zakonik 1:3-17 (6:8-13):
  - a. žrtvenik:
    - (1) žrtvenik od tuča, također nazvan paljeni prinos, žrtvenik uz vrata Svetišta, ili žrtvenik od bagremova drva, prekriven s tućem (usp. Izl 27)
    - (2) ovo ga je razlikovalo od tamjanskoga žrtvenika (zlatni oltar) u Svetinji nad Svetinjama (usp. Izl 30)
    - (3) ugljen iz žrtvenika od tuča uzimao se za tamjanski žrtvenik
    - (4) žrtvenik od tuča nalazio se točno u sredini ulaska u Šator sastanka
    - (5) žrtvenik je imao rogove koji su bili njegovi najsvetiji dijelovi. Krv se nanosila na rogove (usp. Izl 30:10)
    - (6) rogovi su moguće služili kao:
      - (a) simbol ruku za držanje prinosa
      - (b) simbol snage ili prevladavajuću silu (Pnz 33:17; 2. Sam 22:3)
      - (c) kasnije, itko tko se uhvatio za rogove žrtvenika bio je siguran sve dok se njegov slučaj nije riješio na sudu (1. Kr 1:50-51; 2:28)
  - b. prinos:
    - (1) vol bez mane što je bilo spomenuto prvo zbog njegove važnosti i cijene, Levitski zakonik 1:3
    - (2) jarac ili ovce, Levitski zakonik 1:10
    - (3) grlice ili mladi golubovi, Levitski zakonik 1:14 (odredba za siromašne)
  - c. mjesto za žrtvu paljenicu bilo je kod vrata Šatora sastanka
  - d. polaganje ruku – ovo je bilo samo za volove, ne za jarce, ovce ili ptice, Levitski zakonik 1:4:
    - (1) prijestupnik je to učinio sam (a ne svećenik)
    - (2) mnogi to osjećaju kao simbolički čin prenošenja krivnje
    - (3) neki vjeruju kako je to značilo da:
      - (a) ova je životinja došla od ovoga određenog pojedinca
      - (b) žrtva je morala biti predstavljena u ime prijestupnika
      - (c) plod od ove žrtve pripada onome koji je stavio svoje ruke na životinju
  - e. klanje:
    - (1) vol – “pred Gospodinom” od čovjeka koji prinosi žrtvu. Prijestupnik je morao ubiti, skinuti kožu, i razrezati životinju. Uloga svećenika (osim u slučaju javnih žrtvovanja) započela je kad je čovjek doveo životinju k žrtveniku
    - (2) ovca ili koza, Levitski zakonik 1:11 – “na sjevernoj strani žrtvenika pred Gospodinom”. Ovo je označavalo posebno mjesto za ove manje životinje
    - (3) ptica – svećenik je ubio i prinio ovu žrtvu. Prijestupnik je morao ukloniti ptičju gušu
  - f. rukovanje s krvlju:
    - (1) životinje:
      - (a) svećenik je bacio krv prema žrtveniku, i pošćropio je oko žrtvenika
      - (b) život životinje bio je u krvi (usp. Post 9:4; Lev 17:11). Život je već pripadao Bogu, stoga, krv nije predstavljala dio čovjekova dara
      - (c) ptičja krv iscijedila se sa strane žrtvenika i nije bila spaljena u vatri

- g. rukovanje s mesom:
  - (1) vol, Levitski zakonik 1:6:
    - (a) prijestupnik je oglušio kožu prinosa; svećenik je mogao zadržati kožu (usp. 7:8)
    - (b) prijestupnik ga je razrezao na komade
    - (c) svećenik je stavio prinos na žrtvenik poslagavši komade kao kad je životinja bila živa
    - (d) noge i utroba bili su oprani vodom iz lavora
    - (e) svećenik je spalio cijelu životinju na žrtveniku
- 3. prigoda za žrtvu paljenicu:
  - a. Blagdan prebivališta, ili Blagdan sjenica
  - b. Dan pomirenja
  - c. Blagdan sedmica, Prvih plodova, ili Pedesetnica
  - d. Blagdan truba
  - e. Mahanje snopom (Lev 23)
  - f. Blagdan beskvasnoga kruha, Pasha
  - g. Početak mjeseca, Mladak
  - h. Subota
- 4. značaj žrtve paljenice:
  - a. dar Bogu
  - b. viđeno kao najvrednija vrsta žrtve
  - c. izgleda kako se bavi općenito sa zamisli grijeha ili zahvalnosti
  - d. najsavršenije predstavljanje zamisli žrtvovanja
  - e. simbolizira prinošenje nečijega života
  - f. predstavlja potpuno posvećenje života pojedinca za službu Bogu
  - g. razvrstana vrijednost prinosa:
    - (1) vol
    - (2) ovca – koza
    - (3) ptice
  - h. ovo pokazuje da svatko svjestan duhovne potrebe može pristupiti Bogu. Bog je napravio odredbu za sve ljude
- 5. posebne upute za svećenike, Levitski zakonik 6:8-12:
  - a. žrtva paljenica ostala je čitavu noć na ognjištu žrtvenika
  - b. moralo se čuvati da vatra neprestano gori ispod žrtve paljenice
  - c. upute što uključuju odoru svećenika
  - d. upute što uključuju uklanjanje pepela.
- B. Levitski zakonik 2:1-16 (6:14-23), prinos žitarice ili žrtva prinosnica
  - 1. Uvod:
    - a. ovo poglavlje bavi se s prinosom žitarica
    - b. prinos žitarica bio je iz korijena što znači “dar”. Postao je tehnički pojam za ne-životinjske, ili biljne darove
    - c. nakon Izgnanstva žrtva žitarica pojavljuje se kao nadomjestak za žrtvu paljenicu i žrtvu za mir a rabini kažu da vrlo siromašni mogu prinijeti samo nju
    - d. Savez soli ili Savez osoljen također je spomenut u Knjizi Brojeva 18:19 i 2. Ljetopisa 13:5. Sol je bila oprečna kvascu. Koristila se kao simbol Saveza Božjega jer je ne-iskvarena i trajna
  - 2. prinos žitarica uključivao je nečiji rad koji biva dat Bogu:
    - a. to je bio dar Bogu od dnevne hrane ljudi
    - b. općenito je bio nadomjestak (posebice u vremenima nakon Izgnanstva) da žrtvu paljenicu ili žrtvu za mir
    - c. žrtvovanje je bila Božja odredba za svećenika. Samo mali dio bio je spaljen kao spomen na cjelinu
    - d. riječ “spomen” opisuje prineseni dio, ili onaj dio koji donosi cjelinu pred Boga
    - e. zamisao Novoga zavjeta o Večeri Gospodnjoj kao “spomen” izražava ovu zamisao Staroga zavjeta
    - f. razlike između pojmova “svet” i “najsvetiji” su:
      - (1) “svet” – svećenik i obitelj mogli su ga jesti na bilo kojemu čistom mjestu
      - (2) “najsvetiji” – mogli su ga jesti samo svećenici u dvorištu Šatora sastanka
  - 3. vrste:
    - a. nepečeno brašno (za bogate), Levitski zakonik 2:1-3
    - b. pečene pogače ili kolači, Levitski zakonik 2:4-11

- c. zeleno klasje kukuruza ili pšenice (za siromašne), Levitski zakonik 2:12-16:
  - (1) nepečeno brašno bio je najviši prinos. Ono je moralo biti najbolje od pšeničnoga brašna
  - (2) pečeni kolači:
    - (a) ulje je bio sastojak
    - (b) pripremljeno u peći, Levitski zakonik 2:4
    - (c) na tavi za pečenje, Levitski zakonik 2:5
    - (d) u zemljanoj tavi, Levitski zakonik 2:7
  - (3) zeleno klasje kukuruza ili pšenice:
    - (a) mora biti osušeno
    - (b) razlomljena u krupnu krupicu
    - (c) naslagano kao jelo postavljeno pred goste
- 4. sastojci:
  - a. fino brašno odgovarajuće životinji bez mane
  - b. ulje je bilo simbol napretka i, time, simbol Božje prisutnosti:
    - (1) korišteno za hranu, žrtvovanje, liječenje, i pomazanje
    - (2) moguće je uporaba ulja moral nadomjestiti prinos ulja
  - c. tamjan je bio iz Indije ili Arabije:
    - (1) viđen kao vrlo čista stvar s vrlo čudesnim mirisom
    - (2) simbolizirao je molitvu i zahvalu
  - d. sol:
    - (1) daje život i čuva kakvoću
    - (2) moguće više za zajedništvo za stolom nego za zaštitu
  - e. isključeni elementi:
    - (1) kvasac isključen, Levitski zakonik 2:11:
      - (a) moguće zbog fermentacije
      - (b) kvasac povezan s pokvarenošću
      - (c) mogao je biti prinesen s prvim plodovima i svećeniku
    - (2) med isključen:
      - (a) sirup je bio od voća a ne od medonosne pčele
      - (b) moguće zbog njegove uporabe u kanaanskome obredu
- 5. obred prinošenja:
  - a. bio je donesen svećeniku. On je rukovodio čitavom ceremonijom (Lev 2:2.9.16)
  - b. dio prinosa morao je pojesti svećenik u Svetišću. Bio je najsvetiji
- 6. značaj:
  - a. prisutan od inferiornoga do superiornoga
  - b. spaljivanje njegova dijela predstavljalo je posvećenje dijela nečijega rada Bogu
  - c. razvidno značenje:
    - (1) paljeni prinos – posveta nečijega života
    - (2) prinos jela – posvećenje nečijega dnevnog rada
- 7. posebne upute za prinos žitarica, Levitski zakonik 6:14-23:
  - a. prinos ispred žrtvenika
  - b. rad prinesen Bogu, ali u stvarnosti to je podupiralo svećeništvo
- C. Levitski zakonik 3:1-17 (7:13-34), prinos mira /žrtva pričesnica
  - 1. Uvod
    - a. zašto:
      - (1) žrtva pričesnica
      - (2) zavjetna žrtva
      - (3) skupno žrtvovanje
      - (4) završna žrtva:
    - b. izražavala je zahvalnost Bogu zbog zajedništva s Bogom, obitelji, i prijateljima
    - c. obično je bila konačan čin u nizovima žrtvovanja u kojima je bilo uspostavljeno pomirenje
    - d. žrtva paljenica izražavala je skupoću poslušnosti, dok je prinos za mir izražavao radost i sreću zajedništva s Bogom
    - e. muško ili žensko ali bez mane

- f. vrste prinosa:
    - (1) iz krda; muško ili žensko
    - (2) razlika što se radila između ovce i koze bila je zbog masti repa ovce:
      - (a) janje iz stada – muško ili žensko
      - (b) koza iz stada – muško ili žensko
  - 2. obred:
    - a. predstavljanje prinosa:
      - (1) polaganje ruku na prinos
      - (2) ubiti ga na vratima Šatora sastanka
      - (3) identifikacija žrtve bila je ista kao paljeni prinos
      - (4) škropljenje krvi oko žrtvenika
      - (5) paljenje odabranih dijelova na žrtveniku Bogu:
        - (a) mast (ovca – mastan rep) simbolizirala je blagostanje
        - (b) bubrezi, režanj jetre simbolizirao je sjedište volje i osjećaja
        - (c) masni dijelovi bili su stavljani na žrtvu paljenicu od prijestupnika ili na jutarnji prinos janjeta
    - b. prinos zahvale uključen (Lev 7:11-14):
      - (1) beskvasni kolač izmiješan s uljem
      - (2) beskvasne prevrte namazane uljem
      - (3) fino brašno izmiješano s uljem
  - 3. svećenikov dio, Levitski zakonik 7:28-34:
    - a. prsa su pripadala svećeniku kao i prinos mahanja
    - b. mahanje uključuje stavljanje prinosa na ruke prijestupnika i na ruke svećenika. Pokazivala je da je prijestupnik prinio prinos Bogu, i onda je prinos svećenik primio natrag
    - c. desno bedro pripadalo je službujućem svećeniku
    - d. podignuti prinos bio je podignut Bogu i primljen natrag od svećenika
  - 4. dio od ponuditelja, Levitski zakonik 7:15-18:
    - a. žrtva zahvalnica jede se na dan prinošenja, Levitski zakonik 7:15
    - b. zavjetni dar (zavjetovati se) ili prinos slobodne volje jede se na dan prinošenja ili sljedeći dan, Levitski zakonik 7:16
    - c. ovaj dio nije onaj što se cijeli dao Bogu a Bog dao svećeniku
    - d. Bog u ovome prinosu simbolički jede s ponuditeljem i njegovom obitelji i prijateljima
    - e. ovaj prinos naglašava da su zajednički odnosi obnovljeni.
- D. Levitski zakonik 4:1-5:13 (6:24-30), žrtva za grijeh
- 1. Uvod:
    - a. ovo je prvi prinos gdje je prevladavajući element pomirenje
    - b. ova žrtva ponovno je uspostavila Zavjet između čovjeka i Boga. Ona obnavlja zajedništvo
    - c. ovaj prinos uključuje:
      - (1) grijeh iz neznanja
      - (2) nehote grijehe
      - (3) grijeh požude
      - (4) grijeh propusta
      - (5) ovaj prinos nije izvršio pomirenje za grijeh počinjene hotimično u oholj pobuni protiv Boga. Ne postoji žrtva za nakanjeni, bahati, grijeh s predumišljajem (usp. Br 15:27-31)
  - 2. značenje:
    - a. ovaj prinos okajava krivnju i kaznu za grijeh
    - b. ovo uključuje milost s Božje strane i vjeru od strane čovjeka
    - c. nijedno žrtvovanje ne postiže ništa pukim obrednim prinosom. Vjera prinositelja bila je iza toga čina
    - d. ipak, žrtvovanje je bilo više negoli puki izričaj prinositelja. Ono je za njega napravilo nešto. Ponovno je uspostavilo odnos s Bogom
    - e. obred je bio Bogom-dano sredstvo obnove, a ne nadomjestak za osobnu vjeru
    - f. Bog mrzi svako religijsko djelovanje bez prateće vjere, Knjige proroka Izaije 1:10-20; Amosa 5:21-24; Miheja 6:6-8
  - 3. obred:
    - a. za velikoga svećenika, Levitski zakonik 4:3-12:

- (1) veliki svećenik – pomazani svećenik:
  - (a) grijeh, u krivome vođenju naroda
  - (b) grijeh, osobne naravi
  - (c) veliki svećenik, bio je duhovni predstavnik zajednice; ako on griješi, svi su zgriješili u njemu. To je bilo židovsko razumijevanje tjelesnosti (usp. Jš 7; Rim 5:12 i dalje)
- (2) postupci:
  - (a) veliki svećenik doveo je mladoga vola bez mane do žrtvenika
  - (b) položio je ruke na njegovu glavu
  - (c) veliki svećenik zaklao je životinju
  - (d) veliki svećenik poškröpio je krv pred zastorom sedam puta:
    - i. ovo je očistio Šator
    - ii. simbolički je otvorilo put k Bogu
    - iii. krv se stavila na rogove tamjanskoga oltara
    - iv. preostala krv izlila se na podnožje oltara od paljenoga prinosa:
  - (e) on je svu mast stavio na žrtvenik da bude spaljena
  - (f) sav ostatak životinje iznio se van tabora kako bi očistio mjesto, stih 12, gdje je bio posipan pepeo od žrtvenika; tamo se spalio ostatak životinje
- b. za narod, Levitski zakonik 4:13-21:
  - (1) oni su griješili kad nisu ispunili zapovijedi Zakona, Levitski zakonik 4:13-21
  - (2) postupci:
    - (a) starješine su dovele mladoga vola bez mane do oltara:
    - (b) starješine su položile ruke na glavu životinje
    - (c) starješine su zaklale životinju
    - (d) veliki svećenik poškröpio je krv pred zastorom sedam puta:
      - i. ovo je očistilo Šator
      - ii. simbolički je otvorilo put k Bogu
      - iii. krv je bila stavljena na rogove tamjanskoga oltara
      - iv. ostatak se izlio na podnožje oltara za žrtve
    - (e) sve od nje stavilo se na oltar
    - (f) cijeli ostatak životinje bio je iznesen van tabora kako bi očistio mjesto, stih 12, gdje je bio rasipan pepeo od oltara; tamo je ostatak životinje bio spaljen
- c. za vođu, Levitski zakonik 4:22-26:
  - (1) vođa (vladar), Levitski zakonik 4:22-26:
    - (a) vođa plemena
    - (b) odgovorna osoba u zajednici
    - (c) starješina
  - (2) postupci:
    - (a) vođa je priveo jarca (starog, čupavog jarca) do oltara
    - (b) vođa je položio ruke na njegovu glavu
    - (c) vođa je zaklao životinju
    - (d) veliki svećenik stavio je krv na rogove oltara za paljeni prinos – ostatak krvi izlio je na podnožje oltara za žrtvovanje
    - (e) sva mast bila je spaljena na oltaru
    - (f) svećenici su pojeli ostatak mesa
- d. za pojedinca, Levitski zakonik 4:27-35:
  - (1) za pojedinca – kad je saznao da je zgriješio morao je napraviti ovaj prinos
  - (2) postupci:
    - (a) pojedinac je doveo kozu ili žensko janje
    - (b) pojedinac je položio ruke na njegovu glavu
    - (c) pojedinac je zaklao životinju
    - (d) svećenik je stavio krv na rogove oltara za žrtvovanje – ostatak je prolio na podnožje oltara
    - (e) sva mast bila je stavljena na oltar i spaljena
    - (f) svećenici su pojeli ostatak mesa

- e. posebni slučajevi što su uključivali prinos za grijeh, Levitski zakonik 5:1-13 (ovo izgleda uključuje nakanjeni grijeh protiv zavjetnoga druga):
    - (1) ako svjedok ne dođe naprijed i ne svjedoči (propuštanje davanja obavijesti), Levitski zakonik 5:1
    - (2) dodirivanje nečiste životinje, Levitski zakonik 5:2
    - (3) dodirivanje nečistoga čovjeka, Levitski zakonik 5:3
    - (4) govoriti nepromišljeno sa zakletvom, Levitski zakonik 5:4
    - (5) prinos za gornje grijeh:
      - (a) jarac ili ovca
      - (b) dvije grlice ili dva goluba
      - (c) 1/10 efe finoga brašna
  - f. obred prinošenja za grijeh, Levitski zakonik 6:24-30:
    - (1) svećenik može pojesti ono što je ostalo
    - (2) ako je krv pokapala odjeću, odjeća mora biti oprana
    - (3) ako je krv došla na zemljanu posudu, posuda je bila razbijena
    - (4) ako je krv došla na posudu od mjedi, posuda se morala oprati
    - (5) ako je krv žrtve paljenice bila donesena u Svetište, onda se meso moralo spaliti i svećenik to nije smio jesti
  - g. značaj prinosa za grijeh:
    - (1) ne postoji prinos za grijeh s predumišljajem—samo za nenakanjeni grijeh ili za grijeh iz neznanja, Levitski zakonik 5:15.18
    - (2) što uključuje oprostnje:
      - (a) čovjekov dio je vjera
      - (b) Božji dio je milosrđe.
- E. Levitski zakonik 5:14-19, prinos za krivnju ili prijestup
1. Uvod:
    - a. dok se prinos za grijeh bavi s počinjenim grijehom, prinos za krivnju bavi se sa štetom učinjenom zavjetnome drugu i mogućom naknadom
    - b. prinosi za grijeh i prijestup bili su vrlo slični
    - c. prava pojedinca bila su izrečena u Deset zapovijedi (Izl 20; Pnz 5):
      - (1) dom
      - (2) gomilanje dobra
      - (3) život
    - d. ovaj prinos naglašava štetu učinjenu bratu u griješnju, i povrat cijene koštanja onoga što je bilo oštećeno plus 1/5 vrijednosti
  2. grijesi što zahtijevaju prinos:
    - a. protiv Boga ili onoga što pripada Njemu:
      - (1) prvi plodovi
      - (2) prvorođenac, Levitski zakonik 5:14-16
      - (3) desetina
      - (4) prinos dat neispravno
      - (5) darovi manje vrijednosti
    - b. “Ako osoba zgriješi i ne napravi ikoju od stvari što je Gospodin zapovjedio da se moraju napraviti, iako nije bila svjesna, ipak je kriva, i mora snositi svoju kaznu.”
- F. Drevne žrtve bile su prinese:
  1. za smirivanje božanstva
  2. za hranu božanstvu
  3. za komunikaciju s božanstvom
  4. za zahvalu božanstvu
  5. zbog poticaja osjećaja oprosta ili pomirenja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:3-5

³Ali nećudorednost ili ikoja nečistoća ili pohlepa ne smije čak biti ni spomenuto među vama, kao što je primjereno među svetima; ⁴i ne smije biti prljavoga i ludog razgovora, ili grubih šala, što se ne uklapaju, nego radije davanje zahvala. ⁵Jer ovo znajte sa sigurnošću, da nijedan nećudoredan ili nečist ili lakom čovjek, koji je idolopoklonik, nema baštine u kraljevstvu Kristovom i Božjem.

5:3 “nećudorednost” Ovo je grčki pojam (*porneia*), od koje dobivamo englesku riječ “*pornography* /pornografija”. U NZ-u govorilo se o prekoračenju prihvaćenih seksualnih smjernica. Može upućivati na:

1. seksualnu nećudorednost (usp. Mt 21:31-32; Mk 7:21; Djela 15:20.29)
2. preljub (usp. Mt 5:32; 19:9)
3. incest (usp. 1. Kor. 5:1)
4. razvratnost (usp. Rim 1:29).

U SZ-u postojala je označena razlika između pojmova “preljub”, gdje je jedna strana oženjena, i “blud” što je upućivalo na seksualnu aktivnost prije braka. Ova je razlika izgubljena u grčkome NZ-u gdje to upućuje na neprimjerenu seksualnu aktivnost ikoje vrste (izvanbračnu, predbračnu, homoseksualnost, ili bestijalnost).

[Vidjeti Posebnu temu: Ljudska seksualnost.](#)

POSEBNA TEMA: LJUDSKA SEKSUALNOST

I. UVODNE NAPOMENE

- A. Kršćani su nepotrebno bili pod utjecajem grčkoga asketizma, što čini i ljudsko tijelo i njegove uobičajene djelatnosti zlima. Biblija potvrđuje kako je fizičko stvorenje dobro (usp. Post 1:31), ali priznaje ishode ljudske pobune (usp. Post 3). Jednoga će dana ovo prokletstvo biti ukinuto (usp. Rim 8:18-22).
- B. Muškost i ženskost su Božja zamisao! Ljudska seksualnost je dio Božjega stvaranja i nauma za ljudska bića stvorena u Njegovoj slici (usp. Post 1:26-27). Seks nije nešto što mi činimo; to je nešto što mi jesmo. Svako područje naših misli i života pod utjecajem je seksualnoga usmjerenja, kao ih tumače naše kulture.

II. BIBLIJSKI UVIDI (izdvojeni primjeri)

- A. Iz Knjige Postanka
  1. Postojala je izvorna uzajamnost između muškaraca i žena (usp. Post 1:26-27; vidjeti u proučavanju riječi pojam “suprug /pomoćnik” u Post 1:18 *online*).
  2. Imanje djece bilo je naređeno od Boga (tj. Post 1:28; 9:1.7).
  3. Čitavo Stvorenje potvrđeno je kao “veoma dobro” u Knjizi Postanka 1:31, uključujući i ljudsku seksualnu aktivnost.
  4. Žene nisu suprotnosti, nego dopune, muškarcima (tj. Post 2:18).
  5. Evina i Adamova pobuna otvorenih očiju utjecala je na sve nas i naš svijet, uključujući i seksualnost (usp. Post 3:7.16; Rim 5:12-21).
- B. Fizička ljubav potvrđena je u Pismu, čak poslije Pada:
  1. Izreke 5:15-23 tvrdi doživotnu monogamiju i redovitu seksualnu aktivnost
  2. Propovjednik 9:7-9, uživajte život u svima njegovim vidovima dok možete
  3. Pjesma nad Pjesmama je potvrda fizičke ljubavi
  4. Bog je vječan duh bez tijela, ipak “On” koristi ljudske seksualne metafore za opis Sebe (tj. Hoš 1- 3; 11).

III. BOGOM DANE GRANICE ZA IZRAŽAVANJE LJUDSKE SEKSUALNOSTI

- A. Brak:
  1. pravilo u SZ-u i NZ-u
  2. korišten kao primjer “Duhom ispunjenoga života”, Poslanica Efežanima 5:15-6:9
  3. Poslanica Korinćanima 7:3-5, seks je više od razmnožavanja:
    - a. tijelo pripada Bogu, 1. Poslanica Korinćanima 6:19-20
    - b. tijelu pripada nečijem supružniku, 1. Poslanica Korinćanima 7:4.

- B. Ljudska seksualnost korištena je za slikovit prikaz Boga i Njegove ljubavi:
  1. Poslanica Galaćanima 3:28, sažetak Novoga doba, Evanđelja i njegove dostupnosti svugdje i jednakosti
  2. Poslanica Efežanima 5:21-31, kršćanski dom postaje primjerom odnosa između Krista i Njegove Crkve (kao što Hoš 1 – 3 koristi Hošein brak kao način objašnjavanja Božje ljubavi za Izraela).
- C. Bog Sebe opisuje i kao muško i kao žensko:
  1. muško, vrlo uobičajeno:
    - a. Otac, Ponovljeni zakon 1:31; 32:5; Psalam 103:13; Knjiga proroka Izaije 63:16; 64:8; Jeremija 3:4.19; 31:9; Hošea 11:1; Malahija 3:17
    - b. muž, Knjiga proroka Hošee 11:3-4
  2. žensko:
    - a. Knjiga Postanka 1:2, Duh Božji lebdio je nad vodama
    - b. Knjiga Postanka 17:1, *El Shaddai* može imati ženske suzvuke (tj. arapski korijen)
    - c. Ponovljeni zakon 32:18, Bog kao majka ptica
    - d. Knjiga Izlaska 19:4, Bog kao majka orao
    - e. Knjiga proroka Izaije 49:14-15; 66:9-13, Bog uspoređen s majkom koja njeguje.

IV. NASTRANOSTI ČOVJEČANSTVA GLEDE BOGOM DANE LJUDSKE SEKSUALNOSTI

- A. Pred-bračne (blud) i van-bračne (preljub).
- B. Neki izdvojeni tekstovi:
  1. 1. Poslanica Korinćanima 6:15-20
  2. Poslanica Galaćanima 5:19-21
  3. Poslanica Hebrejima 13:4.
- C. Seks (i u misli i u činu, usp. Mt 5:27-28) može postati dozvola za uporabu ljudi kao stvari za osobno zadovoljenje.
- D. Razvod:
  1. uvijek drugi najbolji
  2. dopušten u SZ-u, Ponovljeni zakon 24:1-4, ali Isus ga ograničava, Evanđelje po Mateju 5:27-32; 19:3-12
  3. poslušajte audio snimke *online* u “Sporni i teški tekstovi” #2130 i 2131.
- E. Homoseksualnost ([vidjeti Posebnu temu: Homoseksualnost](#)):
  1. nikad volja Božja:
    - a. Levitski zakonik 20:13
    - b. Poslanica Rimljanima 1:26-27
    - c. 1. Poslanica Korinćanima 6:9-11
  2. to je ozbiljno jer je način života grijeha, ali nije gori od drugih načina života seksualnih grijeha (blud ili preljub ili požuda). To nije “neoprostiv grijeh” (što je nevjera)
  3. svi se pali ljudi bore s ljudskom seksualnošću. Ovu snažnu, stalnu, prožimajuću žudnju, instinkt, i nagon moramo svi rješavati dnevno!
  4. mnogi vjernici bili su homoseksualni partneri u poganskima hramskim prostitucijama, ali nakon spasenja oni više nisu bili robovi toga, 1. Poslanica Korinćanima 6:9.11.

V. ZAKLJUČNE NAPOMENE

- A. Seksualnost je Božji naum za potpuno naseljenu Zemlju.
- B. Seksualnost je samo privremena, nije vječna, Evanđelje po Mateju 22:30; Marko 12:25; Luka 20:34-36.
- C. Seksualnost je pod utjecajem Pada. Svatko od nas je prirodno usmjeren na sebe, sebična osoba.
- D. Seksualnost znači pomoć nama kao iskupljenim ljudima kako bismo imali više samo-nadzora (završni kamen ploda Duha u Gal 5:23).
- E. Kršćani imaju prvenstvenu ulogu baviti se pomaganjem obiteljima, zajednicama, i narodima s ovim snažnim i problemom što se širi. To može biti kočnica ili mogu biti ljestve. Mi smo modeli Božanske milosti. Najbolji seksualni odgoj su dva roditelja koji ljube jedan drugoga nesebično!
- F. Seks može biti predivan ili strašan. Njime se moralo:
  1. ispuniti Zemlju
  2. spojiti dvoje
  3. izgraditi obitelj i zajednice
  4. uživati.

▣ **“ikoja nečistoća”** Ovo je grčki pojam “čist” s ALFA PRIVATIVOM što negira riječ kojoj je prefiks. Ova tri pojma u Poslanici Efežanima 5:3, “nećudorednost, nečistoća i pohlepa“, svi se odnose na:

1. djelatnosti krivih učitelja (usp. 2 Tim. 3:6)
2. pogansku kulturu iz koje su došli ovi obraćenici, gdje je seksualna aktivnost često bila povezana s poganskim štovanjem.

▣ **“pohlepa”** Ovaj pojam prenosi zamisao o “više i više za mene pod bilo koju cijenu”. Budući jer je na popisu seksualnih grijeha to se vjerojatno odnosi na sebično seksualno iskorištavanje (usp. Kol 3:5).

▣ **“čak biti ni spomenuto među vama”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo što je u tijeku. Ovi su se grijesi dogadali u crkvi. Vjernici se moraju čuvati od grijeha, i glasina /sumnji u grijeha (usp. 1. Sol 5:22). Mi moramo oponašati i govoriti Evanđelje.

▣ **“je primjereno među svetima”** Ovo je usporedno sa “što se ne uklapaju” u Poslanici Efežanima 5:4.

5:4 Vjernici moraju biti pozorni glede svoga govora. On otkriva tko oni uistinu jesu (usp. Mk 7:15.18-23; Kol 3:18; Ef 4:19; Jak 3:1-12). Ovo je druga skupina grijeha spomenutih u poglavlju 5. Obje skupine imaju tri elementa. To je slično s Poslanicom Efežanima 4:17-32.

[Vidjeti Posebnu temu: Ljudski govor.](#)

▣ **“nego radije davanje zahvala”** Istinski vjernici otkriveni su svojim zahvalnim srcem što nije povezano s okolnostima (usp. Ef 5:20; Kol 3:17; 1. Sol 5:18).

[Vidjeti Posebnu temu: Zahvaljivanje.](#)

5:5 “Jer ovo znajte sa sigurnošću” Ovaj izričaj vrlo je empatičan. Ima dva oblika grčkih GLAGOLA “znati”:

1. oblik PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA ili IMPERATIV od *oida*
2. oblik PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA od *ginōskō*.

Krivi učitelji tvrdili su da imaju puno, tajno znanje o Bogu, ali vjernici moraju razumjeti kako način života neke osobe otkriva istinsko znanje i mudrost (usp. Mt 7:15-20).

▣ **“da nijedan nećudoredan ili nečist ili lakom čovjek”** Svi ovi pojmovi ponovljeni su iz Poslanice Efežanima 5:3 “nećudorednost” (*porneia*). Ovo je oblik MUŠKOGA RODA od pojma iz Efežanima Ef 5:3, moguće je referenca na muške prostitutke, sodomiste, ili seksualne aktivnosti krivih učitelja.

[Vidjeti Posebnu temu: Žudjeti \(Izlazak 20:17, BDB 326, KB 325\).](#)

POSEBNA TEMA: ŽUDJETI (Izlazak 20:17, BDB 326, KB 325)

A. UVOD

1. Moguće je vidjeti odnos između zadnjih pet zapovijedi kako slijedi:
  - a. brojevi 6, 7, i 8 zabranjuje povredu zavjetnoga druga u javnome djelovanju
  - b. broj 9 zabranjuje povredu zavjetnoga druga u govoru
  - c. broj 10 zabranjuje povredu zavjetnoga druga u misli.
2. Istina je da čin žudnje razdire osobu koja žudi, a ne objekt, ili bližnjega. Međutim, moguće ova zapovijed očekuje da će misli ishoditi djelovanjima.
3. Mnogi vide ovu zapovijed kao jedinstvenu zamisao nađenu jedino u drevnome Zakonskome kôdu Izraela i onu što izostaje u drugim zakonskim kodovima Drevnoga Bliskog Istoka. Ova nova zamisao bila bi zabrana misli. Istina je kako je Izrael razumio da je misaoni život podrijetlo zlih djela (usp. Izr 23:7; Jak 1:14-15). Ipak, ovaj se stih izgleda odnosi na misli koje ishode u djelovanjima.

Nekoliko odlomaka koriste pojam “žudjeti /čeznuti” u vezi s ishodujućim djelovanjem (usp. Pnz 7:25; Jš 7:21; Mih 2:2).
4. Ako je istina da je naglasak stavljen na ono što je popisano prvo i zadnje, vidi se pravi značaj ove zapovijedi. Štovanje isključivo Boga je prvo, ali naši stavovi i porivi prema stvarima ovoga svijeta utječu na našu istinsku predanost Bogu. Ovaj dvojni naglasak također se vidi u Isusovoj Propovijedi na Gori, Evanđelje po Mateju 6:33 —“Nego tražite najprije Kraljevstvo Njegovo i Njegovu pravednost; a sve ove stvari (usp. stihovi 19-32) bit će vam dodane”.

B. RIJEČ I PROUČAVANJE IZRIČAJA

- Knjiga Izlaska 20:17 i Ponovljeni zakon 5:21, iako u osnovi iste, imaju nekoliko važnih razlika:
  - žena je obuhvaćena u široj zamisli o "kući" ili napretku osobe u Izlasku 20, dok je ona stavljena u zasebnu, prividno prvenstvenu, skupinu u Ponovljenome zakonu 5
  - odlomak u Knjizi Izlaska 20 ima hebrejski pojam "žudi" u značenju "žudnja za stjecanjem", ali Ponovljeni zakon 5 ima drugi pojam, "željeti" (BDB 16, KB 20), i "žudjeti". "Žudjeti" govori o želji što je povezana s nekim djelovanjem kako bi se stekao neki predmet želje ali "želja" se izgleda usredotočuje samo na stav
  - također, Knjiga Izlaska 20, pisana djeci Izraela tijekom razdoblja njihova lutanja pustinjom, ne spominje "polje" u popisu posjeda, dok Ponovljeni zakon 5 opetovano izriče istu zapovijed za nastanjeno društvo u Obećanoj zemlji.
- Pojam "žudnja" je neutralan pojam. Može upućivati na željenje dobrih stvari (usp. Ps 19:10; 1. Kor 12:31).
- Neprimjerena želja jeste uzročni korijen Pada Sotone, Adama i Eve, i svih nas. Pavao je naglašavao svoju osobnu borbu sa žudnjom u Poslanici Rimljanima 7:7-8. Žudnja je u osnovi nezadovoljstvo i manjak pouzdanja u Božju skrb i opskrbu.
- Nekoliko NZ-nih odlomaka odnose se na žudnju:
  - problem čovječanstva je nezadovoljstvo i pohlepa (usp. Lk 12:15; 1. Tim 6:8-10)
  - žudnja je uključena u Isusov popis grijeha koji kaljaju (usp. Mk 7:17-23; 1. Kor 5:10; Ef 5:5; Kol 3:5).

C. PRIMJENA ISTINA

- Odgovor na požudnu pohlepu i nezadovoljstvo je:
  - ljubav – Poslanica Rimljanima 13:8-10
  - zadovoljstvo – Poslanica Hebrejima 13:5; Filipljanima 4:11-13 (i dijeljenje, Fil 4:14).
- Zapovijed kaže "ne /nemoj /stop" ali samo Krist nam je dao sredstvo za zaustavljanje! U Njemu imamo nadzor našega misaonog života do nekoga stupnja.
- Bog poznaje naša srca i misli:
  1. Knjiga Ljetopisa 28:9
  - Izreke 20:27
  - Psalam 139:1.23
  - Knjiga proroka Jeremije 17:10
  - Poslanica Rimljanima 8:27
  - Otkrivenje 2:23.
- Stvari nisu loše /zle, ali kad one postanu prvenstvo one postaju grijehom. Stvari nisu konačne niti vječne; ljudi stvoreni u Božjoj slici jesu! Žudnja utječe na Zavjetnu zajednicu na podmukle i razarajuće načine!

DODATNE BILJEŠKE IZ PONOVLJENOGA ZAKONA 5:21

Ponovljeni zakon 5:21: "Ne smiješ žuditi ... ne smiješ čeznuti" Ova dva GLAGOLA su istoznačnice:

- "žuditi" - BDB 326, KB 325, *Qal* IMPERFEKT, znači "jaka čežnja" za materijalnim stvarima, koja može biti pozitivna i negativna. U ovome okviru to je nenadzirana, sebična čežnja za nečim što pripada bratu po Savezu
- "čeznuti" - BDB 16, KB 20, *Hiphthael* IMPERFEKT, znači "čežnja" (usp. Pnz 14:26) ili "pohota" (često ima seksualni okvir kao u 5:21) za više i više za mene pod ikoju cijenu (npr. Br 11:4; Ps 106:14; Izr 13:4; 21:26; 23:3.6; 24:1).

Ovo je povezano s nečijim unutarnjim stavovima i pobudama. To je glavni kamen svih drugih zapovijedi. Ovo je jedina zapovijed koja se bavi sa zašto, ne kako. Ova jedna ne kaže samo "nemoj činiti" nego "nemoj to misliti". Isus je učio da mi ne smijemo samo ubiti, ne smijemo mrziti, ili pokazati stav koji može ishoditi u ubojstvu. Isus je uzeo ovu zadnju zapovijed i podigao ostatak zapovijedi na stupanj unutarnje pobude i stava kao više protiv vanjskog djelovanja (usp. Mt 5:17-48). Sva razlika svijeta je u čovjeku koji ne krade jer to nije ugodno Bogu i čovjeku koji ne krade jer se boji da bude uhvaćen. Jedan djeluje prema kršćanskim načelima a drugi djeluje iz sebične koristi.

PITANJA ZA RASPRAVU

- Što je žudnja?
- Kako suvremen čovjek žudi?
- Jesu li naše misli grijeh?
- Zašto su misli toliko važne u kršćanskom životu?
- Zašto je zapovijed u Knjizi Izlaska 20:17 nekako drukčija od one u Ponovljenome zakonu 5:21?

▣ **“koji je idolopoklonik”** Usporednica je u Poslanici Kološanima 3:5. Slična izjava nađena je u 1. Ivanovoj poslanici 5:21. Kad seks postane središnja točka naših života, on postaje naš bog! Kad novac postane središte naših života, on isto tako postaje idolopoklonstvo (usp. Mt 6:24). Neki komentatori vide ovaj izričaj kao upućivanje na sve grijehе spomenute u ovome okviru (Ef 5:3-5).

▣ **“nema baštine”** Način života vjernika pokazuje tko je njihov otac, Bog ili Sotona (usp. Mt 7; 1. Iv 3:6.9).
[Vidjeti Posebnu temu: Vjernikova baština \(iz 1. Petrove poslanice 1\).](#)

▣ **“u kraljevstvu Kristovom i Božjem”** Gramatička građa i GENITIVNI ČLAN povezuje Krista i Boga kao jedno (usp. Lk 22:29; Kol 1:13). Ovo je jedan način kako NZ-ni autori potvrđuju Kristovo Božanstvo.
“Kraljevstvo” je bila opetovana i središnja tema u Isusovu propovijedanju. Ono upućuje na Božje kraljevanje u ljudskim srcima sada što će jednoga dana biti dovršeno nad cijelom Zemljom (usp. Mt 6:10). Jednoga dana svi ljudi i anđeli spoznat će Krista kao Gospodina (usp. Fil 2:10-11), ali samo oni ljudi koji su se pokajali i povjerovali u Evanđelje bit će dio Njegovog vječnog Kraljevstva (Dn 7:13; 1. Kor 15:27-28).
[Vidjeti Posebnu temu: Kraljevstvo Božje.](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:6-14

⁶Neka vas nitko ne vara s ispraznim riječima, jer zbog ovih stvari gnjev Božji dolazi na sinove neposlušnosti. ⁷Zato nemojte biti sudionici s njima; ⁸jer vi bijaste prije tama, ali sad ste Svjetlo u Gospodinu; hodajte kao djeca Svjetla ⁹(jer plod Svjetla sastoji se u svojoj dobroti i pravednosti i istini), ¹⁰pokušavajući doznati što je ugodno Gospodinu. ¹¹Nemojte sudjelovati u neplodnim djelima tame, nego umjesto toga čak ih razotkrivajte; ¹²jer čak je sramotno govoriti o stvarima što su činili u tajnosti. ¹³Ali sve stvari postaju vidljive kad su razotkrivene svjetlom, jer sve što postaje vidljivo je svjetlo. ¹⁴Iz ovoga razloga se kaže: “Probudi se, spavaču, I ustani od smrti, I Krist će ti svijetliti.”

5:6 “Neka vas nitko ne vara” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo što je u tijeku. To je upućivalo na poruku i način života krivih učitelja, koji su bili mješavina slobodnjačkih gnostika i židovskih legalista (što izgleda vrlo nespojivo). Postoji mnogo toga što mi suvremenici ne znamo o hereticima prvoga stoljeća.

▣ **“s ispraznim riječima”** Ovo može upućivati na slobodnjačka gnostička učenja da seksualni grijesi ne utječu na duhovan život. Za njih spasenje se nalazilo u tajnome znanju anđeoskih stupnjeva. Oni su u potpunosti odvajali opravdanje od posvećenja. Ova hereza još je uvijek živa i zdrava!

▣ **“gnjev Božji dolazi”** Ovo je PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME. To upućuje ili na:

1. privremenu osudu (usp. Iv 3:36; Rim 1:18-32; 2:8-9; 9:22; Kol 3:6; 1. Sol 2:16)
2. budući eshatološki Sud (usp. Mt 25:31 i dalje; Rim 5:9; 1. Sol 1:10; 5:9).

Božji gnjev jednako je otkriven kao i Božja ljubav.

Dok smo na ovoj temi o Božjem gnjevu, dopustite mi biti jasnim o mome razumijevanju njegovih implikacija. Prvo teološka je tragedija pre naglašavati ili premalo naglašavati ovu istinu. Bog je gnjevan zbog načina kako se čovječanstvo odnosi prema Njegovoj riječi, Njegovu svijetu, Njegovoj volji, i jedan prema drugome. Ovo nije svijet kakvim je Bog nakanio da bude! Sva ljudska bića dat će račun Bogu za to kako su živjeli svoje živote (usp. Gal 6:7; 2. Kor 5:10). Međutim, važno je prepoznati biblijsku točku gledišta o ovoj doktrini. Ponovljeni zakon 5:9 uspoređen s 5:10 i 7:9 postavlja obrazac. Dok osuda ide do trećega i četvrtoga naraštaja, Božja ljubav i vjernost idu na tisuće naraštaja. U Knjizi proroka Izaije 28:21 osuda je nazvana Božje “čudno” djelo (usp. Tuž 3:32-33; Ps 103:8-14). Osuda je neophodna u moralnome svemiru, ali ona nije ugodna Bogu. Pakao je otvorena rana što krvari u Božjem srcu koja nikad neće biti izliječena. On ljubi sve ljude stvorene u Njegovoj slici (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6). On želi isкупiti sve ljude i On je obećao da će to činiti za sve koji se pokaju i povjeruju u Njegova Sina (usp. Post 3:15; Ez 18:23.32; 1 Tim 2:4; 2. Pt 3:9).

[Vidjeti Posebnu temu: Sud u NZ-u \(peirazō i dokimazō\).](#)

▣ **“sinove neposlušnosti”** Ovo je hebrejski idiom (usp. Ef 2:2; Kol 3:6). Poslušnost Savezu je osobina Božje djece. Neposlušnost je osobina sljedbenika Sotone.

[Vidjeti Posebnu temu: “Sinovi od...” \(BDB 119, KB 137\).](#)

5:7 “nemojte biti sudionici s njima” Ovo je doslovno “su-vlasnici”. To je PREZENT IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo što je već u tijeku. Pavao koristi složenicu sa *sun* ovdje kao i u Poslanici Efežanima 2:5-6

i 3:6. Ovaj isti izričaj ponovljen je u stihu 11. Ne samo da vjernici moraju bježati od upletenosti u grijeh ili čak od pojave grijeha, oni isto tako moraju pažljivo birati svoje prijatelje i društva. Bliski prijatelji koje smo odabrali, kao i riječi što izgovaramo, otkrivaju naša srca.

5:8-9 “tama ... Svjetlo” Ovo je vrlo slično Ivanovu dualizmu (usp. Ef 1:4-5,7-8; 3:19; 8:12; 9:5; 12:46). Ovo suprotstavljanje pojmova bili su sveopći simboli za dobro i zlo što prethode grčkoj misli i zajednički su literaturi Svitaka s Mrtvoga mora, koja je bila židovska izdvojena pustinjska zajednica.

IMPERFEKT AKTIVNOGA GLAGOLA na prvome mjestu opisuje njihov prijašnji život kao neprekidno grijehenje (usp. Post 6:5.11-12; 8:21; Ps 14:3; 58:3; Jer 12:9).

5:8 “sad ste Svjetlo u Gospodinu” Kakva snažna suprotivost (usp. Mt 5:19; Iv 8:12).

[Vidjeti Posebnu temu: Gospodin \(kurios\).](#)

▣ **“hodajte kao djeca Svjetla”** Ovo je još jedan PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA (usp. Iv 3:19-21; 1. Iv 1:7). Riječi vjernika, njihovi načini života, i prvenstva otkrivaju tko oni jesu!

▣ **“djeca (od)”** Ovo je hebrejski idiom za “osobine”, kao što su “sinovi (od)” u Poslanici Efežanima 5:6. Obraćanje je dokazano promijenjenim životom. To je izrečeno u Efežanima 5:9. Nema ploda, nema korijenja (usp. Mt 5 - 7; Jak, i 1. Iv).

[Vidjeti Posebnu temu: “Sinovi od...” \(BDB 119, KB 137\).](#)

5:9 “plod Svjetla” KJV ima “plod Duha”, što je u drevnim grčkim manuskriptima P⁴⁶, D^c, i I. Međutim, P⁴⁹, κ, A, B, D, G, P i trenutčan okvir (Ef 5:8) zahtijevaju “plod svjetla”. UBS⁴ daje izričaj “plod Svjetla” ocjenu “A”. Čak i NKJV ima to. KJV slijedi Zapadnjačku obitelj grčkih manuskripta koji su se prilagodili sricanju iz Poslanice Galaćanima 5:22.

▣ **“pravednosti”** Vidjeti [Posebnu temu: Pravednost.](#)

5:10

NASB

“pokušavajući doznati”

NKJV

“dokazujući”

NRSV

“pokušavajući otkriti”

TEV

“pokušavajući naučiti”

NJB

“pokušavajući otkriti”

Pešita

“morate raspoznati”

Ovaj grčki pojam (*dokimazō*) “dokazati” (usp. Rim 12:2; 2. Kor 8:8.22; 13:5; Gal 6:4; 1. Sol 5:21; 1. Tim 8:10; Heb 3:9) ili “pokušati” (usp. 1. Kor 3:13; 1. Sol 2:4; 1. Pt 1:7; 1. Iv 4:1) ima konotaciju “ispitivati s pogledom prema odobrenju”. To je bio metalurški pojam korišten o ispitivanju kovanica zbog izvornosti.

[Vidjeti Posebnu temu: Grčki pojmovi za preispitivanje i njihova suzvučja.](#)

POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA PREISPITIVANJE I NJIHOVA SUZVUČJA

Postoje dva grčka pojma što imaju zamisao suzvučja ispitivanja nekoga zbog neke svrhe:

1. *Dokimazō, Dokimion, Dokimasia*

Ovaj je pojam metalurški pojam za preispitivanje čistoće nečega (tj. metaforički nekoga) vatrom ([vidjeti Posebnu temu: Vatra \[BDB 77, KB 92\]](#)). Vatra otkriva čistu kovinu i spaljuje (tj. očisti) šljaku /nečistoću. Taj fizikalni postupak postao je snažan idiom za Božje i/ili Sotonino i/ili ljudsko preispitivanje drugih. Ovaj je pojam korišten samo u pozitivnome smislu preispitivanja s pogledom prema odobrenju ([vidjeti Posebnu temu: Bog preispituje Svoj narod \[SZ\]](#)).

U NZ-u korišten je za preispitivanje:

- volova – Evanđelje po Luki 14:19
- nas samih – 1. Poslanica Korinćanima 11:28
- naše vjere – Jakovljeva poslanica 1:3
- čak Boga – Poslanica Hebrejima 3:9.

Ishodi tih preispitivanja bili su pretpostavljeno pozitivni (usp. Rim 1:28; 14:22; 16:10; 2. Kor 10:18; 13:3.7; Fil 2:27; 1. Pt 1:7), stoga, pojam prenosi zamisao ispitivanja nekoga i dokazivanja da je:

- a. vrijedan truda
- b. dobar
- c. iskren
- d. dragocjen
- e. poštovan.

2. *Peirazō, Peirasmus*

Ovaj pojam često ima prizvuk ispitivanja sa svrhom nalaženja grješke ili odbacivanja. Često je bio korišten u vezi s Isusovom kušnjom u pustinji:

- a. provodi napad kako bi Isusa uhvatio u zamku (usp. Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18.35; Mk 1:13; Lk 4:2; Heb 2:18)
- b. ovaj pojam (*peirazōn*) korišten je kao naziv za Sotonu u Evanđelju po Mateju 4:3; 1. Poslanici Solunjanima 3:5 (t. “kušač”)
- c. uporaba:
  - (1) bio je korišten od Isusa upozorenja ljudima da ne preispituju /kušaju Boga (usp. Mt 14:7; Lk 4:12 [ili Krista, usp. 1. Kor 10:9])
  - (2) također označava pokušaj učiniti nešto što nije uspjelo (usp. Heb 11:29)
  - (3) bio je korišten je u vezi s kušnjom i iskušenjima vjernika (usp. 1. Kor 7:5; 10:9.13; Gal 6:1; 1. Sol 3:5; Heb 2:18; Jak 1:2.13.14; 1. Pt 4:12; 2. Pt 2:9).

5:11 “Nemojte sudjelovati u” Ovo je doslovno “su-brodari”. To je još jedna *sun* složenica. Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo što je već u tijeku. To upućuje na:

1. prislan društveni kontakt
2. okolnosti poganskoga štovanja
3. sastanke krivih učitelja (usp. Ef 5:12).

▣ **“ih razotkrivajte”** Ovo je još jedan PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Kako vjernici razotkrivaju zlo? Zbog Poslanice Efežanima 5:12 ovaj izričaj čini se znači “razotkriti našim vlastitim pobožnim načinom života” ili naviještanjem Evanđelja. Svjetlo ne može su-postojati u zajedništvu s tamom (usp. Iv 3:17-19).

5:14 “Probudi se, spavaču ... Krist će ti svijetliti” Ovo je ili izgubljeni navod iz Knjige proroka Izaije 29:19 ili moguće 51:17; 52:1; 60:1 ili ranokršćanska himna (usp. Fil 2:6-11; 1. Tim 3:16; 2. Tim 2:11-13). To je metrički oblik. Pavao je koristio lirsku građu iz:

1. SZ-a (iz nekoliko prijevoda)
2. kršćanskih himni
3. kršćanskih vjeroispovijedi
4. čak poganskih pisaca.

▣ **“spavaču ... smrti”** Ovo upućuje na duhovnu sljepoću, i duhovno mrtvilo nevjernika (usp. Ef 2:1; 2. Kor 4:4).

▣ **“Krist će ti svijetliti”** Isus je opisan ovdje kao proslavljena jutarnja zvijezda (usp. Iz 9:1-2; 59:8; 60:1; Lk 1:78-79), oprečno Luciferu (usp. Iz 14:12). Svjetlo je drevni simbol iscjeljenja, zdravlja, istine, znanja, i dobrote (usp. Mal 4:2).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:15-21

¹⁵Prema tome budite pozorni kako hodate, ne kao ljudi ljudi nego kao mudri, ¹⁶iskorištavajući većinu svoga vremena, jer dani su zli. ¹⁷Tako onda nemojte biti budalasti, nego razumijte što volja Gospodinova jeste. ¹⁸I nemojte se opijati vinom, jer to je rasipanje, nego budite ispunjeni s Duhom, ¹⁹govorite jedan s drugim u psalmima i himnama i duhovnim pjesmama, pjevajte i stvarajte pjesme sa svojim srcem Gospodinu; ²⁰uvijek dajući zahvale za sve stvari u ime našega Gospodina Isusa Krista Bogu, štoviše Ocu; ²¹i budite pokorni jedan drugome u strahu Kristovu.

5:15 “budite pozorni kako hodate” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA, a ne još jedan PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je izjavljena činjenica, a ne zapovijed. “Hodati” je biblijska metafora za način života (usp. Ef 4:1.17; 5:2). Vidjeti punu bilješku u Poslanici Efežanima 4:1.

▣ “ne kao ljudi nego kao mudri” Mudrost je otkrivena u pobožnom življenju (usp. Kol 4:5), ne u znanju krivih učitelja ili bezbožnoj slobodi.

5:16 “iskorištavajući većinu svoga vremena” Ovo je PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA. To je trgovački pojam što znači “otkupiti nešto u potpunosti” u dobro vrijeme ili po dobroj cijeni. Vjernici moraju iskoristiti svaku duhovnu prigodu (usp. Kol 4:2-6; 1. Pt 3:15) jer znamo da noć dolazi kad nitko ne može raditi. Postoji otvoren prozor u vrijeme za Evanđelje. Moramo iskoristiti trenutak!

5:17 “nemojte biti budalasti” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelovanje u tijeku. Oni su bili budalasti.

[Vidjeti Posebnu temu: Budalasto.](#)

POSEBNA TEMA: BUDALASTO

Ovaj stav /osoba izriče se s nekoliko SZ-nih pojmova:

1. “budala”, “budalasta /luda osoba” (BDB 17, KB 21) – usp. Knjiga o Jobu 5:2.3; Psalam 107:17; Izreke 1:7 (i mnogi više); Knjiga proroka Izaije 19:11; 35:8; Jeremije 4:22; Hošee 9:7
2. “samouvjerena osoba” (BDB 493, KB 489) – usp. Psalam 49:10; 92:6; 94:8; Izreke 1:22.32 (mnogi više); Propovjednik 2:14-16; 5:1.3.4 (mnogi više)
3. “prazna osoba” (BDB 614, KB 663) – usp. Ponovljeni zakon 32:6.21; 2. Knjiga o Samuelu 3:33; 13:13; Job 2:10; 30:8; Psalam 14:1; 39:8; 53:1; 74:18.22; Izreke 17:7.21; 30:22; Knjiga proroka Jeremije 17:11
4. “tvrdoglav” (BDB 698, KB 754) – usp. Knjiga Postanka 31:28; 1. Knjiga o Samuelu 13:13; 2. Samuelova 15:31; 24:10; 1. Ljetopisa 21:8; 2. Ljetopisa 16:9; Propovjednik 2:19; 10:3,14; Knjiga proroka Izaije 44:25; Jeremije 5:21.

Isus je koristio tri riječi za opis budalastih /glupavih ljudi:

1. *aphrōn*, Evanđelje po Luki 11:40; 12:20
2. *anoētos*, Evanđelje po Luki 24:25
3. *mōros*, Evanđelje po Mateju 5:22; 23:17.19.

Najjača izjava od Isusa u vezi s uporabom ove karakterizacije jedne osobe od strane druge osobe nalazi se u Evanđelju po Mateju 5:22, gdje *mōros* odražava aramejsku riječ *raca*, što znači nesposobni za život. Ovaj odjeljak ne bavi se kojim posebnim naslovima može ili ne može jedna osoba nazvati drugu, nego s pretpostavljenim vjernikovim stavom prema drugima, posebice prema zavjetnoj braći.

Grčki pojam, *mōros*, preveden “budala”, može značiti odražavanje aramejskoga pojam *raca*. Međutim, Isusova igra riječi nije bila na grčku riječ *mōros*, nego prvenstveno na hebrejsku riječ *mōreh*, BDB 598, što znači “pobuna protiv Boga” (usp. Br 20:10; Pnz 21:18.20; vidjeti F. F. Bruce, *Answers to Questions*, str. 42). Isus je nazvao farizeje tim istim pojmom u Evanđelju po Mateju 23:17. Ne samo naša djelovanja, nego naše pobude, stavovi, i svrhe /ciljevi određuju grijeh protiv naših ljudskih drugova. Ubojstvo, što se tiče Boga, može biti misao! Mržnja našega brata ili sestre jasno pokazuje da ne poznamo Boga (usp. 1. Iv 2:9-11; 3:15, i 4:20). Društveno gledano, misao puna mržnje bolja je od smrti, ali zapamtite da taj odjeljak Pisma znači slomiti svu samo-pravednost i ponos za vlastito dobro.

Pavao slijedi SZ i Isusa u uporabi nekoliko pojmova za opis budalastih ljudi:

1. *aphrōn*, 1. Poslanica Korinćanima 15:36; 2. Korinćanima 11:16.19; 12:6.11
2. *mōros*, 1. Poslanica Korinćanima 3:18; 4:10 i povezan oblik u Rimljanima 1:22.

Ljudi koji tvrde da poznaju Boga, ali misle i djeluju na neprimjerene načine, često su okarakterizirani kao jadni mislioci! Pavlovi sarkastički osvrti, tako učestali u 1. i 2. Korinćanima, otkrivaju takvu vrstu osobe. Oni su bili toliko uvjereni kako posjeduju znanje da nisu mogli vidjeti niti prepoznati istinsko znanje!

▣ “volja Gospodinova” Postoji nekoliko “volja” za vjernike.

[Vidjeti Posebnu temu: Volja \(thelema\) Božja.](#)

5:18 “nemojte se opijati” Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo u tijeku (usp. Izr 23:30-31). Alkohol i opijati često se koriste za promicanje religijskih iskustava. Oni su i primjer nečega što nadzire i karakterizira nečiji život ali mora biti namjerno opetovano kako bi se dobio učinak (ovisnost). Baš kao što alkohol mora biti opetovan zbog učinka, isto je tako, “ispunjavanje” Duhom opetovano zbog učinka. Kao što vjernici dragovoljno primaju Krista zbog spasenja, oni se moraju dragovoljno i opetovano (PREZENT PASIV) otvarati za neprekidno (dnevno) vodstvo i nadzor Duha.

[Vidjeti Posebnu temu: Biblijski stavovi prema alkoholu i zloporaba alkohola.](#)

POSEBNA TEMA: BIBLIJSKI STAVOVI PREMA ALKOHOLU I ZLOPORABA ALKOHOLA

I. BIBLIJSKI POJMOVI

A. Stari zavjet

1. *Yayin* - to je općeniti pojam za vino (BDB 406, KB 409), upotrijebljen 141 puta. Etimologija je neizvjesna zato što ne potječe iz hebrejskoga korijena. Uvijek znači fermentirani voćni sok, uobičajeno grožđe. Neki posebni odlomci su Knjiga Postanak 9:21; Izlazak 29:40; Brojevi 15:5.10
2. *Tirosh* - to je "novo vino" (BDB 440, KB 1727). Zbog klimatskih uvjeta na Bliskome Istoku, fermentacija započinje najmanje šest sati nakon izlučivanja soka. Taj pojam upućuje na vino u tijeku fermentacije. Vidjeti neke posebne odlomke u Ponovljenome zakonu 12:17; 18:4; Knjizi proroka Izaije 62:8-9; Hošei 4:11
3. *Asis* - to je očito alkoholno piće ("slatko vino", BDB 779, KB 860, npr. Joel 1:5; Iz 49:26)
4. *Sekar* - to je pojam za "jako piće" (BDB 1016, KB 1500). Hebrejski korijen korišten je u pojmu "pijan" ili "pijanica". Ima nekakve dodatke da bude više opojno. Usporedno je s *yayin* (usp. Izr 20:1; 31:6; Iz 28:7).

B. Novi zavjet

1. *Oinos* - grčki ekvivalent pojmu *yayin*
2. *Neos oinos* (novo vino) - grčki ekvivalent pojmu *tirosh* (usp. Mk 2:22)
3. *Gleuchos vinos* (slatko vino, *asis*) - vino u ranome stupnju fermentacije (usp. Djela 2:13).

II. BIBLIJSKA UPORABA

A. Stari zavjet

1. Vino je dar od Boga (Post 27:28; Ps 104:14-15; Prop 9:7; Hoš 2:8-9; Joel 2:19.24; Am 9:13; Zah 10:7).
2. Vino je dio žrtvenoga prinosa (Izl 29:40; Lev 23:13; Br 15:7.10; 28:14; Pnz 14:26; Suci 9:13).
3. Vino je upotrebljavano kao lijek (2. Sam 16:2; Izr 31:6-7).
4. Vino može biti stvarna poteškoća (Noa - Post 9:21; Lot - Post 19:33.35; Nabal - 1. Sam 25:36; Urija - 2. Sam 11:13; Amnon - 2. Sam 13:28; Eli - 1. Kr 16:9; Ben Hadad - 1. Kr 20:12; vladari - Am 6:6; i žene - Am 4).
5. Vino može biti zlorabljeno (Izr 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Iz 5:11.22; 19:14; 28:7-8; Hoš 4:11).
6. Vino je bilo zabranjeno određenim skupinama (svećenicima na dužnosti, Lev 10:9; Ez 44:21; nazirejima, Br 6; i vladarima, Izr 31:4-5; Iz 56:11-12; Hoš 7:5).
7. Vino je korišteno u eshatološkoj okolnosti (Am 9:13; Joel 3:18; Zah 9:17).

B. Međubiblijski

1. Umjerenost u vinu od velike je pomoći (Prop 31:27-30).
2. Rabini kažu: "Vino je najveće od svih medicina, a tamo gdje vino nije dovoljno, potrebni su lijekovi." (BB 58b).

C. Novi zavjet

1. Isus je promijenio veliku količinu vode u vino (Iv 2:1-11).
2. Isus je pio vino (Mt 11:18-19; Lk 7:33-34; 22:17 i dalje).
3. Na dan Pedesetnice Petar je bio okrivljen za pijanstvo zbog "novoga vina" (Djela 2:13).
4. Vino može biti korišteno kao medicina (Mk 15:23; Lk 10:34; 1. Tim 5:23).
5. Vođe ga ne smiju zlorabiti. To ne znači potpuna apstinencija (1. Tim 3:3.8; Tit 1:7; 2:3; 1. Pt 4:3).
6. Vino je korišteno u eshatološkim okolnostima (Mt 22:1 i dalje; Otk 19:9).
7. Pijanstvo je za žaliti (Mt 24:49; Lk 12:45; 21:34; 1. Kor 5:11-13; 6:10; Gal 5:21; 1. Pt 4:3; Rim 13:13-14).

III. TEOLOŠKI UVID

A. Dijalektička napetost

1. Vino je dar od Boga.
2. Pijanstvo je najveća poteškoća.
3. Vjernici u nekim kulturama moraju ograničiti svoje slobode radi Evanđelja (Mt 15:1-20; Mk 7:1-23; 1. Kor 8 - 10; Rim 14).

B. Stremljenje da se ide preko datih granica

1. Bog je izvor svih dobrih stvari:
  - a. hrane - Evanđelje po Marku 7:19; Luka 11:44; 1. Poslanica Korinćanima 10:25-26
  - b. svih čistih stvari - Poslanica Rimljanima 14:14.20; 1. Timoteju poslanica 4:4
  - c. svih zakonitih stvari - 1. Poslanica Korinćanima 6:12; 10:23
  - d. svih čistih stvari - Titu poslanica 1:15

2. Palo čovječanstvo zlorabilo je sve Božje darove uzimajući ih preko Bogom-danih granica.
- C. Zloporaba je u nama, ne u stvarima. Nema ničega zloga u fizičkome Stvorenju (vidjeti B.1 - gore).

IV. PRVO STOLJEĆE ŽIDOVSKJE KULTURE I FERMENTACIJA

- A. Fermentacija započinje vrlo rano, otprilike 6 sati nakon tiskanja grožđa.
- B. Židovska predaja kaže da kad se pojavi neznatna pjena na površini (znak fermentacije), tada se obvezno mora izdvojiti desetina vina (*Maaseroth* 1:7). To se naziva “mlado vino” ili “slatko vino”.
- C. Prvotna burna fermentacija bila je dovršena nakon tjedan dana.
- D. Druga fermentacija traje otprilike 40 dana. Na tome stupnju ono se smatra “zrelim vinom” i moglo bi biti ponuđeno na žrtvenik (*Edhuyyoth* 6:1).
- E. Vino što je odležalo na svome talogu (staro vino) smatralo se dobrim, ali moralo je biti dobro procijeđeno prije uporabe.
- F. Vino se smatralo primjerene starosti obično nakon jedne godine fermentacije. Tri godine bilo je najdulje vremensko razdoblje unutar kojeg je vino moglo biti sigurno uskladišteno. Ono se nazivalo “staro vino” i moralo se razrijediti vodom.
- G. Fermentacija se odgađa samo u zadnjih 100 godina i to sa sterilnom sredinom i kemijskim dodacima. Stari svijet nije mogao zaustaviti prirodni tijek fermentacije.

V. ZAVRŠNE IZJAVE

- A. Budite sigurni da vaše iskustvo, teologija, i biblijsko tumačenje ne podcjenjuju Isusa i prvo stoljeće židovsko /kršćanske kulture! Oni očigledno nisu bili potpuni apstinenti.
- B. Ja ne zagovaram društvenu uporabu alkohola. Štoviše, mnogi su pretjerali biblijski stav o tome predmetu i sad zahtijevaju vrhunsku pravednost temeljenu na kulturološko /denominacijskoj predrasudi.
- C. Za mene, poslanice Rimljanima 14 i 1. Korinćanima 8 – 10 osigurale su uvid i nit vodilju temeljeno na ljubavi i poštovanju braće vjernika te objavu Evanđelja u našoj kulturi, a ne na osobnoj slobodi ili osuđujućem kriticizmu. Ako je Biblija jedini izvor vjere i primjene, onda možda svi moramo ponovno razmisliti o tome predmetu.
- D. Ako proguramo potpunu apstinenciju kao Božju volju, kako ćemo razumjeti ono što se odnosi na Isusa, kao i na sve suvremene kulture koje redovito koriste vino (npr. Europa, Izrael, Argentina).

▣ **“nego budite ispunjeni s Duhom”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA u značenju “morate nastaviti biti ispunjeni s Duhom” ili “uvijek budite ispunjeni s Duhom”. Ovo je zapovijed, a ne mogućnost! To je redovita izjava za sve vjernike, a ne očekivanje. Ovaj izričaj podrazumijeva kako vjernici moraju biti dostupni, osjetljivi, i poslušni Duhu da oblikuje Krista u njihovima svakodnevnim životima (usp. Rim 8:28-29; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; Kol 1:28; 1. Sol 3:15; 4:3.7; 5:23; 1. Pt 1:15). Vjernici ne mogu ispuniti sami sebe, ali moraju dopustiti Duhu da ima slobodu i utjecaj. Ljudsko izvedba nije ključ učinkovitoga življenja nego je to Duh (usp. Gal 3:1-3). Međutim, vjernici se moraju dragovoljno otvoriti vodstvu i nadzoru Duha na dnevnoj osnovi.

Pojam “ispunjen” često je korišten u NZ-u za ono što pobuđuje i karakterizira nečiji život. Vjernici imaju odabir što će ispunjavati njihove živote. U Djelima apostolskim bivanje “ispunjenim” s Duhom povezano je s evangelizacijom. Petar je bio “ispunjen” nekoliko puta u Djelima apostolskim 2:4; 4:8.31. Ispunjavanje je bila neprekidna potreba i iskustvo. Postoji nekoliko stvari za koje se u NZ-u kaže da su ljudi “ispunjeni”:

1. Duhom
  - a. Elizabeta – Evanđelje po Luki 1:41
  - b. Zaharija – Evanđelje po Luki 1:67
  - c. apostoli – Djela apostolska 2:4; 4:31
  - d. Petar – Djela apostolska 4:8
  - e. Pavao – Djela apostolska 9:17; 13:9
2. mudrošću – Evanđelje po Luki 2:40
3. gnjevom – Evanđelje po Luki 4:28; 6:11
4. strahom – Evanđelje po Luki 5:26
5. tugom – Evanđelje po Ivanu 16:6
6. Sotonom – Djela apostolska 2:2; 5:3
7. čuđenjem i strahospoštovanjem – Djela apostolska 3:10
8. ljubomorom – Djela apostolska 5:17; 13:45
9. radošću – Djela apostolska 13:52; Poslanica Rimljanima 15:13; 2. Timoteju poslanica 1:4

10. zbunjenošću – Djela apostolska 19:29
11. nepravednošću – Poslanica Rimljanima 1:29
12. znanjem – Poslanica Rimljanima 15:14; Kološanima 1:9
13. utjehom – 2. Poslanica Korinćanima 7:4.

Strukturalna usporednica (Kološanima i Efežanima temeljene su na gotovo istim crtama) u Poslanici Kološanima 3:16 mijenja “uvijek budite ispunjeni s Duhom” na “neka riječ Kristova obilno obitava u vama”. Oboje upućuje na dnevno hotimičnu podložnost Duhu da oblikuje Kristo-sličnost, posebice što se tiče ophođenja s ljudima. Isus je umro za ljude. Ljudi su prvenstvo; ljudi su vječni.

5:19 “govorite ... pjevajte ... stvarajte pjesme” Ovo su prva tri od četiri PREZENTA AKTIVNIH PARTICIPA što opisuju život ispunjen Duhom. Prva tri bave se pjevanjem ili navođenjem Psalama. Duh je stavio pjesmu u vjernikova srca za Boga (usp. Kol 3:16). Slavljenja /veličanja Boga izbijaju naprijed!

Ovaj stih je koristan u bavljenju s različitim glazbenim preferencijama u crkvi. Zabilježite imenovane raznolikosti glazbenih kategorija. Glazba u štovanju stvar je osobnoga ukusa, a ne ispravnoga oblika vs. neprimjerenoga oblika. To je stav srca, a ne uha. Izrečena teologija jeste ona o kojoj treba brinuti, a glazbeni oblik /oblici uvijek je na drugome mjestu. Nemojmo se usuditi poremetiti Božju crkvu s osobnim preferencijama! Štovanje je stvar srca, a ne ritma! Molim vas čitajte Poslanicu Rimljanima 14:1 - 15:13 ponovno i ponovno.

5:20 “uvijek dajući zahvale” Ovo je četvrti PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Zahvaljivanje je još jedan dokaz Duhom ispunjenoga života (usp. Ef 5:4; Fil 4:6; 1. Sol 5:18). To je biblijsko stajalište kojim vjernici mogu dati zahvale u “svemu” (usp. Rim 8:29-30). Duhom ispunjeni vjernici znaju da je Bog za njih te da okolnosti nisu izvor radosti i mira. Knjiga što mi je bila od velike koristi u tome području je od Hannah Whithall Smith *The Christian's Secret of a Happy Life!*

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova molitva, veličanje, i zahvaljivanje Bogu.](#)

5:21

NASB, NRSV
NKJV
TEV, Pešita
NJB

“budite pokorni”
“pokoravajte”
“pokorite se”
“odstranite”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA ili PASIVNOGA PARTICIPA (vidjeti Ef 5:22). On oblikuje prijenos od Poslanice Efežanima 5:1-20 na stihove 22-31 i okvir se nastavlja sve do Efežanima 6:9. Ovih pet PARTICIPA određuju što znači biti ispunjen Duhom. Usporedan odlomak u Kološanima 3:16 pokazuje kako to upućuje na dnevnu Kristo-sličnost.

U našem vremenu “pokornost” je negativan, seksistički pojam. Izvorno je to bio vojnički pojam što se odnosio da poslušnost temeljenu na zapovjednome lancu. Ali u NZ-u često je korišten o Isusovu stavu prema Njegovim zemaljskim roditeljima (Lk 2:51) i Njegovu nebeskome Ocu (1. Kor 15:28). Pavao je volio taj izričaj i upotrijebio ga je 23 puta. Stih 21 sveopće je duhovno načelo o međusobnoj pokornosti između vjernika povezano na Duhom ispunjen život. Pokornost ide protiv kulturološkoga, zapadnjačkoga, na pojedinca usmjerenoga misaonog sklopa. Sebičnost i dominantnost vrlo su kulturološki ukorijenjene, ali biblijski neprimjerene (usp. Rim 12:10; Gal 5:13; Fil 2:3; 1. Iv 4:11)!

Ovaj stih naglašava recipročnu pokornost glede vjernika. To nije bilo usmjereno jednoj skupini. Potrebno je ponovno potvrditi kako se ovaj okvir (Ef 5:22-31) bavi s domaćim odnosima između kršćanskih muževa i kršćanskih žena, a ne općenito s muškarcima i ženama. Žene nisu ni u kome slučaju duhovno inferiorne (usp. Djela 2:16-21; Gal 3:28).

[Vidjeti Posebne teme: Pokornost \(*hupotassō*\); i: \[Žene u Bibliji\]\(#\).](#)

POSEBNA TEMA: ŽENE U BIBLIJI

I. STARI ZAVJET

- A. Kulturološki žene su se smatrale imovinom:
  1. bile su uključene u popis imovine (Izl 20:17)
  2. postupanje s ropkinjom (Izl 21:7-11)
  3. ženska prisega poništava je od društveno odgovornih muškaraca (Br 30)
  4. žena kao ratni plijen (Pnz 20:10-14; 21:10-14).
- B. U primjeni je postojala uzajamnost:
  1. muško i žensko stvoreni su na Božju sliku (Post 1:26-27)
  2. poštuju oca i majku (Izl 20:12 [Pnz 5:16])

3. poštovanje majke i oca (Lev 19:3; 20:9)
  4. muškarci i žene mogli su biti nazireji (Br 6:1-2)
  5. kćeri su imale pravo nasljedstva (Br 27:1-11)
  6. dio naroda Saveza (Pnz 29:10-12)
  7. pridržavanje pouke oca i majke (Izr 1:8; 6:20)
  8. sinovi i kćeri Hemana (levitske obitelji) vodili su glazbu u Hramu (1. Ljet 25:5-6)
  9. sinovi i kćeri prorokovat će u Novome dobu (Joel 2:28-29).
- C. Žene su bile u ulozi vođa:
1. Mojsijeva sestra, Mirjam, nazvana proročicom (Izl 15:20-21; također zabilježite Mih 6:4)
  2. žene su bile nadarene od Boga za tkanje prediva za Šator (Izl 35:25-26)
  3. udana žena, Debora, također proročica (usp. Suci 4:4), vodila je sva plemena (Suci 4:4-5; 5:7)
  4. Hulda je bila proročica koju je kralj Jošija pozivao da čita i tumači novonađenu "Knjigu Zakona" (2. Kr 22:14; 2. Ljet 34:22-27)
  5. kraljica Estera, pobožna žena, spasila je Židove u Perziji.

II. NOVI ZAVJET

- A. Kulturološki žena je i u judaizmu i u grčko-rimskome svijetu bila drugorazredni građanin s malo prava ili povlastica (iznimka je Makedonija).
- B. Žene u vodećim ulogama:
1. Elizabeta i Marija, pobožne žene na raspolaganju Bogu (Lk 1 - 2)
  2. Ana, proročica koja je služila u Hramu (Lk 2:36)
  3. Lidija, vjernica i voditeljica kućne crkve (Djela 16:14-40)
  4. Filipove četiri kćeri djevice bile su proročice (Djela 21:8-9)
  5. Feba, đakonica crkve u Kenhrej (Rim 16:1)
  6. Priska (Priscila), Pavlova suradnica i Apolonova učiteljica (Djela 18:26; Rim 16:3)
  7. Marija, Trifena, Trifoza, Persida, Julija, Nerejeva sestra, nekoliko žena Pavlovih suradnica (Rim 16:6-16)
  8. Junija (KJV), moguće ženski apostol (Rim 16:7)
  9. Evodija i Sintiha, Pavlove suradnice (Fil 4:2-3).

III. KAKO SUVREMENI VJERNIK URAVNOTEŽUJE RAZLIČITE BIBLIJSKE PRIMJERE?

- A. Kako netko određuje povijesne i kulturološke istine, koje primjenjuje samo na izvorni okvir, od vječnih istina koje vrijede za sve crkve, sve vjernike svih doba?
1. Moramo vrlo ozbiljno uzeti nakanu izvorno nadahnutog autora. Biblija je Riječ Božja i jedini izvor za vjeru i primjenu.
  2. Moramo se baviti očitim povijesno-uvjetovanim nadahnutim tekstovima:
    - a. vjerski obredi (tj. obred i liturgija) Izraela (usp. Djela 15; Gal 3)
    - b. judaizam prvog stoljeća
    - c. Pavlove očito povijesno-uvjetovane izjave u 1. Poslanici Korinćanima:
      - (1) zakonski sustav poganskog Rima (1. Kor 6)
      - (2) ostajanje robom (1. Kor 7:20-24)
      - (3) celibat (1. Kor 7:1-35)
      - (4) djevice (1. Kor 7:36-38)
      - (5) hrana žrtvovana idolima (1. Kor 8; 10:23-33)
      - (6) nedostojno ponašanje na Večeri Gospodnjoj (1. Kor 11).
  3. Bog je potpuno i jasno otkrio Sâm Sebe određenoj kulturi, određenog vremena. Moramo uzeti ozbiljno otkrivenje, ali ne svaki vid njegova povijesnog smještaja. Riječ Božja napisana je ljudskim riječima, naslovljena na određenu kulturu u određeno vrijeme.
- B. Biblijska tumačenja moraju tražiti izvornu autorovu nakanu. Što je on govorio svome vremenu? Ovo je temeljno i ključno za pravilno tumačenje. Ali to onda moramo primijeniti u naše vrijeme. Sad, ovdje je poteškoća sa ženama u vodstvu (stvarna poteškoća tumačenja može biti određivanje pojma. Je li postojalo više službi negoli pastori koji su viđeni kao vodstvo? Jesu li đakonice ili proročice viđene kao vođe)?

Prilično je jasno da Pavao, u 1. Poslanici Korinćanima 14:34-35 i 1. Timoteju 2:9-15, tvrdi da žene ne bi smjele uzeti vođenje u javnome štovanju! Ali kako to primijeniti danas? Ne želim da Pavlova kultura ili moja kultura utišavaju Riječ i volju Božju. Moguće da je Pavlovo vrijeme bilo previše ograničavajuće, ali isto tako moje vrijeme

može biti previše otvoreno. Osjećam se vrlo nelagodno govoreći da su Pavlove riječi i učenja uvjetovani, prvim stoljećem, istinama mjesnih prilika. Tko sam ja da bih mogao dozvoliti svome umu ili svojoj kulturi negirati nadahnutog autora?!

Međutim, što moram učiniti kad postoje biblijski primjeri žena kao vođa (čak u Pavlovim pisanjima, usp. Rim 16)? Dobar primjer ovoga je Pavlova rasprava o javnome štovanju u 1. Poslanici Korinćanima 11 - 14. U 11:5 čini se da on dozvoljava propovijedanje i molitvu u javnom štovanju ženama s pokrivenim glavama, ipak u 14:34-35 on zahtijeva da one ostanu tiho! Postojale su đakonice (usp. Rim 16:1) i proročice (usp. Djela 21:9). To je ta raznolikost koja mi dopušta slobodu poistovjećivanja Pavlovih osvrti (kao odnosi prema sputavanju žena) kao ograničene na prvo stoljeće Korinta i Efeza. U obje crkve postojale su poteškoće sa ženskim ostvarivanjem njihove novopronađene slobode (usp. Bruce Winter, *After Paul Left Corinth*), što je moglo prouzročiti poteškoće za crkvu u dosizanju njihovog društva za Krista. Njihova sloboda morala je biti ograničena kako bi Evanđelje bilo djelotvornije. Moje vrijeme potpuno je suprotno od Pavlovog. U moje vrijeme Evanđelje može biti ograničeno ako rječitij, učenoj ženi nije dozvoljeno dijeljenje Evanđelja, nije joj dozvoljeno voditi! Što je krajnji cilj javnog štovanja? Nije li evangelizacija i učenje? Može li Bog biti počašćen i zadovoljan sa ženama vođama? Čini se da Biblija kao cjelina kaže "da"!

Želim se prikloniti Pavlu; moja teologija prvenstveno je Pavlovska. Ne želim biti pod pretjeranim utjecajem ili upravljani suvremenim feminizmom! Doduše, osjećam da je crkva bila spora odgovoriti na očite biblijske istine, kao što je neprimjerenost ropstva, rasizma, pobožnjaštva, i seksizma. Bila je i spora u primjerenom odazivu na zlostavljanje žena u suvremenome svijetu. Bog je u Kristu oslobodio roba i ženu. Usuđujem se ne dozvoliti kulturološkim granicama teksta ponovno ih okovati.

Još jedna točka: kao tumač znam da je crkva u Korintu bila vrlo razbijena. Karizmatski darovi bili su cijenjeni i njima se dičilo. Žene su mogle biti zahvaćene time. Također vjerujem da je Efez bio zahvaćen lažnim učiteljima koji su iskorištavali žene i koristili ih kao nadomjesne govornike u kućnim crkvama u Efezu.

C. Prijedlozi za daljnje čitanje

How to Read the Bible For All Its Worth od Gordona Feeja i Douga Stuarta (str. 61-77)

Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics od Gordona Feeja

Hard Sayings of the Bible od Waltera C. Kaisera, Petera H. Davidsa, F. F. Brucea, i Manfreda T. Brancha (str. 613-616; 665-667).

▣ **“jedan drugome”** Međusobna pokornost sveopće je načelo što se odnosi na sve vjernike, ali koje može biti provedeno samo kroz popustljivost Duhu (tj. smrt sebičnome životu). To je dokaz obrata od Pada.

NASB, NKJV

“u strahu Kristovu”

NRSV

“iz poštovanja za Krista”

TEV

“zbog našega poštovanja za Krista”

NJB

“u poslušnosti Kristu”

Pešita

“u Kristovoj ljubavi”

“Strah” je u SZ-u zamisao o strahopoštovanju (vidjeti [Posebnu temu: Strah \[SZ\]](#)). YHWH-ina svetost i jedinstveno, ili čak prisutnost duhovne kraljevine (anđeli), uzrokuju snažan odaziv u palome ljudstvu!

Vjernikovi međusobni odnosi pod utjecajem su predanosti njihove vjere Kristu. Poštovanje za Njega daje poštovanje za sve ljude za koje je On dao Svoj život (usp. Rim 14:1; 15:13). Vjernici pokazuju svoju ljubav za Krista time kako ljube druge (usp. 1. Iv 4:20).

POSEBNA TEMA: STRAH (SZ)

I. Bilješke iz **Knjige Postanka 22:12**

Ovaj pojam (BDB 431, KB 432) pojavljuje se često u SZ-u u dva smisla. Može značiti “strah” (usp. Post 3:10; 18:15; 20:8; 28:17; 32:7; 42:35; 43:18), ali u određenim okvirima njegovi prijevodi su “strahopoštovanje”, “poštovanje”, ili “čast” kad se opisuje ljudski stav prema Božanstvu. Razmotrite sljedeće tekstove: Knjiga Postanka 42:18; Izlazak 1:17; 9:30; 18:21; Levitski zakonik 19:14.32; 25:17.36.43; Ponovljeni zakon 6:2.24; 10:12.20; 14:23; 17:19; 25:18; 28:58; 31:12-13; Psalam 33:8. Ovaj “strah” trebao bi izaći u štovanje i poslušnost (usp. Izl 20:20; Pnz 6:13.24; [vidjeti Posebnu temu: Čuvati /držati \[iz Ponovljenoga zakona 5:10\]](#)). To je odnos u načinu života, a ne skup izdvojenih događaja,

mjesta, kreda, ili pravila. Poslušnost teče iz poštovanja i ljubavi, a ne iz straha od osvete. Neposlušnost je prvenstveno protiv ljubavi, kao i protiv Zakona! Odnos s Bogom postaje prvenstvo života! To što "Abraham povjerova Bogu" (Post 15:56) bilo je prikazano u njegovu životu njegovim postupcima u Knjizi Postanka 22!

II. Bilješke iz Knjige proroka Izaije 41:10

Ovo je vrlo uobičajena riječ od YHWH prema Njegovu narodu (usp. Iz 41:13.14; 43:1.5; 44:2.8; 51:7.12; 54:4.14). Razmotrite zašto se oni **ne** bi trebali bojati:

1. YHWH je osobno s njima (tj. Ps 23:4)
2. YHWH je njihov Bog Saveza (tj. Post 15:1; Izl 14:13; Suci 6:23; Iz 41:10)
3. On će ih ojačati
4. On će im pomoći (Iz 41:10.14)
5. On će ih podupirati (Iz 41:10.13)
6. svaki tko im se suprotstavi bit će:
  - a. posramljen
  - b. obeščaćen
  - c. uništeni (Iz 41:11-12)
  - d. propasti.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:22-24

²²Žene, budite pokorne svojim vlastitim muževim, kao Gospodinu. ²³Jer muž je glava žene, kao što je i Krist glava crkve, On Sâm bivajući Spasitelj tijela. ²⁴I kao što je crkva pokorna Kristu, tako isto bi žene trebale biti svojim muževima u svemu.

5:22 "Žene, budite pokorne" Ne postoji GLAGOL u grčkome tekstu Poslanice Efežanima 5:22. To je dobavljeno od Efežanima 5:21 (što je jedan od pet PREZENT PARTICIPA koji opisuje život ispunjen Duhom). U ovome okviru to nije zapovijed, nego PREZENT SREDNJEGA ili PASIVNOGA PARTICIPA. Jedina zapovijed bila je usmjerena prema muževima u Efežanima 5:25 (PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA)! Muževi moraju djelovati u požrtvovnoj, samo-dajućoj ljubavi prema svojim ženama, koje im se onda dragovoljno pokoravaju.

Međutim postoji nekoliko usporednih odlomaka što potiču na pokornost žena muževima:

1. PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA u Poslanici Kološanima 3:18
2. PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA u Titu poslanici 2:5 upotrijebljen kao IMPERATIV
3. još jedan PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA u 1. Petrovoj poslanici 3:1 upotrijebljen kao IMPERATIV.

Ovi usporedni odlomci sile tumače da uzmu PARTICIP u Efežanima 5:21 kao PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA upotrijebljenog kao IMPERATIV (usp. 1. Pt 3:1). Ipak je važno da je glagolsko stanje PASIV. Žene moraju dopustiti Duhu izvršiti taj zadatak u njihovim životima (usp. 1. Pt 3:5).

I *Analytical Greek New Testament* od Barbare i Timothy Friberga te *An Analysis of the Greek New Testament* od Max Zerwicka i Mary Grosvenor nazivaju ovaj GLAGOL PASIVNIM STANJEM, ali *The Analytical Greek Lexicon Revised*, izdao Harold K. Moulton; *Word Pictures In the New Testament* od A. T. Robertsona; i "Poslanica Efežanima" u *The Anchor Bible Commentary* od Markus Bartha nazivaju to SREDNJIM STANJEM. Prvo stoljeće *koine* grčkog bilo je u postupku povezivanja ova dva STANJA u jedno.

Pavao slikovito prikazuje život ispunjen Duhom korištenjem tri člana grčko-rimske domaće scene koji su imali prava na žene, djecu, i robove. On je pokazao da Duh mijenja kulturološke odnose u duhovne odnose, prava u odgovornosti.

▣ Ako je PARTICIP SREDNJI on naglašava ženino dragovoljno sudjelovanje u bračnoj pokornosti za dobrobit što dolazi od mirnoga, ljubećega braka s vjernim suprugom. Ako je PARTICIP PASIV on naglašava ženinu potrebu dopustiti Duhu činiti Svoje djelo u njenome srcu (usp. Ef 5:18) što utječe i na muža i djecu, kao i na domaće robove.

▣ "kao Gospodinu" Može se usporediti s Poslanicom Kološanima 3:18, "u Gospodinu". Ne radi se o tome da je muž konačan autoritet, nego da žene moraju poštovati svoje muževe zbog svoga vlastitoga odnosa prema Kristu. Isus postavlja obrazac i za podložnost autoritetu (tj. uvijek Očevoj volji) i provedbu autoriteta (tj. nad Crkvom, usp. Ef 5:25).

[Vidjeti Posebnu temu: Gospodin \(*kurios*\).](#)

5:23 “muž je glava ... kao što je i Krist glava” Krist je opisan kao muž a Crkva kao Nevjesta (usp. Otk 19:7; 21:2.9). Muževi trebaju djelovati sukladno položaju vodstva dobivenome od Boga baš kao što je i Krist. On je dao Sebe za Crkvu. To nije pitanje nadzora, nego pitanje davanja samoga-sebe.

Muško vodstvo je vrlo kontroverzno pitanje našega suvremenoga zapadnjačkog društva. I to zbog nekoliko razloga:

1. mi ne razumijemo služeće vodstvo
2. mi ne volimo patrijarhalna društva zbog našega suvremenog egalitarnog naglaska na vrijednosti pojedinca
3. mi smo zbunjeni biblijskim paradoksalnim načinom potvrđivanja muškoga upravljanja u nekim odlomcima i jednakosti u drugim odlomcima.

Po mome mišljenju odgovor leži u primjeru datome od Isusa o istinskome upravljanju u odnosu Crkve i iskrenoga sluganstva (podložnosti) Bogu Ocu. Ova podložnost ni na koji način ne izražava nejednakost, već upravljački djelatan dizajn. Muško upravljanje naslovljava vrstu vodstva koje služi potrebama drugih na samo-dajući način. Naše suvremeno društvo odbacuje autoritet, a ipak traži moć!

Osobno mogu prihvatiti muško upravljanje kao ishod Pada (usp. Post 3:16; 1. Tim 2:12-14). Također mogu potvrditi kako je to biblijska zamisao u svjetlu Isusova vodstva Crkve (usp. Ef 5:22-33). Ali ono što mi je teško prihvatiti je patrijarhalni mandat (tj. društva u kojima dominiraju muškarci) kao Božji otkriveni naum za svako doba i svako društvo (usp. Rim 3:22; 1. Kor 12:7.13; Gal 3:28-29; Kol 3:11). Vraća li se uzajamnost toliko očigledna u Knjizi Postanka 1:27; 2:18 što je bila izgubljena kod Adamove i Evine pobune (usp. Post 3:16), u spasenju? Je li se prokletstvo grijeha i pokornost provodila unutar Isusova iskupljenja? Kao što se Novo doba probija u živote vjernike sad, započinje li i obnova potpunoga zajedništva s Bogom kao što je bilo u Edenu također sad?

Također bih želio istaknuti hermeneutičku poantu. Kao tumač onoga što smatram da je samo-otkrivenje jednoga istinskog Boga i Njegova Krista, iznenađen sam kulturološkim vidom Pisma. To jasno vidimo u SZ-u (obrezanje, zakoni o hrani, zakoni o gubi, itd.). Ali mnogo je teže nama kao suvremenim kršćanima vidjeti to u NZ-u. Siguran sam kako je to:

1. zbog naše ljubavi za Bibliju i poštovanja prema Bibliji
2. naše stremljenje prema propozicijskoj doslovnosti.

Dva problemu koji se meni ističu imaju očito kulturološke vidove:

1. društva u kojima dominiraju muškarci (patrijarhalna)
2. ropstvo.

NZ nikad ne nastoji riješiti nepravdu ovih kulturoloških stupova drevnoga svijeta. Moguće zato jer bi to moglo značiti uništenje kršćanstva. Ipak Evanđelje kroz vrijeme poništava oboje! Božja istina nikad se ne mijenja nego se mijenjaju društva. Za nas je teška pogreška pokušati okrenuti grčko-rimsku kulturu prvoga stoljeća u Božju volju za sve ljude na svim mjestima i naravno isto je tako za izraelsku kulturu. U svakoj od njih Bog je otkrio Sebe na snažne i trajne načine. Pravi zadatak je kako izvući vječne apsolute iz njihove kulturološke ljuske. Dobra knjiga što raspravlja o ovome problemu je od Feeja i Stuarta, *How to Read the Bible For All Its Worth*.

Jedan način kako poslušati odrediti što je vječno, i time, obvezujuće za sve vjernike u svim razdobljima i što je kulturološka ili osobna preferencija jeste vidjeti daje li Biblija (SZ i NZ) istovrsnu poruku ili bilježi li razna mišljenja (usp. Fee i Stuart, *How to read The Bible for All Its Worth*).

Moj strah je kako bih mogao dopustiti da moja denominacijska obuka, osobnost, kultura i osobne preferencije stišaju ili umanje otkrivenu istinu! Moj konačan autoritet je Bog i Njegovo otkrivenje (tj. u Njegovu Sinu i zapisanoj objavi, Bibliji). Ali shvaćam da je On otkrio Sebe posebnome razdoblju povijesti, određenoj kulturi a sve u toj kulturi nije bila Njegova volja. Ipak, Bog je morao govoriti ljudima te kulture u pojmovima i kategorijama što su mogli razumjeti. Biblija je tada povijesni dokument. Ja se ne usuđujem zanemariti njen nadnaravni vid ili njen kulturološki vid.

[Vidjeti Posebnu temu: Glava \(*kephalē*\).](#)

5:24 “I kao što je crkva pokorna” Oblik ovoga GLAGOLA je ili PREZENT PASIV ili PREZENT SREDNJEGA INDIKATIVA (vidjeti bilješku u odlomku četiri u Ef 5:22). Kao što se žena pokorava svome mužu za:

1. njen najbolji interes (SREDNJE STANJE)
2. jer je osposobljena Božjim Duhom (PASIVNO STANJE), isto se tako, Crkva mora pokoriti Kristu.

▣ **“crkva”** Vidjeti bilješke u Poslanici Efežanima 3:10 i [Posebnu temu: Crkva \(*ekklēsia*\).](#)

▣ **“u svemu”** Krist, ne muževi, mora biti konačan autoritet (usp. Mt 10:34-39). Ovaj stih ne veže u okov vjernu ženu mužu nasilniku niti ne odobrava zle postupke ili djela što zahtijeva autoritativan muž.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:25 – 6:3

²⁵Muževi, ljubite svoje žene, baš kao što i Krist ljubljase crkvu i predade Sebe za nju, ²⁶tako da bi je mogao posvetiti, očistivši je pranjem vode s riječju, ²⁷kako bi On mogao prvesti Sebi crkvu u svoj njenoj slavi, bez mrlje ili bora ili ikoje takve stvari; nego da ona može biti sveta i besporočna. ²⁸Tako muževi također moraju ljubiti svoje vlastite žene kao svoja vlastita tijela. On tko ljubi svoju vlastitu ženu ljubi sebe; ²⁹jer nitko nikad nije mrzio svoje vlastito meso, nego ga njeguje i pazi, upravo kao što Krist čini crkvi, ³⁰jer mi smo udovi Njegova tijela. ³¹ZATO MUŠKARAC ĆE OSTAVITI SVOGA OCA I MAJKU I BIT ĆE PRIDRUŽEN SVOJOJ ŽENI, I DVOJE ĆE POSTATI JEDNO MESO. ³²Ova tajna je velika; ali ja govorim upućujući na Krista i crkvu. ³³Prema tome, svaki pojedinac među vama također mora ljubiti svoju vlastitu ženu čak kao sebe, a žena mora *paziti* da poštuje svoga muža. ^{6:1}Djeco, slušajte svoje roditelje u Gospodinu, jer je to ispravno. ²POŠTUJTE SVOGA OCA I MAJKU (što je prva zapovijed s obećanjem), ³TAKO DA VAM MOŽE BITI DOBRO, DA MOŽETE ŽIVJETI DUGO NA ZEMLJI.

5:25 “Muževi, ljubite svoje žene” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA što je jedini IMPERATIV u ovome odlomku. Muž mora uspostaviti duhovno ozračje u domu nastavljajući ljubiti svoju ženu kao što je Krist ljubio Crkvu. U onim danima to je bila radikalna pozitivna izjava, ali u našem vremenu cijeli odlomak izgleda negativan jer odražava teološku zamisao o muškome upravljanju u domu (usp. Post 3:16; 1. Kor 11:3; 2. Tim 2:13). Međutim, kršćanski muževi su sluge vođe, a ne šefovi.

▣ **“predade Sebe za nju”** Grčki PRIJEDLOG *huper* znači “u korist”. Ovo upućuje na Kristovo posredničko, zamjensko pomirenje. To je i vrsta samo-dajuće ljubavi zahtijevane od muževa.

5:26 “da bi je mogao posvetiti” Oba glavna GLAGOLA u Poslanici Efežanima 5:26.27 su AORISTI AKTIVNIH KONJUNKTIVA (usp. Iv 17:17-19; Tit 2:14; Heb 10:10.14.29; 13:12). Riječ posvetiti je iz korijena “svet”. Svrha opravdanja je posvećenje (usp. Ef 1:4; Rim 8:29-20). KONJUNKTIVNI NAČIN dodaje bilješku o mozebitnosti. Kao što crkva mora surađivati, isto tako, i žena.

▣

NASB

“očistivši je pranjem vode s riječju”

NKJV

“čistivši je s pranjem vode riječju”

NRSV

“čisteći ju s pranjem vode riječju”

TEV

“svojom riječju, nakon što je učini čistom pranjem u vodi”

NJB

“On je učini čistom pranjem nje u vodi s potvrdom riječi”

Pešita

“Da ju on može posvetiti i očistiti je pranjem vode i riječju”

Ovo je moguće SZ-na metafora za čišćenje (usp. Iv 15:3; Tit 3:5). Može upućivati na:

1. liturgiju krštenja (usp. Mt 28:19-20; Djela 2:38; Tit 3:5)
2. javnu ispovijed vjere kod krštenja (usp. Djela 22:16; 1. Kor 6:11)
3. nastavak bračne slike, ritualno kupanje nevjeste prije obreda, kao kulturološki simbol čistoće.

“Riječju” vjerojatno ne upućuje na Bibliju, nego na riječi voditelja krštenja ili kandidatovo ispovijedanje vjere.

[Vidjeti Posebnu temu: Kupelj obnove \(iz Poslanice Titu 3:5\).](#)

POSEBNA TEMA: KUPELJ OBNOVE (iz Poslanice Titu 3:5)

Ovo je doslovno “kroz kupelj obnove”. Pojam pranje /kupelj (*loutron*) upotrijebljen je samo dva puta u NZ-u (Ef 5:26 i Tit 3:5). Rijetko se koristio u Septuaginti. Može upućivati na:

1. mjesto kupanja
2. vodu kupanja
3. čin kupanja.

U Levitskome zakoniku, pranja (tj. dva hebrejska korijena, BDB 460, 934) bila su simbol čišćenja ili očišćenja osoba ili stvari (usp. to je također činila Esenska zajednica, vidjeti Svitke s Mrtvoga mora). U Poslanici Efežanima 5:26 kupanje upućuje na obredno kupanje prije ženidbe.

Pojam “obnova” (*palingenesia*) također je rijedak pojam, nađen jedino u Evanđelju po Mateju 19:28 i Poslanici Titu 3:5. To je složenica od “ponovno” (*palin*) i “rođenje” (*genesis*). Dakle, to upućuje na novo rođenje ostvareno Kristovim dovršenim djelom i snubljenjem Duha. Prigoda za javnu potvrdu novoga rođenja je vođeno krštenje; posrednik je Duh Sveti (usp. Tit 3:5-6); sredstvo je Kristova smrt i uskrsnuće (usp. Tit 3:6); a temelj svega je Očeva ljubav i milosrđe (usp. Tit 3:4). Ovo nije tekst

što podupire obnovu kod /zbog krštenja (vidjeti [Posebnu temu: Krštenje](#)). Krštenje je bila prigoda za javno ispovijedanje /vjeroispovijed (usp. Djela 2:38) te simbol vjernikove smrti, ukopa, i uskrsnuća s Kristom u simboličkome činu (usp. Rim 6:3-9; Kol 2:12). U Ranoj crkvi krštenje je bila mogućnost za javnu vjeroispovijed ("Isus je Gospodin", usp. Rim 10:13). Žarište je djelo Duha Svetoga (tj. rođenje i obnavljanje).

5:27 "On mogao privesti Sebi crkvu" Ovo je još jedan AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA, što predstavlja element možebitnosti. To izgleda upućuje na Jaganjčevu svadbenu gozbu (usp. Otk 19:6-9). Baš kao što je Isusova ljubav za Crkvu napravila revoluciju za Crkvu, tako bi isto, muževa ljubav za ženu trebala stabilizirati i blagosloviti kršćanski dom.

▣ **"mrlje"** Ovo je doslovno "bez nečistoće".

▣ **"bora"** Doslovno ovo znači "bez znaka starosti".

▣ **"sveta"** Ovo je korijen istoga korijena kao "posvetiti" u Poslanici Efežanima 5:26 (usp. Ef 1:4).

[Vidjeti Posebnu temu: Sveti \(hagios\).](#)

▣ **"besporočna"** Ovo je žrtveni pojam iz Staroga zavjeta (usp. 1. Pt 1:19). Ta ista zamisao spomenuta je kao Božja volja za Crkvu u Poslanici Efežanima 1:4.

Kumulativna težina svih ovih pojmova jeste ta da Bog žarko želi potpunu svetost Svoga naroda (Ef 1:4). Cilj kršćanstva je Kristo-sličnost (usp. Rim 8:28-29; Gal 4:19). Slika Božja u čovjeku bit će obnovljena!

[Vidjeti Posebne teme: Besprijekornost, nevinost, nedužnost, bez prigovora; i: NZ-na svetost /posvećenje.](#)

5:28 "kao svoja vlastita tijela" Kad kršćanski muževi ljube svoje kršćanske žene, oni ljube sebe jer su oni u Kristu "jedno meso" (usp. Post 2:24). Kao što je Crkva prođužetak Krista, muževi i žene su prođužetak jedan drugog.

5:29 "njeguje" Ovo je ptičja metafora što znači "hraniti do zrelosti". Koristi se o odgoju djece u Poslanici Efežanima 6:4.

▣ **"pazi"** Ovo je još jedna ptičja metafora, "zagrijati". Ova dva pojma trebala bi motivirati djelovanja svakoga kršćanskog muža prema ženi. Muževi su upravitelji darova svojih žena (i djece) kao i svojih vlastitih! Duhovni vođa kod kuće mora tražiti zrelost svakoga člana obitelji u Kristu.

5:30 "mi smo udovi Njegova tijela" Crkva kao fizičko tijelo jedna je od Pavlovskih skupnih metafora što ističu jedinstvo usred raznolikosti (usp. 1. Kor 12:12-27).

5:31 Ovo je navod iz Septuaginte (LXX) iz Knjige Postanka 2:24. Kao što je kršćanska obitelj organska jedinica, tako su Crkva i Krist. Obitelj mora biti jedna nerazdvojiva jedinica, baš kao što su Gospodin i Crkva (usp. Iv 17:11.21-22) jedno Tijelo (usp. 1. Kor 12). Ova istina odbacuje ekskluzivizam krivih učitelja toga i svakoga vremena.

5:32 "tajna" Latinska Vulgata ima "sakrament", ali ovo nije tekstualni umetak što slijedi rimokatolički sakramentalizam. Pavao koristi pojam "tajna /misterija" nekoliko puta vjerojatno jer je to omiljeni pojam gnostičkih krivih učitelja. Pavao ga koristi na nekoliko načina. Ovdje se on odnosi na metaforičku usporedbu između muževa i žena / Krista i Crkve. Za punu raspravu vidjeti Poslanicu Efežanima 1:9 i 3:3.

[Vidjeti Posebnu temu: Tajna.](#)

5:33 "ljubiti ... poštuje" Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA i PREZENT SREDNJEGA (deponent) KONJUNKTIVA. Mužu je zapovjedbno da nastavi ljubiti svoju ženu kao samoga sebe (jedno meso /tijelo, Ef 5:31) a žene su pozvane popustiti i poštivati svoje muževe, što će poboljšati i ojačati veze ljubavi među njima. Ovo je sažeta izjava cijeloga odlomka (Ef 5:21-33).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je toliko važno da vjernici žive pobožne živote?
2. Zašto su naglašeni seksualni grijesi u ovome okviru?
3. Mogu li kršćani svojim načinom života otpasti od milosti? (usp. Ef 5:5)
4. Što uključuje bivanje “ispunjenima Duhom”?
5. Zašto je Poslanica Efežanima 5:22 - 6:9 bila viđena toliko radikalno pozitivna u svojim danima ali toliko negativna u našem vremenu?
6. Uči li Poslanica Efežanima 5:22-33 da žene moraju biti podložne muškarcima?
7. Zašto Pavao uspoređuje kršćanski dom s Kristom i Crkvom?

POSLANICA EFEŽANIMA 6

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
djeca i roditelji 6:1-4	djeca i roditelji 6:1-4	kršćanski dom (5:21 - 6:9) 6:1-3 6:4	djeca i roditelji 6:1-3 6:4	ćudorednost doma (5:21 - 6:9) 6:1-4
robovi i gospodari 6:5-9	sluge i gospodari 6:5-9	6:5-8 6:9	robovi i gospodari 6:5-8 6:9	6:5-9
bitka protiv zla 6:10-20	puna Božja bojna oprema 6:10-20	Božja bojna oprema i kršćaninovo ratovanje 6:10-17	puna Božja bojna oprema 6:10-13 6:14-20	duhovno ratovanje 6:10-13 6:14-17 6:18-20
završni pozdravi 6:21-22 6:23-24	milostiv pozdrav 6:21-24	osobna pitanja i blagoslov 6:21-22 6:23-24	završni pozdravi 6:21-22 6:23-24	osobne vijesti i završni pozdrav 6:21-22 6:23-24

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

OKVIRNI UVIDI U POSLANICU EFEŽANIMA 6:1-9

- A. Ova književna jedinica započinje u Poslanici Efežanima 5:22 dok Pavao koristi kršćanski dom kao primjer kako Duhom ispunjen život (usp. Ef 5:18) utječe na dnevni život.
- B. Pavlov primjer doma naslovljava tri para:
  1. žene i muževi
  2. djeca i roditelji
  3. kućni robovi i gospodari.
- C. Pavao prvo naslovljava one koji nisu imali kulturološka prava ili moć (žena, djeca, robovi), ali on naslovljava i one koji su imali moć (muževi, roditelji, vlasnici robova).
- D. Ovaj primjer doma isključivo se bavi kršćanskim domom. Snaga međusobnoga poštovanja i ljubavi postavlja obrazac. Ovaj okvir ne naslovljava pitanje samo jednoga od tri para koji su kršćani. Djelovanja vjernika prema drugima određena su njihovim odnosom prema Kristu a ne vrijednošću ili učinkom druge strane.

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:1-3

¹Djeco, slušajte svoje roditelje u Gospodinu, jer je to ispravno. ²POŠTUJTE SVOGA OCA I MAJKU (što je prva zapovijed s obećanjem), ³TAKO DA VAM MOŽE BITI DOBRO, DA MOŽETE ŽIVJETI DUGO NA ZEMLJI.

6:1 “Djeco” Neizvjesno je na koju dob se ovdje upućuje. U židovskome životu dječak je postao muškarac, odgovoran Zakonu i sposoban za brak, u starosti od 13 godina (tj. *bar micva*); djevojka je postala ženom u dobi od 12 godina (tj. *bat micva*). U rimskoj kulturi dječak postaje muškarcem s 14 godina, a u grčkoj sa 18 godina.

▣ **“slušajte”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA što je složenica grčkoga pojma od “čuti” i “pod”. Usporednica u Poslanici Kološanima dodaje “u svemu”. Ova poslušnost mora biti u određenoj vremenskoj razdoblju (djetinjstvo). Čak i ova zapovijed mora biti uravnotežena s Evanđeljem po Mateju 10:34-39. Konačan autoritet nije roditeljski, nego Božanski.

▣ **“u Gospodinu”** Ovaj je izričaj izostavljen u drevnima grčkim uncijalnim rukopisima B, D⁴, F i G, ali je prisutan u P⁴⁶, $\aleph$, A, i D¹ kao i u Vulgati, Pešiti, Koptskim i Armenskim prijevodima. Njegovo uključivanje čini konačnim da je okvir kršćanski dom. Ovaj okvir podrazumijeva i kršćansku djecu i kršćanske roditelje.

UBS⁴ daje isključivanju ovoga izričaja ocjenu “C”.

▣ **“jer je to ispravno”** Biblija jasno izriče Bogom dani odnos između roditelja i djece (usp. Kol 3:20; Izr 6:20; 23:27). Jaka obitelji stvaraju jaka društva.

6:2 “POŠTUJTE” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je navod iz Deset zapovijedi (usp. Izl 20:12; Pnz 5:16). “Poštivati” je bio trgovački pojam što znači “dati odgovarajuću težinu”. Odražava SZ-nu zamisao o tome kako je ono što je “teško” vrijedno. Roditelji moraju biti poštivani i cijenjeni od kršćanske djece. Ne postoje savršeni roditelji (kao što ne postoje savršena djeca).

[Vidjeti Posebnu temu: Poštivanje oca i majke.](#)

POSEBNA TEMA: POŠTIVANJE OCA I MAJKE

Knjiga Izlaska 20:12

OKVIRNI UVIDI

I. Pozadina

A. Ovo je prva od uobičajenih podjela Deset zapovijedi na:

1. zavjetni osobni odnos prema YHWH-i (Izl 20:1-11)
2. zavjetni osobni odnos prema vjerujućoj zajednici (Izl 20:12-17).

B. Ova podjela je pretpostavljena jer odražava zapadnjačke skupine, a ne holističke zamisli Hebreja kojima je sav život spadao u religijski okvir.

C. Uobičajeno tumačenje po kojem je Deset zapovijedi bilo podijeljeno na osnovni subjekt i da su, prema tome, dvije ploče odražavale ovu podjelu, pokazalo se pretpostavljenim, na temelju obrasca Hetitskih (sizerenskih) ugovora (vidjeti [Posebnu temu: Hetitski \[sizerenski\] ugovori](#)).

II. Proučavanje riječi važnih pojmova

PRVO

A. “Poštivati” = “učiniti teškim” (BDB 457, 455, *Piel* IMPERATIV, iako je moguć *Piel* INFINITIVNI APSOLUT), Knjiga Izlaska 20:12.

B. Posebne uporabe:

1. *Qal* osnova:

- a. biti težak u težini
- b. biti težak kao metafora za neosjetljivo ili nejasno /sumorno /dosadno
- c. biti teško kao metafora za poštovano

2. *Niphal* osnova:

- a. PASIV:
  - (1) učiniti teškim
  - (2) biti poštovan

b. dati si slavu

3. *Piel* osnova:

- a. učiniti teškim, neosjetljivim
- b. učiniti čast, Knjiga Izlaska 20:12

4. *Pual* – biti časnim

5. *Hiphil* osnova:
    - a. učiniti teškim
    - b. učiniti nejasnim /dosadnim ili ne odazvati se
    - c. uzrokovati da se bude poštovan
  6. *Hithpael* osnova:
    - a. učiniti nekoga teškim, čvrstim /gustim, ili brojnim
    - b. poštivati nekoga.
- C. Varijacije prijevoda:
1. “poštivati”
  2. “cijeniti”
  3. “dati odgovarajuću težinu”.

DRUGO

- A. “Produljiti”, BDB 73 (usp. Post 26:8; Izl 20:12).
- B. Povezani hebrejski pojmovi:
1. zakasnuti /odgoditi ili biti dug (usp. Suci 5:28)
  2. biti puno ili mnogo (usp. Pnz 14:25; 19:6; 1. Sam 7:2).
- C. Varijacije prijevoda:
1. “dugo”
  2. “produljiti”
  3. “dugo”, “podnijeti /izdržati”.

POSEBNA TEMA: HETITSKI (SIZERENSKI) UGOVORI

- A. Knjiga proroka Jeremije 11:1-13 sažetak je YHWH-inog djelovanja prema čovjeku Abrahamu i njegovu sjemenu /potomstvu.
- B. Hetitski ugovori drugoga tisućljeća prije Krista nude nam drevnu, povijesnu suvremenu usporednicu građi Ponovljenoga zakona (kao i Knjizi Izlaska – Levitskome zakoniku i Knjizi o Jošui 24). Ovaj se uzorak ugovora promijenio s prvim tisućljećem prije Krista. To nam daje dokaz za povijesnost Petoknjžja i Knjige o Jošui. Za daljnje čitanje o ovome području, vidjeti G. E. Mendenhallov *Law and Covenants in Israel and the Ancient Near East* i od Johna Waltona, *Ancient Israelite Literature in Its Cultural Context*, str. 95-107.
- C. Hetitski ugovor iz drugoga tisućljeća prije Krista i njegove usporednice s Ponovljenim zakonom:
1. preambula (Pnz 1:1-5, uvod govornika, YHWH)
  2. prikaz prošlih djela Kralja (Pnz 1:6 - 4:49, Božja prošla djela za Izraela)
  3. pojmovi ugovora (Pnz 5 – 26):
    - a. općeniti (Pnz 5 – 11)
    - b. posebni (Pnz 12 – 26)
  4. ishodi ugovora (Pnz 27 – 29):
    - a. dobrobiti (Pnz 28)
    - b. prokletstva /posljedice (Pnz 27)
  5. svjedok Božanstva (Pnz 30:19; 31:19, i 32, i Mojsijev sin djeluje kao svjedok):
    - a. prijepis u hramu Božanstva
    - b. prijepis je bio kod vazala da bude čitan godišnje
    - c. jedinstvenosti Hetitskih ugovora u odnosu na kasnije asirijske i sirijske ugovore bile su:
      - 1) povijesni prikaz prošlih djela kralja
      - 2) dio o prokletstvima bio je manje naglašen.
- D. Uzorak Hetitskoga ugovora drugoga tisućljeća prije Krista i njegove usporednice u Knjizi o Jošui:
1. identifikacija Kralja (Jš 24:1-2)
  2. Kraljevo pripovijedanje o velikim djelima (Jš 24:2-13)
  3. zavjetne obveze (Jš 24:14.23)

4. upute za polaganje ugovora u svetište (Jš 24:25-26)
5. božanstva uključenih strana pozivala su se kao svjedoci (Jš 24:22)
6. blagoslov za vjernost; prokletstva za prekršaj (Jš 24:20).

▣ “OCA I MAJKU” Ovo pokazuje da oba roditelja zaslužuju čast i poštovanje.

▣ “(što je prva zapovijed s obećanjem)” Ovaj navod u Poslanici Efežanima 6:3 korišten je u Ponovljenome zakonu u nekoliko različitih okvira (usp. Pnz 4:40; 5:16.33; 30:17-18). To nije obećanje pojedincu za dug životni vijek nego kulturološko obećanje o stabilnosti društva. Zabilježite da Pavao, navodeći Deset zapovijedi, pokazuje kako je Zakon (Post – Pnz) još uvijek bio na snazi što se tiče otkrivene smjernice za kršćanina (usp. Ef 4:25.26; Rim 10:4; 13:9-10; Gal 2:15-21) ali ne i za spasenje (usp. Gal 3).

6:3 “NA ZEMLJI” Pavao je prilagodio SZ-ni navod od “U zemlji koju vam je Gospodin vaš Bog dao” (usp. Izl 20:12; Pnz 5:16; vidjeti [Posebnu temu: Kopno, država, Zemlja \[erets\]](#)) i okrenuo ga u opće načelo. NZ-ni autori često su uzimali SZ-na obećanja Izraelu i prilagodili ih u sveopće istine.

[Vidjeti Posebnu temu: Starozavjetna proroštva o budućnosti vs. novozavjetnim proroštvima \(“Ključan uvod” u Otkrivenje\).](#)

POSEBNA TEMA: KOPNO, DRŽAVA, ZEMLJA (*erets*)

Kao kod svih hebrejskih korijena, okvir je ključan u određivanju njihova značenja od strane izvornoga autora. Ograničeni broj hebrejskih korijena (tj. drevni semitski jezik) uzrokuje svakome od njih djelovati s različitim značenjima i suzvućima. Ovaj korijen (BDB 75, KB 90) može značiti:

1. cijeli planet (iako drevni ljudi nisu shvaćali njenu veličinu i oblik. Uobičajeno je korišteno za “poznati svijet”):
  - a. Knjiga Postanka 1 - 2; 6 - 9; 10:32; 11:1.4.8.9; 14:19; 18:18.25; 22:18, itd.
  - b. Knjiga Izlaska 9:29; 19:5
  - c. Psalam 8:1.9; 24:1; 47:2.7; Knjiga proroka Jeremije 25:26.29.30
  - d. Izreke 8:31
  - e. Knjiga proroka Izaije 2:19.21; 6:3; 11:4.9.12; 12:5
2. Zemlja u oprečju s nebom:
  - a. Knjiga Postanka 1:2
  - b. Knjiga Izlaska 20:4
  - c. Ponovljeni zakon 5:8; 30:19
  - d. Knjiga proroka Izaije 37:16
3. metafora za ljudske žitelje planete:
  - a. Knjiga Postanka 6:11; 11:1
  - b. 1. Knjiga o Kraljevima 2:2; 10:24
  - c. Knjiga o Jobu 37:12
  - d. Psalam 33:8; 66:4
4. država ili područje:
  - a. Knjiga Postanka 10:10.11; 11:28.31
  - b. posebice Izrael (dar od YHWH, On ga posjeduje)
5. tlo, usp. Knjiga o Jošua 7:21
6. podzemlje /podzemni svijet (KB 91):
  - a. Knjiga Izlaska 15:12
  - b. Psalam 22:29; 71:20; Knjiga proroka Jeremije 17:13; Jona 2:6
7. novi svijet:
  - a. Knjiga proroka Izaije 9:1-7; 65:17; 66:22
  - b. vidi NZ, Poslanica Rimljanima 8:19-22; Galaćanima 6:15; 2. Petrova 3:13; Otkrivenje 21:1.5.

Zapamtite, okvir, okvir, okvir je ključan. Često mogu pomoći srodni korijeni, ali ne uvijek.

Knjiga što mi je pomogla u započinjanju razmišljanja o tome kako se ova riječ koristila u različitim stihovima je od Bernarda Namma, *Christian View of Science and Scripture*. On me uvjerio u mjesnu poplavu (tj. Post 6 – 9). Budite pozorni od temeljenja vaše teologije na odredbama engleskih riječi!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:4

⁴Očevi, nemojte izazivati svoju djecu na srdžbu, nego ih odgajajte u stezi i uputi Gospodinovoj.

6:4

NASB, NKJV, NRSV

“Očevi”

TEV, NJB, Pešita

“roditelji”

Grčki tekst ima “očevi”. Suvremeni engleski dinamički ekvivalentni prijevodi (TEV i NJB) imaju prošireno značenje zbog Poslanice Efežanima 6:2, gdje su spomenuti i otac i majka. Međutim, u širem okviru Efežanima 5:21 - 6:9, Pavao naslovljava prvo tri skupine koje nisu imale društvena prava – žene, djeca, robovi – i potom naslovljava one koji su imali sva prava – muževi, očevi, i gospodari. Postoji duhovna odgovornost za svakoga člana kršćanskoga doma.

▣ **“nemojte izazivati”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što obično znači zaustaviti djelo što je već u tijeku (usp. Kol 3:21). Kao Poslanica Efežanima 5:25, ovo je bila potrebna ravnoteža, u grčko-rimskome svijetu, i u našem. Očevi nisu konačni autoriteti, nego kršćanski upravitelji svojih obitelji.

Kršćanski očevi moraju razumjeti svoju ulogu upravljanja u životima svoje djece. Očevi ne smiju naučavati osobne preferencije, nego duhovne istine. Cilj nije roditeljski autoritet, nego prenošenje Božjega autoriteta na djecu. Uvijek postoji generacijski jaz, ali nikad Božanski autoritativni jaz. Djeca ne moraju odražavati roditeljske navike, odabire, ili način života kako bi bili ugodni Bogu. Moramo biti pozorni od želje da našu djecu ukalupljujemo u tekuće kulturološko shvaćanje ili odražavanje naših osobnih preferencija.

Kao mjesni pastor blizu veće državne škole, primijetio sam da mnogi od najviše divljih mladih ljudi dolazi iz konzervativnih kršćanskih domova koji im ne dopuštaju osobne odabire niti slobode. Sloboda je iskustvo što dolazi naglo i mora se uvoditi u odgovornim etapama. Kršćanska djeca moraju razviti živote temeljene na osobnome uvjerenju i vjeri, a ne na roditeljskim smjernicama.

▣ **“ih odgajajte”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA što dolazi od istoga korijena riječi, “hraniti do zrelosti”, kao u Poslanici Efežanima 5:29. Kao što je muževa odgovornost nastaviti pomagati svojoj ženi da ona raste u zrelosti i darovitosti, on je isto tako odgovoran svojoj djeci pomoći da dosegnu njihovu punu duhovnu zrelost i darovitost (usp. Ef 4:7).

▣

NASB, NRSV

“u stezi i uputi od Gospodinovoj”

NKJV

“u odgoju i opomeni Gospodinovoj”

TEV

“kršćanska stega i uputa”

NJB

“ispraviti ih i voditi ih kao što čini Gospodin”

Pešita

“u stezi i naučavanju našega Gospodina”

Prvi pojam je iz grčkoga korijena za “dijete” i upućuje na roditeljski odgoj djece (usp. Heb 12:5.7.8.11) i na Gospodinov odgoj vjernika (usp. 2. Tim 3:16).

Drugi pojam je opći pojam za upozorenje, ispravak, ili opomenu (usp. 1. Kor 10:11; Tit 3:10). Odgoj djece u vjeri bio je glavni naglasak judaizma (usp. Pnz 4:9; 6:7-9.20-25; 11:18-21; 32:46). Roditeljski odgoj prepoznaje nužnost prijenosa osobne vjere i Božjih istina iz Svetoga pisma, ne osobnih preferencija, ili kulturoloških mogućnosti roditelja, na naredni naraštaj.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:5-8

⁵Robovi, budite poslušni onima koji su vam gospodari obzirom na meso, sa strahom i drhtanjem, u iskrenosti vašeg srca, kao Kristu; ⁶ne samo na način dok ste na oku, kao oni koji ugađaju ljudima, nego kao robovi Krista, čineći volju Boga od srca. ⁷S dobrom voljom vršite službu, kao Gospodinu, a ne kao ljudima, ⁸znajući da svaki koju god dobru stvar čini, to će primiti natrag od Gospodina, bio to rob ili slobodnjak.

6:5 “Robovi” Ovo je Pavlov treći primjer iz doma za pokazivanje kako bivanje ispunjenim Duhom čini razliku u svakodnevnom životu (usp. Kol 3:22). “Robovi” (*douloi*) upućuje na kućne slugu.

▣ **“budite poslušni”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Postoji veliki usporedni odlomak u 1. Petrovoj poslanici 2:18-21. Ne postoji očita usporednica između žena, djece i slugu, osim što ženama nije zapovjedbena da budu poslušne kao djeca (u nekom razdoblju) a robovima jeste.

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlove opomene robovima.](#)

POSEBNA TEMA: PAVLOVE OPOMENE ROBOVIMA

1. Budite zadovoljni, ali ako se pokaže mogućnost za slobodom, prihvatite ju (1. Kor 7:21-24).
2. U Kristu ne postoji ni rob niti slobodnjak (Gal 3:28; Kol 3:11; usp. 1. Kor 12:13).
3. Radite kao Gospodinu; On će uzvratiti (Ef 6:5-9; Kol 3:22-25; usp. 1. Pt 2:18-20).
4. U Kristu robovi postaju braća (1. Tim 6:2; Flm 1:16-17).
5. Pobožni robovi donose čast Bogu (1. Tim 6:1; Tit 2:9).

Pavlove opomene robovlasnicima:

Kršćanski robovi i robovlasnici imaju istoga Gospodara; prema tome, oni se jedan prema drugome moraju odnositi s poštovanjem (Ef 6:9; Kol 4:1).

Ropstvo je jedno od kulturoloških pitanja (kao patrijarhalna kultura) što je bilo stup svijeta prvoga stoljeća. NZ ne osporava niti jedan vid. Međutim, istine Evanđelja, vremenom su utjecale u ovim vidovima kultura.

▣ **“koji su vam gospodari obzirom na meso”** Ovdje je grčki pojam meso (*sarx*) upotrijebljen u smislu fizičkoga, a ne o zlu. Ova sveopća istina odnosi se i na kršćanske gospodare i na poganske gospodare (tj. i na ljubazne i na neljubazne upravitelje). Zabilježite da se izričaj “u Gospodinu” ne nalazi ovdje kao u prethodna dva primjera iz doma (usp. Ef 5:21 i 6:1).

Suvremena zapadna kultura nema robove, ipak ova se duhovna istina jamačno primjenjuje na kršćanske poslodavce i kršćanske zaposlenike.

[Vidjeti Posebnu temu: Meso \(*sarx*\).](#)

▣ **“sa strahom i drhtanjem”** Ovo je metafora za poštovanje (usp. 1. Kor 2:3; 2. Kor 7:15; Fil 2:12).

[Vidjeti Posebnu temu: Strah \(SZ\).](#)

▣ **“iskrenosti vašeg srca”** Ovo je metafora od pojma “samskost”. U NZ-u koristi se na dva načina:

1. iskrenost (usp. 2. Kor 1:12; 11:3; Kol 3:22)
2. liberalnost (usp. Rim 12:8; 2. Kor 8:2; 9:11.13).

U ovome okviru to je očito #1. Vjernikov poriv uvijek je ključ za primjereno djelovanje, a ne za prigovor (usp. Ef 6:6-7). Vjernici žive svoje živote u svakome području kao Gospodinu (usp. Kol 3:22-25 i Rim 14:7-9)! Oni nisu motivirani vrijednošću ili zaslugom drugog, nego time tko oni jesu u Kristu.

Kršćanski muževi ljube svoje žene ne zato jer su njihove žene savršene ili zaslužuju to nego zato jer su kršćani. To je tako o svim međuljudskim odnosima. Vjernici ljube Boga ljubeći druge stvorene u Njegovoj slici, za koje je On umro (usp. 1. Iv 2:9.11; 4:20).

[Vidjeti Posebnu temu: Srce \(NZ\).](#)

▣ **“kao Kristu”** Vjernici djeluju prema drugima zbog svoga odnosa prema Kristu, a ne zbog toga što drugi zaslužuju (usp. Ef 5:22; Rim 14:7-9). Ovo je tako i za muževe i žene, roditelje i djecu, gospodare i robove. Vjernici ljude čine prvenstvom zbog Božje slike i ljubavi za njih, a ne zbog njihove osobne zasluge.

6:8 “znajući da ... koju god dobru stvar” Ovaj okvir nije okolnost štovanja nego dnevni odnosi vjernika jedan prema drugome, s braćom kršćanima i nevjernicima. Bog je zabrinut za sve naše postupke. Ne postoji svjetovno; sve je sveto!

Stih 8a je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači moguće buduće djelovanje. Od vjernika se očekuje činidba dobrih djela (usp. Ef 1:4; 2:10; 4:17-5:14). Vjernici nisu u ispravnome odnosu s Bogom *po* dobrim djelima nego oni su spašeni *za* dobra djela.

▣ “će primiti natrag od Gospodina” Bog promatra živote vjernika i oni će dati račun (usp. 2. Kor 5:10). Biblija govori o nagradama (usp. Mt 5:12.46; 6:1-2; 10:41-42; Lk 6:23, 35; 1. Kor 3:8.14; 9:17-18; 2. Iv 8; Otk 11:18; 14:13; 22:12; vidjeti [Posebnu temu: Stupnjevi nagrada i kazne](#)) i krunama (usp. 1. Kor 9:25; 2 Tim. 4:8; Jak 1:23; 1. Pt 5:4; Otk 2:10). Pavao je izjavio sveopće načelo slično onome u Poslanici Galaćanima 6:7-9.

[Vidjeti Posebnu temu: Krune za vjernike u NZ-u.](#)

POSEBNA TEMA: STUPNJEVI NAGRADA I KAZNE

- A. Primjeren i neprimjeren odaziv Bogu temeljen je na stupnju spoznaje. Onaj tko ima manju spoznaju, ima manju odgovornost. Suprotno ovome je također tako (usp. Lk 12:45).
- B. Spoznaja Boga dolazi na dva osnovna načina:
1. Stvorenje (usp. Ps 19; Rim 1 - 2)
  2. Pismo (usp. Ps 19; 119; Isus, kao otkriven u NZ-u).
- C. SZ-ni dokaz:
1. nagrade:
    - a. Knjiga Postanka 15:1 (obično povezano sa zemaljskom nagradom, zemljom i sinovima)
    - b. Levitski zakonik 26:1-13; Ponovljeni zakon 28:1-14.58-68 (zavjetna poslušnost donosi blagoslov)
    - c. Knjiga proroka Daniela 12:3
  2. kazne – Levitski zakonik 26:14-39; Ponovljeni zakon 27:15-26; 28:15-37 (zavjetna neposlušnost donosi prokletstvo)
  3. SZ-ni uzorak nagrade za osobnu, zavjetnu pravednost promijenjen je zbog ljudskoga grijeha. Ova promjena vidljiva je u Knjizi o Jobu i Psalmu 73 (tj. “dva puta”, usp. Pnz 30:15.19; Ps 1). NZ pojačava žarište od djela na misao (usp. Propovijed na Gori, Mt 5 - 7).
- D. NZ-ni dokaz:
1. nagrade (osim spasenja):
    - a. Evanđelje po Marku 9:41
    - b. Evanđelje po Mateju 5:12.46; 6:1-4.5-6.6-18; 10:41-42; 16:27; 25:14-23
    - c. Evanđelje po Luki 6:23.35; 19:11-19.25-26
  2. kazne:
    - a. Evanđelje po Marku 12:38-40
    - b. Evanđelje po Luki 10:12; 12:47-48; 19:20-24; 20:47
    - c. Evanđelje po Mateju 5:22.29.30; 7:19; 10:15.28; 11:22-24; 13:49-50; 18:6; 25:14-30
    - d. Jakovljeva poslanica 3:1.
- E. Za mene je jedina analogija što ima smisla ona iz opere. Ja ne prisustvujem predstavama opera pa ih dakle ne razumijem. Da sam više znao o poteškoći i zamršenosti radnje, glazbe, i plesa, više bih cijenio izvedbu. Vjerujem da će Nebo ispuniti naše čaše, ali mislim kako naša zemaljska služba određuje veličinu te čaše.

Prema tome, spoznaja i odaziv na tu spoznaju ishodi u nagradama i kaznama (usp. Mt 16:7; Lk 12:48; 1. Kor 3:8.14; 9:17.18; Gal 6:7; 2. Tim 4:14). Postoji duhovno načelo—mi žanjemo ono što smo sijali! Neki su sijali više i žanju više (usp. Mt 13:8.23).

- F. “Kruna pravednosti” naša je u dovršenome djelu Isusa Krista (usp. 2. Tim 4:8), ali zabilježite kako je “kruna života” povezana s ustrajnošću pod kušnjom (usp. Jak 1:12; Otk 2:10; 3:10-11). “Kruna slave” za kršćanske vođe povezana je s njihovim načinom života (usp. 1. Pt 5:1-4). Pavao zna da ima vječitu krunu, ali on vježba ekstreman samo-nadzor (usp. 1. Kor 9:24-27).

Tajnovitost kršćanskoga života jeste ta da je Evanđelje u potpunosti besplatno u dovršenome djelu Isusa Krista, ali mi se moramo odazvati na Božju ponudu u Kristu, moramo se odazvati i na Božje osnaživanje za kršćansko življenje. Kršćanski život je nadnaravan život kao što je nadnaravno i spasenje, ali mi ga moramo primiti i zadržati ga. Ovo besplatno-ali-košta-svega paradoks je tajnovitosti nagrada i sijanja /žetve.

Mi nismo spašeni prema dobrim djelima, nego za dobra djela (usp. Ef 2:8-10). Dobra djela dokaz su da smo Ga sreli (usp. Mt 7). Ljudska zasluga u području spasenja vodi do uništenja, ali pobožno življenje je nagrađeno.

POSEBNA TEMA: KRUNE ZA VJERNIKE U NZ-u

“Kruna” upućuje na pobjednički lovorov vijenac u atletici. Iz ove grčke riječi dobivamo englesko ime “*Stephen* /Stješan”.

- A. Postoji nekoliko kruna koje se dodjeljuju vjernicima u NZ-u:
1. neprolazna /vječita kruna (1. Kor 9:25)
  2. kruna pravednosti (2. Tim 4:8)
  3. kruna života (Jak 1:12; Otk 2:10; 3:11)
  4. kruna slave (1. Pt 5:4)
  5. kruna od zlata (Otk 4:4).
- B. Postoje dvije krune dodijeljene Mesiji:
1. kruna od trnja (usp. Mt 27:29; Mk 15:17; Iv 19:2.5)
  2. zlatna kruna (usp. Otk 14:14)
  3. “kruna” spomenuta u Knjizi Otkrivenja 6:2, dana onome koji jaše na bijelome konju, ne upućuje na Krista nego je povezana s bojama konja koji označavaju osudu.
- C. Druga slika što koristi “krunu” je Pavlova uporaba u crkvama koje je on osnovao kao učinkovitu krunu službe:
1. Filipi, Poslanica Filipljanima 4:1
  2. Solun, 1. Poslanica Solunjanima 2:19.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:9

⁹A gospodari, činite isto to njima, i odustanite od prijetnje, znajući da je njihov Gospodar i vaš u nebu, i nema pristranosti kod Njega.

6:9 “gospodari” Ovo je još uvijek isti književni okvir kao Poslanica Efežanima 5:22 - 6:9, što je Pavlov primjer života “Duhom-ispunjenog” u djelovanju. U ovome stihu gospodari upućuju na one koji su očito vjernici, dok u Efežanima 6:5 oni mogu biti ili vjernici ili nevjernici.

▣ **“činite isto to njima”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Ovdje je ponovno potrebna ravnoteža za robovlasnike, kao što je u Poslanici Efežanima 5:29 potrebna za muževe a u 6:4 za roditelje. Svatko mora djelovati sukladno pobožnim (Duhom-ispunjenim) načelima, a ne društvenoj povlastici. Isusovo zlatno pravilo (Mt 7:12) primjenjuje se ovdje.

▣ **“odustanite od prijetnje”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA upotrijebljenog kao IMPERATIV. Riječ doslovno znači “popustiti”.

▣ **“nema pristranosti kod Njega”** Pojam “pristranost” je složenica od “lice” i “podići”. To opisuje SZ-noga suca koji se pošteno ponašao bez da optuženik podigne lice kako ne bi vidio prepoznaje li njega /nju. Bog nije Onaj koji poštuje osobe (usp. Pnz 10:17; Djela 10:34; Rim 2:11; Gal 2:6; Kol 3:25; 1. Pt 1:17). Sve ovozemaljske razlike iščeznule su u Kristu (usp. Rim 3:22; Gal 3:26.28; Kol 3:11).

[Vidjeti Posebnu temu: Rasizam.](#)

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je ovaj odlomak bio toliko zapanjujući za Pavlovo vrijeme?
2. Naglašava li prava ili dužnosti?
3. Što ovaj odlomak govori o ženama? Treba li ovaj odlomak biti vodič za naše vrijeme?
4. Kako se Poslanica Efežanima 6:21 odnosi na Efežanima 5:22 - 6:9?
5. Trebaju li djeca uvijek biti poslušni roditeljima? Odredite "djeca".
6. Može li odnos rob /gospodar biti analogan odnosu zaposlenik /poslodavac?
7. U kakvom su odnosu žene i djeca prema robovima?

OKVIRNI UVIDI POSLANICE EFEŽANIMA 6:10-24

- A. Duhovno ratovanje sastoji se od dvije vrste:
1. stvarnost demonskoga, što je jamačno istinito ali to nije ono o čemu govori ovaj tekst. Za mene, ja sam iznenađen što nemam više obavijesti iz Pisma o ovome području dugovnoga sukoba. Dvije dobre knjige (od mnogih, mnogih loših) su:
    - a. *Christian Counseling and the Occult* od Koucha
    - b. *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* od Antona Clintona
  2. ovaj okvir jeste o dnevnome kršćanskom življenju. To može i ne mora uključiti demonske ili anđeoske stupnjeve gnosticizma. To je očividno svjetonazor! Ovome sam području pristupio akademski, a ne kao iskusan kršćanin. Podijelit ću sve što razumijem ali shvaćam kako je moje razumijevanje vrlo ograničeno. Hvala Bogu što Duh nije ograničen!
- B. Kršćanski život je duhovna borba. Problemi, trpljenje, i progonstvo nisu neuobičajeni, nego normalni, za kršćane u palome svijetu (usp. Mt 5:10-12; Rim 5:3-4; 8:17-18; 1. Pt 1:6-9; 2:11; 3:14; 4:12-17; 5:10).
- C. Duhovna borba može kontekstualno biti povezana s PREZENTOM PASIVNOGA IMPERATIVA, "budite ispunjeni Duhom", u Poslanici Efežanima 5:18 i PREZENTOM PASIVNOGA (ili SREDNJEGA, vidjeti bilješku u Ef 5:22) IMPERATIVA, "budite jaki u Gospodinu", u Efežanima 6:10. Kao što je ispunjenje povezano s dnevnom Kristo- sličnošću (Kol 3:16) tako je isto, duhovna borba. Ljudi su s Bogom prvenstvo. Borilište su međusobni odnosi na dnevnoj osnovi. Samo su ljudi vječni. Iako ovi PASIVI govore o Božjoj sili, kršćani moraju dopustiti Duhu da radi u njihovim životima. Zavjet uključuje dvije strane, dva odabira.
- D. Moramo biti pozorni glede dvije krajnosti:
1. Sotona uzorkuje sve
  2. ne postoji osobno zlo.
Zbog SZ-noga monoteizma pretpostavljam da je Sotona stvoreno biće i nadzirano biće (usp. 1 Kr 22:19-23; Job 1 - 2; Zah 3:1-5). Nije ni sveprisutan, niti sveznajući. Sotona je bio spomenut prije u Poslanici Efežanima 2:2 i 4:14:27! On je samo jedan od tri neprijatelja s kojima se kršćani dnevno suočavaju – svijet, Sotona (i njegovi), i meso /tijelo (usp. Ef 2:2-3; Jak 4).
- E. Bog nam je osigurao našu duhovnu opremu i oružja, ali vjernici moraju:
1. prepoznati svakodnevnu duhovnu bitku
  2. zalagati se, vjerom, za Božja sredstva
  3. suprotstaviti se /stajati (usp. Ef 6:11.13.14).
- Duhovna zrelost nije automatska, niti je temeljena na životnome vijeku, IQ (tj. inteligenciji), niti na darovitosti.
- F. Stihovi 21-22 gotovo su identični s Poslanicom Kološanima 4:7-8. Ovo je dodatni dokaz o bliskome odnosu između ove dvije knjige /Poslanice. Međutim, zanimljivo je da je čitava raspra o duhovnome ratovanju izostavljena u Kološanima. Svaka od njih ima svoju jedinstvenost.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:10-17

¹⁰Konačno, budite jaki u Gospodinu i u snazi Njegove moći. ¹¹Obucite se u punu bojnu opremu Božju, tako da budete kadri čvrsto se suprotstaviti protiv nauma đavla. ¹²Jer naša borba nije protiv mesa i krvi, nego protiv vladara, protiv sila, protiv svjetskih snaga u ovoj tami, protiv duhovnih sila pokvarenosti u nebeskim mjestima. ¹³Zato, uzmite punu bojnu opremu Božju, tako da budete kadri odoljeti u zao dan, i učinivši sve, stajati čvrsto. ¹⁴Stojte čvrsto stoga, OPAŠITE SVOJE BOKOVE S ISTINOM, i STAVITE GRUDNI OKLOP PRAVEDNOSTI, ¹⁵i obujte SVOJE NOGE SA SPREMNOŠĆU ZA EVANĐELJE MIRA; ¹⁶pored svega, uzmite štit vjere s kojim ćete biti kadri ugasiti sve goruće strijele Zloga. ¹⁷I uzmite KACIGU SPASENJA, i mač Duha, što je riječ Božja.

6:10 “Konačno” Doslovno ovo je “za ostatak”. Ovo je karakterističan Pavlov izričaj što podrazumijeva kako je blizu završetka svoga pisma (usp. 2. Kor 13:11; Fil 3:1; 4:8; 1. Sol 4:1; 2. Sol 3:1). Obično označava prijelaz na novu točku.

▣ **“budite jaki u Gospodinu”** Ovo je ili PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA, “budite jaki”, ili PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA, “biti jak”. Gramatički oblik je isti, samo je funkcija drukčija. Teologija je jasna: vjernici moraju nastavljati dopuštati Duhu da ih On ojačava za neprekidnu duhovnu borbu (usp. Ef 3:20; 1. Kor 16:13). Ovaj paradoks između PASIVNOGA STANJA (Božja sila teče kroz vjernike) i SREDNJEGA STANJA (vjernici aktivno uključeni u življenje za Krista) jeste dijalektička napetost zavjetnoga odnosa (usp. Fil 2:12-13). Bog uvijek poduzima inicijativu, uvijek postavlja raspored, ali On je isto tako odabrao da se ljudi moraju odazvati (početno i neprekidno). Ponekad Biblija naglašava odaziv čovječanstva (Ez 18:31: “Oblikujte si novo srce i novi duh”) a ponekad je to Božja opskrba (usp. Ez 36:26-27: “Ja ću vam dati novo srce i staviti novi duh u vas”). Oboje je istina!

Četiri grčka pojma (*dunamis* = snaga /sila; *energeia* = energija; *kratos* = jakost i *ischus* = moć) upotrijebljena su u Poslanici Efežanima 1:9 za opis Božje sile u Kristu. Ovdje, upotrijebljene su tri od tih istih riječi.

[Vidjeti Posebnu temu: Budite jaki.](#)

POSEBNA TEMA: BUDITE JAKI

Ovaj pojam (*krataioō*) u PASIVNOME STANJU upotrijebljen je nekoliko puta u NZ-u u različitim smislovima:

1. Isusov prirodan razvoj kao ljudsko biće, Evanđelje po Luki 1:80; 2:40
2. vjernicima ojačani Svetim Duhom, Poslanica Efežanima 3:16
3. vjernici moraju biti čvrsti ili odlučni u svojoj vjeri suočeni s unutarnjom borbom u crkvi u Korintu, 1. Poslanica Korinćanima 16:13.

▣ **“u snazi Njegove moći”** YHWH je bio često opisan u SZ-u kao ratnik koji nosi bojnu opremu (usp. Iz 42:13; 49:24-25; 52:10 i posebice 59:16-17). To je Njegova oprema, ne naša. Naša pobjeda je u Njemu (usp. Fil 2:13), ali mi moramo surađivati (usp. Fil 2:12).

6:11 “Obucite se u punu bojnu opremu Božju” Ovo je AORIST SREDNJEGA IMPERATIVA što prenosi osjećaj hitnosti (usp. Ef 6:13). To je odlučan čin vjernikove volje. Bog je osigurao našu potrebnu duhovnu opremu, ali mi moramo prepoznati potrebu i služiti se Božjom opskrbom te je primjenjivati na naše dnevne živote (usp. 1. Sol 5:8). Opravdanje (Rim 4; 6) ne osigurava oslobođenje od duhovne borbe i kušnje (usp. Rim 7). Prisutnost “novoga čovjeka” ne podrazumijeva potpuno uklanjanje “staroga čovjeka”. Često je bitka žesća. Ako nas Sotona ne može očuvati od bivanja spašenima, on će nastojati držati duhovno poraženima i ušutkanima!

▣ **“tako da budete kadri čvrsto se suprotstaviti”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA INFINITIVA slijeđenog AORISTOM AKTIVNOG INFINITIVA, što upućuje na dnevnu borbu, ne na odlučnu “bitku” ili kušnju (ovo je slično Isusovoj kušnji u Lk 4:13, gdje se Sotona odvojio do pogodnoga vremena). Pojam “stajati” jeste vojni pojam za držanje položaja. Ponovljen je u Poslanici Efežanima 6:13 i 14. To je ključna svrha vjernikove bojne opreme.

[Vidjeti Posebnu temu: Stav \(*histēmi*\).](#)

POSEBNA TEMA: STAV (*histēmi*)

Ovaj uobičajen pojam korišten je u nekoliko teoloških smislova u Novome zavjetu:

1. uspostaviti:
  - a. SZ-ni Zakon, Poslanica Rimljanima 3:31
  - b. vlastitu pravednost, Poslanica Rimljanima 10:3
  - c. Novi savez, Poslanica Hebrejima 10:9
  - d. optužbu, 2. Poslanica Korinćanima 13:1
  - e. Božju istinu, 2. Timoteju poslanica 2:19
2. odoljeti duhovno:
  - a. đavlu, Poslanica Efežanima 6:11
  - b. u danu osude, Otkrivenje 6:17
3. odoljeti stojeći na zemlji:
  - a. vojna metafora, Poslanica Efežanima 6:14
  - b. građanska metafora, Poslanica Rimljanima 14:4
4. stajanje u istini, Evanđelje po Ivanu 8:44
5. stajanje u milosti:
  - a. Poslanica Rimljanima 5:2
  - b. 1. Poslanica Korinćanima 15:1
  - c. 1. Petrova poslanica 5:12
6. stajanje u vjeri:
  - a. Poslanica Rimljanima 11:20
  - b. 1. Poslanica Korinćanima 7:37
  - c. 1. Poslanica Korinćanima 15:1
  - d. 2. Poslanica Korinćanima 1:24
7. stav oholosti, 1. Poslanica Korinćanima 10:12.

Ovaj pojam izražava i zavjetnu milost i milosrđe suverenoga Boga te činjenicu da se vjernici trebaju odazvati na to i prionuti uz to vjerom! Oboje su biblijske istine. One se moraju držati zajedno! [Vidjeti Posebne teme: Savez](#); i: [Istočnjačka književnost \(biblijski paradoksi\)](#).

NASB	“protiv nauma đavla”
NKJV, NRSV	“protiv smicalica đavla”
TEV	“protiv đavolskih zlih smicalica”
NJB	“đavlolskim taktikama”

Kršćani su napadani od anđeoskoga iskusivača, Sotone (usp. Ef 2:2; 4:14.27; 2. Kor 2:11; 1. Pt 5:8-9). Sotona koristi mnoge metode (*methodia*):

1. razjedinjenost
2. osobni grijeh
3. krivi učitelji
4. obeshrabrenje
5. bezvoljnost
6. patnja.

Ovo su samo neke stvari s kojima su se suočili primatelji ove Poslanice. Međutim, vjernici ne mogu pripisati sve grijeha i probleme anđeoskoj kušnji ili napadu. Palo čovječanstvo, čak i iskupljeno palo čovječanstvo, suočava se sa:

1. stalnom grješnom naravi
2. palim svjetovnim sustavom
3. anđeoskim i demonskim napadom (usp. Ef 2:2-3; Jak 4:1.4.7).

Bitka započinje u umu ali brzo se kreće prema grješnim djelovanjima.

[Vidjeti Posebne teme: Osobno zlo](#); i: [Đavao](#).

Zabilježite koliko se puta pojavljuje “protiv” u ovome okviru (jednom u stihu 11 i pet puta u Ef 6:12). Đavolska bojna oprema je propala zbog Božje potpune bojne opreme!

6:12

NASB, NRSV

“naša borba nije”

NKJV

“mi se ne hrvamo”

TEV

“mi se ne borimo protiv”

NJB

“mi se moramo boriti”

Ovo je PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME što podrazumijeva neprekidnu borbu, a ne jedno-vremensku kušnju. To je bila ili vojna ili atletska metafora. Doslovno upućuje na borbu prsa o prsa. Kršćanski život je žestok! Kršćanski život je nadnaravni dar koji se proživljava pokajanjem i vjerom, kao i spasenje.

▣ **“protiv mesa i krvi”** Redosljed riječi je doslovno “krvi i mesa”. Zabilježite neobičan slijed ovih pojmova. Nađen je jedino ovdje i u Poslanici Hebrejima 2:14. Razlog je neizvjestan, ali moguće se odnosi na omalovažavanje fizičkoga (Isusova ljudskost) od strane gnostičkih krivih učitelja. Vjernici moraju zapamtiti da duhovan problem jeste grijeh, zlo, i Sotona, a ne konkurencija od drugih ljudskih bića!

▣ **“nego protiv vladara, protiv sila”** Ovi pojmovi mogu se koristiti o ljudskim vlastima kao u Poslanici Rimljanima 13:1-7, ali ovdje okvir zahtijeva anđeoske stupnjeve (*eone*) vlasti (usp. Rim 8:38-39; 1. Kor 2:8; Kol 1:16; 2:10.15; Ef 1:21; 3:10; 1. Pt 3:22). To je bio dio svjetonazora gnostičkih krivih učitelja. Ovi anđeoski stupnjevi (*eoni*) mogu biti:

1. zlo, to jest, pali anđeli pod nadzorom Sotone, demoni
2. anđeoske vlasti bazvane *stoichea* koje nisu neophodne zle (usp. Gal 4:3.9; Kol 2:8).

Za dobru raspru o ovome predmetu vidjeti od Hendrika Berkhofa, *Christ and the Powers* (Herald Press).

Za “vladari” vidjeti [Posebnu temu: Archē](#).

[Vidjeti Posebne teme: Anđeoski stupnjevi u Pavlovim pisanjima; Gnosticizam; i: Osnovna načela \(stoicheia\).](#)

▣

NASB

“protiv svjetskih snaga u ovoj tami”

NKJV

“protiv vladara tame ovoga doba”

NRSV

“protiv kozmičkih sila ove sadašnje tame”

TEV

“protiv kozmičkih sila ovoga mračnog doba”

NJB

“duhovna vojska zla u nebesima”

Ovo je grčki pojam *kosmocrator* u svome MNOŽINSKOME obliku. Ovaj pojam koristi se u klasičnome grčkom i pisanjima židovskih rabina za opis nekoga sklonoga svjetovnome nadzoru. Ovo izgleda govori o Sotoni (usp. Iv 12:31; 14:30; 2. Kor 4:4; Ef 2:2) i demonskome (usp. 1. Kor 2:6.8; 15:24; Ef 3:10; 6:12; Kol 2:15).

▣ **“protiv duhovnih sila pokvarenosti”** Ovaj izričaj koristili su astrolozi Pavlova vremena koji su vjerovali da su postojali anđeli ili bogovi iza nebeskih tijela (usp. Rim 8:39) koji su utjecali na ljudski život (zodijak). Sve je to započelo s babilonskom astrologijom. Još je uvijek živa i korištena (horoskopi).

▣

NASB, NKJV, NRSV

“u nebeskim mjestima”

TEV

“u svijetu”

NJB

“u nebesima”

Ovaj LOKATIV (SFERE) NEUTRALNI MNOŽINSKI PRIDJEV “u nebeskim mjestima” upotrijebljen je jedino u Poslanici Efežanima (usp. Ef 1:20; 2:6; 3:10; 6:12). Iz okvira svih njegovih uporaba (posebice 3:10 i 6:12), to mora značiti duhovnu kraljevinu u kojoj vjernici žive ovdje i sad, a ne pomalo na Nebu.

6:13 “Zato, uzmite punu bojnu opremu Božju” Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA što je pokazivao potrebu za odlučno djelovanje (usp. stih 11). To je još jedan vojnički pojam. Moguće je to smjerenje na YHWH-u kao ratnika iz Knjige proroka Izaije 59:17. Bojna oprema spomenuta je redom kako se ona mora stavljati na vojnika (zapamtite Pavao je pisao iz zatvorskih okova dvojici rimskih vojnika).

Zabilježite da je puna bojna oprema Božja bojna oprema! On osigurava, ali vjernici moraju prepoznati i primijeniti Božju dostatnu opskrbu.

▣ **“budete kadri odoljeti”** Ovo je AORIST PASIVNOGA (deponent) KONJUNKTIVA s AORISTOM AKTIVNOGA INFINITIVA. Postoji duhovna borba prije i nakon obraćenja. Neki vjernici ne znaju da postoji neprekidna, duhovna borba; oni ne uzimaju Božju

bojnu opremu i ne odolijevaju. Terminologija je slična Jakovljevoj poslanici 4:7 i 1. Petrovoj 5:9. Kršćani mogu izgubiti ili oštetiti svoj mir, sigurnost, i darovitu službu putem:

1. neznanja
2. zanemarivanja
3. grijega (usp. 1. Kor 9:27; 15:2; Gal 2:2; 3:4; Fil 2:16; 1. Tim 1:19).

Ovo ne upućuje na Nebo ili Pakao, nego na učinkovitu službu za Kraljevstvo!

▣ **“u zao dan”** Ovo je SZ-ni idiom što može upućivati na:

1. dan kušnje
2. na čitavo zlo doba u kojem živimo
3. dan nevolje (usp. Ps 49:5 i dalje).

▣ **“učinivši sve”** Ovaj pojam ima suzvuk onoga koji je napravio sve što je bilo zahtijevano. Pavao koristi ovaj pojam više od osamnaest puta u svojim pismima. U duhovnoj kraljevini su:

1. priprema
2. dosljednost /postojanost
3. znanje ključni!

▣ **“stajati čvrsto”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INFINITIVA što znači “stati čvrsto”. Isti je pojam upotrijebljen u Poslanici Efežanima 6:11 (PREZENT PASIVNOGA INFINITIVA) i u stihu 14 (AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA). Vjernicima je zapovjedbena i ohrabreni su da se odupru, nadvladaju, i stoje čvrsto protiv đavolskih spletki (usp. Ef 4:14). To se postiže putem:

1. vjernikova poznavanja Evanđelja (kaciga spasenja i mač Duha, Ef 6:17)
2. vjernikovim položajem u Kristu
3. vjernikove popustivosti obitavajućem Duhu
4. vjernikom primjenom bojne opreme koju je osigurao Bog
5. vjernikovim odlučnim odabirima i djelovanjima
6. molitvom (usp. Ef 6:18).

[Vidjeti Posebnu temu: Stav \(*histēmi*\).](#)

6:14 Tri od sljedeća četiri PARTICIPA uzeta su iz odlomaka Knjige proroka Izaije. Oni se svi gramatički odnose na ovaj AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA, “stajati čvrsto” u Poslanici Efežanima 6:13 (ova građa je slična onoj u 5:18, IMPERATIV slijeđen s pet PARTICIPA, 5:19-21):

1. **“opašite”**, AORIST SREDNJEGA PARTICIPA (Ef 6:14). Ovo je navod iz Izaije 11:5 gdje je to korišteno o Mesiji
2. **“stavite”**, AORIST SREDNJEGA PARTICIPA (Ef 6:14). Ovo je navod iz Izaije 59:17, gdje je bilo korišteno o Bogu kao ratniku u korist grješnoga Izraela (usp. Ef 59:12)
3. **“obujte”**, AORIST SREDNJEGA PARTICIPA (Ef 6:15). Ovo je navod iz Izaije 52:7, gdje Gospodin dolazi Svome narodu kao Kralj donoseći dobre vijesti (usp. Ef 61:1)
4. **“uzmite”**, AORIST SREDNJEGA PARTICIPA (Ef 6:16, usp. Ef 6:13). Ovo se podrazumijeva u Izaiji 59:17. Božje odredbe moraju biti ugrađene u dnevni život.

▣ **“ISTINOM”** Ne postoji ČLAN u grčkome, pa se može prevesti u SZ-nome smislu “istinitost” ili “pouzdanost”.

[Vidjeti Posebnu temu: “Istina” u Pavlovima pisanjima.](#)

▣ **“GRUDNI OKLOP”** Ovo je jedan dio bojne opreme popisane u Knjizi proroka Izaije 59:17, kao i kaciga u Poslanici Efežanima 6:17.

▣ **“PRAVEDNOSTI”** Ovo upućuje na Kristovu pravednost (usp. 2. Kor 5:21). Međutim, kao i dijalektička napetost povezana s osnaživanjem u Poslanici Efežanima 6:10, to je i Kristova pripisana pravednost (položajno opravdanje i posvećenje) i napredujuća Kristo-sličnost Njegovih sljedbenika (napredujuće posvećenje) što donosi pobjedu u dnevnoj duhovnoj borbi.

[Vidjeti Posebnu temu: Pravednost.](#)

6:15 “obujte SVOJE NOGE SA SPREMNOŠĆU ZA EVANĐELJE MIRA” Ovo upućuje ili na: (1) spremnost (usp. Iz 52:7) ili (2) siguran temelj (usp. NEB prijevod). Vjernici moraju biti pripremljeni za duhovnu borbu koja će zasigurno doći.

6:16 “pored svega” KJV prevodi ovo kao “iznad svega”, ali ovo znači pored sve gore spomenute borbene vojne opreme.

▣ **“štit”** Ovaj pojam odnosi se na grčku riječ za “vrata”. On upućuje na veliki štit za čitavo tijelo veličine 4' x 2'. Bio je napravljen od drva s kožnim prekrivačima obrubljenima s kovinom. Bio je namakan u vodi prije bitke kako bi mogao ugasiti strelice s vatrenim vrhom. To je bio simbol potpune zaštite.

▣ **“goruće strijele”** Ovo upućuje na strijele umočene u smolu i koje su svijetlile. One su bile metafore za duhovne napade.

▣ **“Zloga”** Postoji višeznačnost upućuje li to na zlo općenito (NEUTRALAN ROD) ili na Sotonu određeno (MUŠKI ROD). Ista se višeznačnost može vidjeti u Evanđelju po Mateju 5:37; 6:13; 13:38; Ivanu 17:15; 2. Poslanici Solunjanima 3:3; 1. Ivanovoj poslanici 2:13-14. Oblik riječi u grčkome je isti (stoga, ROD se može utvrditi jedino iz okvira). U Mateju 13:19; 1. Ivanovoj 5:18-19 očito je kako to upućuje na Sotonu.

[Vidjeti Posebnu temu: Sotona \(iz Poslanice Galaćanima 1:13\).](#)

6:17 “uzmite KACIGU SPASENJA” Ovo je još jedan AORIST SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA. To se simbolički odnosi na poznavanje Evanđelja od strane vjernika i njihovu nadu u Krista (usp. 1. Sol 5:8).

▣ **“mač Duha, što je riječ Božja”** Pavao posebno određuje napadačko oružje vjernika (tj. poznavanje Biblije i molitva, Ef 6:18). Ovo je bilo smjeranje na SZ-nu metaforu za Božje govorenje Njegovu narodu (usp. Iz 49:2; Hoš 6:5). Božje otkrivenje (i živa Riječ, Isus Krist, i pisana riječ, Biblija) opisano je istim pojmovima u Poslanici Hebrejima 4:12. Iako je u Hebrejima upotrijebljena drukčiji grčki pojam za “riječ” (*rhēma* versus *logos*), pojam za “mač” je isti (malo rimsko oružje u obliku jezika).

Opasno je povući preoštru razliku između usporednih pojmova u *Koine* grčkom (to je bio jezik trgovine i razlike klasičnoga grčkog su izbljedjele) kao što je *logos* i *rhēma*. Ovo može upućivati na uporabu Pisama tijekom kušnje, kao što je Isus napravio u Evanđelju po Mateju 4:1 i dalje. Poznavanje Evanđelja od strane vjernika zaštitit će ih u njihovim dnevnim duhovnim borbama. To je razlog zašto je pamćenje Pisma i osobno proučavanje Biblije toliko vrijedno (usp. Ps 19:7-11; 119:105; Izr 6:23). To je jedino napadačko oružje popisano među bojnomo opremom (iako mislim da je molitva u Ef 6:18 još jedno). Ono je za zaštitu. Kao u Poslanici Efežanima 6:18-20 ono se može koristiti za napredovanje Kraljevstva!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:18-20

¹⁸Uz svu molitvu i prošnju, molite u svako doba u Duhu, i obzirom na to, budite na oprezu sa svom ustrajnošću i molbom za sve svete, ¹⁹i molite za mene, da mi se može dati izričaj kad otvorim usta, da učinim sa smjelošću poznatu tajnu Evanđelja, ²⁰za koju sam poslanik u okovima; da u naviještanju nje mogu govoriti smjelo, kao što bih trebao govoriti.

6:18 “Uz svu molitvu i prošnju, molite u svako doba” Zabilježite koliko je puta uključujući pojam “svu... svako... svom ... sve” upotrijebljen u Poslanici Efežanima 6:18. Molitva je još jedno snažno oružje u duhovnoj bitki koja je kršćaninov dnevni život u ovome palom dobu. Pavao zahtijeva i molitvu za sebe u Efežanima 6:19 (usp. Kol 4:3-4; 1. Sol 5:17). On nije molio za osobne potrebe nego za jasno i smjelo naviještanje Evanđelja (usp. Kol 4:3-4). Zanimljivo je zabilježiti da Pavao o duhovnoj bitki ne raspravlja u Poslanici Kološanima nego naglašava potrebu za molitvom (usp. Kol 4:2).

▣ **“u Duhu”** Pojam “duh” nema ČLANA (anarthrous). Ovo se može razumjeti na različite načine. Može upućivati na:

1. molitvu Duha za vjernike (usp. Rim 8:26-27)
2. molitvu kršćana u duhovnoj sili (usp. Juda stih 20)
3. usporednicu u Evanđelju po Ivanu 4:23: “u duhu i istini”
4. “duha” kao razliku od “uma” (usp. 1. Kor 14:14-15).

Učinkovita, žarka molitva nemoguća je bez sudjelovanja Duha!

Zabilježite vidove duhom-vođene molitve:

1. u svako doba
2. u Duhu
3. budite na oprezu s ustrajnošću
4. molite za sve svete.

▣ **“za sve svete”** Vidjeti [Posebnu temu: Sveti \(hagios\).](#)

6:19 “molite za mene” Pavao moli za molitvu, ne za sebe osobno, nego za snagu da Evanđelje predstavi jasno kad bude govorio tijekom svojih suđenja pred rimskim vlastima (usp. Kol 4:3; 1. Sol 5:25; 2. Sol 3:1):

1. “da mi se može dati izričaj” (Ef 6:19)
2. “da učinim sa smjelošću poznatu tajnu Evanđelja” (Ef 6:19 “slobodu govora”, usp. Ef 3:12; Heb 4:16; 10:19.35)
3. “mogu govoriti smjelo, kao što bih trebao govoriti” (Ef 6:20; Kol 4:4).

[Vidjeti Posebne teme: Učinkovita molitva](#); i: [Zastupnička molitva](#).

▣ “sa smjelošću” Vidjeti [Posebnu temu: Smjelost \(parrhēsia\)](#).

▣ “tajnu Evanđelja” Pavao koristi ovaj pojam na nekoliko različitih načina u opisivanju Božjega iskupiteljskoga nauma. Ovdje to upućuje na vjerujuće Židove i pogane koji bivaju jedno Tijelo u Kristu. Ova je zamisao jasno izrečena u Poslanici Efežanima 2:11 - 3:13. Ovaj se pojam pojavljuje u Efežanima 1:9; 3:3.4.9; 5:32.

[Vidjeti Posebne teme: Tajna](#); i: [Evanđelje](#).

6:20 “sam poslanik u okovima” Pavao je shvaćao svoje apostolstvo poganima i kao upravljanje (1. Kor 4:1; 9:17; Tit 1:7) i kao poslanstvo (usp. 2. Kor 5:20). On je bio u zatvoru kako bi propovijedao Evanđelje rimskim vlastima u Rimu, kao što je propovijedao vlastima u Judeji (usp. Djela 9:15).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:21-22

²¹A da i vi znate o mojim okolnostima, kako sam, Tihik, ljubljeni brat i vjeran službenik u Gospodinu, učinit će vam sve poznatim. ²²Ja sam ga poslao k vama s tom svrhom, kako biste mogli znati o nama, i da može utješiti vaša srca.

6:21 “Tihik, ljubljeni brat i vjeran službenik u Gospodinu” On je spomenut u Djelima apostolskim 20:4; Poslanici Kološanima 4:7; Titu poslanici 3:12; 2. Timoteju 4:12. Bio je nositelj ovoga pisma. Isto tako, on je vjerojatno nosio pismo Kološanima i Filemonu u Malu Aziju te se pridružio Onezimu. Moguće da je nosio i pismo Efežanima za sve crkve u Maloj Aziji. Možda je bio i Pavlov pisar, kao Tercije iz Poslanice Rimljanima 16:22.

6:21-22 Ovi stihovi isti su u grčkome kao Poslanica Kološanima 4:7-8, osim što Kološanima dodaje “vezane sluge drugovi”, što pokazuje da je Pavao vjerojatno napisao ova dva pisma u vrlo kratkome vremenskom razdoblju.

6:22 Pavao je želio da crkve znaju o njegovim okolnostima tako da mogu moliti za njega a ne brinuti se o njemu. On je osjećao kao je on bio u Božjem naumu za svoj život i službu (usp. Djela 9:15).

▣ “srca” Vidjeti [Posebnu temu: Srce \(NZ\)](#).

▣ Pitanje je nije li Pavao osobno napisao ovo kao i Poslanicu Efežanima 6:23-24.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:23-24

²³Mir neka bude s braćom, i ljubav s vjerom, od Boga Oca i Gospodina Isusa Krista. ²⁴Milost neka bude sa svima onima koji ljube Gospodina Isusa Krista s neiskvarenom ljubavlju.

6:23-24 Ove iste teme otvorile su ovo pismo! Pavao je obično napisao završne misli osobno kako bi autorizirao svoja pisma.

6:24

NASB	“s neiskvarenom ljubavlju”
NKJV	“iskreno”
NRSV	“ljubavlju koja ne umire”
TEV	“s ljubavlju koja ne umire”
NJB	“vječni život”

Ovaj pojam uobičajeno znači “neiskvareno” (usp. 1. Kor 9:25; 15:52; 1. Tim 1:17). Ima suzvuk nečega nepromjenjivog i vječnog. To je bilo ohrabrenje u svjetlu zbrke i sukoba uzrokovanih od strane krivih učitelja i osobne duhovne borbe.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Postoji li osobna sila zla u našem svijetu?
2. Što je naša odgovornost u duhovnoj bitki?
3. Zašto Pavao koristi ratovanje kao opis kršćanskoga života?
4. Za što Pavao moli za sebe?

UVOD U FILEMONU POSLANICU

UVODNE IZJAVE

- A. Ova Poslanica je primjer privatnoga pisma, vrlo uobičajena u prvome stoljeću grčko-rimskoga svijeta. Vjerojatno stane na jedan list papirusa (usp. 3. Iv). Neizvjesno je na koga je prvotno bila naslovljena:
1. Filemonu
  2. Apiji i Arhipu (usp. Kol 4:17)
  3. ili u nekome smislu, cijeloj kućnoj crkvi.
- B. Ovo pismo osigurava prozor u:
1. pastoralne metode apostola Pavla
  2. kućne crkve prvoga stoljeća (usp. Rim 16:5; 1. Kor 10:19; Kol 4:15).
- C. Kršćanstvo je već mijenjalo društvenu sredinu svijeta Mediterana. Društvene prepreke za Evanđelje padale su (usp. 1. or 12:13; Gal 3:28; Kol 3:11).

AUTOR

- A. Osobna priroda pisma uvjerava većinu čitatelja (osim jedne iznimke, F.C. Baura) da je autor Pavao, apostol.
- B. Poslanice Filemonu i Kološanima usko su povezane:
1. isto podrijetlo
  2. istim ljudima šalju pozdrave
  3. isti zaključak
  4. Tihik je predao pismo Kološanima i putovao je s Onezimom (usp. Kol 4:7.9). Ako je Filemonu poslanica Pavlova, onda je i Kološanima (u što je sumnjala nekolicina suvremenih znanstvenika).
- C. Ona je popisana među Pavlova pisma i od strane ranoga heretika Marciona (koji je došao u Rim 140.-ih godina) te na opisu kanonskih Knjiga, Muratorijevu fragmentu (napisan u Rimu godine 180-200.).

NADNEVAK

- A. Nadnevak ovoga pisma povezan je s jednim od Pavlovih utamničenja (Efez, Filipi, Cezareja, ili Rim). Zatvoreništvo u Rimu najbolje odgovara činjenicama iz Djela apostolskih.
- B. Jednom kad se pretpostavi da je Rim mjesto zatvora, izniče pitanje – u koje vrijeme? Pavao je bio u zatvoru ranih 60.-ih i to je zapisano u Djelima apostolskim. Međutim, on je kasnije bio oslobođen i napisao je Pastoralna pisma (1. i 2. Timoteju i Titu) te je ponovno bio uhićen i ubijen prije 9. lipnja, godine 68. (Neronovo samoubojstvo). Najbolja pretpostavka za pisanje Poslanica Kološanima, Efežanima i Filemonu je Pavlovo prvo utamničenje, ranih 60.-ih. Poslanica Filipljanima vjerojatno je bila napisana sredinom 60.-ih.
- C. Tihik, zajedno s Onezimom, vjerojatno je odnio pisma Kološanima, Efežanima, i Filemonu u Malu Aziju. Poslije (vjerojatno nekoliko godina kasnije), Epafrodit, oporavljen od svoje tjelesne bolesti, uzeo je natrag pismo Filipljanima za svoju kućnu crkvu.
- D. Moguća kronologija Pavlovih pisanja prema F. F. Bruce i Murray Harris (s malim prilagodbama):

	<u>Poslanica</u>	<u>nadnevak</u>	<u>mjesto pisanja</u>	<u>veza s Djelima</u>
1	Galaćanima	48.	Antiohija Sirijska	Djela 14:28; 15:2
2	1. Solunjanima	50.	Korint	Djela 18:5
3	2. Solunjanima	50.	Korint	
4	1. Korinćanima	55.	Efez	Djela 19:20
5	2. Korinćanima	56.	Makedonija	Djela 20:2
6	Rimljanima	57.	Korint	Djela 20:3
7-10	Pisma iz zatvora			
	Kološanima	rane 60.-te	Rim	
	Filemonu	rane 60.-te	Rim	
	Efežanima	rane 60.-te	Rim	
	Filipljanima	kasne 62-63.	Rim	Djela 28:30-31

11-13	Četvrto misijsko putovanje		Efez (?)
	1. Timoteju	63. (ili kasnije,	Makedonija
	Titu	63. ali prije	
	2. Timoteju	64.g., 68.)	Rim

PRIGODA ZA PISMO (ljudi spomenuti u Poslanici Filemonu)

- Filemon je bio vlasnik roba Onezima. Živio je u Kolosima. Vjerojatno je bio obraćenik preko Pavla, moguće dok je Pavao služio u Efezu.
- Onezim je odbjegli Filemonov rob. On je također bio obraćenik preko Pavla, dok je bio u zatvoru u Rimu (61-63.g.). Neizvjesno je kako su se Pavao i Onezim sreli. Moguće:
  - jer su oba bili zatvorenici
  - Onezim je bio poslan Pavlu po nekom zadatku
  - Onezim je potražio Pavla zbog savjeta nakon što je promijenio svoje mišljenje o izbjeglištvu.
- Epafra je bio vjernik iz Male Azije i utemeljitelj crkava u dolini rijeke Lycus (Kolosi, Laodiceja i Hijerapol). On je donio vijest Pavlu u zatvor o herezi u Kolosima i o Filemonovoj vjernosti.
- Tihik je bio nositelj Pavlova tri pisma u ovo područje: Kološanima, Efežanima, i Filemonu (usp. Kol 4:7-9; Ef 6:21-22). Onezim je također otišao natrag s njim kako bi se suočio sa svojim gospodarom (usp. Flm 1:11). Filemonu poslanica jedno od dva privatna pisma očuvana u Novome zavjetu (usp. 3. Iv).
Oko pedeset godina poslije (110.g.) Ignacije, na svome putu za Rim kako bi bio mučen, napisao je pismo ("Efežanima" 1:3) biskupu Efeza po imenu Onezim! To bi mogao biti ovaj obraćeni rob!

SVRHA PISMA

- Ono pokazuje kako je Pavao koristio svoj apostolski autoritet i pastoralno ohrabrenje.
- Ono pokazuje kako kršćanstvo čine braća i sestre od robova i robovlasnika, bogatih i siromašnih! Ova istina će, vremenom, radikalno promijeniti Rimsko Carstvo.
- Ono pokazuje Pavlovo uvjerenje da će biti oslobođen iz rimskoga zatočeništva i vratiti se u Malu Aziju.

ČITANJE KRUGA JEDAN (iz "[Vodič Dobroga Biblijskoga Čitanja](#)")

Ovo je studijski vodič komentar, što znači da ste vi odgovorni za svoje vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Vi, Biblija, i Sveti Duh su prvenstvo u tumačenju. To ne morate prepustiti komentatoru. Zato, pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Izrecite središnju temu knjige svojim vlastitim riječima (čitanje kruga #1):

- tema čitave Knjige
- vrsta književnosti (žanr).

ČITANJE KRUGA DVA (iz "[Vodič Dobroga Biblijskoga Čitanja](#)")

Ovo je studijski vodič komentar, što znači da ste vi odgovorni za svoje vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Vi, Biblija, i Sveti Duh su prvenstvo u tumačenju. To ne morate prepustiti komentatoru. Zato, pročitajte čitavu biblijsku Knjigu drugi puta odjednom. Iscrтайте glavne subjekte (čitanje kruga #2) i izrecite subjekt u jednom rečenici:

- subjekt prve književne jedinice
  - subjekt druge književne jedinice
  - subjekt treće književne jedinice
  - subjekt četvrte književne jedinice
- Itd.

Vidjeti "[Seminar tumačenja Biblije](#)"

FILEMONU POSLANICA

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pozdrav stihovi 1-3	pozdrav stih 1a stih 1b stih 2	pozdrav stih 1a stihovi 1b-2	pozdrav stih 1a stih 1b-2	naslovljavanje stihovi 1-3
stih 3 Filemonova ljubav i vjera stihovi 4-7 Pavao moli za Onezima	stih 3 Filemonova ljubav i vjera stihovi 4-7 molba za Onezima	stih 3 zahvaljivanje stihovi 4-7 Pavlova molba za Onezima stihovi 8-16	stih 3 Filemonova ljubav i vjera stihovi 4-7 zahtjev za Onezima	zahvaljivanje i molitva stihovi 4-7 zahtjev o Onezimu
stihovi 8-16	stihovi 8-16	stihovi 8-16	stihovi 8-11 stihovi 12-14 stihovi 15-16	stihovi 8-21
stihovi 17-20	ohrabrena Filemonova poslušnost stihovi 17-22	stihovi 17-21	stihovi 17-20 stihovi 21-22	osobni zahtjev. Dobre želje stih 22
stihovi 21-22 završni pozdravi stihovi 23-25	oprostaj stihovi 23-25	zaključne nade i pozdravi stih 22 stihovi 23-24 stih 25	završni pozdravi stihovi 23-24 stih 25	stihovi 23-24 stih 25

*Premda nije nadahnut, podjela odlomaka ključ je za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sazeo podjele na odlomke kako ih je razumio. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdava određenu temu na svoj vlastiti način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli stihova.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegovu temu (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu sljedeći njegovu logiku i predstavljanje na stupnju odlomka uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnete istine u svome vremenu i svojim životima.

Zabilježite da su svi tehnički izrazi i kratice objašnjeni u DODACIMA: [Kratke odredbe grčke gramatičke građe](#), [Tekstualni kritičizam](#) i [Rječnik](#).

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobroga biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije.

Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: stih 1a

^{1a}Pavao, zatvorenik Krista Isusa, i Timotej naš brat,

stih 1 “Pavao” Grčko ime *Paulos* znači “mali”. Postoji nekoliko teorija o podrijetlu njegova grčkog imena:

1. nadimak što opisuje njegovu fizičku visinu, tradicija drugoga stoljeća kaže da je Pavao bio nizak, debeli, ćelav, krivonog, ćupavih obrva, i imao je izbočene oči, što dolazi iz ne-kanonske knjige iz Soluna imenom *Paul and Thekla*, to je moguće izvor toga imena

2. Pavlova osobna duhovna procjena, on sebe često naziva “najmanji od svetih” jer je proganjao Crkvu kao što stoji u Djelima apostolskim 9:1-2 (usp. 1. Kor 15:9; Ef 3:8; 1. Tim 1:15)
3. većina Židova iz dijaspore (Židovi koji žive izvan Palestine) dali su mu dva imena kod rođenja; jedno hebrejsko (Savao /Šaul) i jedno helenističko (Pavao).

▣ “**zavorenik**” NZ određeno izjavljuje da je Pavao bio u zatvoru tri puta:

1. u Cezareji
2. u Filipima
3. u Rimu (s mogućim smjerenjem na utamničenje u Efezu, usp. 1. Kor 15:32; 2. Kor 1:8).

Ovaj pisac pretpostavlja da je rimsko zatvoreništvo bilo ranih 60.-ih.

Zbog ljubice pastoralne naravi ovoga kratkog pisma, mnogi su tumači pretpostavili kako je Pavao odabrao ovaj naslov umjesto njegove uobičajene uvodne potvrde njegova apostolstva.

▣ “**Krista Isusa**” Varijacije ovoga naslova za Isusa začudna je u ovome kratkom pismu. Zabilježite:

1. “Krist Isus”, Filemonu poslanica stih 1
2. “Gospodin Isus, Krist”, Filemonu poslanica stih 3
3. “Gospodin Isus”, Filemonu poslanica stih 5
4. “Krist”, Filemonu poslanica stih 8
5. “Krist Isus”, Filemonu poslanica stih 9
6. “Gospodin, i Krist”, Filemonu poslanica stih 20
7. “Krist Isus”, Filemonu poslanica stih 23
8. “Gospodin Isus Krist”, Filemonu poslanica stih 25.

“Krist” je grčki ekvivalent hebrejskoga pojma *messiah*, što znači “pomazanik” ([vidjeti Posebnu temu: Mesija \[iz Knjige proroka Daniela 9:26\]](#)). To podrazumijeva “netko pozvan i opremljen od Boga za poseban zadatak”. U SZ-u bile su pomazane tri skupine vođa: svećenici, kraljevi, i proroci. Isus je ispunio sve tri ove pomazane službe (usp. Heb 1:2-3).

Aramejsko ime “Isus” znači “YHWH spasava” ili “spasenje je od YHWH” (usp. Mt 1:21). To je ekvivalent SZ-noga imena, “Jošua”. “Isus” je povučeno od hebrejske riječi za spasenje, *hosea*, sufiks zavjetnoga imena za Boga, “YHWH”.

[Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo](#), D.

▣ “**Timotej**” Njegovo ime znači “prihvaćen od Boga” ili “štovatelj Boga”. On se obratio preko Pavla na prvome misijskome putovanju u Derbu /Listru (usp. Djela 26:1). Pavao ga je pozvao da se pridruži misijskome timu na drugome misijskome putovanju, moguće kako bi nadomjestio Ivana Marka (usp. Djela 15:36-41). On je imao židovsku majku i grčkoga oca (Djela 16:1; 2. Tim 1:5). Pavao ga je obrezao kako bi mu olakšao njegov rad među Židovima (usp. Djela 16:3). Postao je Pavlov vjoran predstavnik, učenik i posrednik u rješavanju problema (usp. Djela 16:1-17:14; 18:5 - 19:22; 20:4; Rim 16:21; 1. Kor 4:17; 16:10; 2. Kor 1:1.19; Fil 1:2; 2:19; Gal 1:1; Flm stih 4; i dvije knjige 1. i 2. Tim).

Spomenut je s Pavlom u nekoliko pisama (usp. 1. Kor 4:12; 16:10; 2. Kor 1:1; Flm stih1; Kol 1:1; 1. Sol 1:1; 2. Sol 1:1; 1. Tim 1:2; 2. Tim 1:2). To ne podrazumijeva su-autorstvo, nego Timotejevu prisutnost i pozdrave. Timotej je moguće djelovao kao Pavlov tajnik, ili pisar, kao i Sila, Tercije, i Tihik.

[Vidjeti Posebnu temu: Timotej](#).

POSEBNA TEMA: TIMOTEJ

- A. Njegovo ime znači “onaj koji štuje Boga”.
- B. On je bio dijete židovske majke i grčkoga oca i živio je u Listri (usp. Djela 16:1). Latinski prijevod Origenova komentara Poslanice Rimljanima 16:21 kaže da je Timotej bio građanin Derbe. To je moguće iz Djela apostolskih 20:4.
- C. On je bio poučavan u židovskoj vjeri (ili kršćanskoj vjeri) od svoje majke i bake (usp. 2. Tim 1:5; 3:14-15).
- D. On je očito povjerovao u Krista tijekom Pavlova prvoga misijskog putovanja (usp. Djela 14:6-7).
- E. On je bio zamoljen neka se pridruži misijskome timu Pavla i Sile na drugome putovanju (usp. Djela 16:1-5), očito kako bi preuzeo dužnosti Ivana Marka. Bio je potvrđen proročanstvom (usp. 1. Tim 1:18; 4:14).
- F. On je bio obrezan od Pavla zato da može raditi i sa Židovima i s Grcima (usp. Djela 16:3).

- G. On je bio odan Pavlov pratitelj i postao je njegov apostolski poslanik. Imenom je spomenut više nego itko drugi od Pavlovih pomagača (17 puta u 10 pisama, usp. Rim 16:21; 1. Kor 4:17; 16:10; Fil 1:1; 2:19.22; Kol 1:5; 1. Tim 1:2; 2. Tim 1:2; Tit 1:4).
- H. Pavao ga strasno naziva “moje istinsko dijete u vjeri” (usp. 1 Tim 1:2); “moj ljubljani sin” (usp. 2. Tim 1:2); “moje pravo dijete u zajedničkoj vjeri” (usp. Tit 1:4). Također zabilježite “moje ljubljeno i vjerno dijete u Gospodinu” u 1. Poslanici Korinćanima 4:17.
- I. On je očito bio u Rimu kad je Pavao bio oslobođen iz zatvora i pridružio mu se na njegovu četvrtome misijskom putovanju (usp. Kol 1:1; Flm 1:1).
- J. On je nazvan “apostol” u 1. Poslanici Solunjanima 2:6 u smislu trajnoga dara za crkve (usp. Ef 4:11).
- K. Dva od tri pastoralna pisma naslovljena su na njega.
- L. On je zadnji spomenut u Poslanici Hebrejima 13:23 (ali kronološki u 2. Tim 1:2).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: stihovi 1b-3

^{1b}Filemonu našem ljubljenom bratu i suradniku, ²ⁱ Apiji našoj sestri, i Arhipu našem drugu vojniku, i crkvi u tvojoj kući: ³Milost tebi i mir od Boga našega Oca i Gospodina Isusa Krista.

▣ **“Filemonu” [Filemon]** Filemon je bio aktivan član crkve u Kolosima. Ova osoba spomenuta samo u ovome pismu. Očito je kako se crkva u Kolosima sastajala u njegovoj kući. Pavlovi komentari njemu podrazumijevaju kako je on osobno poznao toga čovjeka. Epafra, a ne Pavao, započeo je crkvu u Kolosima (usp. Kol 1:6-7), dakle, Pavao ga je morao susresti ranije, moguće u Efezu (Flm stihovi 10, 19). Međutim, možda je moguće i da ga Pavao nije pozvao osobno (usp. Flm stih 5) te da ga je Epafra obavijestio o službi toga čovjeka.

stih 2 “Apiji” [Apija] Ovo je moguće Filemonova žena, jer se njeno ime pojavljuje drugo po redu.

▣ **“Arhipu” [Arhip]** Neki misle kako je to bio Filemonov sin, ali on bi mogao biti pastor crkve koja se sastajala u Filemonovoj kući (usp. Kol 4:17) ili negdje drugdje što mi ne znamo. E. J. Goodspeed i J. Knox pretpostavljaju da je Arhip bio vlasnik Onezima, a da je Filemon bio mjesni pastor upisan kako bi ohrabrio Arhipa neka ima milosrđa za svoga odbjeglog roba.

▣ **“drugu vojniku”** Pavao je zamišljao kršćanski život kao vojnu borbu (usp. Ef 6:10-18). Ovu karakterizaciju koristi nekoliko puta (usp. Fil 2:25; 2. Tim 3:2).

▣ **“crkvi” *Ekklesia*** je od dvije grčke riječi, “iz/od” (*ek*) i “pozvati” (*kalaō*). Koristila se u *koine* grčkom (200. g.pr.Kr. – 200.g.) za opis svake vrste skupštine, kao što je bila gradska skupština (usp. Djela 19:32). Crkva je odabrala ovaj pojam jer se koristio u Septuaginti, grčkome prijevodu Staroga zavjeta, pisan oko ranih 250.-ih g.pr.Kr. za knjižnicu u Aleksandriji, Egipat. Ovaj pojam prevodi hebrejski pojam *qahal* što se koristio o zavjetnome izričaju “skupština Izraela” (usp. Br 20:4). pisci NZ-a tvrdili su kako su oni bili “božanski prozvani” da budu Narod Božji u njihovu vremenu. Oni nisu vidjeli radikalni prijelaz između SZ-noga Naroda Božjeg i sebe, NZ-noga Naroda Božjeg. Kršćani tvrde da je Crkva Isusa Krista, a ne suvremeni rabinski judaizam, istinski tumač i ispunjenje SZ-nih Pisma.

[Vidjeti Posebnu temu: Crkva \(*ekklēsia*\).](#)

▣ **“u tvojoj kući”** Crkvene zgrade nisu postojale sve do trećega stoljeća (usp. Djela 2:40; 5:42; 20:20; Rim 16:5; 1. Kor 16:19; Kol 4:15). Ove “kućne crkve” slijedile su židovski uzorak mjesnih sinagoga (čitanja Pisma, molitve, pjesme, itd.). Grčki tekst je višeznačan u tome koja su od dva čovjeka spomenuta u Filemonu poslanici stihovi 1-2 bili vlasnici kuća gdje se crkva sastajala.

1:3 “Milost tebi i mir” [Vidjeti Posebnu temu: Milost, milosrđe, i mir kod Pavla \(iz 1. Timoteju poslanice 1\).](#)

▣ **“Oca”** Ovaj pojam nije korišten u smislu seksualnoga naraštaja ili kronološkoga slijeda, nego o prisnome obiteljskom odnosu. Bog je odabrao obiteljske pojmove kako bi otkrio Sebe palome ljudstvu (usp. Hoš 2 - 3 kao strastan, vjeran ljubavnik, Hoš 11 kao ljubeći otac i majka).

[Vidjeti Posebnu temu: Očinstvo Boga.](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: stihovi 4-7

⁴Ja zahvaljujem svome Bogu uvijek, spominjući te u svojim molitvama, ⁵jer sam čuo o tvojoj ljubavi i vjeri koju imaš prema Gospodinu Isusu i prema svima svetima; ⁶i molim se da zajedništvo tvoje vjere može postati učinkovito kroz spoznaju svakoga dobra koje je u tebi radi Krista. ⁷Ja imam puno radosti i utjehe u tvojoj ljubavi, jer srca svetih okrijepljena su kroz tebe, brate.

stih 4 “Ja zahvaljujem svome Bogu” Tradicionalno je u grčko-rimskome svijetu bilo započeti pismo sa standardnim oblikom:

1. od koga
2. kome
3. blagoslov ili zahvala.

Pavao je slijedio taj obrazac (zahvala za čitatelje, usp. Rim 1:8; 1. Kor 1:4; Fil 1:3; Kol 1:3; 1. Sol 1:2; 2. Sol 1:3; blagoslov od Boga, usp. 2. Kor 1:3; Ef 1:3; zahvala Bogu, usp. 1. Tim 1:12; 2. Tim 1:3).

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova molitva, veličanje, i zahvaljivanje Bogu.](#)

▣ **“spominjući te u svojim molitvama”** [Vidjeti Posebnu temu: Zastupnička molitva.](#)

stih 5 “(ja) sam čuo o tvojoj ljubavi” Pavao nije započeo crkvu u Kolosima. Očito mu je Epafra donio obavijest o razvitku hereze u Kolosima (usp. Kol 1:4) i o Filemonovoj službi svetima (usp. Flm stih7).

▣ **“vjeri”** (usp. Kol 1:4). Grčki pojam (*pistis*) preveden je u engleskome na tri načina: “vjera”, “uvjerenje”, i “pouzdanje”. Grčki pojam ima tri različita suzvuka:

1. njegova SZ-na pozadina znači “vjernost” ili “vjerodostojnost”, stoga, koristio se za vjernike koji se pouzdaju u vjerodostojnost Boga
2. u NZ-u koristio se za prihvaćanje ili primanje Božje besplatne ponude oprostjenja u Kristu
3. koristio se u skupnome smislu kršćanske doktrine ili istine o Isusu (usp. Djela 6:7 i Juda stihovi 3.20).

U nekoliko odlomaka teško je odrediti na što se odnosi (usp. 2. Sol 3:3).

[Vidjeti Posebne teme: Vjera, povjerenje, ili pouzdanje; i: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu.](#)

▣ **“prema svima svetima”** Ovo je doslovno “sveci”, oni koji su posebno odvojeni za Božju službu. To nije referenca na bezgrješan način života, nego vjernikovu zakonski (sudski) položaj u Kristu. To je uvijek MNOŽINA osim u Poslanici Filipljanima 4:21, ali čak i tamo je upotrijebljeno u skupnome okviru. Biti spašen znači biti dijelom obitelji. Ovaj pojam odražava SZ-nu uporabu za skupni Izrael kao sveti narod (usp. Izl 13:5; 19:5-6; Pnz 7:6; 1. Pt 2:9; i Otk 1:6).

Iako se pojam “sveti” odnosi na vjernikov položaj u Kristu, nije slučajno da je korijen riječi “svet”. Vjernici nisu pozvani samo na spasenje nego na napredujuće posvećenje (usp. Gal 2:15-18.19-20). Vjernici su predodređeni na “svetost” (usp. Mt 5:48; Rim 8:28-29; Gal 4:19; Ef 1:4), ne samo na Nebo; na službu, a ne na povlasticu.

[Vidjeti Posebnu temu: Sveti \(*hagios*\).](#)

stih 6

NASB

“da zajedništvo tvoje vjere”

NKJV, NRSV

“da dijeljenje tvoje vjere”

TEV

“da naše zajedništvo s vama kao vjernicima”

NJB

“da tvoje zajedništvo u vjeri”

Pešita

“da sudioništvo tvoje vjere”

Ovaj stih protumačen je na nekoliko različitih načina:

1. zajedništvo vjernika jedan s drugim (usp. 2. Kor 8:4; Fil 2:1-5)
2. dijeljenje Evanđelja s nevjernicima (usp. Fil 1:5)
3. dijeljenje dobrih stvari s drugima.

[Vidjeti Posebnu temu: *Koinōnia* \(zajedništvo\).](#)

POSEBNA TEMA: *KOINŌNIA* (zajedništvo)

Pojam “zajedništvo” (*koinōnia*) znači:

1. usko povezano s osobom:
  - a. sa Sinom (usp. 1. Kor 1:9; 1. Iv 1:6)
  - b. s Duhom (usp. 2. Kor 13:14; Fil 2:1)
  - c. s Ocem i Sinom (usp. 1. Iv 1:3)
  - d. s drugom zavjetnom braćom /sestrama (usp. Djela 2:42; 2. Kor 8:23; Gal 2:9; Fil stih 17; 1. Iv 1:3.7)
  - e. ne sa zlom (usp. 2. Kor 6:14)
2. usko povezano sa stvarima ili skupinama:
  - a. s Evanđeljem (usp. Fil 1:5; Flm stih 6)
  - b. s krvlju Krista (usp. 1. Kor 10:16)
  - c. ne s tamom (usp. 2. Kor 6:14)
  - d. s patnjom (usp. 2. Kor 1:7; Fil 3:10; 4:14; 1. Pt 4:13)
3. dar ili doprinos učinjen na velikodušan način (usp. Rim 12:13; 15:26; 2. Kor 8:4; 9:13; Fil 4:15; Heb 13:16)
4. Božji dar milosti kroz Krista, što obnavlja zajedništvo čovječanstva s Njim te s braćom i sestrama.

Ovo potvrđuje vodoravni odnos (čovjek prema čovjeku) što je ostvaren okomitim odnosom (čovjek prema Stvoritelju). To također naglašava potrebu za kršćanskom zajednicom i radost kršćanske zajednice (tj. Heb 10:25).

NASB	“kroz spoznaju svakoga dobra”
NKJV	“po spoznaji svakoga dobra”
NRSV	“kad opaziš svako dobro što bismo mogli učiniti”
TEV	“dovest će do dubljeg razumijevanja svakoga blagoslova”
NJB	“može doći do izražaja u punoj spoznaji svakoga dobra”
Pešita	“u spoznaji svega što je dobro”

Postoje neka pitanja uključena u tumačenje ovoga izričaja:

1. na koga upućuje ova spoznaja – na Filemona, crkvu u njegovoj kući, Onezima, ili Pavla
2. na što ova spoznaja (*epignōskō*, usp. Fil 1:10; Kol 1:9; 3:10) upućuje— na oprost, ropstvo, apostolski autoritet, ili na Evanđelje?

U Pavlovim pisanjima mudrost i spoznaja /znanje nisu odvojeni od etičkoga življenja, ali oblikuju jednu cjelinu (usp. Fil 1:9; Kol 1:9-10).

NASB	“koje je u tebi radi Krista”
NKJV	“koje je u tebi u Kristu Isusu”
NRSV	“što možemo učiniti za Krista”
TEV	“koje imamo u našem životu u jedinstvu s Kristom”
NJB	“možemo učiniti za Krista”
Pešita	“koje imaš u Isusu Kristu”

Postoje dvije jasne mogućnosti tumačenja u ovim prijevodima:

1. stvari koje mi kao vjernici činimo za Krista
2. stvari koje imamo kao vjernici u Kristu.

stih 7 “ljubavi” Pavao koristi ovaj pojam (*agapē*) tri puta u ovoj maloj Poslanici. On je čuo u njihovoj ljubavi i vjeri za Isusa i Njegove sljedbenike (Flm stih 5); on je imao veliku radost i utjehu u njihovoj ljubavi (Flm stih 7); i on se pozvao na ovu Bogom nadahnutu ljubav kako bi motivirao Filemona (Flm stih 9).

▣ **“srca”** Ovo je doslovno pojam za “crijeva /iznutrice” (*splagchna*, usp. Djela 1:18). To je vjerojatno povezano na SZ-no žrtvovanje ovih posebnih dijelova tijela na žrtveniku (usp. Izl 29:13; Lev 3:3-4.10.15; 4:8-9; 7:3-4; 8:16.25; 9:10.16). Drevnici su smještali emocije u niže organe ili abdomen (usp. Iz 63:15; Jer 4:19). Za Pavla to se odnosi na kršćansku ljubav (usp. 2:1; 2. Kor 6:12; 7:15; Fil 1:8; 2:1; Kol 3:12; Flm stih 7.12.20).

▣ **“svetih”** Vidjeti [Posebnu temu: Sveti \(*hagios*\)](#).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: stihovi 8-16

⁸Zato, premda imam dovoljno samopouzdanje u Kristu da ti naredim *učiniti* što je ispravno, ⁹ipak zbog ljubavi ja te radije molim otkad sam ja takva osoba Pavao, starac, i sad i zatvorenik Krista Isusa ¹⁰ja te molim za moje dijete Onezima, koga sam rodio u svome zatočeništvu, ¹¹koji je prije bio beskoristan tebi, ali sad je koristan i tebi i meni. ¹²Ja sam ga ti poslao natrag osobno, to jest, *šaljem* svoje vlastito srce, ¹³koga sam želio zadržati sa sobom, tako da zbog tebe može služiti meni u mome zatočeništvu za evanđelje; ¹⁴ali bez tvoga pristanka ništa nisam želio učiniti, tako da tvoja dobrota ne bi bila, ustvari, prisilom nego tvojom vlastitom slobodnom voljom. ¹⁵Jer možda je iz ovoga razloga bio odvojen *od tebe* nakratko, kako bi ga mogao imati natrag zauvijek, ¹⁶ne više kao roba, nego više od roba, kao ljubljenoga brata, posebno meni, ali koliko više tebi, i u mesu i u Gospodinu.

stih 8

NASB	“da ti naredim <i>učiniti</i> što je ispravno”
NKJV	“da ti zapovjedim što se dolikuje”
NRSV	“da ti zapovjedim da obaviš svoju dužnost”
TEV	“da ti naredim da napraviš što treba biti napravljeno”
NJB	“reći što je je tvoja dužnost”
Pešita	“da ti naredim one stvari koje su ispravne”

Ovo odražava Pavlov apostolski autoritet. Međutim, Pavao je preferirao koristiti ohrabrenje i taktičnost (Flm stihovi 9.10.17.20).

stih 9

NASB, NKJV	“Pavao, starac”
NRSV	“ja, Pavao, činim ovo kao star čovjek”
TEV	“poslanik”
NJB	“ja sam Pavao, star čovjek”
Pešita	“ja, Pavao, star čovjek”

Ovo nije problem grčkoga rukopisa, jer svi grčki rukopisi imaju “starac” (*presbutēs*). Znanstvenici su naglašavali da *Koine* grčki pojam “starac” i “poslanik” (*presbeutēs*) može biti sročeno isto ili često u najmanju ruku zbunjujuće (usp. MSS od LXX-e; 2. Ljet 32:31). Engleski prijevodi TEV, RSV, i NEB imaju “poslanik”, dok NJB i NIV imaju “star čovjek”.

Pavao popisuje nekoliko razloga zašto bi Filemon trebao udovoljiti njegovu zahtjevu:

1. Pavlovo apostolstvo (Flm stih 8)
2. Pavlova starost (Flm stih 9)
3. Pavlovo zatočeništvo (Flm stih 9)
4. Pavlova služba u Onezimovu životu (Flm stih 10)
5. Onezimova moguća služba Pavlu (Flm stihovi 11.13)
6. Pavlova ljubav za njega (Flm stih12)
7. Onezim se promijenio od toba do brata u Kristu (Flm stihovi 15-16)
8. Filemonov stav prema Pavlu (Flm stih 17)
9. Filemonovo spasenje na Pavlovo svjedočanstvo (Flm stih 19)
10. Filemonova služba Pavlu (Flm stih 20).

▣ “zatvorenik Krista Isusa” Vidjeti punu bilješku u Filemonu poslanici stih1.

stih 10 “moje dijete” Rabini koriste ovaj izričaj za opis svojih učenika, ali u ovome okviru to odražava Onezimovo spasenje kroz Pavlovo svjedočanstvo (usp. 1. Kor 4:14-15; 2. Kor 6:13; 12:14; Gal 4:19, 1. Sol 2:11; 1. Tim 1:2; 2. Tim 1:2; 2:1; i Tit 1:4).

▣ **“u svome zatočeništvu”** Ovo je doslovno “u mojim okovima”. Neizvjesno je kako je Onezim susreo Pavla u zatvoru:

1. Onezim je bio zatočen s Pavlom
2. Onezim je bio poslan po zadatku Pavlu u zatvor
3. on je došao Pavlu zato jer je znao da je on bio Filemonov prijatelj.

stihovi 10-11 “Onezim” Ime znači “koristan” ili “unosan” (usp. Flm stih 20). Pavao se tom igrom riječi obraća Filemonu. Ovaj obraćeni rob prije je bio beskoristan (*achrēstos*), ali sad je “koristan” (*euchrētos*, usp. 2. Tim 4:11) i Pavlu i Filemonu.

F. F. Bruceov prijevod ovoga odjeljka u *Paul: Apostle of the Heart Set Free*, vrlo je koristan glede ove igre riječi:

“Njegovo ime je Onezim – unosan po imenu i unosan po naravi. Ja znam da ti je u prošlom vremenu bio posve neunosan, ali sad, uvjeren te, on je naučio biti istinski ono što njegovo ime znači – unosan tebi, i unosan meni” (str. 393).

stih 12 “Ja sam ga ti poslao natrag” Ovaj izričaj ima zakonski suzvuk “upućujući njegov slučaj tebi”. Ovo također pokazuje da se vjernici moraju suočiti s posljedicama svojih djelovanja čak premda su bili predani i prije spasenja. To je isto tako potvrđivalo zakonska prava robovlasnika (usp. Flm stihovi 14.18).

▣ **“to jest, šaljem svoje vlastito srce”** Ovo je toliko snažna izjava! Pavao je duboko osjećao za svoje obraćenike. Ovo jamačno otkriva Pavlovo pastoralno srce, kao i njegov nježan a ipak čvrst odnos prema Filemonu.

stih 13 Pavao je očito bio novčano neovisna osoba. Često je odbijao pomoć od onih kojima je propovijedao zbog krivih učitelja koji su ga optuživali za novčano izrabljivanje. Ali kako su godine prolazile on j mogao primiti pomoć od crkava kojima je pripovijedao. Ova je pomoć bila na dva posebna načina:

1. od crkve u Filipima (usp. Fil 1:5.7; 4:15) i moguće crkve u Solunu (usp. 2. Kor 11:9) koje su poslale pomoć kako bi mu pomogle oko njegovih troškova u zatvoru
2. od crkve u Filipima koja je poslala predstavnika, Epafrodita, kako bi pomogao Pavlu (usp. Fil 2:25).

Na sličan je način Pavao vidio Onezima kao dar od Filemona i od crkve u Kolosima.

stih 14 Bog gleda na srce, porive, prvo (usp. 1. Sam 16:7; 1. Kr 8:39; 1. Ljet 28:9; Jer 17:10; Lk 16:15; Djela 1:24). Pavao je želio da Filemon bude blagoslovljen za njegovu velikodušnost i ljubav za Krista (usp. 2. Kor 8 - 9), ne samo za njegovu poslušnost Pavlovoj zapovijedi (usp. Flm stih 8).

stih 15 “Jer možda je iz ovoga razloga bio odvojen od tebe nakratko” Ovo je PASIVNO GLAGOLSKO STANJE. Ovaj se izričaj može razumjeti na dva načina:

1. u smislu Božjega predodređenog nauma (NASB margina ima Pisamsku usporednicu d Post 45:5.8)
2. da Bog koristi neprimjereni ponašanje Onezima kao mogućnost za njegovo spasenje i za Filemonovu službu Kristu i prijateljstvu s Pavlom (usp. Flm stih 16).

stih 16 “ne više kao roba ... kao ljubljenoga brata” Kršćanstvo nije otvoreno napadalo ropstvo (usp. Ef 6:5-9), ali ga je uništilo svojim pogledom na dostojanstvo i vrijednost ljudskih bića (usp. Gal 3:28; Kol 3:11).

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlove opomene robovima.](#)

▣

NASB, NKJV, NRSV

“i u mesu i u Gospodinu”

TEV

“i kao rob i kao brat u Gospodinu”

NJB

“i na prirodnome planu i u Gospodinu”

Pešita

“i u mesu i u našem Gospodinu”

Ovaj izričaj izjavljuje kako je korist od Onezimova povratka bila u dva plana, jedan je bio prirodan (fizički) a drugi natprirodan (duhovan). Filemon će imati korist i kao čovjek i kao kršćanin.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: stihovi 17-20

¹⁷Ako me dakle smatraš drugom, primi njega kao što bi mene. ¹⁸Ali ako ti je skrivio na ikoji način ili bilo što da ti duguje, stavi to na moj račun; ¹⁹ja, Pavao, pišem ovo svojom vlastitom rukom, ja ću ti to platiti (da ti ne spominjem da mi ti duguješ čak i sebe). ²⁰Da, brate, daj mi da se okoristim tobom s Gospodinu; okrijepi moje srce u Kristu.

stihovi 17-18 “Ako ... ako” Postoje dva PRVA RAZREDA KONDICINALNIH REČENICA što pretpostavljaju da su istiniti s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Filemon je bio Pavlov prijatelj i Onezim ga je ošteti (usp. Flm stih 18).

▣ **“drugom” [drug]** Ovo je pojam *koinōnus*, što je oblik od oblika pojma *koinōnia* “dijeliti zajedničko s”, “biti povezan s” ili “biti dio /stranka”. Pavao ga koristi kao upućivanje na novčani prilog (usp. Fil 4:15). Dakle to može biti igra riječi što se odnosi na Pavlovo prijateljstvo (Flm stih 17) i Onezimov račun (Flm stih 19).

Vidjeti Posebnu temu: *Koinōnia* (zajedništvo).

▣ **“primi njega kao što bi mene”** Pavlova izjava moguće je povučena od Isusovih riječi iz Evanđelja po Mateju 25:44-45 ili Pavlova iskustva s Isusom na cesti za Damask (usp. Djela 9:4). Proganjanjem kršćana, Pavao je progonio Krista. Prihvatanjem Onezima, Filemon je prihvatio Pavla. Istinska ljubav je predивно zajednička i recipročna. Ljubav se za Boga pokazuje na način kako mi ljubimo jedan drugog (usp. 1. Iv 2:9,11; 4:20).

stih 18 Gramatička implikacija stiha 18 jeste ta da je Onezim krao od Filemona (PRVI RAZRED KONDICINALNE REČENICE), te da je Pavao molio Onezima neka trošak stavi na njegov, Pavlov račun (PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA).

stih 19 “ja, Pavao, pišem ovo svojom vlastitom rukom” Očito je Pavao koristio pisare da pišu za njega (usp. Tercije u Rim 16:22), vjerojatno zbog svojih problema s očima (usp. Gal 4:15; 6:11), moguće prouzrokovanih pri njegovu iskustvu obraćenja (usp. Djela 9:8,18; 22:11; 26:13). Međutim možda su postojala neka krivotvorena pisma u kojima se tvrdilo da ih je napisao Pavao što su kružila među crkvama (usp. 2. Sol 3:17). Zato, Pavao je uzeo olovku i osobno napisao nekoliko zadnjih stihova (usp. 1. Kor 16:21; Gal 6:11; Kol 4:18; 2. Sol 3:17; Flm stih 19).

▣ **“mi ti duguješ čak i sebe”** Ovo snažno podrazumijeva da je Pavao doveo Filemona vjeri u Krista. Kad i gdje je neizvjesno, jer Pavao nije započeo crkvu u Kolosima. Najbolja pretpostavka jeste ta da je Filemon, kao i Epafra, bio spašen tijekom Pavlova dvogodišnjega ostanka u Efezu (usp. Djela 19:10,20).

stih 20 Ovaj stih sličan je Poslanici Rimljanima 1:12. Kako mi živimo kao kršćani ohrabruje i okrepljuje druge vjernike.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: stih 21

²¹Imajući pouzdanja u tvoju poslušnost, pišem tebi, budući znam da ćeš ti učiniti čak više nego što ja kažem.

stih 21 Ovo je Pavlov taktičan način osiguravanja Filemonove suglasnosti.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: stih 22

²²Ujedno pripremi mi i konačište, jer se nadam da ću ti prema tvojim molitvama biti darovan.

stih 22 “pripremi mi i konačište” Pavao je očekivao da će biti oslobođen (usp. Fil 1:25; 2:24). Pastoralna pisma (1. i 2. Timoteju i Titu) zapisuju ovo četvrto misijsko putovanje, dok Djela apostolska završavaju s Pavlovom koji je još uvijek u zatvoru nakon njegova trećega misijskog putovanja.

Iznenadujuće je kako se smatra da je Filemon u skupini s Kološanima i Efežanima, što se dogodilo rano u Pavlovu utamničenju. U tim Poslanicama, Pavao nije siguran u ishod svoga suđenja. U Poslanici Filipljanima, koja je bila napisana krajem Pavlova utamničenja, on je očekivao da će biti oslobođen. Prema tome, ovaj osvrt u Filemonu poslanici stihu 22 moguće je bio

1. način podsjećanja Filemona da će se morati suočiti s Pavlom osobno – i moguće ubrzo – oko njegova zahtjeva da oprost i prihvati Onezima
2. idiom za gostoprimstvo.

▣ **“prema tvojim molitvama”** Pavao je vjerovao u snagu molitve (usp. Ef 6:18-19). On je i prakticirao to što je propovijedao (zabilježite različite grčke pojmove što su korišteni:

1. *deomai*, 2. Poslanica Korinćanima 5:20; 8:4; 1. Solunjanima 3:10
2. *proseuchomai*, Djela apostolska 16:25; 20:36; 21:5; 22:17; 28:8; Poslanica Filemonu 1:9; Kološanima 1:3,9; 4:3; 1. Solunjanima 5:17,25; 2. Solunjanima 1:11; 3:1; 1. Timoteju 2:8
3. *proseuchē*, Djela apostolska 16:13,16; Poslanica Rimljanima 1:9; 12:12; 15:30; 1. Korinćanima 7:5; Efežanima 1:16; Filipljanima 4:6; Kol 4:2,12; 1. Solunjanima 1:2; 1. Timoteju 2:1; 5:5; Filemonu 4,22).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: stihovi 23-24

²³Epafra, moj drug zatočenik u Kristu Isusu, pozdravlja te, ²⁴kao i Marko, Aristarh, Dema, Luka, moji drugovi suradnici.

stihovi 23-25 Ovo je vrlo slično završetku Poslanice Kološanima. Ove Poslanice (Filemonu i Kološanima) ishode iz iste povijesne okolnosti.

stih 23 “Epafra” On je bio utemeljitelj triju crkava (u Kolosima, Hijerapolu, i Laodiceji) u dolini rijeke Lycus (usp. Kol 4:12-13; Flm stih 23). Vjerojatno se obratio tijekom Pavlova propovijedanja u Efezu (usp. Djela 19:10). Njegovo je ime skraćeno od Epafrodit, što je etimološki povezano s boginjom Afroditom. Drugi čovjek toga istog imena spomenut je u Poslanici Filipljanima 2:25; 4:18. Međutim, on je bio iz drugoga zemljopisnog područja.

stih 24 “Marko” On je poznat i kao Ivan Marko. Njegov dom mogao bi biti mjesto Gospodnje večere i ukazanja u Gornjoj sobi (usp. Djela 12:12). On je bio Barnabin bratić. Bio je pisac Evanđelja po Marku i pisar za Petra (usp. 1. Pt 5:13). On je bio uzrokom velike svađe između Barnabe i Pavla (usp. Djela 12:25; 13:5; 15:36-39). Kasnije, međutim, Pavao mu je oprostio i potvrdio ga je (usp. 2. Tim 4:11).

▣ **“Dema”** Dema je bio jedan od Pavlovih opunomoćenika i suradnika. Spomenut je zajedno s Epafrom, Lukom, Aristarhom, i Markom u Poslanici Kološanima 4:10-14. Druga Timoteju poslanica 4:9 popisuje dva od ovih istih suradnika, Luku i Marka. Pismo izjavljuje: “Dema, ljubeći ovaj sadašnji svijet, napustio me”. Pavao je imao mnogo pomagača. Neki, kao što je Luka, bili su uvijek vjerni. Drugi, kao Ivan Marko, bili su jednom nevjerni ali su se vratili službi. Dema je očito napustio Pavlovu službu zbog neke neimenovane kušnje ili prigode. Nema implikacije da je on napustio Krista.

▣ **“Luka”** On je bio Pavlov vjeran putujući prijatelj, suradnik, i liječnik (usp. Kol 4:14; 2. Tim 4:11). Bio je s Pavlom tijekom mnogih Pavlovih zaustavljanja zbog propovijedanja što je zapisano u Djelima apostolskim. To je potvrđeno s “mi” izjavama u Djelima apostolskim (usp. Djela 16:11.16; 20:6.7.13; 21:1.5.7.10.12.15.17.25; 27:1.18.26.27). Luka bi mogao biti “čovjek iz Makedonije” u Djelima apostolskim 16:9.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: stih 25

²⁵Milost Gospodina Isusa Krista neka bude s tvojim duhom.

stih 25 Ovo je primjer tipičnoga Pavlovskog zaključnoga blagoslova. Zabilježite kako je izričaj “bude s tvojim duhom” dobar primjer maloga slova “d” (duhom) što je korišten o čovječjem duhu (ili osobi, usp. Djela 7:59; 2. Tim 4:22) a ne o Svetome Duhu (usp. Gal 6:18; Fil 4:23). Međutim, na mnogim mjestima u NZ-u, to upućuje na čovječji duh koji je osnažen Svetim Duhom. To je vjerojatno implikacija ovdje.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Gdje se sastajala Rana crkva?
2. Na koga je bilo ovo pismo naslovljeno?
3. Kako ovo pismo otkriva Pavlove pastoralne tehnike?
4. Kako se ova Poslanica odnosi prema problemu ropstva?
5. Zašto je stih 22 u Filemonu poslanici iznenađujuć?
6. Zašto je pojam “duh” pisan malim slovima?

UVOD U POSLANICU FILIPLJANIMA

UVODNE NAPOMENE

- A. Ovo je jedno od Pavlovih najneformalnijih pisama. S ovom crkvom on nije osjećao potrebu potvrđivanja svoga apostolskog autoriteta. Njegova preplavljujuća ljubav za njih je očevidna. On im je čak dopustio da mu pošalju novac (usp. Fil 1:5.7; 4:15), što je za njega bilo vrlo neuobičajeno.
- B. Pavao je utamničen, ipak koristi pojam za radost (IMENICU i GLAGOL) više od šesnaest puta. Njegov mir i nada nisu bili temeljeni na okolnostima.
- C. Postoji prisutan element krivoga učenja u crkvi (usp. Fil 3:2.18-19). Ovi su heretici izgleda slični onima u crkvama Galacije, koji su bili nazvani judaizantima (vidjeti uvod u Poslanicu Galaćanima *online*). Oni su inzistirali na tome da netko mora postati Židovom prije negoli može biti kršćaninom.
- D. Ovo pismo uključuje primjer himne Rane crkve, kređa, ili liturgijske poeme (usp. Fil 2:6-11). To je jedan od najljepših kristoloških odlomaka u cijelome Novom zavjetu (usp. Iv 1:1-14; Kol 1:13-20; Heb 1:2-3). Pavao ga koristi kao primjer Kristove poniznosti što mora oponašati svaki vjernik (usp. Fil 2:1-5), a ne prvenstveno u doktrinarnome smislu.
- E. U Poslanici od 104 stiha, Isusovo ime ili naslov pojavljuje se 51 puta. Očevidno je tko je središte u Pavlovu srcu, umu, i teologiji.

FILIPI I MAKEDONIJA

- A. Grad Filipi
  - 1. Godine 356.pr.Kr. grad je zarobio i povećao Filip II. Makedonski, otac Aleksandra Velikoga. Izvorno tracijsko selo bilo je nazvano *Krenides* (izvori). Grad je bio važan zbog zlatne rude u regiji.
  - 2. Bitkom kod Pidne godine 168.pr.Kr. regija je postala rimskom provincijom i kasnije jednom od četiriju u Makedoniji.
  - 3. Godine 42.pr.Kr., Brut i Kasije (koji su branili republikanski oblik vladavine) potukli su se s Antonijem i Oktavijanom (koji su branili carski oblik vladavine) blizu Filipa, zbog reforme vladine u Rimu. Nakon te bitke, Antonije je postavio ovdje neke od svojih pobjedničkih veterana.
  - 4. Godine 31.pr.Kr., nakon bitke kod Akcija u kojoj je Oktavijan porazio Antonija, Antonijevi pobornici u Rimu bili su svrgnuti i izgnani ovdje.
  - 5. Godine 31.pr.Kr. Filipi je postao rimska kolonija (usp. Djela 16:12). Građani su bili proglašeni građanima Rima. Govorilo se latinski i grad je postao sličan malome Rimu. Bio je smješten na Ignacijevu putu, glavnoj rimskoj cesti od istoka do zapada. Posebne povlastice što su uživali kao rimski građani bile su:
    - a. bez poreza na glavarinu i poreza na zemlju
    - b. pravo na kupnju i prodaju imovine
    - c. sva zaštita i prava prema rimskome zakonu
    - d. posebni vođe mjesnih vlasti (pretori i liktori).
- B. Evanđelje dolazi u Filipe
  - 1. Pavao je na svome drugome misijskom putovanju htio skrenuti prema sjeveru kako bi ušao u središnju Malu Aziju (današnja Turska, biblijski Bitinija). Umjesto toga, u viđenju je vidio čovjeka (moguće Luku) iz Makedonije (sjeverna Grčka) koji ga zove da dođe i pomogne im (Djela 16:6-10). Ovim viđenjem Duh je usmjerio Pavla prema Europi.
  - 2. Pavla su pratili njegovi pomagači:
    - a. Sila (Silvan)
      - (1) Sila je bio vođa iz jeruzalemske Crkve i prorok koji je zamijenio Barnabu kao Pavlova misijskog suradnika (usp. Djela 15:22.32; 36-41)
      - (2) i Sila i Pavao bili su utamničeni u Filipima (Djela 16:16-26)
      - (3) Pavao ga je uvijek nazivao Silvan (usp. 2. Kor 1:19; 1. Sol 1:1; 2. Sol 1:1)
      - (4) moguće je Sila kasnije postao Petrov pratitelj, kao što je bio Ivan Marko (usp. 1. Pt 5:12).
    - b. Timotej
      - (1) on je bio obraćenik od prvoga Pavlova misijskoga putovanja (usp. Djela 16:1-2; 2. Tim 1:5; 3:15)
      - (2) njegova baka i majka bile su Židovske, ali otac je bio Grk (usp. Djela 16:1; 2. Tim 1:5).
      - (3) budući da su braća dobro govorila o njemu (usp. Djela 16:2) i Pavao je vidio darove za službu u njemu (usp. 1. Tim 4:14; 2. Tim 1:6), on ga je odabrao kao pomagača da nadomjesti Ivana Marka (usp. Djela 13:13)

- (4) Pavao je obrezao Timoteja kako bi mogao biti prihvaćen od Židova (usp. Djela 16:3)
- (5) Timotej je postao Pavlov apostolski predstavnik od povjerenja (usp. Fil 2:19-22; 1. Kor 4:17; 3:2.6; 2. Kor 1:1.19).
- c. Luka
- (1) on je bio anonimn, ali vjerojatno, bio je autor Evanđelja po Luki i Djela apostolskih
- (2) očito on je bio poganski liječnik (usp. Kol 4:14). Neki misle da je "liječnik" značio "visoko obrazovan". Zasiurno je istina kako je bio obrazovan u nekoliko tehničkih područja osim medicine, kao što je plovidba. Međutim, Isus je koristio isti grčki pojam za "liječnik" (usp. Mt 9:12; Mk 2:17; 5:26; Lk 4:23; 5:31)
- (3) on je bio Pavlov suputnik (usp. Djela 16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; 27:1-28:16; Kol 4:14; 2. Tim 4:11; Flm 1:24)
- (4) zanimljivo je da "mi" odjeljci Djela apostolskih započinju i završavaju u Filipima. U *Paul, Apostle of the Heart Set Free* (str. 219), F. F. Bruce sugerira da je Luka ostao u Filipima kako bi pomagao novo-obraćenicima i skupljao pomoć od pogana za jeruzalemsku Crkvu
- (5) Luka je moguće bio, u nekome smislu, Pavlov osobni liječnik. Pavao je imao nekoliko fizičkih poteškoća zbog svoga obraćenja (usp. Djela 9:3,9), svoje službe (usp. 2. Kor 4:7-12; 6:4-10; 11:23-29) i svoje posebne slabosti (usp. 2. Kor 12:1-10).
3. Pavao se vratio u Filipe na svome trećemu misijskome putovanju (usp. Djela 20:1-3.6). Silu i Timoteja poslao je ranije (usp. Djela 19:19-24; Fil 2:19-24).
- C. Filipi kao rimska kolonija (usp. Djela 16:12)
1. Pavao je koristio status ovoga grada kao rimske kolonije u svojoj terminologiji:
- a. "pretorijska straža", Poslanica Filipljanima 1:13
- b. "građanstvo", Poslanica Filipljanima 3:20 (Djela 16:22-34.35-40)
- c. "cezarevo /carevo kućanstvo", Poslanica Filipljanima 4:22
2. grad je bio naseljen umirovljenim i izgnanim rimskim vojnicima. Na mnogo načina bio je "mali Rim". Na ulicama Filipa mogle su se vidjeti pomodnosti Rima
3. i Pavao (Djela 22:25; 26:32) i Sila (Djela 16:37) bili su rimski građani, što im je omogućavalo zakonska prava i društveni status.
- D. Provincija Makedonija
1. Žene su imale više društvene slobode i ekonomske mogućnosti u Makedoniji nego bilo gdje u Rimskome Carstvu.
2. Ovo je slikovito prikazano:
- a. prisutnošću mnogih žena koje štiju na rijeci van Filipa (usp. Djela 16:13)
- b. poslovnom ženom Lidijom (usp. Djela 16:14)
- c. ženama suradnicama u Evanđelju (usp. Fil 4:2-3)
- d. s nekoliko vodećih žena spomenutih u Solunu (i u Makedoniji, usp. Djela 17:4).

AUTOR

- A. Ovo vrlo osobno pismo uvijek je bilo pripisivano Pavlu. ZAMJENICE U PRVOME LICU JEDNINE "ja" i "moj" pojavljuju se 51 puta.
- B. Pismo su navodili ili smjerali na njega rani autori (za potpun popis navoda vidjeti H. C. G. Moule, *Studies in Philippians*, str. 20-21, izdao Kregel):
1. Klement Rimski u *I Clement*, pisanoj crkvi u Korintu oko 95. godine
2. Ignacije, u *Letters of Ignatius*, oko 110. godine
3. Polikarp, suputnik apostola Ivana, u *Letter to the Philippians*, oko 110. godine
4. Marcionski prolog (sljedbenik heretika Marciona) Pavlovu pismu Filipljanima oko 170. godine
5. Irenej, oko 180. godine
6. Klement Aleksandrijski, oko 190. godine
7. Tertulijan iz Kartage, oko 210. godine.
- C. Iako je Timotej spomenut zajedno s Pavlom u Poslanici Filipljanima 1:1, on je bio su-radnik, a ne su-autor (iako je moguće povremeno bio pisar za Pavla).

NADNEVAK

- A. Nadnevak ovisi o mjestu gdje je Pavao bio utamničen (usp. 2. Kor 11:23):
1. Filipi, Djela apostolska 16:23-40
  2. Efez, 1. Poslanica Korinćanima 15:32; 2. Korinćanima 1:8
  3. Jeruzalem /Cezareja, Djela apostolska 21:32-33:30
  4. Rim, Djela apostolska 28:30 (navedeno u Marcionskome prologu Filipljanima).
- B. Većina znanstvenika vjeruje da zatvor u Rimu odgovara najbolje okviru Pavlova života i Djela apostolskih. Ako je tako, onda su izgleda najvjerojatnije rane 60.-e.
- C. Ovo pismo poznato je kao Pavlove "Poslanice iz zatvora" (Kološanima, Efežanima, Filemonu, i Filipljanima). Iz internih razmatranja proizlazi da su Poslanice Kološanima, Efežanima, i Filemonu bile pisane tijekom Pavlova zatvora u Rimu i Tihik ih je sve zajedno odnio u Malu Aziju (Kol 4:7; Ef 6:21). Poslanica Filipljanima ima drukčiji ton. Pavao je izgleda uvjeren da će biti oslobođen iz zatvora (Fil 1:17-26) te da će ih posjetiti (Fil 2:24).
- Ova građa isto tako osigurava vremensko razdoblje za: (1) Pavlov utjecaj koji je dosegnuo vojnike Carstva (usp. Fil 1:13; Djela 28:16) i sluge (usp. Fil 4:22) te (2) nekoliko putovanja između Pavla i glasnika iz crkve u Filipima.

SVRHA /SVRHE PISMA

- A. Prenijeti Pavlovu zahvalnost ovoj ljubljenoj crkvi koja mu je pomogla novčano nekoliko puta i čak mu poslala pomagača, Epafrodita (usp. Fil 1:3-11; 2:19-30; 4:10-20). Pismo je moguće bilo pisano kako bi objasnilo Epafroditin rani povratak kući dok je Pavao još uvijek bio u zatvoru.
- B. Ohrabriti Filipljane glede njegovih okolnosti. Evanđelje je zapravo napredovalo u zatvoru. Pavao je bio zarobljen, ali Evanđelje nije bilo zarobljeno!
- C. Ohrabriti Filipljane usred krivih naučavanja koja su bila vrlo slična naučavanjima judaizanta iz Poslanice Galaćanima. Ovi heretici zahtijevali su da novi obraćenici prvo postanu Židovi a onda kršćani (usp. Djela 15).
- Međutim, budući da popis grijeha u Poslanici Filipljanima 3:19 odgovara grčkim krivim učiteljima (gnosticima) više negoli židovskim, identitet ovih heretika je neizvjestan. Moguće je da su se neki vjernici ponovno vratili na svoj prijašnji poganski način života.
- D. Ohrabriti vjernike u Filipima da se raduju čak i usred unutarnjega i vanjskoga progonstva. Pavlova radost nije ovisila o okolnostima nego o njegovoj vjeri u Krista. Ta radost usred poteškoća nije bila stoička rezignacija, nego kršćanski svjetonazor i neprekidna borba. Pavao povlači metafore iz nekoliko životnih područja kako bi prenio tu napetost kršćanskoga života:
1. atletska metafora (usp. Fil 3:12.14; 4:3)
  2. vojna metafora (usp. Fil 1:7.12.15.16.17.22.28.30)
  3. trgovačka metafora (usp. Fil 3:7.8; 4:15.17.18).

OKVIRNI KRATKI PREGLED

- A. Teško je napraviti kratak pregled Poslanice Filipljanima jer je ona vrlo osobna i neformalna. Pavao je govorio prijateljima i suradnicima u Kristu u koje je imao povjerenja. Njegovo srce bilo je preplavljeno prije negoli je njegov um uspio srediti misli. Na predivne transparentne načine ova Poslanica otkriva srce velikoga apostola pogana. Pavao je osjećao "radost" u Kristu, u svakoj i svim okolnostima i u službi Evanđelju!
- B. Književne jedinice:
1. tipičan Pavlovski uvod, Poslanica Filipljanima 1:1-2:
    - a. pozdrav:
      - (1) od Pavla (i Timoteja) Poslanica Filipljanima 1:1
      - (2) svetima u Filipima (uključujući nadglednike i đakone), Poslanica Filipljanima 1:1
      - (3) Pavlova stilizirana molitva, Poslanica Filipljanima 1:2
    - b. molitva, Poslanica Filipljanima 1:3-11:
      - (1) suradnici u Evanđelju od početka, Poslanica Filipljanima 1:5
      - (2) podupiratelji Pavlove službe, Poslanica Filipljanima 1:7
      - (3) Pavlov zahtjev za:
        - (a) obilatu ljubav, Poslanica Filipljanima 1:9
        - (b) obilatu spoznaju, Poslanica Filipljanima 1:9
        - (c) obilat razbor /oštroumlje, Poslanica Filipljanima 1:9
        - (d) obilatu svetost, Poslanica Filipljanima 1:10

2. Pavlova briga za njih zbog njihove brige za njega, u zatvoru, Poslanica Filipljanima 1:12-26:
  - a. Bog je iskoristio njegovo vrijeme u zatvoru za širenje Evanđelja:
    - (1) Carskoj straži, Poslanica Filipljanima 1:13
    - (2) drugima u carevoj kući, Poslanica Filipljanima 1:13; 4:22
    - (3) Pavlovo utamničenje je i ohrabrialo propovjednike, Poslanica Filipljanima 1:14-18
  - b. Pavlovo uvjerenje da će biti oslobođen zbog:
    - (1) njihovih molitava, Poslanica Filipljanima 1:19
    - (2) Svetoga Duha, Poslanica Filipljanima 1:19
  - c. Pavlovo pouzdanje bilo u slobodi bilo u smrti, Poslanica Filipljanima 1:20-26
3. Pavlovo ohrabrenje, Poslanica Filipljanima 1:27-2:18:
  - a. poziv na Kristo-slično jedinstvo usred progonstva, Poslanica Filipljanima 1:27-30
  - b. živjeti u Kristo-sličnoj nesebičnosti, Poslanica Filipljanima 2:1-4
  - c. Krist naš primjer, Poslanica Filipljanima 2:5-11
  - d. u svjetlu Kristova primjera živjeti u miru i jedinstvu, Poslanica Filipljanima 2:12-18
4. Pavlovi naumi vezani na Filipe, Poslanica Filipljanima 2:19-30:
  - a. slanje Timoteja, Poslanica Filipljanima 2:19-24
  - b. povratak Epafrodita, Poslanica Filipljanima 2:25-30
5. čvrsto stajati protiv krivih učitelja, Poslanica Filipljanima 1:27; 4:1:
  - a. psi, lažni obrezivači, judaizanti (Djela 15; Gal), Poslanica Filipljanima 3:1-4
  - b. Pavlovo židovsko nasljeđe:
    - (1) u svjetlu krivih učitelja, Poslanica Filipljanima 3:5-6
    - (2) u svjetlu Krista, Poslanica Filipljanima 3:7-16
  - c. Pavlova tuga za njima, Poslanica Filipljanima 3:17-21
6. Pavao ponavlja svoje opomene:
  - a. jedinstvo, Poslanica Filipljanima 4:1-3
  - b. Kristo-slične osobine, Poslanica Filipljanima 4:4-9
7. Pavao ponavlja svoju zahvalnost za pomoć Filipljana:
  - a. njihov nedavni dar, Poslanica Filipljanima 4:10-14
  - b. njihov prijašnji dar, Poslanica Filipljanima 4:15-20 (1:5)
8. tipični Pavlovski završetak, Poslanica Filipljanima 4:21-23.

ČITANJE KRUGA JEDAN (iz "[Vodič Dobroga Biblijskoga Čitanja](#)")

Ovo je studijski vodič komentar, što znači da ste vi odgovorni za svoje vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Vi, Biblija, i Sveti Duh su prvenstvo u tumačenju. To ne morate prepustiti komentatoru.

Zato, pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Izrecite središnju temu knjige svojima vlastitim riječima (čitanje kruga #1):

1. tema čitave Knjige
2. vrsta književnosti (žanr).

ČITANJE KRUGA DVA (iz "[Vodič Dobroga Biblijskoga Čitanja](#)")

Ovo je studijski vodič komentar, što znači da ste vi odgovorni za svoje vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Vi, Biblija, i Sveti Duh su prvenstvo u tumačenju. To ne morate prepustiti komentatoru.

Zato, pročitajte čitavu biblijsku Knjigu drugi puta odjednom. Iscrtajte glavne subjekte (čitanje kruga #2) i izrecite subjekt u jednom rečenici:

1. subjekt prve književne jedinice
  2. subjekt druge književne jedinice
  3. subjekt treće književne jedinice
  4. subjekt četvrte književne jedinice
- Itd.

Vidjeti "[Seminar tumačenja Biblije](#)"

POSLANICA FILIPLJANIMA 1

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pozdrav 1:1-2	pozdrav 1:1-2	pozdrav 1:1a 1:1b 1:2	pozdrav 1:1a 1:1b 1:2	naslovljavanje 1:1-2
Pavlova molitva za Filipljane 1:3-11	zahvaljivanje i molitva 1:3-11	zahvaljivanje 1:3-8 1:9-11	Pavlova molitva za njegove čitatelje 1:3-8 1:9-11	zahvaljivanje i molitva 1:3-11
za mene živjeti znači Krist 1:12-14 1:15-26	Krist se propovijeda 1:12-18 živjeti znači Krist 1:19-26 težiti i trjeti za Krista 1:27-30	Pavlove sadašnje okolnosti 1:12-14 1:15-18a 1:18b-26	živjeti znači Krist 1:12-14 1:15-17 1:18-26	Pavlove vlastite okolnosti 1:12-26
1:27-30		1:27-30	1:27-30	borba za vjeru 1:27-30

*Premda nije nadahnut, podjela odlomaka ključ je za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sazeo podjele na odlomke kako ih je razumio. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdvaja određenu temu na svoj vlastiti način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli stihova.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegovu temu (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu slijedeći njegovu logiku i predstavljanje na stupnju odlomka uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine u svome vremenu i svojim životima.

Zabilježite da su svi tehnički izrazi i kratice objašnjeni u DODACIMA: [Kratke odredbe grčke gramatičke građe](#), [Tekstualni kriticism](#) i [Rječnik](#).

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije.

Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

OKVIRNI UVIDI

- A. Poslanica Filipljanima 1:1-2 oblikuje opći uvod u cijelo pismo. Uvod je tipično Pavlovski osim činjenice da ne postoji naglasak na njegovo apostolstvo. Ova crkva i Pavao imali su predivan odnos. On nije imao potrebu pozivati se na svoj apostolski autoritet. Ova crkva očito je Pavlu slala novčanu pomoć s vremena na vrijeme (usp. Fil 1:5.7; 4:15). Jedina druga Pavlovska crkva iz koje doznajemo da je primio pomoć je crkva iz Soluna (usp. 2. Kor 11:9).
- B. Grčka pisma prvoga stoljeća tipično su započinjala s molitvom zahvaljivanja. Poslanica Filipljanima 1:3-8 Pavlova je molitva zahvaljivanja za crkvu u Filipima. Oni uključuju glavne istine kršćanstva i postavljaju raspored za pismo.
- C. Ova Poslanica ima neuobičajen broj složenica sa *sun* (grčki *sun*) što znači “zajedničko sudjelovanje s”:
  1. Poslanica Filipljanima 1:7; 4:14 *sun* + zajedništvo (*koinōnia*, isti korijen, Fil 1:5; 2:1; 3:10; 4:14.16)
  2. Poslanica Filipljanima 1:27 *sun* + boriti se (*athleō* u Fil 4:3 prigodno ime)
  3. Poslanica Filipljanima 2:2 *sun* + duša (*psuchē*, isti smisao u Fil 1:27)
  4. Poslanica Filipljanima 2:17-18 *sun* + radovati se (*chairō*)
  5. Poslanica Filipljanima 2:25; 4:3 *sun* + radnik (*ergon*, usp. Rim 16:3.9.21; 2. Kor 1:24)
  6. Poslanica Filipljanima 2:25 *sun* + vojnik (*stratiōtē*, usp. Flm 1:2)
  7. Poslanica Filipljanima 3:10 *sun* + oblik (*morphē*)
  8. Poslanica Filipljanima 3:17 *sun* + inicijator /pokretač (*animeomai*, isti korijen u 1. Kor 4:16).

- D. Poslanica Filipljanima 1:9-11 je Pavlova molitva za duhovni rast i zrelost crkve. Ovi stihovu usredotočuju se na Kristo-sličan način života Filipljana, dok se stihovi 3-8 usredotočuju na njihov položaj u Kristu kombinirajući tako dva vida spasenja: naš položaj u Kristu (sudsko opravdanje i položajno posvećenje) te naše posjedovanje toga položaja u Kristo-sličnosti (napredujuće posvećenje).
- E. Postoji nekoliko navještaja Pavlova očekivanja bivanja oslobođenim iz zatvora u Poslanici Filipljanima 1:17-26:
1. pojam “oslobođenje” u Poslanici Filipljanima 1:19
  2. PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE Poslanice Filipljanima 1:22
  3. Pavlova izjava u Poslanici Filipljanima 1:25
  4. višeznačno izražavanje u Poslanici Filipljanima 1:26.

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:1-2

¹Pavao i Timotej, vezani-sluge Krista Isusa, Svima svetima u Kristu Isusu koji su u Filipima, uključujući nadglednike i đakone: ²Milost vam i mir od Boga našega Oca i Gospodina Isusa Krista.

1:1 “Pavao” Grčko ime “Pavao” znači “mali”. Postoji nekoliko teorija o podrijetlu njegova imena:

1. nadimak što opisuje njegovu fizičku visinu, prema tradiciji drugoga stoljeća da je Pavao bio nizak, debeli, ćelav, krivonog, čupavih obrva i imao je razroke oči moguće je fizički opis Pavla. Ovo dolazi iz ne-kanonske knjige drugoga stoljeća iz Soluna nazvane *Acts of Paul and Thecla*
2. Pavlova osobna duhovna procjena, odlomci kao što su 1. Poslanica Korinćanima 15:9; Efežanima 3:8; 1. Timoteju poslanica 1:15, gdje sebe naziva “najmanji od svetih” (vjerojatno zato jer je progonio Crkvu, Djela 9:1-2). Neki su ovaj smisao “najmalenosti” vidjeli kao podrijetlo ovoga samo-odabranoga naslova. Međutim, u knjizi kao što je Poslanica Galaćanima, gdje on glavni naglasak daje na svoju neovisnost i jednakost s jeruzalemskom Dvanaesticom, ova mogućnost nije vjerojatna (usp. 1. Kor 15:10; 2. Kor 11:5; 12:11)
3. roditeljski, većini Židova u dijaspori (Židovi koji žive izvan Palestine) bila su dana dva imena kod rođenja. Pavlovo hebrejsko ime bilo je Šaul /Savao a grčko ime bilo je Pavao.

▣ **“Timotej”** Njegovo ime znači “prihvaćen od Boga”. On je bio obraćenik na Pavlovu prvome misijskom putovanju u Derbu /Listru (usp. Djela 16:1). Pavao ga je pozvao neka se pridruži misijskome timu na drugome misijskome putovanju, moguće da nadomjesti Ivana Marka. On je imao židovsku majku (usp. Djela 16:1; 2. Tim 1:5) i grčkoga oca (Djela 16:1). Pavao ga je obrezao zato da mu pomogne u njegovu radu među Židovima (usp. Djela 16:3). On je postao Pavlov vjeran apostolski predstavnik i rješavatelj problema (usp. Djela 16:1-17:14; 18:5-19:22; 20:4; Rim 16:21; 1. Kor 4:17; 16:10; 2. Kor 1:1.19; Fil 1:1; 2:19; Gal 1:1; Flm 1:4; i dvije Poslanice, 1. Timoteju i 2. Timoteju). Pavao ga je posebno poslao u Filipe da pomogne crkvi (usp. Djela 19:22; Fil 2:19-24).

▣ **“vezani-sluge”** Ovo upućuje na:

1. SZ-ni počasni naslov u vezi s YHWH-om (usp. Mojsije, Izl 14:31; Jš, Suci 2:8; proroci, Ezra 9:11; Jer 7:25; proroci, Dn 9:6; Am 3:7; i David, Ps 78:70)
2. naglasak na Isusa kao Gospodina (*kurios*) i vjernike kao Njegove sluge (*doulos*).

[Vidjeti Posebnu temu: Moj sluga.](#)

POSEBNA TEMA: MOJ SLUGA

Ovo je bio naslov poštovanja i poziva (BDB 713).

1. Bio je korišten u skupnome smislu:
  - a. patrijarski kao skupina – Ponovljeni zakon 9:27
  - b. proroci – 2. Knjiga o Kraljevima 9:7; 17:13; Ezra 9:11; Knjiga proroka Jeremije 7:25; 26:5; 29:19; 35:15; 44:4
  - c. Izrael - Psalam 105:6; 136:22; Knjiga proroka Izaije 41:8-9; 42:18-19; 44:1.2.21; 45:4; 48:20; 49:3; Jeremija 30:10; 46:27.28
  - d. Septuaginta dodaje izrilaj Knjizi proroka Izaije 42:1, što čini da to upućuje na narodni Izrael (“Jakov je moj sluga, Ja ću mu pomoći; Izrael je moj odabrani”).

2. Bio je korišten u pojedinačnome smislu:
  - a. Abraham – Knjiga Postanka 26:24; Psalam 105:6
  - b. Job – Knjiga o Jobu 1:8; 2:3; 42:7.8
  - c. Izak – Knjiga Postanka 24:14
  - d. Jakob – 1. Knjiga Ljetopisa 16:13; Psalam 105:6; Knjiga proroka Ezekielu 28:25
  - e. Mojsije – Knjiga Izlaska 14:31; Brojevi 12:7-8; Ponovljeni zakon 34:5; Knjiga o Jošui 1:1-2.7.13.15
  - f. Jošua – Knjiga o Jošui 24:29; Suci 2:8
  - g. Kaleb – Knjiga Brojeva 14:24
  - h. David - Knjiga proroka Ezekielu 37:25
  - i. Zerubabel – Knjiga proroka Hagaja 2:23
  - j. Salamon – 1. Knjiga o Kraljevima 3:8
  - k. Izaija - Knjiga proroka Izaije 20:3; 44:26
  - l. Isus – Evanđelje po Mateju 12:15-21 navodi Knjigu proroka Izaije 42:1-4.

Ovo je počasni naslov korišten u Mesiji u “Pjesmama o Sluzi” u Knjizi proroka Izaije (usp. Iz 42:1-4; 49:1-6; 50:4-9; 52:13-53:12). Neki su sve ove vidjeli kao upućivanje na Izraela (usp. Iz 41:8-9; 42:19; 43:10; 44:21), ali Izaija 52:13 53:12 upućuje na pojedinca, savršenog Izraelca - zabilježite Iz 53:8). Sluga ne može umrijeti za grijeh sluge! Zabilježite Evanđelje o Mateju 27:38.59. Bog je u nadzoru povijesti, ljudi, naroda, čak i Sotone; sve može biti upotrijebljeno za vršenje Njegovih iskupiteljskih svrha (vidjeti [Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski nam](#))! On je upotrijebio Krista (usp. Iz 53:10).

Fusnota u *Expositor's Bible Commentary*, tom 6, str. 545, vrlo je korisna za kratki prikaz različitih uporaba naslova “Moj Sluga”:

1. sluga Božji kao prorok, usp. Knjiga Brojeva 12:7-8; Nehemija 1:7; Knjiga proroka Daniela 9:11:
  - a. Mojsije
  - b. Daniel, usp. Knjiga proroka Daniela 9:17
2. sluga Božji kao vojni vođa (tj. Jošua), usp. Knjiga o Jošui 24:29; Suci 2:8
3. sluga Božji kao kralj (tj. David), usp. 2. Knjiga o Samuelu 7:5,8; Psalam 18; 36; Knjiga proroka Ezekielu 34:24; 37:24
4. sluga Božji kao upravitelj:
  - a. Nehemija, usp. Knjiga Nehemije 1:6
  - b. Zerubabel, usp. Knjiga proroka Hagaja 2:23
5. sav Izrael (ili Jakov), usp. Knjiga proroka Izaije 41:8.9; 42:1.19; 43:10; 44:1.21; 49:3; Knjiga proroka Ezekielu 28:25; 37:25
6. Ostatak Izraela, usp. Knjiga proroka Izaije 41:8-10
7. pobožan pojedinac, usp. Knjiga o Jobu 1:8; 2:3; 42:8
8. nevjerni vladari koji služe YHWH-inim svrhama:
  - a. Kir, Knjiga proroka Izaije 44:28; 45:1
  - b. Nebukadnezar /Nabukodonozor, Knjiga proroka Jeremije 25:9; 27:6; 43:10.

▣ **“Svima svetima”** Ovi je doslovno “sveci” (*hagioi*), oni koji su isključivo izdvojeni za Božju službu. To nije referenca na bezgriješan način života, nego na vjernikov sudski (zakonski) položaj u Kristu. To je uvijek MNOŽINA osim u Poslanici Filipljanima 4:21, ali čak i tamo je upotrijebljeno u skupnome okviru. Biti spašen jeste biti dijelom obitelji. Ovaj pojam odražava SZ-nu uporabu za skupni Izrael kao sveti narod (usp. Izl 13:5; 19:5-6; Pnz 7:6; 1. Pt 2:9; i Otk 1:6).

Iako se pojam “sveti” odnosi na položaj vjernika u Kristu, nije slučajno da je korijen riječi “svet” (*hagios*). Vjernici nisu pozvani samo na spasenje, nego na napredujuće posvećenje. Vjernici su predodređeni na “svetost” (*hagiasmos*, usp. Ef 1:4), ne samo na Nebo; na službu, a ne na povlasticu.

[Vidjeti Posebnu temu: Sveti \(*hagios*\).](#)

▣ **“u Kristu Isusu”** Ovo je LOKATIV (SFERE). Ovo je Pavlov omiljeni opis za vjernike. Govori o potrebitosti atmosfere ili okruženja u kojima kršćani žive (usp. Djela 17:28). Teološki je to usporedno s Ivanovim “obitavati u Njemu” (usp. Iv 15).

Ova građa često je povezana s prisnim zajedništvom s Kristom. Upućuje na vjernikov teološki položaj, i vjernikovo osobno iskustvo (usp. Rim 3:24; 4:17; 8:39; 15:17; 1. Kor 1:2; Gal 2:17; Ef 1:4,7; Fil 1:13; 2:1.5; 4:7.13). U nekim je odlomcima “u Kristu” gotovo istoznačno s “u Crkvi” (usp. Rim 12:5; 1. Kor 4:15; Gal 1:22; 3:28; Ef 3:6; Kol 1:2). Za slikovit prilaz ovoga pojma vidjeti Poslanicu Efežanima 1:3-14:

1. “u Kristu”, Poslanica Efežanima 1:3.10.12
2. “uNjemu”, Poslanica Efežanima 1:4.7.10.13 [dva puta]
3. “u Ljubljenome”, Poslanica Efežanima 1:6.

▣ “u Filipima” Ovo je bila rimska kolonija (vidjeti Uvod).

▣

NASB	“nadglednike”
NKJV, NRSV	“biskupe”
TEV	“crkvene vode”
NJB	“predsjedavajuće starješine”
Pešita	“starješine”

Naslovi:

1. “pastor”
2. “starješina”
3. “biskup”
4. “nadglednik”

svi upućuju na istu djelatnost u mjesnoj crkvi (usp. Djela 20:17.28 i Tit 1:5.7). Pojam “nadglednici” (*episkopoi*) imao je pozadinu grčkoga grada-države, dok je pojam “starješine” (*presbuteroi*) imao židovsku pozadinu. Isto je tako moguće da je židovska pozadina “nadglednici” bila iz uporabe u Svicima s Mrtvoga mora od *mebaqerim* (1QS 6:11.20). Također zabilježite MNOŽINU (usp. Djela 20:17; Ef 4:21). Filipi su imali jednu crkvu s mnogo vođa.

Težnja da se napravi administrativna (politička) razlika između ovih pojmova uzrokovala je nekima grčkim rukopisnim varijacijama u Poslanici Filipljanima 1:1; MSS B³, D^c i K promjenu “sa (*sun*) biskupima (*episcopois*)” u “drugovi biskupi” (*sunepiscopois*).

▣

NASB, NKJV, NRSV, NJB, Pešita	“đakone”
TEV	“pomagače”

Ovo je grčki pojam za kućne sluge (*diakonoï*). Izvorna etimologija bila je “podići prašinu čišćenjem”. To je bio opći pojam za službu što je koristio Isus u Evanđelju po Marku 10:43-45, za apostole u Djelima apostolskim 1:17 i za duhovne darove u 1. Poslanici Korinćanima 12:5. Ovaj tekst podupire dvije djelatnosti vođa u mjesnoj crkvi, iako su starije žene (uloga udovica) spomenute i u 1. Timoteju poslanici 3:11. Ovi pojmovi bili su izvorne djelatnosti ali postali su naslovi i službe vrlo brzo (usp. 1. Klementova 42 i Ignacijeva *Letter to Tralles*, 3:1 te *Letter to Smyrna*, 8:1). Ignacije Antiohijski (rano drugo stoljeće) započeo je katoličku tradiciju uporabe pojma “Biskup” (nadglednik) kao onoga koji je nadređen drugima mjesnim vođama.

NZ odražava sva tri oblika crkvene politike:

1. episkopalni sustav (apostoli)
2. prezbiterijanski sustav (starješine)
3. kongregacijski model.

Sve troje može se vidjeti na Saboru u Jeruzalemu iz Djela apostolskih 15. Oblik nije ključan kao što je to duhovnost starješina (usp. 1. Tim 3:1-13)! Dobivanje i održavanje moći stremi iskviriti sve što dotakne.

[Vidjeti Posebnu temu: Đakoni \(iz Poslanice Filipljanima 1:1\).](#)

1:2 “Milost” Ova grčka riječ (*charis*) slična je redovitome grčkome otvaranju s “pozdravi” (*charein*, usp. Jak 1:1). Pavao radi tradicionalno grčko epistolarno otvaranje jedinstveno kršćanskome. Odsutnost ikoje reference na Pavlovo apostolstvo je važno. Većina njegovih pisama počinje potvrđivanjem njegova apostolskog autoriteta (usp. Rim; 1. i 2. Kor; Gal; Ef; Kol; 1. i 2. Tim i Tit). Pavao je imao prekrasan odnos s ovom mjesnom crkvom.

▣ “i mir” Ovo može odražavati hebrejski pojam *Shalom*. Pavao je možda kombinirao grčki i hebrejski pojam kao način prepoznavanja ove dvije skupine unutar crkve.

Neki tvrde da postoji teološka važnost Pavlove uporabe milosti prije mira. To je sigurno istina, ali to nije teološka izjava nego uvodni pozdrav.

[Vidjeti Posebnu temu: Milost, milosrđe, i mir kod Pavla \(iz 1. Timoteju poslanice 1\).](#)

▣ “od Boga našega Oca” Isus je učio vjernike da zovu YHWH-u prisnim obiteljskim naslovom, Otac (usp. Mt 6:9). Ovo potpuno mijenja način nečijega gledanja na Božanstvo (usp. Hoš 11). Zamisao o “Bogu” donosi konotacije transcendentnosti dok “Otac” dodaje notu imanencije, čak obiteljske prisnosti!

[Vidjeti Posebnu temu: Očinstvo Boga.](#)

▣ **“Gospodina Isusa Krista”** Ova puna oznaka naglašava Isusovo Božanstvo (Gospodin, kao YHWH), čovječnost (Njegovo ljudsko ime), i naslov (Mesija, pomazanik). Ovaj puni opis gramatički se povezuje s “Boga našega Oca” sa samo jednim PRIJEDLOGOM za oba. Ovo je bio jedan način kako su NZ-ni autori tvrdili Isusovo Božanstvo i jednakost. Postoji samo jedna Božanska esencija /bit, ali tri osobna očitovanja. Vidjeti punu bilješku u Poslanici Kološanima 1:1 i Efežanima 1:1-2.

[Vidjeti Posebnu temu: Krist Isus kao Gospodin \(iz 2. Poslanice Korinćanima 4:5\).](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:3-11

³Ja zahvaljujem svome Bogu u svakome svome sjećanju na vas, ⁴uvijek prinoseći molitvu s radošću u svakoj svojoj molitvi za vas sve, ⁵obzirom na vaše sudjelovanje u evanđelju od prvoga dana sve dosad. ⁶Jer ja sam uvjeren u ovo, da će Onaj koji je započeo dobro djelo u vama usavršiti ga do dana Krista Isusa. ⁷Jer jedino je ispravo za mene ovako osjećati o vama svima, jer ja vas imam u svome srcu, budući da ste i u mome zatvoreništvu i u obrani i potvrđivanju evanđelja, svi vi dionici milosti sa mnom. ⁸Jer Bog mi je svjedok, koliko žudim za vama svima s ljubavlju Krista Isusa. ⁹I ovo molim, da vaša ljubav može obilovati još više i više u pravoj spoznaji i prosudbi, ¹⁰tako da možete prosuditi stvari koje su savršene, zato da budete odani i besprijekorni sve do dana Kristova; ¹¹bivajući ispunjeni s plodom pravednosti koji dolazi po Isusu Kristu, na slavu i hvalu Boga.

1:3 “Ja zahvaljujem svome Bogu u svakome svome sjećanju na vas” Ovo “sjećanju” može upućivati na:

1. njihove novčane darove Pavlu; grčki PRIJEDLOG *epi* može izraziti uzrok ili zahvale (usp. James Moffattov prijevod i Fil 1:5.7)
2. Pavlov uobičajen uvodni naglasak na “sjećanju”, kao u Poslanici Rimljanima 1:8-9; Efežanima 1:16; 1. Solunjanima 3:6; Filemonu poslanici 1:4.

[Vidjeti Posebnu temu: Zahvaljivanje.](#)

1:4 “uvijek prinoseći molitvu s radošću” Radost je opetovan naglasak u ovoj Poslanici:

1. “rado” (*chara*, usp. Fil 1:4.25; 2:2.29; 4:1)
2. “radosno” (*chairō*, usp. Fil 1:18; 2:17.18.28; 3:1; 4:4 [dva puta].10)
3. “radujem se s” (*sunchairō*, usp. Fil 2:17.18)

Ovo je čak važnije u svjetlu Pavlova bivanja utamničnim i suočavanjem sa smrću.

▣ **“za vas sve”** Pojmovi “sve”, “uvijek”, i “svaki” karakteristike su Poslanice Filipljanima (usp. Fil 1:3.4.7.8.25; 2:17; 4:4.5.6.8.13.21). One se povijesno i teološki mogu odnositi na podjele što su uzrokovali grčki krivi učitelji ili židovski ekskluzivizam.

1:5

NASB	“vaše sudjelovanje u evanđelju”
NKJV, Pešita	“vaše zajedništvo u evanđelju”
NRSV	“vaše dijeljenje u evanđelju”
TEV	“način na koji ste mi pomogli u radu evanđelja”
NJB	“vaše zajedništvo u evanđelju”

Ovaj ključan pojam (*koinōnia*) znači:

1. “radovati se sudjelovanju u”
2. “zajedništvo u” (usp. Fil 4:15)
3. idiom za davanje novca (usp. Fil 4:15; Rim 12:13; 15:26; 2. Kor 9:13; Gal 6:6; 1. Tim 6:18)

stoga, to može upućivati na novčani dar Pavlu od ove crkve (usp. Fil 1:7; 4:10.14-18).

[Vidjeti Posebnu temu: Koinōnia \(zajedništvo\).](#)

▣ **“od prvoga dana sve dosad”** Ovo se odnosi na Djela apostolska 16:12-40. Ovaj izričaj teži određivanju prethodnoga izričaja kao upućivanje na njihovo sudjelovanje u službi Evanđelja radije negoli na novčani dar.

1:6 “ja sam uvjeren” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA od korijena “nagovoriti /uvjeriti”, u značenju “ja sam siguran i nastavljam biti siguran”.

▣ **“Onaj koji je započeo dobro djelo u vama”** Ovo je AORIST SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA. Bog (*Theos*) nije u tekstu ali On je pretpostavljen (usp. Rim 8:11; Gal 1:6.15 i 1. Sol 5:24). SREDNJE STANJE naglašava sudjelovanje subjekta u djelovanju GLAGOLA. Međutim, oblik je deponent, što znači da ovaj pojam nije imao djelatan oblik u Pavlovu vremenu, prema tome, SREDNJE STANJE može djelovati kao AKTIVNO STANJE. Mora postojati teološka ravnoteža između Božje ljubavi koja započinje te početnoga i nastavljajućeg odaziva vjere čovječanstva. To može upućivati na:

1. početak crkve
2. početak njihova sudjelovanja u Evanđelju
3. početak njihova osobnog spasenja.

▣

NASB	“će... usavršiti”
NKJV	“će ga dovršiti”
NRSV	“će ga dovesti do kraja”
TEV	“će ga nastaviti dok ne završi”
NJB	“će ga nastaviti dovršavati”
Pešita	“će ga nastaviti”

Ovo je FUTUR AKTIVNI INDIKATIV, što može upućivati na izvjesnost događaja. Vjernici žive u napetosti između “već” i “ne još” Kraljevstva Božjeg. Puni i potpuni blagoslovi Kraljevstva su budućnost, dok su građanstvo i stanje sadašnjost. Vjernici žive u preklapajuća dva židovska Doba. Novo doba je stiglo (Betlehem – Pedesetnica) ali staro Doba ostaje (pala narav i u fizičkome Stvorenju i u palome čovječanstvu).

[Vidjeti Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba.](#)

▣ **“dana Krista Isusa”** Referenca na Drugi dolazak uobičajen je element Pavlovih uvodnih riječi u njegovim pismima (usp. 1. Kor 1:7.8; 2. Kor 1:10; Kol 1:5; 1. Sol 1:10 i 2. Sol 1:4 i dalje). Ovaj eshatološki događaj pojavljuje se i u Poslanici Filipljanima 1:6.10; 2:16.

Eshatološki naglasak na posebnome Danu dolaska kad će ljudi sresti Isusa (kao Spasitelja ili Suca) odvija se kroz nekoliko oznaka u Pavlovim pisanjima:

1. “dan našega Gospodina Isusa Krista” (usp. 1. Kor 1:8)
2. “dan Gospodinov” (usp. 1. Kor 5:5; 1. Sol 5:2; 2. Sol 2:2)
3. “dan Gospodina Isusa” (usp. 1. Kor 5:5; 2. Kor 1:14)
4. “dan Isusa Krista” (usp. Fil 1:6)
5. “dan Kristov” (usp. Fil 1:10; 2:16)
6. “Njegov dan (Sina Čovječjega)” (usp. Lk 17:24)
7. “dan kad je Sin Čovječji otkriven” (usp. Lk 17:30)
8. “dan otkrivenja našega Gospodina Isusa Krista” (usp. 1. Kor 1:7)
9. “kad će Gospodin Isus biti otkriven s Neba” (usp. 2. Sol 1:7)
10. u prisutnosti Gospodina Isusa pri Njegovu dolasku” (usp. 1. Sol 2:19).

U SZ-u pisci su vidjeli dva Doba, Doba zla i dolazeće Doba pravедnosti, doba Duha. Bog će intervenirati u povijesti kroz Svoga Mesiju kako bi ustoličio ovo Novo doba. Taj je događaj bio poznat kao Dan GOSPODINOV. Zabilježite kako NZ-ni pisci ovo pripisuju Kristu. Njegov Prvi dolazak, Utjelovljenje, bio je prorečen u mnogo SZ-nih tekstova. Židovi nisu očekivali Božansku Osobu, nego samo Božansku intervenciju. Dva Dolaska Mesije, jedan kao Patećeg Sluge i Spasitelja, jedan kao Suca i Gospodina, nisu bila očevidna SZ-nome narodu.

[Vidjeti Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba.](#)

▣ **“Onaj koji je započeo ... usavršit ... (će) ga”** Oba pojma “započeo” i “usavršit” bili su tehnički pojmovi za započinjanje i završavanje žrtvovanja (usp. Rim 12:1-2).

1:7

NASB, NKJV, Pešita	“ja vas imam u svome srcu”
NRSV	“Vi me držite u svome srcu”
TEV	“vi ste uvijek u mom srcu”
NJB	“vi imate mjesto u mom srcu”

Grčki izričaj je višeznačan. Može upućivati na Pavlovu ljubav za njih (NASB, NKJV, TEV, NKJV) ili njihovu ljubav za Pavla (NRSV).

NASB, NKJV, NRSV	“obrani i potvrđivanju evanđelja”
TEV	“braniti evanđelje i čvrsto ga utvrditi”
NJB	“braneći i učvršćujući evanđelje”
Pešita	“mojoj obrani i potvrđivanju istine evanđelja”

Ovo su bili tehnički pojmovi za “pravnu obranu”. Prvi pojam je *apologia* (usp. Djela 22:1; 25:16; 2. Tim 4:16), drugi pojam je *bebaiōsis*, (usp. Heb 6:16 te James Moulton i George Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament Illustrated from the Papyri and Other Non-literary Sources*, str. 108, koji kaže da se koristio za “pravno jamčiti”). Ovo bi trebalo upućivati na Pavlovo pojavljivanje pred:

1. Neronom ili drugim vođama vlade
2. njegovo propovijedanje Evanđelja.

[Vidjeti Posebnu temu: Evanđelje.](#)

▣ “**svi vi (ste) dionici milosti sa mnom**” Ovo je složeni pojam sa *syn* i *koinonia*. Pokazuje Pavlove osjećaje jedinstva s ovim vjernicima. Ova Poslanica ima neuobičajen broj složenica sa *sun*, što znači “zajedničko sudjelovanje s”:

1. Poslanica Filipljanima 1:7; 4:14, *sun* + zajedništvo (*koinonia*)
2. Poslanica Filipljanima 1:27, *sun* + suradnja
3. Poslanica Filipljanima 2:2, *sun* + duša ili um
4. Poslanica Filipljanima 2:17-18, *sun* + radovati se
5. Poslanica Filipljanima 2:25; 4:3, *sun* + djelatnik
6. Poslanica Filipljanima 2:25, *sun* + vojnik
7. Poslanica Filipljanima 3:10, *sun* + oblik
8. Poslanica Filipljanima 3:17, *sun* + začetnik
9. Poslanica Filipljanima 4:3, *sun* + radnik (ili prigodno ime).

Različiti oblici riječi za “zajedništvo s” (*koinōnia*) također se često pojavljuju (usp. Fil 1:5.7; 2:1; 3:10; 4:14.16). Pavao se osjećao jedno s ovom crkvom u duši i službi.

1:8 “Jer Bog mi je svjedok” Pavao daje prisegu. Ovo je bila uobičajena tehnika potvrđivanja njegove vjerodostojnosti (usp. Rim 1:9; 2. Kor 1:23; 1. Sol 2:5.10).

▣ “**koliko žudim za vama svima**” Pavao koristi ovaj pojam za opis snažne žudnje da bude s ovim prijateljima (usp. Fil 4:1; Rim 1:11; 1. Sol 3:6; 2. Tim 1:4).

▣ “**s ljubavlju Krista**” KJV prevodi ovaj izričaj kao “utroba Kristova”. Ovo se vjerojatno odnosi na SZ-no žrtvovanje donjih unutarnjih organa (koje su Kanaanci jeli) na oltaru Svetišta (usp. Izl 29:13; Lev 3:3-4.10.15; 4:8-9; 7:3-4; 8:16.25; 9:10.16). Drevnici su smještali emocije u donje iznutrice ili abdomen (usp. Iz 63:15; Jer 4:19). Za Pavla to se odnosilo na ljubav (usp. Fil 2:1; 2. Kor 6:12; 7:15; Fil 1:8; 2:1; Kol 3:12; Flm 7.12.20).

1:9-11 Ovo je Pavlova molitva za ovu crkvu. Ovi stihovi usredotočuju se na vjernikov Kristo-sličan način života, dok se stihovi u Poslanici Filipljanima 1:3-8 usredotočuju na njihov položaj u Kristu. To kombinira dva vida spasenja: naš položaj u Kristu (sudbeno opravdanje i položajno posvećenje) i naše posjedovanje toga položaja u Kristo-sličnosti (napredujuće posvećenje). Filipljanima 1:9-11 u grčkome je jedna rečenica.

[Vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost.](#)

1:9 “vaša ljubav može obilovati još više i više” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA što je naglašavao njegovu molitvu za nastavkom rasta njihove ljubavi (usp. 1. Sol 3:12). Ljubav je dokaz i znak istinskoga vjernika (usp. 1. Kor 13; 1. Iv 4:7-20).

[Vidjeti Posebnu temu: Obilovati \(*periseuō*\).](#)

NASB	“pravoj spoznaji i prosudbi”
NKJV	“spoznaji i svakoj prosudbi”
NRSV	“spoznaji i potpunome uvidu”
TEV	“istinskoj spoznaji i savršenome sudu”
NJB	“spoznaji i savršenome razumijevanju”
Pešita	“u spoznaji i svakome duhovnom razumijevanju”

Oba od ovih zahtjeva uključuju potpun duhovni uvid što vodi Kristo-sličnosti (usp. Kol 1:9). Prvi, *epiginōskō*, obično je korišten u NZ-u za spoznaju potrebnu za spasenje (i istinskoj poruci kojoj se mora povjerovati i osobi koja mora biti dobrodošla). Drugi (*aisthēsis*) je bio više praktički usmjeren i imao naglasak na odabirima načina života (usp. Fil 2:15). Kršćanska zrelost uključuje sva tri elementa:

1. ispravnu doktrinu (usp. 1. Iv 4:1-6)
2. osoban odnos (usp. Iv 1:12; 3:16)
3. pobožan način života (usp. 1. Iv 1:7; 2:6).

Zahtijeva se i ustrajnost (usp. Mt 10:22; 24:11-13; Gal 6:9; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7).

1:10 “tako da možete prosuditi” Ovo je bio metalurški pojam (*dokimazaō*). Koristio se za ispitivanje izvornosti kovanica ili plemenitih metala. Dobio je suzvuk “ispitivanje s pogledom prema odobrenju” (usp. Rim 2:18; 1. Kor 16:3; 1. Sol 2:4).

[Vidjeti Posebnu temu: Grčki pojmovi za preispitivanje i njihova suzvučja.](#)

NASB, NKJV, Pešita	“stvari koje su savršene”
NRSV, TEV	“što je najbolje”
NJB	“istinsko razlučivanje”

Doslovno ovo je “stvari što se stvarno računaju”. Ovaj isti izričaj je u Poslanici Rimljanima 2:18.

NASB, NKJV	“odani”
NRSV, Pešita	“čisti”
TEV	“slobodni od nečistoće”
NJB	“nedužni”

Ovo je složeni pojam od “sunčev sjaj” (*eilē*) i “suditi” (*krinō*). Doslovno znači “ispitivan na svjetlu”. Došlo je do metaforičkoga proširenja o nepomiješanome i, stoga:

1. “čisti” (usp. 1. Kor 5:8; 2. Kor 2:17; 2. Pt 3:1)
2. “moralno čisti” (usp. 2. Kor 1:12).

NASB, NRSV	“besprijeckorni”
NKJV, Pešita	“bez prekršaja”
TEV	“slobodni od ... krivnje”
NJB	“bez ikakvoga traga krivnje”

Ovo je doslovno, “bez prekršaja” ili “ne uzrokujući da drugi posrne”. Pojam znači život bez krivnje (usp. Djela 24:16; 1. Kor 10:32).

Ova zamisao o krivnji upućuje na SZ-nu krivnju (usp. Post 44:10; Jš 2:17; Suci 15:3). Na ovakvu nedužnost upućivano je nekoliko puta u Poslanici Filipljanima (usp. Fil 2:15; 3:6). Vjernici su odgovorni za svoju braću u Kristu kao i za bivanje pozitivnim svjedokom (načinom života i riječima) nevjernicima (usp. 1. Tim 3:2.7).

[Vidjeti Posebnu temu: Besprijeckornost, nevinost, nedužnost, bez prigovora.](#)

▣ “sve do dana Kristova” [Vidjeti Posebnu temu: NZ-ni pojmovi za Kristov povratak.](#)

1:11 “bivajući ispunjeni” Ovo je PERFECT PASIVNOGA PARTICIPA. Zamisao o “ispunjeni” povezan je s Božjom snagom, Duhom (usp. Ef 5:18). On proizvodi Kristo-sličnost u onima koji vjeruju u Njega i surađuju s Njim, što je cilj spasenja (usp. Rim 8:28-29; 2. Kor 3:18; Gal 4:19). Vidjeti punu bilješku u Poslanici Efežanima 5:18.

NASB	“plodom pravednosti”
NKJV, Pešita	“plodovima pravednosti”
NRSV	“žetvom pravednosti”
TEV	“istinskim dobrim osobinama”
NJB	“plodovima uspravnosti”

Zabilježite da je pojam “plodom” JEDNINA, kao što je i u Poslanici Galaćanima 5:22, gdje je plod Duha ljubav. Ovdje je plod pravednost. Pojam “pravednost” u Pavlovim pisanjima obično upućuje na zakonski vjernikov položaj (položajno opravdanje i posvećenje pred Bogom - usp. Rim 4 - 8). Ovdje, međutim, to podrazumijeva praktično djelovanje unutarnjega spasenja (napredujuće posvećenje, usp. Fil 1:10; Jak 3:18).

[Vidjeti Posebne teme: NZ-na svetost /posvećenje; i: Pravednost.](#)

▣ **“na slavu i hvalu Boga”** (usp. Mt 5:16; Ef 1:6.12.14) Vjernikovi životi moraju donijeti čast Bogu! Opravdanje mora proizvesti posvećenje. Nema ploda, nema korijena! Krist nas je i spasio i obnovio sliku Božju u palome čovječanstvu. Vjernici moraju pokazivati obiteljske Božje osobine! Vidjeti bilješku o “slavi” u Poslanici Efežanima 1:6.

[Vidjeti Posebnu temu: Slava \[*doxa*\] \(NZ\).](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:12-18

¹²Sad ja želim da vi znate, braćo, da su se moje okolnosti pokazale za veći napredak evanđelja, ¹³tako da je moje utamničenje u stvari Krista postalo dobro poznato diljem cijele pretorijske straže i svakome drugom, ¹⁴i da većina braće, pouzdajući se u Gospodina zbog moga utamničenja, imaju daleko više hrabrosti govoriti riječ Božju bez straha. ¹⁵Neki, budite sigurni, propovijedaju Krista čak iz zavisti i svade, ali neki također iz dobre volje; ¹⁶potonji čine to iz ljubavi, znajući da sam ja postavljen za obranu evanđelja; ¹⁷prethodni navješćuju Krista iz sebičnoga slavljublja radije negoli iz čistih pobuda, misleći mi prouzročiti nevolju u mom utamničenju. ¹⁸Što onda? Jedino samo to na svaki način, bilo u pretvaranju ili u istini, Krist se naviješta; i u tome ja se radujem.

1:12 “Sad ja želim da vi znate” Ovo podrazumijeva da je crkva postavila neka pitanja Pavlu (kao korinška, usp. 1. Kor 7:1.25; 8:1; 12:1; 16:1) preko Epafrodita koji mu je donio novčani dar dok je bio u zatvoru (usp. Fil 2:25).

▣ **“da ... moje okolnosti”** Ovo je upućivalo na Pavlovo uhićenje, utamničenje, i suđenje /suđenja. Agab, prorok, navijesti je Pavlovo uhićenje i utamničenje u Djelima apostolskim 21:10 i dalje. Činjenicu da će Pavao govoriti pred poganskim kraljevima bila je otkrivena Ananiji u Djelima apostolskim 9:15. Bog je izvršio Svoju svrhu izrečenu za Pavlovu službu, ali na način kako očito Pavao nije očekivao. Ova ista istina jeste dokaz u životima vjernika. Oni nisu nadzirani srećom, prilikom, ili sudbinom. Bog koristi čak stvari što izgledaju pogrdno i negativno na čudesan način za Svoju čast i slavu (usp. Fil 1:20; Rim 8:28-29).

▣ **“pokazale (su se) za veći napredak evanđelja”** Pojam “napredak” ponovno je upotrijebljen u Poslanici Filipljanima 1:25 i u 1. Timoteju 4:15. On prvenstveno ima dvije etimološke pozadine što se mogu odnositi na Pavlovu uporabu ovoga pojma:

1. to je bio vojni pojam za prednost trupa kroz surovo područje pomoću prethodnica koji su uklanjali zapreke
2. koristili su ga grčki filozofi (stoici) kao lozinku za težak put do mudrosti.

Iako Evanđelje napreduje to je ponekad teško. Zanimljivo je zabilježiti da je spomenuti napredak specificiran:

1. u Poslanici Filipljanima 1:13 kao Evanđelje koje biva šireno putem elitne Carske straže i same rimske palače
2. u Poslanici Filipljanima 1:14 da su drugi kršćanski propovjednici u Rimu hrabro govorili zbog Pavlova stava i djelovanja kako bi navijestili Evanđelje dok je Pavao bio u zatvoru.

[Vidjeti Posebne teme: Evanđelje; i: *Kerygma*.](#)

▣

NASB	“pretorijske straže”
NKJV	“dvorske straže”
NRSV	“carske straže”
TEV	“cijele dvorske straže”
NJB	“pretorija”
Pešita	“na čitavome carskom dvoru”

KJV, NKJV, i TEV prijevodi imaju “dvor /palača”, što je posve moguće jer je Riječ korištena na ovaj način u Djelima apostolskim 23:35.

U ovome okviru to upućuje na vojničko tijelo, ne na mjesto, zbog uporabe izričaja, “i sav ostatak”, što očito upućuje na osobe. Točan identitet ovih ljudi je neizvjestan, ali oni su vjerojatno bili carske sluge, pravni savjetnici, ili sudbeni službenici koji su bili uključeni u Pavlov sudski postupak /postupke.

[Vidjeti Posebnu temu: Pretorijska straža.](#)

POSEBNA TEMA: PRETORIJSKA STRAŽA

Izvorni pojam “pretorijska”, upućivao je na rimski generalski šator (*praetor*), ali nakon vremena rimskoga osvajanja pojam se koristio u upraviteljskome smislu za označavanje stožera ili rezidencije političke /vojne administracije (usp. Mt 27:27; Iv 18:28.33; 19:9; Djela 23:35; Fil 1:13).

Međutim, u prvome stoljeću rimskoga svijeta pojam se koristio za časnike koji su tvorili posebnu Carsku stražu. Ovu elitnu skupinu vojnika započeo je August (27.g.pr.Kr.) ali konačno ju je skupio u Rimu Tiberije. Oni su:

1. bili svi istoga ranga, centurioni /stotnici
2. primali dvostruku plaću
3. imali posebne povlastice (tj. umirovili su se nakon 16 godina umjesto nakon 25 godina službe)
4. postali toliko moćni da se njihov odabir tko će biti Car uvijek poštivao.

Tek u doba Konstantina ova je elitna, politički snažna skupina bila konačno raspuštena.

1:14 Grčki izričaj “u Gospodinu” može ići s “braćo” ili s pojmom “više hrabrosti” izriče temelj za uvjerenost drugih propovjednika u viđenju kako se Pavao suočio s utamničenjem. Važno je zabilježiti kako su nečije ponašanje, stav i djelovanja tijekom vremena nevolje i pritiska često izvor velikoga ohrabrenja za druge kršćane (usp. Job, Jeremija, Pavao).

▣ **“govoriti riječ Božju bez straha”** Izričaj “riječ Božju” ima neke varijacije grčkoga rukopisa. Drevni grčki uncijalni manuskripti κ , A, B, i P imaju izričaj u GENITIVU “riječi Božje”. Međutim, u P⁴⁶, D^c, i K, taj izričaj u GENITIVU je izostavljen. UBS⁴ daje izostavljanju ocjenu “B” (gotovo izvjesno). Kao što je istina za većinu ovih rukopisnih varijacija, one na smisao odlomka utječu vrlo malo.

[Vidjeti Posebnu temu: Tekstualni kriticizam.](#)

1:15 Identitet ovih ljubomornih kršćanskih propovjednika (usp. Fil 1:15.17.18) prouzročio je veliku raspru među komentatorima. Iz Poslanice Filipljanima 1:11-18 čini se očiglednim da su oni istinski propovijedali Isusa, ali iz loših poriva, ne prvenstveno usmjerenih prema Isusu i poruci Evanđelja nego posebno prema Pavlu. Neki su tvrdili da su ovi bili etablirane kršćanske vođe (Židov i poganin) koje je zasjenio Pavlov intelekt i duhovna prisutnost kad je došao u Rim. Moguće su oni bili judaizanti kao u Galaciji ali iz manje moćne klase. Međutim, zbog Pavlovih oštrih riječi u Poslanici Galaćanima (3:2 i dalje), nije vjerojatno da ovaj tekst upućuje na krive učitelje. Ovdje su to naprosto propovjednici s lošim porivima. Ovo zvuči uvelike kao u današnje vrijeme—ljubomora, suparništvo, i strančarenje često karakteriziraju crkvu Isusa Krista, umjesto ljubavi i prihvaćanja kako je zahtijevano u 1. Korinćanima 13; Rimljanima 14; Galaćanima 5:26.

1:16

NASB, NKJV, Pešita

“sam ja postavljen”

NRSV

“ovdje sam postavljen zbog”

TEV

“Bog mi je dao djelo za”

NJB

“ostajem čvrst”

Pojam “postavljen /imenovan” (*keimai*) bio je vojni pojam za vojnika na straži. Koristi se metaforički za nekoga tko biva postavljen /imenovan za neki zadatak (usp. Lk 2:34). Pavlovo zatvoreništvo i suđenje u Rimu nisu bili slučajni, nego predodređeni Božji naum (usp. Djela 9:15). Isusov život također je bio “postavljen /imenovan” (usp. Lk 22:22; Djela 2:23; 3:18; 4:28). Korisno je vidjeti naše živote u ovome istom teološkome svjetonazoru!

▣ **“obranu evanđelja”** Ovo je isti grčki pojam (*apologia*) upotrijebljen u Poslanici Filipljanima 1:7. Iz njega dobivamo englesku riječ “*apology* /apologija” što znači “pravna obrana”. Ovaj bi izričaj podrazumijevao vladina suđenja (usp. Djela 22:1) ali može i upućivati na njegovo propovijedanje u židovskoj sinagogi.

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova pravna obrana \(zajednički elementi u Djelima apostolskim\).](#)

POSEBNA TEMA: PAVLOVA ZAKONSKA OBRANA (zajednički elementi u Djelima apostolskim)

Zajednički elementi	Pavao pred svjetinom	Pavao pred Sanhedrinom	Pavao pred Feliksom	Pavao pred Festom	Pavao pred Agripom II.
1. njegova židovska pozadina	22:3		24:14.17-18		26:4
2. njegova farizejska obuka i revnost	22:3	23:6-9	24:15.21		26:5-8
3. njegovo proganjanje "Putu"	22:4-5				26:9-11
4. njegovo osobno svjedočanstvo i njegovo obraćenje	22:6-16				26:12-16
5. njegov poziv od Isusa za posebnu službu	22:17-22				26:16-23

1:16-17 Zanimljivo je zabilježiti kako su u *Textus Receptus* izričaji u Poslanici Filipljanima 1:16 i 17 okrenuti u nakani da se podudaraju s redosljedom stiha 15. Ova varijacija grčkoga manuskripta (kao i toliko mnogo njih) ne utječe na smisao odlomka.

1:17 "sebičnoga slavljublja" Ovaj pojam izvorno je značio "presti vunu za najam", ali došao je do uporabe u smislu aristokratske oholosti protiv onih koji su morali raditi za život. Došao je do metaforičke uporabe za sebičnu ambiciju. Veličina Pavlova srca može se vidjeti (Fil 1:18) u činjenici da se on radovao zato jer Krist biva propovijedan čak premda je navjestitelj imao loše porive. Snaga je u Riječi, a ne u navjestitelju!

1:18 Pavao je shvatio kako je poruka Evanđelja istisnula osobna rivalstva. Ovaj stih ima ogromne implikacije za denominacijske podjele što se nalaze u Crkvi danas i kako se vjernici odnose prema njima osobno i teološki (usp. Rim 14 i 1. Kor 8 - 10).

▣ "u istini" [Vidjeti Posebnu temu: "Istina" u Pavlovima pisanjima.](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:19-26

¹⁹Da, ja ću se radovati, jer ja znam da će se ovo okrenuti u moje oslobođenje kroz vaše molitve i opskrbu Duha Isusa Krista, ²⁰prema mome iskrenom očekivanju i nadi, kako ja neću biti posramljen ni u čemu, nego *da* će sa svom smjelošću, Krist biti čak i sad, kao i uvijek, uzvišen u mome tijelu, bilo životom bilo smrću. ²¹Jer za mene, živjeti jeste Krist a umrijeti je dobitak. ²²Ali ako *moram* živjeti u mesu, to će značiti plodonosan rad za mene; i ja ne znam što odabrati. ²³Ali ja sam teško pritisnut s oba *smjera*, imajući žudnju otići i biti s Kristom, jer *to* je mnogo bolje; ²⁴ipak ostati u tijelu je mnogo potrebitije za vašu korist. ²⁵Uvjeren u ovo, ja znam da ću ostati i nastaviti sa svima vama za vaš napredak i radost u vjeri, ²⁶tako da vaše ponosno povjerenje u mene može obilovati u Kristu Isusu kroz moj dolazak k vama ponovno.

1:19 "moje oslobođenje" Doslovno pojam (*sōtēria*) znači "spasenje". Pavao ga koristi vrlo često kako bi govorio o duhovnome spasenju u Kristu. (Neki primjeri: Rim 1:16; 11:14; 1. Kor 1:21; 7:6; 1. Tim 4:16; 2. Tim 2:10; 3:15; 4:18; Tit 3:5.) Međutim, ovdje je upotrijebljen u SZ-nome smislu fizičkoga oslobođenja (usp. 2. Tim 4:18; Jak 5:15). Često je bio korišten u okvirima što se odnose na kušnje (usp. Mk 13:11; Lk 12:11-12). Čak je moguće da je to smjerenje na Knjigu o Jobu 13:16 u Septuaginti (LXX), u kojoj je Job konačno opravdan od Boga (usp. Job 42).

Pavao je osjećao da će biti oslobođen (usp. PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE u Fil 1:22). Izgleda da su Poslanice Kološanima i Efežanima bile pisane ranije tijekom Pavlova zatočeništva u Rimu a Poslanica Filipljanima bila je napisana prema kraju zatočeništva. Pavao je bio oslobođen i obavio je četvrto misijsko putovanje što je opisano u Pastoralnim pismima (1. Tim, Tit i 2. Tim) i potom je očito bio ponovno uhićen te mu je bila odrubljena glava prije Neronova samoubojstva godine 68.

Pavlovo uvjerenje bilo je temeljeno na dva elementa:

1. molitvama kršćana u Filipima
2. snazi Duha Božjega.

Zanimljivo je zabilježiti koliko je često Pavao zahtijevao molitvu od crkava (usp. Rim 15:30; 2. Kor 1:11; Ef 6:18-19; Kol 4:3; 1. Sol 5:25). Postoji tajnovitost glede potrebitosti molitve; Bog je Sebe ograničio na molitve Svoje djece (usp. Mt 7:7-11; 18:19; 21:22; Lk 11:9-13; Iv 14:13-14; 15:7.16; 16:23-24; 1. Iv 3:22; 5:14-15). Nekako, iskreno, dosljedno posredovanje oslobađa silu Duha na najneobičajeniji način; “mi nemamo jer ne molimo” (usp. Jak 4:2).

☐	
NASB	“opskrbu”
NKJV	“opskrbiti”
NRSV, TEV	“pomoći”
NJB	“poduprijeti”
Pešita	“dar”

Ovaj se pojam izvorno koristio o o bogatome pokrovitelju koji oprema zbor. Došao je do metaforičke uporabe za dostatnu i obilnu opskrbu.

☐ **“Duha Isusa Krista”** Vrlo često Sveti Duh opisan je u pojmovima Njegova odnosa prema Isusu (usp. Rim 8:9; 1. Kor 15:45; 2. Kor 3:18; Gal 4:6; i 1. Pt 1:11). G. Campbell Morganov naslov za Duha bio je “Drugi Isus”! Ovo je u potpunome suglasju sa svrhom Duha nađenom u Evanđelju po Ivanu 16:7-15. Primarna služba Svetoga Duha je dovesti ljude na mjesto obraćenja, otkriti im Evanđelje koje se nalazi u toj osobi i djelo Isusa Krista, krstiti ih u Krista, i potom oblikovati Krista u njima.

Pavlovo vezivanje na Isusa i Duha bilo je pokazivanje da je Novo doba došlo. To je bilo “doba Duha”. Duh je uveo Novo doba pravednosti. Ipak Novo doba bilo je i Mesijansko. Isus je bio Očev mehanizam za ustoličenje Novoga doba Duha.

[Vidjeti Posebne teme: Isus i Duh](#); i: [Osobnost Duha](#).

1:20 “prema mome iskrenom očekivanju” Ovaj je pojam moguće iskovao Pavao. Upotrijebljen je i u Poslanici Rimljanima 8:19. To je metaforički o nekome s ispruženim vratom koji napeto traži nešto ili nekoga.

☐	
NASB	“kako ja neću biti posramljen ni u čemu”
NKJV, Pešita	“da ni u čemu ja neću biti posramjen
NRSV	“da ja neću biti posramljen ni na koji način”
TEV	“da nikad neću podbaciti u svojoj dužnosti”
NJB	“da neću nikad morati priznati poraz”

Ovo upućuje na Pavlov osjećaj odgovornosti u njegovu zadatku što mu je bio dodijeljen ali on razumnije poteškoće i kušnje (usp. 1. Kor 4:1-29; 9:27).

☐	
NASB, NKJV, NRSV	“sa svom smjelošću”
TEV	“pun hrabrosti”
NJB	“potpune neustrašivosti”
Pešita	“otvoreno”

Ova grčka riječ ima temeljno značenje “smjelost govoriti”:

1. u prisutnosti pretpostavljenoga (Boga, suca, kralja, itd.)
2. u napetim situacijama (usp. Djela 4:13.29.31; Ef 3:12; 1. Tim 3:13; Heb 10:9; 1. Iv 4:17).

To je bila Pavlova opetovana molitva (usp. Ef 6:19; Kol 4:3).

[Vidjeti Posebnu temu: Smjelost \(*parrhēsia*\)](#).

☐	
NASB	“Krist biti čak i sad, kao i uvijek, uzvišen u mome tijelu”
NKJV	“kao uvijek, tako sad također Krist bude uzveličan u mome tijelu”
NRSV	“Krist će biti uzvišen kao uvijek u mome tijelu”
TEV	“sa svojim čitavim bićem ja ću donijeti čast Kristu”
NJB	“tako da sad, kao uvijek, Krist bude proslavljen u mome tijelu”

Ovo je GLAGOL u FUTUR PASIVU što pokazuje da Pavao nije bio glavni čimbenik ili glavni sastojak u davanju časti Bogu, nego da će Krist biti štovan kroz Pavla pomoću molitava braće i snazi Svetoga Duha (Fil 1:19). Znakovito je da Pavao zaključuje ovaj izričaj s grčkim pojmom za "tijelo". Vjernici će davati čast Bogu svojim tijelima (usp. 1. Kor 6:20) ili Ga neće štovati uopće! Za Grke tijelo je bilo zlo. Za Pavla ono je bilo moralno neutralno ali ono je bilo i jeste bojno polje kušnje i mjesto štovanja i proslavljanja Krista.

▣ **"bilo životom bilo smrću"** Vjernici moraju uzvisiti Krista, neki svojim smrtima a neki svojim životima vjernosti (usp. Rim 14:8; 2. Kor 5:1-10; 1. Sol 5:20; Otk 13:14).

1:21 "za mene, živjeti jeste Krist a umrijeti je dobitak" "Živjeti" je PREZENT AKTIVNOGA INFINITIVA, dok je "umrijeti" AORIST AKTIVNOGA INFINITIVA. Ovo znači kako je čin nastavka života Krist (Rim 12:1-2). To je težak izričaj za razumjeti, ali kad promatramo druga Pavlova pisanja, vidimo kako to znači da vjernici moraju umrijeti grijehu, to je smrt sebi, i smrt Zakonu, ali život Bogu za službu (usp. Rim 6:1-11; Kol 3:4; Gal 2:20; 5:24; 6:14). Međutim, u ovome okviru, to mora upućivati na fizičku smrt. Pavao je bio na suđenju zbog svoga života, ipak njegov je život već bio uzet, uzeo ga je Krist!

▣ **"umrijeti je dobitak"** Za Pavla, smrt je značila savršeno zajedništvo s Bogom (usp. Fil 1:23). Ovo ne podrazumijeva kako je Pavao bio posve nezabrinut glede smrti. On je raspravljao o svojim strahovima i prikrivanjima u 2. Poslanici Korinćanima 5:1-10. Postoji element straha od smrti za sve nas, ali Evanđelje osposobljava vjernike da se hrabro suoče s fizičkom smrću i svetim Bogom. Moramo razumjeti, međutim, da riječ "dobitak" ovdje ne znači osoban dobitak za Pavla nego dobitak za Evanđelje (usp. Fil 1:12).

1:22 "ako" Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE.

[Vidjeti Posebnu temu: Grčki gramatički pojmovi.](#)

▣ **"u mesu"** [Vidjeti Posebnu temu: Meso \(sarx\).](#)

▣ **"to će značiti plodonosan rad za mene"** Ovo se tumači na dva načina:

1. neki to vide kao plod i vrhunac njegova rada koji je već započeo
2. drugi to vide kao njegovu želju za novim radom.

Postoji mnogo dokaza u Ranoj crkvi da je Pavao bio oslobođen iz zatvora te kako je imao nekoliko mjeseci misijskih djelatnosti prije nego što je bio ponovno uhićen i prije nego što mu je bila odrubljena glava godine 68., što je godina kad se Neron ubio.

Dokaz za njegovo oslobođenje je:

1. uporaba pojma "oslobođenje" u Poslanici Filipljanima 1:19
2. PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE u Poslanici Filipljanima 1:22
3. Pastoralne poslanice ne odgovaraju kronologiji Djela apostolskih
4. Klement Rimski, u svome prvome pismu Korinćanima (95. g.), posebno poglavlje 5, izjavljuje da je Pavao bio oslobođen iz zatvora te da je otišao na zapad
5. izrečeno u uvodu Pavlovih pisama u Muratorijevu fragmentu
6. izrečeno u Euzebijevim *Ecclesiastical Histories*, 2:22
7. izrečeno u službama Ivana Zlatoustoga, koji spominje njegove kasnije djelatnosti.

▣ **"ja ne znam što odabrati"** Ovaj pojam uobičajeno znači "objaviti /obznaniti". Pavao nije u stvarnosti imao izbora glede toga hoće li živjeti ili umrijeti, nego tvrdi da je Bog to učinio. Međutim, on se mentalno borio s dvije mogućnosti:

1. jedna bi bila korist za njega, tj. mučenička smrt
2. njegovo oslobođenje bilo bi korisno za crkvu jer bi on imao više vremena za propovijedanje, naučavanje, i ohrabivanje.

1:23 "ja sam teško pritisnut s oba smjera" Pojam *sunechō* znači "biti čvrsto pritisnut ili držan zajedno" (usp. Lk 12:50; 19:43) i to pokazuje jačinu osobne borbe što je Pavao osjećao vezano na njegove mogućnosti službe.

▣ **"ja ... imajući žudnju otići"** Pojam "žudnju" vrlo je snažan grčki pojam često preveden kao "blud", ali ovdje je upotrijebljen u pozitivnome smislu snažne želje.

Pojam "otići" vrlo je zanimljiva grčka riječ što je upućivala za brod koji se oslobađa od priveza ili za vojni logor koji se skida ili premješta (usp. 2. Tim 4:6). Zbog Pavlove uporabe ovoga pojma u 2. Poslanici Korinćanima 5:1.11, to vjerojatno upućuje na fizičku smrt.

▣ **“biti s Kristom”** Farizeji su uvijek očekivali uskrsnuće na kraju vremena (usp. Job 14:14-15; 19:25-27; Dn 12:2). Ovo je dokaz iz mnogih odlomaka u NZ-u što upućuju na Drugi dolazak, Sud i život nakon smrti. Međutim, u ovome odlomku, dodatan uvid dovodi do tradicionalne židovske zamisli o Hadesu: kad vjernici umru, oni ne ulaze u nesvjestan san ili se spuštaju u polu-svjesno mjesto zadržavanja, nego su prisutni s Gospodinom (usp. Mk 12:26-27; Lk 16:19-31; 23:43; 2. Kor 5:8). Postoji mnogo biblijskih višeznačnosti u ovome području. Čini se da Biblija uči prijelaznu svjesnost, bestjelesno stanje (usp. 1. Kor 15:51-52; 1. Sol 4:13, 17; Otk 6:9; 20:4). U smrti vjernici će biti s Gospodinom ali u ograničenome zajedništvu i to zajedništvo neće biti u potpunosti dovršeno sve do Dana uskrsnuća (usp. 1. Iv 3:2).

[Vidjeti Posebnu temu: Gdje su mrtvi? \(Šeol/Hades, Gehena, Tartarus\)?](#)

POSEBNA TEMA: GDJE SU MRTVI? (*Šeol/Hades, Gehena, Tartarus*)

I. STARI ZAVJET

- A. Svi ljudi idu u *Šeol* (ne postoje obiteljski korijeni i etimologija je neizvjesna, BDB 982, KB 1368), što je način upućivanja na mjesto gdje umrli žive ili na grob, uglavnom u Mudrosnoj književnosti i Knjizi proroka Izaije. U SZ-u to je bilo sjenovito, svjesno, ali postojanje bez radosti (usp. Job 10:21-22; 38:17).
- B. *Šeol* obilježava:
1. povezanost s Božjim Sudom (vatra), Ponovljeni zakon 32:22
  2. zatvor s vratima, Knjiga o Jobu 38:17; Psalam 9:13; 107:18
  3. zemlja bez povratka, Knjiga o Jobu 7:9 (akadijski naziv za smrt)
  4. zemlja/kraljevina tame, Knjiga o Jobu 10:21-22; 17:13; 18:18
  5. mjesto tišine, Psalam 28:1; 31:17; 94:17; 115:17; Knjiga proroka Izaije 47:5
  6. povezanost s kaznom čak prije Sudnjega dana, Psalam 18:4-5
  7. povezanost s *abaddonom* (uništenje; vidjeti [Posebnu temu: Abaddon ... Apollyon](#)), u kojem je Bog također prisutan, Knjiga o Jobu 26:6; Psalam 139:8; Knjiga proroka Amosa 9:2
  8. povezanost s "Jamom" (grobom), Psalam 16:10; 88:3-4; Knjiga proroka Izaije 14:15; Ezekiel 31:15-17
  9. grješni silaze živi u *Šeol*, Knjiga Brojeva 16:30.33; Knjiga o Jobu Job 7:9; Psalam 55:15
  10. često poosobljen sa životinjom velikih ustiju, Knjiga Brojeva 16:30; Izreke 1:12; Knjiga proroka Izaije 5:14; Habakuk 2:5
  11. ljudi su tamo zvani *Repha'im* (tj. "duhovi umrlih"), Knjiga proroka Izaije 14:9-11; Knjiga o Jobu 26:5; Izreke 2:18; 21:16; 26:14
  12. ali, YHWH je prisutan čak i ovdje, Knjiga o Jobu 26:6; Psalam 139:8; Izreke 15:11.

II. NOVI ZAVJET

- A. Hebrejski *Šeol* preveden je grčkim *Hades* (nevidljivi svijet).
- B. *Hades* ima osobine (slično kao *Šeol*):
1. upućuje na smrt, Evanđelje po Mateju 16:18
  2. povezan je sa smrću, Otkrivenje 1:18; 6:8; 20:13-14
  3. često sličan mjestu stalne kazne (*Gehena*), Evanđelje po Mateju 11:23 (SZ-ni navod); Luka 10:15; 16:23-24
  4. često sličan grobu, Evanđelje po Luki 16:23.
- C. Moguće podijeljen (rabini):
1. dio za pravednike nazvan *Raj* (pravo drugo ime za Nebo, usp. 2. Kor 12:4; Otk 2:7), Evanđelje po Luki 23:43
  2. dio za grješne nazvan *Tartarus*, mjesto zadržavanja daleko ispod Hadesa, 2. Petrova poslanica 2:4, gdje je mjesto zadržavanja za zle anđele (usp. Post 6; 1. Hen). Povezano je s *Abisom*, Evanđelje po Luki 8:31; Poslanica Rimljanima 10:7; Otkrivenje 9:1-2.11; 11:7; 17:18; 20:1.3.
- D. *Gehena*:
1. odražava SZ-ni izričaj, "dolina sinova Hinnoma" (južno od Jeruzalema). To je bilo mjesto gdje je fenički bog vatre, *Molek* (BDB 574, KB 591), bio štovan žrtvovanjem djece (usp. 2. Kr 16:3; 21:6; 2. Ljet 28:3; 33:6), što je bilo zabranjeno Levitskim zakonikom 18:21; 20:2-5
  2. Jeremija ga mijenja iz mjesta poganskoga štovanja u mjesto YHWH-ina Suda (usp. Jer 7:32; 19:6-7). To postaje mjesto vatre, vječnoga suda u 1. Henokovoj 90:26-27 i Sib. 1:103
  3. Židovi Isusova vremena bili su toliko užasnuti sudjelovanjem svojih predaka u poganskome štovanju žrtvovanja djece, da su ovo područje pretvorili u smetlište za Jeruzalem. Mnoge od Isusovih metafora za Vječni sud proizašle su iz ovoga odlagališta (vatra, dim, crvi, smrad, usp. Mk 9:44.46). Pojam *Gehena* koristio je samo Isus (osim u Jak 3:6)
  4. Isusova uporaba riječi *Gehena*:
    - a. vatra, Evanđelje po Mateju 5:22; 18:9; Marko 9:43
    - b. bez kraja [neprekidno], Evanđelje po Marku 9:48 (Mt 25:46)
    - c. mjesto uništenja (oboje i duše i tijela), Evanđelje po Mateju 10:28
    - d. usporedivo sa *Šeolom*, Evanđelje po Mateju 5:29-30; 18:9
    - e. označava grješnog kao "sin Pakla", Evanđelje po Mateju 23:15
    - f. ishod sudbene presude, Evanđelje po Mateju 23:33; Luka 12:5

- g. zamisao *Gehene* usporediva je s drugom smrću (usp. Otk 2:11; 20:6.14) ili ognjenim jezerom (usp. Mt 13:42.50; Otk 19:20; 20:10.14-15; 21:8). Moguće da ognjeno jezero postaje trajno stanište ljudi (iz *Šeola*) i zlih anđela (iz *Tartarusa*, 2. Pt 2:4; Juda stih 6 ili *Abis*, usp. Lk 8:31; Otk 9:1-11; 20:1.3)
  - h. nije bila određena za ljude, nego za Sotonu i njegove anđele, Evanđelje po Mateju 25:41.
- E. Moguće je, zbog preklapanja *Šeola*, *Hadesa*, i *Gehene* da:
1. prvotno su svi ljudi išli u *Šeol* /*Hades*
  2. njihovo tamošnje iskustvo (dobro /zlo) pogoršano je nakon Sudnjeg dana, ali mjesto za grješne ostaje isto (to je zašto je KJV *hades* [grob] preveo kao *gehena* [Pakao])
  3. jedini NZ-ni tekst što spominje muku prije Suda jeste parabola u Evanđelju po Luki 16:19-31 (Lazar i bogataš). *Šeol* je također opisan kao mjesto kazne sada (usp. Pnz 32:22; Ps 18:1-5).
- Međutim, doktrina se ne može postaviti na parabolli.

III. MEĐUSTANJE IZMEĐU SMRTI I USKRSNUĆA

- A. NZ ne uči o “besmrtnosti duše”, što je jedan od nekoliko drevnih pogleda na život poslije smrti:
1. ljudske duše postojale su prije njihova fizičkog života
  2. ljudske duše su vječne prije i poslije fizičke smrti
  3. često je ljudsko tijelo viđeno kao zatvor a smrt kao oslobođenje za povratak u pred-postojeće stanje.
- B. NZ nagovještuje bestjelesno stanje između smrti i uskrsnuća:
1. Isus govori o diobi između tijela i duše, Evanđelje po Mateju 10:28
  2. Abraham može imati tijelo sada, Evanđelje po Marku 12:26-27; Luka 16:23
  3. Mojsije i Ilija imaju fizičko tijelo kod preobraženja, Evanđelje po Mateju 17
  4. Pavao tvrdi da će kod Drugoga dolaska prvo duše s Kristom dobiti svoja nova tijela, 1. Poslanica Solunjanima 4:13-18
  5. Pavao tvrdi da će vjernici svoja nova duhovna tijela dobiti na Dan uskrsnuća, 1. Poslanica Korinćanima 15:23.52
  6. Pavao tvrdi da vjernici ne idu u *Hades*, nego su kad umru s Isusom, 2. Poslanica Korinćanima 5:6.8; Filipljanima 1:23. Isus je pobijedio smrt i uzeo je pravednike Sobom na Nebo, 1. Petrova poslanica 3:18-22.

IV. NEBO

- A. U Bibliji je ovaj pojam korišten u tri značenja:
1. atmosfera iznad Zemlje, Knjiga Postanka 1:1.8; Knjiga proroka Izaije 42:5; 45:18
  2. zvjezdana nebesa, Knjiga Postanka 1:14; Ponovljeni zakon 10:14; Psalam 148:4; Poslanica Hebrejima 4:14; 7:26
  3. mjesto Božjega prijestolja, Ponovljeni zakon 10:14; 1. Knjiga o Kraljevima 8:27; Psalam 148:4; Poslanica Efežanima 4:10; Hebrejima 9:24 (Treće nebo, 2. Kor 12:2).
- B. Biblija ne otkriva mnogo o životu poslije smrti, vjerojatno zato što palo čovječanstvo nema načina ili sposobnost to razumjeti (usp. 1. Kor 2:9).
- C. Nebo je oboje i mjesto (usp. Iv 14:2-3) i Osoba (usp. 2. Kor 5:6.8). Nebo može biti obnovljeni Edenski vrt (Post 1 - 2; Otk 21 - 22). Zemlja će biti očišćena i obnovljena (usp. Djela 3:21; Rim 8:21; 2. Pt 3:10). Slika Boga (Post 1:26-27) obnovljena je u Kristu. Sad je ponovno moguće prisno zajedništvo Edenskoga vrta. Međutim, ovo može biti metaforički (Nebo kao ogromni, kockasti grad iz Otk 21:9-27) a ne doslovno. Prva Korinćanima 15 opisuju razliku između fizičkoga tijela i duhovnoga tijela kao sjeme pa do zrele biljke. Ponovo, 1. Poslanica Korinćanima 2:9 (navod iz Iz 64:4 i 65:17) jeste veliko obećanje i nada! Ja znam da kad ćemo Ga vidjeti mi ćemo biti kao On (usp. 1. Iv 3:2).

V. KORISNI IZVORI

- A. William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*
- B. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*.

▣ “jer to je mnogo bolje” Ovo je niz od tri KOMPARATIVA što pokazuju Pavlovo ushićenje bivanja s Isusom.

1:25 Ovo podrazumijeva kako je Pavao očekivao da će biti oslobođen.

▣ **“za vaš napredak i radost u vjeri”** Poslanica Filipljanima 1:25-26 oblikuje jednu rečenicu u grčkome. Ako je istina da pojam “napredak” (usp. 1. Tim 4:15) podrazumijeva teško putovanje, onda je važno da se pojam “radost”, toliko osobit ovoj Poslanici, povezuje s poteškoćama kršćanskoga života. Iz drugih NZ-nih odlomaka postaje očitim kako je jedna jedinstvenost kršćanstva radost usred fizičkih poteškoća i progonstva (usp. Mt 5:10-12; Rim 5:3; 8:18; 1. Sol 5:16; Jak 1:2-4; 1. Pt 4:12-16).

[Vidjeti Posebnu temu: Vjera \(NZ\) – iz Poslanice Titu 1:1.](#)

1:26

NASB

“vaše ponosno povjerenje u mene može obilovati u Kristu Isusu”

NKJV

“vaše radovanje zbog mene bude obilatije u Isusu Kristu”

NRSV

“da mogu sudjelovati obilato u vašem hvaljenju u Kristu Isusu”

TEV

“kad budem s vama ponovno, imat ćete čak veći razlog biti ponosni zbog mene u vašem životu u jedinstvu s Kristom Isusom”

NJB

“tako da se moj povratak uveća među vama mogavši biti uvećan do povećanja vrijednosti vašega ponosa u Isusu Kristu na moj račun”

Ovaj izričaj ima dva moguća objekta: (1) Krist ili (2) Pavao. Jesu li se oni radovali u Kristu i Evanđelju ili u Pavlovu povratku i službi među njima? Okvir daje prednost zadnjem. Pavlova služba proslavila bi Krista.

[Vidjeti Posebnu temu: Obilovati \(*periseuō*\).](#)

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Tko su nadglednici i đakoni? Što su bile njihove odgovornosti?
2. Zašto je ova crkva bila tolika posebna Pavlu?
3. Zašto je stih 6 toliko važan? Kako se on odnosi na stihove 5 i 10?
4. Popišite stvari za koje je Pavao molio za ovu crkvu.
5. Kako je Pavlovo utamničenje moglo doprinijeti širenju Evanđelja?
6. Što je identitet kršćanskih propovjednika koji su propovijedali iz ljubomore, rivalstva, i strančarenja?
7. Zašto je stih 18 toliko važan u tome kako se odnosima prema denominacionalizmu danas?
8. Zašto je Sveti Duh nazvan Duh Isusa Krista? Što je važnost ove izmjene?
9. Što Pavao misli pod "život je Krist a smrt dobitak"? Kako se to odnosi na vaš dnevni, kršćanski svjetonazor?
10. Što se događa kršćanima pri smrti?
11. Kako su poteškoće i radost povezani s kršćanskim iskustvom?

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:27-30

²⁷Samo se ponašajte na dostojan način evanđelja Kristovog, tako da ja bilo da dodem i vidim vas ili ostanem odsutan, čujem o vama kako stojite čvrsto u jednome duhu, s jednim umom težeći zajedno k vjeri za evanđelje; ²⁸ni na koji način ne budite uznemireni od svojih protivnika što je znak uništenja za njih, ali spasenja za vas, a to je također, od Boga. ²⁹Jer vama je dodijeljeno zbog Krista, ne samo da vjerujete u Njega, nego i da trpите zbog Njega, ³⁰iskusujući isti sukob što ste vidjeli u meni, i sad čujete da je u meni.

1:27 "Samo se ponašajte na dostojan način evanđelja" Poslanica Filipljanima 1:27-30 oblikuje jednu proširenu rečenicu u grčkome tekstu. Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA iz grčkoga korijena za grad (*polis* usp. Fil 3:20; Djela 23:1; Ef 2:19). Može biti prevedeno "vi morate nastaviti živjeti kao građani" (usp. Fil 3:20). To je odraženo u nekoliko engleskih prijevoda:

1. *The Berkeley Version of the New Testament* (Gerrit Verkuyl)
2. *The New Testament: An American Translation* (Edgar J. Goodspeed)
3. *The Emphasized New Testament: A New Translation* (J. B. Rotherham).

Ovo bi odrazilo povijesnu okolnost Filipa kao rimske kolonije. To također podrazumijeva da su vjernici građani dva svijeta i imaju odgovornosti u oba. Pavlova uobičajena metafora za kršćanski život je riječ "hodati". Rani kršćani bili su prvo nazvani "Put" (usp. Djela 9:2; 18:25-26; 19:9.23; 22:4; 24:14.22). Vjernici moraju živjeti dostojne živote (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15; Kol 1:10; 1. Sol 2:12).

▣ **"tako da ja bilo da dodem i vidim vas ili ostanem odsutan"** Ova ista istina o potrebi dosljednosti u našem kršćanskome životu može se naći u Poslanici Filipljanima 2:12 i u Efežanima 6:6 kad Pavao opominje kršćanske robove neka budu marljivi bilo da ih njihovi gospodari promatraju ili ne. Bog je uvijek prisutan!

▣ **"kako stojite čvrsto u jednome duhu"** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Pavao često koristi izričaj "stajati čvrsto" u jednome od dva smisla:

1. našega položaja u Kristu (usp. Rim 5:2; 1. Kor 15:1)
2. naše potrebe da održimo Kristo-sličnost (usp. Fil 4:1; 1. Kor 15:1; 16:13; Gal 5:1; Ef 6:11.13.14; 1. Sol 3:8; 2. Sol 2:15).

To se zove crkveno jedinstvo (usp. Djela 4:32; Ef 4:1-6).

Zamisao o "jednome duhu" bila je uvelike raspravljana. To može upućivati na ljudski iskupljeni duh, ili na Svetoga Duha. Ovaj okvir, kao i Poslanica Filipljanima 2:1, kombinira oba vida. Zabilježite da vjernici moraju stajati u jednome duhu, u jednome umu (*psuchē*). Jedinstvo je ključno (usp. Ef 4:1-6).

[Vidjeti Posebnu temu: Duh \(pneuma\) u Novome zavjetu.](#)

▣ **“težeći zajedno”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Ova *sun* složenica je ili:

1. atletske pojame za ekipno sudjelovanje u grčkim igrama
2. vojni pojame. Iz ove grčke riječi dobivamo engleski pojame “*athlete /atlet*” (usp. Fil 4:3; 2. Tim 2:5). Kršćanski život je duhovna borba o kojoj se raspravlja u Poslanici Efežanima 4:14; 6:10-20. Zabilježite NJB prijevod: “boreći se, kao tim s jednim ciljem, za vjeru”.

▣ **“k vjeri za evanđelje”** ODREĐENI ČLAN je prisutan što čini to “ovu vjeru”. Okvir zahtijeva da to bude korišteno u smislu kršćanskih istina (usp. Ef 4:5; 1. Tim 4:20; 2. Tim 1:14 i Juda stihovi 3.20).

Vjernici pitaju mnoga pitanja što Biblija ne naslovljava (točan tijek stvaranja, podrijetlo Sotone, podrijetlo anđela, točna narav Neba i Pakla, itd.). Sve što je potrebno za spasenje i učinkovit kršćanski život otkriveno je. Sveta znatiželja ne smije zahtijevati više nego što je dano (otkrivenje).

[Vidjeti Posebnu temu: Vjera \(NZ\) – iz Poslanice Titu 1:1.](#)

1:28 “ni na koji način ne budite uznemireni od svojih protivnika” Ovo je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA što je korišten za opis životinjskoga stampeda (usp. Djela 18:9.10; 1. Kor 2:3). Protivnici bi mogli biti:

1. mjesni Židovi, iako nema spomenute sinagoge u Filipima
2. putujući židovski protivnici, kao u Djelima apostolskim 17:13, ili kao judaizanti iz crkava u Galaciji (usp. Fil 3:2-6)
3. mjesni pogani (usp. Djela 16:16-21)
4. mjesne građanske vlasti (usp. Djela 16:21-40).

▣ **“što je znak uništenja za njih”** Ovaj grčki pojame, “znak”, znači dokazivanje temeljeno na dokazu (usp. Rim 3:25.26; 2. Kor 8:24).

“Uništenje” je bila vojna metafora što znači “izgubiti”, “dovesti do ničega”, ili “uništiti”. Kršćansko neustrašivo svjedočenje i način života bili su svjedoci osude protivnika i spasenja vjernika.

▣ **“za vas”** Ovaj “vas” je i u Poslanici Filipljanima 1:28 i 29 istaknut. Kakva suprotivost postoji između vjernika i ne-vjernika.

▣ **“spasenja za vas”** Ovaj pojame je radije višeznačan, kao u Poslanici Filipljanima 1:19. Može biti korišten:

1. u svome punome spasiteljskom smislu
2. u svome SZ-nome smislu fizičkoga oslobođenja (usp. Jak 5:15).

U okviru krivih učitelja i vanjskoga prognoštva teško je odabrati između ove dvije mogućnosti.

▣ **“a to je također, od Boga”** Pojmovi “znak” i “spasenje” u Poslanici Filipljanima 1:28 su ŽENSKOGA RODA dok je pojame “to je” NEUTRALNOGA. Prema tome, pojame “to je” može upućivati na hrabrost što Bog daje vjernicima za suočavanje s ovim protivnicima. Ovo je slično građi Efežanima 2:8.9 gdje “to je” nije upućivao na “milost” ili “vjeru”, što su također ŽENSKOGA RODA, nego na čitav tijek spasenja.

1:29 “Jer vama je dodijeljeno” Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA iz korijena *charis* (usp. Fil 2:9; Rim 8:32). Božji milostivi darovi ključ su i za spasenje i za kršćanski život (usp. Fil 1:28).

▣ **“ne samo da vjerujete u Njega, nego i da trpite zbog Njega”** Ovo su dva PREZENT INFINITIVA što specificiraju to što je Bog dao vjernicima u Kristu. Jedan se odnosi na nastavljajuću vjeru a drugi na nastavljajuću zrelost. U suvremenoj zapadnoj kulturi vjernicima je teško raspravljati o trpljenju. U NZ-u to je često bilo mjerilo kršćanskoga života (usp. Djela 14:22; Rim 8:17; 1. Sol 3:3; 2. Tim 3:12; 1. Pt 3:14; 4:12-16). Kratka podjela nekih svrha trpljenja može biti:

1. to je bilo korisno za Krista (usp. Heb 2:10; 5:8), prema tome,
2. to će biti korisno za vjernike (usp. Fil 2:10; Rim 5:3; Jak 1:2-4; 1. Pt 1:6.7), i
3. to donosi sigurnost vjernikova mjesta u Kristu (usp. Mt 5:10-12; Djela 5:41; Jak 1:2; 1. Pt 3:14; i 4:12-16).

[Vidjeti Posebne teme: Vjera, povjerenje, ili pouzdanje; i: Zašto kršćane trpe?](#)

POSEBNA TEMA: ZAŠTO KRŠĆANI TRPE?

1. Zbog osobnoga grijeha (privremena osuda). Ovo ne podrazumijeva kako su sve poteškoće i negativne okolnosti ishod grijeha (usp. Job; Ps 73; Lk 14:1-5; Neh 9; Iv 9; Djela 5:1-11; 1. Kor 11:29-30; Gal 6:7).

2. Kako bi razvili Kristo-sličnost (Heb 5:8). Čak je i Isus, po ljudski govoreći, morao postajati zrelijim, i isto tako, Njegovi sljedbenici (usp. Rim 5:3-4; 8:28-29; 2. Kor 12:7-10; Fil 3:10; Heb 12:5-12; Jak 1:2-4; 1. Pt 1:7).
3. Kako bi se razvilo snažno, učinkovito svjedočanstvo (usp. Mt 5:10-12; Iv 15:18-22; 1. Pt 2:18-21; 3:13-17).
4. Kao znak porođajnih bolova Novoga doba (usp. Mt 24:6; Mk 13:8).

Dvije knjige što su mi pomogle baviti se s nepoštenjem i zlom ovoga palog svijeta su od Hannah Whithall Smith, *The Christian's Secret of a Happy Life* i Johna W. Wenhama, *The Goodness of God*.

Vjernici moraju zapamtiti kako poteškoće i patnja nisu neophodno znak Božje ljutnje ili odbacivanja. Loše stvari događaju se vjernim sljedbenicima u palome svijetu (usp. 1. Pt 4:12-19). Božja obećanja i Kristova samo-dajuća smrt znakovi su Božje ljubavi (usp. Rim 5:8). Pismo mora imati prednost nad ovozemaljskim okolnostima!

1:30 “iskusujući isti sukob” Vjernici u Filipima bili su pod stalnim progonstvom. Pojam “borba”, što je Pavao vrlo često koristio, bio je ili atletska ili vojna metafora. Dobivamo englesku riječ “*agony* /agonija” od ove grčke riječi.

▣ **“što ste vidjeli u meni”** Ponešto o Pavlovu progonstvu učimo iz Djela apostolskih 16:22-24 i 1. Poslanice Solunjanima 2:2. Pavao je modelirao kršćanstvo za njih i za nas.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što Pavao moli vjernike neka čine u Poslanici Filipljanima 1:27?
2. Tko su protivnici koji su spomenuti u Poslanici Filipljanima 1:28?
3. Kako su trpljenje i progonstvo korisni za vjernike?

POSLANICA FILIPLJANIMA 2

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
kršćanska poniznost i Kristova poniznost 2:1-11	jedinstvo kroz poniznost 2:1-4 ponizan i uzvišen Krist 2:5-11 nositelji svjetlosti 2:12-18	poniznost i primjer Krista 2:1-11	Kristova poniznost i veličina 2:1-11	držati jedinstvo u poniznosti 2:1-11
sjati kao svjetla u svijetu 2:12-18		2:12-13 2:14-18	sjati kao svjetla u svijetu 2:12-13 2:14-16 2:17-18	djelo za spasenje 2:12-18
Timotej i Epafrodit 2:19-24 2:25-30	Timotej pohvaljen 2:19-24 hvaljen Epafrodit 2:25-30	Timotej i Epafrodit 2:19-24 2:25 - 3:1a	Timotej i Epafrodit 2:19-24 2:25-30	misija Timoteja i Epafrodita 2:19 - 3:1a

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je **vodič** za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

OKVIRNI UVIDI POSLANICE FILIPLJANIMA 2:1-11

- A. Ovaj okvir očito se odnosi na jednu od tema Poslanice, “poziv na jedinstvo među kršćanima u Filipima” (usp. Fil 1:27; 2:1-4; 4:2-3.5.7.9 i Ef 4:1-6).
- B. Postoji velika raspra među komentatorima o tome kako ova predivna oda Kristu (usp. Fil 2:6-11) djeluje za etiku ili za spasenje:
  1. djeluje kao primjer vjernicima da žive nesebične, dajuće živote (usp. Fil 2:1-5)
  2. isto se tako bavi poniženjem i uzvišenjem pred-postojećeg, utjelovljenoga Mesije
  3. na različite načine djeluje u oba područja.
- C. Poslanica Filipljanima 2:6-11 izgleda kao oda Rane crkve. Oblik je metrički, poetski, ili lirski.
- D. Građa ode Kristu bila je raspravljana. Izgleda kako se dijeli na dva istovrijedna naglaska:
  1. Isusova osoba i djelo:
    - a. pred- postojanje, Poslanica Filipljanima 2:6
    - b. utjelovljenje, Poslanica Filipljanima 2:7
    - c. zamjenska smrt, Poslanica Filipljanima 2:8
  2. odaziv Boga Oca:
    - a. sveopće Gospodstvo, Poslanica Filipljanima 2:9
    - b. sveopće priznanje, Poslanica Filipljanima 2:10
    - c. vrhovni naslov (Gospodin), Poslanica Filipljanima 2:11.

[Vidjeti Posebnu temu: Božanstvo Krista iz SZ-a \(Knjiga proroka Miheja 5:2\).](#)

POSEBNA TEMA: BOŽANSTVO KRISTA IZ SZ-a (Knjiga proroka Miheja 5:2)

Dva retka iz Knjige proroka Miheja 5:2: “od Tebe će Mi izaći” i “od vječnih vremena”, usporedna su. GLAGOL “izaći” (BDB 422, KB 425, *Qal* IMPERATIV) vrlo je uobičajen. U Miheju je upotrijebljen osam puta:

1. o Gospodinovu dolasku u Miheju 1:3
2. o izlaženju Božjega Zakona u Miheju 4:2
3. o pokajanju Izraela koji biva obnovljen u Miheju 7:9 (tj. novi Izlazak, 7:15). Može upućivati na Mesijino podrijetlo (Genenije, NRSV, NJB) ili djelovanja (usp. Mih 4:4.5a).

Ova dva poetska retka mogu upućivati na:

1. pred-postojanje Mesije (usp. Izr 8:22-31; Iv 1:1.14-15.30; 8:56-59; 16:28; 17:5,24; 2 Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Heb 1:3; 10:5-9)
2. način upućivanja na glasovite potomke u prošlosti (tj. Noa, Abraham, ili vjerojatnije, David).

Ovaj cijeli stih smjera na Davidovskoga kralja, iz Davidove loze, iz Davidova rodnoga grada. David je bio viđen kao savršeni kralj.

Pojam “vječnih /vječnost” (BDB 761) je *'olam*. [Vidjeti Posebnu temu: Zauvijek \(*'olam*\) \(grčki idiom\).](#)

NIDOTTE, tom 3, str. 347, što raspravlja o *'olam*, ima ovaj komentar:

“Iako je primamljivo vidjeti ovdje vječno pred-postojanje Mesije, nijedna takva zamisao nije nađena u biblijskoj ili post-biblijskoj židovskoj literaturi prije *'Similitudes of Enoch*’ (prvo stoljeće pr. Kr.- prvo stoljeće po. Kr.; vidjeti 1. Henokova 48:2-6).”

Ja mislim kako su, iako postoje navještaji u SZ-u o utjelovljenju, židovski vođe Isusova vremena bili iznenađeni Njegovim tvrdnjama o istovrijednosti s Bogom (npr. Mk 2:5-7; Iv 1:1-14; 8:58 i Pavao, 2. Kor 4:4; Kol 1:15; Fil 2:6; Tit 2:13). Slijede djelomični tekstovi korišteni za potvrdu potpunoga Isusova Božanstva:

1. Psalam 2:7, naveden u Poslanici Hebrejima 1:5 (vidjeti posebno Heb 1:2-3)
2. Psalam 45:6-7 naveden u Poslanici Hebrejima 1:8-9
3. Psalam 110:1 naveden u Poslanici Hebrejima 1:13
4. Knjiga propovjednika Izaije 9:6; Jereremije 23:5-6; Miheja 5:2 na koje smjera Evanđelje po Luki 1:32
5. Knjiga proroka Daniela 7:13 navedeno u Evanđelju po Mateju 26:64; Marku 14:62
6. Knjiga proroka Zaharije 13:7 navedeno u Evanđelju po Mateju 26:31; Marku 14:27
7. Knjiga proroka Malahije 3:1 navedeno u Evanđelju po Marku 1:1-3; Luki 2:26-27.

E. Kratak pregled ove velike ode Kristu:

1. stihovi 6-8:
  - a. Kristovo poniženje
  - b. SZ-na pozadina iz Knjige Postanka 3 (Adam /Krist tipologija)
  - c. žarišta na Isusovim djelovanjima
2. stihovi 9-11:
  - a. Kristovo uzvišenje
  - b. SZ-na pozadina je Knjiga proroka Izaije 52:13 - 53:12 (Pateći Sluga)
  - c. žarišta na djelovanjima Boga Oca.
3. Biblije što tiskaju poeziju na drugi način od proze ključne su u raspoznavanju metričkoga uzorka i paralelizma (usp. NRSV, TEV, NJB).

F. Temeljne istine što su nađene u ovoj Kristološkoj odi:

1. Isus je istinski Bog (u esenciji, *morphē*)
2. Isus je istinski čovjek (po obliku, *schēma*)
3. Isus je uistinu tražio naše najbolje, ne Svoje vlastito, tako bi trebali i kršćani (usp. 1. Iv 3:16)
4. Isus je istinski objekt štovanja po Očevoj volji.

G. Oda je bila ne-Pavlovska:

1. izostavlja uskrsnuće što je bio Pavlov glavni i ponavljani naglasak
2. izostavlja Pavlov redovit naglasak na Isusovu odnosu prema Crkvi
3. koristi nekoliko pojmova što Pavao nije koristio nigdje drugdje
4. Pavao navodi druge ode Rane crkve, katekističke poeme, ili liturgijske građe u 1. Timoteju poslanici 3:16; 2. Timoteju 2:11-13 i moguće Poslanici Kološanima 1:15-20; 1. Timoteju 1:17; 6:15-16.

H. Za druge mogućnosti vidjeti Gordon Fee, *To What End Exegesis?* str. 173-189.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:1-11

¹Prema tome ako postoji ikoje ohrabrenje u Kristu, ako postoji ikoja utjeha ljubavi, ako postoji ikoje zajedništvo Duha, ako ikoja privrženost i suosjećaj, ²učinite moju radost potpunom bivajući istoga uma, održavajući istu ljubav, jedinstvo u duhu, usredotočeni na jednu svrhu. ³Nemojte činiti ništa iz sebičnosti ili ispraznoga mišljenja, nego s poniznošću uma cijenite jedan drugoga kao više važnim od sebe; ⁴nemojte *jedino* paziti na svoje vlastite osobne probitke, nego isto tako za probitke drugih. ⁵Imajte takav stav u sebi što je bio i u Kristu Isusu, ⁶koji, iako je On postojao u obliku Boga, nije smatrao jednakost s Bogom ono čega se treba čvrsto držati, ⁷nego je ispraznio Sam Sebe, uzevši oblik vezanog-sluge, i bivajući stvoren u sličnosti ljudi. ⁸Bivajući pronađen u pojavku kao čovjek, On je ponizio Sam Sebe postavši poslušan do točke smrti, čak do smrti na križu. ⁹Zbog toga Ga je Bog i visoko uzvisio, i podario Mu ime što je iznad svakoga imena, ¹⁰tako da će se imenu Isus **SVAKO KOLJENO POKLONITI**, od onih koji su na nebu i na zemlji i pod zemljom, ¹¹i da će svaki jezik priznati da Isus Krist jeste Gospodin, na slavu Boga Oca.

2:1 “ako” Ovo su prva u nizu od četiri PRVA RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA za koje se pretpostavlja da su istiniti s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Stihovi 1-4 jedna su rečenica u grčkome.

▣ **“ikoje ohrabrenje u Kristu”** Ovaj pojam može biti preveden na nekoliko načina: “podstrek”, “privlačnost”, “utjeha”, “ohrabrenje”, “poticaj”. Ovaj je izričaj sličan Pavlovoj raspi o stavovima što donose i zadržavaju jedinstvo unutar mjesnoga Kristova tijela u Poslanici Efežanima 4:2-3.

Izričaj “u Kristu” (LOKATIV SFERE) Pavlov je najčešći način identifikacije vjernika. Za život, istinski život, bogat život, vjernici moraju ostati u vitalnome jedinstvu s Kristom vjerom (usp. Iv 15).

▣ **“ikoja utjeha ljubavi”** Ljubav je uvijek bila korijen i plod za kršćanski život (usp. Iv 13:34-35; 15:12.17; 1. Kor 13; Gal 5:22; 1. Iv 3:11.27; 4:7-21). Isus ju je živio, naučavao je i zapovjedio je Svojim sljedbenicima.

▣ **“ikoje zajedništvo Duha”** Ovo je grčki pojam *koinōnia*, što znači “zajedničko sudjelovanje s” (usp. 2. Kor 13:14). Ponovno, pitanje je: “Upućuje li ovo na vjernikov novi iskupljeni, ljudski duh koji biva osnažen Svetim Duhom”, ili na: “Svetoga Duha koji im je bio dan”? Ne postoji ČLAN s pojmom “duh”. Ovo može biti nakanjena višeznačnost. Teološki može upućivati na oboje.

[Vidjeti Posebnu temu: *Koinōnia* \(zajedništvo\).](#)

▣ **“ikoja privrženost”** Ovo je doslovno “iznutrice”, što je također upotrijebljeno u Poslanici Filipljanima 1:8. Drevnici su vjerovali da su donje iznutrice (abdomen) bile sjedište emocija. Oba ova pojma upotrijebljena su i u Kološanima 3:12.

▣ **“suosjećaj”** Pavao koristi ovaj pojam četiri puta:

1. za opis Božje naravi (usp. Rim 12:1; 2. Kor 1:3)
2. za opis kako bi se kršćani morali odnositi jedan prema drugome (usp. Fil 2:11; Kol 3:12).

Bog žudi proizvesti Svoju narav (sliku) u Svojoj djeci. Obnova Božje slike izgubljene u Padu svrha je Isusova dolaska.

2:2 “učinite moju radost potpunom” Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA i pokazuje što je Pavao osjećao o ovim vjernicima iako je bio daleko od njih u zatvoru. Njihova djelovanja i odabiri uzrokovala su Pavlu radost ili bol.

▣ **“bivajući istoga uma”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA što je određen s četiri PREZENT PARTICIPA (moguće upotrijebljeni kao IMPERATIVI) što započinju u Poslanici Filipljanima 2:2 i idu do Filipljanima 2:4. Oni se bave s vrlo teškim pragmatičkim pitanjem o održavanju jedinstva unutar kršćanskoga zajedništva (usp. Rim 14:1-15:13; 1. Kor 8:1-13; 10:23-33; Ef 4:1-3). Pavlove su smjernice krucijalne, ne samo za Filipe u prvome stoljeću, nego za Crkvu u svakome Dobu. Ova četiri PARTICIPA su:

1. održavati istu ljubav
2. sjedinjenje u duhu i usredotočavanje na jedan cilj /svrhu
3. smatranja drugih važnijih od sebe
4. gledati na interes drugih.

Budite pozorni od individualističke religije. Kršćanstvo je obiteljsko iskustvo.

Pavao često koristi ovaj pojam “misliti” (*phroneō*) a u Poslanici Filipljanima on postaje druga tema (usp. Fil 1:7; 2:2 [dva puta]; 2:5; 3:15 [dva puta]; 3:19; 4:2; i 4:10).

2:3 “Nemojte činiti ništa iz sebičnosti ili ispraznoga mišljenja” Ovo može opisati stanje u crkvi u Filipima uzrokovano krivim učiteljima ili progonstvom (usp. Fil 1:15.17; Gal 5:26). Ne postoji GLAGOL, ali potisak stiha je IMPERATIV. Ponavljanje pojma “misлити” (*phroneō*) u okviru može podrazumijevati da je ovaj GLAGOL pretpostavljen.

▣ **“nego s poniznošću uma”** Poniznost nije bila tražena vrlina u grčko-rimskome svijetu, nego ju je Krist učinio jedinstvenim vidom Svoga vlastita života i pozivom Svojih sljedbenika da to oponašaju u svojim kršćanskim životima (usp. Fil 2:8; Mt 11:29; 1. Pt 5:5.6). To je kontekstualno oprečno od “sebičnosti ili ispraznoga mišljenja”.

▣ **“cijenite jedan drugoga kao više važnim od sebe”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA. Ovo ide protiv svih naših prirodnih, ljudskih stremljenja, ali to je volja Božja (usp. Rim 12:10; 1. Kor 10:24, 33; Gal 6:2; Ef 5:2).

Za “više važnim” [vidjeti Posebnu temu: Pavlova uporaba huper složenica.](#)

2:4 “nemojte jedino paziti na svoje vlastite osobne probitke” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA s NEGATIVNIM PARTICIPOM (upotrijebljenog kao IMPERATIV) što obično znači zaustaviti djelo što je u tijeku. To znači “pozorno gledati u nešto” (usp. 2. Kor 4:18). Pojam “probitak” može upućivati na:

1. stvari
2. duhovne darove
3. poslove.

Stvaran ključ ovdje je riječ “jedino” ili “samo”. To ne znači da vjernici ne smiju uzeti probitak od svojih vlastitih poslova (usp. 1. Tim 5:8), nego da ih ne smiju učiniti prvenstvom do isključivanja drugih, poglavito isključivanja drugih vjernika. Ravnoteža se vidi u Poslanici Galaćanima 6:1-2. Vjernici moraju budno paziti na sebe kako bi mogli paziti na druge.

2:5 “Imajte takav stav u sebi” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Vjernicima je zapovjedbno da nastave misлити (*phroneō*) kao Krist. Cilj kršćanstva je Kristo-sličnost u misli i djelu (usp. Kol 3:16). Ovo je početak Pavlova navoda iz rane kršćanske ode. Postoji nekoliko pojmova u ovome poetskome odjeljku što se ne nalaze nigdje drugdje kod Pavla. Drugi primjeri Pavlova navođenja od ove vrste građe su Poslanica Efežanima 5:14; 1. Timoteju poslanica 3:16; 2. Timoteju 2:11-13 i moguće Kološanima 1:15-20; 1. Timoteju 1:17; 6:15-16.

Kršćani su upozoreni neka slijede Kristov primjer na dva načina:

1. On je ostavio Svoje pred-postojanje, Božansku slavu kako bi postao čovjek, ne zbog Sebe, nego zbog drugih
2. On je bio voljan umrijeti, ne zbog Svojih vlastitih grijeha, nego zbog grijeha drugih.

Kristovi sljedbenici moraju oponašati ove samo-dajuće, samo-zatajne osobine (usp. 1. Iv 3:16). Mi smo čuvari naše braće jer je naš brat prema slici i sličnosti Boga!

2:6 “koji, iako je On postojao” Doslovno ovo je “koji je u obliku Boga”. Ovo je jedno je dva PREZENT GLAGOLSKA VREMENA (ovdje PARTICIP) usred nizova GLAGOLA u AORIST GLAGOLSKOME VREMENU i PARTICIPIMA. To naglašava pred-postojanje Isusa iz Nazareta (usp. Iv 1:1; 8:57-58; 17:5.24; 2. Kor 8:9; Kol 1:17; Heb 10:5-7). Isusovo pred-postojanje još je jedan dokaz Njegova Božanstva. Isus nije došao u postojanje u Betlehemu. Nije postojalo vrijeme kad Isus nije postojao i kad nije bio Božanski.

▣ **“u obliku Boga”** Ovo je grčka riječ *morphē* što je korištena u nekoliko smislova:

1. Aristotelovski smisao esencije
2. smisao naravi nečega ili nepromijenjena esencija nečega (tako su to tumačili oci Rane crkve)
3. vanjski oblik nečega, kao u Septuaginti (LXX). Ovo ne znači da YHWH ima fizičko tijelo, nego da su svojstva i osobine – sama esencija Boga Oca – dokaz u Bogu Sinu.

To je još jedan način potvrđivanja Kristova potpunoga Božanstva (usp. Iv 1:1.18).

▣ **“nije smatrao jednakost s Bogom”** Doslovno ovo je “smatrao da nije pljačka biti jednak s Bogom”. Ovo je drugo PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME (ovdje INFINITIV). Grčki pojam “jednakost” u engleskome dolazi kao “*isometric* /izometrično”. To je još jedan način potvrđivanja da je Isus potpuni Bog (usp. Iv 1:1.18; Tit 2:13).

▣

NASB
NKJV, Pešita
NRSV
TEV
NJB

“ono čega se treba čvrsto držati”
“pljačka”
“nešto što mora biti iskorišteno”
“da silom”
“nešto čega se treba čvrsto držati”

Ova rijetka grčka riječ, *harpagmos*, izvorno znači “čin prisvajanja nečega” ili “tražena nagrada” (*harpagma*). Međutim, može se upotrijebiti u PASIVNOME smislu (grčko *mos* završavanje) u značenju “ono što je zaplijenjeno ili čega se drži”. Treća mogućnost je “nešto što netko ima ali ne koristi za vlastitu prednost”. Ovo je odraženo u Phillipovu prijevodu Poslanice Filipljanima 2:7: “lišio je Sam Sebe svake prednosti”.

Isus je već posjedovao punu jednakost s Bogom. Teološki razlog za ovu višeznačnost izričaja je Adam /Krist tipologija, gdje je Adam pokušao zgrabiti jednakost s Bogom jedenjem zabranjenoga ploda (usp. Post 3). Isus, drugi Adam (usp. Rim 5:12-21; 1. Kor 15:21-22), slijedio je Božji naum u savršenoj poslušnosti gdje je patnja prethodila uzvišenju (usp. Iz 53).

2:7

NASB, NRSV, NJB
NKJV, Pešita
TEV

“ispraznio Sam Sebe”

“učinio Sebe bez ugleda”

“po Svojoj vlastitoj volji On se odrekao svega što je imao”

ZAMJENICA je naglašena. Ovo je bio Isusov vlastiti odabir! Postoji nekoliko teorija o tome što znači da je Isus ispraznio Sam Sebe (usp. 2. Kor 8:9):

1. Pavao koristi ovaj pojam nekoliko puta (usp. Rim 4:14; 1. Kor 1:17; 9:15; 2. Kor 9:3). Očito Isus je odabrao živjeti kao čovjek. On je dragovoljno ostavio Svoju Božansku slavu i prihvatio ograničenja mesa /tijela. Jamačno je On još uvijek imao veći uvid i duhovnu snagu od običnoga palog čovječanstva. On je bio onakav kakvi su ljudi trebali biti. On je drugi Adam i više
2. Isus nije postao manji od Boga u Svome utjelovljenju, nego je očevidno dodao ljudskost Svome Božanstvu. On je ostavio vidljivu slavu Božanstva i uzeo izvanjski oblik čovjeka. Ovo je uključivalo dodavanje, a ne oduzimanje. Tijekom Isusove zemaljske službe, On je bio ispunjen i osnažen Duhom, ali isto tako On je bio i potpuni Bog i potpuni čovjek (iskušavan, Mt 4; isprobavan, Iv 4; pretrašen u Getsemanskom vrtu, Mk 14:32-42). On je istinski poznavao i otkrio Oca (usp. Iv 1:18). On je uistinu bio jedno s našom ljudskošću (usp. Iv 1:4)
3. moguće je ovo pražnjenje bio način smjerenja na Knjigu proroka Izaije 53:1-3. Ako je tako, to se nije odnosilo na Njegovu ljudskost (Fil 2:7-8a) nego na Njegovu raspeće (Fil 2:8b) kao YHWH-inog sluge (usp. Mk 10:45-15:53).

▣ **“uzevši oblik vezanog-sluge”** Ovo je točna književna usporednica s izričajem “narav Božja” (usp. Fil 2:6). Pojam “vezanog-sluge” (*doulos*) ovdje se može upotrijebiti u smislu Patećeg Sluge iz Knjige proroka Izaije 42:1-9; 49:1-7; 50:4-11; 52:13 - 53:12. Isus je ostavio Svoju nebesku slavu radi jaslica (usp. 2. Kor 8:9). Ovo je i pozadina Poslanice Filipljanima 2:9-11. Ovaj stih naglašava Isusovo Utjelovljenje (AORIST PARTICIPA), ne Njegovu raspeća, što je izrečeno u Filipljanima 2:8.

Isus je jasno pokazao kako je istinsko vodstvo, istinska sila srce sluge. Kako bi netko vodio, on mora služiti (usp. Mk 10:42-45; Mt 20:25-28). Njegova poniznost znak je istinske snage. Njegova samo-dajuća ljubav znak je istinskoga Božanstva.

▣ **“i bivajući stvoren u sličnosti ljudi”** RSV i NRSV prevode ovu riječ kao “bivajući rođen”. Ovo je drugi glavni naglasak himne ove Rane crkve: potpuna Kristova ljudskost. To je učinjeno kako bi se opovrgnuli gnostički krivi učitelji, koji su se držali vječnoga (ontološkoga) dualizma između duha i materije. Dvojna Isusova narav glavno je NZ-no teološko pitanje (usp. 1. Iv 4:1-6). Isusova uporaba SZ-noga pojma “Sin Čovječji” ide u tome smjeru. U Psalmu 8:4 i Knjizi proroka Ezekielu 2:1 taj pojam ima svoje uobičajeno židovsko značenje o ljudskoj osobi. Međutim, u Danielu 7:13 preuzima Božanske osobine (tj. jahanje na nebeskim oblacima i primanje vječnoga Kraljevstva). Isus je upotrijebio ovaj izričaj za Sebe. Izričaj nije šire korišten od strane rabina i nije imao vojne, nacionalističke, ili ekskluzivističke konotacije.

Početak Poslanice Filipljanima 2:8 naglašava ovu istu teološku istinu s razlikom da iako je Isus bio potpun čovjek, On nije sudjelovao u paloj naravi čovječanstva (usp. Rim 8:3; 1. Kor 5:21; Heb 4:15; 7:26; 1. Pt 2:22; 1. Iv 3:5).

2:8 “u pojavku kao čovjek” Postoji neka pomutnja između prijevoda o tome bi li ovaj izričaj trebao ići sa stihom 7 ili 8. Ovo je grčki pojam *schēma*, koji je obično bio oprečan s izazom *morphē*. U grčkoj filozofiji *morphē* znači “unutarnji oblik nečega što istinski odražava svoju sržnost”, dok *schēma* znači “vanjski promjenjivi oblik nečega što nije u potpunosti prikazano u svojoj sržnosti” (usp. 1. Kor 7:31). Isus je kao mi na sve načine osim u grješnoj ljudskoj naravi.

▣ **“On je ponizio Sam Sebe postavši poslušan do točke smrti”** Ovo može biti jedno od nekoliko smjerenja na Septuagintin (LXX) prijevod Knjige proroka Izaije 53. Ovdje, to je smjerenje na Izaiju 53:8. Isus je slijedio Očev vječni naum iskupljenja (usp. Lk 22:22; Djela 2:23; 3:18; 4:28) čak do fizičkoga mučenja i smrti (AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA i AORIST PARTICIP).

▣ **“čak do smrti na križu”** Križ je bio kamen spoticanja za Židove (usp. 1. Kor 1:23). Oni nisu očekivali patećega Mesiju, nego osvajačkoga Mesiju. Isto tako zbog Ponovljenoga zakona 21:23, koji podrazumijeva da ako je netko javno bio izložen nakon smrti, to je bio znak Božjega prokletstva. Židovi nisu mogli vidjeti kako bi njihov Mesija bio od Boga proklet, ali to je točna istina Poslanice Galaćanima 3:13, kako je On postao prokletstvo za nas. Zamisao o patećem Mesiji (usp. Post 3:15; Ps

22) njima je bila odvratna. Ipak to je način kako se YHWH bavi s problemom ljudskoga grijeha, Kristovo zamjensko, nadomjesno pomirenje (usp. Iz 52:13 - 53:12; Mk 10:45; Iv 1:29; 2. Kor 5:21; 1. Pt 1:19). Križ je središnja istina NZ-a gdje se susreću i spojene su Božja ljubav i pravda.

2:9

NASB, TEV "Zbog toga"
NKJV, NRSV, Pešita "Stoga"
NJB "I zato"

NZ predstavlja Isusa na dva načina:

1. potpuno pred-postojeće Božanstvo (usp. Iv 1:1-3.14; 8:57-58; Kol 1:17)
2. uzvušeno Božanstvo zbog Svoje poslušnosti, svetoga zemaljskog života (usp. Rim 1:4; Fil 2:9).

U Ranoj crkvi ovo dovodi do sukoba između ortodoksnih i teologa adopcionizma. Međutim, kao što je to vrlo često, oba načina imaju vid istine. Što je bio Isus potvrđeno je onim što je On učinio! Ne postoje dvije Kristologije, nego dva načina gledanja na istu istinu. Naš odaziv ne bi trebao biti pokušaj odlučivanja koji je istinit nego zahvaliti Bogu za Krista prije vremena, u vremenu, i izvan vremena!

▣ "Ga je Bog i visoko uzvisio" Ovo je smjerenje na Septuagintin (LXX) prijevod Knjige proroka Izaije 52:13. Pojačani oblik pojma *hyperupsoō* nađen je samo ovdje u NZ-u i rijetko u sekularnome grčkom. [Vidjeti Posebnu temu: Pavlova uporaba hyper složenica](#). Ovo nije Kristologija adopcionizma, koja je tvrdila kako je Isus bio nagrađen s bivanjem Božanstva. Isus je bio obnovljen za Božansku pred-postojeću slavu (usp. Ef 4:10). U Evanđelju po Ivanu Isusova smrt upućuje na to kao na Njegovo proslavljenje (usp. Iv 7:39; 12:16.23; 13:31-32; 16:14; 17:1). Ponizan Sluga sad je Kralj kraljeva!

▣ "i podario Mu ime što je iznad svakoga imena" Ovo posebno uzvišeno ime je "Gospodin" (usp. Fil 2:11). GLAGOL (*echarisato*) u Poslanici Filipljanima 2:9 znači "milostivo dano" kao u Filipljanima 1:29. Pojam "GOSPODIN" je smjerenje na SZ-no zavjetno ime za Boga, YHWH (usp. Izl 3:14; 6:3), koje su se Židovi bojali izgovarati kako ne bi prekršili jednu od Deset zapovijedi (usp. Izl 20:7; Pnz 5:11). Stoga, oni su zamijenili to ime s *Adon*, što znači Gospodin, vlasnik, muž. Isus, koji je došao u obličju sluge, bio je vraćen u Svoje kozmičko Gospodstvo (usp. Iv 17:5; Kol 1:15-20). "Isus je Gospodin" bila je javna, osobna ispovijed vjere za Ranu crkvu (usp. Rim 10:9; 1. Kor 8:6; 12:3). To se vjerojatno ponavljalo kod krštenja. Isus iz Nazareta bio je vrhovni naslov Božanstva (usp. Ef 1:21 i Heb 1:4).

[Vidjeti Posebnu temu: Ime Gospodinovo \(NZ\)](#).

2:10 "SVAKO KOLJENO POKLONITI, od onih koji su na nebu i na zemlji i pod zemljom" Jednoga dana svatko će spoznati Isusa kao Gospodina. Pitanje je samo hoće li to učiniti u vremenu po vjeri, i time postati dijelom Božje obitelji, ili će to učiniti na Dan Gospodinov i biti od Njega suđeni (usp. Mt 25:31-48; Otk 20:11-15).

Usporedni izričaji u ovome stihu upućuju na anđele, i slobodne i vezane i ljude, i žive i mrtve. Sva svjesna stvorenja spoznat će Isusovo Gospodstvo, ali samo ljudi mogu biti otkupljeni. Stihovi 10-11 izgleda kako su smjerenje na Knjigu proroka Izaije 45:23, što je navedeno u Poslanici Rimljanima 14:11. U svome izvornome okviru to je bilo štovanje YHWH koje je sad prenijeto na Mesiju (usp. Iv 5:23). Prijenos naslova i djelatnosti između YHWH i Isusa još je jedan način kako su NZ-u autori potvrdili Isusovo puno Božanstvo.

[Vidjeti Posebnu temu: Anđeoski stupnjevi u Pavlovim pisanjima](#).

2:11 "i da će svaki jezik priznati" Ovo je AORIST SREDNJEGA KONJUNKTIVA (upotrijebljenog kao FUTUR, neki MSS imaju FUTUR, tj. A, C, D, F, G) od *exomologeō* što priznaje činjenicu kako će javno, riječima izrečeno priznanje o Kristovu Gospodstvu biti stvarnost na kraju vremena. Ovo priznanje Isusova Gospodstva bila je ispovijed vjere Rane crkve (liturgija kod krštenja). Pavao je koristio ovaj pojam kao što je koristio nekoliko SZ-nih navoda iz Septuaginte (usp. Fil 2:11 i Rim 14:11 iz Iz 45:23 i Rim 15:9 iz Ps 18:49. Isto je tako povezani pojam *homologeō* u Rim 10:13 iz Joela 2:37).

[Vidjeti Posebnu temu: Ispovjediti se /priznati](#).

[Vidjeti Posebnu temu: Što znači "Primiti", "Vjerovati", "Ispovjediti se /Priznati", i "Pozvati se"?](#)

POSEBNA TEMA: ISPOVJEDITI SE /PRIZNATI

- A. Postoje dva oblika istoga grčkog korijena korištenog za "ispovjediti se" ili "priznati", *homologeō/exomologo*. Složeni pojam je od *homo*, isto; *legō*, govoriti; ili *ex*, iz. Temeljno značenje je reći istu stvar, složiti se s. Grčki PRIJEDLOG, *ex*, dodano podrazumijeva javno obznanjivanje.

B. Engleski prijevodi ove skupine riječi su:

1. hvaliti
2. složiti se
3. obznaniti /izjaviti (usp. Mt 7:23)
4. priznati
5. ispovijediti se (usp. Heb 4:14; 10:23).

C. Ova skupina riječi naoligled je imala oprečne uporabe:

1. hvaliti (Boga)
2. priznati grijeh.

Ovi pojmovi moguće su se razvili iz osjećaja čovječanstva o Božjoj svetosti i svojoj vlastitoj grješnosti. Spoznati jednu istinu jeste spoznati obje.

D. NZ-ne uporabe ove skupine riječi su:

1. obećati (usp. Mt 14:7; Djela 7:17)
2. složiti se ili pristati na nešto (usp. Iv 1:20; Lk 22:6; Djela 24:14; Heb 11:13)
3. hvaliti /slaviti (usp. Mt 11:25; Lk 10:21; Rim 14:11; 15:9; Heb 13:15)
4. složiti se /odobriti /pristati na:
  - a. osobu (usp. Mt 10:32; Lk 12:8; Iv 9:22; 12:42; Rim 10:9; Fil 2:11; 1. Iv 2:23; Otk 3:5)
  - b. istinu (usp. Djela 23:8; 1. Iv 4:2)
5. javno obznaniti (zakonsko značenje razvilo se u religijsku potvrdu, usp. Djela 24:14; 1. Tim 6:13)
  - a. bez priznanja krivnje (usp. 1. Tim 6:12; Heb 10:23)
  - b. s priznanjem krivnje (usp. Mt 3:6; Djela 19:18; Heb 4:14; Jak 5:16; 1. Iv 1:9).

[Vidjeti Posebnu temu: Što znači "Primiti", "Vjerovati", "Ispovijediti se /Priznati", i "Pozvati se"?](#)

▣ **"na slavu Boga Oca"** Štovanje Isusa cilj je Boga Oca zbog kojeg je poslao Njega. Ovaj izričaj "na slavu Boga" odnosi se na način života vjernika u Poslanici Filipljanima 1:11 i ovdje u Filipljanima 2:11 za njihovo spasenje, dovedeno kroz Kristovo djelo. Ovaj isti ključan izričaj upotrijebljen je tri puta u Pavlovoj molitvi slavljenja Trojedinoga Boga u Efežanima 1:3-14. Konačno Isus će vratiti svu silu, vlast, i slavu Ocu kome i pripada (usp. 1. Kor 15:27-28). Vidjeti punu bilješku o "slavi" u Efežanima 1:6.

[Vidjeti Posebnu temu: Slava \[kabod\] \(SZ\).](#)

OKVIRNI UVIDI U POSLANICU FILIPLJANIMA 2:12-30

A. Poslanica Filipljanima 2:12-18, kao i Filipljanima 2:1-11, odnosi se na kršćansko življenje.

B. Poslanica Filipljanima 2:19-30 odnosi se na Pavlove pomagače, Timoteja i Epafroditu te njihov dolazak u Filipe:

1. Timotej, Poslanica Filipljanima 2:19-24
2. Epafrodit, Poslanica Filipljanima 2:25-30.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:12-13

¹²Tako onda, moji ljubljani, baš kao što ste uvijek poslušali, ne samo u mojoj prisutnosti, nego sad mnogo više u mojoj odsutnosti, radite na svome spasenju sa strahom i drhtanjem; ¹³jer Bog je taj koji radi u vama, i na volji i na djelu za *Njegovo* dobro zadovoljstvo.

2:12-13 Ovo je jedna rečenica u grčkome.

2:12 "Tako onda" Ovo je očito povezano s prethodnom raspravom o Kristovoj poniznosti i poslušnosti. U svjetlu Kristova konačnoga primjera u Poslanici Filipljanima 2:6-11, ovi su vjernici bili preklinjani da žive:

1. ponizno i brižno, Poslanica Filipljanima 2:1-5
2. kao Krist, Poslanica Filipljanima 2:14-18.

▣ **"moji ljubljani"** Pavao je ljubio ovu crkvu na poseban način (usp. Fil 4:15-16). Pavao koristi ovaj izričaj često za opis onih koji su se obratili pod njegovom službom (usp. Rim 12:19; 16:8.9.12; 1. Kor 4:14.17; 10:14; 15:58; 2. Kor 7:1; 12:19; Ef 6:21; Fil 4:1 [dva puta]; Kol 4:7.9.14; 1. Tim 6:2; 2. Tim 1:2; Flm stihovi 1.2.16).

NASB, NKJV
NRSV, TEV
NJB, Pešita

“kao što ste uvijek poslušali”
“kao što ste me uvijek poslušali”
“bili ste uvijek poslušni”

Ovaj tekst ne izjavljuje koga su poslušali. To bi mogao biti:

1. Otac /Sin /Duh
2. kršćanska vjera
3. Pavao.

Kristova poslušnost, spomenuta u Poslanici Filipljanima 2:8, bila je navedena kao primjer Filipljanima da ga slijede (usp. Lk 6:46). Ovaj izričaj može upućivati na poslušnost crkve Pavlovu učenju (usp. Fil 2:12b). Kršćanstvo je proces što uključuje pokajanje, vjeru, poslušnost, služenje, i ustrajnost!

▣ **“ne samo u mojoj prisutnosti, nego sad mnogo više u mojoj odsutnosti”** Kršćanstvo je ono što mi jesmo, ne ono što činimo! Vjernici ne smiju činiti djela koja se ne vide (usp. Fil 1:27; Ef 6:6; Kol 3:22).

▣ **“radite na svome spasenju”** Ovaj GLAGOL je matematički pojam korišten za problem što mora biti doveden do zaključka. Njegov oblik je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA MNOŽINA.

Stihovi 12-13 bili su žarište velike teološke raspre što se odnosi na suverenost Boga, koja je naglašena u Poslanici Filipljanima 2:13 (usp. Fil 1:6), i slobodne volje ljudskih osoba na koju se poziva u Filipljanima 2:12. Pojam “spasenje” u Filipljanima 2:12:

1. upućuje na vjernikov duhovni odnos s Kristom. Pavao upravo spominje postajanje kršćaninom u Filipljanima 2:9-10. To je još jedan primjer napetosti između suverenosti i slobodne volje, i početno i neprekidno (usp. Fil 2:16)
2. ne upućuje na vječno duhovno spasenje, nego ili na:
  - a. SZ-no “fizičko oslobođenje”
  - b. “cjelovitost”, kao što to čini u Filipljanima 1:19.

Ovaj vid spasenja kao “cjelovitost” također se može vidjeti u Djelima apostolskim 4:10; 14:9; 27:34. Početna Božja milost i zahtijevani ljudski odaziv vjere u pokajanju jasno su vidljivi u Poslanici Efežanima 2:8-9. Očito, vjernici ne rade za svoje spasenje, nego nakon što su spašeni, oni surađuju s Duhom kako bi živjeli u Kristo-sličnoj zrelosti (usp. Fil 2:14-17; Ef 2:10; 5:18). Spasenje je u potpunosti od Boga i potpuno besplatno ali ono zahtijeva djelatatan, skupocjen, u pokajanju, neprekidan odaziv vjere (usp. Mt 13:44-46).

Okvir govori protiv individualističkoga tumačenja zbog “vi” u Filipljanima 2:12, “vama” u Filipljanima 2:13, i svi su GLAGOLI MNOŽINA, što upućuje na čitavi crkvu u Filipima, a ne na spasenje pojedinaca. Ako je upućivalo na duhovno spasenje onda je ono skupno (usp. Fil 1:28) i napredujuće (usp. 1. Kor 1:18;15:2; 2. Kor 2:15). Potisak odlomka može biti njihovo ohrabriranje da se pouzdaju u Božju prisutnost i svrhu za crkvu u Filipima (usp. Gal 3:4; 1. Kor 15:2).

▣ **“sa strahom i drhtanjem”** Ovo je bio SZ-ni idiom poštovanja i strahopoštovanja prema Bogu (usp. Ps 2:11; 119:120). Nekoliko puta je upotrijebljen u Pavlovim pisanjima (usp. 1. Kor 2:3; 2. Kor 7:15; Ef 6:5). Vjernici se trebaju sjetiti transcendentne Svetosti Božje!

2:13 “jer Bog je taj koji radi u vama” “Bog” je smješten na prvo mjesto u rečenici zbog naglaska. Pojam “radi” je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA što upućuje na “neprekidan učinkovit rad” (usp. Gal 5:6). Ovo je drukčiji složeni pojam od pojma u Poslanici Filipljanima 2:12 ali istoga je korijena. Izričaj “u vama” je MNOŽINA i može značiti “među vama”, što znači kako je žarište na Božjoj djelatnosti u životu Crkve (usp. Kol 1:27).

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB
Pešita

“i na volji i na djelu za Njegovo dobro zadovoljstvo”
“i na volju i da se čini na Njegovo dobro ”
“i na volju i da se čini za njegovo dobro zadovoljstvo”
“da vas učini voljnima i kadrima poslušati njegovu vlastitu svrhu”
“za njegovu vlastitu velikodušnu svrhu, dajući vam nakanu i snage da djelujete”
“s voljom da činite dobre stvari koje želite činiti”

Stavove i djelovanja vjernika proizvodi Duh. PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA Poslanice Filipljanima 2:13a ponovljen je kao PREZENT AKTIVNOGA INFINITIVA u Filipljanima 2:13b. Ovo je paradoks suverenoga Boga i Saveza kojeg je učinio Bog. Spasenje je besplatan dar i sve-koštajuća obveza! Pavao je dobar primjer Božje nezasluzene milosti (usp. 1. Kor 15:10). U ovome okviru (usp. Gal 3:4; 1. Kor 15:2) Božja volja je ujedinjena, ljubeća, crkva koja svjedoči, učinkovita crkva.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:14-18

¹⁴Činite sve stvari bez mrmljanja ili osporavanja; ¹⁵tako da možete pokazati kako ste besprijeckorni i nedužni, djeca Božja iznad prigovora usred nepoštenoga i pokvarenoga naraštaja, među kojima se pojavljujete kao svjetla u svijetu, ¹⁶držeći se čvrsto riječi života, tako da ću u dan Kristov imati razloga za slavu jer nisam trčao uzalud niti mućio se uzalud. ¹⁷Ali ćak ako bivam izliven kao prinos pića nad žrtvom i službom vaše vjere, ja se radujem i dijelim svoju radost sa svima vama. ¹⁸Vi isto tako, *molim vas*, radujte se na isti način i dijelite svoju radost sa mnom.

2:14-16 Ovi su stihovi jedna rećenica u grčkome.

2:14 “Činite sve stvari bez mrmljanja ili osporavanja” Oćito je postojalo nejedinstvo u zajednici u Filipima. Jesu li to bili:

1. kršćanski vođe koji su bili ljubomorni (usp. Fil 1:14-17)
2. dvije žene koje su bile u sukobu jedna s drugom (usp. Fil 4:2-3)
3. krivi učitelji (usp. Fil 3:2 i dalje)

neizvjesno je. Tekst ne izjavljuje izrićito jesu li Pavao, drugi kršćani, ili nevjernici bili predmetom mrmljanja.

2:15

NASB	“da se možete pokazati kako ste besprijeckorni i nedužni”
NKJV	“da možete postati”
NRSV, TEV	“tako da možete postati”
NJB	“tako da ostanete”
Pešita	“da možete biti iskreni”

Ovo je AORIST SREDNJEGA (deponent) KONJUNKTIVA. Kao što vjernici odabiru da budu spašeni, tako moraju odabrati živjeti za Krista! NZ je novi dokument. Vjernik ima prava i odgovornosti!

▣ “**besprijeckorni**” Ovo je doslovno “bez mane” (usp. Fil 3:6). Izvorno u SZ-u to upućuje na žrtvene životinje ali došlo je do metaforićeke uporabe za ljude (usp. Noa, Post 6:9,17 i Job, Job 1:1). Primijenjeno je na Isusa u Poslanici Hebrejima 9:14 i 1. Petrovoj poslanici 1:19. Ovo je bio još jedan način upućivanja na Kristo-sličan život. To je Božja volja za Njegov narod (usp. Lev 19:2; Pnz 18:13; Mt 5:48; 1. Pt 1:16). Bog želi odražavati Sebe u vjernicima (“djeca Božja”, usp. Ef 1:4, 6:27; Kol 1:22; Juda stih 24) i time privući pali svijet k Sebi (usp. Fil 2:15).

[Vidjeti Posebnu temu: Besprijeckornost, nevinost, nedužnost, bez prigovora.](#)

▣ “**nedužni**” Ovo je pojam iz vinske industrije za “nemiješano vino”. U NZ-u koristi se metaforićeki za moralnu ćistoću (usp. Mt 10:16; Rim 16:19).

▣ “**djeca Božja**” [Vidjeti Posebnu temu: Djeca Božja.](#)

POSEBNA TEMA: DJECA BOŽJA

NZ-ni pisci ćesto koriste obiteljsku sliku za opis kršćanstva:

1. Otac
2. Sin
3. djeca
4. ponovno rođen
5. posvajanje /posinjenje.

Kršćanstvo je analogno obitelji, ne proizvodu (karti za Nebo, polici osiguranja protiv vatre). Ova slika dolazi od bliskosti vjernoga židovskog doma. Vjernici u Kristu postali su novi eshatološki “narod Božji” (usp. Rim 2:28-29; Gal 3:26-29; Ef 2:11 - 3:13). Kao djeca mi bismo trebali odražavati Oćevu narav, kao što je ćinio “jedinstveni” (usp. Iv 1:14; 3:16) Sin (usp. Ef 5:1; 1. Iv 2:29; 3:3). “Dijete” je vrlo šokirajući naslov za grješnike (usp. Iv 11:52; Rim 8:14.16.21; 9:8; Fil 2:15; 1. Iv 3:1.2.10; 5:2; Hoš 1:10 navedeno u Rim 9:26; i 2. Kor 6:18).

Također je zanimljivo da je od dva grćka pojma za djecu, jedan uvijek korišten o Isusu (*huios*), dok je drugi (*teknon*, *tekna*) korišten za vjernike. Kršćani su djeca Božja, ali oni nisu u istoj kategoriji kao jedinstveni, Božanski Sin Božji, Isus. Njegov odnos s Oćem je jedinstven, ali analogan.

Postoje još tri Posebne teme što se bave s različitim vidovima ove teme:

1. [Posebna tema: Sin Božji.](#)
2. [Posebna tema: “Sinovi od...” \(BDB 119, KB 137\).](#)
3. [Posebna tema: “sinovi Božji” u Knjizi Postanka 6.](#)

▣ **“iznad prigovora”** Ovo se koristilo u Septuaginti (LXX) za žrtvene životinje. Pojam se često koristi u NZ-u metaforički kako bi ukazao na moralnu ispravnost (usp. Ef 1:4; Kol 1:22; Juda stih 24; Otk 14:5.6). To ne podrazumijeva bezgrješnost, nego zrelost.

▣ **“usred nepoštenoga i pokvarenoga naraštaja”** U Ponovljenome zakonu 32:5 ovaj izričaj upućuje na Izrael, ali u ovome okviru upućuje na nevjerojajući svijet. Ovo je još jedan primjer kako NZ-ni autori poopćuju SZ-ne odlomke kako bi odgovaralo cijelome čovječanstvu. Korijen pojmova “nepoštenoga” i “pokvarenoga” odnosi se na SZ-nu zamisao o Božjoj pravednosti koja je opisana kao “mjerna trska” (ravan rub ili ravnalo). Svako odstupanje od Njegovoga mjerila bilo je opisano pojmovima “nepošteno” ili “svinuto”. U engleskome ovi su pojmovi prevedeni kao “griješ”, “nepravda”, ili “prijestup”. Zabilježite kako je u ovome okviru Crkva ta koja je pozvana biti svjetlom u zamračenome svijetu.

▣

NASB	“vi se pojavljujete kao svjetla u svijetu”
NKJV, Pešita	“vi sjajite kao svjetla u svijetu”
NRSV	“vi sjajite kao zvijezde u svijetu”
TEV	“vi morate sjati među njima kao zvijezde što osvjetljavaju nebo”
NJB	“sjajeci među njima kao blistave zvijezde u svijetu”

Zabilježite MNOŽINE što označavaju skupni okvir. Ovo ne upućuje na pojedince, kao u Knjizi proroka Daniela 12, nego na crkve kao cjelina (usp. Fil 2:12). Postoje dva moguća razumijevanja ovoga pojma:

1. kao što je u Danielu 12:3, gdje su vjernici opisani kao svjetiljke ili zvijezde koje sjaje na nebu
2. oni koji donose svjetlo (tj. Evanđelje u Fil 2:16) svijetu (*kosmos*).

U Evanđelju po Mateju 5:14-16 vjernici moraju biti nositelji svjetla, s Isusom kao našim primjerom (usp. Iv 8:12; Ef 5:14).

▣

NASB, NKJV, NRSV	“držeci se čvrsto riječi života”
TEV	“tako da im ponudite poruku života”
NJB	“Nudeći im Riječ života”
Pešita	“jer vi ste za njih Svjetlo Života”

Ovo je PREZENT GLAGOLSKO VRIJEMEPARTICIPA što se može tumačiti na dva načina:

1. “držeci čvrsto”, upućujući na neprekidnu vjernost vjernika
2. “govoreći javno”, upućujući na vjernike kao svjedoke.

Oboje može odgovarati ovome okviru (posebno Fil 2:12).

[Vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost.](#)

▣ **“u dan Kristov”** Ovo upućuje na Drugi dolazak Krista. Vrlo sličan izričaj upotrijebljen je u Poslanici Filipljanima 1:6.10. Često se u NZ-U Drugi dolazak koristi kao motivacija za trenutačno kršćansko življenje.

[Vidjeti Posebnu temu: NZ-ni pojmovi za Kristov povratak.](#)

▣ **“(ja) ću ... imati razloga za slavu”** Pobožnost kršćana u Filipima (tj. crkava) bio je dokaz Pavlova apostolstva (usp. Fil 4:1; 1. Sol 2:19-20).

[Vidjeti Posebnu temu: Hvastanje \(NZ\).](#)

▣ **“nisam trčao uzalud niti mučio se uzalud”** Ov je doslovno “da uzalud ne trčim niti uzalud radim” (tj. u svrhu ustoličenja učinkovitih, reproducirajućih evanđeoskih crkava). Postoje dva GLAGOLA u AORIST GLAGOLSKOME VREMENU. Prvi pojam, “trčah (trčao)”, koristio se u egipatskim papirusima za vodu koja teče bez svrhe. U ovome okviru, “uzalud” mora upućivati na njihovu Kristo-sličnu zrelost (ne na njihovo spasenje) dok sjaje za Krista! Pavao često izražava svoju tjeskobu zbog zrelosti novih crkava i postojanosti koristeći metafore takve kao što su ove (usp. Gal 2:2; 4:11; 1. Sol 2:1; 3:3.5). Pavao je često govorio o svojoj službi kao atletskome natjecanju (usp. 1. Kor 9:24-27; 1. Tim 6:12; 2. Tim 4:7).

2:17.18 Ovi stihovi sadrže četiri pojma što se uobičajeno prevode kao “radovati se”. To pokazuje da čak u očekivanju smrti (rimske smrtne kazne dok je u zatvoru), Pavao je bio radostan što služi Kristu i njima (tj. crkvama koje je utemeljio). On ih i opominje neka čine isto. Vjernici moraju dati svoje živote u korist drugih kao što je Krist dao Svoj život za njih (usp. Fil 2:5-11; 2. Kor 5:13-14; Gal 2:20; 1. Iv 3:16).

2:17 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Ovo se ne smije uzimati kao Pavlovo očekivanje smrtne kazne. U ovoj Poslanici on je izražavao svoju nadu i očekivanje oslobođenja (usp. Fil 1:25; 2:24).

2:16

NASB, NKJV

“bivam izliven kao prinos pića”

NRSV

“ja bivam izliven kao zdravica”

TEV

“moja krv života mora biti izlivena kao prinos”

NJB

“moja krv mora biti prolivena kao zdravica”

Pešita

“čak ako je moja krv prinesena nad žrtvom”

Ovo je PREZENT PASIVNOGA INDIKATIVA. Pavao je sebe vidio kao žrtvu u korist vjere Filipijana (tj. pogana, usp. Rim 15:16). Pavao nekoliko puta upućuje na svoju službu kao na žrtvu (usp. Rim 15:16; 2. Tim 4:6). Ovaj grčki pojam odražava SZ-ni pojam za vinsku zdravicu (usp. Izl 29:38-41; Br 15:3-10).

[Vidjeti Posebnu temu: Izliveno \(NZ\).](#)

POSEBNA TEMA: IZLIVEN (NZ)

Klasičan grčki pojam *cheō* znači “liti /lijevati” (obično u doslovnome smislu). Pojačani oblik, *ekcheō*, zauzeo je njegovo mjesto i razvio dvije konotacije:

1. proljevan nedužna krv, usp. Knjiga Postanka 9:6; 37:22; Ponovljeni zakon 19:10; Evanđelje po Mateju 23:35; Djela apostolska 22:20; Poslanica Rimljanima 3:15
2. dana žrtva, usp. Knjiga o Sucima 6:20; 1. Samuelova 7:6; 2. Samuelova 23:16; Evanđelje po Mateju 26:28; Marku 14:24; Luki 22:20

U Isusu ova su se dva značenja susrela na Golgoti (usp. Colin Brown, izd., *The New International Dictionary of New Testament Theology*, tom 2, str. 853-855).

Biblija također koristi ovaj GLAGOL u vezi sa:

1. Svetim Duhom koji biva izliven (usp. Joel 2:28-29; Ez. 39:29; Zah 12:10; Djela 2:17-18.33; 10:45; Tit 3:6)
2. ljubavlju Božjom (usp. Rim 5:5; zabilježite teološku usporednicu u Gal 4:6)
3. gnjevom Božjim (usp. Otk 16, GLAGOL upotrijebljen osam puta).

▣ **“nad žrtvom i službom vaše vjere”** Pavao je svoj život i službu vidio kao žrtvu Bogu (usp. Rim 12:1-2). On je prinosiso pogane Bogu (usp. Rim 15:16). Isus je bio žrtva za čitavo čovječanstvo (usp. Iz 53; Mk 10:45; 2. Kor 5:21; Ef 5:2). Vjernici moraju oponašati Isusa i Pavla (usp. Fil 4:19).

Grčka riječ prevedena kao “službom” (*leitourgia*) u engleski dolazi kao “*liturgy* /liturgija”. Korištena je u Septuaginti (LXX) za svećenika koji osigurava prinos. To može biti još jedno smjerenje na Pavlovo žrtvovanje sebe za Evanđelje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:19 – 3:1

¹⁹Ali ja se nadam u Gospodinu Isusu da ću poslati Timoteja k vama uskoro, tako da i ja mogu biti ohrabren kad čujem o vašem stanju. ²⁰Jer ja nemam nikoga *drugoga* srodnog duha koji će biti iskreno zabrinut za vašu dobrobit. ²¹Jer oni svi traže svoje vlastite prohibitke, a ne one Krista Isusa. ²²Ali vi znate njegovu dokazanu vrijednost, da on služi sa mnom u širenju evanđelja kao što dijete *služi* svoga oca. ²³Stoga ja se nadam da ću ga odmah poslati, čim vidim kako stvari *idu* sa mnom; ²⁴i pouzdajem se u Gospodina da ću i ja doći uskoro. ²⁵Ali smatrao sam kako je potrebno poslati vam Epafrodita, moga brata i druga radnika i druga vojnika, koji je također vaš glasnik i službenik za moju potrebu; ²⁶zato jer je žudio za vama svima i bio ožalošćen jer ste čuli da je bio bolestan. ²⁷Jer doista on je bio bolestan do točke smrti, ali Bog je imao milosrđe nad njim, i ne samo na njemu nego i na meni, tako da nemam žalost na žalost. ²⁸Zato sam ga poslao još žudnije tako da se kad ga vidite ponovno možete radovati i ja mogu biti manje zabrinut za vas. ²⁹Primitite ga dakle u Gospodinu s potpunom radošću, i poštujujte ljude poput njega; ³⁰zato jer je došao blizu smrti zbog djela Kristova, izloživši opasnosti svoj život kako bi dovršio ono što je nedostajalo u vašoj službi meni. ³¹Konačno, moja braćo, radujte se u Gospodinu. Pisati iste stvari *ponovno* nije mi poteškoća, a to je sigurnost za vas.

2:19 “Ali ja se nadam u Gospodinu Isusu da ću poslati” Pavao je znao kako njegov život i naumi nisu bili njegovi vlastiti, nego nadzirani voljom Božjom (usp. Fil 2:24; 1. Kor 4:19; Jak 4:13-17).

▣ **“tako da i ja mogu biti ohrabren”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Ovaj pojam upotrijebljen je u smislu “oproštaja” i “sretno” i nađen je na mnogim drevnim grobnicama. Ovo je jedina uporaba u NZ-u i izgleda kako je upotrijebljena u smislu “radostan” (NRSV).

2:20

NASB	“srodnog duha”
NKJV	“istomišljenika”
NRSV	“poput njega”
TEV	“koji dijeli moje osjećaje”
NJB, Pešita	“iskreno brine za vašu dobrobit”

Ovo je doslovno “istomišljenik” (*isopsuchos*). To podrazumijeva kako je Timotej imao istu ljubav za crkvu u Filipima kao što je imao Pavao. Slična složenica “isto-mišljenik” (*sumpsuchos*) upotrijebljena je u Poslanici Filipljanima 2:2.

▣

NASB, NRSV	“koji će biti iskreno zabrinut za vašu dobrobit”
NKJV	“koji će iskreno brinuti za vaše stanje”
TEV	“koji stvarno brine o vama”
NJB, Pešita	“brine iskreno za vašu dobrobit”

Izvorno ovaj pojam znači “legitimno rođen”, ali došlo je do metaforičke uporabe “iskreno”. Pojam “zabrinut” pojavljuje se u Poslanici Filipljanima 4:6 i znači “zabrinut” i imao je negativnu konotaciju. U ovome stihu ima pozitivnu konotaciju.

2:21 Neizvjesno je na koga je Pavao upućivao, ali on je očito mislio na svoje suradnike u službi. Ovo se vjerojatno odnosi na ljubomorne propovjednike u crkvi u Rimu (usp. Fil 1:14-17). Drugi to vide kako se to odnosi na krive učitelje iz poglavlja 3. Međutim, to se čini neuobičajenim jer Pavao na njih ne bi upućivao kao na “propovjednike Krista” (usp. Fil 1:15). Dobar primjer vrste pomiješanih prioriteta na koje Pavao upućuje može se vidjeti na primjeru Dema (usp. 2. Tim 4:10). Vlastiti interes je bio, i jeste, tekući problem (usp. 1. Kor 10:24; 13:5; Fil 2:4).

2:22 “njegovu dokazanu vrijednost” Ovaj pojam (*dokimion*) koristio se za ispitivanje kovanica ili plemenitih kovina kako bi se dokazala njihova izvornost. Timotej je bio s Pavlom u Filipima kao što je zapisano u Djelima apostolskim 16 i 20. On je bio dobro upoznat s ovom crkvom i doista ih je ljubio.

[Vidjeti Posebnu temu: Grčki pojmovi za preispitivanje i njihova suzvučja.](#)

▣ **“kao što dijete služi svoga oca”** Ovo je bio Pavlov način upućivanja na dobroga, odanoga, vjernoga pomagača (usp. Tit 1:4). Međutim, u slučaju Timoteja, to znači i obraćenik (usp. 1. Tim 1:2; 2. Tim 1:2).

2:23 “čim vidim kako stvari idu sa mnom” Pavao nije očekivao neku riječ o svome sudskome slučaju brzo, ali ipak nije bio siguran bude li osuđen na smrt ili biti kadar vratiti se i posjetiti ih. Redosljed Pavlovih pisama iz zatvora izgleda da je:

1. Poslanice Kološanima, Efežanima, i Filemonu rano u sudskome procesu
2. Poslanica Filipljanima prema završetku slučaja.

2:24 “pouzdam se” Ovo je PERFECT AKTIVNOGA INDIKATIVA upotrijebljenog u smislu “biti siguran ili uvjeren” (usp. 2. Kor 2:3; Heb 13:18). Pavlova uvjerenost bila je u Gospodinu (Fil 2:24), u Duhu (Fil 1:19b), i u njihovim molitvama (Fil 1:19a). Pavao je imao mnogo više uvjerenosti u svoje oslobođenje iz zatvora u Rimu u ovoj Poslanici nego u Poslanicama Kološanima ili Efežanima.

2:25 “smatrao sam” Ovo su EPISTOLARNI AORISTI. Pavao je pisao kao da je već to učinio.

▣ **“potrebno”** Ovo je vrlo jaka grčka riječ (usp. Djela 1:24; 13:46; 2. Kor 9:5; Heb 8:3). U rečenici je smještena na prvo mjesto zbog naglaska.

▣ **“Epafrodita” [Epafrodit]** Njegovo ime odnosi se na boginju, Afroditu. On nije ista osoba kao Epafra koji je spomenut u Poslanici Kološanima 1:7; 4:12; Filemonu 23, iako je Epafra kratica od Epafrodit.

▣ **“moga brata i druga radnika i druga vojnika”** Pavao je ovoga čovjeka vidio kao bliskog suradnika. Očito su ga poslali Filipijanci da odnese novčani dar Pavlu u zatvor te ostane s njim i pomogne mu. Dok je bio tamo, on je bio smrtno bolestan (Fil 2:27). Pavao ga je vratio u njegovu crkvu i zahvalio im što su ga poslali. Pavao nije želio da crkve bude ljutita zato jer se vratio ranije.

▣ **“vaš glasnik i službenik za moju potrebu”** “Glasnik” je pojam “apostol” što znači “poslan”. Ovdje, on je upotrijebljen u svome ne-tehničkome smislu (usp. Fil 4:18; 2. Kor 8:23). Zapamtite, okvir određuje značenje riječi, a ne leksikoni / rječnici. Vidjeti [“Bible Interpretation Seminar”](#).

[Vidjeti Posebnu temu: Poslati \(apostellō\), od čega dolazi “apostol”.](#)

2:26 “jer je žudio za vama svima” Ovo je snažan pojam upotrijebljen za Pavlovu žudnju da vidi ovu crkvu kao što je u Poslanici Filipijanima 1:8 i 4:1. Epafrodit je imao čežnju za domovinom kao i fizičku bolest.

▣

NASB, NKJV, NRSV	“ožalošćen”
TEV	“vrlo je uzrujan”
NJB	“bio je u brizi”
Pešita	“bio je potišten”

Ovaj pojam može značiti “čežnja za domovinom” iz jedne uporabe nađene u *Koine* grčkom papirusu u Egiptu. Ovdje opisuje njegovu bol zbog izvješća o njegovoj fizičkoj bolesti što je došlo do crkve u Filipima. Ovaj isti pojam upotrijebljen je o Isusovoj agoniji u Getsemaniju (usp. Mt 26:37; Mk 14:33).

2:27 “on je bio bolestan do točke smrti” Očito Pavao nije bio kadar iscijeliti ga (usp. Fil 2:30). Teško je odrediti kad i kada su apostoli koristili dar iscjeljenja i zašto to nisu mogli napraviti u nekim prigodama (usp. 2. Kor 12; 2. Tim 4:20). Iscjeljenje nije automatski. Vjeruju li uistinu ovi suvremeni propovjednici koji tvrde kako Bog želi da svi budu iscijeljeni da Pavao apostol nije imao dovoljno vjere u ovome slučaju? Vjera nije ključ za Božansko iscjeljenje, nego Božja volja i naum za neke da budu iscijeljeni.

Pavao je želio da Filipijanci znaju kako je Epafrodit bio stvarno i ozbiljno bolestan. Moguće bi neki u crkvi u Filipima bili uzrujano kad se vratio doma ranije (usp. Fil 2:28-30).

[Vidjeti Posebnu temu: Iscjeljenje.](#)

POSEBNA TEMA: ISCJELJENJE

Za mene je šokantno kako svi oni iscijeljeni u NZ-u **nisu** bili istodobno “spašeni” (tj. pouzdali se u Krista i imali vječni život). Fizičko iscjeljenje je jadan nadomjestak za duhovno spasenje. Čudesa su uistinu korisna samo onda ako nas dovode Bogu. Svi ljudi žive u palome svijetu. Događaju se loše stvari. Bog često odabire ne se uplitati, ali to ne govori ništa o Njegovoj ljubavi i skrbi. Budite pozorni od zahtijevanja da Bog djeluje čudեսno za svaku potrebu u ovome sadašnjem Dobu zla. On je suveren i mi ne znamo potpune implikacije ikoje date situacije.

Na ovoj točki želim dodati svoje komentatorske bilješke iz 2. Timoteju poslanice 4:20 o Pavlu i fizičkome iscjeljenju (vidjeti www.freebiblecommentary.org):

“Postoji vrlo mnogo pitanja što bismo htjeli pitati NZ-ne pisce. Jedna tema o kojoj razmišljaju svi vjernici je fizičko iscjeljenje. U Djelima apostolskim (usp. 19:12; 28:7-9) Pavao je kadar iscijeliti, ali ovdje i u 2. Poslanici Korinćanima 12:7-10 i Filipijanima 2:25-30, on izgleda nije. Zašto su neki iscijeljeni a ne svi, i postoji li vremenski prozor povezan s iscjeljenjem što se zatvorio?”

Ja jamačno vjerujem u nadnaravnoga, milosrdnoga Oca koji je iscjeljivao i iscjeljuje fizički kao i duhovno, ali zašto je ovaj vid iscjeljenja naočigled prisutan i onda upadljivo odsutan? Ne mislim da je to povezano s ljudskom vjerom, jer Pavao je zasigurno imao vjere (usp. 2. Kor 12). Osjećam da su čudesa iscjeljivanja i vjerovanja potvrđivala istinitost i valjanost Evanđelja, što čine i danas u područjima svijeta gdje je ono prvo naviješteno. Međutim, osjećam kako Bog želi da hodamo po vjeri a ne po uvidu. Isto tako, fizička bolest često je dopuštena u životima vjernika:

1. kao privremena kazna za grijeh
2. kao posljedice života u palome svijetu
3. kako bi pomogla vjernicima da duhovno postanu zreli.

Moj problem jeste taj da nikad ne znam što je od toga uključeno! Moja molitva da Božja volja bude ispunjena u svakome slučaju nije manjak vjere nego iskreni pokušaj dopuštanja milosrdnome i suosjećajnome Bogu vršiti Njegovu volju u svakome životu.”

Ovo su moji zaključci:

1. iscjeljivanje je bilo važan vid službe Isusa i apostola
2. prvenstveno je stremilo potvrdi radikalne nove poruke o Bogu i Njegovu kraljevstvu
3. pokazuje Božje srce za povrijeđene ljude
4. Bog se nije promijenio (Mal 3:6) i On još uvijek djeluje u ljubavi, u iscjeljenju (svi duhovni darovi se nastavljaju, usp. 1. Kor 12:9.28.30)
5. postoje primjeri gdje se nije dogodilo iscjeljenje onih s velikom vjerom (brošura što mi je pomogla u ovome području je Gordon Fee, *The Disease of the Health, Wealth Gospel*):
  - a. Pavao, 2. Poslanica Korinćanima 12:7-10
  - b. Trofim, 2. Timoteju poslanica 4:20
6. grijeh i oboljenje bili su povezani u rabinskoj misli (usp. Iv. 9:2; Jak 5:13-18)
7. iscjeljenje nije jamstvo Novoga saveza. Ono nije dio pomirenja opisanog u Knjizi proroka Izaije 53:4-5 i Psalmu 103:3, gdje je iscjeljenje slika za oprost (vidjeti Iz 1:5-6, gdje je oboljenje metafora za grijeh)
8. postoji istinska misterija o tome zašto su neki iscjeljeni a neki nisu
9. moguće je da iako iscjeljenje postoji u svakome Dobu, da je bilo značajnoga porasta tijekom Isusova života; ovaj porast dogodit će se ponovno netom prije Njegova povratka.

Suvremeni autor koji mi je pomogao shvatiti kako je moja vlastita denominacijska tradicija podcijenila djelo Duha, posebice ono o čudesima, jeste Gordon Fee. On ima nekoliko knjiga, ali dvije koje volim jer se bave ovim područjem su:

1. *Paul, the Spirit, and the People of God*
2. *God's Empowering Presence: The Holy Spirit and the Letters of Paul.*

Kako i s većinom biblijskim problema, postoje dvije krajnosti. Svi mi moramo hodati u ljubavi u svjetlu kojeg imamo, ali uvijek biti otvorenima za više svjetla od Biblije i Duha.

2:30 “izloživši opasnosti svoj život” Ovo je AORIST SREDNJEGA PARTICIPA što doslovno znači “staviti na kocku”. To mora upućivati na njegovu bolest. Pavao koristi grčki pojam “duša” (*psychē*) za upućivanje na Epafroditov život. Biblija ne slijedi grčku zamisao da ljudi **imaju** “besmrtnu dušu” nego hebrejsku zamisao da ljudi **jesu** “živa duša” (usp. Post 2:7). Fizičko tijelo vanjska je granica našega zemaljskoga postojanja. Ljudi su povezani s ovim planetom kao što su životinje, ali oni su povezani i s Bogom. Ljudska su bića, štoviše, jedinstvena, a ne dihotomna ili trihotomna (usp. 1. Sol 5:23; Heb 4:12). O ovome se jedinstvu u NZ-u raspravlja na kontrastne načine:

1. stari čovjek – novi čovjek
2. vanjsko – unutarnje
3. sadašnje doba – doba što mora doći
4. meso /tijelo – duh
5. uskrsli život – uskrni dan.

Budite pozorni glede teologije temeljene na dokaznim tekstovima koja izdvaja jedan ili dva stiha iz njihova okvira i tvrdi kako su oni “ključ” za tumačenje ostatka Biblije. Ako je interpretativni ključ za Pisma trihotomno ljudstvo (tijelo, duša, duh) onda gdje je jasan odlomak od Isusa ili Pavla koji to uči? Svatko može izdvojiti neki stih i tvrditi da je to ključ. To bi podrazumijevalo kako Božja istina nije jasno napisana za običnoga čovjeka, nego samo za elitnu skupinu s tajnim znanjem o ovome “ključnome” stihu ili stajalištu (gnosticizam). Ovakav pristup tumačenju pošast je u suvremenome kršćanstvu.

NASB	“kako bi dovršio ono što je nedostajalo u vašoj službi meni”
NKJV	“opskrbiti ono što je nedostajalo u vašoj službi meni”
NRSV	“nadoknaditi za one službe koje mi niste mogli dati”
TEV	“zato da mi date pomoć koju mi niste mogli dati”
NJB	“obaviti dužnost prema meni koju niste mogli obaviti prema sebi”
Pešita	“ispravio je vaš manjak službe meni”

U engleskome ovo zvuči nekako negativno, međutim, to je bio grčki idiom za pokazivanja manjka mogućnosti ali s pozitivnom željom (usp. Fil 4:10; Rim 1:10).

3:1 “Konačno” Ovo je doslovno “za ostatak” (*loipon*). Pavao je često koristio ovaj pojam kako bi napravio prijelaz na novu temu, obično na kraju pisma (usp. 2. Kor 13:11; Ef 6:10; 1. Sol 4:8; 2. Sol 3:1).

Postoji novi trend u tumačenju NZ-a nazvan “kijazam” što nastoji raspoznati vrstu okrenutoga koncepta (posebice A, B, C, B, A). Ovaj obrazac paralelizma poznat je iz SZ-a i mnogi tvrde kako je on bio uobičajen i u grčkoj misli. Često Pavlov završetak izgleda uvodi središnju istinu ovoga strukturalnoga paralelizma.

[Vidjeti Posebnu temu: Hebrejska poezija.](#)

POSEBNA TEMA: HEBREJSKA POEZIJA

I. UVOD

- A. Ova vrsta književnosti (ovisi kako je netko definira) čini 1/3 Staroga zavjeta. Ona je posebice uobičajena u “Prorocima” (svi osim Hagaja i Malahije sadrže poeziju) i “Spisima” što su dijelovi Hebrejskoga kanona.
- B. Ona je vrlo različita od engleske poezije. Engleska se poezija razvila iz grčke i latinske poezije, koja je prvenstveno temeljena na zvuku. Hebrejska poezija ima mnogo zajedničkoga s kanaanskom poezijom. U osnovi to je misao temeljena u uravnoteženim, usporednim redcima.
- C. Arheološko otkriće sjevernoga Izraela kod Ugarita (Raš Šamra) pomoglo je znanstvenicima razumjeti SZ-nu poeziju. Ova poezija iz XV. stoljeća prije Krista očito ima književne veze s biblijskom poezijom.

II. OPĆE ZNAČAJKE POEZIJE

- A. Vrlo je zbijena.
- B. Pokušava izraziti istinu, osjećaje ili iskustva u slikama.
- C. Ona je prvenstveno pisana, ne usmena. Visoko je ustrojena. Ovaj je ustroj izražen u:
  1. uravnoteženim nizovima (paralelizam)
  2. igrama riječi
  3. igrama zvukova.

III. USTROJ (R. K. Harrison, *Introduction To The Old Testament*, str. 965-975)

- A. Biskup Robert Lowth u svojoj knjizi, *Lectures on the Sacred Poetry of the Hebrews* (1753.) prvi je obilježio biblijsku poeziju kao uravnoteženi nizovi misli. Većina suvremenih engleskih prijevoda formatirano je kako bi pokazali nizove /redove poezije:
  1. istoznačni – redovi izražavaju istu misao različitim riječima:
    - a. Psalam 3:1; 49:1; 83:14; 103:13
    - b. Izreke 19:5; 20:1
    - c. Knjiga proroka Izaije 1:3.10
    - d. Knjiga proroka Amosa 5:24; 8:10
  2. oprečni – redovi izražavaju oprečne misli putem suprotivosti ili izjavljivanja pozitivnoga i negativnoga:
    - a. Psalam 1:6; 90:6
    - b. Izreke 10:1.12; 15:1; 19:4
  3. umjetni /sintetički – naredna dva ili tri retka razvijaju misao: Psalam 19:7-9
  4. *kijazam* – obrazac poezije što izražava poruku u silaznome i uzlaznome redu. Glavna točka nađena je u sredini obrasca (vidjeti III., D; tj. Am 5:4b-6a).
- B. A. Briggs u svojoj knjizi, *General Introduction to the Study of Holy Scripture* (1899.) razvio je naredni stupanj raščlambe hebrejske poezije:
  1. simbolički – jedna kratka rečenica doslovna a druga metaforička: Psalam 42:1; 103:3
  2. klimakteričan ili stubičast – kratke rečenice otkrivaju istinu u uzlaznome načinu: Psalam 19:7-14; 29:1-2; 103:20-22
  3. introvertan – nizovi kratkih rečenica, obično najmanje četiri, povezano je nutarnjom građom retka 1 do 4 i 2 do 3: Psalam 30:8-10a (više kao *kijazam*).
- C. G. B. Gray u svojoj knjizi, *The Forms of Hebrew Poetry* (1915.) razvio je zamisao uravnoteženih kratkih rečenica povrh toga:
  1. potpuna ravnoteža – gdje je svaka riječ u retku jedan ponovljena ili uravnotežena riječju u retku dva: Psalam 83:14; Knjiga proroka Izaije 1:3
  2. nepotpuna ravnoteža – gdje kratke rečenice nisu iste duljine: Psalam 59:16; 75:6.

- D. Danas je u rastu shvaćanje književnoga ustroja obrasca u hebrejskome nazvanog *chiasm*, što uobičajeno označava broj usporednih redova (a,b,b,a; a,b,c,b,a) oblikujući lik pjesčanoga sata, često je /su naglaše(ni) središnji redak /redci.
- E. Vrste zvučnih obrazaca općenito nađenih u poeziji, ali ne često u istočnjačkoj poeziji:
1. igra alfabeta (akrostih, usp. Ps 9; 34; 37; 119; Izr 31:10 i dalje; Tuž 1 - 4)
  2. igra suglasnika (aliteracija, usp. Ps 6:8; 27:7; 122:6; Iz 1:18-26)
  3. igra samoglasnika (asonancija, usp. Post 49:17; Izl 14:14; Ez 27:27)
  4. igra ponavljanja slično-zvučnih riječi s različitim značenjima (paronomasija)
  5. igra riječi koje, kad su jasno izražene, zvuče kao biće /stvar koje(u) imenuju (onomatopeja)
  6. poseban uvod i završetak (zaključno).
- F. U Starome zavjetu postoji nekoliko vrsta poezije. Neke su povezane temom a neke oblikom:
1. pjesme posvete – Knjiga Brojeva 21:17-18
  2. radne pjesme – (smjeraju na njih ali nisu zapisane u Sucima 9:27); Knjiga proroka Izaije 16:10; Jeremija 25:30; 48:33
  3. balade – Knjiga Brojeva 21:27-30; Knjiga proroka Izaije 23:16
  4. pjesme pijenja – negativne, Knjiga proroka Izaije 5:11-13; Amos 6:4-7; i pozitivne, Izaija 22:13
  5. ljubavni spjevovi – Pjesma nad pjesmama, svadbena zagonetka – Knjiga o Sucima 14:10-18, svadbena pjesma – Psalam 45
  6. tužaljke /naricaljke – (smjeraju na njih ali nisu zapisane u 2. Sam 1:17 i 2. Ljet 35:25) 2. Knjiga o Samuelu 3:33; Psalam 27; 28; Knjiga proroka Jeremije 9:17-22; Tužaljke; Knjiga proroka Ezekiel 19:1-14; 26:17- 18; Nahum 3:15-19
  7. ratne pjesme – Knjiga Postanka 4:23-24; Izlazak 15:1-18.20; Brojevi 10:35-36; 21:14-15; Jošua 10:13; Suci 5:1-31; 11:34; 1. Samuelova 18:6; 2. Samuelova 1:18; Knjiga proroka Izaije 47:1-15; 37:21
  8. posebno blagoslivljanje ili blagoslov vođe – Knjiga Postanka 49; Brojevi 6:24-26; Ponovljeni zakon 32; 2. Samuelova 23:1-7
  9. magični tekstovi – Balaam, Knjiga Brojeva 24:3-9
  10. sveti spjevovi – Psalmi
  11. spjevovi u akrostihu – Psalam 9; 34; 37; 119; Izreke 31:10 i dalje; Tužaljke 1 - 4
  12. prokletstva – Knjiga Brojeva 21:22-30
  13. spjevovi rujanja – Knjiga proroka Izaije 14:1-22; 47:1-15; Ezekiel 28:1-23
  14. Knjiga ratnih spjevova (Jašar) – Knjiga Brojeva 21:14-15; Jošua 10:12-13; 2. Samuelova 1:18.

IV. VODIČ ZA TUMAČENJE HEBREJSKE POEZIJE

- A. Potražiti središnju istinu kitice ili strofe (to je slično odlomku u prozi). RSV je bio prvi suvremeni prijevod za poistovjećivanje poezije kiticama. Usporedite suvremene prijevode zbog korisnih uvida.
- B. Odredite slikovit jezik i izrazite ga u prozi. Upamtite, ova vrsta književnosti vrlo je zbijena, više je ostavljeno čitatelju da je popuni ([vidjeti Posebnu temu: Mudrosna književnost](#)).
- C. Budite sigurni da ste povezali dulje namjensko-usmjerene spjeve s njihovim književnim okvirom (često s čitavom Knjigom) i povijesnom pozadinom. Pokušajte izraziti središnju istinu svojim vlastitim riječima.
- D. Knjige o Sucima 4 i 5 vrlo su korisne u viđenju kako poezija izražava povijest. Knjige o Sucima 4 je proza a Knjiga o Sucima 5 je poezija o istome događaju (također usporediti Izl 14 i 15; i Joel 2:28-32 s Djelima 2:14- 24).
- E. Nastojte identificirati uključenu vrstu paralelizma, ili istoznačnoga, proturječnoga, ili umjetnoga. To je veoma važno.

☐ “**radujte se u Gospodinu**” Ovo je ponavljana tema. Radujte se u trpljenju, radujte se u spasenju, radujte se u Njemu!

☐ “**Pisati iste stvari ponovno nije mi poteškoća, a to je sigurnost za vas**” Glavne istine moraju biti ponovljene zbog naglaska, utjecaja, i obdržavanja. Mora da im je Pavao rekao ove stvari usmeno dok je bio u Filipima i možda im je pisao o njima u prethodnome pismu.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Objasnite značenje Poslanice Filipljanima 2:12-13 (i okvirno i teološki).
2. Zašto bi kršćani u Filipima mrmljali i osporavali (Fil 2:14)?
3. Zašto su Pavlovi su-radnici viđeni kao oni koji imaju miješane interese (Fil 2:21)?
4. Zašto Pavao nije mogao iscijeliti Epafrodita?

POSLANICA FILIPLJANIMA 3

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pravednost 3:1-11	sve za Krista 3:1-11	upozorenje 3:1b 3:2-4a 3:4b-6 3:7-11	pravednost 3:1-11	pravi put kršćanskoga spasenja 3:1b-16
pritisak prema Marku 3:12-16	pritisak prema cilju 3:12-16	ispovijed i poticaj 3:12-16	trčanje prema cilju 3:12-14 3:12-14	
3:17-4:1	naše građanstvo u Nebu 3:17-4:1	3:17-4:1	3:17-21	3:17-4:1

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije.

Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:1

¹Konačno, moja braćo, radujte se u Gospodinu. Pisati iste stvari *ponovno* nije mi poteškoća, a to je sigurnost za vas.

3:1 “Konačno” Ovco je doslovno “za ostatak” (*loipon*). Pavao je često koristio ovaj pojam kako bi napravio prijelaz na novu temu, obično na kraju pisma (usp. 2. Kor 13:11; Ef 6:10; 1. Sol 4:8; 2. Sol 3:1).

▣ **“radujte se u Gospodinu”** Ovo je ponavljana tema. Radujte se u trpljenju, radujte se u spasenju, radujte se u Njemu!

▣ **“Pisati iste stvari *ponovno* nije mi poteškoća, a to je sigurnost za vas”** Glavne istine moraju biti ponovljene zbog naglaska, utjecaja, i obdržavanja. Mora da im je Pavao rekao ove stvari usmeno dok je bio u Filipima i možda im je pisao o njima u prethodnome pismu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:2-6

²Čuvajte se pasa, čuvajte se zlih radnika, čuvajte se krivoga obrezanja; ³jer mi smo *pravo* obrezani, koji štujemo u Duhu Božjem i slavi u Kristu Isusu i ne stavljamo pouzdanje u meso, ⁴iako ja osobno mogu imati pouzdanja čak i u meso. Ako itko drugi ima na umu staviti pouzdanje u meso, ja ga imam puno više: ⁵obrezan osmoga dana, od naroda Izraela, plemena Benjaminova, Hebrej od Hebreja; prema Zakonu, farizej; ⁶prema revnosti, progonitelj crkve; prema pravednosti što je u Zakonu, nađen bespriječnim.

3:2

NASB

NKJV

NRSV

TEV

NJB

Pešita

“krivoga obrezanja”

“sakaćenje”

“oni koji sakate meso /tijelo”

“koji inzistiraju na rezanju tijela”

“samo-sakaćenje”

“pazite se obrezanja”

Ovo je referenca na judaizersko inzistiranje na obrezanju (usp. Djela 15:1.5; Gal 5:2-3.12; vidjeti Uvod u Poslanicu Galaćanima *online*). U osnovi oni su učili da netko mora postati Židov prije negoli može postati kršćaninom. Postajanje prozelitskim Židovom uključivalo je obrezanje, krštenje, i prinos žrtve u Hramu. Obrezanje je postalo metafora za uzimanje “jarma” Mojsijevskoga Zakona.

3:3

NASB, NKJV, NRSV “*pravo obrezani*”
TEV “*istinsko obrezanje*”
NJB, Pešita “*pravi ljudi obrezanja*”

Ovo duhovno /obrezanje vjere opisano je u Poslanici Rimljanima 2:28-29 i Galaćanima 3:29. Crkva je na neke načine duhovni Izrael (usp. Gal 6:16). U SZ-u obrezanje je bilo znak Abrahamskoga Saveza (usp. Post 17:11.14.23-25). To je uključivalo pravilan stav, ne samo fizički obred (usp. Lev 26:41; Pnz 10:16; i Jer 4:4). Istinsko duhovno obrezanje opisano je s tri PREZENTA AKTIVNIH PARTICIPA:

1. oni koji štiju u ili po Božjem Duhu
2. oni koji slave u Kristu
3. oni koji ne stavljaju pouzdanje u meso /tijelo.

▣

NASB “*slavi u Kristu Isusu*”
NKJV “*radujte se u Kristu Isusu*”
NRSV “*i hvalite se u Kristu Isusu*”
TEV “*radujte se u našem životu u jedinstvu s Kristom Isusom*”
NJB “*i učinimo Krista Isusa našim hvastanjem*”
Pešita “*slava u Isusu Kristu*”

Pavao često koristi ovu riječ (usp. Rim 2:23; 3:27; 4:2; 5:2.3.11; 11:18; 15:17; 1. Kor 1:31; 3:21; 4:7; 5:6; 7:14; 8:24; 9:2.4.11.15.16; 10:8.13.15.16; 11:10.12; 2. Kor 1:14; 5:12; 7:4; 10:17; 11:17.18.30; 12:1.5.6.9.11; Gal 6:4.13.14; Ef 2:9; Fil 1:26; 2:16; 3:3; 2. Sol 1:4). Prevedena je sukladno okviru kao “radovati se”, “hvaliti se”, “samouvjeren ponos”, ili “uzvšen”.

▣

NASB “*ne stavljamo pouzdanje u meso*”
NKJV, NRSV “*nemamo pouzdanja u meso*”
TEV “*ne stavljamo ikoje pouzdanje u vanjske obrede*”
NJB “*ne oslanjajući se na fizičke osobine*”
Pešita “*ipak nemojte se oslanjati na stvari mesa*”

Ovaj pojam podrazumijeva samouvjeren hvastanje u nečemu ili nekome. Taj je izričaj u suprotnosti s prethodnim izričajem. Pavlov odnos s Kristom i njegovo razumijevanje Evanđelja daje mu pouzdanje.

Ovo može upućivati na židovski ponos zbog loze od Abrahama (usp. Fil 3:4-5; Mt 3:9; Iv 8:33.37.39). Jamačno upućuje na židovske obrede kao što je obrezanje (usp. Djela 15 i Gal).

3:4 “Ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe.

[Vidjeti Posebnu temu: Grčki gramatički pojmovi.](#)

▣ **“ja ga imam puno više”** Pavao nevoljko uspoređuje svoje židovske vjerodajnice s onima od judaizanata. Oni nisu imali rasnu ili religijsku nadmoć nad njim (usp. Fil 3:5-6; 2. Kor 11:22). Pavao se branio jer su ga napadali, oni su pokušavali diskreditirati Evanđelje.

3:5 “obrezan osmoga dana” Židovi su se obrezivali 8.-oga dana nakon rođenja (usp. Post 17:9-14; Lev 12:3). Josip Flavije kaže nam da su se Arapi obrezivali u dobi od 13 godina, slijedeći Knjigu Postanka 17:23-27.

▣ **“od naroda Izraela”** Za popis povlastica židovskoga naroda, vidjeti Poslanicu Rimljanima 9:4-5; 11:1.

▣ **“plemena Benjaminova”** Ovo je bilo pleme prvoga kralja Izraela, Šaula. Bilo je i dijelom Južnoga kraljevstva, Jude, nakon što su se plemena podijelila godine 922. pr.Kr.

▣ “**Hebrej od Hebreja**” Ovaj idiom upućuje ili na:

1. čisto rasno podrijetlo, ili
2. njegovo govorenje hebrejskoga (aramejskoga) jezika.

▣ “**prema Zakonu, farizej**” Ovo je bila konzervativna popularna sekta unutar judaizma koja se razvila tijekom razdoblja Makabejaca (usp. Iv 3:1). Snažno su željeli obdržavati Mojsijevski Zakon do svake pojedinosti (usp. Djela 26:4-5). Razradili su pravila do svake pojedinosti za svako područje života što se vremenom razvilo u raspru između dvije rabinske škole (Shammai i Hillel). Njihove usmene predaje kasnije su bile kodificirane u Babilonski Talmud i Palestinski Talmud. Nikodem i Josip iz Arimateje bili su pozitivni primjeri njihove iskrenosti i predanosti.

[Vidjeti Posebnu temu: Farizeji.](#)

POSEBNA TEMA: FARIZEJI

I. Pojam ima jedno od sljedećih mogućih podrijetla:

- A. “Biti izdvojen”. Ova skupina razvila se tijekom razdoblja Makabejaca (ovo je najraširenije prihvaćeno stajalište), i odvojili su se od naroda kako bi očuvali usmene predaje Mojsijevskoga Zakona (tj. *Hasidim*).
- B. “Podijeliti”. Ovo je još jedno značenje istoga hebrejskog korijena (BDB 827, BDB 831 I, KB 976); oboje znači “dijeliti”. Neki znanstvenici kažu da je to značilo tumač (usp. Neh 8:8; 2. Tim 2:15).
- C. “Perzijanac”. Ovo je još jedno značenje istoga aramejskoga korijena (BDB 828, KB 970). Neke doktrine farizeja imaju mnogo toga zajedničkoga s perzijskim dualizmom zoroastrijanizma ([vidjeti Posebnu temu: Osobno zlo](#)).

II. Postoji nekoliko teorija tko je utemeljio farizeje:

- A. teološka sekta ranoga judaizma (tj. Josip Flavije)
- B. politička skupina iz razdoblja Hasmonejaca i Herodijanaca
- C. znanstvena skupina Mojsijevskih tumača koji su pomagali običnoj osobi razumjeti Mojsijevski Savez i usmene predaje što su ih okruživale
- D. laički pokret pisara, poput Ezre i Velike Sinagoge, u natjecanju sa svećeničkim vodstvom Hrama.
Oni su nastali iz sukoba s:
  1. ne-židovskim nadmoćnicima (posebno Antiohom IV.)
  2. aristokracije vs. laika
  3. o nih koji su bili predani življenju prema Savezu vs. običnih Židova iz Palestine.

III. Naša obavijest o njima dolazi od:

- A. Josipa Flavija, koji je bio farizej:
  1. *Antiquities of the Jews*
  2. *Wars of the Jews*
- B. Novoga zavjeta
- C. kasnijih židovskih izvora.

IV. Njihove glavne doktrine

- A. Vjerovanje u dolazak Mesije, što je bilo pod utjecajem među-biblijske židovske apokaliptičke literature kao što je 1. Henokova knjiga.
- B. Vjerovanje da je Bog djelatan u dnevnome životu. Ovo je bilo izravno oprečno saducejima (usp. Djela 23:8). Mnoge doktrine farizeja bile su teološki kontrapunkti doktrinama saduceja.
- C. Vjerovanje u fizički-usmjeren život nakon smrti temeljeno na zemaljskome životu, što uključuje nagradu i kaznu (usp. Dn 12:2).
- D. Vjerovanje u autoritet SZ-a kao i Usmene predaje (Talmud). Oni su bili svjesni o bivanju poslušnima SZ-nima Božjim zapovijedima kao što su ih škole rabinskih znanstvenika tumačili i primjenjivali (Shammai, konzervativno i Hillel, liberalno). Rabinsko tumačenje bilo je temeljeno na dijalogu između rabina dvije različite filozofije, jedne konzervativne i jedne liberalne. Ove usmene raspre o značenju Pisma bile su konačno napisane u dva oblika: Babilonski Talmud i nepotpun Palestinski Talmud. Oni su vjerovali da je Mojsije primio ova usmena tumačenja na gori Sinaj. Povijesni početak ovih raspru započeo je s Ezrom i ljudima iz “Velike Sinagoge” (kasnije nazvane Sanhedrin).

- E. Vjerovanje u visoko razvijenu angeologiju. Ovo uključuje dobra i zla duhovna bića. To se razvilo iz perzijskoga dualizma i među-biblijske židovske literature.
- F. Vjerovanje u suverenost Boga, ali i u primjenu ljudske slobodne volje (*yetzers*).

V. Snage farizejskoga pokreta.

- A. Oni su voljeli, respektirali, pouzdavali se u Božje otkrivenje (tj. sve od toga, uključujući Zakon, Proroke, Spise, i Usmene predaje).
- B. Oni su bili predani bivanju pravednih sljedbenika (tj. dnevna vjera i život) Božjega otkrivenja. Željeli su da “pravedan Izrael” ispuni obećanje novoga, uspješnoga vremena.
- C. Oni su zagovarali jednakost s judaističkim društvom, što je uključivalo sve stupnjeve ljudi. U nekome smislu, odbacili su svećeničko (tj. saducejsko) vodstvo i teologiju (usp. Djela 23:8).
- D. Oni su zagovarali valjanu ljudsku komponentu Mojsijevskoga Saveza. U potpunosti su tvrdili Božji suverenitet, ali su isto tako držali do potrebe primjene ljudske slobodne volje (tj. dva *yetzera*).
- E. NZ spominje nekoliko uglednih farizeja (tj. Nikodema, mladoga bogatog vladara, i Josipa iz Arimateje).

VI. Oni su bili jedina sekta prvoga stoljeća judaizma koji su preživjeli rimsko uništenje Jeruzalema i Hrama godine 70.-e.

Postali su suvremeni judaizam.

3:6 “prema revnosti” Entuzijazam nije automatski od Boga (usp. Rim 10:2).

▣ **“progonitelj crkve”** Savao je očito zatvarao i moguće čak i ubijao vjernike (usp. Djela 8:3; 9:1.13.21; 1. Kor 15:9; Gal 1:13-14.23; 1. Tim 1:13). Ovo je očigledna referenca na sveopću Crkvu (usp. Mt 16:18; Ef 1:22; 3:10.21; 5:23-32).

[Vidjeti Posebnu temu: Crkva \(*ekklēsia*\).](#)

▣ **“prema pravednosti što je u Zakonu, naden besprijekornim”** Pavao je govorio o njegovu pred-kršćanskome razumijevanju Mojsijevskoga Zakona (usp. Mk 10:20) i njegovu tumačenju (Talmud). Ako su se ovi krivi učitelji željeli radovati u svome židovstvu, Pavao je isto tako mogao (usp. 2. Kor 11:16-23). Vidjeti [Posebnu temu: Pavlovo gledište o Mojsijevskome Zakonu](#).

Pojam “besprijekornim” izvorno se u SZ-u koristio o žrtvenim životinjama (usp. Fil 2:15). To ne znači “bezgrješan” (usp. Post 6:9.17; Job 1:1), nego onaj koji je ispunio ono što je razumio kao Božju volju. Vidjeti [Posebnu temu: Besprijekornost, nevinost, nedužnost, bez prigovora](#).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:7-11

⁷Ali kakve god stvari bile dobit za mene, te stvari uračunao kao gubitak zbog Krista. ⁸Više od toga, ja računam sve stvari da su gubitak obzirom na nenadmašivu vrijednost spoznaje Krista Isusa moga Gospodina, za kojeg sam pretrpio gubitak svih stvari, i smatram ih smećem kako bih mogao zadobiti Krista, ⁹i mogao se nalaziti u Njemu, ne imajući svoju vlastitu pravednost proizašlu od *toga* Zakona, nego onu što je po vjeri u Krista, pravednost koja *dolazi* od Boga na temelju vjere, ¹⁰da mogu spoznati Njega i silu Njegova uskrsnuća i zajedništvo sNjegovim patnjama, bivajući suobličen Njegovoj smrti; ¹¹zato da mogu doći do uskrsnuća iz mrtvih.

3:7 “uračunao sam kao gubitak” Ovo je PERFEKT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA. Pavao je došao do toga da je vidio kako su beskorisni bili obredi i pravila kao sredstvo postizanja i održavanja istinske pravednosti (usp. Kol 2:16-23). To je bio glavni preokret naglaska od Pavlova prijašnjega religijskog vršenja i načina života što se dogodio kod njegova obraćenja na cesti za Damask (usp. Djela 9:1-22; 23:3-16; 26:9-18).

3:8-11 Ovi stihovi su jedna rečenica u grčkome.

3:8 “računam” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA. Ovaj pojam upotrijebljen je tri puta u Poslanici Filipljanima 3:7.8. To je poslovni pojam za “globu”. Sve u što se Pavao prethodno pouzdavao za pravednost (njegova rasa i religijsko vršenje) sad je računao kao “gubitak”.

NASB, NRSV	“obzirom na nenadmašivu vrijednost spoznaje Krista Isusa moga Gospodina”
NKJV	“za vrhunsku spoznaju Krista Isusa moga Gospodina”
TEV	“zbog onoga što je daleko više vrijedno, spoznaje Krista Isusa moga Gospodina”
NJB	“zbog vrhunske prednosti spoznaje Krista Isusa moga Gospodina”
Pešita	“zbog obilne spoznaje Isusa Krista moga Gospodina”

Ključ za kršćanstvo je osobni odnos s Isusom. U hebrejskome “znati /spoznati” podrazumijeva prisnan osobni odnos, a ne činjenice o nečemu ili nekome (usp. Post 4:1; Jer 1:5).

Evangelje je:

1. osoba kojoj se mora dati dobrodošlica
2. istina o toj osobi kojoj se mora vjerovati
3. život poput života te osobe koji se mora živjeti.

Za “nenadmašivu vrijednost” (*huperechō*) vidjeti [Posebnu temu: Pavlova uporaba huper složenica.](#)

Ova ista riječ upotrijebljena je u Poslanici Filipljanima 2:3; 3:8; i 4:7.

▣ **“sam pretrpio gubitak svih stvari”** Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA. To može upućivati na njegovu obitelj, njegovo nasljeđe, njegovu religijsku zaslugu /ili njegovu rabinsku obuku. Sve što je prije smatrao vrijednim odjednom je izgubilo svoju vrijednost! Sve se promijenilo na cesti za Damask (usp. Djela 9; 22:3-16; 26:9-18).

NASB, NKJV	“smatram ih smećem”
NRSV	“smatram ih smećem”
TEV	“sve to smatram pukim smećem”
NJB	“i na sve njih gledam kao na prljavštinu”
Pešita	“i sve sam te stvari smatrao kao i prije”

Ovo je doslovno pojam za “izmet” ili moguće popularna kratica izričaja “bačen psima” (usp. Fil 3:2). Metaforički to znači “bez vrijednosti”.

▣ **“kako bih mogao zadobiti Krista”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Pavao koristi ovaj trgovački pojam metaforički, “zadobiti” ili “pobjediti” Krista ili Evangelje kao u Poslanici Filipljanima 1:21; 3:7.8; i 1. Korinćanima 9:19-22 [pet puta]. U Titu poslanici 1:11 on ga koristi u doslovnome smislu.

3:9 “i mogao se nalaziti u Njemu” Ovo je AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA. Izražava Pavlovu najdublju molitvu. “U Njemu” ili “u Kristu” bila je Pavlova omiljena gramatička građa za vjernike (za dobar primjer vidjeti Ef 1:3.4.6.7.9.10 [tri puta].12.13 [dva puta]).

▣ **“ne imajući svoju vlastitu pravednost proizašlu od toga Zakona”** Ovo je ključan problem (usp. Rim 3:9-18.21-31). Kako je čovječanstvo u ispravnome odnosu s Bogom? Vršanjem ili milošću? To je bilo jednom i zauvijek odgovoreno za Pavla na cesti za Damask (usp. Djela 9; 22:3-16; 26:9-18).

▣ **“nego onu što je po vjeri u Krista”** Vjera je kako pojedinci primaju dar milosti od Boga u Kristu (usp. Rim 3:24; 6:23; Ef 2:8-9). Vjera i pokajanje dva su neophodna vida odaziva čovječanstva na Novi savez (usp. Mk1:15; Djela 3:16.19; 20:21).

[Vidjeti Posebnu temu: Vjera, povjerenje, ili pouzdanje.](#)

▣ **“pravednost koja dolazi od Boga na temelju vjere”** Pravednost je dar od Boga (usp. *dōrea*, Rim 5:15; 2. Kor 9:15; Ef 3:7; *dōrēma*, Rim 5:16; *dōron*, Ef 2:8; *charisma*, Rim 6:23). On uvijek poduzima prvi korak (usp. Iv 6:44.65). Bog žudi da svi ljudi budu spašeni (usp. Ez 18:23.32; 1. Tim 2:4; 2. Pt 3:9); On je osigurao način za sve ljude da budu spašeni! Oni se moraju odazvati i neprekidno se odazivati na Božju ponudu:

1. pokajanjem
2. vjerom
3. poslušnošću
4. služenjem
5. ustrajnošću.

[Vidjeti Posebnu temu: Pravednost.](#)

3:10 “silu Njegova uskrsnuća” Ovo mora upućivati na vjernikov novi život u Kristu. Ovaj niz izričaja u Poslanici Filipljanima 3:10 može odražavati Pavlove patnje za Evanđelje (usp. 2. Kor 4:7-12,16; 6:4-10; 11:23-28) što uključuje njegovo trenutačno utamničenje.

Drugi vide sva ova tri izričaja u Poslanici Filipljanima 3:10 kao vid vjernikova mističnog ujedinjenja s Kristom ili njihovu Kristo-sličnu zrelost. Kao što je Krist bio usavršen s onime što je On trpio (usp. Heb 5:8) tako su i vjernici zreli kroz patnju (usp. Rim 5:1-5).

[Vidjeti Posebnu temu: Uskrsnuće.](#)

▣ **“zajedništvo s Njegovim patnjama”** Patnja je uobičajena tema kršćanskoga iskustva prvih nekoliko stoljeća kao što je i u mnogim društvima u svijetu danas (usp. Rim 8:17; 1. Sol 3:3; 2. Tim 3:12; 1. Pt 3:14; 4:12-19). Kao što vjernici dijele Isusovu pobjedu, oni dijele i Njegovu službu (usp. Mt 10:24; Lk 6:40; Iv 13:14-16; 15:20; 17:18; 20:21; 2. Tim 3:12).

[Vidjeti Posebne teme: Koinōnia \(zajedništvo\); i: Zašto kršćane trpe?.](#)

▣ **“bivajući suobličen Njegovoj smrti”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA. Vjernici moraju biti mrtvi grijehu i sebi te živi Bogu (usp. Mt 16:24-26; Rim 6:1-11; 2. Kor 5:14-15; Gal 2:20; Kol 3:3). Istinskome životu prethodi smrt starome životu!

3:11 Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači vjerojatno buduće djelovanje. Stih 11 mora biti tumačen u svjetlu stiha 10. Ovaj izričaj ne izražava sumnju glede spasenja, nego poniznost!

▣ **“mogu doći”** Ovdje je ponovno dijalektički ili paradoksalni model Pavlove teologije. Pavao je znao da je kršćanin te da će kao što je Krist uskrsnuo po Duhu i on također biti uskrsnut (usp. Rim 8:9-11). Međutim, Pavao je spasenje vidio:

1. ne samo kao prošli završeni događaj (usp. Djela 15:11; Rim 8:24; 2. Tim 1:9; Tit 3:5)
2. i kao neprekidan proces (usp. 1. Kor 1:18; 15:2; 2. Kor 2:15)
3. konačno dovršenje u budućnosti (usp. Rim 5:9,10; 10:9; 1. Kor 3:15; Fil 1:28; 1. Sol 5:8-9; Heb 1:14; 9:28).

Kršćanstvo je odmaranje u naravi i daru od Boga u Kristu te napredujući, neprekidan, snažan život zahvalnoga služenja Bogu (usp. Ef 2:8-9 i 10). George E. Laddova *A Theology of the New Testament*, str. 521-522, ima dobru raspru o toj temi.

▣ **“do uskrsnuća iz mrtvih”** Ovo je neobičajan složeni pojam. Nađen je samo ovdje u NZ-u. Doslovno to je “iz smrti u uskrsli život”. Pavao je raspravljao o prisnome osobnom odnosu između sebe i uskrsloga Krista. On je žudio za danom kraja vremena kad će on, također, iskusiti fizičko uskrsnuće kao što je već iskusio duhovno uskrsnuće (usp. Rim 6:4-11; 2. Kor 5:17; 1. Iv 3:2). Ovo je dio “već ali ne još” napetosti Kraljevstva Božjeg, preklapanje dva židovska Doba.

[Vidjeti Posebne teme: Uskrsnuće; i: Ovo doba i dolazeće doba.](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:12-16

¹²Ne da sam to već zadobio ili sam već postao savršen, nego sam pritisnut da se mogu uhvatiti za ono za što sam i ja bio uhvaćen od Krista Isusa. ¹³Braćo, ja ne smatram da sam zadobio to već; ali jednu stvar ja činim: zaboravljajući što leži iza i dosežući naprijed k onome što leži ispred, ¹⁴ja nastojim doći do cilja za nagradu Božju u Kristu Isusu za koju sam pozvan odozgo. ¹⁵Hajdemo stoga, onoliko koliko je savršenih, imati ovaj stav; i ako u bilo čemu imate drukčiji stav, Bog će otkriti to i vama; ¹⁶međutim, nastavimo živjeti prema istome mjerilu do kojeg smo došli.

3:12 “Ne da sam to već postigao” Pavao je živio u napetosti sadašnjega ali ne još dovršenoga Kraljevstva Božjeg. On je poznavao Krista, on je znao tko je on u Kristu, on je znao da ga je Krist prihvatio ali on se borio s Kristo-sličnim življenjem (usp. Rim 7). Paavo je stigao, ali nije još u potpunosti stigao; on je bio potpun ali ne posve potpun.

Neki drevni grčki rukopisi, P⁴⁶, D*, i G, dodaju “ili sam pravedan”. Ovaj je dodatak nađen i u grčkim tekstovima što je koristio Irenej i Ambrosiaster. Međutim, kraći tekst poduprt je od MSS P⁶¹, x, A, B, D^c, K, i P kao i od drevnih prijevoda, Vulgate, Sirijskoga i Koptskoga.

[Vidjeti Posebnu temu: Tekstualni kriticism.](#)

▣

NASB, TEV
NKJV, Pešita
NRSV
NJB

“ili sam već postao savršen”
“ili sam već usavršen”
“ili da sam već dohvatio cilj”
“niti sam već dosegnuo svoj cilj”

Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA s implikacijom da se nešto dogodilo u prošlosti što je postalo redovito stanje i to je ostvario Bog. Ovaj pojam znači:

1. potpuno razvijen
2. potpuno opremljen
3. potpun
4. zreo
5. dovoljan.

Pojam nema englesku konotaciju savršenstva ili bezgrješnosti.

[Vidjeti Posebnu temu: Kraj ili dovršenje \(*telos*\) u Poslanici Hebrejima.](#)

POSEBNA TEMA: KRAJ ILI DOVRŠENJE (*TELOS*) U POSLANICI HEBREJIMA

Ovaj vrhunac duhovnih stvari ponavljana je tema u Poslanici Hebrejima:

1. *telos* – kraj, ispunjenje (3:6.14; 6:8.11)
2. *teleiōo* – učiniti savršenim:
  - a. (Isus) usavršiti začetnika njihova spasenja kroz trpljenje (usp. 2:10)
  - b. (Isus) biti učinjen savršenim kroz trpljenje (usp. 5:8-9)
  - c. Zakon ne čini išta savršenim (usp. 7:19)
  - d. Sin, učinjen savršenim zauvijek (usp. 7:28)
  - e. učiniti štovatelje savršenima (usp. 9:9)
  - f. učiniti savršenima one koji se približe (usp. 10:1)
  - g. On je usavršio za sva vremena one koji su posvećeni (usp. 10:14)
  - h. osim nas oni ne mogu biti učinjeni savršenima (usp. 11:40)
  - i. duh pravедnosti ljude čini savršenima (usp. 12:23)
3. *teleios* – zrelost (usp. 5:14)
4. *teleios* – savršeniji Šator (usp. 9:11)
5. *teleiotēs* – vršiti pritisak na zrelosti (usp. 6:1)
6. *teleiōsis* – ako je savršenstvo bilo kroz levitsko svećenstvo (usp. 7:11)
7. *teleiōtēs* – začetnik i usavršitelj vjere (usp. 12:2).

Isus donosi zrelost i dovršenje što Mojsijevski Savez nije nikad mogao učiniti!

▣ **“nastojim”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ovo je izvorno bio lovački pojam u značenju “progoniti životinju”. Došlo je do njegove metaforičke uporabe za utrku pješaka. Pavao nije lovio spasenje (usp. Rim 9:30) nego zrelost, Kristo-sličnost (usp. Rim 6:4-9).

▣

NASB	“dohvatiti ono za što sam i ja bio uhvaćen od Krista Isusa”
NKJV	“tako da mogu dohvatiti ono za što je i mene dohvatio Krist Isus”
NRSV	“da učinim to svojim vlastitim, zato jer me Krist Isus učinio svojim vlastitim”
TEV	“da osvojim nagradu za koju me je Krist Isus već osvojio za sebe”
NJB	“u pokušaju da se domognem nagrade za koju me je Krist Isus uhvatio”

Ovaj odjeljak započinje s TREĆIM RAZREDOM KONDICIONALNE REČENICE (koristeći *ei* umjesto *ean*) što znači vjerojatno buduće djelovanje (usp. Fil 3:11). To može upućivati na:

1. spasenje (Fil 3:9)
2. Kristo-sličnost (Fil 3:10)
3. uskrsnuće (Fil 3:11).

“Uhvatiti /dohvatiti” jak je grčki GLAGOL. Pavao je bio “ugrabljen /uhvaćen” (usp. Djela 9:1-22; 22:3-16; 26:9-18). Onaj čije je sljedbenike on progonio sad se suočio s Njim kao s uskrslim Gospodinom. Teologija i osobno iskustvo su povezani! Pavao je sad nastojao biti sličan onima i Onome koje je nekad napadao.

3:13 “ja ne smatram da sam zadobio to već” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INFINITIVA. Ovaj pojam upotrijebljen je tri puta u Poslanici Filipljanima 3:12-13. Pavao se trudio biti zreo u Kristu ali znao je da nije uspio u Kristo-sličnoj zrelosti (usp. Rim 7). Ipak velika istina Evanđelja jeste da je u Kristi on (i svi vjernici) već bio potpun (opravdan i posvećen, usp. Rim 8:29-30).

Pojmovi “smatratri”, “pripisati” ili “uračunati” (usp. Rom 4:3; 6:11; 1. Kor 13:5) svi upućuju na mentalnu potvrdu pomoću koje palo čovječanstvo razumije Evanđelje i odabire živjeti u svjetlu njegove nove istine i novoga svjetonazora u Kristu!

Postoji rukopisna varijacija u ovoj rečenici s riječju “ipak” vs. “ne”. Drevni tekstovi su podijeljeni između ove dvije mogućnosti. Najbolje objašnjenje jeste to da su pisari promijenili Pavlovo “ne” u “ne još” jer su možda mislili da je preskroman. Kao i većina rukopisnih varijacija ovo vrlo malo utječe na tumačenje.

▣ **“zaboravljajući što leži iza”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA. Pavao je započeo duhovno. Ostavio je svoju židovsku prošlost. Međutim, zbog ovoga PREZENT GLAGOLSKOGA VREMENA ovaj izričaj može uključivati njegov apostolski rad ili sadašnje utamničenje. Njegovo duhovno stajanje pred Bogom nije bio temeljen na ljudskome vršenju, prošleme ili sadašnjem!

▣ **“dosežući naprijed k onome što leži ispred”** Ovo je još jedan PREZENT SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA. Ovo je prvi u nizu atletskih pojmova. To znači “trkač koji se isteže prema cilju”. To je pojačana složenica s dva PRIJEDLOGA, *epi* i *ek*. Pavao je snažno živio život zahvalnosti. Nakon bivanja spašenim jačina njegova stupnja ostala je visoko ali poriv se temeljito promijenio od sebičnoga napora do služenja Evanđelju.

3:14 Ovo su nizovi atletskih metafora. One nam pokazuju snažan napor potreban za kršćanski život (usp. 1. Kor 9:24.27; Heb 12:1).

▣ **nagradu Božju ... za koju sam pozvan odozgo** [Vidjeti Posebnu temu: Pozvan](#).

3:15 “onoliko koliko je savršenih” Ovo je isti pojam “savršen” kao u Poslanici Filipljanima 3:12 ali Pavao ga koristi u dva različita smisla. Kršćani mogu biti zreli bez bivanja bezgrješnima (usp. 1. Kor 2:6; 14:20; Ef 4:13; Heb 5:14; 6:1).

[Vidjeti Posebnu temu: Kraj ili dovršenje \(telos\) u Poslanici Hebrejima](#).

▣ **“Hajdemo stoga ... imati ovaj stav”** Pavao često upućuje na mentalne procese. Pavao koristi nekoliko grčkih riječi za tijek misli ili mišljenje:

1. ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA od *phroneō* (usp. Fil 1:7; 3:15.19)
2. *ginosko* (usp. Fil 1:12)
3. *psuchē* (usp. Fil 1:27)
4. *noēma* (usp. Fil 4:7)
5. *logizomai* (usp. Fil 4:9)
6. *manthano* (usp. Fil 4:9.11).

Vjernici moraju štovati Boga sa svojim umovima (usp. Pnz 6:23, navedeno u Mt 22:36-38; Mk 12:29-34; Lk 10:27-28). Istinsko kršćanstvo ne može biti protu-intelektualno. Međutim, mi se ne smijemo pouzdati u naše palo ljudsko mišljenje, nego u Božje samo-otkrivenje (Pismo).

[Vidjeti Posebnu temu: Biblija \(njena jedinstvenost i nadahnutost\)](#).

POSEBNA TEMA: BIBLIJA (njena jedinstvenost i nadahnutost)

Iako je izjava, “Biblija je jedinstvena i nadahnuta”, pretpostavljena, kao što je i sveukupno ljudsko znanje, to ne znači da ne postoji vjerodostojan dokaz koji to podupire. Na ovoj točki molim vas dopustite mi razmotriti nešto od ovoga dokaza.

A. Biblija sadrži vrlo točna predviđanja (povijesna, ne tipološka [tj. Hoš 11:1] ili apokaliptička [tj. Zah 9]) o budućim događajima, ne u nejasnim formulacijama, nego u specifičkim i često šokantnim preciznostima. Slijede dva dobra primjera.

1. Bilo je naviješteno kako će područja Isusove službe biti u Galileji, Knjiga proroka Izaije 9:1. To je bilo vrlo neočekivano od judejskih Židova jer se Galileja nije smatrala baš *Košerom* /istinski čistom zbog njene fizičke udaljenosti od Hrama. Ipak, većina Isusove službe bila je provedena u ovome zemljopisnom području.
2. Mjesto Isusova rođenja izričito je zabilježeno u Knjizi proroka Miheja 5:2. Betlehem je bio vrlo malo selo čija je jedina slava bila ta da je tamo živjela obitelj Jišaja. Ipak, 750 godina prije Isusova rođenja Biblija izričito naglašava ovo kao mjesto rođenja Mesije. Čak su rabinski znanstvenici Herodova dvora znali to (Mt 2:4-6). Neki mogu sumnjati u datiranje u 8. stoljeće pr.Kr. i za Izaiju i za Miheja, međutim, zbog Septuaginte (što je grčki prijevod hebrejskoga Pisma, što je započeo oko 250.-200.g.pr.Kr.), čak i u najmanju ruku ova su proročanstva bila izrečena više od 200 godina prije njihova ispunjenja.

- B. Još jedan dokaz odnosi se na modernu znanstvenu disciplinu arheologije. U nekoliko zadnjih desetljeća zabilježena je ogromna količina arheoloških otkrića. Prema mojim saznanjima nije bilo nalazi koji su poricali povijesnu točnost Biblije (Nelson Glueck, *Rivers in the Desert*, str. 31: “Nikada nije pronađeno niti jedno arheološko otkriće što proturječi ili opovrgava povijesne izjave Pisma”), nego upravo suprotno. Arheologija je olakšavala povjerenje u povijesnost Biblije iznova i uvijek ponovno:
1. jedan primjer je problem mezopotamijskih imena na pločicama iz Nuze i Mare iz drugoga tisućljeća pr.Kr., koja se također pojavljuju u Knjizi Postanka. Sad ovi nisu isti ljudi, nego ista imena. Imena su karakteristina za određeno vrijeme i mjesto. Imena “Terah” i “Nahor” zajednička su biblijskome zapisu i ovima drevnim pločicama
  2. postojanje civilizacije Hetita u Maloj Aziji drugi je primjer. Mnogo godina (19.-o stoljeće) svjetovna povijest nije imala reference na čvrstu, visoko razvijenu kulturu poznatu pod tim imenom. Međutim, Knjiga Postanka 10 i biblijske Knjige spominju ih često (2. Kr 7:6.7; 2. Ljet 1:17). Arheologija je otada potvrdila, ne samo njihovo postojanje, nego i njihovu dugovječnost i silu (tj. 1950., arheolozi su našli kraljevsku knjižnicu s 2.000 pločica pisanih klinastim pismom gdje je narod nazvan i Anatolija i Hetit)
  3. postojanje Baltazara, zadnjega kralja Babilona (Dn 5), često je bilo poricano. Postoji deset popisa o babilonskim kraljevima u svjetovnoj knjižnici uzetih iz babilonskih dokumenata, ali nijedan ne sadrži Baltazarovo ime. S daljnjim arheološkim nalazima postalo je očividno da je Baltazar bio su-vladar i službena osoba tijekom toga vremenskoga razdoblja. Njegov otac, Nabonid, čija je majka bila visoka svećenica boga Mjeseca, *Sin*, toliko je bila uključena u štovanje *Sina (Nana)* da se morao preseliti u Temu (Arabija), njen sveti grad, dok je bio u deset-godišnjemu vojnom pohodu protiv Egipta. On je ostavio svoga sina, Baltazara, kao vladara u gradu Babilon za vrijeme njegove odsutnosti.
- C. Daljnji dokaz za nadnaravnost Biblije je dosljednost njene poruke. Ovo ne govori kako Biblija ne sadrži neku paradoksalnu građu, nego da se i ne suproti sama sebi. Nevjerojatno je kad se uzme u obzir da je bila pisana u razdoblju od više 1600/1400 godina (što ovisi o nadnevku Izlaska, tj. 1495., 1290. g.pr.Kr.) od autora radikalno drukčijega obrazovanja i kulturne pozadine od Mezopotamije do Egipta. Sastavljena je od različitih književnih žanrova i pisana na tri različita jezika (hebrejski, aramejski, i *Koine* grčki). Ipak, čak i sa svima ovim raznolikostima, predstavljena je jedinstvena poruka (tj. crta zapleta).
- D. Konačno, jedan od najčudesnijih dokaza za jedinstvenost nadahnutosti Biblije su trajno moralno promijenjeni životi muškaraca i žena iz različitih kultura, različitih stupnjeva obrazovanja, i različitih društveno-ekonomskih stupnjeva kroz povijest. Gdje god se Biblija jednostavno čitala, dogodile su se radikalne, trajne promjene načina života. Biblija je svoj najbolji apologet.
- E. Vidjeti tri propovijedi dr. Utleyja o ovoj temi na *online* www.freebiblecommentary.org u prvome odlomku početne stranice.

▣ **“ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, što pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. U zajedništvu je bilo onih koji su imali “drukčiji stav”.

▣ **“Bog će otkriti to i vama”** Postoji neslaganje između vjernika oko mnogih vidova vjere. Pavao je osjećao kako će Novi savez što je uključivao obitavajućega Duha, novo srce, i novi um na kraju informirati i preoblikovati sve vjernike (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:26-27; Iv 6:45; Ef 1:17; 1. Sol 4:9; 1. Iv 2:27).

U okviru ovaj izričaj otkriva Pavlovo gledište o autoritetu njegove poruke. Osjećao je kako je vođen Duhom (usp. 1. Kor 2:10; 7:10-12; 11:23; 14:37-38; 2. Kor 10:8; 12:1; Gal 1:12.16; 2:2; 2. Sol 3:14). Ovo je bio još jedan način odražavanja njegova razumijevanja o apostolskome autoritetu.

Ovo bi trebalo tumačiti na dva načina:

1. Bog će otkriti Svoju istinu vjernicima koji su u zabludi
2. Bog će otkriti vjernicima one koji lutaju u svojoj doktrini ili praksi.

U okviru #2 čini se najboljom.

3:16

NASB

NKJV

NRSV

TEV

NJB

“međutim, nastavimo živjeti prema istome mjerilu do kojeg smo došli”

“Unatoč svemu, do stupnja kojeg smo već došli, hajdemo hodati po istome pravilu, hajdemo biti istoga uma”

“Samo se hajdemo čvrsto držati onoga do čega smo došli”

“Međutim kako god bilo, hajdemo ići naprijed prema istim pravilima što smo ih slijedili do sada”

“U međuvremenu, hajdemo krenuti naprijed od točke koju smo svi postigli”

Ovaj stih Pavlova je opomena da se nastavi kao kršćani (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Vjernici su opravdani i posvećeni Božjim darom po vjeri u Krista, ali oni moraju težiti prema Kristo-sličnoj zrelosti (usp. 2. Kor 3:18).

Postoje nizovi dodataka ovome stihu u drevnim grčkim rukopisima. Najkraći tekst (NASB i NRSV) nađen je u grčkim manuskriptima P¹⁶, P⁴⁶, κ^* , A, B. UBS⁴ daje ovome kraćem tekstu ocjenu "A" (izvjesno). *Textus Receptus* dodaje "hajdemo biti istoga uma" (NKJV) što je nađeno u MSS κ^c , K, i P. Postoji nekoliko drugih dodataka koji izgleda pokazuju nastojanje pisara da mijenja i dodaje ovome stihu.

[Vidjeti Posebnu temu: Tekstualni kriticizam.](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:17 – 4:1

¹⁷Braćo, pridružite se slijeđenju moga primjera, i promatrajte one koji hodaju prema obrascu kojeg imaju u nama. ¹⁸Jer mnogi hodaju, o kojima sam vam često govorio, i sad vam kažem čak plaćući, *da su oni neprijatelji križa Kristova*, ¹⁹čiji je kraj propast, čiji je bog *njihov* nagon, i čija je slava u njihovoj sramoti, koji su svoj um usmjerili na zemaljske stvari. ²⁰Jer naše je građanstvo u nebu, iz kojeg i željno čekamo Spasitelja, Gospodina Isusa Krista; ²¹koji će preobraziti tijelo našega skromnoga stanja u skladu s tijelom Svoje slave, snagom sile što On ima da sve stvari podvrgne Sebi. ^{4:1}Prema tome, moja ljubljena braćo koje žarko želim *vidjeti*, moja radosti i kruno, na ovaj način stojte čvrsto u Gospodinu, moji ljubljani.

3:17 "pridružite se slijeđenju moga primjera" Ovaj stih ima dva PREZENT IMPERATIVA. Pavao ih ohrabruje neka slijede njega kao što on slijedi Krista (usp. Fil 4:9; 1. Kor 4:16; 11:1; 1. Sol 1:6; 2. Sol 3:7.9). Ovaj izričaj logički je povezan s Poslanicom Filipljanima 3:15-16. Zabilježite kako je Pavlov primjer proširen na uključivanje njegova misijskog tima i moguće Epafrodita ("moga" - "nama!").

▣ "primjera" [Vidjeti Posebnu temu: Oblik \(*tupos*\).](#)

POSEBNA TEMA: OBLIK (*tupos*)

Pojam *tupos* ima široko semantičko polje.

- Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, str. 645:
  - uzorak
  - plan /naum
  - oblik ili način pisanja
  - ukaz ili uredba
  - presuda ili odluka
  - oblik ljudskoga tijela kao zavjetni prinosi bogu iscjeljenja
  - GLAGOL korišten u smislu provođenja zakonskih odredaba
- Louw i Nida, *Greek-English Lexicon*, tom 2, str. 249:
  - rana (usp. Iv 20:25)
  - kip /slika (usp. Djela 7:43)
  - uzorak (usp. Heb 8:5)
  - primjer (usp. 1. Kor 10:6; Fil 3:17)
  - arhetip /prasluka (usp. Rim 5:14)
  - vrsta (usp. Djela 23:25)
  - sadržaji (usp. Djela 23:25)
- Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, str. 411:
  - bura, dojam, oznaka /znak (usp. Iv 20:25)
  - opisivanje
  - kip /slika (usp. Djela 7:43)
  - pravilo /odredba, shema (usp. Rim 6:17)
  - oblik, smisao (usp. Djela 23:25)
  - slika, dvojnuk (usp. 1. Kor 10:6)
  - očekivana slika, vrsta (usp. Rim 5:14; 1. Kor 10:11)

- h. model uzorka (usp. Djela 7:44; Heb. 8:5)
- i. model uzorka (usp. Fil 3:17; 1. Sol 1:7; 2. Sol 3:9; 1. Tim 4:12; 1. Pt 5:3).

Zapamtite, leksikoni ne postavljaju značenje; samo uporaba riječi u rečenicama /odlomcima postavlja značenje (tj. okvir). Budite pozorni od određivanja postavljene odredbe riječi i korištenja iste na svakome mjestu gdje se riječ pojavljuje u Bibliji. Okvir, okvir, okvir određuje značenje!

3:18 “Jer mnogi hodaju, o kojima sam vam često govorio” Postojali su, i postoje, krivi učitelji u crkvi. U ovoj Poslanici oni bi mogli biti ili judaizanti (usp. Fil 3:2-16), kao u Galaćanima i Djelima apostolskim 15, ili gnosticici (usp. 1. Iv 2:18.22; 4:1-6). Jedini način za zaštitu sebe od zablude jeste znanje, prihvaćanje, i življenje istine! Krivi učitelji su oštri, logički, rječiti, i privlačni ljudi. Pouzdajte se u Sina; slijedite Knjigu; popustite Duhu!

▣ **“čak plaćuci”** Ovo je pojam za snažnu tugu (usp. Mt 2:18; 26:75; Mk 5:38-39; Iv 11:31; Jak 4:9; 5:1). Pavao nije imao radosti u drugima koji su bili u moralnoj ili teološkoj zabludi.

▣ **“neprijatelji križa Kristova”** Postoji neizvjesnost o identitetu ovih “neprijatelji križa”. Izričaji što ih Pavao koristi da izgleda upućuju na nevjerujuće krive učitelje iz Poslanice Filipljanima 3:2-16. Grijesi popisani u Filipljanima 3:19 ne odgovaraju legalističkim Židovima, nego grčkima proturječnim učiteljima ili moguće kršćanskim obraćenicima koji su se vratili na prijašnje poganske načine života (usp. Kol 2:16-23; 2. Pt 2:20-22). Okviru najbolje odgovara zadnja mogućnost. Ali, ako je tako, suprotivost Filipljanima 3:20 podrazumijeva da je Pavao mislio kako oni nisu uistinu spašeni (usp. Mt 7:13; 1. Iv 2:19; 2. Pt 2:1-22; Otk 2:4-5; 10-11; 16-17; 25-26; 3:2.5.11.21).

Budite pozorni da vaša sustavna (denominacijska, iskustvena, kulturološka) teologija ne tumači ovaj tekst. Glavno mjerilo mora biti književni okvir i izvorna autorova nakana. NZ nije sustavno predstavljena istina nego istočnjački, paradoksalan žanr. NZ redovito predstavlja istine u naizgled suprotivim parovima (paradoks). Kršćanski život je napetošću ispunjen život sigurnosti i nade kao i odgovornosti i upozorenja! Spasenje nije proizvod nego novi život!

[Vidjeti Posebnu temu: Istočnjačka književnost \(biblijski paradoksi\).](#)

3:19

NASB, NKJV, NRSV, Pešita “čiji je kraj propast”

TEV “oni će nakraju završiti u paklu”

NJB “njima je suđeno da budu izgubljeni”

Ovi su bili iskreni, informirani, religijski ljudi. Pavao koristi ovaj pojam *apōleia* za opis Božjega konačnoga Suda (usp. Fil 1:28; Rim 9:22; 2. Sol 2:3; 1. Tim 6:9). Međutim, mora se priznati da je u Evanđeljima bio korišten u smislu “izgubljen” (usp. Mt 26:8; Mk 14:4). Prema tome, nemoguće je znati na koga Pavao ovo upućuje (vjernicima ili nevjernicima).

▣

NASB “čiji je bog njihov nagon”

NKJV, NRSV, Pešita “čiji je bog njihov trbuh”

TEV “jer su njihov bog njihove tjelesne žudnje”

NJB “njihov bog je njihov želudac”

Ovo pokazuje njihovo stremljenje prema:

1. proturječnim praksama
2. proždrljivosti i materijalizmu.

Ovo zvuči više kao grčki krivi učitelji (usp. Rim 16:17-18) nego kao židovski legalisti (usp. Fil 3:2-6). TEV je moguće uhvatio metaforičko značenje, “jer su njihov bog njihove tjelesne žudnje”.

▣ **“čija je slava u njihovoj sramoti”** Ovo može upućivati na:

1. naglasak judaizanta na obrezanju ili židovskome ponosu
2. naglasak gnostika na znanju
3. nemoralnome načinu života libertinaca.

Ovi krivi učitelji ponosili su se onim stvarima zbog kojih bi se trebali sramiti! Krivi učitelji u NZ-u često su okarakterizirani novčanim i /ili seksualnim iskorištavanjem.

[Vidjeti Posebnu temu: Sramota \(nekoliko hebrejskih i grčkih riječi\) u teološkome smislu.](#)

POSEBNA TEMA: SRAMOTA (nekoliko hebrejskih i grčkih riječi) U TEOLOŠKOME SMISLU

“Sramota” označava Božju osudu grijeha (tj. Post 2:25, nema krivnje, uspoređeno s Post 3:10, strah, krivnja, i osjećaj nezajedništva). Zabilježite antitetički paralelizam Psalma 31:17a uspoređen s 31:17b. Sramota je povezana s osudom u 2. Knjizi Ljetopisa 32:21; Psalmu 53:5; 119:1-8.80; Knjizi proroka Daniela 12:2.

Sramota nije samo povreda nečijega ugleda ili ponosa, nego ozbiljan prekršaj zahtjeva Saveza i gubitak zajedništva s Bogom. Često je korištena o idolopoklonicima (usp. Izl 32:25; Ps 97:7; Iz 42:17; 44:9.11; 45:16; Jer 50:2; 51:17). Za ljude drevnoga Bliskog Istoka, “sramota” je bila strašno stanje. Utjecala je na samu sržnost nečijega bića (usp. Ps 69:20).

Veliko obećanje o ne sramoti za one koji stavljaju svoje pouzdanje u YHWH-u (usp. Ps 25:2-3.20; 31:1.17; 119:6.31.41; Iz 49:23; Jer 17:18; Joel 2:27) ponovljeno je u NZ-u u Poslanici Rimljanima 9:33; 1. Petrovoj 2:6; 1. Ivanovoj 2:28.

“Križ Kristov” nazvan je “sramotom” (usp. Heb 6:6; 12:2). Oni koji se protive Evanđelju imat će svoju “slavu” okrenutu u sramotu!

▣ “koji su svoj um usmjerili na zemaljske stvari” Ovo pokazuje podrijetlo većine ljudske religioznosti (usp. Iz 29:13; Kol 2:16-23; 3:1-2).

3:20

NASB, NKJV

“Jer naše je građanstvo u nebu”

NRSV

“Ali naše je građanstvo u nebu”

TEV

“Mi smo, međutim, građani neba”

NJB

“Ali naša domovina je u nebu”

Pešita

“Ali naš je rad u nebeskim stvarima”

Ovaj stih suprotivost je Poslanici Filipljanima 3:18-19. ZAMJENICA “naše” je IMPATIČKA /NEDVOSMILENA. “Nebo” je MNOŽINA (usp. 2. Kor 12:2; Ef 4:10; Heb 4:14; 7:26) što slijedi hebrejsku uporabu (*shamayim*). Moguće je Pavao koristio rimski kolonijalan status ovoga grada kao slikovit prikaz (usp. Fil 1:27).

[Vidjeti Posebnu temu: Nebo \(SZ\).](#)

POSEBNA TEMA: NEBO (SZ)

Hebrejski pojam (BDB 1029, KB 1559, preveden kao “nebo”, “podneblje”, “nebeski svod”, “zrak”), može uputiti na nekoliko stvari (tj. nizove svodova ili sfera prvotnoga Stvorenja):

1. u Knjizi Postanka 1:8-20 upućuje na atmosferu iznad Zemlje gdje su se kretali oblaci i letjele ptice
2. ovaj svod (usp. Post 1:6.20; Iz 40:22; 42:5) iznad Zemlje jeste onaj iz kojega Bog šalje kišu (tj. “prozori neba”, usp. Ps 78:23-29; Mal 3:10 ili “nebeski vodeni mjehovi /posude”, usp. Job 38:37) – [vidjeti Posebnu temu: Zemaljski krug \(tj. svod, koža, luk, BDB 295 CONSTRUCT BDB 75\)](#)
3. ovaj svod je onaj gdje obitavaju zvijezde i kreću se planete (dvodimenzionalan). To može upućivati na čitav stvoreni svemir (milijarde i milijarde galaksija) – [vidjeti Posebnu temu: Doba i oblikovanje Zemlje \(iz Knjige Postanka 1-11\)](#)
4. iznad toga svoda prebivalište je Božje (tj. treće ili sedmo Nebo; [vidjeti Posebnu temu: Nebesa i Treće nebo](#)). To je najviše Nebo (npr. Pnz 10:14; 1. Kr 8:27.30.32; Ps 2:4; 148:4; Iz 66:1)
5. teološki naglasci:
  - a. Bog je Stvoritelj svega
  - b. On nadzire Stvorenje (tj. svjetlo i tamu, kišu i sušu)
  - c. On stvara i smješta nebeska svjetlila (Sunce, Mjesec, zvijezde, planete, komete)
  - d. postoje sfere ili kraljevine stvarnosti:
    - 1) Zemlja
    - 2) iznad Zemlje
    - 3) nevidljive /anđeoske (usp. Kol 1:16)
  - e. Božja prisutnost i prebivalište
  - f. oni su svi povezani i nadzirani Njegovom voljom.

▣ “(mi) željno čekamo Spasitelja, Gospodina Isusa Krista” Pavao često koristi ovaj pojam “željno čekamo” u odnosu na Drugi dolazak (usp. Rim 8:19.23.25; 1. Kor 1:7; Gal 5:5; Heb 9:28). Žudnja vjernika za Drugim dolaskom jedan je dokaz njihova odnosa s Kristom i poticaj na Kristo-slično življenje (usp. Rim 8:19.23; 1. Kor 1:7).

Pavlov naglasak na povratku Gospodina je opetovan, ali njegovo razumijevanje vremenskoga elementa je višeznačno. Postoji nekoliko odlomaka u kojima Pavao uključuje sebe u skupinu koja će biti živa kod Drugoga dolaska (usp. 1. Kor 15:51-52; 2. Kor 5; Fil 3:20; 1. Sol 4:15.17). Međutim, postoje drugi odlomci gdje potvrđuje budući povratak nakon svoga životnoga vijeka (usp. 1. Kor 6:14; 2. Kor 4:14 i posebno 2. Sol). Moguće da je ovaj “mi” prva skupina doslovnih tekstova, ili se Pavlovo gledišta o ovoj temi razvilo. Teško je pretpostaviti da je nadahnuti autor “razvio” svoju teologiju. Bolji pristup je tvrdnja kako je to dijalektički model. Pavao je, kao i svi NZ-ni pisci, tvrdio izvjesnost “skorašnjega” Drugoga dolaska. Vjernici moraju živjeti u svjetlu Gospodinova povratka svakoga trenutka! Međutim, Isus (Mt 24) i Pavao (2. Sol 2) govorili su kako se moraju dogoditi povijesni događaji prije Drugoga dolaska. Oboje je nekako istina! Isusov povratak je motivirajuća nada svakoga naraštaja vjernika ali stvarnost za samo jedan naraštaj!

[Vidjeti Posebnu temu: Isusov povratak svakoga trenutka nasuprot ne-još povratak \(NZ-ni paradoks\).](#)

Ovo je jedno od dva puta gdje Pavao Isusa naziva “Spasiteljem” (usp. Ef 5:23) prije Pastoralnih pisama (1. Tim, 2. Tim, Tit), u kojima koristi ovaj naslov deset puta. Ovaj pojam postao je naslovom za rimskoga Cara. U Titu poslanici postoji usporednica u uporabi ovoga pojma između Boga Oca i Isusa Sina (usp. Tit 1:3 vs. 1:4; 2:10 vs. 2:13; 3:4 vs. 3:6). Rani kršćani bili su voljni suočiti se sa smrću radije negoli ustupiti ovaj naslov Caru. I “Spasitelj” i “Gospodin” bili su carski rimski naslovi što su kršćani koristili isključivo za Isusa.

POSEBNA TEMA: ISUSOV POVRATAK SVAKOGA TRENUTKA NASUPROT NE-JOŠ POVRATAK (NZ-ni paradoks)

- A. Novozavjetni eshatološki odlomci odražavaju starozavjetni proročki uvid koji je vidio kraj vremena kroz tekuće događaje (vidjeti [Posebnu temu: Starozavjetno proročanstvo](#)).
- B. Evanđelje po Mateju 24, Marku 13, i Luki 21 vrlo su teška za tumačenje zato jer se bave s nekoliko pitanja istovremeno (vidjeti [Posebnu temu: Odgovori na dva pitanja učenika iz Evanđelja po Mateju 24:3](#)):
  1. kad će Hram biti uništen?
  2. što će biti znak povratka Mesije?
  3. kad će završiti ovo Doba (usp. Mt 24:3)?
- C. Žanr novozavjetnih eshatoloških odlomaka uobičajeno je složenica apokaliptičkoga i proročkog jezika što je nakanjeno višeznačan i visoko simboličan (vidjeti D. Brent Sandy, *Ploswhares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic*) (vidjeti [Posebnu temu: Apokaliptička književnost](#)).
- D. Nekoliko odlomaka u NZ-u (usp. Mt 24, Mk 13, Lk 17 i 21, 1. i 2. Sol i Otk) bave se s Drugim dolaskom. Ovi odlomci naglašavaju:
  1. točno vrijeme događaja je neizvjesno, ali događaj je siguran
  2. mi možemo znati općenito vrijeme, ali ne i određeno vrijeme, događaja
  3. dogodit će se iznenada i neočekivano
  4. mi moramo biti Bogu ugodni, spremni, i vjerni određenim zadacima.
- E. Postoji teološka paradoksalna napetost između:
  1. povratka svakoga trenutka (usp. Lk 12:40.46; 21:36; Mt 24:27.44) i
  2. činjenice da se neki događaji u povijesti moraju dogoditi (točka F. dolje).
- F. NZ izjavljuje da će se neki događaji dogoditi prije Drugoga dolaska:
  1. Evanđelje propovijedano čitavome svijetu (usp. Mt 24:14; Mk 13:10)
  2. veliki otpad (usp. Mt 24:10-13,21; 1. Tim 4:1; 2. Tim 3:1 i dalje; 2. Sol 2:3)
  3. otkrivenje “Čovjeka grijeha” (usp. Dn 7:23-26; 9:24-27; 2. Sol 2:3)
  4. uklanjanje onoga što /koji prijeći (usp. 2. Sol 2:6-7)
  5. nada u židovski preporod (usp. Zah 12:10; Rim 11).

[Vidjeti Posebne teme: Skori Povratak; Zakašnjeli Drugi dolazak \(brzi Kristov povratak vs. zakašnjelaj parusiji\); Isusov povratak svakoga trenutka nasuprot ne-još povratak \(NZ-ni paradoks\); Gledišta o Drugome dolasku \(karta\).](#)

3:21 “koji će preobraziti tijelo našega skromnoga stanja u skladu s tijelom Svoje slave” Pavao stavlja pozitivan naglasak na tjelesno postojanje vjernika (usp. 2. Kor 5:1-10), i ovdje i u Nebu. Ovo je teološki upućivalo kao na proslavljenje (usp. Rim

8:30; 1. Iv 3:2), dok bude spasenje dovršeno i u potpunosti ostvareno. Naše tijelo od praha (usp. Ps 103:14) promijenit će se i prepraviti (1. Sol 4:13-18) u duhovno tijelo kao što je Isusovo (usp. 1. Kor 15:45; 1. Iv 3:2).

[Vidjeti Posebnu temu: Slava \[*doxa*\] \(NZ\).](#)

▣ **“On ima da sve stvari podvrgne Sebi”** Uskršli Krist je Gospodin svega (usp. 1. Kor 15:24-28; Kol 1:20).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Na koga Pavao upućuje u Poslanici Filipljanima 3:2?
2. Zašto Pavao daje svoje židovske vjerodajnice?
3. Praktički, kako se Poslanica Filipljanima 3:10 odnosi na vjernike?
4. Jesu li ovi krivi učitelji spašeni?

POSLANICA FILIPLJANIMA 4

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
poticaji (3:17 - 4:1) 4:2-7 4:8-9 priznanje dara Filipljana 4:10-14 4:15-20 zaključni pozdravi 4:21-23	budite ujedinjeni, radosni u molitvi (3:17 - 4:1) 4:2-7 4:8-9 darežljivost Filipljana 4:10-20 pozdravi i blagoslov 4:21-23	konačne molbe (3:17 - 4:1) 4:2-3 4:4-7 4:8-9 4:10-14 4:15-20 4:21-22 4:23	upute 4:1 4:2-3 4:4 4:5-7 4:8-9 zahvale za dar 4:10-13 4:14-20 zaključni pozdravi 4:21-22 4:23	posljedni savjet (3:17 - 4:1) 4:2-3 4:4-9 zahvale za primljenu pomoć 4:10-20 pozdravi i zadnja želja 4:21-22 4:23

ČITANJE KRUGA TRI (iz [Vodiča dobrog biblijskog čitanja](#))

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije.

Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:1

¹Prema tome, moja ljubljena braćo koje žarko želim *vidjeti*, moja radosti i kruno, na ovaj način stojte čvrsto u Gospodinu, moji ljubljani.

4:1 “moja ljubljena braćo” Pavao kombinira dva tipična NZ-na pojma za vjernike: “ljubljeni” (dva puta) i “braćo”. Ova nježna kombinacija pokazuje njegovu veliku ljubav za ovu crkvu kao što se vidi u narednome izričaju i usporednici u Poslanici Filipljanima 1:8.

▣ **“koje žarko želim vidjeti”** Ovaj isti jak pojam (*epipothēō*) upotrijebljen je i u Poslanici Filipljanima 1:8; 2:26; 2. Korinćanima 9:14.

▣ **“moja radosti i kruno”** Pojam “kruna” (*stephanos*) znači pobjednička kruna na atletskome natjecanju. Ova ista obilnost može se vidjeti u Pavlovim komentarima još jednoj makedonskoj crkvi (usp. 1. Sol 2:19-20; 3:9). Ova crkva bila je dokazom Pavlova učinkovita apostolstva (usp. 1. Kor 9:2; 1. Sol 2:19).

[Vidjeti Posebnu temu: Krune za vjernike u NZ-u.](#)

▣ **“stojte čvrsto”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Ova vojna metafora upućuje na kršćansku sposobnost da ostanu vjerni usred poteškoća (usp. Fil 1:27; 1. Kor 16:13; Ef 6:11-14). Odnosi se i na ustrajnost (vidjeti [Posebnu temu: Ustrajnost](#)), što je jedino moguće “u Gospodinu” (usp. Gal 6:9; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21).

Ovo je još jedan biblijski paradoks u odnosu između Božje suverenosti i ljudske slobodne volje (usporediti Ez 18:31 s Ez 36:26-27). U ovome stihu vjericima je zapovjedbno da “stojte čvrsto”, dok je u Judinoj poslanici stihu 24 Bog taj koji ih drže da stoje. Nekako, oboje je istinito.

[Vidjeti Posebne teme: Predestinacija \(kalvinizam\) nasuprot ljudske slobodne volje \(arminijanizam\); i: Istočnjačka književnost \(biblijski paradoksi\).](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:2-3

²Pozivam Evodiju i pozivam Sintihu da žive u skladu u Gospodinu. ³Zapravo, pravi suradnice, molim te isto tako da pomogneš ovim ženama koje su dijelile moju borbu u slučaju evanđelja, zajedno s Klementom također i ostatkom mojih drugova suradnika, čija su imena u knjizi života.

4:2 “Evodiju ... Sintihu” Očito, čak i u ovoj ljubećoj crkvi postoji još uvijek nutarnja napetost. To ne upućuje na doktrinalnu napetost, što je spomenuta u poglavlju 3, nego na neku vrstu napetosti u zajedništvu. Prvo vlastito ime znači “uspješno putovanje ili uspjeh”. Drugo osobno ime znači “ugodno poznanstvo” ili “dobra sreća”. Njihova imena ne slažu se s trenutačnim djelovanjima. U Makedoniji žene su imale više slobode nego bilo gdje drugdje u drevnome rimskom svijetu (usp. Djela 16:12-15). Ponekad se sloboda okreće u osobne preferencije ili čak dopuštenje.

▣ **“Žive u skladu u Gospodinu”** Ključ sklada je odnos vjernika prema Kristu koji temeljito mijenja njihove odnose sa zavjetnom braćom i sestrama. Ljubav vjernika za Boga jasno se vidi u njihovoj ljubavi jedan za drugog (usp. Ef 4:1-6; 2:1-5; 1. Iv 4:20-21).

4:3

NASB, NKJV	“pravi suradnice”
NRSV	“vjerni suradnice”
TEV	“vjerni družice”
NJB	“družice”
Pešita	“pravi družice u jarmu”

Ovo je često bilo prevedeno doslovno kao “jaram-drug” (usp. Arndt and Gingrich, *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, str.783). Međutim, to je JEDNINSKA IMENICA MUŠKOGA RODA što je, na popisu toliko mnogo drugih imena, moguće bila osobno ime, *Suzygus* (usp. NJB i Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*, str. 607), što bi bila igra riječi na značenje imena.

Moguće je to bio Pavlov način upućivanja na Luku. Oni “mi” odjeljci u Djelima apostolskim započinju i završavaju u Filipima. Luka je moguće ostao tamo kako bi pomogao novim obraćenicima i skupio prinos za Crkvu u Jeruzalemu.

▣ **“pomogneš ovim ženama”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA što doslovno znači “uhvatiti se s”. Pavao je opominjao neke od članova crkve u Filipima da pomognu ovima dvjema ženama prevladati svoje razlike u Gospodinu (usp. Gal 6:1-4).

[Vidjeti Posebnu temu: Žene u Bibliji.](#)

▣

NASB	“koje su dijelile moju borbu u slučaju evanđelja”
NKJV, Pešita	“radile sa mnom”
NRSV	“borile se uz mene”
TEV	“teško radile sa mnom”
NJB	“teško se borile”

Ovaj pojam upotrijebljen je jedino ovdje i u Poslanici Filipljanima 1:27. To je vojni ili atletski pojam za “tešku borbu”. Metaforički je za jačinu rada za Evanđelje. Ove žene pomogle su Pavlu u njegovu evanđeoskom misijskom radu. Mnogi Pavlovi pomagači spomenuti u Rimljanima 16 bile su žene. Čak su i misionari imali nesuglasja (usp. Djela 15:36-41). Kako su ih riješili kao kršćani jeste problem, i svjedok!

▣ **“Klementom” [Klement]** Ovo je uobičajeno ime u rimskome svijetu. Ova se osoba ne spominje nigdje drugdje u NZ-u. Međutim, Origen iz Aleksandrije, Euzebij, i Jeronim vjerovali su da to upućuje na Klementa Rimskog koji je napisao pismo crkvi u Korintu negdje krajem prvoga stoljeća (95.g.). Međutim, ova identifikacija samo je nagađanje.

▣ **“i ostatak mojih drugova suradnika”** Pavao je želio koristiti mnoge pomagače u svome radu za Evanđelje. On nije bio primadona; on je očito prenio odgovornost drugim muškarcima i ženama. Zanimljivo je zabilježiti u Poslanici Rimljanima 16 kako se mnogo ženskih imena pojavljuju kao Pavlovi pomagači.

▣ **“čija su imena u knjizi života”** Ovo može upućivati na upis zavjetnoga naroda u NZ-u (usp. Dn 7:10; 12:1) što je bilo metaforički za Božje sjećanje. Postoje dvije knjige spomenute u Knjizi proroka Daniela 7:10 i Otkrivenju 20:12-15:

1. knjiga sjećanja
2. knjiga života.

Knjiga sjećanja uključuje imena i djela i iskupljenih i izgubljenih (usp. Ps 56:8; 139:16; Iz 65:6; Mal 3:16). Knjiga života uključuje imena iskupljenih i može se vidjeti u Knjizi Izlaska 32:32; Psalmu 69:28; Knjizi proroka Izaije 4:3; Danielu 12:1; Evanđelju po Luki 10:20; Poslanici Filipljanima 4:3; Hebrejima 12:23; Otkrivenju 3:5; 13:8; 17:8; 20:12.15; 21:27. Bog poznaje one koji su Njegovi. On će nagraditi Svoje sljedbenike i osuditi grješnike (usp. Mt 25:31-46; Otk 20:11-15). U grčko-rimskome svijetu ovaj pojam upućivao je na službeni popis grada; ako je tako, to bi mogla biti još jedna igra o službenome statusu ovoga grada kao rimskoj koloniji (usp. Fil 1:27; 3:20).

[Vidjeti Posebnu temu: Dvije Božje knjige.](#)

POSEBNA TEMA: DVIJE BOŽJE KNJIGE

A. Bog je Sebe otkrio na dva načina:

1. u prirodi (t. Stvorenju, usp. Ps 19:1-6; nazvano “prirodna objava”)
2. u Pismu (usp. Ps 19:7-14; nazvano “posebna objava”).

To je razlog zašto mislim kako bi u konačnici trebao postojati sukob između znanosti i vjere, sva istina je Božja istina. Molim vas pogledajte moj komentar za Knjigu Postanka 1-11 *online* besplatno na www.freebiblecommentary.org.

B. Postoje dvije knjige spomenute u Knjizi proroka Daniela 7:10 i Otkrivenju 20:12:

1. “knjiga djela” sadrži sve porive i djelovanja ljudi, i dobrih i loših. U nekome smislu to je slika Božjega sjećanja te da će jednoga dana svi ljudi dati račun svome Stvoritelju u upravljanju svojim darom života:
  - a. Psalmi 56:8; 139:16
  - b. Knjiga proroka Izaije 65:6
  - c. Knjiga proroka Malahije 3:16
  - d. Otkrivenje 20:12-13
2. “knjiga života” popisuje one koji imaju odnos vjere /pokajanja /poslušnosti s YHWH-om /Isusom. Ovo je slika Božjega sjećanja o onima koji su iskupljeni i vezani za Nebo:
  - a. Knjiga Izlaska 32:32-33
  - b. Psalm 69:28
  - c. Knjiga proroka Izaije 4:3
  - d. Knjiga proroka Daniels 12:1
  - e. Poslanica Filipljanima 4:3
  - f. Poslanica Hebrejima 12:23
  - g. Otkrivenje 3:5; 13:8; 17:8; 20:12.15; 21:27
  - h. također spomenuto u 1. Henokovoj knjizi 47:3; 81:1-2; 103:2; 108:3.

Ove knjige predstavljaju Božju vjernost Njegovoj Riječi. One koji se bune i odbijaju, On se sjeća njihovih grijeha; one koji se pokaju, povjeruju, poslušaju, služe, i ustraju, On zaboravlja njihove grijeha (usp. Ps 103:11-13; Iz 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; Mih 7:19). Ovo daje obilnu sigurnost i pouzdanje u Božju nepromjenjivu, milosrdnu narav, obećanja, i odredbe. Bog je vjerodostojan! Ono što je On otkrio o Sebi jeste istinito!

[Vidjeti Posebne teme: Osobine Boga Izraelova \(SZ\); Kršćaninova sigurnost; i: Sud u NZ-u \(peirazō i dokimazō\).](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:4-7

⁴Radujte se u Gospodinu uvijek; ponovno ću vam reći, radujte se! ⁵Nek vaš blagi *duh* bude poznat svim ljudima. Gospodin je blizu. ⁶Nemojte se brinuti ni za što, nego u svemu molitvom i prošnjom sa zahvaljivanjem neka vaše molbe budu učinjene znanima Bogu. ⁷I mir Božji, koji nadilazi svako razumijevanje, čuvat će vaša srca i vaše umove u Kristu Isusu.

4:4 Postoje dva oblika PREZENT AKTIVNIH IMPERATIVA od pojma “radujte se” u Poslanici Filipljanima 4:4. Pojam se može prevesti kao zbogom, ali u ovome okviru mora biti preveden “radujte se” (usp. 1. Sol 5:16). To je glavna tema u Filipljanima.

Zabilježite koliko je puta upotrijebljen pojam “svim” i “svemu” u Filipljanima 4:4-13 kao i u Filipljanima 1:1-8. Radost ne smije biti vezana na okolnosti. Ključ je odnos vjernika prema Kristu (“u Gospodinu”).

4:5

NASB	“blagi <i>duh</i> ”
NKJV, NRSV	“blagost”
TEV	“blagi stav”
NJB	“dobar osjećaj”
Pešita	“poniznost”

Ovaj poziv na kršćanski način života započinje u Poslanici Filipljanima 3:1, ali raspra o krivim učiteljima odvlačila je Pavlov um od ove točke gdje on ponavlja naglasak. Sâm je pojam najbolje preveden kao “nježno”, “blago”, ili “popustljivo” (usp. 1. Tim 3:3; Tit 3:2; Jak 3:17; 1. Pt 2:18).

▣ “bude poznat svim ljudima” Ovaj je stih tumačen na dva načina:

1. vjernici moraju imati ovu blagost prema drugim vjernicima tako da oni van crkve mogu vidjeti i biti privučeni Kristu (usp. Matt. 5:16)
2. ova blagost mora biti primijenjena sa sve ljude, bez obzira na njihov odnos prema Gospodinu, kao svjedočanstvo Njegove sile u životima ovih obraćenih pogana i odvratanje od nepoštenoga kriticizma nevjernika (usp. Rim 12:17; 14:18; 2. Kor 8:21; 1. Pt 2:12.15; 3:16).

▣

NASB, NRSV, NJB	“Gospodin je blizu”
NKJV, Pešita	“Gospodin je blizu”
TEV	“Gospodin dolazi brzo”

Ovaj riječ “blizu” upotrijebljena je o vremenu (usp. Mt 24:32.33). Drugi dolazak je ponavljana tema u Poslanici Filipljanima. To ima vrlo slično značenje kao aramejska riječ *maranatha* (usp. 1. Kor 16:22; Otk 22:10). Očekivanje Drugoga dolaska svakoga-trenutka bilo je i jeste ohrabrenje za kršćansko življenje (usp. Rim 13:12; Jak 5:8-9).

Također je moguće da je to upućivalo na Gospodinovu prisutnost s vjernici iz-trenutka-u-trenutak (usp. Mt 28:20; Rim 10:8 i F. F. Bruceov *Answers to Questions*, str. 201).

[Vidjeti Posebnu temu: Maranatha.](#)

POSEBNA TEMA: *MARANATHA*

Ovo je aramejski izričaj što odražava teološku liturgijsku potvrdu Rane palestinske crkve o: (1) Isusovu Božanstvu (Psalam 110) ili (2) Isusovu drugome dolasku (Djela 3:19-21). Značenje ovisi o tome kako se dijeli riječ:

1. “Naš Gospodine, dođi” (tj. *marana-tha*) značenje je slično imperativnome izričaju u Otkrivenju 22:20. Prema tome, većina prijevoda pretpostavlja to značenje u 1. Poslanici Korinćanima 16:22. Ako je tako, onda bit to bila molitva za Isusov povratak
2. “Naš Gospodin je došao” (tj. *maran-atha*) bio je aramejski PERFEKT. Ovaj je izričaj preferirao Ivan Zlatousti (345.-407.g.), što govori o Isusovu Utjelovljenju
3. “Naš Gospodin dolazi” odražavalo bi hebrejski PROROČKI PERFEKT, što mnogi koriste kao poticaj za kršćansku službu. Drugi dolazak uvijek je bilo ohrabrenje za vjernike svakoga doba
4. Didahe (pisane u kasnome prvom ili drugom stoljeću) 10:6, koriste ovaj isti izričaj o Večeri Gospodnjoj gdje su i Isusova trenutačna prisutnost i budući eshatološki dolazak naglašeni u molitvama.

4:6 “Nemojte se brinuti ni za što” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Crkva u Filipima bila je pod velikom napetošću, i izvana i iznutra. Tjeskoba nije primjerena osobina za kršćanski život (usp. Mt 6:25-34 i 1. Pt 5:7). Ne postoji ništa što bi trebalo zabrinjavati vjernike osim moguće njihov čvrsti stav u Gospodinu i služenju Njemu. Veliki neprijatelj mira je tjeskoba.

▣ “nego u svemu molitvom i prošnjom sa zahvaljivanjem” Ovo je ključni odgovor zabrinutosti—molitva, za druge i sebe, zajedno sa zahvaljivanjem. Zanimljivo je koliko često Pavao koristi pojam “zahvaljivanje” u kombinaciji s molitvom (usp. Ef 5:20; Kol 4:2; 1. Sol 5:17-18; 1. Tim 2:1). Postoji očita suprotivost između “ni za što” i “u svemu”.

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova molitva, veličanje, i zahvaljivanje Bogu.](#)

▣ **“neka vaše molbe budu učinjene znanima Bogu”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA. Postoji nekoliko odlomaka u NZ-u što naglašavaju kako vjernici moraju ustrajati u molitvi (usp. Mt 7:7-11; Lk 18:2-8). Moguće su, zahvaljivanje i ustrajnost dva miješana elementa u primjerenom teologiji molitve. Bog zna što je potrebno ali On žudi za zajedništvom i pouzdanjem uključenima u molitvu. Bog je Sebe ograničio u mnogo područja na molitve Svoje djece; “Mi nemamo jer ne molimo” (usp. Jak 4:2).

[Vidjeti Posebnu temu: Učinkovita molitva.](#)

4:7 “mir Božji” Zanimljivo je kako je u ovome okviru taj mir Božji spomenut u Poslanici Filipljanima 4:7 a Bog koji ga daje spomenut je u Filipljanima 4:9. Prvo naglašava što Bog daje a drugo Njegovu narav. Mir je u NZ-u korišten u nekoliko različitih smislova:

1. može biti naslov (usp. Iz 9:6; Rim 15:33; 16:20; 2. Kor 13:11; Fil 4:9; 1. Sol 5:23; 2. Sol 3:16)
2. može upućivati na mir Evanđelja u objektivnome smislu (usp. Iv 14:27; 16:33; Kol 1:20)
3. može upućivati na mir Evanđelja u subjektivnome smislu (usp. Ef 2:14-17; Kol 3:15).

Ponekad su 2 i 3 kombinirani kao u Rimljanima 5:1.

[Vidjeti Posebnu temu: Mir \(eirēnē\) \(NZ\).](#)

▣ **“koji nadilazi svako razumijevanje”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Tumačen je na dva načina:

1. Božji mir bolji je od ljudskoga razuma
2. Božji mir izvan je ljudskoga razuma.

Koristan je usporedni odlomak u Poslanici Efežanima 3:20. Božji putovi izvan su naših putova (usp. Iz 55:8-9). Primjer ovoga mira što nadilazi svaku ljudsku sposobnost razumijevanja nalazi se u Pavlovu životu u svakome poglavlju (usp. Fil 4:11-13). Božji mir ne smije biti vezan na okolnosti i jamačno mora biti vezan na Kristovu osobu i djelo.

Za “nadilazi” (*huperechō*) vidjeti [Posebnu temu: Pavlova uporaba huper složenica.](#)

▣ **“čuvat će vaša srca i vaše umove”** Božji mir djeluje kao vojnik koji čuva vjernike. Ova ista predivna istina o Božjem garnizoniranju Njegove djece može se vidjeti u 1. Petrovoj poslanici 1:4.5. Dva grčka pojma “srce” (*kardia*) i “um” (*nous*) istoznačna su kad se govori o čitavoj osobi (osjećaji i razmišljanje). Pavao naglašava kršćansko razmišljanje u svojim pismima. Vidjeti bilješku i Poslanici Filipljanima 3:15.

[Vidjeti Posebnu temu: Srce \(NZ\).](#)

▣ **“u Kristu Isusu”** On je ključ Pavlove teologije. Sva Božja dobra i blagoslovi teku na palo čovječanstvo kroz život, učenja, smrt, uskrsnuće, Drugi dolazak i osobno jedinstvo s Isusom Kristom. Ovo je teološki istoznačno s Ivanovim “prebiva u meni” u Evanđelju po Ivanu 15.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:8-9

⁸Konačno, braćo, sve što je istinito, sve što je časno, sve što je pravedno, sve što je čisto, sve što je ljubazno, sve što je dobroga ugleda, ako postoji išta izvrsno i ako je išta vrijedno hvale, prebivajte na ovim stvarima. ⁹Stvari koje ste naučili i primili i čuli i vidjeli u meni, vršite ove stvari, i Bog mira bit će s vama.

4:8-9 Ovo nastavlja naglasak na vjernikovu misaonome životu. Rabini su um vidjeli kao sjeme duše. Ono što mislimo postaje tko mi jesmo. Ovi stihovi potrebni su u životu suvremene zapadnjačke crkve u vremenu takvoga društveno prihvaćenoga zla. Pavlov popis sličan je stoičkim popisima vrline. Pavao je bio izložen grčkoj filozofiji kao građanin Tarza. On čak navodi nekoliko grčkih pisaca (usp. Djela 17:28; 1. Kor 15:37 i Tit 1:12).

[Vidjeti Posebnu temu: Mane i vrline u NZ-u.](#)

4:8 “Konačno” Vidjeti bilješku u Poslanici Filipljanima 3:1.

▣ **“istinito”** Ova je istina oprečje neistini, međutim, to nije akademska istina, nego radije način života pobožnoga življenja. Ovaj isti pojam upotrijebljen je o Bogu u Poslanici Rimljanima 3:4.

[Vidjeti Posebnu temu: “Istina” u Pavlovima pisanjima.](#)

▣ **“časno”** Ovo doslovno znači “dostojanstveno”. Ovaj je pojam često preveden riječju “grob” i upotrijebljen je za crkvene vođe u 1. Timoteju poslanici 3:8.11 i Titu 2:2. Izgleda da se koristio u smislu “dostojanstva” s “privlačnošću” i prema spašenima i izgubljenima.

▣ **“pravedno”** Ovo upućuje na onoga koji odgovara standardu Božje naravi, bivajući time moralno ispravna osoba. U SZ-u hebrejski pojam za “pravo” dolazi od riječi za “mjerna trska” i upućuje na Božju narav kao standard po kome su svi ljudi suđeni. To ne znači da ljudi mogu biti savršeno pravedni pred Bogom temeljem svoga vlastita napora, nego da je Bog besplatno pripisao Kristovu pravednost onima koji povjeruju u Njega po vjeri koja im je Jednom dana. Božja narav mijenja primatelja!

[Vidjeti Posebnu temu: Pravednost.](#)

▣ **“čisto”** Ovo je upotrijebljeno u smislu moralne čistoće (usp. 1. Iv 3:3).

▣ **“ljubazno”** Ovaj pojam upotrijebljen je jedino ovdje u NZ-u. Čini se kako znači “prijatno”, “ugodno”, “blisko”, ili “ljubazno”. Ovo je još jedan poziv za vjernike da žive privlačne živote.

▣

NASB	“dobroga ugleda”
NKJV	“vrijedno pohvale”
NRSV	“za pohvalu”
TEV	“zaslužuje pohvalu”
NJB	“za divljenje”
Pešita	“na dobru glasu”

Ovaj pojam upotrijebljen je jedino ovdje u NZ-u. Upućuje na ono što je “pohvale-vrijedno” ili “privlačno”.

▣ **“ako postoji išta izvrsno”** Gramatički oblik ovih osam pojmova korištenih u Poslanici Filipljanima 4:8 mijenja se nakon njih šest i postaje PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinito. Pojam “izvrsno” upotrijebljen je jedino ovdje u Pavlovim pisanjima i samo tri puta u Petrovim (usp. 1. Pt 2:9; 2. Pt 1:3.5). Upućuje na činjenje nečega dobrog s popratnim ugledom. To je bila uobičajena riječ kod grčkih filozofa morala (stoika). Koristi se za izražavanje dobrote u njenome najpotpunijem praktičnom izričaju.

▣ **“vrijedno hvale”** Ovo znači “ono što je bilo odobreno i od Boga i od čovjeka” (usp. Fil 1:11). Upućuje na bivanje društveno prihvatljivim kulturi u svrhu privlačenja ljudi Bogu (usp. 1. Tim 3:2.7.10; 5:7; 6:14).

▣

NASB	“prebivajte na ovim stvarima”
NKJV	“promišljajte o ovim stvarima”
NRSV, Pešita	“mislite o ovim stvarima”
TEV	“punite svoje umove s tim stvarima”
NJB	“neka vaši umovi budu ispunjeni s”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA. Ovaj trgovački pojam (*logizomai*) podrazumijeva neprestani i prioritetni postupak izračunavanja ili obrazloženja. Prebivati na tim stvarima tako da one mogu oblikovati vaše razmišljanje i življenje (vidjeti bilješku u Fil 3:15). Bog će učiniti Svoj dio u životima vjernika kroz milost, ali oni moraju sudjelovati uklanjanjem onih stvari za koje znaju da će njihovo srce odvući od Gospodina (usp. 1. Sol 5:21-22).

4:9 “Stvari koje ste naučili i primili i čuli i vidjeli” Sva četiri ova GLAGOLA su AORISTI AKTIVNIH INDIKATIVA. Oni se odnose na Pavlove djelatnosti u Filipima. I sadržaj teologije vjernika i njihov način života (usp. Ezra 7:10) ključni su ako vjernici odražavaju tko Gospodin jeste i druge privlače k Njemu.

Zanimljivo je da je druga riječ “primili” (*paralambanō*) postala službeni pojam za “primljena predaja” i Pavao ju je koristio u tome smislu u 1. Poslanici Korinćanima 11:23; 15:3.

[Vidjeti Posebnu temu: Primiti \(iz 1. Poslanice Solunjanima 2:13\).](#)

▣ **“vidjeli”** Ovaj naglasak započinje u Poslanici Filipljanima 3:17. Kao što je Pavao slijedio Krista, vjernici moraju slijediti njega.

▣ **“vršite ove stvari”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, “nastavite vršiti ove stvari”! Nemojte biti samo slušatelji, nego izvršitelji (usp. Lk 11:28; Jak 1:22). To je vrlo slično hebrejskoj zamisli, *Shema* (usp. Pnz 5:1; 6:4; 9:1; 20:3; 27:9-10), što znači “čuti kao i činiti”. Kršćanstvo ne smije biti okrenuto u vjerovanje odvojeno od dnevnoga pobožnog življenja.

▣ **“Bog mira”** Kao što stih 7 naglašava mir kojeg daje Bog, ovaj stih naglašava čistu narav Svetoga Boga koji ga daje. Ovaj naglasak na Bogu koji daje mir može se vidjeti u Poslanici Rimljanima 15:33; 16:20; 2. Korinćanima 13:11; 1. Solunjanima 5:23; Hebrejima 13:20. Isus je nazvan Gospodinom mira u 2. Solunjanima 3:16.

[Vidjeti Posebnu temu: Mir \(shalom\) \(SZ\).](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:10-14

¹⁰Ali ja sam se obradovao u Gospodinu uvelike, što ste napokon oživjeli svoju brigu za mene; uistinu, vi bijaste zabrinuti prije, ali niste imali priliku. ¹¹Ne da govorim iz potrebe, jer ja sam naučio biti zadovoljan u bilo kakvim okolnostima da jesam. ¹²Ja se znam snalaziti sa skromnim sredstvima, ili isto tako znam živjeti u blagostanju; u ikojoj i svakoj okolnosti ja sam naučio tajnu bivanja sitim i biti gladnim, i imajući obilje i trpeću potrebu. ¹³Ja mogu sve stvari kroz Njega koji me osnažuje. ¹⁴Unatoč tome, napravili ste dobro što ste sudjelovali sa mnom u mojoj nevolji.

4:10 “ja sam se obradovao” Pavao toliko cijeni pomoć ove crkve (novac, brigu, molitvu, Epafradita).

▣

NASB, NRSV

“što ste napokon oživjeli svoju brigu za mene”

NKJV

“što je sad napokon vaša briga za mene procvjetala ponovno”

TEV

“nakon toliko dugo vremena vi ste još jednom imali priliku pokazivanja da se brinete za mene”

NJB

“sad kad je napokon vaše razmatranje okolnosti za mene procvjetalo za mene ponovno”

Na prvi pogled ovo se čini negativna izjava u engleskome. To je vrlo slično izričaju nađenom u Poslanici Rimljanima 1:10. Pojam “oživjeli” znači “procvjetati ponovno”. Pavao jednostavno izjavljuje kako su oni imali žarku želju pomoći mu ali nisu imali priliku (IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME i GLAGOLA i INFINITIVA iz Fil 4:10b). Ovo vjerojatno upućuje na novčani dar (usp. Fil 4:14). Dobar članak vidjeti Gordon Fee, *To What End Exegesis?*, str. 282-289.

4:11 “ja sam naučio biti zadovoljan u bilo kakvim okolnostima da jesam” Ovo je AORIST GLAGOLSKO VRIJEME što koristi stoički pojam (*autarkēs*). Stoički filozofi koristili su ovaj pojam preveden “zadovoljan” kao cilj njihove filozofije, što je bilo udaljevanje bez strasti od životnih poslova, “samo-dostatnost”. Pavao nije rekao kako je on samo-dostatan, nego da je bio s Isusom-dostatan (“u Gospodinu”, Fil 4:10). Mir Božji nije povezan s okolnostima, nego s Kristovom osobom i djelom. Ovo zadovoljstvo je i kršćanski svjetonazor i prijateljstvo sa Spasiteljem. Teološka zamisao o kršćanskome zadovoljstvu također je nađena u 2. Poslanici Korinćanima 9:8; 1. Timoteju poslanici 6:6.8; Hebrejima 13:5.

4:12 Ovaj stih ima tri GLAGOLA u PERFEKT GLAGOLSKOME VREMENU i šest PREZENT INFINITIVA. To je prekrasna, umjetnička potvrda Pavlova pouzdanja u Božju opskrbu iz-trenutka-u trenutak “u Kristu”.

[Vidjeti Posebnu temu: Bogatstvo.](#)

▣ **“Ja se znam snalaziti sa skromnim sredstvima, ili isto tako znam živjeti u blagostanju”** Ova dva “ja znam” su PERFEKTI AKTIVNIH INDIKATIVA. Pavao je znao za oskudicu i obilje! Prvi pojam je preveden “ponizan” u Poslanici Filipljanima 2:8, gdje se koristi o Isusu. Ovdje to znači “manje nego što je potrebno za dnevni život”.

Druga riječ znači “mnogo više nego što je potrebno za dnevni život”. Postoje dvije opasnosti s kojima se suočavaju vjernici u svome kršćanskome načinu života: siromaštvo i bogatstvo (usp. Izr 30:7-9). Opasnost jeste ta da sa siromaštvom netko postaje obeshrabren u odnosu na Boga a s bogatstvom netko postaje samo-dostatan odvojeno od Boga.

▣ **“blagostanju ... obilje”** [Vidjeti Posebnu temu: Obilovati \(periseuō\).](#)

▣

NASB, NRSV, TEV

“ja sam naučio tajnu”

NKJV

“ja sam naučio”

NJB

“ja sam svladao tajnu”

Ovo doslovno znači “ja sam bio iniciran /pokrenut”. Ovo je još jedan PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. Taj je pojam upotrijebljen jedino ovdje u NZ-u. Koristio se u misterioznim religijama za nekoga tko je bio iniciran u njihov kult. Pavao je tvrdio kako je naučio iskustvom i teologijom da se istinska tajna radosti nalazi u Kristu, a ne u okolnostima (usp. *The Christian's Secret of a Happy Life* - Hannah Whithall Smith).

4:13 Pojam “Krist” što se nalazi u *King James Version* ne pojavljuje se u ovome stihu u najstarijima grčkim manuskriptima (K*, A, B, ili D*). Međutim, ZAMJENICA “Njega” jamačno upućuje na Isusa. Ovo je naličje istine nađene u Evanđelju po Ivanu 15:5. Biblijska istina često je predstavljena u napetošću ispunjenim parovima. Obično jedna strana naglašava Božje sudjelovanje a druga, sudjelovanje čovječanstva. Ova istočnjačka metoda predstavljanja istine vrlo je teška za dohvatiti zapadnjačkim ljudima. Mnoge napetosti između denominacija nerazumijevanja su ove vrste dijalektičkih predstavljanja istine. Žarište na jednome vidu ili na drugome znači promašaj glavne točke! Ovi izdvojeni dokazni tekstovi razvili su se u sustavne teologije koje su zapravo samo “polu istine”!

[Vidjeti Posebnu temu: Istočnjačka književnost \(biblijski paradoksi\).](#)

▣ **“osnažuje”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA, “onaj koji nastavlja osnaživati” (usp. Ef 3:16; Kol 1:11; 1. Tim 1:12; 2. Tim 4:17). Vjernici moraju biti osnaženi Kristom. Oni moraju biti i jaki (usp. 1. Kor 16:13 Ef 6:10; 2. Tim 2:1). Ovo je paradoksalna napetost što se često nalazi u Pismu. Kršćanstvo je Savez; Bog ga započinje te postavlja uvjete i povlastice, ali ljudi se moraju odazvati i poslušati i nastavljati! Ovi su vjernici bili pod unutarnjim i vanjskim pritiskom od krivih učitelja i progonitelja! Kao što je Pavao bio zadovoljan u svim okolnostima, tako moraju biti i oni (i mi, isto tako).

4:14 Ovi vjernici sudjelovali su s Pavlom u širenju Evanđelja (usp. Fil 1:5) i u progonstvu što je to donosilo.

[Vidjeti Posebnu temu: Nevolja \(*thlipsis*\).](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:15-20

¹⁵Vi sami također znate, Filipljani, da kod prvoga propovijedanja evanđelja, nakon što sam ostavio Makedoniju, nijedna crkva nije dijelila sa mnom u vezi s davanjem i primanjem nego jedino vi sami; ¹⁶jer čak ste u Solun poslali dar više nego jednom za moje potrebe. ¹⁷Ne da ja tražim dar, nego tražim dobitak što uvećava vaš račun. ¹⁸Ali ja sam primio sve u potpunosti i imam obilje; ja sam opskrbljen, primivši od Epafrodita ono što ste mi poslali, miomiris, prihvatljivu žrtvu, ugodnu Bogu. ¹⁹I moj Bog će zadovoljiti svaku vašu potrebu prema Svojim bogatstvima u Kristu Isusu. ²⁰Sad našem Bogu i Ocu neka bude slava zauvijek i uvijek. Amen.

4:15.16 Ovo se razumjelo kao proturječje 2. Poslanici Korinćanima 11:8-9, što podrazumijeva da su druge crkve u Makedoniji također pomogle Pavlu. Međutim, važan je vremenski element. Pavao govori da mu u tome određenome trenutku nijedna druga crkva osim ove crkve u Filipima nije pomogla. Pavao je bio vrlo neodlučan u prihvaćanju novčanih priloga (usp. 1. Kor 9:4-18; 2. Kor 11:7-10; 12:13-18; 1. Sol 2:5-9; i 2. Sol 3:7-9).

4:15 “Vi sami također znate” Ovo je empatički “vi” i PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Pavao je dijelio sebe s ovom crkvom i oni su mu to uzvratili.

[Vidjeti Posebnu temu: Crkva \(*ekklēsia*\).](#)

▣

NASB, NKJV, NRSV, Pešita “dijelila sa mnom u vezi s davanjem i primanjem”

TEV “dijelila moje dobitke i gubitke”

NJB “naravila sa mnom zajednički račun u vezi s izdacima i primicima”

Postoje nizovi trgovačkih pojmova u Poslanici Filipljanima 4:15-18 što se mogu provjeriti i odrediti iz *Koine* grčkoga papirusa nađenoga u Egiptu i na ostraci (slomljena lončarija korištena kao materijal za pisanje). Prvi je bio bankovni pojam za otvoreni račun.

Pavao je bio izrazito svjestan problema uzrokovanih novcem. Kao rabinu njemu nije bilo dozvoljeno uzeti novac za njegova naučavanja. Lažne optužbe od frakcija u Korintu pojačale su njegovu potrebu da odbije novčanu pomoć od crkava. Pavao se sigurno osjećao ugodno s ovom zajednicom.

4:17 “ja tražim ... tražim” Ovo je vrlo jak grčki pojam upotrijebljen dva puta kako bi pokazao Pavlove dvosmislene osjećaje o njegovu zahvaljivanju za dar a ipak za njegovu aktivno ne traženje njihove pomoći. On je shvaćao kako će oni primiti blagoslov od Boga za njihovo služenje i velikodušnost u Evanđelju. Zbog ovoga je bio radostan.

▣ **“dobitak što uvećava vaš račun”** Ovo je još jedna trgovačka metafora što upućuje na kamate koje su pripadale i položene na tuđi račun. Davanje Evanđelju uzrokuje ishode u blagoslovima Evanđelja (usp. Fil 4:19).

4:18 “ja sam primio sve u potpunosti” Ovo je još jedan poslovni pojam za potvrdu uplate u potpunosti. Pavao je osjećao kako je ova crkva učinila sve očekivano i daleko više. (Uporaba pojma “obilno” ili “obilje” i PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA “opskrbljen”).

▣ **“Epafrodita” [Epafrodit]** On je bio predstavnik crkve u Filipima poslan da isporuči novčani dar i ostane kako bi pomagao Pavlu (usp. Fil 2:25-30).

▣ **“miomiris, prihvatljivu žrtvu, ugodnu Bogu”** Ovo dolazi od SZ-ne metafore za prihvaćenu žrtvu na žrtveniku za žrtve paljenice (usp. Post 8:21; Izl 29:18.25.41; Lev 1:9.13; Ez 20:41). Pavao koristi ovu istu vrstu metafore u 2. Poslanici Korinćanima 2:15 i Efežanima 5:2.

Pomoć dana Pavlu kao službeniku Evanđelja ustvari je davanje Bogu i bit će vraćeno i blagoslovljeno od Njega!

[Vidjeti Posebnu temu: Umirujući miomiris \(BDB 926 i 629\).](#)

4:19 “I moj Bog će zadovoljiti svaku vašu potrebu” Ovo nije prazan ček od Boga! “Potrebe” moraju biti određene. Ovo se mora gledati u svjetlu načela duhovnoga davanja navedenoga u 2. Poslanici Korinćanima 8 i 9, posebno 9:6-15. To nije obećanje što se može uzeti iz okvira i biti primijenjeno na svaku ljudsku želju. U ovome okviru to se odnosi na Pavlovu opskrbu za službu. Bog će uvijek opskrbiti one koji su velikodušni davatelji kako bi dali više. To ne znači kako će oni imati više za osobnu uporabu, nego više davanja u svrhu Evanđelja!

[Vidjeti Posebnu temu: Molitva, neograničena a ipak ograničena.](#)

POSEBNA TEMA: MOLITVA, NEOGRANIČENA A IPAK OGRANIČENA

A. Sinoptička Evanđelja:

1. vjernici su ohrabreni da ustraju u molitvi i Bog će providjeti “dobre stvari” (Matejt, Mt 7:7-11) ili “Svoga Duha” (Luka, Lk 11:5-13)
2. u okviru crkvene stege vjernici (dvoje) su ohrabreni da budu ujedinjeni u molitvi (Mt 18:19)
3. u okviru osude judaizma vjernici moraju moliti u vjeri bez sumnje (Mt 21:22; Mk 11:23-24)
4. u okviru dvije parabole (Lk 18:1-8, nepravedan suda i Lk 18:9-14, farizej i grješnik) vjernici su ohrabreni da djeluju drukčije od bezbožnoga suca i samo-pravednoga farizeja. Bog čuje ponizne i one koji se kaju (Lk 18:1-14).

B. Ivanova pisanja:

1. u okviru čovjeka koji je rođen slijep kojeg je Isus iscjeljuje, otkrivena je istinska sljepoća farizeja. Isusove su molitve (kao i od ikoga drugog) odgovorene jer je On poznao Boga i živio sukladno tome (Iv 9:31)
2. Ivanov govor u Gornjoj sobi (Iv 13-17):
  - a. Evanđelje po Ivanu 14:12-14 – molitva u vjeri okarakterizirana je:
    - 1) ona što dolazi od vjernika
    - 2) molitva u Isusovo ime
    - 3) žarka želja da Otac bude proslavljen
    - 4) držanjem zapovijedi (stih 15)
  - b. Evanđelje po Ivanu 15:7-10 – molitva vjernika okarakterizirana je:
    - 1) prebivanjem u Isusu
    - 2) Njegovom riječju koja prebiva u njima
    - 3) kao žarka želja da Otac bude proslavljen
    - 4) kao ona koja donosi više ploda
    - 5) držanjem zapovijedi (stih 10).
  - c. Evanđelje po Ivanu 15:15-17 – molitva vjernika okarakterizirana je:
    - 1) njihovim izborom
    - 2) njihovim rađanjem ploda
    - 3) molitvom u Isusovo ime
    - 4) držanjem zapovijedi da ljube jedni druge.
  - d. Evanđelje po Ivanu 16:23-24 – molitva vjernika okarakterizirana je:
    - 1) molitvom u Isusovo ime
    - 2) žarkom željom da radost bude potpuna
3. Ivanovo prvo pismo (1. Ivanova poslanica):
  - a. 1. Ivanova poslanica 3:22-24 – molitva vjernika okarakterizirana je:
    - 1) držanjem Njegovih zapovijedi (stihovi 22.24)
    - 2) primjerenim življenjem

- 3) vjerom u Isusa
  - 4) ljubiti jedan drugoga
  - 5) prebivanjem u Njemu i On u nama
  - 6) imanjem dara Duha
- b. 1. Ivanova poslanica 5:14-16 – molitva vjernika okarakterizirana je:
- 1) pouzdanjem u Boga
  - 2) sukladno Njegovoj volji
  - 3) vjernici mole jedni za druge.

C. Jakovljeva poslanica:

- 1. Jakovljeva poslanica 1:5-7 – vjernici suočeni s raznim kušnjama pozvani su moliti bez sumnje za mudrost
- 2. Jakovljeva poslanica 4:2-3 – vjernici moraju moliti s primjerenim pobudama
- 3. Jakovljeva poslanica 5:13-18 – vjernici suočeni sa zdravstvenim problemima ohrabreni su neka:
  - a. mole starješine za molitvu
  - b. mole u vjeri
  - c. mole da njihovi grijesi budu oprosteni
  - d. ispovijedaju grijeh jedan drugome i mole jedan za drugoga (slično 1. Iv 5:16).

ključ učinkovite molitve je Kristo-sličnost. To znači moliti u Isusovo ime. Najgora stvar što Bog može učiniti za većinu kršćana je odgovoriti na njihove sebične molitve! U jednome smislu sve su molitve odgovorene. Najvrjedniji vid molitve jeste taj da je vjernik proveo vrijeme s Bogom, pouzdajući se u Boga.

▣ **“prema Svojim bogatstvima u Kristu Isusu”** Mora se zapamtiti kako je ovo cijelo poglavlje motivirano Kristovim djelom i da sve što je ostvareno u kršćaninovu životu jeste Gospodinovom pomoći, “u Gospodinu” (usp. Fil 4:1.2 i 4). Svi Božji blagoslovi dolaze kroz Krista.

4:20 “našem Bogu i Ocu neka bude slava zauvijek i uvijek” Ovo je vrlo slično Pavlovoj završnoj molitvi u drugim Poslanicama. Pojam “zauvijek i uvijek” doslovno je “za vjekove svih vjekova”, što je grčki idiom za “zauvijek”.

[Vidjeti Posebnu temu: Pavlova molitva, veličanje, i zahvaljivanje Bogu.](#)

Opis Boga kao Oca jedna je od najvećih istina Biblije (usp. Hoš 11). Obiteljske metafore korištene za Boga (Otac, Sin) pomažu ljudima razumjeti Njegovu prirodu i narav. Bog je prilagodio Sebe ljudskome razumijevanju koristeći ljudske naslove, ljudske analogije, i negacije.

[Vidjeti Posebne teme: Očinstvo Boga; i: Slava \[kabod\] \(SZ\).](#)

▣ **“Amen”** Ovo je hebrejska riječ za “vjeru” ili “vjernost” (usp. Hab 2:4). Izvorno je ovaj pojam bio korišten za opis stabilnoga stava, sigurnoga podnožja. Došlo je do njegove metaforičke uporabe o nekome tko je vjeran, stabilan, postojan, pouzdan, vjerodostojan. Kasnije se općenito koristio u smislu potvrde vjerodostojnosti izjave.

[Vidjeti Posebnu temu: Amen.](#)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:21-23

²¹Pozdravite svakoga svetog u Kristu Isusu. Braća koja su sa mnom pozdravljaju vas. ²²Svi sveti pozdravljaju vas, posebno oni iz Cezarova kućanstva. ²³Milost Gospodina Isusa Krista neka bude s vašim duhom.

4:21-23 Moguće je ovo bilo pisano Pavlovom vlastitom rukom što je postala uobičajena tehnika ovjere autentičnosti njegovih pisama (usp. 1. Kor 16:21; Gal 6:11; Kol 4:18; 2. Sol 3:17; Flm 1:19). To je bila i uobičajena praksa u *Koine* grčkom papirusu nađenome u Egiptu. Većinu Pavlovih pisama pisao je pisar (usp. Rim 16:22).

4:21 “Pozdravite svakoga svetog” Ovo je jedina uporaba riječi “svet” u NZ-u u JEDNINI. U Poslanici Filipljanima 4:22 slijeđen je oblik MNOŽINE. Čak se Filipljanima 4:21 koristi u skupnome smislu. Biti spašen čini osobu dijelom obitelji, Tijela, polja, građevine, naroda! Nemoguće je biti duhovno “usamljeni čuvar”. Evanđelje prima pojedinac ali to ishodi u skupnome zajedništvu.

Budite pozorni od suvremenih zapadnjačkih prenamaganja prava pojedinca i slobode. Kršćanstvo je skupno iskustvo. Čak i dobro poznati slogan Reformacije (Luther) kao “svećenstvo vjernika” biblijski je netočno. NZ-ni ljudi Božji opisani su SZ-nim svećeničkim izričajima (usp. 1. Pt 2:5.9; Otk 1:6). Ali zabilježite da su oni svi MNOŽINA, “kraljevstvo svećenika”.

Zapamtite, vjernici su pojedinačno daroviti kod spasenja za zajedničko dobro (usp. 1. Kor 12:7). Mi smo spašeni kako bismo služili. Naša suvremena kulturološka sredina promijenila je biblijsko žarište u “što je u tome za mene?” čime okreće spasenje u kartu za Nebo umjesto u život službe. Vjernici nisu spašeni kako bi mogli provoditi svoje slobode ili aktualizirati svoje potencijale, oni su spašeni od grijeha kako bi služili Bogu (usp. Rim 6).

[Vidjeti Posebnu temu: Sveti \(*hagios*\).](#)

4:22 “posebno oni iz Cezarova kućanstva” Ovo se očito odnosi na slugu, robove, i niže službenike u Rimu u vladinoj službi (usp. Fil 1:13). Pavlovo je Evanđelje provalilo čak i među vlastito osoblje Cara i jednoga će dana prouzročiti urušavanje cijeloga poganskog sustava.

4:23

NASB, NRSV, NJB “bude s vašim duhom”

NKJV, TEV, Pešita “bude sa svima vama”

Ovo upućuje na ljudsku osobu. U NZ-u često je vrlo teško znati ako autor upućuje na Svetoga Duha (s velikim slovom “D”) ili na ljudski duh (s malim slovom “d”) koji je motiviran Svetim Duhom . U ovome okviru to je očito malo slovo “d”.

[Vidjeti Posebnu temu: Duh \(*pneuma*\) u Novome zavjetu.](#)

Postoji rukopisna varijacija u Pavlovskim završavanjima (usp. Gal 6:18 i Flm 25). Neki grčki tekstovi, κ^c , K, i *Textus Receptus* (NKJV), imaju “s vama svima”, što je Pavlov završetak u 1. Poslanici Korinćanima 16:24; 2. Korinćanima 13:13; 2. Solunjanima 3:18 i Titu poslanici 3:15. Većina drevnih grčkih papirusa i uncijalnih manuskripta imaju “s vašim duhom”.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što je ključan izričaj ovoga poglavlja?
2. Što znači “stajati čvrsto”?
3. Što su načela za rješavanje nejedinstva u mjesnoj crkvi?
4. Navedite vidove molitve što Pavao spominje u stihovima 4-7.
5. Opišite svojim vlastitim riječima važnost stihova 8 i 9 za naše vrijeme.
6. Je li stih 10 Pavlova negativna izjava pogrde Filipljanima jer mu nisu pomogli?
7. Što je istinska tajna radosti izrečena u stihovima 11-13?
8. Popišite i objasnite tri trgovačka pojma što se nalaze u stihovima 15, 17 i 18.
9. Objasnite kako okvir utječe na primjereno tumačenje stiha 19a.

DODACI

KRATKE ODREDBE GRČKIH GRAMATIČKIH POJMOVA

Koine grčki, često nazvan helenistički grčki, bio je zajednički jezik mediteranskoga svijeta počevši od osvajanja Aleksandra Velikoga (336.-323. g.pr.Kr.) i trajao je oko osam stotina godina (300. g.pr.Kr. – 500. g.po.Kr.). To nije bio samo pojednostavljen, klasičan grčki, nego na mnogo načina noviji oblik grčkoga što je postao drugim jezikom drevnoga Bliskog Istoka i mediteranskoga svijeta.

Grčki Novoga zavjeta bio je jedinstven na neke načine zbog njegovih korisnika, osim Luke i autora Poslanice Hebrejima, koji su vjerojatno koristili aramejski kao svoj prvenstveni jezik. Prema tome, njihova su pisanja bila pod utjecajem idioma i gradbenih oblika aramejskoga. Isto tako, oni su čitali i navodili Septuagintu (grčki prijevod SZ-a) koji je također bio pisan u koine grčkom. Ali Septuaginta je isto tako bila pisana od židovskih znanstvenika čiji materinji jezik nije bio grčki.

Ovo služi kao podsjetnik da ne možemo gurati Novi zavjet u zbijenu gramatičku građu. On je jedinstven a ipak ima mnogo zajedničkoga s: (1) Septuagintom; (2) židovskim pisanjima kao onima od Josipa [Flavija – op.prev.]; i (3) papirusima nađenima u Egiptu. Kako onda pristupamo gramatičkoj raščlambi Novoga zavjeta?

Gramatičke osobine koine grčkog i koine grčkoga Novoga zavjeta su isprepletene. Na mnogo načina to je bilo vrijeme pojednostavljenja gramatike. Okvir će biti naš glavni vodič. Riječi jedino imaju značenje u širem okviru, prema tome, gramatička građa može biti jedino razumjeta u svjetlu: (1) određenoga autorova stila; i (2) određenoga okvira. Nisu moguće ikakve zaključne odredbe grčkih oblika i građa.

Koine grčki bio je prvenstveno govorni jezik. Često ključ za tumačenje jeste vrsta i oblik GLAGOLA. U većini glavnih kratkih rečenica GLAGOL će se pojaviti prvi, pokazujući svoju nadmoćnost. U raščlanjivanju grčkoga GLAGOLA moraju biti zabilježena tri dijela obavijesti: (1) temeljni naglasak GLAGOLSKOGA VREMENA, STANJA i NAČINA (akcidencija ili morfologija); (2) temeljno značenje određenoga GLAGOLA (leksikografija); i (3) tijek okvira (sintaksa).

I. GLAGOLSKO VRIJEME

- A. Glagolsko vrijeme ili vid uključuje odnos GLAGOLA s dovršenim djelovanjem ili nedovršenim djelovanjem. To se često naziva “SVRŠENI GLAGOL“ i “NESVRŠENI GLAGOL”.
1. SVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na okolnost nekog djelovanja. Nije dana daljnja obavijest osim da se nešto dogodilo! Njen početak, nastavak ili vrhunac nije naslovljen.
  2. NESVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na nastavljanje tijekom nekog djelovanja. Ono može biti opisano u pojmovima pravocrtanoga djelovanja, trajnoga djelovanja, napredujućega djelovanja, itd.
- B. Glagolska vremena mogu se grupirati po tome kako autor vidi djelovanje kao napredovanje:
1. to se dogodi = AORIST
  2. to se dogodilo i ishodi ostaju = PERFEKT
  3. to se bijaše dogodilo u prošlosti i ishodi su ostali, ali ne sad = PLUSKVAMPERFEKT
  4. to se događa = PREZENT
  5. to se dogodiše = IMPERFEKT
  6. to će se dogoditi = FUTUR
- Jasan primjer o tome kako ova GLAGOLSKA VREMENA pomažu u tumačenju mogao bi biti pojam “spasiti”.

Bio je korišten u nekoliko različitih glagolskih vremena kako bi pokazao oboje i njegov tijek i vrhunac:

1. AORIST – “bijasmo spašeni” (usp. Rim 8:24)
  2. PERFEKT – “bili smo spašeni i ishod se nastavlja” (usp. Ef 2:5.8)
  3. PREZENT – “spašeni smo” (usp. 1. Kor 1:18; 15:2)
  4. FUTUR – “bit ćemo spašeni” (usp. Rim 5:9.10; 10:9).
- C. Usredotočujući se na GLAGOLSKA VREMENA, tumači traže razlog izvornoga autorovog izbora za izražavanjem sâmogâ sebe u određenome VREMENU. Mjerilo “ne natrpanog” vremena bio je AORIST. On je bio redovito “neodređen”, “neoznačen”, ili “bez dodataka” oblik GLAGOLA. Mogao se koristiti na mnogostruke načine koje mora odrediti okvir. Jednostavno je bilo navedeno da se nešto dogodilo. Vid prošloga vremena bio je jedino namjeravan u INDIKATIVNOM NAČINU. Ako je bilo upotrijebljeno ikoje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, bilo je naglašeno nešto više određeno. Ali što?
1. PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o dovršenome djelovanju s trajnim ishodima. Na neki je način to bila složenica AORISTA i PREZENTA GLAGOLSKIH VREMENA. Uobičajeno je žarište na trajnim ishodima ili dovršetku nekog djelovanja (primjer: Ef 2:5 i 8: “vi ste bili i nastavljate biti spašeni”).
  2. PLUSKVAMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. Ovo je kao PERFEKT osim što su trajni ishodi završeni. Primjer: Evanđelje po Ivanu 18:16: “Petar bijaše stajao na vratima s vanjske strane”.
  3. PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME. On govori o nekome nepotpunome ili nedovršenome djelovanju. Žarište je uobičajeno na nastavljanju događaja. Primjer: I. Ivanova poslanica 3:6 i 9: “Svatko tko prebiva u Njemu ne nastavlja grijehiti.” “Svatko tko je rođen od Boga ne nastavlja činiti grijeh.”
  4. IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. U ovome glagolskom vremenu odnos s GLAGOLSKIM VREMENOM PREZENTA analogan je odnosu između PERFEKTA i PLUSKVAMPERFEKTA. IMPERFEKT govori o nedovršenome djelovanju koje se dogodilo ali sad je završeno ili o početku nekog djelovanja u prošlosti. Primjer: Evanđelje po Mateju 3:5: “tada sav Jeruzalem nastavljaše uzlaziti k njemu” ili onda sav Jeruzalem počese uzlaziti k njemu”.
  5. FUTUR GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o nekom djelovanju koje je uobičajeno preneseno u okvir budućega vremena. Usredotočuje se na mogućnost za neki događaj prije negoli na sadašnji događaj. Često govori o izvjesnosti događaja. Primjer: Evanđelje po Mateju 5:4-9: “Blagoslovljeni su oni .... oni će...”

II. STANJE

- A. STANJE opisuje međusobni odnos između djelovanja GLAGOLA i njegova SUBJEKTA.
- B. AKTIVNO STANJE bilo je uobičajeno, očekivano, nenaglašen način potvrde da je subjekt izvršio djelovanje GLAGOLA.
- C. PASIVNO STANJE znači da je subjekt primio djelovanje GLAGOLA proizvedenog od vanjskog posrednika. Vanjski posrednik koji proizvodi djelovanje bio je naznačen u grčkome NZ-u sljedećim PRIJEDLOZIMA i padežima:
1. osobni izravni posrednik s *hupo* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22; Djela 22:30)
  2. osobni prijelazni posrednik s *dia* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22)
  3. neosobni posrednik s *en* s INSTRUMENTALOM
  4. ponekad ili osobni ili neosobni posrednik sa sâmim INSTRUMENTALOM.
- D. SREDNJE STANJE znači da subjekt proizvodi djelovanje GLAGOLA i također je izravno uključen u djelovanje GLAGOLA. To je često nazvano stanje povećanoga osobnog zanimanja. Ovakva građa naglašavala je subjekt kratke rečenice ili rečenicu na neki način. U engleskome takva građa nije nađena. U grčkome ima široke mogućnosti značenja i prevođenja. Neki primjeri oblika su:
1. POVRATNO – izravno djelovanje subjekta na samog sebe. Primjer: Evanđelje po Mateju 27:5: “objesio se”.

2. KOJE POJAČAVA – subjekt proizvodi djelovanje za samoga sebe. Primjer: II. Poslanica Korinćanima 11:14: “Sâm se Sotona pretvara u anđela svjetla”.
3. RECIPROČNO (UZAJAMNO) – uzajamno djelovanje dva glagola. Primjer: Evanđelje po Mateju 26:4: “oni se savjetovahu jedan s drugim”.

III. NAČIN (ili “OBLIK”)

- A. U koine grčkom postoje četiri NAČINA. Oni označavaju odnos GLAGOLA sa stvarnošću, barem u okviru autorova vlastitog mišljenja. NAČINI su podijeljeni u dvije široke skupine: onu koja označava stvarnost (INDIKATIV) i onu koja označava mogućnost (KONJUNKTIV, IMPERATIV i OPTATIV [željni način– op.prev.].
- B. INDIKATIVNI NAČIN bio je uobičajen način za izražavanje djelovanja koje se pojavilo ili se pojavljivalo, barem u autorovom razmišljanju. To je bio jedini grčki način koji je izražavao konačno vrijeme, ali čak i ovdje je njegov vid bio drugotan [sporedan].
- C. KONJUNKTIVNI NAČIN izražavao je moguće buduće djelovanje. Nešto se još nije dogodilo, ali prilike su bile pogodne da se bude dogodilo. On ima mnogo zajedničkoga s FUTUROM INDIKATIVA. Razlika je bila ta da KONJUNKTIV izražava neki stupanj sumnje. U engleskome to je često izraženo pojmovima “moći”, “htjeti”, “smjeti” ili “može biti”.
- D. OPTATIVNI NAČIN izražavao je želju teorijski moguću. Smatrao se jednim korakom dalje od stvarnosti nego KONJUNKTIV. OPTATIV je izražavao mogućnost pod određenim uvjetima. OPTATIV je bio rijedak u Novome zavjetu. Najučestalija uporaba je Pavlov čuveni izričaj: “Daleko od toga” (KJV “Bože sačuvaj”), korišten pedeset puta (usp. Rim 3:4.6.31; 6:2.15; 7:7.13; 9:14; 11:1.11; 1. Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Ostali primjeri nađeni su u Evanđelju po Luki 1:38; 20:16, Djelima apostolskim 8:20, i 1. Poslanici Solunjanima 3:11.
- E. IMPERATIVNI NAČIN naglašavao je moguću zapovijed, ali naglasak je bio na nakani govornika. On potvrđuje samo voljnu mogućnost i bio je uvjetovan izborom drugoga. Postojala je posebna uporaba IMPERATIVA u molitvama i zahtjevima treće osobe. Ove su zapovijedi u NZ-u nađene jedino u PREZENTU i AORIST GLAGOLSKOME VREMENU.
- F. Neke gramatičke skupine razvrstavaju PARTICIPE kao još jednu vrstu načina. U grčkome NZ-u vrlo su zajednički, uobičajeno određeni kao GLAGOLSKI PRIDJEVI. Oni su prevedeni zajedno s glavnim GLAGOLOM s kojim su u odnosu. Bila je moguća široka mogućnost prevođenja PARTICIPA. Najbolje se savjetovati s nekoliko engleskih prijevoda. *The Bible in Twenty Six Translations* izdan od Bakera ovdje je od velike pomoći.
- G. AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA bio je uobičajen ili “neoznačen” način za bilježenje događaja. Bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE ili NAČIN imali su neko osobito značenje tumača koje je izvorni autor želio prenijeti.

IV. Za osobu koja nije osposobljena za grčki sljedeća će pomagala za proučavanje osigurati potrebne obavijesti:

- A. Friberg, Barbara i Timothy: *Analytical Greek New Testament*; Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred: *Interlinear Greek-English New Testament*; Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- C. Mounce, William D.: *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*; Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray: *Essentials of New Testament Greek*; Nashville: Broadman, 1950.
- E. Akademski ovlašten dopisni tečaj koine grčkog dostupan je preko *Moody Bible Institute* u Chicagu, IL.

V. IMENICE

- A. Prema sintaksi, IMENICE su razvrstane prema PADEŽU. PADEŽ je bio onaj sklanjajući oblik IMENICE koji je pokazivao njen odnos s GLAGOLOM i ostalim dijelovima rečenice. U koine grčkom mnoga od djelovanja

PADEŽA bila su naznačena PRIJEDLOZIMA. Budući da je oblik PADEŽA bio sposoban odrediti nekoliko različitih međusobnih odnosa, PRIJEDLOZI su se razvili kako bi dali jasnije razdvajanje ovih mogućih djelovanja.

B. Grčki PADEŽI razvrstani su na sljedećih osam načina:

1. NOMINATIV je bio korišten za imenovanje i to je uobičajeno bio SUBJEKT rečenice ili kratke rečenice. Bio je također korišten za PREDIKATNE IMENICE i PRIDJEVE s povezivanjem GLAGOLA “biti” ili “postati”.
2. GENITIV je bio korišten za opis i uobičajeno pridružen dodatku ili vrsnoći riječi na koju se odnosio. Odgovarao je na pitanje: “Koje vrste?” Često se izražavao uporabom engleskog PRIJEDLOGA “of” (iz, kod, na, o, od, po, s(a), u, za, zbog).
3. ABLATIV je koristio iste oblike sprezanja kao GENITIV, ali bio je korišten za opis odvajanja. Uobičajeno je poricao odvajanje od točke u vremenu, prostoru, izvoru, podrijetlu ili stupnju. Često je bio izražen uporabom engleskoga PRIJEDLOGA “from” (iz, kod, od, odakle, po, s(a), u).
4. DATIV je bio korišten za opis osobnoga zanimanja. Ovaj bi mogao obilježavati pozitivni ili negativni vid. Često je to bio INDIREKTAN OBJEKT. Često je bio izražen engleskim PRIJEDLOGOM “to” (do, k, kako, na, prema, u [mjesto], za).
5. LOKATIV je bio isti oblik sprezanja kao DATIV, ali on je opisivao položaj ili mjesto u prostoru, vremenu ili logičkim granicama. Često je izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA “in” (iz, kod, među, na, po, pri, u, za), “on” (iz, iznad, k, kod, na, o, po, pod, pri, u), “at” (do, k, kod, na, oko, pored, pri, u, uz, za), “among” (između, među, pored), “during” (dok, po, prilikom, tijekom, u toku, u vrijeme, za, za vrijeme), “by” (blizu, dalje, iz, kod, kraj, od, ovdje, po, pomoću, pored, prije, uz, za), “upon” (gore, na, nakon, o, po, odozgo, po, pri, prilikom, na temelju čega), i “beside” (blizu, do, kraj, mimo, okolo, osim, pokraj, pored, uz).
6. INSTRUMENTAL je bio isti oblik sprezanja kao DATIV i LOKATIV. Izražava sredstvo ili pridruživanje. Često je bio izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA “by” [vidi #5 – op.prev.] ili “with” (kod, kraj, od, pomoću, protiv, s(a), uz, za).
7. AKUZATIV je bio korišten za opis zaključka nekog djelovanja. Izražavao je ograničenja. Njegova glavna uporaba bila je DIREKTNI/IZRAVNI OBJEKT. Odgovara na pitanje: “Kako daleko?” ili “Do koje granice?”
8. VOKATIV je bio korišten za izravno oslovljavanje.

VI. VEZNICI I POVEZNICE

- A. Grčki je vrlo točan jezik zato jer ima tako mnogo veznika. Oni povezuju misli (KRATKE REČENICE, REČENICE, i ODLOMKE). Toliko su uobičajeni da je njihov nedostatak (asindeton [izostavljanje veznika –op.prev.]) često egzegetski [koji tumači – op.prev.] značajan. Činjenica jeste, ovi VEZNICI i POVEZNICE pokazuju smjer autorove misli. Oni su često ključni u određivanju što se točno pokušava prenijeti.
- B. Ovdje je popis nekih VEZNIKA i POVEZNICA te njihova značenja (ova je obavijest skupljena uglavnom iz *A Manual Grammar of the Greek New Testament* od H. E. Dana i Juliusa K. Manteyja).
1. Vremenske POVEZNICE
    - a. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (veznik) – “kad”
    - b. *heōs* – “dok”
    - c. *hotan, epan* (VEZNIK) – “bilo kad”
    - d. *heōs, achri, mechri* (VEZNIK) – “dok (ne), sve dok”
    - e. *priv* (BESKONAČAN) – “prije”
    - f. *hōs* – “budući da, otad,” “kad” “i, kad”
  2. Logičke POVEZNICE
    - a. Svrha
      - (1) *hina* (VEZNIK), *hopōs* (VEZNIK), *hōs* – “zato da”, “da”
      - (2) *hōste* (ARTIKULARNI [zglobni] AKUZATIV INFINITIVA) – “da”
      - (3) *pros* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) ili *eis* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) – “da”

- b. Ishod (postoji bliska veza između gramatičkih oblika svrhe i ishoda)
    - (1) *hōste* (INFINITIV, najuobičajeniji, najčešći) – “zato da”, “dakle”
    - (2) *hiva* (VEZNIK) – “tako da”
    - (3) *ara* – “tako”
  - c. Uzročni ili povod
    - (1) *gar* (uzrok/učinak ili povod/zaključak) – “budući da, jer” “stoga, jer, zbog”
    - (2) *dioti, hotiy* – “stoga, jer, zbog”
    - (3) *epei, epeidē, hōs* – “budući da, jer”
    - (4) *dia* (s akuzativom) i (s artikularnim infinitivom) – “budući da, jer”
  - d. Izveden zaključivanjem
    - (1) *ara, poinun, hōste* – “dakle, prema tome, stoga, zato”
    - (2) *dio* (najjače izveden zaključivanjem VEZNIKA) – “zbog čega”, “čemu, zašto”, “dakle, prema tome, stoga, zato”
    - (3) *oun* – “dakle, zato”, “tako”, “dakle, nego”, “otuda, prema tome, stoga”
    - (4) *toinoun* – “prema tome”
  - e. Suprotno ili oprečno
    - (1) *alla* (jako SUPROTNO) – “ali”, “osim, osim ako, ako ne”
    - (2) *de* – “ali”, “ionako, kakogod, doduše, međutim”, “ali, bez obzira na, iako, dapače”, “u drugu ruku”
    - (3) *kai* – “ali”
    - (4) *mentoi, oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
    - (5) *plēn* – “ništa-manje” (najčešće u Luki)
    - (6) *oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
  - f. Usporedba
    - (1) *hōs, kathōs* (uvodi USPOREDNE KRATKE REČENICE)
    - (2) *kata* (u složenicama, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
    - (3) *hosos* (Hebrejima poslanica)
    - (4) *ē* – “nego, od, onda”
  - g. Neprekidno ili niz
    - (1) *de* – “i”, “sad”
    - (2) *kai* – “i”
    - (3) *tei* – “i”
    - (4) *hina, oun* – “budući da”
    - (5) *oun* – “onda, potom” (u Ivanu)
3. Posebno naglašene uporabe
- b. *alla* – “jamačno, izvjesno”, “jest, tako”, “zapravo, uistinu”
  - c. *ara* – “zaista, naravno”, “jamačno, izvjesno”, “doista, stvarno, ustvari, zapravo”
  - d. *gar* – “ali stvarno”, “jamačno, izvjesno”, “zaista, naravno”
  - e. *de* – “zaista, naravno”
  - f. *ean* – “čak, dapače, pače čak”
  - g. *kai* – “čak, dapače, pače čak”, “zaista, naravno”, “doista, stvarno, ustvari”
  - h. *mentoi* – “doista, stvarno, ustvari”
  - i. *oun* – “doista, stvarno, ustvari”, “svakako, na svaki način”

VII. KONDICIONALNE REČENICE

- A. KONDICIONALNA REČENICA jeste ona koja sadrži jednu ili više kondicionalnih kratkih rečenica. Ova gramatička građa pomaže tumaču jer osigurava uvjete, razloge ili uzroke zašto se pojavljuje ili se ne pojavljuje djelovanje

glavnoga GLAGOLA. Postojale su četiri vrste KONDICIONALNIH REČENICA. One pomiču oblik od onoga koji je zamišljen da bude istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu svrhu na onaj koji je bio samo želja.

- B. PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE izražavao je djelovanje ili postojanje koje je bilo istinito s piščeve točke gledišta ili za njegove svrhe čak iako je bio izražen s “ako”. U nekoliko okvira mogao bi biti preveden kao “budući da, otad, jer” (usp. Mt 4:3; Rim 8:31). Doduše, to ne znači podrazumijevanje da su svi PRVI RAZREDI istiniti do zbilje. Često su korišteni za isticanje u nekoj činjenici ili isticanje obmane (usp. Mt 12:27).
- C. DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE često je nazvan “oprečno činjenici”. On izjavljuje nešto što je bilo neistinito do istinitosti da se naglasi. Primjeri:
1. “Ako je On uistinu bio prorok, što On nije, On bi znao tko i kakve je naravi žena koja Ga se dotiče, ali On ne zna” (Lk 7:39)
  2. “Ako ste stvarno vjerovali Mojsiju, što ne vjerujete, vjerovali biste Meni, što ne vjerujete” (Iv 5:46)
  3. “Ako bih ipak pokušavao svidjeti se čovjeku, što ne radim, ne bih bio rob Kristov uopće, što ja jesam” (Gal 1:10).
- D. TREĆI RAZRED govori o mogućem budućem djelovanju. Često pretpostavlja vjerojatnost toga djelovanja. Uobičajeno podrazumijeva možebitnost. Djelovanje glavnoga GLAGOLA ovisno je o djelovanju u kratkim “ako” rečenicama. Primjeri iz 1. Ivanove poslanice: 1:6-10; 2:4.6.9.15.20.21.24.29; 3:21; 4:20; 5:14.16.
- E. ČETVRTI RAZRED najviše je odmaknut od mogućnosti. Rijedak je u NZ-u. Činjenica jeste, ne postoji potpun ČETVRTI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE u kojem oba dijela uvjeta odgovaraju odredbi. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je početna rečenica u 1. Petrovoj poslanici 3:14. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je zaključna kratka rečenica u Djelima apostolskim 8:31.

VIII. ZABRANE

- A. PREZENT IMPERATIVA s MĚ PARTIKULOM [ČESTICOM –op.prev.] često (ali ne isključivo) ima naglasak na zaustavljanju djela koje je već u tijeku. Neki primjeri: “prestanite skupljati vaša blaga na zemlji...” (Mt 6:19); “prestanite se brinuti o vašem životu...” (Mt 6:25); “prestanite davati za griješenje dijelove vaših tijela kao oruđa prijestupa...” (Rim 6:13); “morate prestati vrijeđati Božjega Svetog Duga...” (Ef 4:30); i “prestanite se opijati vinom...” (5:18).
- B. AORIST KONJUNKTIVA s MĚ PARTIKULOM ima naglasak na “nemoj čak ni početi ili započeti neko djelo”. Neki primjeri: “Nemojte čak početi pretpostavljati da ...” (Mt 5:17); “nemojte nikad započeti brinuti se ...” (Mt 6:31); “ne smijete nikad biti posramljeni...” (2. Tim 1:8).
- C. DVOSTRUKA NEGACIJA s KONJUNKTIVNIM NAČINOM vrlo je naglašena negacija. “Nikad, ne nikad” ili “ni pod kojim okolnostima”. Neki primjeri: “on neće nikad, ne nikad iskusiti smrt” (Iv 8:51); “Ja neću nikad, ne, nikad...” (1. Kor 8:13).

IX. ČLAN

- A. U koine grčkom ODREĐENI ČLAN “the [taj]” ima sličnu uporabu u engleskom. Njegova osnovna djelatnost bila je “naglašavanje”, način privlačenja pozornosti na riječ, ime ili izričaj. Uporaba u Novome zavjetu razlikuje se od autora do autora. ODREĐENI ČLAN može također djelovati:
1. suprotno sredstvo kao pokazna ZAMJENICA;
  2. kao znak upućivanja na prethodno uvedeni SUBJEKT ili osobu;
  3. kao način poistovjećivanja SUBJEKTA u rečenici s veznim GLAGOLOM. Primjeri: “Bog je Duh” (Iv 4:24); “Bog je svjetlo” (1. Iv 1:5); “Bog je ljubav” (1. Iv 4:8.16).

- B. Koine grčki nije imao NEODREĐENI ČLAN kao engleski “a” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.] ili “an” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.]. Izostanak ODREĐENOG ČLANA može značiti:
1. žarište na osobinama ili kakvoći nečega
  2. žarište na stupnju nečega.
- C. NZ-ni autori vrlo su se razlikovali u tome kako je ČLAN bio upotrijebljen.

X. NAČINI POKAZIVANJA NAGLASKA U GRČKOME NOVOM ZAVJETU

- A. Tehnike pokazivanja naglaska u NZ-u razlikuju se od autora do autora. Najdosljedniji i najpravičniji pisci bili su Luka i autor Hebrejima poslanice.
- B. Ranije smo ustanovili da je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA mjerilo i nenaznačen za naglasak, ali bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE, ili NAČIN imaju značajku tumačenja. To ne podrazumijeva da AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA nije često upotrebljavan u znakovitome gramatičkom smislu. (Primjer: Rim 6:10 [dva puta]).
- C. Redosljed riječi u koine grčkom
1. Koine grčki bio je jezik sa spregom koji nije ovisio, kao engleski, o redosljedu riječi. Stoga, autor bi mogao promijeniti uobičajeno očekivani redosljed kako bi pokazao:
    - a. što je autor želio naglasiti čitatelju
    - b. što je autor mislio da bi bilo iznenađujuće za čitatelja
    - c. što je autor duboko osjećao o tome.
  2. Uobičajeni redosljed riječi u grčkome još je uvijek neriješeno pitanje. Doduše, pretpostavljeni uobičajeni redosljed je:
    - a. za povezivanje GLAGOLA
      - (1) GLAGOL
      - (2) SUBJEKT
      - (3) DOPUNA
    - b. za PRIJELAZNE GLAGOLE
      - (1) GLAGOL
      - (2) SUBJEKT
      - (3) OBJEKT
      - (4) POSREDNI OBJEKT
      - (5) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ
    - c. za IMENIČNE IZRIČAJE
      - (1) IMENICA
      - (2) RIJEČ KOJA ODREĐUJE DRUGU
      - (3) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ.
  3. Redosljed riječi može biti krajnje važan za egzegetsku svrhu. Primjeri:
    - a. “dadnu desnicu meni i Barnabi u znak zajedništva”. Izričaj “desnica zajedništva” je podijeljen i smješten naprijed za pokaz njegovog značaja (Gal 2:9)
    - b. “s Kristom” je bilo smješteno na prvo mjesto. Njegova je smrt bila središnjica (Gal 2:20)
    - c. “Bilo je malo pomalo i na mnogo različitih načina” (Heb 1:1) bilo je na prvome mjestu. Onako kako je Bog otkrio Sâmoga Sebe bila je srž razlikovanja, ne činjenica otkrivenja.
- D. Uobičajeno su neki stupnjevi naglaska bili pokazani:
1. ponavljanjem ZAMJENICE koja je bila već prisutna u GLAGOLSKOM obliku sprezanja. Primjer: “Ja, osobno, sigurno ću biti s vama. . .” (Mt 28:20)

2. izostankom očekivanog KONJUNKTIVA, ili nekoga drugog poveznog sredstva između riječi, izričaja, kratkih rečenica ili rečenica. Ovo je nazvano asindeton [izostavljanje veznika – op.prev.] (“nepovezan”). Povezujuće sredstvo bilo je očekivano, tako bi njegov izostanak privukao pozornost. Primjeri:
    - a. blaženstva, Evanđelje po Mateju 5:3 i dalje (naglašen popis)
    - b. Evanđelje po Ivanu 14:1 (nova tema)
    - c. Poslanica Rimljanima 9:1 (novi dio)
    - d. II. Poslanica Korinćanima 12:20 (naglašava popis)
  3. ponavljanje riječi ili izričaja prisutno u datom okviru. Primjeri: “na hvalu Njegove slave” (Ef 1:6.12 i 14). Ovaj je izričaj bio korišten za pokaz djela svake Osobe Trojstva
  4. uporaba idioma ili riječi (zvuk) djeluje između pojmova kao:
    - a. eufemizmi [ublaženi izraz – op.prev.] – zamjenske riječi za tabu [zabrana– op.prev.] subjekte, kao “spavanje” za smrt (Iv 11:11-14) ili “stopala” za muške genitalije (Rut 3:7-8; I. Sam 24:3)
    - b. potanka opisivanja [ili okolišanja] – zamjenske riječi za Božje Ime, kao “Nebesko kraljevstvo” (Mt 3:21) ili “glas s neba” (Mt 3:17)
    - c. SLIKOVIT GOVOR
      - (1) nemoguće preuveličavanje (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
      - (2) blago preuveličavanje (Mt 3:5; Djela 2:36)
      - (3) personifikacije (I. Kor 15:55)
      - (4) ironija (Gal 5:12)
      - (5) lirski odlomci (Fil 2:6-11)
      - (6) igra glasa između riječi:
        - (a) “crkva”:
          - (i) “crkva” (Ef 3:21)
          - (ii) “poziv” (Ef 4:1.4)
          - (iii) “pozvani” (Ef 4:1.4)
        - (b) “slobodno”:
          - (i) “slobodna žena” (Gal 4:31)
          - (ii) “sloboda” (Gal 5:1)
          - (iii) “slobodno” (Gal 5:1)
    - d. idiomski jezik – jezik koji je uobičajeno kulturološki i jezično osobit:
      - (1) slikovita uporaba “hrane” (Iv 4:31-34)
      - (2) slikovita uporaba “Hrama” (Iv 2:19; Mt 26:61)
      - (3) hebrejski idiom za suosjećaj, “mržnja” (Post 29:31; Pnz 21:15; Lk 14:36; Iv 12:25; Rim 9:13)
      - (4) “Sve” nasuprot “mnogo”. Usporedi Knjigu proroka Izaija 53:6 (“svi”) s 53:11 i 12 (“mnoge”).
Pojmovi su istoznačni kao što pokazuju Poslanica Rimljanima 5:18 i 19.
  5. Uporaba potpunoga jezičnog izričaja umjesto jedne riječi. Primjer: “Gospodin Isus Krist”.
  6. Posebna uporaba *autos*:
    - a. kad je s ČLANOM (atributni položaj) preveden je kao “jednak, isti sličan”
    - b. kad je bez ČLANA (predikatni položaj) preveden je kao POJAČANA POVRATNA ZAMJENICA—“on sâm”, “ona sâma” ili “ono sâmo”.
- E. Učenici Biblije koji ne čitaju grčki mogu odrediti naglasak na nekoliko načina:
1. uporabom analitičkog leksikona i grčko/engleskoga teksta koji je napisan između redaka
  2. usporedbom engleskih prijevoda, posebice iz različitih teorija prevođenja. Primjer: uspoređivanje “riječ-za-riječ” prijevoda (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) s “dinamičkim ekvivalentom” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Ovdje dobra pomoć može biti *The Bible in Twenty- Six Translations*, izdao Baker
  3. uporabom *The Emphasized Bible* od Josepha Bryanta Rotherhama (Kregel, 1994.)
  4. uporabom potpuno doslovnog prijevoda:

- a. *The American Standard Version* iz 1901.
- b. *Young's Literal Translation of the Bible* od Roberta Younga (Guardian Press, 1976.).

Učenje gramatike je zamorno ali neophodno za pravilno tumačenje. Ove kratke odredbe, osvrti i primjeri namijenjeni su ohrabrivanju i osposobljavanju ne-grčkih čitatelja za korištenje gramatičkih zabilješki omogućenih u ovoj knjizi. Svakako ove su odredbe pojednostavljene. One ne smiju biti upotrebljavane u dogmatskom, nepopustljivome načinu, nego kao stepenica naprijed ka većem razumijevanju sintakse Novoga zavjeta. Nadam se kako će ove odredbe također omogućiti čitateljima razumjeti osvrtne drugih pomagala za proučavanje kao što su tehnički komentari Novoga zavjeta.

Moramo biti sposobni provjeriti svoje tumačenje temeljeno na dijelovima izvješća nađenog u tekstu Biblije. Gramatika je jedna od najveće pomoći u ovim predmetima; drugi predmeti mogu uključiti povijesnu pozadinu, književni okvir, suvremenu uporabu riječi, i usporedne odlomke.

TEKSTUALNI KRITICIZAM

Ovaj će se predmet baviti time kako objasniti tekstualne bilješke nađene u ovome osvrtu. Bit će korišteni sljedeći opći pregledi:

I. Tekstualni izvori naše engleske Biblije

- A. Stari zavjet
- B. Novi zavjet

II. Kratko objašnjenje poteškoća “niže kritike” nazvane također “tekstualna kritika”.

III. Predloženi izvori za daljnje čitanje.

I. TEKSTUALNI IZVORI NAŠE ENGLLESKE BIBLIJE

A. Stari zavjet

1. Masoretski tekst (MT) – Hebrejski suglasnički tekst bio je postavljen od strane Rabbi Aquiba godine 100-te. Mjesta samoglasnika, naglasci, rubne zabilješke, umetanje samoglasnika i pomoćne točke počele su biti dodavane u šestome stoljeću i bile dovršene u devetome stoljeću. To je bilo učinjeno od strane obitelji židovskih znanstvenika znanih kao Masoreti. Oblik teksta što su koristili bio je isti kao onaj u Mišni, Talmudu, Targumu, Pešiti, i Vulgati.
2. Septuaginta (LXX) – Predaja kaže da je Septuagintu napravilo 70 židovskih znanstvenika u 70 dana za Aleksandrijsku knjižnicu pod pokroviteljstvom kralja Ptolomejevića II. (285.-246. g.pr.Kr). Prijevod je vjerojatno zatražen od židovskih vođa koji su živjeli u Aleksandriji. Ova predaja dolazi od “Aristejevog pisma”. LXX je često bila temeljena na različitoj tekstualnoj predaji iz teksta Rabbi Aquiba (MT).
3. Svici s Mrtvoga mora (DSS) – Svici s Mrtvoga mora bili su pisani u razdoblju Rimljana prije Krista (200. g.pr.Kr. do 70. g.p.Kr.) od izdvojene židovske sekte nazvane “eseni”. Hebrejski rukopisi, pronađeni u nekoliko gradova u okolici Mrtvoga mora, pokazuju neku razliku hebrejske tekstualne obitelji u pozadini oba i MT i LXX.
4. Neki posebni primjeri o tome kako je usporedba ovih tekstova:
  - a. LXX je pomogla prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
    - (1) LXX u Izaiji 52:14: “Kao što će mnogi biti začuđeni nad **njim**”.
    - (2) MT u Izaiji 52:14: “Kao što su mnogi bili zapanjeni nad **tobom**”.
    - (3) u Izaiji 52:15 razlike zamjenice u LSS potvrđena je:
      - (a) LXX: “tako će se mnogi narodi diviti nad njim”
      - (b) MT: “tako on poškropi mnoge narode”.
  - b. DSS pomogli su prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
    - (1) DSS u Izaiji 21:8: “tada vidioc viknu, Gore na stražarskoj kuli ja stojim...”
    - (2) MT u Izaiji 21:8: “a ja viknuh kao lav! Moj Gospodine, ja uvijek danju stojim na stražarskoj kuli ...”
  - c. Oba i LXX i DSS pomogli su pojasniti Izaiju 53:11:
    - (1) LXX i DSS: “nakon muka njegove duše neće vidjeti svjetlo, on će biti zadovoljan”
    - (2) MT: “on će vidjeti. . .u mucij njegovoj duši, On će biti zadovoljan”.

B. Novi zavjet

1. Postoji više od 5.300 rukopisa čitavoga ili dijelova grčkoga Novog zavjeta. Njih oko 85 pisano je na papirusima i 268 rukopisa koji su svi pisani velikim slovima (uncijali). Poslije, oko devetoga stoljeća, bilo je razvijeno pismo s malim slovima (minuskula). Ima oko 2.700 grčkih rukopisa u pisanome obliku. Imamo također i oko 2.100 prepiska listova teksta Pisma korištenih za štovanje koje nazivamo zbirka odlomaka iz Biblije.

2. Oko 85 grčkih rukopisa koji sadržavaju dijelove Novoga zavjeta pisanih na papirusima pohranjeno je u muzejima. Neki su datirani iz drugoga stoljeća, ali većina ih je iz trećega i četvrtoga stoljeća. Ni jedan od ovih MSS ne sadržava čitavi Novi zavjet. Samo zato jer su ovo najstarije prepiske Novoga zavjeta samo po sebi ne znači da sadržavaju manje inačica. Mnogi su se od njih brzo prepisivali za uporabu u nekome mjestu. U tome se postupku nisu njegovali. Stoga, oni sadržavaju mnogo inačica.
3. *Codex Sinaiticus*, poznat iz hebrejskoga pisma $\aleph$ (*aleph*) ili (01), našao je Tischendorf u samostanu Sv. Katarine na brdu Sinaj. Datiran je iz četvrtoga stoljeća i sadržava oboje i LXX SZ-a i grčki NZ. On je vrsta "Aleksandrijskoga teksta".
4. *Codex Alexandrinus*, poznat kao "A" ili (02), grčki je rukopis petoga stoljeća nađen u Aleksandriji u Egiptu.
5. *Codex Vaticanus*, poznat kao "B" ili (03), nađen je u rimskoj knjižnici Vatikana i datiran je iz sredine četvrtoga stoljeća. Sadrži oboje i LXX SZ-a i grčki Novi zavjet. On je vrsta "Aleksandrijskoga teksta".
6. *Codex Ephraemi*, poznat kao "C" ili (04), grčki rukopis iz petoga stoljeća koji je bio djelomično uništen.
7. *Codex Bezae*, poznat kao "D" ili (05), grčki je rukopis petoga ili šestoga stoljeća. On je glavni predstavnik onoga što se naziva "Zapadni tekst". Sadržava mnogo dopuna i bio je glavno grčko svjedočanstvo za prijevod kralja Jamesa (King James).
8. NZ MSS može biti grupiran u tri, moguće četiri, obitelji koje dijele određene osobine.
  - a. Aleksandrijski tekst iz Egipta
    - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (oko godine 200.-te), koji bilježi Evandjelja
    - (2) P⁴⁶ (oko godine 225.), koji bilježi Pavlova pisma
    - (3) P⁷² (oko godine 225.-250.), koji bilježi Petrova i Judina pisma
    - (4) *Codex B, Vaticanus* [Vatikanski] (oko godine 325.), koji uključuje čitavi SZ i NZ
    - (5) Origenovi navodi iz ovih vrsta tekstova
    - (6) ostali MSS koji pokazuju ove vrste tekstova su $\aleph$, C, L, W, 33
  - b. Zapadni tekst iz sjeverne Afrike
    - (1) navodi iz crkvenih otaca sjeverne Afrike, Tertulijana, Ciprijana, Staro-latinskoga prijevoda
    - (2) navodi iz Ireneja
    - (3) navodi iz Tacijana i staro-sirijskoga prijevoda
    - (4) Kodeks D "Bezae" slijedi ove vrste tekstova
  - c. Istočnji Bizantinski tekst iz Konstantinopola
    - (1) ova vrsta teksta izražena je u više od 80% od 5.300 MSS
    - (2) navedeni su crkveni oci iz Antiohije sirijske, Kapadocena, Krisostoma, i Terodoreta
    - (3) Kodeks A, samo u Evandeljima
    - (4) Kodeks E (osmo stoljeće) za čitavi NZ
  - d. četvrta moguća vrsta je "Cezarejski" iz Palestine
    - (1) prvenstveno je viđen samo u Marku
    - (2) neka svjedočanstva za njega su P⁴⁵ i W.

II. POTEŠKOĆE I TEORIJE "NIŽE KRITIKE" ILI "TEKSTUALNE KRITIKE"

A. Kako su se pojavile varijante

1. nenamjerno ili slučajno (velika većina pojavaka)
  - a. previd prepisivača koji čita drugu pojavu sličnih riječi i pritom ispušta sve riječi u sredini (homoioteleuton):
    - (1) previd u ispuštanju dvostruke riječi pisma ili izričaja (haplografija)
    - (2) previd uma u ponavljanju izričaja ili reda grčkoga teksta (ditografija)
  - b. previd u uhu prepisivača kod usmenoga kazivanja u pero kad se događa pogriješno pisanje (itacizam). Pogriješno pisanje često miješa ili slovka grčke riječi koje zvuče slično
  - c. najraniji grčki tekstovi nemaju podjele na poglavlje ili stih, malo ili ništa interpunkcija i nema razmaka između riječi. Moguće je podijeliti pisma na različitim mjestima oblikujući različite riječi
2. namjerno

- a. promjene su bile napravljene kako bi se poboljšao gramatički oblik prepisanog teksta
  - b. promjene su bile napravljene kako bi uskladile tekst s ostalima biblijskim tekstovima (usklađivanje usporednica)
  - c. promjene su bile napravljene spajanjem dva ili više različita štiva u jedan dugi usklađen tekst (konflacija)
  - d. promjene su bile napravljene kako bi ispravile uočenu poteškoću u tekstu (usp. 1. Kor 1:27 i 1. Iv 5:7-8)
  - e. neke dodatne obavijesti o povijesnoj okolnosti ili primjerenome tumačenju teksta jedan je prepisivač stavio na marginu a drugi u tekst (usp. Iv 5:4).
- B. Temeljna načela tekstualne kritike (logičan vodič za određivanje izvornoga štiva teksta kad postoje inačice):
1. najmučniji ili gramatički najneobičniji tekst vjerojatno je izvornik
  2. najkraći tekst je vjerojatno izvornik
  3. stariji tekst daje veću težinu zbog njegove povijesne bliskosti s izvornikom, sve drugo je podjednako
  4. MSS koji je zemljopisno različit obično ima izvorno štivo
  5. doktrinarno slabijim tekstovima, posebice onima koji se odnose na glavne teološke rasprave o razdoblju rukopisnih promjena, kao o Trojstvu u 1. Ivanovoj 5:7-8, mora se dati prednost
  6. tekst koji najbolje može objasniti izvornik ostalih inačica
  7. dva navoda koji pomažu pokazati ravnotežu u ovim inačicama koje stvaraju poteškoće:
    - a. knjiga J. Harolda Greenleeja, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, str. 68:
 “Ni jedna kršćanska doktrina ne visi iznad spornoga teksta; i znanstvenici NZ-a moraju se čuvati želje da njihov tekst bude ortodoksniji ili doktrinarno jači od nadahnutog izvornika.”
    - b. W. A. Criswell rekao je Gregu Garrisonu u *The Birmingham News* da on (Criswell) ne vjeruje da je svaka riječ u Bibliji nadahnuta: “u najmanju ruku ne svaka riječ koja je dana suvremenoj javnosti kroz stoljeća prevođenja.” Criswell je rekao: “Ja sam veliki pobornik kritike teksta. Kao takav, mislim, posljednja je polovica 16.-toga poglavlja Marka hereza: nije nadahnuta, jednostavno je izmišljena ... Kad usporedite ove rukopise vrativši se na ondašnje, ne postoje takve stvari kao što je zaključak Markove knjige. To je netko dodao ....”
 Patrijarh SBC-a nepogrješivo je također tvrdio da je “interpolacija” [umetnuta riječ, rečenica ili tekst – op.prev.] također vidljiva u Ivanu 5, Isusova izjava na rubnjaku Bethesda. I on se osvrće na dva različita izvješća o samoubojstvu Jude (usp. Mt 27 i Djela 1): “To je jednostavno različit prikaz samoubojstva”, rekao je Criswell. “Ako je u Bibliji, za to postoji objašnjenje. A dva izvješća o samoubojstvu Jude jesu u Bibliji.” Criswell je dodao: “Tekstualna kritika je predivna znanost sama po sebi. Nije kratkotrajna, nije nevezana na predmet. Ona je dinamička i središnja...”

III. Poteškoće s rukopisom (tekstualni kriticizam). Preporučeni izvori za daljnje čitanje:

- A. *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual*, R.H. Harrison
- B. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration*, Bruce M. Metzger
- C. *Introduction to New Testament Textual Criticism*, J. H Greenlee

RJEČNIK

Adopcionizam Ovo je bilo jedno od ranih viđenja Isusova odnosa s Božanstvom. U osnovi tvrdi da je Isus bio običan čovjek na svaki način i da je bio na poseban način usvojen od Boga pri Njegovu krštenju (usp. Mt 3:17; Mk 1:11) ili pri Njegovu uskrsnuću (usp. Rim 1:4). Isus je živio takav primjeren život da Ga je Bog, u nekom trenutku, (krštenje, uskrsnuće) usvojio kao Svoga “sina” (usp. Rim 1:4; Fil 2:9). Ovo je bilo manjinsko stajalište rane Crkve i osmoga stoljeća. Umjesto da Bog postane čovjekom (utjelovljenje) to se okrenulo i sad je čovjek postao Bogom!

Teško je izreći riječima kako je bio Isus, Bog Sin, pred-postojeće Božanstvo, nagrađen ili uznesen zbog primjerenog života. Ako je On već bio Bog, kako je On mogao biti nagrađen? Ako je On imao pred-postojeću Božansku slavu kako je mogao biti više prihvaćen? Iako je to za nas teško razumjeti, Otac je nekako prihvatio Isusa u posebnome smislu za Njegovo savršeno dovršenje Očeve volje.

Aleksandrijska škola Ovaj način biblijskoga tumačenja bio je razvijen u Aleksandriji, Egipat, u drugome stoljeću.

Koristila je temeljna načela tumačenja Phila, sljedbenika Platona. Često je nazvana alegorijski način. Ona je zadržavala utjecaj u crkvi sve do vremena Reformacije. Njeni najjači predlagачi bili su Origen i Augustin. Vidi Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?* (Academic, 1987.).

Alexandrinus Ovaj grčki rukopis petoga stoljeća iz Aleksandrije, Egipat, uključuje Stari zavjet, apokrifne, i većinu

Novoga zavjeta. On je jedan od našega glavnog svjedočanstva za čitavi grčki Novi zavjet (osim dijelova Mateja, Ivana, i 2. Korinćanima). Kad se ovaj rukopis, označen s “A”, i rukopis označen s “B” (*Vaticanus*) slažu u čitanju, to se smatra izvornikom od većine znanstvenika u većini slučajeva.

Alegorija Ovo je vrsta biblijskog tumačenja izvorno razvijenog u okviru aleksandrijskog judaizma. Bilo je učinjeno poznatim od Phila iz Aleksandrije. Njen temeljni potisak je želja da se Pisma učine mjerodavnima za jednu kulturu ili filozofijski sustav zanemarivanjem biblijske povijesne okolnosti /ili književnog okvira. Ona traži skriveno ili duhovno značenje iza svakoga teksta Pisma. Mora biti uvaženo da su se Isus, u Evanđelju po Mateju 13, i Pavao, u Poslanici Galaćanima 4, koristili alegorijom za navješćivanje istine. Ovo je bilo, međutim, u obliku doktrine, ne strogo alegorije.

Analitički leksikon Ovo je vrsta istraživačkog alata koji nekome omogućuje odrediti svaki grčki oblik u Novome zavjetu. To je kompilacija, po grčkome alfabetskome redu, oblika i temeljnih odredbi. U složenici s prijevodom napisanim između redaka, on omogućava ne-grčkim vjernicima koji čitaju raščlaniti grčku gramatiku Novoga zavjeta i oblike sintakse.

Analogija Pisma Ovo je izričaj korišten za opis stajališta kako je čitava Biblija od Boga nadahnuta i, stoga, nije oprečna nego dopunjujuća. Ta pretpostavljena tvrdnja osnova je za korištenje usporednih odlomaka u tumačenju biblijskoga teksta.

Ambigvitet Ovo upućuje na neizvjesnost što proizlazi u pisanome spisu kad postoji dva ili više mogućih značenja ili kad upućuje na dvije ili više stvari istovremeno. Moguće Ivan koristi ambigvitet namjerno (dvostruki ulazi).

Antropomorfno Značenje “imati osobine pridružene ljudskim bićima”; ovaj je pojam bio korišten za opis našega religijskog jezika o Bogu. Dolazi od grčkoga pojma za čovječanstvo. To znači da mi govorimo o Bogu kao da je On bio čovjek. Bog je opisan u fizičkim, sociološkim, i psihološkim pojmovima koji se odnose na ljudska bića (usp. Post 3:8; 1. Kr 22:19-23). Ovo je, naravno, samo analogija. Međutim, za nas ne postoje druge skupine ili pojmovi osim onih ljudskih koje koristimo. Stoga, naše je znanje o Bogu, iako istinito, ograničeno.

Antiohijska škola Ova je metoda biblijskoga tumačenja bila razvijena u Antiohiji, Sirija, u trećem stoljeću kao reakcija na alegorijsku metodu Aleksandrije, Egipat. Njen temeljni potisak bio je usredotočenost na povijesno značenje Biblije. Tumačila je Bibliju kao običnu, ljudsku književnost. Ova se škola uključila u raspru o tome je li Krist imao dvije naravi (nestorijanizam) ili jednu narav (potpuni Bog i potpuni čovjek). Ona je od strane Rimokatoličke crkve označena kao heretička i bila preseljena u Perziju ali škola je imala mali značaj. Njena temeljna hermeneutička načela kasnije postala su načela tumačenja klasičnih protestantskih reformatora (Luthera i Kalvina).

Antiteza [oprečan, proturječan] Ovo je jedan od tri opisna pojma korištena za označavanje odnosa između redaka hebrejske poezije. Odnosi se na retke poezije što su oprečni u značenju (usp. Izr 10:1; 15:1).

Apokaliptička književnost Ovo je bila prevladavajuća, moguće čak jedinstvena, židovska književna vrsta. Bila je tajnovita vrsta pisanja korištena u vremenima najezda i zauzimanja Židova od moćnika stranoga svijeta. Ona pretpostavlja da je osoban, iskupljujući Bog stvorio i nadzire svjetska zbivanja, te da je Izrael Njemu posebno zanimanje i briga. Ova književnost obećava konačnu pobjedu kroz Božji osobit napor.

Ona je visoko simbolička i maštovita s mnogo tajnovitih pojmova. Često je izražavala istinu u bojama, brojevima, viđenjima, snovima, anđeoskim posredovanjem, tajnim kôdnim riječima i često ostrim dualizmom između dobra i zla.

Neki primjeri ove književne vrste su: (1) u SZ-u: Knjiga proroka Ezekiel (poglavljja 36 – 48), Knjiga proroka Daniela (poglavljja 7 – 12), Knjiga proroka Zaharije; i (2) u NZ-u: Evanđelje po Mateju 24; Evanđelje po Marku 13; 2. Poslanica Solunjanima 2 i Knjiga Otkrivenja.

Apologetičar (apologetika) Ovo je oblik grčkoga korijena za “zakonsku obranu”. To je posebna znanost unutar teologije što traži davanje dokaza i razumskih razloga za kršćansku vjeru.

A priori U osnovi ovo je istoznačnica s pojmom “pretpostavka”. Uključuje izlaganje iz prethodnih prihvaćenih odredbi, načela ili položaja pretpostavljenih da jesu istiniti. To je ono što je prihvaćeno bez istraživanja ili raščlambe.

Arijanizam Arije je bio prezbiter [crkveni starješina – op.prev.] u crkvi u egipatskoj Aleksandriji u trećem i ranome četvrtom stoljeću. On je tvrdio da je Isus pred-postojao ali ne Božanski (nije iste biti kao Otac), moguće slijedeći Izreke 8:22-31. Bio je izazvan od biskupa Aleksandrije, koji je započeo (318. godine) raspru što je trajala mnogo godina. Arijanizam je postala službena vjeroispovijed Istočne crkve. Nicejski koncil je godine 325. osudio Arija i potvrdio punu jednakost i Božanstvo Sina.

Aristotel On je bio jedan od filozofa stare Grčke, učenik Platona i učitelj Aleksandra Velikog. Njegov utjecaj, čak i danas, doseže u mnoga područja suvremenih studija. To je zato jer je on naglašavao spoznaju putem promatranja i razvrstavanja. To je jedno od pravila znanstvene metode.

Autograf Ovo je ime dato izvornim spisima Biblije. Ti izvornici, rukom pisani rukopisi bili su izgubljeni. Ostali su samo prijepisi ostataka. To je izvor mnogih tekstualnih različnosti u hebrejskim i grčkim rukopisima te drevnim verzijama.

Bezae Ovo je grčki i latinski rukopis šestoga stoljeća. Označen je s “D”. Sadržava Evanđelja i Djela apostolska te neke opće Poslanice. Okarakteriziran je brojnim pisarskim dodacima. On oblikuje osnovu za “*Textus Receptus*”, glavnu grčku rukopisnu predaju u pozadini Verzije Kralja Jamesa [*King James Version*].

Bias Ovo je pojam korišten za opis jake sklonosti prema nekom predmetu ili točki gledišta. To je način razmišljanja u kojem je nepristranost nemoguća u odnosu na određeni predmet ili točku gledišta. To je pristrano gledište.

Biblijski autoritet Ovaj je pojam korišten u vrlo stručnome smislu. Određen je kao razumijevanje što je izvorni autor rekao svome vremenu i primjenjivanje te istine na naše vrijeme. Biblijski autoritet uobičajeno je određen kao promatranje same Biblije kao našega jedinog autoritativnog vodiča. Međutim, u svjetlu tekućih, neprimjerenih tumačenja, ja sam ograničio pojam na Bibliju budući je tumačena prema pravilima povijesno-gramatičke metode.

Kanon Ovo je pojam korišten za opis spisa za koje se vjeruje da su jedinstveno nadahnuti. Korišten je u vezi s Pismima Staroga i Novoga zavjeta.

Kristocentrik Ovaj je pojam korišten za opis Isusova središnjeg položaja. Ja ga koristim vezanog s poimanjem da Isus jeste Gospodin čitave Biblije. Stari zavjet ukazuje prema Njemu i On je njegovo ispunjenje i cilj (usp. Mt 5:17-48).

Komentar Ovo je posebna vrsta istraživačke knjige. Daje opću pozadinu Knjiga Biblije. Tada pokušava objasniti značenje svakoga dijela Knjige. Neki se usredotočuju na primjenu, dok se drugi bave tekstem na više tehnički način. Ove su knjige pomagala, ali morale bi se koristiti nakon što netko napravi vlastito pripremno proučavanje. Tumačenja komentatora nikad ne bi smjela biti prihvaćena nekritički. Uspoređivanje nekoliko komentara iz različitoga teološkog gledišta obično je od pomoći.

Konkordanca Ovo je vrsta istraživačkog alata za proučavanje Biblije. Popisuje svaki pojavak svake riječi u Starome i Novome zavjetu. Ona pomaže na nekoliko načina: (1) određuje hebrejsku ili grčku riječ što leži iza svake određene engleske riječi; (2) uspoređuje odlomke gdje je korištena ista hebrejska ili grčka riječ; (3) pokazuje gdje su dva različita hebrejska ili grčka pojma prevedena istom engleskom riječi; (4) pokazuje učestalost uporabe određenih riječi u određenim knjigama ili autorima; (5) pomaže nekom pronaći odlomak u Bibliji (usp. Walter Clark *How to Use New Testament Greek Study Aids*, str. 54-55).

Svici s Mrtvoga mora Ovo upućuje na nizove drevnih tekstova na hebrejskom i aramejskom što su pronađeni blizu Mrtvoga mora 1947. godine. Oni su bili religijske knjižnice sektaškog judaizma prvoga stoljeća. Pritisak rimske okupacije i ratova zelota 60.-ih uzrokovali su skrivanje svitaka u hermetički zatvorene glinene čupove u pećinama ili jamama. Oni su nam pomogli razumjeti povijesnu okolnost prvoga stoljeća Palestine i potvrdili su Masoretski tekst kao vrlo pouzdan, najmanje do ranoga razdoblja prije Krista. Označeni su skraćenicom “DSS”.

Deduktivno Ova metoda logike ili izlaganja kreće od općih načela do specifičnih primjena na osnovu razloga. Ona je oprečna induktivnom izlaganju, koje odražava znanstvenu metodu što se kreće od promatranih osobitosti do općih zaključaka (teorije).

Dijalektičko Ovo je metoda izlaganja čime ono što izgleda oprečno ili paradoksalno stoji zajedno u napetosti, tražeći jedinstveni odgovor što uključuje obje strane paradoksa. Mnoge biblijske doktrine imaju dijalektičke parove, predestinacija – slobodna volja; sigurnost – ustrajnost; vjera – djela; odluka - učeništvo; kršćanska sloboda – kršćanska odgovornost.

Dijaspora Ovo je tehnički grčki pojam korišten od palestinskih Židova za opis drugih Židova koji žive izvan zemljopisnih granica Obećane zemlje.

Dinamički ekvivalent Ovo je teorija o prevođenju Biblije. Prijevod Biblije može biti viđen kao neprekidnost od “riječi do riječi” prepiske, gdje neka engleska riječ mora podupirati svaku hebrejsku ili grčku riječ, do “izričaja” gdje je prevedena samo misao s manje pozornosti prema izvornome pisanju ili izražavanju. Između te dvije teorije je “dinamički ekvivalent” koji stremi uzeti izvorni tekst ozbiljno, ali ga prevodi u suvremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Vrlo dobra rasprava o ovima različitim teorijama prevođenja pronađena je u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 35 od Feeja i Stuarta i u Uvodu u TEV od Robert Bratchera.

Eklektički Ovaj je pojam korišten u vezi s tekstualnim kriticizmom. Upućuje na praksu odabiranja podataka iz različitih grčkih rukopisa zato da se dođe do teksta što je pretpostavljeno blizak izvornim vlastoručnim pismima. Odbacuje stajalište da ikoja obitelj grčkih rukopisa zarobljava izvornike.

Eizegeza Ovo je oprečno egzegezi. Ako je egzegeza “izvođenje” izvorne autorove nakane, ovaj pojam podrazumijeva “uvođenje” tuđe zamisli ili mišljenja.

Etimologija Ovo je vid proučavanja riječi što pokušava utvrditi izvorno značenje riječi. Iz toga značenja korijena, lakše je odrediti posebne uporabe. U tumačenju, etimologija nije glavno žarište, radije suvremeno značenje i uporaba riječi.

Egzegeza Ovo je tehnički pojam za provedbu tumačenja posebnog odlomka. On znači “izvoditi” (iz teksta) podrazumijevajući kako je naša svrha razumjeti izvornu autorovu nakanu u svjetlu povijesne okolnosti, književnog okvira, sintakse i suvremenoga značenja riječi.

Žanr Ovo je francuski pojam koji označava različite vrste književnosti. Potisak pojma je podjela književnih oblika u skupine što dijele zajedničke osobine: povijesnu pripovijetku, pjesništvo, mudru izreku, apokaliptičko i zakonodavstvo.

Gnosticizam Većina našega znanja o ovoj herezi dolazi od gnostičkih spisa drugoga stoljeća. Međutim, početne su zamisli bile prisutne u prvome stoljeću (i prije).

Neka utvrđena načela Valencijana i Cerinta iz drugoga stoljeća su: (1) materija i duh bili su su-vječni (ontološki dualizam). Materija je zla, duh je dobar. Bog, koji je duh, ne može biti izravno uključen s oblikovanjem zle materije; (2) postoje emanacije [zračnja; isijavanja – op.prev.] (*eoni* ili stupnjevi anđela) između Boga i materije. Zadnji ili najniži bio je YHWH SZ-a, koji je oblikovao svemir (*kosmos*); (3) Isus je bio emanacija kao YHWH ali viši na ljestvici, bliži pravome Bogu. Neki Ga stavljaju kao najvišeg ali ipak nižeg od Boga i sigurno nije utjelovljeno Božanstvo (usp. Iv 1:14). Budući da je materija zla, Isus ne bi mogao imati ljudsko tijelo i ipak biti Božanski. On je bio duhovna prikaza (usp. 1. Iv 1:1-3; 4:1-6); i (4) spasenje je bilo postignuto kroz vjeru u Isusa plus osobito znanje, koje je znano samo posebnim osobama. Znanje (lozinka) bilo je potrebno za prolaz kroz nebeske sfere. Židovski legalizam također je zahtijevao dohvaćanje Boga.

Gnostički krivi/lažni učitelji zastupali su dva oprečna etička sustava: (1) za neke, način života bio je u potpunosti nevezan na spasenje. Za njih, spasenje i duhovnost bili su zatvoreni u tajno znanje (lozinke) preko anđeoskih sfera (*eoni*); ili (2) za druge, način života bio je ključan za spasenje. Oni su naglašavali asketski [isposnički – op.prev.] način života kao dokaz istinske duhovnosti.

Hermeneutika Ovo je tehnički pojam za načela što vode egzegezu. To je i skupina posebnih smjernica i vještina/dar. Biblijski, ili vjerski, hermeneutika je uobičajeno podijeljena na dvije skupine: opća načela i posebna načela. Ova se odnose na različite književne vrste pronađene u Bibliji. Svaka različita vrsta (žanr) ima vlastite jedinstvene smjernice ali i dijeli neke zajedničke pretpostavke i postupke tumačenja.

Viši kriticizam Ovo je postupak biblijskoga tumačenja što se usredotočuje na povijesnu okolnost i književnu građu određene biblijske Knjige.

Idiom Ova je riječ korištena za izričaje nađene u različitim kulturama što imaju posebno značenje nevezano na uobičajeno značenje pojedinačnih pojmova. Neki suvremeni primjeri su: “to je bilo strašno dobro”, ili “baš me ubija”. Biblija također sadržava ove vrste izričaja.

Iluminacija Ovo je ime dato za zamisao da je Bog govorio čovječanstvu. Čitava je zamisao uobičajeno izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u povijesti čovječanstva; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovu samo-objavu.

Induktivno Ovo je metoda logike ili zaključivanja što kreće od pojedinosti ka cjelini. To je iskustvena metoda suvremene znanosti. U osnovi ovo je Aristotelov pristup.

Interlinearno Ovo je vrsta istraživačkog alata što omogućava onima koji ne čitaju biblijski jezik da budu sposobni raščlaniti njegovo značenje i građu. Ono smješta engleski prijevod na stupanj riječ za riječ odmah ispod izvornoga biblijskog jezika. Taj alat, kombiniran s “analitičkim leksikonom”, dat će oblike i osnovne odredbe hebrejskoga i grčkoga.

Nadahnuće Ovo je zamisao da je Bog govorio čovječanstvu vođenjem biblijskih autora da točno i jasno zabilježe Njegovo otkrivenje. Potpuna je zamisao uobičajeno izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u ljudskoj povijesti; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovu samo-objavu.

Opisni jezik Korišten je vezano s idiomima u kojima je pisan Stari zavjet. Govori o našem svijetu u pojmovima na način kako stvari izgledaju našim pet osjetilima. To nije znanstveni opis, niti je zamišljen da bude.

Legalizam Ovaj je stav obilježen prenaplašavanjem pravila ili obreda. Nastoji se osloniti na ljudsku izvedbu pravila kao sredstva prihvaćanja od Boga. Nastoji podcijeniti odnos i razviti izvedbu, I JEDNO I DRUGO od kojih su važni vidovi zavjetni odnos između svetoga Boga i grješnog čovječanstva.

- Doslovno** Ovo je drugo ime za tekstualno-usredotočenu i povijesnu metodu hermeneutike iz Antiohije. To znači da tumač uključuje uobičajeno i očito značenje ljudskoga jezika, iako se još uvijek prepoznaje prisutnost slikovnog jezika.
- Književna vrsta** Ovo upućuje na različite oblike što ljudska komunikacija može prihvatiti, takva kao što je poetska ili povijesna pripovijetka. Svaka vrsta književnosti ima svoje posebne hermeneutičke postupke uz opća načela za svu pisanu književnost.
- Književna jedinica** Ovo upućuje na glavnu zamisao podjela biblijske Knjige. Može biti napravljena od nekoliko stihova, odlomaka ili poglavlja. To je samo-sadržavajuća jedinica sa središnjim subjektom.
- Niži kriticizam** Vidi “tekstualni kriticizam”.
- Rukopis** Ovaj se pojam odnosi na različite prepiske grčkoga Novog zavjeta. Uobičajeno su podijeljeni u različite vrste obzirom na: (1) materijal na kojem su napisani (papirus, koža), ili (2) oblik samog pisanja (sva velika slova ili pisana slova bez odvajanja). Skraćeno je to “MS” (jedinina) ili “MSS” (množina).
- Masoretski tekst** Ovo upućuje na deveto stoljeće hebrejskih rukopisa Staroga zavjeta napravljenog od naraštaja židovskih znanstvenika koji sadrži samoglasničke točke i druge tekstualne bilješke. On oblikuje temeljni tekst za naš engleski Stari zavjet. Njegov je tekst bio povijesno potvrđen od hebrejskih MSS, posebice Knjiga proroka Izaije, poznata iz svitaka s Mrtvoga mora. Njegova skraćunica je “MT”.
- Metonimija** Ovo je slikovit govor u kojem je ime jedne stvari upotrijebljeno za predstavljanje nečega drugog povezanog s njom. Primjerice: “kotlić vrije” što zapravo znači “voda u kotliću što vrije”.
- Muratorijski fragmenti** Ovo je popis kanonskih knjiga Novoga zavjeta. Bio je napisan u Rimu prije 200.-te godine. On daje istih dvadeset i sedam knjiga kao i protestantski NZ. Jasno pokazuje da su mjesne crkve u različitim dijelovima Rimskoga Carstva “praktički” imale kanon prije glavnih crkvenih koncila četvrtoga stoljeća.
- Prirodna objava** Ovo je jedna skupina Božjeg samo-objavljenja čovjeku. Uključuje prirodni poredak (Rim 1:19-20) i moralnu svjesnost (Rim 2:14-15). O tome se govorilo u Psalmu 19:1-6 i Poslanici Rimljanima 1 – 2. Ona je različita od posebnoga otkrivenja, što je Božja posebna objava u Bibliji i konačna u Isusu iz Nazareta.
Ova je teološka kategorija bila ponovno naglašena pokretom “stare zemlje” među kršćanskim znanstvenicima (npr. spisi Hugh Rossa). Oni su koristili ovu kategoriju za potvrdu da je sva istina Božja istina. Priroda su otvorena vrata znanju o Bogu; to je različito od posebnoga otkrivenja (Biblija). Ona omogućuje suvremenoj znanosti slobodu istraživanja prirodnoga reda. Po mome mišljenju to je predivna nova mogućnost za svjedočenje suvremenome znanstvenom zapadnom svijetu.
- Nestorijanizam** Nestorije je bio patrijarh Konstantinopola u petome stoljeću. Bio je obučan u Antiohiji sirijskoj i tvrdio da je Isus imao dvije naravi, jednu potpunu ljudsku i jednu potpuno Božansku. Ovo je stajalište odstupalo od aleksandrijskoga ortodoksnog stajališta o jednoj naravi. Nestorijeva glavna briga bila je naslov “majka Božja”, dat Mariji. Nestorije je bio opreka Ćirilu iz Aleksandrije i, prešutno, svojoj vlastitoj obuci u Antiohiji. Antiohija je bila sjedište povijesno – gramatičko – tekstualnome pristupu biblijskome tumačenju, dok je Aleksandrija bila sjedište četverostrukoj (alegorijskoj) školi tumačenja. Nestorije je konačno bio udaljen iz službe te progнан.
- Izvorni autor** Ovo upućuje na stvarne autore/pisce Pisma.
- Papirus** Ovo je vrsta materijala iz Egipta za pisanje. Bio je napravljen iz riječnih trski. To je materijal na kome su napisane naše najstarije prepiske grčkoga Novog zavjeta.
- Usporedni odlomci** Oni su dio zamisli da je čitava Biblija Bogom–dana te je, stoga, ona svoj najbolji tumač i davatelj ravnoteže paradoksalnih istina. Ovo je također od pomoći kad netko pokušava tumačiti neki nejasan ili dvoznačni odlomak. Isto tako oni pomažu naći najjasniji odlomak o danome subjektu kao i svima drugim vidovima Pisma o danome subjektu.

- Parafraza** Ovo je ime za teoriju biblijskoga prijevoda. Biblijski prijevod može biti gledan kao neprekidnost prepiske od “riječi do riječi”, gdje engleska riječ mora biti ponuđena za svaku hebrejsku ili grčku riječ “parafrazi” gdje je prevedena samo misao s manje pozornosti prema izvornome izražavanju ili načinu pisanja. Između ove dvije teorije je “dinamički ekvivalent” koji nastoji ozbiljno uzeti izvorni tekst, ali prevodi ga u suvremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Uistinu dobra rasprava o ovim raznolikim teorijama prevođenja nađena je u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 35 od Feeja i Stuarta.
- Paragraf** U osnovi ovo je tumačenje književne jedinice u prozi. Sadrži jednu središnju misao i njen razvitak. Ako ostanemo kod njene glavne misli nećemo polagati važnost na manje važno ili propustiti izvornu autorovu nakanu.
- Parohijalizam** Ovo se odnosi na predrasude [vidi *bias* – op.prev.] što su zatvorene u mjesnu teološku /kulturalnu okolnost. Ne prepoznaje transkulturalnu prirodu biblijske istine ili njene primjene.
- Paradoks** Ovo upućuje na one istine što izgledaju oprečno, iako su oboje istinite, premda su u napetosti jedna s drugom. One uobličuju istinu predstavljajući je iz njenih oprečnih strana. Većina biblijske istine predstavljena je u paradoksalnim (ili dijalektičkim) parovima. Biblijske istine nisu izdvojene zvijezde, nego zvijezda napravljena prema uzorku zvijezda.
- Platon** On je bio jedan od filozofa drevne Grčke. Njegova je filozofija uvelike utjecala na Ranu crkvu preko znanstvenika Aleksandrije, Egipat, i kasnije, Augustina. On je tvrdio da je sve na Zemlji bilo prividno i potpuna preslika duhovnoga pralika. Teolozi su kasnije izjednačili Platove “oblike/zamisli” s duhovnom kraljevinom.
- Pretpostavka** Ovo upućuje na naše unaprijed stvoreno razumijevanje stvari. Često oblikujemo mišljenja ili prosudbe o pitanjima prije negoli pristupimo sâmim Pismima. Ta je sklonost poznata i kao *bias*, *a priori* stanje, nagađanje ili pred-razumijevanje.
- Proof-texting** Ovo je primjena tumačenja Pisma navođenjem stiha bez obzira na njegov trenutačni okvir ili širi okvir u njegovoj književnoj jedinici. To pomiče stihove od nakane izvornoga autora i uobičajeno uključuje nakanu za dokazivanjem osobnoga mišljenja ma da izjavljuje biblijski autoritet.
- Rabinski judaizam** Ovaj stupanj života židovskoga naroda započinje u babilonskome progonstvu (586.-538. g.pr.Kr.). Kad je bio uklonjen utjecaj svećenstva i Hrama, mjesne su sinagoge postale žarište židovskoga života. Ova mjesna središta židovske kulture, zajedništva, štovanja i biblijskoga proučavanja postala su žarište nacionalnoga religijskog života. U Isusovo vrijeme ova “religija pisara [književnika – op.prev.]” bila je usporedna s onom od svećenika. Kod pada Jeruzalema 70.-te godine, pisarski oblik, što je prevladavao kod farizeja, nadzirao je smjer židovskoga religijskog života. Osobina mu je bila primjenjivo, legalističko tumačenje Tore objašnjene usmenom predajom (Talmud).
- Otkrivenje** Ovo je ime dato zamisli da je Bog govorio čovječanstvu. Puna zamisao uobičajeno je izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u ljudskoj povijesti; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovu samo-objavu.
- Semantičko polje** Ovo upućuje na potpuni doseg značenja povezanog s riječju. To je u osnovi razlika što imaju značenja riječi u različitim okvirima.
- Septuaginta** Ovo je ime dato grčkom prijevodu hebrejskoga Starog zavjeta. Predaja kaže da je bila napisana u sedamdeset dana od strane sedamdeset židovskih znanstvenika za knjižnicu u Aleksandriji, Egipat. Nadnevak prema predaji je oko 250. g.pr.Kr. (u stvarnosti je uzeo više od stotinu godina da se dovrši). Taj je prijevod značajan jer: (1) daje nam drevni tekst za usporedbu s Masoretskim hebrejskim tekstom; (2) pokazuje nam stanje židovskoga tumačenja u trećem i drugom stoljeću prije Krista; (3) daje nam židovsko mesijansko razumijevanje prije odbacivanja Isusa. Njena kratica je “LXX”.

- Sinaiticus** Ovo je grčki rukopis četvrtoga stoljeća. Našao ga je njemački znanstvenik, Tischendorf, u samostanu sv. Katarine na Jebel Musi, tradicionalnome mjestu brda Sinaj. Ovaj je rukopis označen prvim pismom hebrejskoga alfabeta nazvanog “*aleph*” (א). Sadrži oba i Stari i čitavi Novi zavjet. To je jedan od naših najstarijih uncijalnih MSS.
- Spiritualiziranje** Ovaj je pojam istoznačnica s alegoriziranjem u smislu da on uklanja povijesni i književni okvir odlomka i tumači ga na temelju drugog mjerila.
- Sinonim** Ovo upućuje na pojmove s točnim ili vrlo sličnim značenjima (iako u stvarnosti ne postoje dvije riječi što se potpuno semantički preklapaju). One su tako usko povezane da mogu zamijeniti jedna drugu u rečenici bez gubitka značenja. Također je korišten za označavanje jednoga od tri oblika hebrejskoga pjesničkog paralelizma. U ovome smislu on upućuje na dva retka pjesništva što izražavaju istu istinu (usp. Ps 103:3).
- Sintaksa** Ovo je grčki pojam što upućuje na građu rečenice. Povezuje načine dijelova rečenice stavljenih zajedno kako bi se stvorila potpuna misao.
- Sintetski** Ovo je jedan od tri pojma što se odnose na vrste hebrejskoga pjesništva. Taj pojam govori o redcima pjesništva što se grade jedan na drugom u zbirnome smislu, ponekad nazvan “*klimatik*” (usp. Ps 19:7-9).
- Sustavna teologija** Ovo je stupanj tumačenja što pokušava povezati biblijske istine u jedinstven i razumski stil. Ona je logička, radije negoli čisto povijesna, predstavka kršćanske teologije prema kategorijama (Bog, čovjek, grijeh, spasenje, itd.).
- Talmud** Ovo je naziv za kodificiranje židovske usmene predaje. Židovi vjeruju da je bio od Boga usmeno dat Mojsiju na brdu Sinaj. U stvarnosti kroz godine postaje skupna mudrost židovskih učitelja. Postoje dvije različite pisane verzije Talmuda: Babilonski i kraći, nedovršen Palestinski.
- Tekstualni kriticizam** Ovo je proučavanje biblijskih rukopisa. Tekstualni kriticizam je neophodan jer ne postoje izvornici a prepiske se razlikuju jedna od druge. Njegova nakana je objasniti različnosti i postići (što je bliže moguće) izvorno izražavanje autografa Staroga i Novoga zavjeta. Često je nazvan “*niži kriticizam*”.
- Textus Receptus** Ova se oznaka razvila u Elzevirovu izdanju grčkoga NZ-a 1633. godine. U osnovi to je oblik grčkoga NZ-a napravljen iz nekoliko kasnijih grčkih rukopisa i latinskih verzija Erazma (1510.-1535.), Stefana (1546.-1559.) i Elzevira (1624.-1678.). U *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament*, str. 27, A. T. Robertson kaže: “Bizantski tekst je praktički Textus Receptus.” Bizantski tekst je najmanje vrijedan od tri obitelji ranih grčkih rukopisa (Zapadni, Aleksandrijski i Bizantski). On sadrži nagomilane pogriješke kroz stoljeća rukom-prepisivanih tekstova. Međutim, A.T. Robertson također kaže: “Textus Receptus je očuvao za nas u suštini ispravan tekst.” (str. 21). Ovaj oblik predaje grčkoga rukopisa (pogotovo Erazmovo treće izdanje 1522. godine) oblikuje osnovu za *King James Version* 1611. godine.
- Tora** Ovo je hebrejski pojam za “učenje”. To postaje službeni naslov za Mojsijeva pisanja (od Postanka do Ponovljenog zakona). To je, za Židove, najautoritativnija podjela Hebrejskoga kanona.
- Tipološko** To je posebna vrsta tumačenja. Uobičajeno uključuje istinu Novoga zavjeta pronađenu u odlomcima Staroga zavjeta posredstvom analoškog simbola. Ova kategorija hermeneutike bila je glavni element aleksandrijske metode. Zbog zlorabe ove vrste tumačenja, može se ograničiti njegovu uporabu na posebne primjere zapisane u Novom zavjetu.
- Vaticanus** Ovo je grčki rukopis četvrtoga stoljeća. Nađen je u knjižnici Vatikana. Izvorno je sadržavao čitavi Stari zavjet, apokriife i Novi zavjet. Međutim, neki su dijelovi izgubljeni (Postanak, Psalmi, Hebrejima poslanica, pastoralne poslanice, Poslanica Filemonu i Otkrivenje). To je rukopis od velike pomoći za određivanje izvornoga izričaja autografa. Označen je velikim slovom “B”.

Vulgata Ovo je ime Jeronimova latinskog prijevoda Biblije. Postao je osnovom ili “općim” prijevodom za Rimokatoličku crkvu. Bio je napravljen 380.-tih godina.

Mudrosna književnost Ovo je bila književna vrsta zajednička drevnome blisko-istočnome (i suvremenome) svijetu. U osnovi ona je bila nakana upućivanja novoga naraštaja vodičima za uspješan život kroz pjesništvo, mudru izreku, ili esej. Upućena je bila više pojedincima negoli skupnome društvu. Nije koristila smjerenja na povijest nego se temeljila na životnim iskustvima i promatranju. U Bibliji, Job kroz Pjesmu nad pjesmama sažimlje prisutnost i štovanje YHWH, ali ovaj religijski pogled na svijet nije izričit za svako ljudsko iskustvo u svakome vremenu.

Kao književna vrsta ona izjavljuje općenite istine. Međutim, ova književna vrsta ne može biti korištena u svakoj osobitoj prilici. Ovo su općenite izjave koje se ne primjenjuju uvijek za svaku pojedinačnu priliku.

Ovi su se mudraci usudili pitati teška životna pitanja. Često su promijenili tradicionalne religijske poglede (Job i Propovjednik). Oblikuju ravnotežu i streme prema lakim odgovorima o životnim potresnim događajima.

Slika svijeta i pogled svijeta Ovo su pojmovi koji prate jedan drugoga. Oba su filozofijske zamisli vezane na stvaranje. Pojam “slika svijeta” upućuje na “kako” stvaranja dok se “pogled svijeta” odnosi na “Tko”. Ovi pojmovi odgovaraju tumačenju da se Knjiga Postanka 1 – 2 prvenstveno bavi s Tko, ne kako, stvaranja.

YHWH Ovo je Zavjetno Ime za Boga u Starome zavjetu. Određeno je u Knjizi Izlaska 3:14. To je **UZROČAN** oblik hebrejskoga pojma “biti”. Židovi su se bojali izgovoriti to Ime, u najmanju ruku ne uzaludno; stoga, oni su ga nadomjestili hebrejskim pojmom *Adonai*, “Gospodin”. To je način kako je Zavjetno Ime prevedeno u engleskome.

BOBOVA DOKTRINARNA IZJAVA

Ne brinem se posebno za izjave vjere ili vjeroispovijedi. Dajem prednost potvrdi same Biblije. Međutim, uviđam da će izjava vjere onima koji me ne poznaju osigurati način procjene moga doktrinarnog gledišta. U našim vremenima tako punima teološke pogreške i obmane, ponuđen je kratki sažetak moje teologije.

1. Biblija, oba i Stari i Novi zavjet, nadahnuta je, nepogrešiva, autoritativna, vječna Riječ Božja. Ona je Božje samootkrivenje zapisano od čovjeka pod nadnaravnim vodstvom ([vidjeti Posebnu temu: Nadahnuće \[inspiracija\]](#)). Ona je naš jedini izvor jasne istine o Bogu i Njegovim svrhama ([vidjeti Posebnu temu: YHWH-in vječni iskupiteljski naum](#)). Također je i jedini izvor vjere i primjene za Njegovu Crkvu.

2. Postoji samo jedan vječni, Stvoritelj, Iskupitelj Bog ([vidjeti Posebnu temu: Monoteizam](#)). On je Stvoritelj svega, vidljivoga i nevidljivoga. On je objavio Sâm Sebe kao ljubećeg i brižnog dok je istovremeno On i pravičan i pravedan. On je Sâm Sebe objavio u tri zasebne Osobe: Otac, Sin i Duh, istinski odvojene ali ipak iste u biti ([vidjeti Posebnu temu: Trojstvo](#)).

3. Bog je djelatno u nadzoru Svojeg svijeta. Postoje oba i vječni naum za Njegovo Stvorenje koji je nepromjenljiv i pojedinačni koji je usredotočen na omogućavanje slobodne volje čovjeka. Ništa se ne događa bez Božjega znanja i dopuštenja, ali ipak On dozvoljava pojedincima izbore i među anđelima i među ljudima. Isus je Očev Izabrani Čovjek i svi su pretpostavljeno izabrani u Njemu. Božje predznanje o događajima ne ograničava ljude na konačan pred-pisani spis. Svaki je od nas odgovoran za svoje misli i djela ([vidjeti Posebnu temu: Predestinacija \[kalvinizam\] nasuprot ljudske slobodne volje \[arminijanizam\]](#)).

4. Čovječanstvo, iako stvoreno prema Božjoj slici i oslobođeno od grijeha, izabralo je pobuniti se protiv Boga. Iako iskušavani od nadnaravnog posrednika ([vidjeti Posebnu temu: Osobno zlo](#)), Adam i Eva bili su odgovorni za svoju voljnu okrenutost samima sebi. Njihova je pobuna pogodila čovječanstvo i Stvorenje. Mi smo svi potrebni Božjeg milosrđa i milosti za oboje i za naše zajedničko stanje u Adamu i za našu pojedinačnu voljnu pobunu.

5. Bog je osigurao sredstvo oprostjenja i obnove za palo čovječanstvo. Isus Krist, Božji jedinstveni Sin, postao je čovjek, živio je bezgriješnim životom, i posredstvom Njegove zamjenske smrti, platio kaznu za grijeh čovječanstva. On je jedini način za obnovu i zajedništvo s Bogom. Ne postoji nijedno drugo sredstvo spasenja osim kroz vjeru u Njegovo dovršeno djelo.

6. Svaki od nas mora osobno primiti Božju ponudu oprostjenja i obnove u Isusu. To je postignuto posredstvom voljnoga pouzdanja u Božja obećanja kroz Isusa i voljnim okretanjem od poznatoga grijeha ([vidjeti Posebnu temu: Što znači "Primiti", "Vjerovati", "Ispovjediti se /Priznati", i "Pozvati se"?](#)).

7. Svakome je od nas potpuno oprosteno i obnovljeni smo temeljem našeg pouzdanja ([vidjeti Posebnu temu: Vjera, uvjerenje, ili pouzdanje \[\(Pistis \[IMENICA\], Pisteuō, \[GLAGOL\], Pistos \[PRIDJEV\] u NZ-u\)](#) u Krista i pokajanja ([vidjeti Posebnu temu: Pokajanje u Novome zavjetu](#)) zbog grijeha. Međutim, dokaz za taj novi odnos vidljiv je u promijenjenome, te mijenjajućem, životu. Božji cilj za čovječanstvo nije jedino Nebo jednoga dana nego Kristo-sličnost sada. Oni koji su stvarno iskupljeni, bez obzira na povremeno grijeseenje, bit će stalno u vjeri i pokajanju kroz svoje živote.

8. Sveti Duh jeste "drugi Isus" ([vidjeti Posebnu temu: Isus i Duh](#)). On je prisutan u svijetu kako bi vodio izgubljene Kristu i razvijao Kristo-sličnost u spašenima. Darovi Duha dati su prilikom spasenja. To su život i služba Isusa podijeljeni između Njegova Tijela, Crkve. Darovi koji su u osnovi stavovi i pobude Isusa moraju biti potaknuti plodom Duha. Duh je djelatno u našem vremenu kao što je On bio u biblijska vremena.

9. Otac je učinio uskrsloga Isusa Krista Suce m svega. On će se vratiti na Zemlju kako bi sudio svemu čovječanstvu. Oni koji su se pouzdali u Isusa i oni čija su imena zapisana u Janjetovoj Knjizi života primit će kod Njegova povratka svoja vječna proslavljena tijela. Oni će biti s Njim zauvijek. Međutim, oni koji su odbili odazvati se Božjoj istini bit će vječno odvojeni od radosti zajedništva s Trojedinim Bogom. Oni će biti osuđeni zajedno sa Sotonom i njegovim anđelima.

Ovo zasigurno nije potpuno ili cjelokupno ali nadam se da će vam dati teološki okus moga srca. Želim izjaviti:

"U biti—jedinstvo, prema van—sloboda, u svemu—ljubav."